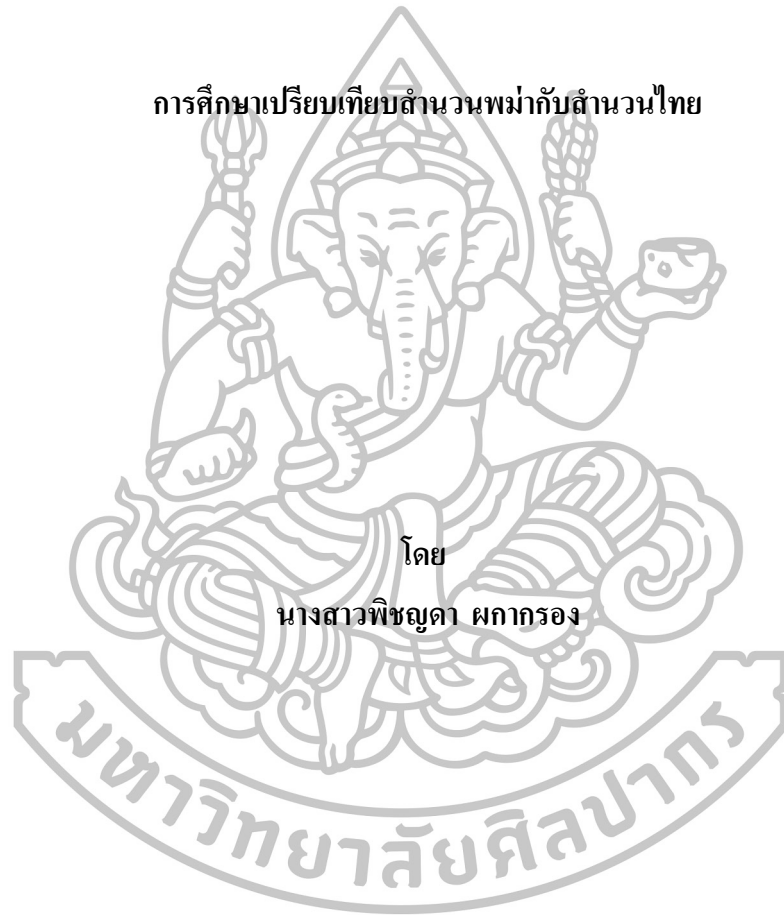

การศึกษาเปรียบเทียบตำนานพม่ากับตำนานไทย

โดย
นางสาวพิชญดา ผกากรอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A COMPARATIVE STUDY OF BURMESE IDIOMS AND THAI IDIOMS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Arts

Department of Thai

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2015

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การศึกษาเปรียบเทียบ
สำนวนพม่ากับสำนวนไทย ” เสนอโดย นางสาวพิชญดา ผกากรอง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ยุทธพร นาคสุข)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ)

55202204 : สาขาวิชาภาษาไทย

คำสำคัญ : สำนวนพม่า / สำนวนไทย / เปรียบเทียบ

พิชญาดา ผลการรอง : การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย. อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ : รศ.สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. 510 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ศึกษาเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย และศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทาง
ธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่
รวบรวมได้จากหนังสือสำนวนพม่าและสำนวนไทยและได้ตรวจสอบกับผู้ออกภาษาทั้ง 2 ภาษาแล้วว่าเป็น
สำนวนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจำนวน 1,135 สำนวน แบ่งเป็นสำนวนพม่า 558 สำนวน และสำนวนไทย 577 สำนวน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทั่วไปของสำนวนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. โครงสร้างของสำนวน
พม่ากับสำนวนไทย และ 2. ลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ด้านโครงสร้างของสำนวนผู้วิจัยแบ่ง
โครงสร้างของสำนวนเป็นตอนๆ โดยพิจารณาจากความสมบูรณ์ของเนื้อความในสำนวนเป็นเกณฑ์การแบ่งตอน
พบว่า สำนวนพม่ามีเนื้อความตั้งแต่ 1-4 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และ
ประโยค ส่วนสำนวนไทยมีเนื้อความตั้งแต่ 1-2 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และ
ประโยคเหมือนกัน

ส่วนการศึกษาลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า ลักษณะการใช้คำในสำนวน
พม่าและสำนวนไทยมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ลักษณะการใช้คำที่เหมือนกันมี 5 ประการ คือ 1. การใช้คำซ้ำ
กัน 2. การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน 3. การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน 4. การใช้คำ
สัมผัสกัน และ 5. สำนวนที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส ส่วนลักษณะการใช้คำที่แตกต่างกัน คือ สำนวนพม่ามีการใช้คำ
รหัส ในที่นี้หมายถึงสำนวนที่มีความหมายไม่ตรงตัวอักษร เป็นเพียงการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อให้จำง่ายเท่านั้น
แต่ต้องตีความหมายของสำนวนอีกชั้นหนึ่ง การใช้คำรหัสจึงเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในสำนวนพม่าเท่านั้น

การศึกษาเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาตาม
การจัดกลุ่มทางความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึง
กัน และ 2. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกัน จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่า
และสำนวนไทยส่วนใหญ่ผ่านการกระทำของมนุษย์มาเปรียบเทียบ และใช้ในเชิงตักเตือนสั่งสอน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า
สำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นสภาพทางธรรมชาติและสภาพวิถีชีวิตของสังคมพม่าและ
สังคมไทยที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นโลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาของ
คนในสังคม การศึกษาสำนวนของสังคมใดจึงเป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจความคิดของคนในสังคมนั้นด้วย

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

55202204 : MAJOR : THAI

KEY WORD : BURMESE IDIOMS / THAI IDIOMS / COMPARATIVE

PICHAYADA PHAKAKRONG : A COMPARATIVE STUDY OF BURMESE IDIOMS AND THAI IDIOMS. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. SUWATTANA LIAMPRAWAT. 510 pp.

The purpose of this study is to compare the common features of Burmese and Thai idioms, their meanings and usages, and their reflections of the nature and ways of life in each society. The researcher compares 1,135 idioms in total, of which 588 are Burmese and 577 are Thai. The idioms used in this study are collected from idiom books, and have been confirmed by native speakers of both languages to be used in the present.

As the study findings show, the common features of Burmese and Thai idioms can be categorized into, first, the idiom structure and, second, the word usage. The researcher classifies the idiom structure into different types according to the completion of content. Here, the study shows that Burmese idioms are usually comprised of between one to four parts of content, while Thai idioms are usually made up of one to two parts of content. In both Thai and Burmese idioms, each part of content consists of words, phrases and sentences.

In regards to the word usage in Burmese and Thai idioms, the research reveals both similarities and differences. The similarities include 1. word repetition, 2. use of synonyms, 3. use of antonyms, 4. use of alliteration and assonance, and 5. idioms with neither the use of alliteration nor assonance. The difference is that in Burmese idioms a particular kind of code is sometimes used. In other words, the meanings of these idioms cannot be translated or understood word by word, as the way the words in this type of idioms are arranged is merely aimed to help memorization. The meanings of these idioms then need to be interpreted. This is thus a feature that is unique to the Burmese idioms.

In terms the classification of their meanings, the Burmese and Thai idioms studied in this paper can be divided into 1. those that share the same or similar meanings and 2. those with distinct meanings. The study finds also that most Burmese and Thai idioms tend to compare people's actions and are often used as instructions.

Furthermore, this comparative study demonstrates how most of the Burmese and Thai idioms reflect the similar nature and ways of life as appear in the Burmese and Thai societies. These include people's outlook, values, cultures, traditions, as well as wisdoms. A study of idioms that belong to a particular society is, therefore, a way of learning and understanding the thoughts of people who live in that society.

Department of Thai
Student's signature .....
Thesis Advisor's signature .....

Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2015

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือของรองศาสตราจารย์สุวิวัฒนา เลี่ยมประวัติน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์อย่างละเอียด อีกทั้งยังให้ความเห็นชอบและสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเล่าเรียนวิชาภาษาพม่าเพิ่มเติมที่ Yangon University of Foreign Language: YUFL เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ที่นั่น อาจารย์ก็ยังคงมีความเอาใจใส่เมตตาและให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง และอาจารย์ ดร.ยุทธพร นาคสุขที่กรุณาตรวจทานแก้ไขและให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สิทธิพร เนตรนิยมนที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงร่างวิทยานิพนธ์จนทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนางานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ อีกทั้งการศึกษาวิจัยของอาจารย์ทุกท่านยังเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาประยุกต์ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อีกด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอาจารย์ ๐๐๐๘: ๐๐๐๘๐๐ (Ms. Yamin Shwesin Htaik) อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาพม่า ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ได้สั่งสอนวิชาความรู้ด้านภาษาพม่าอันเป็นพื้นฐานให้ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาพัฒนาตนเอง อีกทั้งอาจารย์ทั้งสองท่านยังสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเล่าเรียนที่ Yangon University of Foreign Language: YUFL เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ทำให้ผู้วิจัยได้เปิดโลกทัศน์และได้รับประสบการณ์อันมีค่า ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์หทัยวรรณ ไชยะกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลักษณ์รินทร์ ฉัตรวังคีรี อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ให้คำแนะนำปรึกษา และดูแลเรื่องทุนการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกท่านที่ได้สั่งสอนวิชาความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีไทย อีกทั้งยังอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถเติบโตและก้าวหน้าต่อไปได้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ได้สั่งสอนความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีไทย อีกทั้งยังสนับสนุนให้ผู้วิจัยนำเสนอบทความและตีพิมพ์ผลงานวิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีความก้าวหน้าในวงวิชาการและสามารถพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ **ဒေါ်အေးအေးကျင်** (Mrs. Aye Aye Kyin) และ **ဒေါ်ရွှန်းလှဝင်း** (Ms. Shun Lae Win) อาจารย์ชาวพม่า ประจำภาควิชาภาษาไทยที่ **ရန်ကင်းနိုင်ငံခြားဘာသာစာတက္ကသိုလ်** (Yangon University of Foreign Language: YUFL) เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ที่กรุณาสะดวกตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของสำนวน รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณผู้ออกภาษาชาวพม่าและผู้ออกภาษาไทยทุกท่านที่กรุณาสะดวกตรวจสอบสำนวน อีกทั้งยังให้ข้อมูลสัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาพม่าและคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทยที่ **ရန်ကင်းနိုင်ငံခြားဘာသာစာတက္ကသိုလ်** (Yangon University of Foreign Language: YUFL) เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ทุกท่านที่ได้สั่งสอนวิชาความรู้ด้านภาษาพม่า ธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวพม่าจนทำให้ผู้วิจัยเข้าใจภาษาและสังคมวัฒนธรรมของชาวพม่าได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ **ဦးမြတ်ထွန်း** (Mr. Myat Htaik) ที่ให้คำแนะนำปรึกษา ให้ความรัก ความเมตตา อีกทั้งดูแลเรื่องที่พักอาศัยและอาหารการกินตลอดช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรที่สนับสนุนงบประมาณให้ผู้วิจัยได้นำเสนอบทความซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ในการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยและสร้างสรรค์ระดับชาติและนานาชาติ “ศิลปการวิจัยและสร้างสรรค์ครั้งที่ 8: บูรณาการศาสตร์และศิลป์” ประจำปีการศึกษา 2557

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่สนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยในการศึกษาทั้งระดับบัณฑิตศึกษาและมหาบัณฑิตศึกษา และขอขอบพระคุณกองกิจการนักศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรที่จัดสรรเงินอุดหนุนการวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2557

ผู้วิจัยขอขอบคุณนางสาวปาริฉัตร วงศ์เจริญ นางสาวจิราภรณ์ สุขแป้น นางสาวณัฐราพร พรหมประสิทธิ์ นายสิริภาส แซ่ผู้ นางสาวมันทนา อินกรัด และอาสาสมัครสอนภาษาไทย กัลยาณมิตรที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือขณะผู้วิจัยอาศัยอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ผู้วิจัยขอขอบคุณนางสาวสุชานรี ธรรมธรรม ที่กรุณาช่วยแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้แก่ผู้วิจัยขอขอบคุณ **မောင်ညွန့်လင်း** (Mr. Nyan Lin) ที่กรุณาสอนภาษาพม่า อีกทั้งยังให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น รุ่นพี่ และรุ่นน้องระดับบัณฑิตศึกษาและมหาบัณฑิตศึกษาที่ดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อศิริ ผกากรอง คุณแม่ประภา ผกากรอง และคุณยาย ประดับ ทองเสน รวมถึงญาติพี่น้องในครอบครัวผกากรองทุกท่านที่สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้หากขาดบุคคลเหล่านี้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใดในอนาคต ผู้วิจัยขออุทิศความดีทั้งหลายนี้ให้แก่บรรพบุรุษชาวพม่าและบรรพบุรุษชาวไทยที่ได้สร้างสำนวนไว้สั่งสอนลูกหลานสืบไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล.....	9
ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล.....	10
ขั้นตอนการคัดเลือกชุมชนของผู้บอกภาษา.....	10
ขั้นตอนการคัดเลือกผู้บอกภาษา.....	11
ขั้นตอนการคัดเลือกสำนวนที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	11
ขั้นตอนการถ่ายทอดข้อมูล.....	12
ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาพม่า.....	14
แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศ....	28
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนพม่า.....	37

บทที่	หน้า
3 การเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย.....	41
โครงสร้างของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย.....	41
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นคำ.....	41
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลี	45
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยค	53
ลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทย.....	69
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำซ้ำกัน	69
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกัน หรือทำนองเดียวกัน	98
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน	106
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสกัน	114
สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส	148
สำนวนพม่าที่มีการใช้คำรหัส	151
4 การเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย.....	171
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน.....	171
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน และสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ	172
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ	185
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบต่างกัน	199
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกัน.....	219
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ	219
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์.....	227
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกริ่กคิดของมนุษย์.....	241
สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล	256

บทที่	หน้า
5 ภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย.....	267
ภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย.....	267
ลักษณะทางภูมิประเทศ.....	267
ลักษณะทางภูมิอากาศ.....	274
ลักษณะของพันธุ์สัตว์.....	282
ลักษณะของพันธุ์พืช.....	292
สมุนไพรและยา.....	303
ดาราศาสตร์.....	306
ภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย.....	308
สภาพวิถีชีวิตทั่วไป.....	309
ความสัมพันธ์ของคนในสังคม.....	337
ความเชื่อ.....	386
ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์.....	416
ข้อควรประพฤติปฏิบัติและไม่ควรประพฤติปฏิบัติ.....	420
การไหว้จากรู้จักคำพูด.....	447
ความรู้สึปปัญญา.....	454
ลักษณะภาษาและวรรณกรรม.....	460
สถานที่สำคัญ.....	462
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	470
สรุปผลการวิจัย.....	470
อภิปรายผลการวิจัย.....	476
ข้อเสนอแนะ.....	477
รายการอ้างอิง.....	478
ภาคผนวก.....	483
ภาคผนวก ก หน่วยเสียงและสัทอักษรที่ใช้ในงานวิจัย.....	484
ภาคผนวก ข อักษรและเสียงในภาษาพม่า.....	494
ภาคผนวก ค รายชื่อหนังสือและวารสารต้นฉบับภาษาพม่า.....	506
ประวัติผู้วิจัย.....	510

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การออกเสียงคำศัพท์ตามรูปเขียนและตามการออกเสียงจริงของชาวพม่า.....	7
2 ตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย ที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน	8
3 ตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติด้านดาราศาสตร์	8
4 ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ตามแนวมานุษยวิทยาวัฒนธรรม.....	27
5 ทิศ วันในรอบสัปดาห์ ดาวเคราะห์ สัตว์ประจำทิศ และเลขทักษาของพม่า.....	152
6 พัญชนะภาษาพม่าที่มีความสัมพันธ์กับวันเกิดและตัวเลขทักษาของพม่า.....	152
7 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	155
8 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	156
9 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	159
10 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	160
11 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	162
12 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	164
13 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	165
14 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	167
15 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า.....	168
16 สรุปผลการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย	169
17 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำคนมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ.....	173
18 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำคนมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ.....	174
19 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำสัตว์มาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ	175
20 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำธรรมชาติมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ	176
21 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำอวัยวะมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ.....	177
22 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำอวัยวะมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ.....	178
23 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ.....	179
24 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำการกระทำมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ	179
25 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำสิ่งของมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ	181

ตารางที่	หน้า
54	สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบกับและสำนวนไทย นำความเชื่อมาเปรียบเทียบกับ..... 215
55	สำนวนพม่า นำความเชื่อมาเปรียบเทียบกับและสำนวนไทย นำสัตว์มาเปรียบเทียบกับ..... 216
56	สำนวนพม่า นำความเชื่อมาเปรียบเทียบกับและสำนวนไทย นำการกระทำมาเปรียบเทียบกับ..... 218
57	ทศทั้ง 8 และสัตว์ประจำดาวพระเคราะห์ของชาวพม่า 248
58	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนลักษณะทางภูมิประเทศ..... 270
59	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ..... 276
60	สำนวนพม่า ที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ..... 277
61	สำนวนพม่า และสำนวนไทย ที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์..... 284
62	สำนวนพม่า และสำนวนไทย ที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช 294
63	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนด้านสมุนไพรและยา 304
64	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนด้านดาราศาสตร์..... 306
65	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านการสร้างบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัย 309
66	สำนวนพม่า ที่กล่าวถึงการสร้างเมืองหรือประวัติศาสตร์ของชาวพม่า 311
67	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพ 314
68	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านอาหารการกิน 321
69	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านสุขภาพอนามัย..... 326
70	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านกีฬาและการละเล่น..... 331
71	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านกฎหมาย..... 335
72	สำนวนพม่า ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับข้าราชการหรือราษฎร 338
73	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้อยู่ได้อำนาจ 343
74	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ 346
75	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง..... 350
76	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่กล่าวถึงผู้ชายหรือใช้เฉพาะกับผู้ชาย 355
77	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่กล่าวถึงผู้หญิงหรือใช้เฉพาะกับผู้หญิง 357
78	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก 364
79	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา..... 371
80	สำนวนพม่า กับสำนวนไทย ที่สะท้อนความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องและมิตรสหาย..... 378

81	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษหรือปู่ตายาย และลูกหลาน	381
82	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อตาแม่ยายและลูกเขย ลูกสะใภ้.....	384
83	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูกเลี้ยง.....	385
84	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ.....	388
85	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องความชั่ว-ความดีและนรก-สวรรค์.....	397
86	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด.....	401
87	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบุญกุศลหรือการทำทาน	407
88	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่ออื่นๆ.....	414
89	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนด้านศิลปะ คนตรี นาฏศิลป์.....	418
90	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมานะพยายามและความเกียจคร้าน	421
91	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความกล้าหาญและความขลาดกลัว.....	425
92	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความกตัญญูและความอกตัญญู	428
93	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์และความคดโกง.....	430
94	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการมีสติและความประมาท.....	431
95	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการให้อภัยและความพยายาม	434
96	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น	437
97	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความประหยัดอดออมและความฟุ่มเฟือย....	440
98	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการประมาทตนและการโอ้อวด.....	442
99	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ ความเห็นแก่ตัว.....	445
100	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด.....	448
101	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรู้สติปัญญา.....	455
102	สำนวนพม่าที่สะท้อนให้เห็นลักษณะภาษาและวรรณกรรมของพม่า.....	461
103	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับศาสนสถาน.....	463
104	สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงเมืองสำคัญ.....	466
105	ลักษณะของการออกเสียงและที่เกิดเสียงพยัญชนะเดียวในภาษาพม่า.....	499

ตารางที่	หน้า
106 ตัวอย่างสระจมเมื่อประสมกับพยัญชนะพม่า.....	501
107 สระมูลฐานหรือสระเปิดของภาษาพม่า.....	502
108 สระที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกในภาษาพม่า	502
109 รายชื่อหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร จุลสารฉบับภาษาพม่าที่ใช้อ้างอิงในงานวิจัย	507
110 บรรณานุกรมหนังสือฉบับภาษาพม่าใช้ในงานวิจัย.....	507

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารให้ทราบข้อมูล ความรู้สึกนึกคิดระหว่างบุคคลในสังคมแล้ว ภาษายังมีความสำคัญในการบันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรม คือ สภาพความเป็นอยู่ของแต่ละสังคมไว้เป็นหลักฐาน ดังนั้น ภาษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ทำให้ทราบถึงสภาพของวัฒนธรรมในสังคมทุกยุคทุกสมัยและทุกแห่งทุกมุมด้วย เพราะการใช้ภาษาย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันออกไป (ท. กล้วยไม้ ณ อยุธยา, อ้างถึงใน กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: ก)

ภาษิต คำพังเพย และสำนวนเป็นภาษารูปแบบหนึ่งที่มีการนำคำ วลี หรือประโยคซึ่งมีความหมายตรงตัวหรือมีความหมายแฝงมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบเพื่อสั่งสอนคนในสังคม แสดงให้เห็นถึงค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวิถีปฏิบัติของคนในสังคมนั้นๆ ได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 870, 827) ได้ให้ความหมายคำว่า ภาษิตและคำพังเพยไว้ว่า

ภาษิต น. * ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติ เช่น กงเวียนกำเกวียน

พังเพย น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว โดยกล่าวเป็นกลางๆ เพื่อให้ตีความเข้ากับเรื่อง เช่น กระต่ายตื่นตูม

ส่วนความหมายของคำว่าสำนวน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1227) ได้ให้ความหมายไว้หลายความหมายด้วยกัน คือ

1. น. ถ้อยคำที่เรียบเรียง, โวหาร, บางทีก็ใช้ว่า สำนวนโวหาร เช่น สารคดีเรื่องนี้ สำนวนโวหารดี ความเรียงเรื่องนี้สำนวนโวหารลุ่มๆ ดอนๆ
2. น. คดี เช่น ปิดสำนวน

---

* น. เป็นอักษรย่อของชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ คือ คำนาม

3. น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ ราไม่ดีโทษปีโทษกลอง
4. น. ถ้อยคำที่แสดงออกมาเป็นข้อความพิเศษ เฉพาะภาษาหนึ่งๆ เช่น ล้านวนฝรั่ง ล้านวนบาลี
5. น. ชั้นเชิงหรือท่วงทำนองในการแต่งหนังสือหรือพูด เช่น ล้านวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ล้านวนยาขอบ ล้านวนไม้ เมืองเดิม
6. น. ลักษณะนามใช้เรียกข้อความหรือบทประพันธ์รายหนึ่งๆ เช่น อิเหนามีหลาย ล้านวน บทความ 2 ล้านวน

จากการนิยามความหมายของคำว่าสำนวนในข้างต้น ผู้วิจัยใช้นิยามความหมายของคำว่าสำนวนไทยว่า สำนวน น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ ทั้งนี้ในการศึกษาคำนี้ ผู้วิจัยจะเรียกภายิต คำพังเพย และสำนวน รวมเป็นคำๆ เดียวกัน คือ “สำนวน” เพราะมีความหมายและขอบเขตการใช้คล้ายคลึงกัน

วู ธิ กิม จี (2550: 2) กล่าวว่า สำนวนเป็นวัฒนธรรมทางภาษาอย่างหนึ่ง เพราะสำนวนส่วนใหญ่สร้างขึ้นจากความคิดของบรรพบุรุษที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับสังคมและวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น สำนวนมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง คำคม ผูกปมให้คิด เป็นปริศนา บางทีก็แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิต ข้อคิด ข้อพึงปฏิบัติเพื่อสร้างสำนึกสังคม แสดงถึงภูมิปัญญาของมนุษย์แต่ละชนชาติ ด้วยเหตุนี้การศึกษาเรื่องสำนวนของชนชาติใดนอกจากจะทำให้เข้าใจ โลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาและประสบการณ์ของชนชาตินั้นๆ อย่างลึกซึ้งแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านภาษาอีกด้วย

การที่คนไทยมีสำนวนใช้ในภาษาของตนเองนั้นย่อมหมายความว่า สำนวนมีความสำคัญเชิงสังคมและวัฒนธรรม เช่น สั่งสอนให้คนในสังคมปฏิบัติตนในทางที่ดีโดยใช้สำนวนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นผลดีของการปฏิบัติตาม หรือแสดงให้เห็นผลเสียของการไม่ปฏิบัติตาม การศึกษาสำนวนไทยจึงไม่เพียงแต่ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมทางภาษาของคนในชาติได้อย่างลึกซึ้ง แต่ยังเป็นการศึกษาวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ของคนในชาติด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาภาษาต่างประเทศที่จำเป็นจะต้องศึกษาวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาควบคู่ไปกับการเรียนภาษาต่างประเทศนั้นๆ การศึกษาสำนวนในแง่มุมต่างๆ จึงน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศ เพื่อให้เห็นถึงโลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาที่อาจมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกัน

เมื่อกล่าวถึงการศึกษานานาชาติ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สำนักต่างประเทศภาษาหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมากคือ “สำนักพม่า” เพราะถึงแม้ภาษาพม่าและภาษาไทยจะต่างตระกูลกัน กล่าวคือ ภาษาพม่าจัดอยู่ในภาษาตระกูลย่อยทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) ซึ่งอยู่ในตระกูลใหญ่จีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) (สุริยา รัตนกุล, 2531: 219) ส่วนภาษาไทยจัดอยู่ในภาษาตระกูลไทแขนงไต (สุริยา รัตนกุล, 2548: 6) แต่เมื่อพิจารณาลักษณะของสำนักแล้วกลับพบว่า ทั้งสำนักพม่าและสำนักไทยมีสำนักที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันเป็นจำนวนมาก ฉะนั้น การศึกษานานาชาติเปรียบเทียบสำนักไทยจึงแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางภาษาที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกประการหนึ่ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นประเทศที่มีความใกล้ชิดทางด้านภูมิศาสตร์ ตลอดจนเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยในด้านต่างๆ มาอย่างยาวนาน ทำให้มีสภาพสังคมวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ สำนักบางสำนักยังสะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันซึ่งอาจเป็นผลมาจากสภาพทางสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ บางประการที่มีความแตกต่างกัน เป็นลักษณะทางสังคมที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละสังคม

พจนานุกรมไทย-พม่า (ဝိုင်း-မြန်မာ အဘိဓာန် /thain-myan-mà ʔə-bí-dàn/) ของ อรุณ นิชมธรรม และ วิรัช นิชมธรรม (2550: 211, 61) ได้นิยามศัพท์คำว่า ภาษิตและคำพังเพย ไว้ว่า ภาษิต น. စကားပုံ /zə-ga-phòŋ/ และ คำพังเพย น. စကားပုံ /zə-ga-phòŋ/ ซึ่งเป็นการนิยามศัพท์ภาษาพม่าคำเดียวกัน เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า စကားပုံ /zə-ga-phòŋ/ จากหนังสือพจนานุกรมของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (ဝိုင်း-မြန်မာအဘိဓာန် /khə-yi-hsàun myàn-mà ʔə-bí-dàn/) (2014: 80) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

စကားပုံ /စကားပုံ/ န-လူအများ ဆင်ခြင်မှတ်သားဖွယ် ဖြစ်အောင် စံပြုပုံခိုင်း ပြောဆိုလေ့ရှိသော ထိရောက်ကျစ်လျစ်ပြေပြစ်သည့်စကား။ /lù ʔə-mya hsin-chìn hmáʔ-əa phwè phyíʔ-ʔàun sà-n-pyú-pòŋ-khain pyw-hsò lé shí əw thí-yâuʔ cíʔ-líʔ pyè-phyíʔ əí zə-ga/ หมายถึง น. ถ้อยคำที่ใช้เพื่อกล่าวเปรียบเทียบ มักมีความสั้นกระชับ และใช้กล่าวเพื่อให้เห็นจดจำได้

ส่วนคำว่า “สำนัก” นั้น พจนานุกรมไทย-พม่า (ဝိုင်း-မြန်မာ အဘိဓာန် /thain-myan-mà ʔə-bí-dàn/) ของ อรุณ นิชมธรรม และ วิรัช นิชมธรรม (2550: 287) ได้นิยามศัพท์ไว้ว่า สำนัก น. ဆိုရိုးစကား /hsò-yo zə-ga/ เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า ဆိုရိုးစကား /hsò-yo zə-ga/ จากหนังสือพจนานุกรมของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (ဝိုင်း-မြန်မာအဘိဓာန် /khə-yi-hsàun myàn-mà ʔə-bí-dàn/) (2014: 107) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ฮ่อจื่อฮว่ /ฮ่อจื่อฮว่/ 兮-ฮว่อจื่อฮว่ 兮ฮว่อจื่อฮว่ 兮ฮว่อจื่อฮว่
 /7๑-sin 7๑-là pyw-hsò khé cá eo hmá'-ea phwè yà zə-ga/ หมายถึง น. ถ้อยคำที่กล่าวสืบทอดกัน
 มาเป็นเวลานาน

จากการนิยามความหมายของคำว่า ฮว่อจื่อ /zə-ga-phòn/ และ ฮ่อจื่อฮว่ /hsò-yo zə-ga/ ผู้วิจัยจะให้คำจำกัดความของสำนวนพม่าโดยหมายรวมความหมายของภายิต คำพังเพย และ
 สำนวนพม่าเป็นคำๆ เดียวว่า “สำนวนพม่า” คือ ถ้อยคำที่กล่าวสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน เป็น
 ถ้อยคำที่ใช้เพื่อกล่าวเปรียบเทียบกับ มักมีความสั้นกระชับ และใช้กล่าวเพื่อให้เห็นจดจำได้

อนึ่ง จากการนิยามความหมายของคำว่าสำนวนพม่าและสำนวนไทยในข้างต้น ผู้วิจัย
 จึงนิยามความหมายคำว่า “สำนวน” ในงานวิจัยนี้ว่า สำนวน คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอด
 กันมาช้านานแล้ว อาจมีความหมายตรงตามตัวหรือมีความหมายแฝง เป็นความหมายในเชิงอุปมา
 เปรียบเทียบเพื่อใช้สั่งสอนคนในสังคม ในที่นี้หมายถึงสำนวนพม่าและสำนวนไทย จำนวน 1,135
 สำนวนที่ตรวจสอบกับผู้บอกภาษาทั้ง 2 ภาษาแล้วยังใช้อยู่ในปัจจุบัน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศ พบว่ามี
 ผู้ศึกษาไว้ดังนี้ ฉิน หยงหลิน (2526) ศึกษาสำนวนจีนและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ รัชนี
 ซอ โสตติกุล (2526) ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน
 รัชนี ซอ โสตติกุล (2534) ศึกษาเปรียบเทียบสุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทยที่มีความหมายคล้ายคลึง
 กัน ชุนชิด ควน (2537) ศึกษาสำนวนเกาหลีและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ สุมาลี ศรีปาน
 เงิน (2543) ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า “xin” กับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงกัน
 ปิยะภรณ์ สุดสงวน (2545) ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่ใช้สัตว์สื่อความหมายในภาษาฝรั่งเศสและ
 ภาษาไทย แลนดรู ลอสฟิน กิวค้ำ (2545) ศึกษาสำนวนโรมานีเยและสำนวนไทย: การศึกษา
 เปรียบเทียบ วรรณิตา ถึงแสง (2545) ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่มีคำบอกวัยอะ
 “ตา” โสภนา ศรีจำปา (2545) เขียนบทความเรื่อง มองสุภาษิต สำนวน คำพังเพยไทยบนพื้นฐานทาง
 วัฒนธรรมของสุภาษิต สำนวนเวียดนาม เหวา รุยเหิง (RAO RUIYING) (2547) ศึกษาเปรียบเทียบ
 สำนวนไทยที่มีคำว่า “หัว” กับสำนวนจีนที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน อูรา เด่นวิทย์เลิศ
 ล้ำ (2548) ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า เงิน ทอง และของมีค่าในภาษาจีนกับภาษาไทย วุฒิ
 กิม จี (2550) ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนเวียดนามกับสำนวนไทย ฮิเดโอะ ฮิราโนะ (2550) ศึกษา
 เปรียบเทียบสำนวนญี่ปุ่นกับสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า ปริมา มัลลิกะมาส และณัฐมา พงศ์
 ไพโรจน์ (2551) เขียนบทความเรื่อง ลักษณะร่วมทางภาษาในสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทย

เหวี่ยน ทิ ชุง (NGUYEN THI DUNG) (2554) ศึกษาสำนวนไทยและสำนวนเวียดนาม: การศึกษาเปรียบเทียบ

จากการศึกษาพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับสำนวนพม่ายังมีน้อยมาก เช่น อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2538) เขียนบทความเรื่อง สำนวนพม่าและสำนวนไทย: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เมย์ เมียะ ซ่าย และเรณู เหมือนจันทร์เซย (2543) รวบรวมภายิต คำพังเพย และสำนวนพม่ากับไทย อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553) ศึกษาเรื่องมองสังคมและวัฒนธรรมพม่าผ่านภายิตโบราณ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2556) ศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมล้านนาและพม่าผ่านภายิตโบราณ ศิริพัทธ์ ฌานเชาว์วรรณ และมิ่ง ต้นดา เตง (2557) ศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากภายิตจากการศึกษาผลงานวิจัยที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยในแง่ของลักษณะทั่วไปของสำนวน ความหมายและวิธีการใช้สำนวน รวมถึงศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่าและสำนวนไทย เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนโดยศึกษา 2 ประเด็น คือ ศึกษาโครงสร้างของสำนวน และ การใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทย เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางภาษา ส่วนการศึกษาด้านความหมายของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มทางความหมายว่า แต่ละสำนวนนำสิ่งใดมาเปรียบเทียบ และสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ด้านวิธีการใช้สำนวนจะวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าสำนวนพม่ากับสำนวนไทยเป็นสำนวนที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด และใช้กับใคร นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่าและสำนวนไทย ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจสภาพสังคมวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. โครงสร้างของสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีความแตกต่างกันมากกว่าความเหมือนกัน และส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้คำเหมือนกันมากกว่าแตกต่างกัน

2. สำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่เป็นการกระทำของมนุษย์มาเปรียบเทียบ และใช้ในเชิงตักเตือนสั่งสอน

3. สำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่จะมีภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่รวบรวมได้จากหนังสือสำนวนพม่าและสำนวนไทย และได้ตรวจสอบกับผู้ออกภาษาทั้ง 2 ภาษาแล้วว่าเป็นสำนวนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจำนวน 1,135 สำนวน แบ่งเป็นสำนวนพม่า 558 สำนวน และสำนวนไทย 577 สำนวน

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว อาจมีความหมายตรงตามตัวหรือมีความหมายแฝง เป็นความหมายในเชิงอุปมาเปรียบเทียบเพื่อใช้สั่งสอนคนในสังคม ในที่นี้หมายถึงสำนวนพม่าและสำนวนไทย จำนวน 1,135 สำนวนที่ตรวจสอบกับผู้ออกภาษาทั้ง 2 ภาษาแล้วว่าเป็นสำนวนที่ใช้ในปัจจุบัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทั้งคำว่า “พม่า” และ “เมียนมาร์” เนื่องจากผู้วิจัยใช้คำว่า “พม่า” เรียกแทนภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ แต่หากกล่าวถึงประเทศ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” ซึ่งเป็นชื่อเรียกอย่างเป็นทางการตามที่รัฐบาลของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ได้กำหนดให้ใช้คำนี้เรียกชื่อประเทศ

2. ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ถ่ายถอดเสียงสัทอักษรภาษาพม่าตามแนวทางของอุปรัตน์ พันธุมินทร์ และอุตะละวิน (2545) แต่เนื่องจากคำบางคำในภาษาพม่า มีลักษณะรูปเขียนไม่ตรงกับเสียงอ่าน ในการถ่ายถอดเสียงเป็นสัทอักษร ผู้วิจัยจะยึดการถ่ายถอดเสียงตามการออกเสียงจริงของชาวพม่า ทำให้คำบางคำมีการถ่ายถอดเสียงไม่ตรงตามกฎของการถ่ายถอดสัทอักษรที่ใช้ในงานวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการออกเสียงอ่านอีกครั้งจากหนังสือพจนานุกรมของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (၁၅:၁၁၁၀၆မြန်မာ့အသံစာအုပ် /khe-yi-hsàun myàn-mà ʔə-bí-dàn/) (2014) เช่น

ตารางที่ 1 การออกเสียงคำศัพท์ตามรูปเขียนและตามการออกเสียงจริงของชาวพม่า

คำ	ความหมาย	การออกเสียงตามรูปเขียน	การออกเสียงจริงของชาวพม่า
ကုလား	แขก, ฝรั่งเศส	/kú-la/	/kə-la/
သူငယ်ချင်း	เพื่อน	/ə̀-ဂုဲ-ရှ်-ရှ်-chin/	/ə̀-ဂုဲ-ရှ်-jin/
ပုဂံ	พุกาม (ชื่อเมือง)	/pú-gàn/	/bə-gàn/
ဘုရား	พระพุทธรูป, เจดีย์	/bú-ya/	/phə-ya/

3. เมื่อถ่ายถอดชื่อเฉพาะภาษาพม่าแบบปริวรรตเป็นภาษาไทย คำที่มีเสียงควบกล้ำของภาษาพม่า ผู้วิจัยจะใช้เครื่องหมาย - กำกับ เช่น คำว่า မေကွေး /mə-kwe/* “มะเกว” แสดงว่าเสียง /k/ และเสียง /w/ เป็นเสียงควบกล้ำกัน, คำว่า ဒေဝင်္ဂဝိဇ္ဇာ /ʔə̀-ရှ်-ရှ်-ရှ်-phyo/** “อ่าวสันโพย” แสดงว่าเสียง /ph/ และเสียง /y/ เป็นเสียงควบกล้ำกัน ฯลฯ

4. ชื่อเมืองบางเมืองที่เป็นชื่อเฉพาะ แต่เป็นชื่อที่คนไทยรู้จักดี ผู้วิจัยจะใช้ชื่อเรียกตามความเข้าใจของคนไทย เช่น คำว่า ရန်ကုန် /yàn-gòk/ ออกเสียงว่า “หยัน โกง” แต่ในงานวิจัยนี้ใช้ว่า “ย่างกุ้ง”, မော်လမြိုင် /mò-lə-myain/ ออกเสียงว่า “หม่อละมย่าย” แต่ในงานวิจัยนี้ใช้ว่า “เมาะลำไย”, တေကောင်း /də-kaun/ ออกเสียงว่า “ตะกาว” แต่ในงานวิจัยนี้ใช้ว่า “ตะก่อง” ฯลฯ

5. การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยในแง่ของลักษณะทั่วไปของสำนวนนั้น เนื่องจากลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาพม่าและภาษาไทยมีความแตกต่างกัน ในบทที่ 3 ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์โดยแยกภาษาพม่าออกเป็นคำๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่าย แต่การวิเคราะห์ในบทที่ 4 และบทที่ 5 ผู้วิจัยจะไม่แยกภาษาพม่าออกเป็นคำๆ ยกตัวอย่าง

บทที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ရှုတ်	ကြောင့်	သေ	လက်	ကြောင့်	ကြ
hnòuʔ	câun	è	léʔ	câun	cè
ปาก	เพราะ	ตาย	มือ	เพราะ	ย่อยยับ
ตายเพราะปาก ย่อยยับเพราะมือ					
หมายถึง จะทำการสิ่งใดควรมีสติ ระวังตัวอยู่เสมอ					

* ชื่อฉันทลักษณ์หนึ่งของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

** ชื่อคนซึ่งเป็นชื่อเฉพาะภาษาพม่า

บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
လင်နုင့်မဝား လျာနုင့်သွား /lin hnín mə-ya shà hnín əwa/ พัวกับเมีย ลิ่นกับพิน	ลิ่นกับพิน	การกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ไม่รุนแรงของคนที่ไม่ค่อยรักกัน

“လင်နုင့်မဝား လျာနုင့်သွား ဆိုဘိသကဲ့သို့ ဝိတ်အဝန်မသင့်ဘဲအခါကို ရန်ခိုက်ဒေါ့ဝ ဖြစ်ကြတာပဲ” [၁၂၆၆] သန်းမေ ခု။ ၁၂၇။

/lin hnín mə-ya shà hnín əwa hsò bí əə-ké-əó sèi? ʔə-khàn-mə-əin dé ʔə-khà kò yàn-khài? do-əá phyí? cá dà bə/ หมายถึง การทะเลาะกระทบกระทั่งกันบ้างก็เหมือนพัวกับเมีย ลิ่นกับพินนั่นแหละ

บทที่ 5 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติด้านดาราศาสตร์

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ခုနစ်ဝိတ်ကြယ်ပြောင် အပြီးဝေဝင် သန်းခေါင်ခိုက်ခိုက် ခုနတ် /khwə-nə-sin cè pyàun ʔə-myi thàun əə-khàun-chèin əó yâu?/ ดาวลูกไก่เด่น หางตั้ง เวลาเที่ยงคืนมาถึง หมายถึง เมื่อส่วนหางของดาวลูกไก่โผล่ขึ้นบน ท้องฟ้า แสดงว่าเป็นเวลาเที่ยงคืน	ดาวล้อมเดือน หมายถึง ผู้ที่แวดล้อมผู้ที่โดดเด่น ดาวรุ่ง หมายถึง นักร้องหรือนักแสดงที่กำลังมีชื่อเสียง โด่งดัง

6. งานวิจัยนี้นำตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนพม่ามาจากหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 (1996) และเนื่องจากตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนพม่าที่หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ยกมาแสดงนี้เป็นตัวอย่างที่มาจากหนังสือและวารสารต้นฉบับภาษาพม่าหลายแหล่งด้วยกัน ผู้วิจัยจึงขอรวบรวมรายชื่อหนังสือและวารสารต่างๆ ไว้ในภาคผนวก ค

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1.1 สืบค้นแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ประกอบด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาพม่า, แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย, เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศ, เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนพม่า

1.2 รวบรวมข้อมูลสำนวนพม่าและสำนวนไทย จำนวน 2,125 สำนวนจากหนังสือ คือ

1.2.1 ศึกษาข้อมูลสำนวนพม่าจำนวน 1,015 สำนวนจากหนังสือ ดังนี้

1.2.1.1 မြန်မာ့ဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 (1996)

1.2.1.2 မြန်မာစာအုပ်ပုံနှိပ်ဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà zə-ga-phòh hñin hsò-yo zə-ga/ ของ Unity ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 (2009)

1.2.2 ศึกษาข้อมูลสำนวนไทยจำนวน 1,110 สำนวนจากหนังสือ ดังนี้

1.2.2.1 สำนวนไทย ของ กุสุมา รัชมณี และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 (2553)

1.2.2.2 ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ของ ราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 15 (2553)

1.2.2.3 สำนวนไทย ของ ราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 (2554)

1.3 นำสำนวนพม่าที่รวบรวมได้มาถ่ายทอดความหมายแบบแปลตรงตัว โดยได้ตรวจสอบคำศัพท์จาก

1.3.1 พจนานุกรมพม่า-ไทย (မြန်မာ-ထိုင်း အဘိဓာန် /myàn-mà-thain ?ə-bí-dàn/) ของ อรุณฯ นิยมธรรม และวิรัช นิยมธรรม ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 (2550)

1.3.2 พจนานุกรมของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (ခရီးစောင်မြန်မာအဘိဓာန် /khe-yi-hsàun myàn-mà ?ə-bí-dàn/) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 (2013)

1.4 นำสำนวนพม่าที่รวบรวมได้มาถ่ายทอดเป็นสัทอักษรสากล (The International Phonetic Alphabet) โดยใช้หน่วยเสียงและสัทอักษรจากหนังสือไวยากรณ์ภาษาพม่าขั้นพื้นฐานของ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุเตะลวิน (2545) ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ในภาคผนวก ก

2. ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยนำสำนวนไปตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาพม่าอีกครั้ง เพื่อความถูกต้อง สมบูรณ์ของสำนวน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาพม่า 2 ท่าน คือ

2.1 ဒေါ်အေးအေးကျင် /dò-7e-7e-cin/ (Mrs. Aye Aye Kyin) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ชาวพม่า ประจำภาควิชาภาษาไทยที่ ရန်ကင်းနိုင်ငံခြားဘာသာစာတက္ကသိုလ် /yàn-kòη nàiη-ηàn-cha bà-òà təká-òè/ (Yangon University of Foreign Language: YUFL) เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

2.2 ဒေါ်ရွှန်းလှိုင် /dò-shun-lé-win/ (Ms. Shun Lae Win) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ชาวพม่า ประจำภาควิชาภาษาไทยที่ ရန်ကင်းနိုင်ငံခြားဘာသာစာတက္ကသိုလ် /yàn-kòη nàiη-ηàn-cha bà-òà təká-òè/ (Yangon University of Foreign Language: YUFL) เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ဒေါ်အေးအေးကျင်

/dò-7e-7e-cin/

(Mrs. Aye Aye Kyin)

ဒေါ်ရွှန်းလှိုင်

/dò-shun-lé-win/

(Ms. Shun Lae Win)

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาพม่า

3. ขั้นตอนการคัดเลือกชุมชนของผู้บอกภาษา

3.1 การคัดเลือกชุมชนของผู้บอกภาษาพม่า

ผู้วิจัยต้องการผู้บอกภาษาที่เป็นตัวแทนผู้บอกภาษาพม่า ดังนั้นผู้บอกภาษาต้องเป็นคนพม่าโดยกำเนิด กล่าวคือ มีสัญชาติพม่า เชื้อชาติพม่าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองย่างกุ้ง (ရန်ကင်းမြို့ /yàn-gòη myó/) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาเหตุเนื่องมาจากเมืองย่างกุ้งเป็นเมืองหลวงเก่าที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีสถานที่สำคัญทางด้านวัฒนธรรม ด้านศาสนา และด้านการเมืองการปกครองตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่า

เมืองหลวงใหม่ คือ เมืองเนปีดอว์ (နေပြည်တော်မြို့/nè-pyì-dò myó/) ที่ย้ายเมืองหลวงจากเมืองย่างกุ้ง เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 (กิตติ โล่ห์เพชรรัตน์, 2555: 77)

3.2 การคัดเลือกชุมชนของผู้บอกภาษาไทย

ผู้วิจัยต้องการผู้บอกภาษาที่เป็นตัวแทนผู้บอกภาษาไทย ดังนั้นผู้บอกภาษาต้องเป็นคนไทยโดยกำเนิด กล่าวคือ มีสัญชาติไทย เชื้อชาติไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สาเหตุเนื่องมาจากจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยยาวนานถึง 234 ปี (สถาปนาเมืองหลวงเมื่อ 21 เมษายน พ.ศ. 2325) จึงมีความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นเดียวกับเมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

4. ขั้นตอนการคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้บอกภาษา เพื่อนำมาตรวจสอบสำนวนที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้บอกภาษา ดังนี้

4.1 อายุ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้บอกภาษาทั้งภาษาพม่าและภาษาไทย 3 ระดับอายุ คือ

4.1.1 ช่วงอายุ 15–25 ปี เป็นตัวแทนของวัยรุ่น	จำนวน 20 คน
4.1.2 ช่วงอายุ 35–45 ปี เป็นตัวแทนของวัยกลางคน	จำนวน 20 คน
4.1.3 ช่วงอายุ 55–65 ปี เป็นตัวแทนของวัยผู้สูงอายุ	จำนวน 20 คน

4.2 เพศ ผู้บอกภาษาทั้งพม่าและไทยจะเป็นเพศหญิงหรือชายก็ได้ แต่ผู้บอกภาษาพม่าต้องเป็นชาวพม่าโดยกำเนิด พูดภาษาพม่าเป็นภาษาแรกและใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน และผู้บอกภาษาไทยต้องเป็นชาวไทยโดยกำเนิด พูดภาษาไทยเป็นภาษาแรกและใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน

4.3 จำนวนผู้บอกภาษา ผู้วิจัยคัดเลือกผู้บอกภาษาจำนวน 120 คน (ภาษาละ 60 คน) ช่วงอายุละ 20 คน ตามเกณฑ์อายุในข้อ 4.1

5. ขั้นตอนการคัดเลือกสำนวนที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยนำสำนวนทั้ง 2,125 สำนวนที่รวบรวมได้จากหนังสือสำนวนพม่าและสำนวนไทยไปตรวจสอบกับผู้บอกภาษาพม่าและผู้บอกภาษาไทย เพื่อตรวจสอบว่าเป็นสำนวนที่ผู้บอกภาษายังใช้อยู่ในปัจจุบัน เกณฑ์การคัดเลือกว่าสำนวนนั้นเป็นสำนวนที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบันหรือไม่ คือ ผู้วิจัยจะคัดเลือกสำนวนที่ผู้บอกภาษาจำนวนร้อยละ 50 ขึ้นไปบอกว่ายังใช้อยู่ในปัจจุบันมาวิเคราะห์ ผลจากการคัดเลือกข้อมูลทำให้ได้สำนวนที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ดังนี้

5.1 นำสำนวนพม่าที่รวบรวมได้จากหนังสือจำนวน 1,015 สำนวนไปตรวจสอบกับผู้ออกภาษาพม่า ทำให้ได้สำนวนที่ผู้ออกภาษาพม่าใช้อยู่ในปัจจุบัน จำนวน 558 สำนวน

5.2 นำสำนวนไทยที่รวบรวมได้จากหนังสือจำนวน 1,110 สำนวนไปตรวจสอบกับผู้ออกภาษาไทย ทำให้ได้สำนวนที่ผู้ออกภาษาไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน จำนวน 577 สำนวน

5.3 จากการคัดเลือกสำนวนที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน ทำให้การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยในครั้งนี้มีสำนวนที่ใช้ในการวิเคราะห์จำนวนทั้งสิ้น 1,135 สำนวน แบ่งเป็นสำนวนพม่า 558 สำนวน และสำนวนไทย 577 สำนวน

6. ขั้นตอนการถอดถอดข้อมูล

การถอดถอดข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ถอดถอดข้อมูลสำนวนพม่าเป็นสัทอักษรสากล (The International Phonetic Alphabet) ตามเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้แล้วในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ส่วนการถอดถอดข้อมูลสำนวนไทยจะใช้อักษรไทย เนื่องจากเป็นที่เข้าใจและรับรู้กัน โดยทั่วไป

ยกตัวอย่างการถอดถอดข้อมูลสำนวนพม่า

ကဝုၣ် ၵုၣ် ၵွၢ်

/kə-hsòŋ nə-yòŋ hswé-hswé khòŋ/

พฤษภาคม มิถุนายน กระโดดของแหง

หมายถึง ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน แดจะร้อนจัดมาก

ไม่สามารถเดินด้วยเท้าเปล่าได้

ကြိတ်မုၢ်အုၣ် လူမုၢ်အုၣ်

/cɛʔ hmà ʔə-yo lù hmà ʔə-myo/

ไก่อที่กระดูก * คนที่กระดูก

หมายถึง "ไก่อจะมีความกล้าหาญในการต่อสู้จิกตีหรือไม่มีก็ขึ้นอยู่กับเชื้อสายของมัน เช่นเดียวกับความประพฤติหรือนิสัยของคน มักเป็นไปตามเผ่าพันธุ์"

7. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 เมื่อรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลสำนวนไทยและสำนวนพม่าที่ใช้ในปัจจุบันได้แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ออกไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

**ကြိတ်မုၢ်အုၣ်* /cɛʔ hmà ʔə-yo/ 'ไก่อที่กระดูก' เป็นสำนวนที่ชาวพม่าใช้ดูลักษณะของไก่อว่ามีสุขภาพแข็งแรงหรือไม่ ชาวพม่าเชื่อว่าไก่อที่มีกระดูกใหญ่แข็งแรงเป็นลักษณะของไก่อที่มีสุขภาพดี สามารถนำไก่อไปใช้ต่อสู้ในกีฬาไกชนได้

- 7.1.1 ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย
- 7.1.2 ศึกษาเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย
- 7.1.3 ศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับ

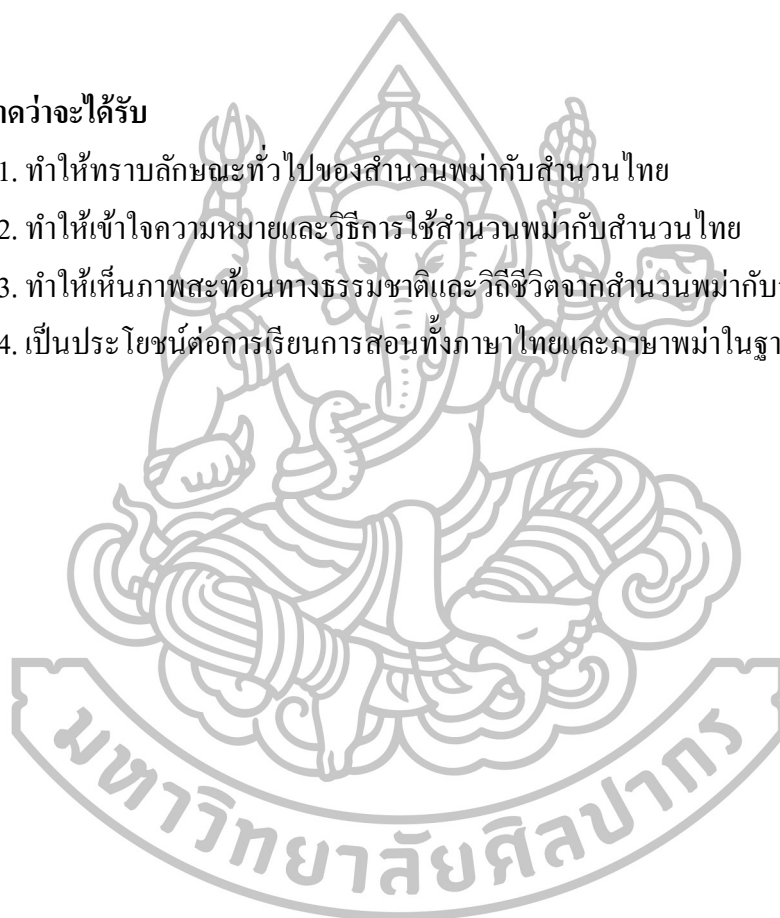
สำนวนไทย

7.2 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัย โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย
2. ทำให้เข้าใจความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย
3. ทำให้เห็นภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย
4. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนทั้งภาษาไทยและภาษาพม่าในฐานะภาษา

ต่างประเทศ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาพม่า
2. แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนพม่า

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาพม่า

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปของภาษาพม่าจากหนังสือ ไวยากรณ์ภาษาพม่าขั้นพื้นฐานของ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุตะละวิน (2545) โดยผู้วิจัยได้ศึกษา 2 ประเด็นหลัก คือ

- 1.1 คำ วลี และประโยคในภาษาพม่า
- 1.2 การลำดับคำในประโยคภาษาพม่า

1.1 คำ วลี และประโยคในภาษาพม่า

1.1.1 คำในภาษาพม่า

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุตะละวิน (2545: 41–44) ได้กล่าวถึงคำในภาษาพม่าไว้ว่า คำในภาษาพม่ามีทั้งที่เป็นคำพม่าแท้และคำที่ยืมมาจากภาษาอื่นๆ ด้วยเหตุผลหลายด้าน เช่น ศาสนา ประวัติศาสตร์ การค้า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ฯลฯ ในที่นี้จะขอกล่าวถึงคำทั้ง 2 ชนิดตามลำดับ คือ

1.1.1.1 คำพม่าแท้ มีทั้งที่เป็นคำพยางค์เดียวและคำหลายพยางค์ การสร้างคำหลายพยางค์ ทำได้โดยการนำคำพยางค์เดียวเหล่านั้นมาประกอบกัน แต่หากพิจารณาจำนวนพยางค์สามารถแบ่งได้เป็น

1.1.1.1.1 คำพม่าแท้ที่เป็นคำพยางค์เดียว ได้แก่ คำที่มีพยางค์หนึ่งพยางค์ และมีความหมายหนึ่งความหมาย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำ	การออกเสียง	ความหมาย
ฉี่ะ	/ci/	‘อีคา’
๑๓๑๓	/câu?/	‘กลัว’
๑๓๑๓	/myâu?/	‘ลิง’
๑๓๑๓	/le/	‘หนัก’
๑๓๑๓	/hin/	‘แกง’

1.1.1.1.2 คำพม่าแท้ที่เป็นคำหลายพยางค์ ได้แก่ คำหนึ่งคำที่มีหลายพยางค์ แต่แต่ละพยางค์อาจมีความหมายครบทุกพยางค์หรือไม่ก็ได้ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำ	การออกเสียง	ความหมาย
๑๓๑๓	/gə-za/	‘เล่น’
๑๓๑๓๑๓๑๓	/ko-yo-ka-ya/	‘ไม่เป็นระเบียบ’
๑๓๑๓๑๓๑๓๑๓	/ʔə-thâuʔ-ʔə-tha/	‘หลักฐาน’
๑๓๑๓๑๓	/pin-lè/	‘ทะเล’

1.1.1.2 คำยืม คือ คำที่พม่ายืมมาจากภาษาอื่นๆ มาใช้ในภาษาตน คำยืมอาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ ในที่นี้ขอกล่าวถึงคำที่ยืมมาจากภาษาต่างๆ ดังนี้

1.1.1.2.1 คำยืมภาษาบาลี เป็นคำยืมที่มีใช้ในภาษาพม่ามากที่สุด ดังตัวอย่าง

คำยืมภาษาบาลี	การออกเสียง	ความหมาย
๑๓๑๓	/kə-nà/	‘ผู้หญิง’
๑๓๑๓	/gə-dí/	‘สัญญา’
๑๓๑๓	/kà-yá/	‘กาย’
๑๓๑๓๑๓	/kə-yí-yà/	‘เครื่องมือ’
๑๓๑๓๑๓	/ki-lè-əà/	‘กิเลส’

1.1.1.2.2 คำยืมภาษาสันสกฤต พม่ายืมคำภาษาสันสกฤตมาใช้ไม่มากเท่าภาษาบาลี ตัวอย่างคำสันสกฤตที่ปรากฏในภาษาพม่า เช่น

คำยืมภาษาสันสกฤต	การออกเสียง	ความหมาย
๑๓๑๓	/gə-byà/	‘กลอน, ร้อยกรอง’
๑๓๑๓	/sà-mə-yì/	‘ตัวจามรี’
๑๓๑๓	/bə-di/	‘ลูกประจำ’
๑๓๑๓	/bə-hsèin/	‘ขวาน’

1.1.1.2.3 คำยืมภาษาฮินดี ตัวอย่างคำฮินดีที่พม่ายืมมาใช้ เช่น

คำยืมภาษาฮินดี	การออกเสียง	ความหมาย
ကခုလ	/kə-çə-là/	‘สิ่งไร้ประโยชน์’
နမူနာ	/nə-mù-nà/	‘ตัวอย่าง’
ဆာရီ	/hsà-yì/	‘ชุดสำหรับ’
ကာကီ	/kà-kì/	‘สีเทา’
ရဘတ်	/yə-háʔ/	‘ระหัดควีน’

1.1.1.2.4 คำยืมภาษามอญ ตัวอย่างคำภาษามอญที่พม่ายืมมาใช้ เช่น

คำยืมภาษามอญ	การออกเสียง	ความหมาย
ကမာ	/kə-mà/	‘หอย’
ကကန်	/gə-nan/	‘ปู’
ပုလဲ	/pə-lɛ/	‘ไข่มุก’
ယင်ပေါင်	/yìn-bàun/	‘นกกะทิง’
လမု	/lə-mú/	‘ต้น โกงกาง’

1.1.1.2.5 คำยืมภาษาอังกฤษ ตัวอย่างคำภาษาอังกฤษที่ปรากฏในภาษาพม่า

เช่น

คำยืมภาษาอังกฤษ	การออกเสียง	ความหมาย
စီးကရက်	/si-kə-yéʔ/	‘บุหรี่’ (cigarette)
တက္ကစီ	/tɛʔ-sì/, /tɛʔ-kə-sì/	‘แท็กซี่’ (taxi)
ပလတ်စတ	/pə-láʔ-sə-tà/	‘พลาสติก’ (plaster)
ဖလင်	/phə-lin/	‘ฟิล์ม’ (film)
ရေဒီယို	/yè-dì-yò/	‘วิทยุ’ (radio)

1.1.1.2.6 คำยืมภาษาจีน ตัวอย่างคำภาษาจีนที่พม่ายืมมาใช้ เช่น

คำยืมภาษาจีน	การออกเสียง	ความหมาย
တူ	/tù/	‘ตะเกียบ’
ယွမ်	/yùn/	‘หยวน หน่วยเงินของจีน’
သမ္ပန်	/əàn-bàn/	‘สำปัน วัสดุที่ทำในจีน’

1.1.2 วลีในภาษาพม่า

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุเตะละวิน (2545: 121–122) ได้กล่าวถึงวลีในภาษาพม่าไว้ว่า วลี คือ คำๆ หนึ่ง หรือคำๆ หนึ่งกับส่วนขยายซึ่งไปทำหน้าที่ต่างๆ ในประโยค วลีในภาษาพม่ามี 2 ชนิด คือ นามวลี และกริยาวลี ดังนี้

1.1.2.1 นามวลี อาจประกอบด้วยคำนามคำเดียวหรือคำนามกับส่วนขยายซึ่งส่วนขยายอาจปรากฏหน้าหรือหลังคำนามหลักก็ได้ ดังตัวอย่าง

အဝေဇ်အဝဉ်ဇရာဉ်ဇွေးကလေးများသည် အလွန်ဆော့တတ်ကြသည်။

/ʔə-phè ʔí ʔə-ñò-yàun khwe khə-le mya èi ʔə-lùn hsá tá? cá èi/

ลูกหมาสีน้ำตาลทั้งหลายของพ่อมักจะซนมาก

องค์ประกอบของนามวลี အဝေဇ်အဝဉ်ဇရာဉ်ဇွေးကလေးများသည် /ʔə-phè ʔí ʔə-ñò-yàun khwe khə-le mya èi/ ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค มีดังนี้

အဝေ	/ʔə-phè/	คำขยายซึ่งปรากฏหน้าคำนามหลัก ความหมาย คือ “พ่อ”
ဇ်	/ʔí/	คำแสดงความเป็นเจ้าของ
အဝဉ်ဇရာဉ်	/ʔə-ñò-yàun/	คำขยายซึ่งปรากฏหน้าคำนามหลัก ความหมาย คือ “สีน้ำตาล”
ဇွေး	/khwe/	คำนามหลัก
ကလေး	/khə-le/	คำขยายซึ่งปรากฏหน้าคำนามหลัก ความหมาย คือ “เล็ก, น้อย”
များ	/mya/	คำขยายแสดงความเป็นพหูพจน์ซึ่งปรากฏหลัง คำนามหลัก ความหมาย คือ “ทั้งหลาย”
သည်	/èi/	วิภัตติบ่งบอกประธาน

1.1.2.2 กริยาวลี คือ คำกริยาคำเดียวหรือคำกริยากับส่วนขยาย ส่วนขยายที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์จะวางไว้หน้าคำกริยาหลัก ส่วนวิภัตติหรือกริยาช่วยปัจจัยจะวางไว้หลังคำกริยาหลัก ดังตัวอย่าง

အဝေဇ်အဝဉ်ဇရာဉ်ဇွေးကလေးများသည် အလွန်ဆော့တတ်ကြသည်။

/ʔə-phè ʔí ʔə-ñò-yàun khwe khə-le mya èi ʔə-lùn hsá tá? cá èi/

ลูกหมาสีน้ำตาลทั้งหลายของพ่อมักจะซนมาก

องค์ประกอบของกริยาวลี **အလွန်ဆော့တတ်ကြသည်** /ʔə-lùn hsó táʔ cá ɔi/ มีดังนี้

အလွန်	/ʔə-lùn/	กริยาวิเศษณ์ปรากฏหน้ากริยาหลัก ความหมาย คือ “มาก”
ဆော့	/hsó/	กริยาหลัก ความหมาย คือ “ชน”
တတ်	/táʔ/	กริยาช่วยปรากฏหลังกริยาหลัก ความหมาย คือ “มัก, มักจะ”
ကြ	/cá/	ปัจจัยบ่งความเป็นพหูพจน์ วางท้ายกริยาหลัก
သည်	/ɔi/	วิภัตติบอกลกาล วางท้ายกริยาหลักและท้ายสุด ของประโยค

1.1.3 ประโยคในภาษาพม่า

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุตตะลวิน (2545: 123–127) ได้แบ่งประโยคในภาษาพม่าเป็น 2 แบบ คือ ประโยคสามัญ และประโยคพสม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1.3.1 ประโยคสามัญ (ဝါကျရိုး /wéʔ-cá-yo/) คือ ประโยคที่ประกอบด้วย ประธานหนึ่งตัวและกริยาหนึ่งตัว ดังตัวอย่าง

1.1.3.1.1 မောင်မောင်ပြန်လာသည်။

/màun-màun pyàn là ɔi/ หม่าวหม่าวกลับมา

မောင်မောင် /màun-màun/=ประธาน   ပြန်လာ /pyàn là/=กริยา

1.1.3.1.2 မောင်မောင်ကျောင်းမှပြန်လာသည်။

/màun-màun caun hmá pyàn là ɔi/ หม่าวหม่าวกลับมาจาก โรงเรียน

မောင်မောင် /màun-màun/=ประธาน   ပြန်လာ /pyàn là/=กริยา

1.1.3.1.3 မောင်မောင်ကိုကျွန်တော်တွေ့သည်။

/màun-màun kò cùn-dò twé ɔi/ ผมพบหม่าวหม่าว

ကျွန်တော် /cùn-dò/=ประธาน   တွေ့ /twé/=กริยา

1.1.3.1.4 မောင်မောင်ဂုဏ်ထူးရသည်။

/màun-màun gòŋ-du yá ɔi/ หม่าวหม่าวได้เกียรตินิยม

မောင်မောင် /màun-màun/=ประธาน   ရ /yá/=กริยา

1.1.3.1.5 ဆရာဝန်ဝင်လာသည်။

/hsə-yà-wàn win là èi/ หมอเข้ามา

ဆရာဝန်ဝင် /hsə-yà-wàn/=ประธาน   ဝင်လာ /win là/=กริยา

1.1.3.1.6 ဆရာတတ်ပညာများကိုပြောသည်။

/hsə-yà ká də-bé mya kò pyw èi/ อาจารย์พูด(กับ)ลูกศิษย์ทั้งหลาย

ဆရာတတ် /hsə-yà/=ประธาน   ပြော /pyw/=กริยา

1.1.3.1.7 ကျောင်းသားများဝတ်တော်ရုပ်ကြသည်။

/caun-əa mya má'-tá'-yá' cá èi/ นักเรียนทั้งหลายขึ้นตรง

ကျောင်းသားများ /caun-əa mya/=ประธาน

ဝတ်တော်ရုပ် /má'-tá'-yá'/=กริยา

1.1.3.2 **ประโยคผสม** (ဝါကျဇရာ /wé'-cá-yw/) ကို ပြောဆိုခြင်းသည် ပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ အခြားပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်။

ประโยคผสมแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1.3.2.1 **ประโยคผสมแบบรวม*** ကို ပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ အခြားပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်။

မောင်ပုနှင့်မုတုတို့သည် သူငယ်ချင်းများဖြစ်ကြသည်။

/màun-pú hnín má-sú dó èi èu-ṅè-chin mya phyí' cá èi/

မောင်ပုနှင့်မုတုတို့သည် သူငယ်ချင်းများဖြစ်ကြသည်။

ပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ အခြားပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်။

1. မောင်ပုသည် သူငယ်ချင်းဖြစ်သည်။

/màun-pú èi èu-ṅè-chin phyí' èi/ မောင်ပုသည် သူငယ်ချင်းဖြစ်သည်။

2. မုတုသည် သူငယ်ချင်းဖြစ်သည်။

/má-sú èi èu-ṅè-chin phyí' èi/ မုတုသည် သူငယ်ချင်းဖြစ်သည်။

အခြားပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ အခြားပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်။

* ပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ အခြားပြောဆိုသူ၏ အဓိကဗျာကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်။

ခွေးသည် အမဲကင်ကို ဝစ်ချ၍ လွတ်ရာသို့ ပြေးလေ၏။

/khwe èi ʔə-mɛ kɪ kò píʔ-chá ywé lúʔ-yà ó pye lè ʔi/

สุนัขที่ขี้เนื้อย่างแล้วก็วิ่งไปยังที่ที่ปลอดภัย

ประโยคนี้มาจากประโยคสามัญ 2 ประโยค คือ

1. ခွေးသည် အမဲကင်ကို ဝစ်ချသည်။

/khwe èi ʔə-mɛ kɪ kò píʔ-chá èi/ สุนัขที่ขี้เนื้อย่าง

2. ခွေးသည် လွတ်ရာသို့ ပြေးလေ၏။

/khwe èi lúʔ-yà ó pye lè ʔi/ สุนัขวิ่งไปยังที่ที่ปลอดภัย

ทั้งสองประโยครวมกันโดยมี ၍ /ywé/ “แล้ว” เป็นคำเชื่อม

မုခုသည် မုန့်ကို စားပွဲပေါ်မှာ ထိုင်စားနေသည်။

/má-sú èi mòŋ kò sa-bwe pò hmà thain sa nè èi/

မະဇုကံလံင်နံင်ဂိနခမတဲတဲဒဲ

ประโยคนี้มาจากประโยคสามัญ 2 ประโยค คือ

1. မုခုသည် စားပွဲပေါ်မှာ ထိုင်နေသည်။

/má-sú èi sa-bwe pò hmà thain nè èi/ မະဇုကံလံင်နံင်တဲဒဲ

2. မုခုသည် မုန့်ကို စားနေသည်။

/má-sú èi mòŋ kò sa nè èi/ မະဇုကံလံင်ဂိနခမ

ทั้งสองประโยครวมกันโดยไม่ต้องมีคำเชื่อม

1.1.3.2.2 **ประโยคผสมแบบซับซ้อน*** คือ ประโยคที่ประกอบด้วยประโยค

ตั้งแต่ 2 ประโยคมาผสมกัน โดยประโยครองจะซ้อนอยู่ในประโยคหลัก ดังตัวอย่าง

ထိုင်းနိုင်းငံတွင် ကားတစ်စီးဝယ်ရသည်မှာ အလွန်ဝယ်ယူနိုင်ပါသည်။

/thain nàin-ŋà dwin ka tə-si wè yá èi hmà ʔə-lùn wè-yù nàin bà-

èi/

การซื้อรถสักคันหนึ่งในประเทศไทย สามารถซื้อได้ง่ายมาก

* ประโยคผสมแบบซับซ้อนหรือเรียกอีกอย่างว่า ประโยคแต่ง

ประโยคนี้นี้ประกอบด้วยประโยครอง คือ ထိုင်းနိုင်းငံတွင် ကားတစ်စီးဝယ်ရသည် မှာ /thain nàin-ṅàn dwìn ka tə-si wè yá èi hmà/ “การซื้อรถหนึ่งคันในประเทศไทย” ซ่อนอยู่ใน ประโยคหลัก คือ အလွန်ဝယ်ယူနိုင်ပါသည်။ “สามารถซื้อได้ง่าย”

မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို ကျွန်တော်မြင်သည်။

/màun-màun pyàn là èi kò cùn-dò myìn èi/

ผมเห็น(การที่)หม่าวหม่าวกลับมา

ประโยคนี้นี้ประกอบด้วยประโยครอง คือ မောင်မောင်ပြန်လာသည်ကို /màun-màun pyàn là èi kò/ “การที่หม่าวหม่าวกลับมา” ซ่อนอยู่ในประโยคหลัก คือ ကျွန်တော်မြင်သည်။ /cùn-dò myìn èi/ “ผมเห็น”

မောင်မောင် ဝထမရသည်ဟု ဆရာတစ်ဦးကပြောသည်။

/màun-màun pə-thə-má yá èi hú hse-yà ká də-bé mya kò pyo èi/

อาจารย์บอกลูกศิษย์ทั้งหลายว่าหม่าวหม่าวได้ที่หนึ่ง

ประโยคนี้นี้ประกอบด้วยประโยครอง คือ မောင်မောင် ဝထမရသည်ဟု /màun-màun pə-thə-má yá èi hú/ “หม่าวหม่าวได้ที่หนึ่ง” ซ่อนอยู่ในประโยคหลัก คือ ဆရာတစ်ဦးကပြောသည်။ /hse-yà ká də-bé mya kò pyo èi/ “อาจารย์บอกลูกศิษย์ทั้งหลาย”

นอกจากชนิดของประโยคทั้ง 2 ชนิดที่กล่าวมาแล้ว การลำดับคำในประโยคภาษาพม่าก็เป็นประเด็นที่ควรศึกษา เพราะจะช่วยให้เข้าใจลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาพม่าได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงการลำดับคำในประโยคภาษาพม่า ดังนี้

1.2 การลำดับคำในประโยคภาษาพม่า

ประโยคในภาษาพม่ามีการลำดับคำ ดังนี้

1.2.1 ประโยคที่ประกอบด้วยประธานและกริยา มีการลำดับคำเช่นเดียวกับประโยคในภาษาไทย ดังตัวอย่าง

ประธาน	กริยา
ဆရာ	လာသည်
/hse-yà/	/là èi/
ครู(ชาย)	มา
ครู(ชาย)มา	

1.2.2 ประโยคที่ประกอบด้วยประธาน กริยา กรรม มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	กรรม	กริยา
ဆရာ	ထမ်း	စားသည်
/hsə-yà/	/thə-min/	/sa əi/
ครู(ชาย)	ข้าว	กิน
ครู(ชาย)กินข้าว		

1.2.3 ประโยคที่ประกอบด้วยกรรมตรง กรรมรอง กริยา มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	กรรมรอง	กรรมตรง	กริยา
ဆရာ	ဆရာမအား	ခံဝံကို	ပေးသည်
/hsə-yà/	/hsə-yà-má ?a/	/khe-dàn kò/	/pe əi/
ครู(ชาย)	ครู(หญิง)แก่	ดินสอ	ให้
ครู(ชาย)ให้ดินสอแก่ครู(หญิง)			

1.2.4 ประโยคที่ประกอบด้วยประธาน กริยา และคำนามที่เป็นสถานที่ มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	สถานที่	กริยา
ဆရာ	ဇင်းမယ်တွင်	နေသည်
/hsə-yà/	/zin-mè dwin/	/nè əi/
ครู(ชาย)	เชียงใหม่(ที่)	อยู่
ครู(ชาย)อยู่ที่เชียงใหม่		

1.2.5 ประโยคที่ประกอบด้วยประธาน กริยา และคำนามที่แสดงเครื่องมือ มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	เครื่องมือ	กริยา
ဆရာ	ခံဝံဖြင့်	ရေးသည်
/hsə-yà/	/khe-dàn phyin/	/ye əi/
ครู(ชาย)	ดินสอ(ด้วย)	เขียน
ครู(ชาย)เขียนด้วยดินสอ		

1.2.6 ประโยคที่มีคำนามซึ่งแสดงจุดเริ่มต้น มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	จุดเริ่มต้น	กริยา
ဆရာ	ဇင်းမယ်က	လာသည်
/hsə-yà/	/zin-mè ká/	/là əi/
ครู(ชาย)	เชียงใหม่(จาก)	มา

ครู(ชาย)มาจากเชียงใหม่

1.2.7 ประโยคที่มีคำนามซึ่งแสดงจุดสิ้นสุด มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	จุดสิ้นสุด	กริยา
ဆရာ	ဗန်ကောက်သို့	သွားသည်
/hsə-yà/	/bàn-kâu' ó/	/əwa èi/
ครู(ชาย)	กรุงเทพฯ(สู่)	ไป

ครู(ชาย)ไปกรุงเทพฯ

1.2.8 ประโยคที่มีคำนามซึ่งแสดงทั้งจุดเริ่มต้น จุดสิ้นสุด มีการลำดับคำ

ดังตัวอย่าง

ประธาน	จุดเริ่มต้น	จุดสิ้นสุด	กริยา
ဆရာ	ဇင်းမယ်မှ	ဗန်ကောက်သို့	ပြန်လာသည်
/hsə-yà/	/zin-mè hmá/	/bàn-kâu' ó/	/pyàn là èi/
ครู(ชาย)	เชียงใหม่(จาก)	กรุงเทพฯ(สู่)	กลับมา

ครู(ชาย)มาจากเชียงใหม่และกลับสู่กรุงเทพฯ

1.2.9 ประโยคที่มีจุดเริ่มต้น จุดหมาย และเครื่องมือ มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	จุดเริ่มต้น	จุดหมาย	เครื่องมือ
ဆရာသည်	ဇင်းမယ်မှ	ဗန်ကောက်သို့	မီးရထားဖြင့်
/hsə-yà èi/	/zin-mè hmá/	/bàn-kâu' ó/	/mi-yə-tha phyín/
ครู(ชาย)	เชียงใหม่(จาก)	กรุงเทพฯ(สู่)	รถไฟ(โดย)

กริยา

ပြန်လာသည်

/pyàn là èi/

กลับมา

ครู(ชาย)มาจากเชียงใหม่และกลับสู่กรุงเทพฯโดยรถไฟ

1.2.10 ประโยคที่มีคำบอกเวลา จุดเริ่มต้น จุดหมาย และเครื่องมือ มีการลำดับคำ

ดังตัวอย่าง

ประธาน	จุดเริ่มต้น	จุดหมาย	เครื่องมือ
ဆရာသည်	ဇင်းမယ်မှ	ဗန်ကောက်သို့	မီးရထားဖြင့်
/hsə-yà èi/	/zin-mè hmá/	/bàn-kâu' ó/	/mi-yə-tha phyín/
ครู(ชาย)	เชียงใหม่(จาก)	กรุงเทพฯ(สู่)	รถไฟ(โดย)

เวลา	กริยา
မနုက	ပြန်လာသည်
/mə-né-ká/	/pyàn là èi/
เมื่อวานนี้	กลับมา

ครู(ชาย)มาจากเชียงใหม่และกลับสู่กรุงเทพฯโดยรถไฟเมื่อวานนี้

1.2.11 ประโยคที่มีผู้ร่วมทำกริยา คำบอกเวลา จุดเริ่มต้น จุดหมาย และเครื่องมือ มีการลำดับคำ ดังตัวอย่าง

ประธาน	ผู้ร่วมทำกริยา	จุดเริ่มต้น	
ဆရာသည်	ဆရာမနှင့်အတူ	၇င်းမော်မှ	
/hsə-yà èi/	/hsə-yà-má hmín ?ə-tù/	/zin-mè hmá/	
ครู(ชาย)	ครู(หญิง)(กับ)	เชียงใหม่(จาก)	
จุดหมาย	เครื่องมือ	เวลา	กริยา
ဗန်ကောက်သို့	မီးရထားဖြင့်	မနုက	ပြန်လာသည်
/bàn-kâu' əó/	/mi-yə-tha phyín/	/mə-né-ká/	/pyàn là èi/
กรุงเทพฯ(สู่)	รถไฟ(โดย)	เมื่อวานนี้	กลับมา
ครู(ชาย)กับครู(หญิง)มาจากเชียงใหม่และกลับสู่กรุงเทพฯโดยรถไฟ			
เมื่อวานนี้			

อนึ่ง หากต้องการเน้นอำนาจนำคำที่ต้องการเน้นขึ้นต้นประโยคได้ เช่น ต้องการเน้น คำบอกเวลา สามารถนำมาวางไว้ต้นประโยคได้ดังนี้

เวลา	ประธาน	กริยา
မနုက	ဆရာ	ပြန်လာသည်
/mə-né-ká/	/hsə-yà/	/pyàn là èi/
เมื่อวานนี้	ครู(ชาย)	กลับมา
เมื่อวานนี้ครู(ชาย)กลับมา		

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระบบคำ วลี ประโยคในภาษาพม่า และการ ลำดับคำในประโยคภาษาพม่ามาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่าเปรียบเทียบกับสำนวนไทย

2. แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยใช้แนวความคิด “มานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural anthropology)” ของ เมลวิลล์ (Melville, 1955, อ้างถึงใน ดิเรกชัย มหัทธนะสิน, 2529: 63–80) และแนวความคิดทางวัฒนธรรมภาษา ของ โวเจลลินส์ (Voegelins, 1957: 1–58, อ้างถึงใน ไททรงาม ประมวลศิลป์ชัย, 2532: 6–7) เป็นแนวทางจัดหมวดหมู่ทางความหมายของสำนวน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมที่ผูกพันกับถ้อยคำสำนวน

มานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural anthropology) เป็นวิชาที่ศึกษาวัฒนธรรมของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อสาย ชาติพันธุ์ของมนุษย์กับวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมมีบทบาทต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ หรือความเป็นอยู่ของมนุษย์อาจปรากฏเป็นวัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถศึกษาวัฒนธรรมได้โดยดูจากพฤติกรรมของมนุษย์ การที่จะเข้าใจวัฒนธรรมให้ได้ต้องแก้ต้องเริ่มศึกษาจากภาษา เพราะภาษาเป็นเครื่องแสดงให้เห็นวัฒนธรรมและเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของชาติ ทำให้วัฒนธรรมอื่นๆ เจริญขึ้น ถ้อยคำสำนวนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านภาษาอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษแห่งภาษาได้คิดประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อสังคม ถ้อยคำสำนวนเป็นกระจกส่องให้เห็นความคิดในใจ ค่านิยม โลกทัศน์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบสังคม ตลอดจนวิถีประเพณีในครอบครัวที่มีผลกระทบต่อชุมชนนั้นๆ

2.1.1 วิถีประเพณีกับถ้อยคำสำนวน

วิถีประเพณี (folkways) คือ แนวทางดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่มีลักษณะร่วมกัน และปฏิบัติสืบทอดกันมานานจนคนรุ่นหลังยึดเป็นแบบอย่าง วิถีประเพณีหรือวิถีชีวิตไม่ใช่ข้อผูกพันที่ทุกคนต้องปฏิบัติ วิถีชีวิตส่วนใหญ่มาจากการปรับปรุงธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เพื่อสนองประโยชน์สุขของสังคม ถ้อยคำสำนวนจึงผูกพันกับวิถีประเพณีมาตั้งแต่เริ่มใช้ถ้อยคำสำนวน เพราะผู้คิดสร้างถ้อยคำสำนวนมักถ่ายทอดวิถีประเพณีไว้ในถ้อยคำสำนวนนั้นๆ ถ้อยคำสำนวนส่วนใหญ่จึงมักเริ่มต้นจากครอบครัว ผูกพันกับวิถีชีวิตในครอบครัว ทั้งนี้เพราะครอบครัวมีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในแนววิถีประเพณีและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนนั้นๆ การสั่งสอนโดยใช้ถ้อยคำธรรมดาสอน โดยตรงอาจไม่น่าสนใจ ผู้คิดสร้างถ้อยคำสำนวนจึงได้ผูกถ้อยคำสำนวนขึ้นมาใช้ให้มีลักษณะเปรียบเทียบ ผูกปมไว้ให้คิด หรือแฝงความหมายไว้โดยนัย เพราะการพูดกันโดยตรงหรือสั่งสอนกันอย่างแจ่มแจ้งนั้นไม่เหมาะสมกับมารยาททางสังคมไทย ทั้งนี้ ผู้คิดสร้างถ้อยคำสำนวนต้องดำเนินชีวิตโดยผูกพันกับผู้อื่น สัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถผูกถ้อยคำสำนวนขึ้น ตัวอย่างถ้อยคำสำนวน “ขยันเหมือนกา” เริ่มจากผู้คิดสร้างถ้อยคำสำนวนได้เห็น

อีกาทุกวัน สังเกตเห็นพฤติกรรมของมันว่ามันนอกจากวิ่งแต่เข้าไปหาเหยื่อมาป้อนลูก จึงได้นำมาเปรียบเทียบกับสมาชิกในครอบครัวที่ขยันขันแข็งเรื่องการทำมาหากิน ถ้าหากคนใดค่อนข้างไม่เอาถ่านเมื่อได้ยื่นถ้อยคำสำนวนบ่อยครั้งก็จะตระหนักได้ เป็นต้น ถ้อยคำสำนวนจึงเป็นเครื่องมือของผู้นำครอบครัวหรือผู้นำชุมชนในการควบคุมสมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนให้ดำเนินไปตามวิถีประชา ถ้อยคำสำนวนส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องการสั่งสอน เตือนสติ ให้ข้อคิด ให้รู้จักนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.2 การวิเคราะห์ถ้อยคำสำนวนตามแนวมานุษยวิทยาวัฒนธรรม

การศึกษาวิเคราะห์ถ้อยคำสำนวนเชิงสังคมต่างมองสังคมที่ปรากฏในถ้อยคำสำนวน มองค่านิยม คุณแนวคิดเกี่ยวกับสังคม ตลอดจนจัดหมวดหมู่ เช่น การจัดหมวดหมู่เกี่ยวกับสังคม การดำเนินชีวิต ความรู้สึก ร่างกาย เครื่องใช้ ธรรมชาติ เมื่อพิจารณาแล้วเป็นการพิจารณาจากคำที่ปรากฏว่าเป็นคำอะไร เป็นธรรมชาติหรือเครื่องใช้ ดังตัวอย่างเกี่ยวกับลมฟ้าอากาศที่มีคำว่า “ดิน” เป็นหลัก เช่น ดินดีหญ้างาม, ดินพอกหางหมู หรือมีคำว่า “ปาก” เป็นหลัก เช่น ปากว่าตาขยิบ, ปากหอยปากปู เป็นการติดตามสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบหรืออ้างอิง หรือบางครั้งติดตามเนื้อหา เช่น เกี่ยวกับครอบครัวมีถ้อยคำสำนวนว่า ลูกไม่ยอมหล่นไม่ไกลต้น เกี่ยวกับการศึกษาอบรม เช่น เมื่อน้อยให้เรียนวิชา, สิบรู้ไม่เท่าชำนาญ เกี่ยวกับการทำมาหากิน เช่น น้ำขึ้นให้รีบตัก เกี่ยวกับตน เช่น ใก้งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง เกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง เช่น เสน่ห์ปลายจวัก, ชายสามโบสถ์ หญิงสามหัว เกี่ยวกับความรัก เช่น คบมือข้างเดียว, แผลหัวใจ ถ้าพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว ถ้อยคำสำนวนที่ปรากฏเป็นหมวดหมู่ต่างๆ แท้จริงเป็นถ้อยคำสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับเรื่องของคน การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ตามวิถีประชาทั้งสิ้น ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (2529: 65-66) จึงเสนอแนวทางการวิเคราะห์ถ้อยคำสำนวน ดังนี้

1. ควรจัดถ้อยคำสำนวนโดยยึดแนววิถีประชาเป็นหลัก จะต้องกำหนดให้ได้ว่าคนไทยสมัยก่อนและคนไทยสมัยปัจจุบัน มีวิถีประชาอะไรบ้าง ต่างกันอย่างไร เพราะคนไทยสมัยก่อนกับปัจจุบันมีวิถีประชาต่างกัน จึงมีผลต่อการจัดกลุ่มถ้อยคำสำนวน ถ้าเป็นถ้อยคำสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่ก็ย่อมมีวิถีประชาแบบสังคมปัจจุบัน

2. พิจารณาว่าถ้อยคำสำนวนต่างๆ นั้นเกี่ยวกับวิถีประชาเรื่องใด เช่น การสั่งสอน เรื่องความรัก การเตือนเรื่องความรัก

3. พิจารณาว่าผู้คิดสร้างถ้อยคำสำนวนมีจุดมุ่งหมายการใช้อย่างไร เช่น สั่งสอน ตักเตือน ว่ากล่าว ฯลฯ การจัดประเภทของถ้อยคำสำนวนตามจุดมุ่งหมายโดยสัมพันธ์กับวิถีประชาสามารถแสดงให้เห็นแนวคิดของผู้สร้างถ้อยคำสำนวนและการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การวิเคราะห์ตามแนวมานุษยวิทยาวัฒนธรรมควรปฏิบัติตามคำถามในลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 4 ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ตามแนวมานุษยวิทยาวัฒนธรรม

ถาม	ตอบ
1. ถ้อยคำสำนวนที่จะวิเคราะห์ได้แก่อะไร	ตีวักกระทบคราด
2. เกี่ยวกับวิถีประชาในเรื่องอะไร (หรือถ้อยคำสำนวน ผูกพันกับวิถีประชาอะไร เปรียบเทียบกับการกระทำของคนกับธรรมชาติรอบตัวคนอย่างไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ในวิถีประชาแบบใด)	การเลี้ยงและดูแลวัว
3. ผู้คิดสร้างถ้อยคำสำนวนมีจุดมุ่งหมายในการสร้างเพื่ออะไร	1. ให้ข้อคิด โดยอ้อม 2. เตือน ห้าม ประชด
4. รู้ใหม่ว่าความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำสำนวนนี้คืออะไร	ทำสิ่งหนึ่งให้กระเทือน ไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง

จากตัวอย่างข้างต้น ถ้าพิจารณาด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรมทางวิถีประชา คำถาม คำตอบในข้อ 2. น่าจะเพียงพอ แต่จุดมุ่งหมายของการเกิดถ้อยคำสำนวนไม่ใช่สร้างขึ้นมาเพื่อแสดง อัจฉริยะทางภาษา แต่เพื่อจุดมุ่งหมายในการใช้ ฉะนั้นคำตอบข้อ 3. จึงมีความจำเป็น โดยจะต้อง ค้นหาคำตอบให้ได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร อาจมีจุดมุ่งหมายหลายประการ เช่น สั่งสอน ให้ข้อคิด ตักเตือนหรือห้าม และจะต้องแยกให้ออกว่าจุดมุ่งหมายของผู้คิดสร้างถ้อยคำสำนวนกับผู้นำถ้อยคำ สำนวนไปใช้แตกต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้ สิ่งที่แสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายของถ้อยคำสำนวน ได้อย่าง ชัดเจนก็คือ ความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำสำนวนเมื่อนำถ้อยคำสำนวนไปใช้ในบริบทต่างๆ การศึกษาแนวนี้จึงไม่ได้ศึกษาถ้อยคำสำนวนโดยตรง แต่เป็นการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีที่ แฝงอยู่ในถ้อยคำสำนวนซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแนวคิดทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมที่ศึกษา สังคมวัฒนธรรมจากภาษา

2.1.3 การสื่อสารในสังคมด้วยถ้อยคำสำนวน

มนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสื่อสารตลอดชีวิต เพราะการสื่อสารมักเกี่ยวกับการรับรู้ ความหมายร่วมกัน การมีปฏิริยาตอบสนองต่อกันระหว่างมนุษย์ ผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีหน้าที่ และความรับผิดชอบในการสื่อสารร่วมกัน และทั้งสองฝ่ายจะต้องมีปฏิริยาสัมพันธ์ต่อกันตลอดไป ในกระบวนการสื่อสารที่มนุษย์ถ่ายทอดถึงกัน ประกอบไปด้วยเนื้อหาและภาษาที่เรียบเรียงขึ้นตาม รูปแบบและโครงสร้างที่เหมาะสม เป็นที่เข้าใจได้ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยอาศัยสื่อเป็น เครื่องมือระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เพื่อให้สารถ่ายทอดถึงกันและเกิดผลสอดคล้องตามเจตนา ของผู้ส่งสาร

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน

2.2 แนวความคิดทางวัฒนธรรมภาษา

แนวความคิดทางวัฒนธรรมภาษา ของ โวจิลินส์ (Voegelins, 1957: 1-58, อ้างถึงใน ไทโรงาม ประมวลศิลป์ชัย, 2532: 6-7) เรียกว่า Hopi Domain เป็นแนวคิดที่เชื่อว่า ภาษาสามารถแสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในแต่ละสังคมได้นอกจากนี้ ภาษายังแสดงระดับของวัฒนธรรมและสภาพทางสังคมของผู้ใช้ภาษานั้นๆ ด้วย โดยโวจิลินส์ (Voegelins) ได้จำแนกคำออกตามลักษณะทางวัฒนธรรมได้เป็น 4 หมวด คือ

2.2.1 หมวดคำเรียกชื่อสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น คำเกี่ยวกับภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ พืช สัตว์ ทิศทาง เวลา และจำนวนนับ ฯลฯ

2.2.2 หมวดคำเรียกพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เช่น อวัยวะต่างๆ การเจริญเติบโต การรับรู้ ท่าทาง การเคลื่อนไหว ฯลฯ

2.2.3 หมวดคำเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกและคุณค่า เช่น คำเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ลัทธิทางศาสนา ฯลฯ

2.2.4 หมวดคำเรียกความสัมพันธ์ของบุคคล เช่น คำเรียกเครือญาติ เชื้อชาติ อายุเพศ คำเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย อาหาร ฯลฯ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางจัดหมวดหมู่ทางความหมายของสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกัน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศ

ฉิน หยงหลิน (2526) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “สำนวนจีนและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ” เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนไทย วิเคราะห์วิธีการเปรียบเทียบสำนวนจีนและสำนวนไทย และเปรียบเทียบความหมายของสำนวนจีนและสำนวนไทย โดยการศึกษาเปรียบเทียบด้านความหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะสำนวนที่ประกอบด้วยคำ 4 คำกับสำนวนไทยจากหนังสือ เอกสารต่างๆ จำนวน 179 สำนวนที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนไทย มีทั้งเหมือนและแตกต่างกันในด้านจำนวนคำ ลักษณะสัมผัส การกำหนดเสียงวรรณยุกต์ การซ้ำคำ การเลือกใช้คำหน้าทิศทางไวยากรณ์ และความหมาย ในด้านการเปรียบเทียบความหมายของสำนวนจีนที่ประกอบ

ด้วยคำ 4 คำกับสำนวนไทย พบว่า สำนวนจีนแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทย และสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบเหมือนกัน ประเภทที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทย แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกันบางประการ และประเภทที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทย แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน ส่วนผลจากการศึกษาภาพสะท้อนจากสำนวนจีนและสำนวนไทยนั้น ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยต่างก็สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด อม วัฒนธรรม และทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ของคนจีนและคนไทย ซึ่งมีทั้งที่เหมือนกันและต่างกัน

รัชนี ซอโสตถิกุล (2526) ได้เปรียบเทียบสำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยได้รวบรวมสำนวนจากเอกสารและหนังสือต่างๆ รวมทั้งจากการสัมภาษณ์อาจารย์ชาวไทย อาจารย์ชาวอังกฤษ และอาจารย์ชาวอเมริกัน และได้กล่าวถึงสำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันไว้ว่า สำนวนที่ใช้ในภาษาต่างๆ มักจะเกี่ยวกับธรรมชาติ การกระทำ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี ความประพฤติ นิทาน ตำนาน ฯลฯ มักมีความคล้ายคลึงกัน ต่างกันแต่ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นรายละเอียด และที่เกิดจากความแตกต่างของสิ่งต่างๆ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทัศนคติ คติศาสนา ค่านิยมของแต่ละชาติ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า มีสำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกันอยู่ไม่น้อย ฉะนั้น หากแบ่งสำนวนอังกฤษที่มีความหมายคล้ายคลึงกับสำนวนไทยตามลักษณะคำที่ใช้เป็นส่วนประกอบของสำนวนก็จะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. สำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายและการใช้คำคล้ายคลึงกัน 2. สำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันแต่ใช้คำต่างกันเล็กน้อย และ 3. สำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันแต่ใช้คำต่างกัน

รัชนี ซอโสตถิกุล (2534) ได้รวบรวมและเปรียบเทียบสุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน จำนวน 100 สุภาษิต ผู้ศึกษาได้เอาสุภาษิตอังกฤษเป็นหลักแล้วนำสุภาษิตไทยมาเทียบเป็นคู่ๆ และหากมีสุภาษิตอื่นในภาษาเดียวกันที่มีความหมายคล้ายคลึงกันแต่ละสุภาษิตก็จะยกมาแสดงประกอบด้วย ทั้งนี้ สุภาษิตทั้ง 100 สุภาษิตเป็นคติสอนใจในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ผู้ศึกษาได้รวบรวมและเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ตามลำดับตัวอักษรตัวแรกของสุภาษิตอังกฤษ ไม่ได้จัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามความหมายที่เกี่ยวข้อง

ชุนชิล ควน (2537) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “สำนวนเกาหลีและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ” เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของสำนวนเกาหลีและสำนวนไทย เปรียบเทียบความหมาย

ของสำนวนเกาหลีและสำนวนไทย และเปรียบเทียบที่มาของสำนวนเกาหลีและสำนวนไทย ในด้านการเปรียบเทียบความหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาสำนวนที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันจำนวน 61 สำนวน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทั่วไปของสำนวนเกาหลีและสำนวนไทย มีทั้งที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน กล่าวคือ มีจำนวนคำเหมือนและใกล้เคียงกัน การแบ่งวรรคสำนวนเกาหลีแบ่งตามลักษณะประโยค ส่วนสำนวนไทยแบ่งเพื่อประโยชน์ด้านจังหวะและสัมผัส การใช้คำคล้องจอง สำนวนไทยจะเน้นด้านการใช้คำสัมผัสคล้องจอง ส่วนสำนวนเกาหลีจะเป็นการใช้คำซ้ำ มีทั้งซ้ำคำทั้งคำ ซ้ำคำบางส่วน และซ้ำคำเชื่อม ซึ่งสำนวนไทยไม่มีการใช้คำเชื่อม ลักษณะการเลือกใช้คำที่มีความหมายในสำนวนเกาหลีและสำนวนไทยจะเหมือนกัน คือ เลือกใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และความหมายตรงข้ามกัน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสำนวนได้ชัดเจนขึ้น

ผลการศึกษาเปรียบเทียบความหมายของสำนวนเกาหลีและสำนวนไทยพบว่า สามารถแบ่งประเภทของสำนวนที่นำมาเปรียบเทียบได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันและสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบเหมือนกัน ประเภทที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกันบางประการ และประเภทที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน

ส่วนผลการศึกษาด้านที่มาพบว่า ที่มาของสำนวนเกาหลีและสำนวนไทยมีที่มาจากสิ่งต่างๆ เหมือนกันและคล้ายคลึงกัน คือ มาจากธรรมชาติ พืชผักผลไม้ สัตว์ พฤติกรรมของมนุษย์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม นิทาน วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ การละเล่น การกีฬาและการแข่งขัน ผลการศึกษาทำให้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคม วัฒนธรรมด้านต่างๆ ความรู้สึกนึกคิด และทัศนคติของชนชาติเจ้าของสำนวนได้เป็นอย่างดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยและภาษาเกาหลี สามารถสร้างความเข้าใจและสัมพันธที่ดีระหว่างชนชาติได้ และเป็นแนวทางในการศึกษาสำนวนภาษาของชาติอื่นต่อไป

สุมาลี ศรีปานเงิน (2543) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า “xin” กับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงกัน” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำบอกอวัยวะ “xin” (ใจ) ที่ประกอบด้วยคำ 4 คำ กับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงกัน

ผลการศึกษาพบว่า ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำว่า “xin” หรือ “ใจ” แสดงให้เห็นความเข้าใจที่คล้ายคลึงกันในความหมายของคำว่า “xin” หรือ “ใจ” ที่อยู่ในสำนวนว่า นอกจากจะหมายถึงอวัยวะแล้ว ยังมีความหมายเชิงนามธรรมที่หมายถึง สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึก นึก และคิด

ผลการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยจึงสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ ภูมิปัญญา และคุณธรรมจริยธรรมของชาวจีนและชาวไทยที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่

ปิยมาภรณ์ สุดสงวน (2545) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่ใช้สัตว์สื่อความหมายในภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย” เพื่อศึกษาความหมายของสำนวน โดยดูจากความหมายโดยนัยของสัตว์ที่ปรากฏในสำนวนนั้นๆ และเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้ของสำนวนในภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน

ผลการวิจัย พบว่า การสื่อความหมายของสำนวนในภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกันนั้น สำนวนของทั้ง 2 ภาษาอาจใช้สัตว์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองและความใกล้ชิดของคนในแต่ละสังคมที่มีต่อสัตว์นั้นๆ

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังสามารถสะท้อนให้เห็นว่า การที่มนุษย์สามารถนำสำนวนมาใช้ เป็นเพราะการพูดหรือการเขียนด้วยภาษาตรงไปตรงมาอาจไม่ช่วยให้เกิดผลตามเจตนาธรรมของผู้พูดหรือผู้เขียน โดยทั่วไปสำนวนจะช่วยให้เกิดภาพลักษณ์ที่ชัดเจนกว่าภาษาที่ตรงไปตรงมา การที่ผู้วิจัยเลือกสำนวนที่เกี่ยวกับสัตว์ เนื่องจากมนุษย์กับสัตว์มีความผูกพันกันมานานแล้ว

แตนดรู ลอสฟิน กิวก้า (2545) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “สำนวนโรมานีเยและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ” เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนโรมานีเยและสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันในด้านที่มาและวิธีการใช้ของสำนวน และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยใช้สำนวนโรมานีเยและสำนวนไทย จำนวน 234 สำนวน จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับสำนวนโรมานีเยและสำนวนไทยและเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาด้านการเปรียบเทียบสำนวน โรมานีเยและสำนวนไทย พบว่า สำนวนโรมานีเยที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย แต่สิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการมีจำนวนมากที่สุดถึง 137 สำนวน รองลงมาได้แก่ สำนวนโรมานีเยที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย แต่สิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบต่างกันโดยสิ้นเชิง พบจำนวน 80 สำนวน และที่พบน้อยที่สุด คือ สำนวนโรมานีเยที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย และสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบเหมือนกันมี 26 สำนวน ส่วนการศึกษาเรื่องภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้วยเหตุที่ประเทศโรมาเนียเป็นประเทศเขตนานาและประเทศไทยเป็นประเทศเขตร้อน สภาพทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทั้งสองประเทศที่ไม่เหมือนกัน จึงทำให้ลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ พันธุ์สัตว์ และพันธุ์พืชแตกต่างกันตามสภาพและสิ่งแวดล้อมของประเทศนั้นๆ

ด้านภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตพบว่า คนทั้งสองประเทศส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรตั้งถิ่นฐานในชนบท ใกล้เคียงน้ำและป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งใช้เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร รู้จักประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน และสร้างบ้านเรือนที่มั่นคงแข็งแรง มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณี ยึดมั่นหลักธรรมในศาสนา เพื่ออบรมสั่งสอนคนในครอบครัว และสังคมให้กระทำในสิ่งที่ถูกที่ควร รู้จักรับผิดชอบการกระทำของตน และสอนให้รู้จักพึ่งตนเองมากกว่าที่จะพึ่งพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

วรรณคดี ถึงแสง (2545) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่มีคำบอกอวัยวะ ‘ตา’” เพื่อวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบสำนวนที่มีคำบอกอวัยวะ “ตา” ในภาษาจีนและภาษาไทยซึ่งมีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ด้านการใช้คำบอกอวัยวะคำเดียวในสำนวน และการใช้คำบอกอวัยวะ 2 คำในสำนวน และเพื่อศึกษาความหมายของคำบอกอวัยวะ “ตา” ในสำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีความหมายทั้งโดยตรงและ โดยนัย ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบความหมายของสำนวนที่มีคำบอกอวัยวะ “ตา” ในสำนวนจีนและสำนวนไทยสามารถแบ่งความหมายของสำนวนออกได้เป็น 3 ประเภท คือ สำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันและใช้คำบอกอวัยวะ “ตา” เหมือนกัน สำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน แต่สำนวนไทยใช้คำบอกอวัยวะชนิดอื่น และสำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน แต่สำนวนไทยไม่กล่าวถึงคำบอกอวัยวะ

โสภณา ศรีจำปา (2545) เขียนบทความเรื่อง “มองสุภาษิต สำนวน คำพังเพยไทยบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสุภาษิต สำนวนเวียดนาม” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสุภาษิตเวียดนามและสุภาษิตไทย โดยศึกษาจากสุภาษิตที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคนเป็นหลัก และศึกษาจากสุภาษิต สำนวน คำพังเพยไทยที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับยุคสมัย

ผลการศึกษาพบว่า สุภาษิตเวียดนามและสุภาษิตไทยที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่มีแนวคิดคล้ายกันมากกว่าแตกต่างกัน โดยเฉพาะเรื่องของความดีที่ได้รับอิทธิพลจากคำสอนในพระพุทธศาสนาเหมือนกัน แม้จะต่างนิกายกัน นอกจากนี้พฤติกรรมของคนในสังคมที่พบก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก เพราะสุภาษิตเวียดนามและสุภาษิตไทยสะท้อนให้เห็นแนวคิดของคนทั้งสองสังคมที่คล้ายคลึงกัน เช่น แนวความคิดระหว่างคนกับวัตถุสิ่งของ คนกับคน คนกับสัตว์ คนกับการกระทำต่างๆ ฯลฯ แต่สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างสุภาษิตเวียดนามและสุภาษิตไทยคือเรื่องของคนกับธรรมชาติและอาหารการกิน เพราะสุภาษิตไทยไม่ได้สอนอย่างละเอียดเหมือนสุภาษิตเวียดนาม ทั้งที่เป็นสังคมเกษตรกรรมเหมือนกัน ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าสุภาษิตไทยส่วนใหญ่สร้างจาก

นักปราชญ์มากกว่าชาวบ้านจึงมักไม่กล่าวถึงสุภาษิตที่เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรมโดยตรง ขณะที่สุภาษิตเวียดนามส่วนใหญ่สร้างมาจากชาวบ้านที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับสภาพภูมิอากาศและธรรมชาติรอบตัวจึงมีสุภาษิตที่กล่าวถึงลักษณะของสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศเป็นจำนวนมาก ส่วนผลการศึกษาสุภาษิต จำนวน คำพังเพยไทยที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับยุคสมัยพบว่า สุภาษิตจำนวน คำพังเพยไทยที่เหมาะสมกับยุคสมัยมีจำนวนมากกว่าสุภาษิต จำนวน คำพังเพยไทยที่ไม่เหมาะสมกับยุคสมัย แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงสอดคล้องกับคำสั่งสอนจากสุภาษิต จำนวน และคำพังเพยไทย

เหรา รุยเหิง (RAO RUIYING) (2547) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนไทยที่มีคำว่า “ห้าว” กับสำนวนจีนที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน” เพื่อเปรียบเทียบสำนวนไทยที่มีคำว่า “ห้าว” กับสำนวนจีนที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนวัฒนธรรมไทยและจีนจากสำนวนที่รวบรวมได้ ข้อมูลสำนวนไทยที่มีคำว่า “ห้าว” ที่นำมาศึกษาเก็บรวบรวมจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2545) และหนังสือสำนวนไทยของขุนวิจิตรมาตรา (2541) จำนวน 46 สำนวน และสำนวนจีนรวบรวมจากพจนานุกรมสำนวนจีน ของ 王劍引 (1989) จำนวน 47 สำนวน แล้วนำมาเปรียบเทียบและศึกษาภาพสะท้อนจากสำนวน

ผลการศึกษาพบว่า มีสำนวนไทยที่มีคำว่า “ห้าว” และความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนจีนที่มีคำว่า “ห้าว” จำนวน 14 สำนวน สำนวนไทยที่มีคำว่า “ห้าว” และความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนจีนที่ใช้เป็นคำบอกวิยะอื่น จำนวน 7 สำนวน และสำนวนไทยที่มีคำว่า “ห้าว” ซึ่งมีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนจีนที่ไม่มีการใช้คำบอกวิยะใดๆ จำนวน 26 สำนวน

นอกจากนี้ยังพบว่า สำนวนไทยและสำนวนจีนที่นำมาศึกษา สามารถสะท้อนสภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิต พันธุ์สัตว์ ที่อยู่อาศัย การกินการดื่ม และทัศนคติเกี่ยวกับห้าวหรือหิระะ ส่วนความหมายของสำนวนสะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับครอบครัวและญาติพี่น้อง ทัศนคติเกี่ยวกับอาวุธ ทัศนคติเกี่ยวกับอำนาจศักดิ์ คนเลี้ยวฉลาดและคนโง่ ความซื่อสัตย์และความคดโกง ความสุภาพอ่อนโยนและความก้าวร้าว ความรอบคอบและความรีบร้อน ความกตัญญูและความอกตัญญู

อรุา เคนวิภยเลิศล้ำ (2548) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า เงิน ทอง และของมีค่าในภาษาจีนกับภาษาไทย” เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำว่า เงิน ทอง และของมีค่า และเพื่อเปรียบเทียบความหมายของสำนวนนี้ในสองภาษา การศึกษาเปรียบเทียบความหมายของสำนวน ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะสำนวนภาษาจีนที่มีมากกว่า 3 คำขึ้นไปกับสำนวนไทยที่มีคำว่า เงิน ทอง และของมีค่าในภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะรูปแบบทั่วไปของสำนวนที่มีคำว่า เงิน ทอง และของมีค่าในภาษาจีนกับในภาษาไทย มีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันในด้านการใช้คำว่า เงิน ทอง และของมีค่า คำเดียวในสำนวน และการใช้คำว่า เงิน ทอง และของมีค่าสองคำในสำนวน ส่วนผลการศึกษาเปรียบเทียบความหมายของสำนวนจีนที่มีคำว่า เงิน ทอง และของมีค่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ สำนวนจีนกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน และใช้คำว่า เงิน ทอง และของมีค่าเหมือนกัน สำนวนจีนกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่คำว่า เงิน ทอง และของมีค่าที่ใช้นั้นต่างกัน และสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่สำนวนไทยไม่ได้กล่าวถึงคำว่า เงิน ทอง และของมีค่า

วุฒิ กิม จี (2550) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปรียบเทียบสำนวนเวียดนามกับสำนวนไทย” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบที่มาและวิธีการใช้สำนวนเวียดนามกับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายกัน และศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิต โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลสำนวนเวียดนามและสำนวนไทยจำนวน 205 สำนวนที่รวบรวมจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนวนเวียดนามและสำนวนไทย สำหรับการเสนอผลการศึกษาได้ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนของ 2 ประเทศพบว่า สำนวนเวียดนามที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทย แต่สิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ มีจำนวนมากที่สุดถึง 98 สำนวน รองลงมา คือ สำนวนเวียดนามที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย แต่สิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบต่างกัน มีทั้งหมด 67 สำนวน และที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ สำนวนเวียดนามและสำนวนไทยที่มีความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกันและสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบเหมือนกัน มีจำนวน 40 สำนวน

ด้านการศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติพบว่า ด้วยเหตุที่ประเทศเวียดนามและประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน มีลักษณะทางภูมิประเทศและภูมิอากาศค่อนข้างเหมือนกัน ลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ พันธุ์สัตว์ และพันธุ์พืชจึงไม่แตกต่างกันมาก ด้านภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตพบว่า คนทั้ง 2 ประเทศส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พึ่งพาอาชีพธรรมชาติในการทำมาหากิน ตั้งถิ่นฐานในชนบทใกล้แหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งใช้เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร รู้จักประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ และสร้างบ้านเรือนที่มั่นคงแข็งแรง มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมของคนส่วนใหญ่ เพื่ออบรมสั่งสอนให้คนในครอบครัวและสังคมประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

ฮิเดโอะ ฮิราโนะ (2550) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนญี่ปุ่นกับสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสำนวนญี่ปุ่นและสำนวนไทยที่มีการใช้คำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าและวิเคราะห์ให้เห็นถึงความหมายของสำนวนที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันของทั้งสองภาษา รวมทั้งศึกษาภาพสะท้อนจากสำนวนญี่ปุ่นและสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า โดยใช้สำนวนญี่ปุ่นที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าจำนวน 353 สำนวนจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับสำนวนญี่ปุ่นที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้านำมาเปรียบเทียบกับสำนวนไทยจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับสำนวนไทย และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาด้านการเปรียบเทียบสำนวนญี่ปุ่นที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันแบบสำนวนต่อสำนวนพบว่า มีสำนวนไทยที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนญี่ปุ่นที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าอยู่ 82 สำนวน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ สำนวนญี่ปุ่นและสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าชนิดนั้นๆ เหมือนกัน สำนวนญี่ปุ่นที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าชนิดนั้นๆ แต่สำนวนไทยใช้คำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าที่ต่างชนิดกัน และสำนวนญี่ปุ่นที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าแต่สำนวนไทยไม่ได้กล่าวถึงสัตว์ใดๆ เลย

ส่วนการศึกษาภาพสะท้อนในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า ด้วยเหตุที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่อยู่ในเขตร้อนและเป็นหมู่เกาะ ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศในเขตร้อนและเป็นแผ่นดินใหญ่ สภาพทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทั้งสองประเทศย่อมต่างกัน จึงทำให้ลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ พันธุ์สัตว์ และพันธุ์พืชนั้นแตกต่างกันตามสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศนั้นๆ ดังจะเห็นได้จากการเลือกใช้คำที่เกี่ยวกับสัตว์สี่เท้าของทั้งสองภาษาที่มีการเลือกใช้สัตว์ต่างชนิดกันมาใช้ในการเปรียบเทียบ ทั้งนี้ สันวนมาจากความคุ้นเคย และใกล้ชิดกับสัตว์ชนิดนั้นๆ ของแต่ละชนชาติ โดยเฉพาะเมื่อความแตกต่างนั้นล้วนเกิดขึ้นมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีวิถีชีวิตในบางด้านที่แตกต่างกัน ภาพสะท้อนในด้านวิถีชีวิต พบว่า อาชีพหลักของคนทั้งสองประเทศ คือ อาชีพทางการเกษตรกรรม จึงมักตั้งถิ่นฐานในชนบทใกล้แหล่งน้ำและป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร รู้จักประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน และสร้างบ้านเรือนที่มั่นคงแข็งแรง มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีของชาติตน ยึดมั่นหลักธรรมในศาสนาเพื่ออบรมสั่งสอนคนในครอบครัวและสังคมให้กระทำในสิ่งที่ถูกที่ควร

ปริมา มัลลิกะมาส และณัฐมา พงศ์ไพโรจน์ (2551) เขียนบทความเรื่อง “ลักษณะร่วมทางภาษาในสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทย” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะร่วมทางภาษาในสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่บ่งชี้ว่าถ้อยคำหนึ่งเป็นสุภาษิต และเพื่อหาลักษณะทางภาษาที่

เป็นลักษณะเด่นของสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทย ผู้ศึกษาได้นำสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทยจำนวนทั้งสิ้น 372 บทมาศึกษา หลักเกณฑ์ในการเลือก คือ คัดเฉพาะสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะร่วมทางภาษาที่ปรากฏทั้งในสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทย ใช้บ่งชี้ความเป็นสุภาษิตเพื่อแยกแยะถ้อยคำประเภทนี้ออกจากถ้อยคำที่คล้ายคลึงกันประเภทอื่นๆ ได้ มี 6 ประการ คือ 1. ลักษณะทางเสียง 2. การใช้ภาษาภาพพจน์ 3. ลักษณะทางไวยากรณ์และโครงสร้าง 4. ลักษณะการใช้คำและลำดับคำที่ตายตัว 5. ลักษณะทางความหมาย และ 6. ลักษณะของหน่วยข้อความแบบกรอบคิด-ความคิดในกรอบ โดยส่วนใหญ่แล้วสุภาษิตหนึ่งๆ จะมีลักษณะทางภาษาข้างต้นนี้มากกว่าหนึ่งอย่างประกอบกัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะร่วมทางภาษาทั้ง 6 ประการนี้เป็นลักษณะเด่นของสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่ช่วยแยกแยะถ้อยคำที่มีความใกล้เคียงกับสุภาษิต เช่น คำขวัญต่างๆ นอกจากนี้ยังพบลักษณะทางภาษาบางประการที่ปรากฏเฉพาะในสุภาษิตภาษาอังกฤษหรือสุภาษิตภาษาไทยเท่านั้นด้วย

เหวียน ทิ ชุง (NGUYEN THI DUNG) (2554) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “สำนวนไทยและสำนวนเวียดนาม: การศึกษาเปรียบเทียบ” เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของสำนวนไทยและสำนวนเวียดนาม เปรียบเทียบความหมายและที่มาของสำนวนไทยและสำนวนเวียดนาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่างๆ ทั้งของไทยและของเวียดนาม โดยใช้วิธีเปรียบเทียบและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาด้านลักษณะทั่วไปของสำนวนไทยและสำนวนเวียดนามพบว่า ลักษณะทั่วไปของสำนวนไทยและสำนวนเวียดนาม มีทั้งที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน กล่าวคือ สำนวนไทยและสำนวนเวียดนามจะมีจำนวนคำเหมือนและใกล้เคียงกัน การแบ่งวรรคของสำนวนเวียดนามแบ่งตามลักษณะประโยค ส่วนสำนวนไทยแบ่งเพื่อเน้นประโยชน์ด้านจังหวะและสัมผัส การใช้คำสัมผัสคล้องจองกัน สำนวนไทยจะเน้นการใช้คำสัมผัสคล้องจองกัน ส่วนสำนวนเวียดนามเป็นการใช้คำซ้ำ มีทั้งซ้ำคำทั้งคำ ซ้ำคำบางส่วน และซ้ำคำเชื่อม ซึ่งสำนวนไทยไม่มีการใช้คำเชื่อม ส่วนลักษณะการเลือกใช้คำที่มีความหมายในสำนวนไทยและสำนวนเวียดนามจะเหมือนกัน โดยจะเลือกใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และความหมายตรงกันข้ามกัน ทำให้เกิดความเข้าใจในสำนวนชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการเปรียบเทียบความหมายของสำนวนไทยและสำนวนเวียดนามพบว่า สามารถแบ่งประเภทของสำนวนที่นำมาเปรียบเทียบได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน และสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบเหมือนกัน ประเภทที่มีความหมายเหมือนกันหรือ

คล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกันบางประการ และประเภทที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน ส่วนด้านที่มาพบว่า ทั้งสำนวนไทยและสำนวน เวียดนามมีที่มาจากด้านต่างๆ เหมือนกันและคล้ายคลึงกัน คือ มาจากเรื่องเล่าต่างๆ จากการยืม สำนวนของต่างชาติ จากประสบการณ์ของคน โบราณ จากประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ฯลฯ นอกจากนี้ยังพบว่าบางสำนวนไม่มีผู้ใดหรือเอกสารใดๆ เขียนถึงที่มาของสำนวนนั้น ดังนั้นผู้วิจัย จึงใช้วิธีสันนิษฐานไว้หลังจากการศึกษาสำนวนนั้นแล้ว

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนพม่า

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2538) เขียนบทความเรื่อง “สำนวนพม่าและสำนวนไทย: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ” เพื่อเปรียบเทียบสำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีความคล้ายคลึงกัน ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลสำนวนพม่ามาจากหนังสือ สะก้าโป่ง (ခဏ္ဍိပု / zə-ga-pòŋ/) ของ อูฮละเซย์ และ เปรียบเทียบกับเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวกับสำนวนไทย โดยได้นำสำนวนพม่าบางสำนวนที่มี เนื้อหาหรือความเปรียบใกล้เคียงกับสำนวนไทยมาเปรียบเทียบกัน จำนวน 22 สำนวน

ผลการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีความคล้ายคลึงกันสามารถสะท้อน สภาพสังคมของทั้ง 2 สังคมได้ เช่น สำนวนพม่า ခေတ်ဇေတ် ခံဝံးဝါ / yàun nàu? hsàn thon pà/ “ผมที่มัดแล้ว เป็นมวยข้างหลัง” แสดงให้เห็นวัฒนธรรมการเกล้าผมของคนพม่า ผู้ชายมักเกล้าผม หรือทามวยไว้ด้านหลัง ส่วนหญิงจะเกล้าโดยเอามวยไว้ด้านหลัง เป็นการแสดงสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงว่าผู้หญิงเป็นผู้ตาม เปรียบได้กับสำนวนไทย “ผู้ชายเป็นข้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นข้างเท้า หลัง” สำนวนจึงเป็นมรดกทางสังคมที่จะช่วยให้เข้าใจ โลกทัศน์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนใน สังคมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

เมย์ เมียะ ข่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย (2543) ได้รวบรวมภายิต คำพังเพย และ สำนวนพม่ากับไทย จำนวน 300 สำนวน และได้กล่าวถึงผลการศึกษภายิต คำพังเพย และสำนวน พม่ากับไทยไว้ว่า ในการศึกษาจะพบว่า ภายิต คำพังเพย และสำนวนพม่ากับไทยมีส่วนที่คล้ายคลึง กันพอสมควร ทั้งในด้านความหมายและการใช้สิ่งเปรียบเทียบ เช่น ที่มาของสุภายิตเกิดจากแบบ-แผน ประเพณี ความเชื่อ การกระทำ อารมณ์ ธรรมชาติ ฯลฯ ความเชื่อในทางศาสนาและความเชื่อ พื้นบ้านก็ก่อให้เกิดสำนวน สุภายิตต่างๆ ขึ้น เพื่อใช้เป็นสิ่งอบรม ตักเตือนคนในสังคมให้กระทำแต่ ความดี ละอายต่อการทำบาป เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในใจคน สำหรับชนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ สำนวน สุภายิตก็จะอบรมสั่งสอนให้คนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เช่น การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย การรักพวกพ้อง การปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับลูกหลาน

เป็นสิ่งที่ควรยึดถือปฏิบัติ เพราะลูกหลานจะมีนิสัยอย่างไรก็มาจากการเลี้ยงดูอบรม สั่งสอนจากผู้ใหญ่

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง “มองสังคมและวัฒนธรรมพม่าผ่านภายิตโบราณ” เพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่ ศึกษาโครงสร้าง และศึกษาสังคมและวัฒนธรรมจากภายิตโบราณของพม่า อันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจคนและสังคมพม่าในระดับลึกซึ้ง โดยได้รวบรวมภายิตที่คนพม่าใช้สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากหนังสือภาษาพม่า การสัมภาษณ์อาจารย์ชาวพม่า และการสัมภาษณ์พระภิกษุชาวพม่า

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของภายิตพม่ามีทั้งลักษณะ โครงสร้างประโยชน์เดี่ยวที่ไม่มีเสียงสัมผัส และ โครงสร้างประโยชน์เดี่ยวที่มีเสียงสัมผัส อีกทั้งมีโครงสร้างแบบประโยชน์ผสม มีทั้งประโยชน์ผสมที่มีเสียงสัมผัส ซึ่งได้แก่ สัมผัสสระ สัมผัสพยัญชนะ มีการซ้ำคำ และประโยชน์ผสมที่ไม่มีเสียงสัมผัส หรือไม่มีการใช้คำซ้ำ

ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่า ภายิตพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นสังคม วัฒนธรรมพม่าหลายเรื่อง เช่น สะท้อนให้เห็นถึงฤดูกาลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สะท้อนวิถีปฏิบัติ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกัน สะท้อนลักษณะสังคมพม่าระดับครอบครัว เช่น การแต่งงาน ความสัมพันธ์ของพ่อแม่ลูก สามภรรยา พี่น้อง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ พระมหากษัตริย์กับประชาชน สะท้อนถึงความเชื่อเกี่ยวกับ โชคชะตา อำนาจเหนือจริง ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนานิกายเถรวาท คำสอนและการทำบุญ สะท้อนเกี่ยวกับข้อประพฤติกฎปฏิบัติต่างๆ เช่น เตือนให้ระมัดระวัง ไม่ปฏิบัติ หรือแนะนำให้ปฏิบัติในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการใช้ชีวิต การระวังตนไม่ตั้งอยู่ในความประมาท สะท้อนเกี่ยวกับความสำคัญของผู้อาวุโส ด้านสุขภาพและยา การให้ความสำคัญกับการอ่าน การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการทำสิกรรม ปศุสัตว์ การกินการดื่ม การใช้ยา กฎหมาย สถานที่สำคัญ บุคคลสำคัญในพม่า รวมทั้งลักษณะภาษาพม่า สะท้อนมุมมองของคนพม่าที่มีต่อธรรมชาติของตน เช่น ความจน ความขี้เหร่ คนที่มีข้อด้อย ธรรมชาติของสัตว์และพืช การเมืองการปกครอง ความเหมาะสม ธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ไปรวมทั้งสิ่งที่ผิดธรรมชาติ

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2556) ศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมล้านนาและพม่าผ่านภายิตโบราณ เพื่อเปรียบเทียบภายิตโบราณของล้านนาและพม่า และเพื่อวิเคราะห์ภายิตโบราณของล้านนาและพม่า ว่าสะท้อนลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม มุมมอง ความคิดความเชื่อ วิถีชีวิต เหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยได้รวบรวมภายิตล้านนาจากหนังสือ

สุภาษิตล้านนา ไวหารล้านนา และสุภาษิตคำคร่าว และได้รวบรวมภาษิตโบราณของพม่าจากหนังสือ Burmese Old Sayings “คำสอนโบราณพม่า” และ Myanmar Proverbs “ภาษิตพม่า” ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องและการใช้ถึงปัจจุบันจากเจ้าของภาษา

ผลการศึกษาพบว่า ภาษิตสะท้อนวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล สภาพอากาศ และธรรมชาติ ภาษิตพม่าหลายบทแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล สภาพอากาศ และธรรมชาติในเดือนต่างๆ แบบตรงๆ ทั้งนี้เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างราบรื่น แตกต่างจากภาษิตล้านนาที่ใช้การเปรียบเทียบโดยโยงฤดูกาลธรรมชาติเข้าหาความหมายหลัก ภาษิตยังสะท้อนถึงวิถีชีวิตโดยทั่วไปของคนในสังคมล้านนาและพม่าว่าประกอบเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ที่ต่างกัน คือ ภาษิตพม่าเน้นความสามัคคีของคนในชุมชน ทั้งนี้เพราะพม่าประกอบด้วยกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์

ด้านความสัมพันธ์ของคน ภาษิตล้านนาและพม่าสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับศาสนา ผู้มีอำนาจกับผู้อยู่ใต้อำนาจ ครูกับศิษย์ ที่ต่างกัน คือ ภาษิตพม่ากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับไพร่ฟ้าข้าราชบริพาร วัชชฎเงิน ขณะที่ภาษิตล้านนาที่นำมาศึกษาไม่มีเนื้อหาลักษณะนี้ ด้านความสัมพันธ์ของคนในระดับครอบครัว ภาษิตล้านนาและพม่าสะท้อนถึงความรักและการแต่งงาน ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก ลูกเขย ลูกสะใภ้ ลูกเลี้ยง สามภรรยา พี่น้อง บรรพบุรุษกับลูกหลาน ผู้ใหญ่กับเด็ก บุตรภรรยากับญาติพี่น้อง พ่อแม่กับภรรยา ญาติ เพื่อนญาติและสามี ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวชาวล้านนาค่อนข้างมีอิสระ ขณะที่การเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวพม่าต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่เป็นสำคัญ หลังการแต่งงาน สถานภาพภรรยาของชาวพม่าต้องอยู่ภายใต้การครอบครองและอำนาจของสามี ส่วนด้านความเชื่อ ภาษิตล้านนาและพม่าสะท้อนความเชื่อถือศรัทธาในพุทธศาสนา ขณะเดียวกันก็เชื่อในอำนาจเหนือจริง นอกจากนี้ ภาษิตล้านนาและพม่ายังสะท้อนถึงข้อห้ามและข้อเสนอแนะในการประพฤติปฏิบัติตน ด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถ รวมทั้งมุมมองที่มีต่อคน ธรรมชาติ และสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวอีกด้วย

ศิริพัทธ์ วัฒนเขาวรรณ และมิ่ง ดันดา เอง (2557) ศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากภาษิต เพื่อศึกษาโลกทัศน์ของคนพม่าจากสำนวนภาษิต และเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนพม่าที่สะท้อนจากสำนวนภาษิต ผู้วิจัยได้รวบรวมสำนวน 960 สำนวนจากหนังสือฉบับภาษาพม่า 4 เล่ม รวมทั้งเอกสารและสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ

ผลการศึกษาเนื้อหาของภาษิตพบว่า สำนวนภาษิตพม่าสามารถสะท้อนโลกทัศน์ที่หลากหลายเกี่ยวกับมนุษย์ ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลตามสภาพของเพศและวัย จิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก เกียรติยศและศักดิ์ศรี ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ชาติพันธุ์และอาชีพ เศรษฐกิจ การดำเนินชีวิต การศึกษา ความรู้และสติปัญญา โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ สภาพ

ภูมิอากาศ พืช สัตว์ และทรัพยากรตามธรรมชาติ รวมทั้งโลกทัศน์ต่อศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ หลักธรรมคำสอน นักบวชในพระพุทธศาสนา ศาสนสถาน ขวัญ ผี วิญญาณ วัฒนธรรม ประเพณีบางประการ รวมทั้งความเชื่อจากตำนานและความเชื่ออื่นๆ เนื้อหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความช่างสังเกตของคนพม่าที่สามารถนำคน สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ อาหารการกิน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม การประกอบอาชีพ และสิ่งต่างๆ รอบตัวมาผูกโยงร้อยเรียงเป็นสำนวนภาษิตได้ ทั้งยังสามารถสื่อความหมายและนำเสนอโลกทัศน์ไว้อย่างลึกซึ้งและน่าสนใจอีกด้วย

จากการศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศ และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนพม่าข้างต้น ทำให้เห็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทย และจะเห็นได้ว่า การศึกษาที่เกี่ยวกับสำนวนพม่ายังมีน้อยมาก นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนพม่าแล้ว จะพบว่า บทความเรื่องสำนวนพม่าและสำนวนไทย: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ของ อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2538) เปรียบเทียบสำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีความคล้ายคลึงกันเหมือนกับงานวิจัยนี้ แต่การศึกษาสำนวนพม่าเปรียบเทียบกับสำนวนไทยของอุบลรัตน์ พันธุมินทร์ ศึกษาสำนวนเพียง 22 สำนวน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยในแง่ของความหมายและวิธีการใช้สำนวนนั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยในประเด็นนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจศึกษาลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่าเปรียบเทียบกับสำนวนไทย ในแง่ของโครงสร้างและลักษณะของการใช้คำในสำนวน ตลอดจนภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้น การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้จึงนับว่ามีประโยชน์ ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยให้ลึกซึ้งต่อไป

บทที่ 3 การเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะทั่วไปของสำนวน 2 ประเด็น คือ

3.1 โครงสร้างของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

3.2 ลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

3.1 โครงสร้างของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ผู้วิจัยแบ่งโครงสร้างของสำนวนเป็นตอนๆ โดยพิจารณาจากความสมบูรณ์ของเนื้อความในสำนวนเป็นเกณฑ์การแบ่งตอน ผลการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าทั้ง 558 สำนวนที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ มีเนื้อความตั้งแต่ 1-4 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และประโยค ส่วนสำนวนไทยทั้ง 577 สำนวนที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ มีเนื้อความตั้งแต่ 1-2 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และประโยค ดังนี้

3.1.1 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นคำ

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2544: 59) ได้ให้ความหมายของคำว่า “คำ” ไว้ว่า คำ หมายถึง เสียงที่พูดออกมาได้ความอย่างหนึ่งตามความต้องการของผู้พูด จะเป็นก็พยางค์ก็ตามเรียกว่าคำหนึ่ง บางคำก็มีพยางค์เดียว บางคำก็มีหลายพยางค์

3.1.1.1 สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นคำ

จากการศึกษาพบว่าสำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นคำ มีเนื้อความตั้งแต่ 2-3 ตอน ดังต่อไปนี้

ก. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นคำ 2 ตอน

ငွေ	ဝဝနောင်	ခောင်	မန်ကျဉ်း
nwè	thə-naun	hsaun	mə-ji
ร็อน	กระถินพิมาน	หนาว	มะขาม

ฤดูร็อน กระถินพิมาน ฤดูหนาว มะขาม

หมายถึง ในฤดูร้อน กิ่งก้านของต้นกระถินพิมานจะสะพรั่งไปด้วยใบ
ส่วนในฤดูหนาว กิ่งก้านของต้นมะขามจะสะพรั่งไปด้วยใบที่แผ่กิ่งให้ร่มเงา

မျက်စိ	အကျင့်	ဝမ်း	အချင့်
myé'-sí	ʔə-cín	wan	ʔə-chín
ดวงตา	นิสัย	ท้อง	ไต่ตรง

ดวงตา นิสัย ท้อง ไต่ตรง

หมายถึง ควรฝึกการนอนให้เป็นนิสัย ควรฝึกท้องด้วยการพิจารณา
ของที่จะกินเข้าไป

ရုပ်ဇေး	မှာ*	အဝံ	ဇာတ်	မှာ	ဟန်
yôu'-eé	hmà	ʔə-əán	záʔ	hmà	hàn
หุ่นเชิด	คำวิภัติ	เสียง	ละคร	คำวิภัติ	ท่วงท่า

หุ่นเชิด เสียง ละคร ท่วงท่า

หมายถึง หากเล่นหุ่นกระบอกหรือหุ่นเชิด ผู้เชิดต้องมีเสียงชัดเจน
หากเล่นละคร ผู้เล่นต้องมีท่วงท่าที่อ่อนช้อยสง่างาม

သင်္ကန်း	မှာ	ကဝိန်	ကျောင်း	မှာ**	ဝိမ်
əin-kan	hmà	kə-thèin	caun	hmà	èin
จีวร	คำวิภัติ	กฐิน	วัด	คำวิภัติ	อุโบสถ
จีวร	กฐิน	วัด	อุโบสถ		

หมายถึง การถวายจีวรให้ถวายช่วงทอดกฐินจะถือว่าดีที่สุด ส่วนการ
ทำบุญถวายวัด ให้สร้างอุโบสถถวายจะประเสริฐที่สุด

ข. จำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นคำ 3 ตอน

မ္ဇူလေး	တကား	ရန်ကုန်	အကြား
man-də-le	zə-ga	yàn-gòŋ	ʔə-cwa
มันทะเลย์	ภาษา	ย่างกุ้ง	ไต่หวด

* คำว่า မှာ /hmà/ เป็นคำวิภัติกำกับนามเพื่อเน้นนาม คือ ရုပ်ဇေး /yôu'-eé/ 'หุ่นเชิด', ဇာတ် /záʔ/ 'ละคร' และ သင်္ကန်း /əin-kan/ 'จีวร'

** คำว่า မှာ /hmà/ เป็นคำวิภัติกำกับนามเพื่อเน้นนาม คือ ကျောင်း /caun/ 'วัด' และ ပံးပံးဝိမ် /pə-pə-wim/ 'อุโบสถ'

မော်လမြိုင်   အစား
 mò-lo-myàin   ʔə-sa
 မေးလံးဗို   အစား

မံဉ်ဗေဇ် ဂမ္ဘာ ယံင်ကွံင် ဝါအံဝုတ် မေးလံးဗို အစား

မာမဉ်ဇ် ဂမ္ဘာယံင်ကွံင် ဝါအံဝုတ် မေးလံးဗို အစား
 မာမဉ်ဇ် ဂမ္ဘာယံင်ကွံင် ဝါအံဝုတ် မေးလံးဗို အစား မာမဉ်ဇ် ဂမ္ဘာယံင်ကွံင် ဝါအံဝုတ် မေးလံးဗို အစား

မြင်း	အုန်းဂွံ	ကွန်	ကုလား
myin	ʔoŋ-gùn	cùn	kə-la
မံာ	ပေလိက်မးဖျာ	တမ	မဲက

မဝး   ဝေဝု
 mə-ya   tə-əu
 မိယ   ခာပဲ

မံာ (လိ)ပေလိက်မးဖျာ တမ မဲက မိယ ခာပဲ

မာမဉ်ဇ် မံာမဉ်ဇ် မိယ ခာပဲ မာမဉ်ဇ် မံာမဉ်ဇ် မိယ ခာပဲ
 မာမဉ်ဇ် မံာမဉ်ဇ် မိယ ခာပဲ မာမဉ်ဇ် မံာမဉ်ဇ် မိယ ခာပဲ

အဝး	ဝွင်*	ဝက်	အဝး	ဝွင်	သုဂ်
ʔə-əa	dwin	wéʔ	ʔə-əi	dwin	əə-yéʔ
ဗဲ	ခံာဂိတ်တီ	ဗဲမ	မုမ	ခံာဂိတ်တီ	မဲမံင်

အဝုတ်   ဝွင်   လက်ဝက်
 ʔə-ywéʔ   dwin   lə-phéʔ
 ဗဲမ   ခံာဂိတ်တီ   ဗဲမ

ဗဲမ ဝွင် ဝက် ဝွင် သုဂ်
 ʔə-ywéʔ dwin lə-phéʔ ʔə-əi dwin əə-yéʔ

မာမဉ်ဇ် ဝွင် ဝက် ဝွင် သုဂ်
 ʔə-ywéʔ dwin lə-phéʔ ʔə-əi dwin əə-yéʔ
 မာမဉ်ဇ် ဝွင် ဝက် ဝွင် သုဂ် မာမဉ်ဇ် ဝွင် ဝက် ဝွင် သုဂ်

* ခံာဝွင် /dwin/ 'ဗဲမ' ဝွင် ဝက် ဝွင် သုဂ် ဝွင် သုဂ်
 ဝွင် ဝက် ဝွင် သုဂ် ဝွင် သုဂ် ဝွင် သုဂ်

3.1.1.2 สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นคำ

จากการศึกษาพบว่าสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นคำพบเฉพาะสำนวนที่มีเนื้อความ 1 ตอนเท่านั้น เช่น

หมาห่มุ่

หมายถึง กลุ่มรุมกันทำร้ายคนอื่น

ลูกหม้อ

หมายถึง ผู้ที่ฝึกฝนปฏิบัติงานมาแล้วจนชำนาญ

จมูกมด

หมายถึง ที่ไหวตัวหรือรู้ตัวทันเหตุการณ์

แกะดำ

หมายถึง คนที่ทำอะไรผิดเพี้ยนผิดฝูงในกลุ่มนั้นๆ (ใช้ในทางไม่ดี)

กระดุกแข็ง

หมายถึง ไม่ตายง่ายๆ

คางเหลือง

หมายถึง ป่วยหรือบาดเจ็บมากจนแทบเสียชีวิต

ไข่ในหิน

หมายถึง ของที่ต้องระมัดระวังทะนุถนอมอย่างยิ่ง

คนหลังเขา

หมายถึง คนที่ไม่รู้เรื่องราวอะไร คนที่ไม่ได้รับข่าวสาร

ไม้ไก่อ้ผึ้ง

หมายถึง แก่ไก่อ้จะตาย, ไก่อ้ความตาย

ดาบสองคม

หมายถึง สิ่งที่มีทั้งคุณและโทษ

ลิ้นสองแฉก

หมายถึง ที่พูดสลับปลับเชื่อถือไม่ได้

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยมีโครงสร้างเป็นคำเหมือนกัน แต่สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นคำมีเนื้อความตั้งแต่ 2-3 ตอน มีลักษณะเป็นคำมูลพยางค์เดี่ยวหรือคำมูลหลายพยางค์เรียงต่อกันในแต่ละตอน ขณะที่สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นคำมีเนื้อความ 1 ตอนเท่านั้นและมีลักษณะเป็นคำประสม คือ นำคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกันแล้วกลายเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง

3.1.2 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลี

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2544: 193) ได้ให้ความหมายของคำว่า “วลี” ไว้ว่า วลี หมายถึง คำที่ติดต่อกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปซึ่งมีความหมายติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งๆ ของประโยค และไม่มีเนื้อความครบถ้วนเป็นประโยค

จากผลการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นวลี สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี กริยาวลี และวิเศษณ์วลี โดยสำนวนที่พบจะมีเนื้อความตั้งแต่ 1-3 ตอน ในขณะที่สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลี สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี กริยาวลี วิเศษณ์วลี และบุพบทวลี แต่จะพบโครงสร้างนี้ในสำนวนที่มีเนื้อความ 1-2 ตอนเท่านั้น

3.1.2.1 สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นวลี

3.1.2.1.1 สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2544: 199) ได้ให้คำจำกัดความของนามวลีไว้ว่า นามวลี คือ วลีที่มีนามอยู่หน้า และมีคำพ่วงท้ายออกไปอีกคำหนึ่งหรือมากกว่าก็ได้ มีเนื้อความเกี่ยวเนื่องกัน ผลการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี ปรากฏในสำนวนที่มีเนื้อความ 2 และ 3 ตอน ดังนี้

ก. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี 2 ตอน

လင်	နို	မေး	လှ	နို	သေး
lin	hnín	mə-ya	shà	hnín	əə-wa
ลีน	กับ	เมีย	ลีน	กับ	พิน

ลีนกับเมีย ลีนกับพิน

หมายถึง สามภรรยาเปรียบเสมือนลีนกับพิน อยู่ใกล้กันก็มีเรื่อง

กระทบกระทั่งกันบ้าง

ဝေ	တစ်	သီး	ကျီး	တစ်	သား
pè	tə-	ei	ci	tə-	ea
ลาน	หนึ่ง	ผล	กา	หนึ่ง	ลูก

ลาน หนึ่งผล กา หนึ่งลูก

หมายถึง ในช่วงชีวิตของต้นลานจะออกผลเพียงครั้งเดียว ส่วนกาที่

ออกลูกเพียงครั้งเดียวเช่นกัน

ငါးပိ	နှင့်	လောက်	ရွှေ	နှင့်	ကျောက်
ŋa-pí	hnîn	lâu?	shwè	hnîn	câu?
กะปิ	และ	หนอน	ทอง	และ	หิน

กะปิและหนอน ทองและหิน

หมายถึง ของที่คู่กัน ขาดกันไม่ได้

လက်ဖက်	တစ်	ရိုး	ကွမ်းရိုး	တစ်	ညှာ
lé?-phé?	tə-	yo	kun-yo	tə-	hñà
ใบชา	หนึ่ง	ก้าน	ก้านหมาก	หนึ่ง	ขี้

ใบชาหนึ่งก้าน ก้านหมากหนึ่งขี้

หมายถึง หากใบชาดี เพียงแค่หนึ่งก้านก็ได้รับรสชาติเช่นเดียวกับ

หมากหากมีรสชาติดีก็ไม่ต้องกินในปริมาณมาก

ข. ส่วนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี 3 ตอน

ဝေဝင်	မှာ*	လည်း**	အမြစ်	နှင့်
ei?-pin	hma	le	ʔə-myí?	hnîn
ต้นไม้	คำวิภัตติ	คำปัจจัย	ราก	และ

လူ	မှာ	လည်း	အချစ်	နှင့်
lù	hma	le	ʔə-chí?	hnîn
คน	คำวิภัตติ	คำปัจจัย	ความรัก	และ

* คำว่า မှာ /hma/ เป็นคำวิภัตติกำกับนาม แสดงความเป็นประธาน ในที่นี้กำกับคำว่า ဝေဝင် /ei?-pin/ ‘ต้นไม้’ และ လူ /lù/ ‘คน’

** คำว่า လည်း /le/ เป็นคำปัจจัยช่วยคำนาม เพื่อกล่าวเน้นความหมาย ในที่นี้กำกับคำว่า ဝေဝင် /ei?-pin/ ‘ต้นไม้’, လူ /lù/ ‘คน’ และ ဝိုင်းမြစ် /tain-pyi/ ‘ประเทศ’

ဝိုင်းပြည် မှာ* လည်း ဝစ် နှင့်
tain-pyi hmà lc sí? hmín

ประเทศ คำวิภัติ คำปัจจัย สงคราม และ

ต้นไม้อะไรและรัก คนและความรัก ประเทศและสงคราม

หมายถึง ต้นไม้ไม่ไร้รัก คนไม่ไร้ความรัก ประเทศไม่ไร้สงคราม, สิ่ง
ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

3.1.2.1.2 ส่วนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2544: 200) ได้ให้คำจำกัดความของกริยาวลีไว้ว่า
กริยาวลี คือ วลีที่มีกริยานำหน้า ซึ่งมีความหมายเป็นเรื่องเดียวกัน จากการศึกษาพบว่า ส่วนพม่าที่มี
มีลักษณะเป็นกริยาวลีจะมีกริยาหลักปรากฏอยู่หลังสุดของวลีตามลักษณะ โครงสร้างทางไวยากรณ์
ของภาษาพม่า ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี ปรากฏในส่วนที่มี
เนื้อความ 1-3 ตอน ดังนี้

ก. ส่วนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี 1 ตอน

၁၀၆: ဝစ် ရာ သား တး
gaun te- ya ea sa
หัว หนึ่ง ร้อย เนื้อ กิน

กินเนื้อร้อยหัว

หมายถึง ให้กินสัตว์เล็กๆ เช่น ปลาตัวเล็กๆ กุ้งตัวเล็กๆ จะได้ประหยัด

ค่าใช้จ่าย

ဝ ထွား ပန် တွင်း
thá ewa pyàn cí
ลูก ไป กลับ ดู

ลูกไปหันกลับไปดู

หมายถึง ต้องมีความรอบคอบ

* คำว่า မှာ /hmà/ เป็นคำวิภัติคำกับนาม ဝိုင်းပြည် /tain-pyi/ 'ประเทศ' แสดงความเป็นประธานและบ่งบอกว่าเป็น
สถานที่

၉၉ိ   မှ*   ရံ   ဘဉ်**
 chwè   hmá   yàn   èi
 ပလိ   คำวิภัตติ   รอบข้าง   คำวิภัตติ
 ပလိ   ไปถึงรอบข้าง
 หมายถึง   รู้จักแบ่งปัน, ให้ถึงคนรอบข้าง

ข. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี 2 ตอน

ပျဉ်	အဝဉ်	ပြင်	ခဏ
pyéʔ	ʔə-sin	pyin	khə-ná
เสียด	ประจำ	ซ่อมแซม	ชั่วคราว

เสียดประจำ ซ่อมแซมชั่วคราว

หมายถึง สิ่งของบางอย่างหากไม่นำมาซ่อมแซมก็จะพังเสียหายอยู่
 เช่นนั้น แต่หากนำมาซ่อมแซมเพียงชั่วคราวก็สามารถนำกลับไปใช้ได้ดังเดิม

ဝေ	တစ်	နေ့	မွေး	တစ်	နေ့
è	tə-	né	mwe	tə-	né
ตาย	หนึ่ง	วัน	เกิด	หนึ่ง	วัน

ตายวันเดียว เกิดวันเดียว

หมายถึง มีเกิดก็ต้องมีตาย ดังนั้นไม่ควรกลัวความตาย

တစ်	ခါ	ဆတ်ဆတ်	ဆတ်	ခါ	လန်
tə-	khà	hséʔ-hsán	hsé	khà	làn
หนึ่ง	ครั้ง	ติดต่อกัน	สิบ	ครั้ง	ถอยหนี

ติดต่อกันครั้งเดียว ถอยหนีสิบครั้ง

หมายถึง อย่าคบหาสมาคมกับคนชั่ว

* คำว่า မှ /hmá/ เป็นคำวิภัตติกำกับหลังคำกริยา ความหมายคือ ‘จาก’ ในที่นี้ผู้วิจัยแปลว่า ‘ถึง’

** คำว่า ဘဉ် /èi/ เป็นคำวิภัตติบอกกาลว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล ဘဉ် /èi/ ใช้ในภาษาเขียน ภาษาพูดจะใช้คำ

ค. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี 3 ตอน

ไคว์	๑	จอร์	ไคว์	๑	จอร์	คอ์	๑	จอร์
câi'	mə	shé'	ḡâi'	mə	shé'	ḡá'	mə	shé'
ชอบ	ไม่	อาย	ง่วง	ไม่	อาย	หิว	ไม่	อาย

ชอบไม่อาย ง่วงไม่อาย หิวไม่อาย

หมายถึง คนเรานั้นเมื่อชอบมาก เมื่อง่วงจนอยากนอนมาก เมื่อหิวโง
ก็จะไม่มีความอายหลงเหลืออยู่

3.1.2.1.3 สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นวิเศษณ์วลี

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2544: 202) ได้ให้คำจำกัดความของวิเศษณ์วลีไว้ว่า
วิเศษณ์วลี คือ วลีที่มีคำวิเศษณ์นำหน้าซึ่งมีหน้าที่ประกอบคำอื่นอย่างเดียวกับคำวิเศษณ์

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีลักษณะเป็นวิเศษณ์วลี ปรากฏในสำนวนที่มี
เนื้อความ 1 และ 2 ตอน ดังนี้

ก. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นวิเศษณ์วลี 1 ตอน

นี:	นจอร์จึ	๑๐:
ni	lyé'-né	we
ใกล้	ขณะที่	ไกล

ขณะที่ใกล้ก็เหมือนไกล

หมายถึง หากอยู่ใกล้กันแต่ไม่ติดต่อหรือไม่คบหาสมาคมกันก็เหมือน
อยู่ไกลกัน

๑	๑:	๑:	๑
phá	myo	pho	tù
พ่อ	เชื้อสาย	ปู่	เหมือน

เหมือนปู่เชื้อสายพ่อ

หมายถึง ลูกหลานย่อมมีความประพฤติเหมือนบรรพบุรุษ

ข. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นวิเศษณ์วลี 2 ตอน

นี:	๑๑จอร์จอร์	๑๐:	๑๑จอร์จอร์
ni	də-cé'-cé'	we	tə-éé'-éé'
ใกล้	บ่อยๆ	ไกล	ทั้งชีวิต

ใกล้บ่อยๆ ใกล้ทั้งชีวิต

หมายถึง ผู้ที่มีความสนิทสนมกันมากหรือคู่สามีภรรยา หากอยู่ใกล้กันก็มีปากเสียงกัน หากอยู่ไกลกันก็อยู่ด้วยความคิดถึง

က	လ	ကွာဝ်း	လ	ကွာဝ်း	လ	ဝဵု	လ
cà	lè	kuan	lè	haun	lè	oi'	lè
นาน	ยี่ง	ดี	ยี่ง	เก่า	ยี่ง	ใหม่	ยี่ง

ยี่งนาน ยี่งดี ยี่งเก่า ยี่งใหม่

หมายถึง ของบางอย่างเมื่อเวลาผ่านไปก็ยี่งดี ของบางอย่างเมื่อเก่า

คร่ำครึยี่งดูสูงค่า

3.1.2.2 สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลี

จากผลการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลี สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี กริยาวลี วิเศษณ์วลี และบุพบทวลี ดังต่อไปนี้

3.1.2.2.1 สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี

จากการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี ปรากฏในสำนวนไทยที่มีโครงสร้าง 1 และ 2 ตอน ดังนี้

ก. สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี 1 ตอน

ฝรั่งมั่งค่า

หมายถึง ฝรั่ง มีนัยความหมายว่า คนที่ไม่ใช่พวกเรา

โจรห้าร้อย

หมายถึง โจร, โจรชั่ว

สกุลรุนชาติ

หมายถึง ตระกูลผู้ดี

อศวินม้าขาว

หมายถึง ผู้ที่มาช่วยแก้ไขสถานการณ์คับขัน

ข. สำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นนามวลี 2 ตอน

ชายสามโบสถ์ | หญิงสามผัว

หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มีสามีถึง 3 คน ใช้พูดเป็นเชิงคำหยาบ เป็นคนที่ไม่น่าคบ, ใช้พูดคำหยาบเหยียดหยามว่าเป็นหญิงไม่ดี

ทรัพย์ในดิน | สินในน้ำ

หมายถึง สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดตามธรรมชาติ อันอาจนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

3.1.2.2.2 สำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี

จากการศึกษาพบว่า สำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี ปรากฏในสำนักนไทยที่มีโครงสร้าง 1 และ 2 ตอน ดังนี้

ก. สำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี 1 ตอน

ค้างเต็ง

หมายถึง ค้างอยู่, ไม่สำเร็จลุล่วง

คลุกคลีตีโมง

หมายถึง มั่วสุมหรืออยู่ร่วมคลุกคลีพัวพันกันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

ขายไม่ออก

หมายถึง ไม่มีใครมาขอแต่งงาน

ได้ดิบได้ดี

หมายถึง ได้ดี

ข. สำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นกริยาวลี 2 ตอน

จับไม่ได้ | ไล่ไม่ทัน

หมายถึง แก้วต๋องแก้ว มีวิธีหลบหลีก พุคผลเดี่ยวเอาตัวรอดจนคนอื่นเอาผิดไม่ได้

เข้าตามตรอก | ออกตามประตู

หมายถึง ทำตามธรรมเนียมในเรื่องการสู่ขอ

ต่อความยาว | สาวความยืด
หมายถึง พูดยกกันไปพุดกันมาให้มากเรื่องเกินสมควร

กลืนไม่เข้า | คายไม่ออก
หมายถึง อยู่ในฐานะลำบากที่จะรับหรือปฏิเสธ หรือไม่รู้จะทำอย่าง-

ไรดี

ตกล้ำไม่ไหล | ตกไฟไม่ไหม้

หมายถึง ตกอยู่ในที่คับขันอย่างไรก็ไม่เป็นอันตราย, เป็นคำเปรียบ-
เทียบ หมายความว่า ตกอยู่ที่ใดก็ไม่สูญหาย

3.1.2.2.3 สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวิเศษณ์วลี

จากการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวิเศษณ์วลี ปรากฏในสำนวน
ไทยที่มีโครงสร้าง 1 และ 2 ตอน ดังนี้

ก. สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวิเศษณ์วลี 1 ตอน

นำเกลียดน่าชัง

หมายถึง นำรักน่าเอ็นดู (ใช้แก่เด็กเล็กๆ)

ตามขตากรรม

หมายถึง เป็นไปตามกรรม, สุดแต่จะเป็นไป

ถึงพริกถึงขิง

หมายถึง เผ็ดร้อนรุนแรง

ข. สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวิเศษณ์วลี 2 ตอน

ชั่วเจ็ดที | ดีเจ็ดหน

หมายถึง ทุกข์สุขย่อมเกิดขึ้นสลับกันไป

หนักไม่เอา | เบาไม่สู้

หมายถึง ไม่มีความอดทนที่จะทำการงาน

3.1.2.2.4 สำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นบุพพทวลี

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2544: 203) ได้ให้คำจำกัดความของบุพพทวลีไว้ว่า บุพพทวลี หมายถึง วลีที่มีคำบุพพทอยู่ข้างหน้า กล่าวคือคำนามกัณฑ์ คำสรรพนามกัณฑ์ หรือคำกริยา สภาวมาลา กัณฑ์ ถ้ามีบุพพทหน้าก็ถือเป็นบุพพทวลี จากการศึกษาพบว่า สำนักนไทยที่มีโครงสร้าง เป็นบุพพทวลี ปรากฏในสำนักนไทยที่มีโครงสร้าง 1 ตอนเท่านั้น ดังนี้

แต่ไหนแต่ไร

หมายถึง ตั้งแต่ช้านานมาแล้วถึงปัจจุบัน

ชั่วกัปชั่วกัลป์

หมายถึง ระยะเวลาที่นานมาก

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนักนพม่าและสำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลีเหมือนกัน แต่สำนักนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นวลีมีเนื้อความตั้งแต่ 1-3 ตอน และมีโครงสร้างเป็นวลี 3 ประเภท คือ นามวลี กริยาวลี และวิเศษณ์วลี ส่วนสำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลีมีเนื้อความ 1-2 ตอน เท่านั้น และมีโครงสร้างเป็นวลี 4 ประเภท คือ นามวลี กริยาวลี วิเศษณ์วลี และบุพพทวลี

3.1.3 สำนักนพม่าและสำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยค

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2544: 192) ได้ให้คำจำกัดความของประโยคไว้ว่า ประโยค หมายถึง ถ้อยคำที่มีเนื้อความครบบริบูรณ์ ประโยคหนึ่งๆ แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคประธานและภาคแสดง ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์นี้วิเคราะห์สำนักนพม่าและสำนักนไทยที่มีลักษณะ โครงสร้างเป็น ประโยค กล่าวคือ สำนักนที่มีโครงสร้างเป็นประโยคต้องมีภาคประธานและภาคแสดงครบถ้วน

จากการศึกษาพบว่า สำนักนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประโยคสามัญ ประโยคความรวม และประโยคแต่ง* มีเนื้อความตั้งแต่ 1-4 ตอน ส่วน สำนักนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประโยคสามัญ และ ประโยคความรวม มีเนื้อความตั้งแต่ 1-2 ตอน ดังต่อไปนี้

* พระยาอุปกิตศิลปสาร เรียกประโยคสามัญว่าเอกรรตประโยค, เรียกประโยคความรวมว่าอเนกรรตประโยค และเรียก ประโยคแต่งว่าสังกรประโยค แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ว่าประโยคสามัญ ประโยคความรวม และประโยคแต่ง

3.1.3.1 จำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2544: 192) ได้ให้คำจำกัดความของประโยคสามัญไว้ว่า ประโยคสามัญ หมายถึง ประโยคที่มีเนื้อความอย่างเดียว ประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดง

3.1.3.1.1 จำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ

จากการศึกษาพบว่า จำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ มีเนื้อความ ตั้งแต่ 1–4 ตอน ดังนี้

ก. จำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ 1 ตอน

ကဇာဓမ္မာ ဝက္ခာ မ တဉ်

gə-za-ə-ma wə-ga mə ti

ผู้เล่น คำพูด ไม่ มั่นคง

ผู้เล่น คำพูด ไม่มั่นคง

หมายถึง คำพูดของนักการพนัน ไม่มีความมั่นคง

လူ တစ် ကိုယ် အကြိုက် တစ် ချိုး

lù tē- kò ʔə-cáʔ tē- myo

คน หนึ่ง คน ความชอบ หนึ่ง อย่าง

คนหนึ่งคน ความชอบหนึ่งอย่าง

หมายถึง ต่างคนต่างความชอบ

မြန်မာ မှန် မုခ် ဝုခ် ဇရာတ် ဖူး ရ မဉ်*

myán-mà hmàn bə-gàn yáʔ phu yá myi

ชาวพม่า แท้ พุกาม เยือน เคย ได้ คำวิภัติ

ชาวพม่าแท้ ต้องเคยไปเมืองพุกาม

หมายถึง เมืองพุกามเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวพม่า หากเป็น

ชาวพม่าต้องเคยไปเยือนเมืองนี้

* คำว่าမဉ် /myi/ เป็นคำวิภัติบอกกาลว่าเป็นอนาคตกาล မဉ် /myi/ ใช้ในภาษาเขียน ภาษาพูดจะใช้คำว่า မေ် /mè/

ข. ส่วนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ 2 ตอน

ခွေး	လိမ္မာ	အဦးကုတ်
khwe	lèin-mà	?ə-myi-kôu?
หมา	ฉลาด	หางตก

ကျွန်	လိမ္မာ	နောက်	ဆုတ်
cùn	lèin-mà	nâu?	hsôu?
ทาส	ฉลาด	ข้างหลัง	ถอย

หมาฉลาดขอมหางตก ทาสฉลาดขอมถอยหลัง (หมอบเฝ้าอยู่ใกล้นาย)
หมายถึง หมาที่ฉลาดเมื่ออยู่ข้างกายเจ้านาย หางของมันจะตก ทาสที่

เกลียดฉลาด ขอมเข้าเฝ้านายอย่างรู้ใจ โดยไม่ต้องคอยบอกกล่าวทุกอย่าง

လူ	တူ	မ	ရှား
lù	tù	mə	sha
คน	เหมือน	ไม่	หายาก

နာမည်	တူ	မ	ရှား
nà-mé	tù	mə	sha
ชื่อ	เหมือน	ไม่	หายาก

คนเหมือนหาไม่ยาก ชื่อเหมือนหาไม่ยาก

หมายถึง ไม่จำเป็นต้องไปหาคนที่มรูปร่างลักษณะเหมือนกันหรือมี

ชื่อเหมือนกัน เพราะในโลกของเรานี้ขอมมีคนที่มีรูปร่างลักษณะหรือชื่อเหมือนกันอยู่แล้ว

ရှေးထုံး	လည်း*	မ	ဝယ်	နုင့်**
she-thoŋ	le	mə	pè	hnín
ขนบเดิม	คำบั้งจัย	(อย่า)	ทิ้ง	คำบั้งจัย

ဈေးဘုံး	လည်း	မ	လွယ်	နုင့်
ze-eoŋ	le	mə	lwè	hnín
การกินใช้	คำบั้งจัย	(อย่า)	ง่าย	คำบั้งจัย

ขนบเดิมก็อย่าทิ้ง การกินใช้ก็อย่าง่าย

* คำว่า လည်း /le/ เป็นคำบั้งจัยช่วยคำนาม คือ คำว่า ရှေးထုံး /she-thoŋ/ 'ขนบเดิม' และ ဈေးဘုံး /ze-eoŋ/ 'การกินใช้' ทำหน้าที่กล่าวเน้นคำนาม ความหมายคือ 'ด้วย', 'ก็ด้วย'

** คำว่า မ...နုင့် /mə...hnín/ เป็นบั้งจัยที่แสดงความหมายปฏิเสธ มีความหมายว่า 'อย่า'

หมายถึง ควรซื้อฟงชนบธรรมเนียมจารีตแต่โบราณไว้บ้างชีวิตจะได้ไม่ทุกข์ยาก ส่วนการใช้จ่ายการกินอยู่ก็ควรไต่ตรงให้ถี่ถ้วน หากไม่ไต่ตรงเวลาใช้จ่ายแล้ว จะตกทุกข์ได้ยากในภายหน้า

ค. ส่วนพนมามีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ 3 ตอน

ကြီးသူ	ကို*	ရဲ့သူ
ci-èu	kò	yò-èè
ผู้ใหญ่	คำวิภัติ	เคารพนับถือ
ရွယ်သူ	ကို	လေးစား
ywè-tù	kò	le-sa
วัยเดียวกัน	คำวิภัติ	เคารพ
ငယ်သူ	ကို	သနား
ngè-èu	kò	ə-na
ผู้น้อย	คำวิภัติ	เอ็นดู

ผู้ใหญ่ เคารพนับถือ วัยเดียวกัน เคารพ ผู้น้อย เอ็นดู

หมายถึง หากเป็นผู้ที่อาวุโสกว่าตนต้องเคารพนับถือ หากเป็นผู้ที่มีอายุน้อยกว่าตนต้องให้ความเคารพ หากเป็นผู้ที่อายุน้อยกว่าตนต้องให้ความเอ็นดูสงสาร

တစ်	မူး**	ရ	လို့***	တစ်	ပဲ†	ပျဲ
tə-	mu	yá	lò	tə-	pɛ	hlù
หนึ่ง	มู	ได้	คำบัจจย	หนึ่ง	แป	บริจาค

ဝို့် ရှမ်း တောင်သူ တူ နိုင် ရိုး လား
dó shan tàun-èu tù nàin yo la
พวก ฉาน ชาวเขา เหมือน สามารถ ซื้อ ไหม, หรือ
ได้รับหนึ่งมู บริจาคหนึ่งแป จะมีใครเหมือนชาวฉานหรือไม่

* คำว่า ကို /kò/ เป็นคำวิภัติกำกับคำนามที่เป็นกรรมของประโยค คือ ကြီးသူ /ci-èu/ 'ผู้ใหญ่', ရွယ်သူ /ywè-tù/ 'วัยเดียวกัน' และ ငယ်သူ /ngè-èu/ 'ผู้น้อย' เพื่อแสดงว่าประโยคนั้นเป็นประโยคกรรมหรือมีกรรมกรกรเป็นประธาน

** မူး /mu/ 'มู' เป็นหน่วยเงินของพม่าสมัยก่อน 1 มู มีค่าเท่ากับ 16 ပျဲ (1 မူး /mu/=16 ပြား /pya) โดย 1 ပျဲมีค่าเท่ากับ 1 สตางค์ของไทย

*** คำว่า လို့ /lò/ เป็นบัจจยที่ใช่ว่าไว้ท้ายสุดของประโยคเพื่อแสดงความสุขภาพหรือแสดงอารมณ์ของผู้พูด

† ပဲ /pɛ/ 'แป' เป็นหน่วยเงินของพม่าสมัยก่อน 1 แป มีค่าเท่ากับ 8 ပျဲ (1 ပဲ /pɛ/=8 ပြား /pya)

หมายถึง ชาวฉาน (ลู่: /shan/) ชอบทำบุญทำทานมาก หากได้เงินมาก็จะนำเงินจำนวนถึงครึ่งหนึ่งของเงินที่ได้มานั้นเพื่อใช้สำหรับทำบุญ เป็นศรัทธาของชาวฉานที่ไม่มีผู้ใดเหมือน

ง. ส่วนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ 4 ตอน

๑๑	๑๑๑	๑๑๑*	๑๑	๑๑๑**
hswè	kaun	hlyin	tə-	sə-lè
เพื่อน	ดี	คำปัจจัย	หนึ่ง	สะเหล่
๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑	๑๑๑๑***
myo	cwè	hlyin	tə-	sə-laun
ญาติ	รวย	คำปัจจัย	หนึ่ง	สะลาว
๑๑	๑๑๑	๑	๑	๑
bu	kaun	hmá	sin	khàn
น้ำเต้า	ดี	คำวิภัติ	ห้างร้าน	รองรับ
๑๑	๑๑๑	๑	๑	๑
lin	kaun	hmá	sàn	yá
ฝั้ว	ดี	คำวิภัติ	เสวยสุข	ได้
รองรับ ถ้ามีฝั้วดี ได้เสวยสุข				
หมายถึง ถ้ามีญาติมิตรดีอย่างน้อยความเป็นอยู่ก็ไม่ขัดสน ถ้าได้ฝั้วดี				
ตนก็ได้เสวยสุข				

* คำว่า ๑๑๑ /hlyin/ เป็นคำปัจจัยที่ใช้กำกับคำออกจำนวน ในที่นี้กำกับคำว่า ๑๑๑๑๑๑ /ə-sə-lè/ ‘หนึ่งสะเหล่’ และ ๑๑๑๑๑๑๑๑ /ə-sə-laun/ ‘หนึ่งสะลาว’

** ๑๑๑๑ /sə-lè/ ‘สะเหล่’ เป็นหน่วยดวงข้าวมีปริมาณประมาณ 2 กระจบ

*** ๑๑๑๑๑๑ /sə-laun/ ‘สะลาว’ เป็นหน่วยดวงของพม่ามีปริมาณประมาณ 1 ฝ่าหม้อ

† คำว่า ๑ /hmá/ เป็นคำวิภัติกำกับนามคือ ๑๑๑๑๑๑ /bu kaun/ ‘น้ำเต้าดี’ และ ๑๑๑๑๑๑๑ /lin kaun/ ‘ฝั้วดี’

3.1.3.1.2 สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ

จากผลการศึกษาพบว่าสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ มีเนื้อความ ตั้งแต่ 1–2 ตอน ดังนี้

ก. สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ 1 ตอน

กบเลิกนาย

หมายถึง ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาอยู่เรื่อยๆ

จิ้งจกทัก

หมายถึง คำตักเตือนแม้เล็กน้อยก็ควรรับฟัง

กระต่ายหมายจันทร์

หมายถึง ผู้ชายหมายปองผู้หญิงที่มีฐานะดีกว่า

แขกไม่ได้รับเชิญ

หมายถึง คนหรือสัตว์ที่ไม่พึงปรารถนาซึ่งเข้ามาทำให้เกิดความเสียหาย หรือเดือดร้อนรำคาญ มักหมายถึง ขโมยหรือสัตว์บางชนิด

ชนหน้าแข่งไม่ร่วง

หมายถึง ไม่กระทบกระเทือนถึงเดือดร้อน

ลิงหลอกเจ้า

หมายถึง ล้อหลอกผู้ใหญ่เวลาผู้ใหญ่เผลอ

ฤาษีเลี้ยงลิง

หมายถึง การปกครองคนหมู่มากที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัยยอมเดือดร้อนรำคาญ

ข. สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคสามัญ 2 ตอน

กำแพงมีหู

ประตุมีตา

หมายถึง การพูดหรือทำอะไรต้องระมัดระวัง

น้ำท่วมทุ่ง

ผักนึ่งโหรงเหรง

หมายถึง พูดมากแต่ได้เนื้อหาสาระน้อย

ข้าพึ่งเจ้า | บ่าวพึ่งนาย
หมายถึง ผู้น้อยต้องพึ่งผู้ใหญ่

ไม้อ่อนดัดง่าย | ไม้แก่ดัดยาก
หมายถึง อบรมสั่งสอนเด็กให้ประพฤติดีได้ง่ายกว่าอบรมสั่งสอนผู้ใหญ่

คนในอยากออก | คนนอกอยากเข้า
หมายถึง คนที่แต่งงานแล้วอยากกลับไปเป็นโสด แต่คนที่ยังไม่ได้แต่งงานก็อยากมีชีวิตคู่, ไม่พอใจภาวะที่เป็นอยู่ ขณะที่คนอื่นต้องการจะมาอยู่ในภวะนั้น

งานหลวงไม่ให้ขาด | งานราษฎร์ไม่ให้เสีย
หมายถึง ทำงานไม่บกพร่องทั้งงานส่วนรวมและส่วนตัว

3.1.3.2 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคความรวม

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2544: 237) ได้ให้คำจำกัดความของประโยคความรวมไว้ว่า ประโยคความรวม หมายถึง ประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไปเรียงกัน เป็นประโยคที่มีเนื้อความหลายอย่างเกี่ยวเนื่องรวมอยู่กันเป็นประโยคเดียว อาจมีสันธานเชื่อมระหว่างประโยคหรือละสันธานก็ได้

3.1.3.2.1 สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคความรวม

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคความรวมมักมีการละภาคประธานหรือภาคแสดงในประโยคใดประโยคหนึ่งแล้วเชื่อมประโยคด้วยสันธาน หรือบางประโยคอาจมีการละสันธานเชื่อมระหว่างประโยค มีเนื้อความตั้งแต่ 1-2 ตอน ดังนี้

ก. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคความรวม 1 ตอน

ဝါဆို	ဝါခေါင်	ခရ	ခေတ်ခေတ်
wà-hsò	wà-gàun	yè	phàun-phàun
กรกฎาคม	สิงหาคม	น้ำ	เจ็จนอง

กรกฎาคม สิงหาคม น้ำเจ็จนอง

หมายถึง ในเดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคม ฝนจะตกหนักจนแม่น้ำลำคลองหนองบึงเต็มไปด้วยน้ำเจ็จนอง

สำนวนนี้ละคำเชื่อม “และ” (ຮຸ້ /hnín/) ที่ตำแหน่งหน่วยเสริมความ (วิเศษณ์บอกเวลา) คือ “กรกฎาคม” (ວີສຸ້ /wà-hsò/) กับ “สิงหาคม” (ວີເຈີຍີ /wà-gàun/) ซึ่งมีกระบวนการละหน่วยต่างๆ ของประโยค* ดังนี้

ประโยคความรวม

ประโยคย่อยที่ 1			คำเชื่อมสมภาค	ประโยคย่อยที่ 2		
ว.	ป.	ก.	สัน.	ว.	ป.	ก.
ວີສຸ້	ເຊ	ເທວັດເທວັດ	ຮຸ້	ວີເຈີຍີ	ເຊ	ເທວັດເທວັດ
wà-hsò	yè	phàun-phàun	hnín	wà-gàun	yè	phàun-phàun
กรกฎาคม	น้ำ	เจ็จนอง	และ	สิงหาคม	น้ำ	เจ็จนอง
				↓		
				ละ (Ø) ป. และ ก. ในประโยคย่อยที่ 1		
ว.	ป.	ก.	สัน.	ว.	ป.	ก.
ວີສຸ້	Ø	Ø	ຮຸ້	ວີເຈີຍີ	ເຊ	ເທວັດເທວັດ
wà-hsò			hnín	wà-gàun	yè	phàun-phàun
กรกฎาคม			และ	สิงหาคม	น้ำ	เจ็จนอง
				↓		
				ละ (Ø) สัน. ซึ่งเป็นคำเชื่อมสมภาคของ ประโยคย่อยที่ 1 กับประโยคย่อยที่ 2		
ว.	ป.	ก.	สัน.	ว.	ป.	ก.
ວີສຸ້	Ø	Ø	Ø	ວີເຈີຍີ	ເຊ	ເທວັດເທວັດ
wà-hsò				wà-gàun	yè	phàun-phàun
กรกฎาคม				สิงหาคม	น้ำ	เจ็จนอง
				↓		
				ประโยคที่ปรากฏในสำนวนพม่า		
	ว.	ว.		ป.	ก.	
	ວີສຸ້	ວີເຈີຍີ		ເຊ	ເທວັດເທວັດ	
	wà-hsò	wà-gàun		yè	phàun-phàun	
	กรกฎาคม	สิงหาคม		น้ำ	เจ็จนอง	

* เนื่องจากตัวอย่างที่ยกมาเป็นประโยคความรวมซึ่งผ่านกระบวนการละหน่วยต่างๆ ของประโยคเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างกระบวนการละหน่วยต่างๆ ของประโยคเพียงตัวอย่างเดียวเท่านั้น

หมายเหตุ*	ว. = วิเศษณ์บอกเวลา	ป. = ประธาน
	ก. = กริยา	สัน. = สันธาน

ดอวอ: ดอจ: อี:ว: ว:

də-baun   də-gu   mo-ea   cu

มีนาคม   เมษายน   เมษายน   เกินไป

มีนาคม เมษายน เมษายนเกินไป

หมายถึง ในเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนจะมีกลุ่มก้อนเมฆมากมาย

ปรากฏให้เห็น

สำนวนนี้ละคำเชื่อม “และ” (จ: /hnin/) ที่ตำแหน่งหน่วยเสริมความ (วิเศษณ์บอกเวลา) คือ “มีนาคม” (ดอวอ: /də-baun/) กับ “เมษายน” (ดอจ: /də-gu/)

จ: อี:   ว: อี:ว: อ:

mə-yòŋ   mo   ee   myé'-ea   mwe

มิถุนายน   ฝน   น้อย   หยู่เล็กๆ   งอก

มิถุนายนฝนน้อย หยู่เล็กๆ งอก

หมายถึง ในเดือนมิถุนายนฝนตกพริ้วๆ หยู่อ่อนต้นเล็กๆ งอก

สำนวนนี้ละคำเชื่อม “และ” (จ: /hnin/) ที่ประโยคย่อย คือ “ฝนน้อย” (อี:ว: /mo ee/) กับ “หยู่เล็กๆ งอก” (อี:ว: /myé'-ea mwe/)

อ: จ: อ: อ   อ: จ

mə-ya   hnin   nwa   mə   əə-na   yá

เมีย   และ   วั   ไม่   สงสาร   ได้

เมียและวัไม่ควรสงสาร

หมายถึง หากสงสารเมียและวัจะทำให้เหลิง (ควบคุมยาก)

สำนวนนี้ไม่ละคำเชื่อมในประโยค แต่มีการละภาคแสดง คือ “ไม่ควรสงสาร” (อ: /mə-əə-na yá/)

อี:   จ: อ: อ: อ   จ

mo   hnin   nwa eo   ʔə-so   mə   yá

ฝน   และ   วัพ่อพันธุ์   ควบคุม   ไม่   ได้

* อักษรย่อที่ใช้อธิบายกระบวนการหน่วยต่างๆ ของประโยค

ฝนและวัวพ่อพันธุ์ควมไม่ได้
หมายถึง ไม่มีใครสามารถห้ามสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นตามธรรมชาติไม่ให้
เกิดขึ้นได้, ห้ามปรามได้ยาก

สำนวนนี้ไม่ละคำเชื่อมในประโยค แต่มีการละภาคแสดง คือ “ควม-
คุมไม่ได้” (อฮึะ๑๑ /ʔə-so mə-yá/)

๑๑	ຮຸ້	ູ້	ອຸ້	ມ	ຳ
lè	hnín	mo	ʔə-so	mə	yá
ลม	และ	ฝน	ควมคุม	ไม่	ได้

ลมและฝนควมคุมไม่ได้

หมายถึง สภาพลมฟ้าอากาศคาดคะเนยาก

สำนวนนี้ไม่ละคำเชื่อมในประโยค แต่มีการละภาคแสดง คือ “ควม-
คุมไม่ได้” (อฮึะ๑๑ /ʔə-so mə-yá/)

ข. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคความรวม 2 ตอน

ချောင်းရိုး	မြောင်းရိုး	သာ*	ဝိင်ကော	သည့်**
chaun-yo	myaun-yo	eà	tèin-ko	èi
ลำคลอง	ลำธาร	คำปัจจัย	ตื่นเงิน	คำวิภัติ

လူရိုး	မ	ဝိင်ကော
lù-myo	mə	tèin-ko

คน ไม่ตื่นเงิน

ลำคลองลำธารเท่านั้น ตื่นเงิน คนไม่ตื่นเงิน

หมายถึง แม่น้ำลำคลองเท่านั้นที่จะเหือดแห้ง แต่คนไม่มีทางเหือด-
แห้งได้ คือ คนไม่มีทางสูญสิ้นเผ่าพันธุ์

สำนวนนี้ละคำเชื่อม “และ” (ຮຸ້ /hnín/) ที่ตำแหน่งประธานของประ-
โยคย่อยตอนที่ 1 คือ ချောင်းရိုး /chaun-yo/ ‘ลำคลอง’ และ မြောင်းရိုး /myaun-yo/ ‘ลำธาร’ นอกจากนี้

* คำว่า သာ /ə̀/ เป็นคำปัจจัยที่ใช้ประกอบคำนาม คือ ချောင်းရိုး /chaun-yo/ ‘ลำคลอง’ และ မြောင်းရိုး /myaun-yo/ ‘ลำธาร’ ทำหน้าที่เน้นนาม ในที่นี้มีความหมายว่า ‘เท่านั้น’

** คำว่า သည့် /əi/ เป็นคำวิภัติบอกกาลว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล သည့် /əi/ ใช้ในภาษาเขียน ภาษาพูดจะใช้คำ
ว่า သဝ် /dè/

ยังมีการละคำเชื่อม “แต่” (ວຸ້ວວຸ້ວວຸ້ວ /əó-əó-ɿe/) ซึ่งเป็นสันธานเชื่อมประโยคย่อยในตอนที 1 และประโยคย่อยในตอนที 2

ဆန်	ဖြူ	ဆန်	ကောင်း	ထောင်း	မှ*	ဝိ
hsàn	phyù	hsàn	kaun	thaun	hmá	éí
ข้าวสาร	ขาว	ข้าวสาร	ดี	ตำ	คำวิภัตติ	รู้

လူ	ဝို	ဘဝ	ပေါင်း	မှ	ဝိ
lù	dó	əə-bo	paun	hmá	éí
คน	ทั้งหลาย	ใจ	คบหา	คำวิภัตติ	รู้

ข้าวสารขาวข้าวสารดี คำคุณิรู้ ใจของคนทั้งหลาย คบคู้จู้
หมายถึง ข้าวสารดีไม่ดีเพียงคำคู้จู้ได้ แต่จิตใจคนยากแท้หยังถึง
ต้องคบหากันคู้จู้จะจู้ว่าดีหรือไม่ดี

สำนวนนี้ละคำเชื่อม “และ” (နှင့် /hnm/) ที่ตำแหน่งประธานของประโยคย่อยตอนที 1 คือ ဆန်ဖြူ /hsàn-phyù/ ‘ข้าวสารขาว’ และ ဆန်ကောင်း /hsàn-kaun/ ‘ข้าวสารดี’ นอกจากนี้ยังมีการละคำเชื่อม “แต่” (ວຸ້ວວຸ້ວວຸ້ວ /əó-əó-ɿe/) ซึ่งเป็นสันธานเชื่อมประโยคย่อยในตอนที 1 และประโยคย่อยในตอนที 2

ထောင်း	ဆိုး	ပလုံး	ဆိုး	ဘာ**	ပစ်ရိုး	ရှိ	သည့်***
taun	hso	pə-loŋ	hso	əà	pyíʔ-yo	shí	èi
กระบุง	ร้าย	กระเชอ	ร้าย	คำปัจฉัย	ทิ้ง	มี	คำวิภัตติ

ဘား	ဆိုး	သမီး	ဆိုး	ပစ်ရိုး	ဝုံးဝံ	မ	ရှိ
ea	hso	əə-mi	hso	pyíʔ-yo	thoŋ-sàn	mə	shí
ลูกชาย	ร้าย	ลูกสาว	ร้าย	ทิ้ง	จนบ	ไม่	มี

กระบุงร้ายกระเชอร้ายเท่านั้นที่ทิ้งได้ ลูกชายร้ายลูกสาวร้ายไม่มีจนบ

ที่จะต้องทิ้ง

* คำว่า မှ /hmá/ เป็นคำวิภัตติกำกับนาม ในเนื้อความตอนที 1 กำกับคำว่า ဆန်ဖြူ /hsàn-phyù/ ‘ข้าวสารขาว’ และ ဆန်ကောင်း /hsàn-kaun/ ‘ข้าวสารดี’ ส่วนในเนื้อความตอนที 2 กำกับคำว่า လူဝိုဘဝ /lù dó əə-bo/ ‘ใจของคนทั้งหลาย’

** คำว่า ဘာ /əà/ เป็นคำปัจฉัยที่ใ้ประกอบคำนาม คือ ထောင်းဆိုး /taun hso/ ‘กระบุงร้าย’ ပလုံးဆိုး /pə-loŋ hso/ ‘กระเชอร้าย’ ทำหน้าที่เน้นนาม ในที่นี้มีความหมายว่า ‘เท่านั้น’

*** คำว่า သည့် /èi/ เป็นคำวิภัตติบอกกล่าวว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล သည့် /èi/ ใช้ในภาษาเขียน ภาษาพูดจะใช้คำว่า သဝ် /dè/

หมายถึง สิ่งของเก่าที่ทิ้งได้ แต่ลูกทิ้งไม่ได้

สำนวนนี้จะคำเชื่อม “และ” (หญ่ /hnin/) ที่ตำแหน่งประธานของประโยคย่อยตอนที่ 1 คือ ๐๐๐๐:หญ่ /taun hso/ ‘กระบุงร่ำย’ และ ๐๐:หญ่ /pə-loŋ hso/ ‘กระเชอร่ำย’ นอกจากนี้ยังมีการละคำเชื่อม “แต่” (๐๐๐๐:หญ่ /əó-əó-lə/) ซึ่งเป็นประธานเชื่อมประโยคย่อยในตอนที่ 1 และประโยคย่อยในตอนที่ 2

๐๐๐๐ ๐๐๐๐ ๐๐ หญ่ ๐๐๐๐ ๐ ๐๐ หญ่ ๐๐๐๐

əí'-pín ʔáun' wín ywè əí'-pín bí èè nàin èi

ต้นไม้ ข้างใต้ เข้า แล้ว ต้นไม้ ทับ ตาย สามารถ คำวิภัติ

๐๐ ๐๐๐๐:หญ่ หญ่ ๐๐ ๐ ๐๐ หญ่

lú ʔáun'-cò ywé lǔ bí mə èè nàin

ของคน ถ่อมตน แล้ว คน ทับ ไม่ ตาย สามารถ

เข้าไปใต้ต้นไม้แล้วต้นไม้ทับตายได้ ถ่อมตนเข้าไปหาผู้อื่นแล้วคนไม่

สามารถทับตายได้

หมายถึง คนต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน

สำนวนนี้ไม่มีการละคำเชื่อมในตอนที่ 1 คือ มีคำว่า หญ่ /ywé/ ‘แล้ว’ เป็นคำเชื่อมประโยคย่อยในตอนที่ 1 เข้าด้วยกัน แสดงลำดับเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน แต่มีการละประธานเชื่อม “แต่” (๐๐๐๐:หญ่ /əó-əó-lə/) ซึ่งเป็นประธานเชื่อมประโยคตอนที่ 1 และประโยคตอนที่ 2 เข้าด้วยกัน

๐๐๐๐:หญ่ หญ่ ๐๐๐๐ ๐ ๐ ๐๐ ๐ ๐ ๐

yè-bu hnín pə-ná' mə pà nwè khà hmá əí

กระตักน้ำ และ ร่องเท้า ไม่ พกพา ร้อน ครั้น เมื่อ ฐู่

๐๐ ๐๐ ๐๐๐๐ ๐ ๐ ๐๐ ๐ ๐ ๐

dà-ná hnín èi-lá mə pà èè khà hmá əí

ทาน และ สีด ไม่ พกพา ตาย ครั้น เมื่อ ฐู่

กระตักน้ำและร่องเท้าไม่พกพา ครั้นร้อนจะรู้สึก ทานและสิดไม่สร้าง

ครั้นตายจะรู้สึก

หมายถึง หากไม่พกพากระตักน้ำและร่องเท้า เมื่ออากาศร้อนก็จะได้รับความทุกข์ เช่น กระจายน้ำ และหากไม่สร้างบุญสร้างกุศลรักษาศีล เมื่อตายไปจะได้รับความทุกข์เช่นเดียวกัน

สำนวนนี้ไม่มีการละคำเชื่อมในตอน คือ มีคำว่า รุณฺ /hnm/ ‘และ’ เป็นคำเชื่อมประโยคย่อยในตอนเข้าด้วยกัน แต่มีการละสันธานเชื่อม “แต่” (ဝိဝုဇ်လည်း /eó-òò-1e/) ซึ่งเป็นสันธานเชื่อมประโยคตอนที่ 1 และประโยคตอนที่ 2 เข้าด้วยกัน

3.1.3.2.2 สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคความรวม

จากการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคความรวมอาจละสันธานเชื่อมประโยคหรือไม่ก็ได้ พบเฉพาะในสำนวนไทยที่มีโครงสร้าง 1 ตอน และพบเพียง 3 สำนวนเท่านั้น คือ

กว่าตัวจะสุกงาก็ไหม้
หมายถึง การทำอะไรสองอย่างพร้อมกันโดยไม่รอบคอบหรือชักช้า
อาจเกิดความเสียหายได้

สำนวนนี้ไม่มีการละคำเชื่อม คือ มีคำว่า “กว่า...ก็” เป็นสันธานเชื่อมประโยคย่อยในตอน คือ “ตัวสุก” และ “งาไหม้” เข้าด้วยกัน

พออ้าปากก็เห็นลิ้นไก่
หมายถึง รู้ทันกัน
สำนวนนี้ไม่มีการละคำเชื่อม คือ มีคำว่า “พอ...ก็” เป็นสันธานเชื่อมประโยคย่อยในตอน คือ “อ้าปาก” และ “เห็นลิ้นไก่” เข้าด้วยกัน

แม่สื่อแม่ชัก ไม่ได้เจ้าตัวเอาวิวพันหลัก
หมายถึง หญิงที่ไปติดต่อระหว่างชายหญิงแต่ไม่สำเร็จ ในที่สุดก็ตกเป็นภรรยาของชายนั้นแทน

สำนวนนี้มีการละคำเชื่อม คือ “ก็” หรือ “และ” ในตำแหน่งภาคแสดง

3.1.3.3 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2544: 262) ได้ให้คำจำกัดความของประโยคแต่งไว้ว่า ประโยคแต่ง หมายถึง ประโยคที่ต้องมีประโยคใหญ่อยู่ประโยคหนึ่งซึ่งเรียกว่า มุขยประโยค และจะต้องมีประโยคน้อยหรืออนุประโยคแทรกเข้ามาเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่นั้นอย่างน้อยประโยคหนึ่ง

3.1.3.3.1 สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง มีเนื้อความ ตั้งแต่ 1–2 ตอน ดังนี้

ก. สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง 1 ตอน

ဆာ:	မ	ဝါ	သဉ်း*	ဘင်း	အရသာ	ကင်း
hsa	mə-	pà	eí	hin	ʔə-yá-eà	kin
เกลือ	ไม่	ใส่	ที่	แกง	รสชาติ	ปราศจาก

แกงที่ไม่ใส่เกลือ ปราศจากรสชาติ

หมายถึง แกงที่ไม่ใส่เกลือย่อมไม่มีรสชาติ

ရွှေ	မ	ရှိ	ဘုရား	လူ	မ	ရှိသေ
shwe	mə-	shí	dé	phə-ya	lù	mə- yò-eè
ทอง	ไม่	มี	ที่	พระพุทธรูป	คน	ไม่

/เจดีย์

พระพุทธรูป/เจดีย์ที่ไม่ปิดทอง คนไม่นับถือ

หมายถึง ผู้หญิงที่ไม่มีสามี คนไม่เคารพ

ပျှင်ရီ	ဝေး	ကြည့်	လှူ
pyin-ñà shí	twe	cí	hlyin
ผู้มีปัญญา	คิดไตร่ตรอง	ดู	หาก

ပြေး	ကြည့်	သဉ်း***	ထက်	မှန်	သဉ်
pye	cí	eí	théʔ	hmàn	eí

วิ่ง ดู คำวิภัตติ กว่า ถูกต้อง คำวิภัตติ

ผู้มีปัญญา หากใช้ความคิดไตร่ตรองดู ย่อมถูกต้องกว่าการวิ่งไปดู

หมายถึง ผู้มีปัญญาย่อมใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรอง

* คำว่า သဉ်း /eí/ เป็นคำเชื่อม มีความหมายว่า ‘ที่, ซึ่ง’ ในที่นี้ผู้วิจัยแปลว่า ‘ที่’

** คำว่า ဘုရား /dɛ/ เป็นคำเชื่อม มีความหมายว่า ‘ที่, ซึ่ง’ ในที่นี้ผู้วิจัยแปลว่า ‘ที่’

*** คำว่า သဉ်း /eí/ เป็นคำวิภัตติบอกกาลว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล

๑๙	๒	๑๕*	๒๒	๑๖:
né	bù	ló	hà	chan

กลางวัน ร้อน คำปัจจัย กลางคืน เย็น

๑๑๑:	๑	๑	๑๑:
də-baun	lá	lá	əə-yan

มีนาคม เดือน เดือน อยู่ไม่สุข

กลางวันร้อนกลางคืนเย็น เดือนมีนาคม เดือนที่อยู่ไม่สุข

หมายถึง ในเดือนมีนาคม ช่วงเวลากลางวันอากาศจะร้อนมาก ส่วน

ช่วงเวลากลางคืนอากาศจะเย็น

ข. ส่วนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง 2 ตอน

กั	๑๑:	๑	๑	๑	๑๑	๑
kàn	tan	là	dà	mə	myìn	yá

กรรม แยก มา ที่ ไม่ เห็น ได้

๑๑	๑๑:	๑	๑	๑	๑๑	๑
hlàn	tan	là	dà	əà	myìn	yá

หอก แยก มา ที่ คำปัจจัย เห็น ได้

กรรมที่แยกมา ไม่สามารถเห็น ได้ หอกที่แยกมา เห็น ได้

หมายถึง เราไม่สามารถมองเห็นกรรมของผู้อื่น ได้

๑๑	๑	๑***	๑	๑	๑๑	๑
nwa	shí	éá	èù	nwa	câun	bù

ว๊ว มี ที่ ผู้ ว๊ว เพราะ เดือดร้อน

๑๑	๑	๑	๑	๑	๑๑	๑
ea	shí	éá	èù	ea	câun	bù

ลูก มี ที่ ผู้ ลูก เพราะ เดือดร้อน

* คำว่า ๑๕/ló/ เป็นคำปัจจัย ในที่นี้มีความหมายว่า ‘จะ’

** คำว่า ๑๑ /əà/ เป็นคำปัจจัยที่ใช้ประกอบคำนาม คือ ๑๑ /hlàn/ ‘หอก’ ทำหน้าที่เน้นนาม ในที่นี้มีความหมายว่า ‘เท่านั้น’

*** คำว่า ๑๑ /əà/ เป็นคำเชื่อม มีความหมายว่า ‘ที่, ซึ่ง’ ในที่นี้ผู้วิจัยแปลว่า ‘ที่’

ผู้ที่มีวัวข่อมเคือคร้อนเพราะวัว ผู้ที่มีลูกข่อมเคือคร้อนเพราะลูก
หมายถึง ถ้าเลี้ยงสัตว์ สัตว์ข่อมนำความเคือคร้อนมาให้ ถ้ามีลูก ลูก
ข่อมนำความเคือคร้อนมาให้ (ใช้พูดแสดงความเห็นใจ)

วอฉิ:	๑	๑	๑	๑๑๑	๑
๑๑-mi	mə	yá	khin	ʔə-mè	kò
ลูกสาว	ไม่	ได้	ก่อน	แม่	คำวิภัติ

๑๑	๑	๑	๑	๑	๑	
phyà	lò	lèiʔ	théiʔ	pò	tin	
เคือ	คำบัจจัย	ม้วน	กระหม่อม	บน	ทูน	
๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
yá	pyàn	dó	phyà	lò	khin	nin
ได้	กลับ	แล้ว	เคือ	คำบัจจัย	ปุ(แผ่ออก)	เหยียบ

ยังไม่ได้ลูกสาว ม้วนเคือให้แม่ ทูนบนหัว ได้ลูกสาวแล้ว กลับปุเคือ

เหยียบ

หมายถึง ผู้ชายบางคนเมื่อรักชอบหญิงสาว แต่ยังไม่ได้แต่งงานก็จะ
แสรังทำเป็นเคารพนับถือแม่ของฝ่ายหญิง แต่เมื่อได้ลูกสาวเขาแล้วกลับไม่เคารพเช่นเดิม

3.1.3.3.2 สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง

จากการศึกษาพบว่า สำนวนไทยทั้ง 577 สำนวนที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้
ไม่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่งหรือสังกรประโยค เนื่องจากสำนวนไทยที่พบส่วนใหญ่มีโครงสร้าง
เป็นคำ วลี และประโยคสามัญซึ่งมีโครงสร้างทางภาษาไม่ซับซ้อนเท่าใดนัก ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจะ
กล่าวอภิปรายต่อไปในบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยมีโครงสร้างเป็นประโยค
เหมือนกัน แต่สำนวนพม่ามีเนื้อความตั้งแต่ 1-4 ตอน และสามารถแบ่งโครงสร้างประโยคออกเป็น
3 ประเภท คือ ประโยคสามัญ ประโยคความรวม และประโยคแต่ง ส่วนสำนวนไทยมีเนื้อความ

* คำว่า ๑ /kò/ เป็นคำวิภัติคำกับคำนามที่เป็นกรรม คือ ๑๑๑ /ʔə-mè/ ‘แม่’

** คำว่า ๑ /lò/ เป็นคำกริยาช่วยบัจจัย ความหมาย คือ ‘ต้องการ’

ตั้งแต่ 1–2 ตอน และสามารถแบ่งโครงสร้างประโยคออกเป็น 2 ประเภท คือ ประโยคสามัญ และ ประโยคความรวม จึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวนไทยมีโครงสร้างประโยคไม่ซับซ้อนเท่ากับสำนวนพม่า

3.2 ลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

นอกจากลักษณะโครงสร้างของสำนวนพม่ากับสำนวนไทยแล้ว ลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยก็มีความน่าสนใจเช่นเดียวกัน โดยลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ลักษณะการใช้คำที่เหมือนกันมี การใช้คำซ้ำกัน การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน การใช้คำสัมผัสกัน และสำนวนที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส ส่วนลักษณะการใช้คำที่แตกต่างกัน คือ การใช้คำรหัสเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในสำนวนพม่าเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างสำนวนพม่าที่พบและเพื่อความชัดเจน ผู้วิจัยจะเน้นลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยโดยการพิมพ์ด้วยตัวสีเข้ม ตัวเอน และการขีดเส้นใต้ ดังต่อไปนี้

3.2.1 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำซ้ำกัน

จากการศึกษาลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า การใช้คำซ้ำกันที่ปรากฏมีหน้าที่ช่วยเน้นให้สำนวนมีความหมายหนักแน่นขึ้น โดยพบการใช้คำใน 3 ลักษณะ คือ การใช้คำในตอน การใช้คำนอกตอน และการซ้ำคำในตอนและนอกตอน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 สำนวนพม่าที่มีการใช้คำซ้ำกัน

3.2.1.1.1 สำนวนพม่าที่มีการใช้คำซ้ำกันในตอน

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีการใช้คำซ้ำกันในตอน สามารถซ้ำกัน 1 คำ หรือ 2 คำก็ได้ คำที่ซ้ำกันเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบอกจำนวน และคำปฏิเสธ ดังนี้

3.2.1.1.1.1 ซ้ำ 1 คำ

ก. การซ้ำคำนาม เช่น

ငါး	ငါးဘဝဘဝ	๑๐๖๖	ဆံ့ဘဝဘဝ
ဂျပ	ဂျပ-စေ-လံ?	mə-ya	zə-dáun?
ปลา	ปลาตะลุมพุก	เมีย	ชะเต้ากั*

* ဆံ့ဘဝဘဝ/zə-dáun? คือ ทรงผมชนิดหนึ่งของผู้หญิงพม่าในสมัยก่อน เป็นถ้อยคำนิยมของหญิงสาวชาวพม่า แสดงถึงความ เป็นสาวรุ่น และเป็นที่ยินชอบของผู้ชายพม่า

ปลา ปลาตะลุมพุก เมีย ชะเต้ากั
 หมายถึง ในบรรดาปลาทั้งหลาย ปลาตะลุมพุกเป็นปลาที่มีรสชาติดี
 ที่สุด เช่นเดียวกับผู้หญิงที่ควรหามาเป็นภรรยาจะต้องมีชะเต้ากั (ဆံ့ထောတ် /zə-dâu?)

ข. การซ้ำคำสรรพนาม เช่น

ငါ နှင့် ငါ ဘာ* နှိုင်း စရာ
 ṅà hnín ṅà eà hnain sə-yà

ซ้ำ และ ซ้ำ คำปัจจัย เปรียบเทียบ นำ
 ซ้ำและซ้ำเท่านั้น นำเปรียบเทียบ

หมายถึง มีความทะนงตนมากเกินไป จึงมักนำผู้อื่นมาเปรียบเทียบ

กับคน

ကိုယ့် ဓတနာ ကိုယ့် အကျိုး ပေး
 kó zè-də-nà kó ʔə-co pe

ตน เจตนา ตน ผล ให้

เจตนาของตนให้ผลแก่ตน

หมายถึง หากมีเจตนาดีก็จะได้ผลดี หากมีเจตนาร้ายก็จะได้

ผลร้ายตามเจตนา

ค. การซ้ำคำกริยา เช่น

ဝါဆို ဝါခေါင် ရှေ့ ဖောင်ဖောင်
 wà-hsò wà-gàun yè phàun-phàun

กรกฎาคม สิงหาคม น้ำ เจิ่งนอง

กรกฎาคม สิงหาคม น้ำเจิ่งนอง

หมายถึง ในเดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคม ฝนจะตกหนักจน

แม่น้ำลำคลองหนองบึงเต็มไปด้วยน้ำเจิ่งนอง

* คำว่า ဘာ /eà/ เป็นคำปัจจัยที่ใช้ประกอบคำสรรพนาม คือ ငါ /ṅà/ ‘ซ้ำ’ ทำหน้าที่เน้นสรรพนาม ในที่นี้มีความหมาย
 ว่า ‘เท่านั้น’

ง. การซ้ำคำวิเศษณ์ เช่น

ฮือฮือฮือ	๑๙	๒	๖๖๖๖	๓
hsêi'-hsêi'	nè-	mù	๑๑-๖๖	tù
เจียบๆ	อยู่	อย่าง	ใจ	เหมือน

อยู่อย่างเจียบๆ ใจตรงกัน
หมายถึง ไม่ปฏิเสธ

เพ๋เพ๋เพ๋	๑๙	๖๖	อิ
pyá'-pyá'	nè	eè	khe
สนุกสนาน	อยู่	ตาย	ยาก

อยู่อย่างสนุกสนาน ตายยาก

หมายถึง ผู้ที่มีความสุข จิตใจแจ่มใสอยู่เสมอจะมีอายุยืนยาว

จ. การซ้ำคำบอกจำนวน เช่น

๓	๖	๓	อิ
๑๑-	๑๑'	๑๑-	khá
หนึ่ง	ชีวิต	หนึ่ง	ครั้ง

๑๙:๓๓๓	๓	๑๑*	๓	๑๑
san-zà-tà	lù	hmà	thá	sə-myɛ
ดวงชะตา	คน	คำวิบัติ	ขึ้น	เสมอ

หนึ่งชีวิตหนึ่งครั้ง ดวงชะตา(ของ)คนต้องขึ้น

หมายถึง ในชีวิตของคนเรา ต้องมีสักครั้งหนึ่งที่โชคดี

ฉ. การซ้ำคำปฏิเสธ เช่น

๑	ฮือ	๑	๑๙	๑๑	๑๑
mə	ʔei'	mə	nè	ʔə-๑๑'	shè
ไม่	หลับ	ไม่	นอน	อายุ	ยืนยาว

ไม่หลับไม่นอน อายุยืน**

* คำว่า ๑๑ /hmà/ เป็นคำวิบัติติดกับนามเพื่อเน้นนาม คือ ๑๙:๓๓๓ ๑๑ /san-zà-tà lù/ 'ดวงชะตา(ของ)คน'

** คำานวน ๑ฮือ๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑ /mə-ʔei' mə-nè ʔə-๑๑' shè/ 'ไม่หลับไม่นอน อายุยืน' เป็นสำนวนที่มาจากนิทานพื้นถิ่นพม่าเรื่อง ๑๑๑๑๑๑๑๑ /màun-páu'-cain/ 'หม่าวเป้าก๊าย'

หมายถึง หากไม่หลับไม่นอน สามารถรอดพ้นจากภัยอันตรายได้

3.2.1.1.1.2 ซ้ำ 2 คำ พบเฉพาะการซ้ำคำวิเศษณ์ เช่น

ငါးပတ်	ပုတ်ပုတ်	ငရုတ်	ဝတ်ဝတ်
ŋa-páʔ	pôuʔ-pôuʔ	ŋə-yôuʔ	sáʔ-sáʔ
ปลาค้าว	เนาเนา	พริก	เผ็ดเผ็ด

ปลาค้าว เนาเนา พริก เผ็ดเผ็ด

หมายถึง ความเผ็ดของพริกสามารถกลบกลิ่นของปลานเนาได้

ဝါးလှလှ	ပြောင်း	မိကျောင်း	ဖွေးဖွေး
wà-hsò-lá	pyaun	mí-jaun	phwe-phwe
เดือนกรกฎาคม	เปลี่ยน	เถาว์ลย่ปรียง	แน่นขนัด

မိုး

mo

ฝน

ဖွေးဖွေး

ʔe-ʔe

ชุ่มเย็น

เปลี่ยนเข้าสู่เดือนกรกฎาคม เถาว์ลย่ปรียงแน่นขนัด ฝนชุ่มเย็น

หมายถึง เมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนกรกฎาคม ดอกเถาว์ลย่ปรียงขาวนวลจะ

บานสะพรั่ง ฝนตกชุ่มฉ่ำ อากาศเย็นชุ่มชื้น

3.2.1.1.2 จำนวนพม่าที่มีการใช้ซ้ำกันนอกตอน

จากการศึกษาพบว่า จำนวนพม่าที่มีการใช้ซ้ำกันนอกตอน พบซ้ำกัน 1–4 คำ และคำที่ซ้ำกันเป็นคำนาม คำลักษณนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำบอกจำนวน คำเชื่อม คำปฏิเสธ และคำห้าม ดังนี้

3.2.1.1.2.1 ซ้ำ 1 คำ

ก. การซ้ำคำนาม เช่น

မင်း	လှိုလှိုတ်	မင်း	ကြိုတ်
min	lò-lâiʔ	min	câiʔ
กษัตริย์	ตามใจ	กษัตริย์	ชอบ

ตามใจกษัตริย์ กษัตริย์ทรงโปรด

หมายถึง รู้จักเอาใจผู้มีอำนาจยอมได้ประโยชน์

ဝဠုဉ်း	သီရိ	လူ	သီရိ
pyíʔ-si	əin-khə-yá	lù	əin-khə-yá
สิ่งของ	สังฆาร	คน	สังฆาร

สังฆารของสิ่งของ สังฆารของคน

หมายถึง สังฆารของสิ่งของและคน ไม่เที่ยง

တမင်း	အသက်	ခုနစ်	ရက်
tə-min	ʔə-əʔ	khwə-nə	yéʔ
ข้า	อายุ	เจ็ด	วัน

ရေ	အသက်	တစ်	မနက်
yè	ʔə-əʔ	te-	mə-néʔ
น้ำ	อายุ	หนึ่ง	เช้า

อายุของข้า เจ็ดวัน อายุของน้ำ หนึ่งเช้า

หมายถึง ร่างกายคนเราขาดน้ำไม่ได้

ရှေးက	ဝိပင်္ဂ	ခုနစ်	ရက်
she-ká	wí-béʔ	khwə-ne-	yéʔ
แต่ก่อน	วิบาก	เจ็ด	วัน

ကာလ	ဝိပင်္ဂ	နောက်ပိုက်	
ká-lá	wí-béʔ	nâuʔ-po-téʔ	
กาล	วิบาก	ติดตามมา	

วิบากกรรมแต่หนหลัง เจ็ดวัน กาลวิบาก ติดตามมา

หมายถึง วิบากกรรมแต่หนหลังจะสนองในเจ็ดวัน แต่วิบากกรรมใน

ปัจจุบันจะติดตามมาในวันข้างหน้า

ข. การซ้ำคำลักษณะนาม เช่น

တစ်	ခါ	ဆက်ဆံ	ဆယ်	ခါ	လန်
te-	khà	hsè-hsàn	hsè	khà	làn
หนึ่ง	ครั้ง	ติดต่	สิบ	ครั้ง	ถอยหนี

ติดต่ครั้งเดียว ถอยหนีสิบครั้ง

หมายถึง อย่าคบหาสมาคมกับคนชั่ว

မာဝ	တစ်	ခေါက်	ကျောင်း	ခဝ်	ခေါက်
mə-ə̀	tə-	khâu'	caun	hsè	khâu'
ศพ	หนึ่ง	ครั้ง	วัด	สิบ	ครั้ง

ศพหนึ่งครั้ง วัดสิบครั้ง

หมายถึง แม้ว่าจะไปดูศพเพียงครั้งเดียวก็ทำให้ได้สติ (สังเวชสติ)

เท่ากับการเข้าวัดฟังธรรมถึงสิบครั้ง

အလူး	ခဝ်	ခွ်း	ပြေ	တစ်	ခွ်း	မှ်း
?ə-yu	hsè	khun	pyə	tə	khun	hmàn
คนบ้า	สิบ	คำ	พูด	หนึ่ง	คำ	ถูกต้อง

คนบ้าพูดสิบคำ ถูกต้องหนึ่งคำ

หมายถึง คนบ้าพูดออกมาสิบคำ ย่อมมีสักคำหนึ่งที่ถูกต้อง

ค. การช้คำกริยา เช่น

ချောင်းရိုး	မြောင်းရိုး	သာ*	ဝိမ်ကျော	သည့်**
chaun-yo	myaun-yo	ə̀	tèin-ko	èi
ลำคลอง	ลำธาร	คำปัจจัย	ต้นเงิน	คำวิภัตติ

လူရိုး	မ	ဝိမ်ကျော
lù-myo	mə	tèin-ko

คน ไม่ ต้นเงิน

ลำคลองลำธารเท่านั้น ต้นเงิน คน ไม่ต้นเงิน

หมายถึง แม่น้ำลำคลองเท่านั้น ที่จะเหือดแห้ง แต่คนไม่มีทางเหือด-

แห้งได้ คือ คนไม่มีทางสูญสิ้นเผ่าพันธุ์

ယောက်ျား	ပျင်း	ကျောင်း	မိန်းမ	ပျင်း	ခြေခင်း
yâu'-ca	pyin	cə-khin	mein-má	pyin	chè-hsin
ผู้ชาย	ขี้เกียจ	เอนหลัง	ผู้หญิง	ขี้เกียจ	เหยียดเท้า

ผู้ชายขี้เกียจ เอนหลัง ผู้หญิงขี้เกียจ เหยียดเท้า

* คำว่า သာ /ə̀/ เป็นคำปัจจัยที่ใช้ประกอบคำนาม คือ ချောင်းရိုး /chaun-yo/ 'ลำคลอง' และ မြောင်းရိုး /myaun-yo/ 'ลำธาร' ทำหน้าที่เน้นนาม ในที่นี้มีความหมายว่า 'เท่านั้น'

** คำว่า သည့် /èi/ เป็นคำวิภัตติบอกกาลว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล သည့် /èi/ ใช้ในภาษาเขียน ภาษาพูดจะใช้คำว่า တဝ် /dè/

หมายถึง ผู้ชายเมื่อขี้เกียจจะนั่งเอนหลัง เพราะผู้ชายที่ขยันจะต้องไปทำงาน ไม่พักผ่อนอยู่บ้าน ส่วนผู้หญิงเมื่อขี้เกียจจะนั่งเหยียดเท้า เพราะผู้หญิงที่มีความขยันอดทนต้องทำงานบ้าน

ง. การซ้ำคำวิเศษณ์ เช่น

อะ	ลือ	อะไ้ะคู้	
khwe	lèin-mà	ʔə-myi-kôuʔ	
หมา	ฉลาด	หางตก	
อู้	ลือ	อะวู้	ฮอวู้
cùn	lèin-mà	nâuʔ	hsòuʔ
ทาส	ฉลาด	ข้างหลัง	ถอย

หมาฉลาดข้อมหางตก ทาสฉลาดข้อมถอยหลัง (หมอบเฝ้าอยู่ใกล้นาย)

หมายถึง หมาที่ฉลาดเมื่ออยู่ข้างกายเจ้านาย หางของมันจะตก ทาสที่เฉลียวฉลาด ข้อมเข้าเฝ้านายอย่างรู้ใจ โดยไม่ต้องคอยบอกกล่าวทุกอย่าง

อะ	อู้	อ*	อู้	อู้
ʔə-shin	myîn	hmá	cùn	myîn
เจ้านาย	สูง	คำวิภัติ	ข้าทาส	สูง
เจ้านายสูง	ข้าทาสสูง			

หมายถึง หากเจ้านายเจริญก้าวหน้า ข้าทาสบริวารก็พลอยเจริญก้าวหน้าไปด้วย

จ. การซ้ำคำบุพบท เช่น

ฮัน	คู้	อู้	ฮัน	อู้	อู้
hàn	kó	phó	màn	óu	phó
ทำทาง	ของเรา	เพื่อ	ความทะนงตน	ของเขา	เพื่อ

ทำทางเพื่อเรา ความทะนงตนเพื่อเขา

หมายถึง ควรรู้จักการวางตัวให้เหมาะสมและไม่ทะนงตนจนเกินไป

* คำว่า อ /hmá/ เป็นคำวิภัติกำกับนามคือ อะ /ʔə-shin/ 'เจ้านาย'

ฉ. การซ้ำคำบอกจำนวน เช่น

๑	๑๑	๑๑	๑๑๑	๑๑	๑๑
sà	te-	lon	phə-ya	te-	hsù
หนังสือ/อักษร	หนึ่ง	คำ	พระพุทธรูป/เจดีย์	หนึ่ง	องค์

หนังสือ/อักษรหนึ่งคำ พระพุทธรูป/เจดีย์หนึ่งองค์
หมายถึง ให้นับถือตัวอักษรเหมือนนับถือพุทธรูป/เจดีย์ คือ ควรเห็น

ความสำคัญของตัวหนังสือ

๓	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑
hmò	๑๑	hníʔ	hmyʔ	๑๑	lá
เห็น	สาม	ปี	หน่อไม้	สาม	เดือน

เห็นสามปี หน่อไม้สามเดือน

หมายถึง หลังจากคลอดลูก ผู้หญิงต้องหลีกเลี่ยงการกินเห็น 3 ปี และ
หลีกเลี่ยงการกินหน่อไม้เป็นเวลา 3 เดือน

ช. การซ้ำคำเชื่อม เช่น

๑๑	๑๑	๑	๑๑	๑๑	๑
kú-ò	le	yá	wan	le	wá
กุศล	ก็	ได้	ท้อง	ก็	อ้อม

กุศลก็ได้ ท้องก็อ้อม

หมายถึง การทำงานบางอย่าง (งานที่ทำด้วยกุศลกรรม) นอกจากจะ
สามารถหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้แล้ว ยังได้กุศลอีกด้วย

๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑
ŋa-pí	hnín	lâuʔ	shwè	hnín	câuʔ
กะปิ	และ	หนอน	ทอง	และ	หิน

กะปิและหนอน ทองและหิน

หมายถึง ของที่คู่กัน ขาดกันไม่ได้

๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑
zè	eí	cùn	thùn	eí	nwa
ใช้งาน	ที่	ทาส	ไถคราด	ที่	วัว

ทาสที่ใช้งาน วัวที่ไถคราด

หมายถึง เป็นคนต้องปฏิบัติงานอย่างนอบน้อมและแข็งขัน

หฺสึ	ด๋	กัณ-อิน	ติ	ด๋	หิ้น
กัณดิน	ที่	กัณนา	ตั้ง	ที่	แกง

กัณนาที่กัณดิน แกงที่ตั้ง

หมายถึง ทำอะไรก็ให้อาใจใส่ (เหมือนกัณดินในนา หากทำไม่ดียอม
พังลงมา ส่วนแกงหากตั้งไฟไว้แล้วไม่ใส่ใจ หม้อแกงก็อาจจะไหม้ได้)

หฺนอู๋	คฺอุน	เอ๋	เล่	คฺอุน	เซ่
ปาก	เพราะ	ตาย	มือ	เพราะ	ย่อยยับ

ตายเพราะปาก ย่อยยับเพราะมือ

หมายถึง จะทำการสิ่งใดควรมีสติ ระมัดระวังตัวอยู่เสมอ

หฺสอู๋	หฺยิ้น	สุ	สา	หฺยิ้น	ยู
กำ	ถ้า	คำ	กิน	ถ้า	บ้ำ

ถ้ากำคำ ถ้ากินบ้ำ

หมายถึง ลูกคำโพง (อฺไฉ้-อี๋ /pə-dain-ei/) หากนำมากำไว้ก็จะโดน
หนามตำมือ หากนำมากินก็อาจเป็นบ้ำได้ ต้องมีความระมัดระวัง

๗. การซ้ำคำปฏิเสธ เช่น

ลู่	มอ	เอ๋	กฺเว่	มอ	ชา
คน	ไม่	ตาย	เงิน	ไม่	หายาก

หากคนยังไม่ตายก็หาเงินได้ไม่ยาก

หมายถึง トラบเท่าที่ยังแข็งแรงยอมหาทรัพย์มาเลี้ยงชีพได้

เว-อวิน	มอ	ตุ	เวอิน-เอ๋	มอ	ฟยี่
รูปร่างลักษณะ	ไม่	เหมือน	แม่บ้าน(ภรรยา)	ไม่	เป็น

รูปร่างลักษณะไม่เหมือนกัน เป็นภรรยาไม่ได้

หมายถึง หากสามีภรรยาจืดไม่ตรงกันก็ไม่สามารถเป็นสามีภรรยา
กันได้

ฉ. การซ้ำคำห้าม เช่น

ဝံဘား	ဒို	မှောင်	ကို*	မ	လျှောက်	န့်န့်**
də-da	ʔò	hmàun	kò	mə	shâuʔ	hnîn
สะพาน	เก่า	เวลามืด	คำวิทัดติ	(อย่า)	เดิน	คำป้จจ้ย

ဝဘားဝို	ဘောင်	လို***	မ	မောက်	န့်န့်
zə-ga-hsò	tàun	lò	mə	mâuʔ	hnîn
คำพูดคำจา	ภูเขา	คำป้จจ้ย	(อย่า)	โอหัง	คำป้จจ้ย

สะพานเก่า เวลามืด อย่าเดิน คำพูดคำจา อย่าโอหังเท่าภูเขา

หมายถึง จะทำอะไรให้ระมัดระวังตัวไว้ก่อน (เช่น หากสะพานเก่า ใน
เวลากลางคืน อย่าเดินเพราะไม่สามารถเห็นได้ว่ามีรูมีช่องตรงไหนบ้าง, หากพูดจาก็ให้ระวังคำพูด
อย่ายกตัวเองให้สูงเหมือนภูเขา เพราะอาจมีคนเกลียดเราจากคำพูดนั้นได้)

3.2.1.1.2.2 ซ้ำ 2 คำ

ก. การซ้ำคำนาม เช่น

လိင်	ကွာ	မိန်းမ	တဘဘ
lìn	kwà	mein-má	tə-əá-əá
ผัว	หย่าร้าง	ผู้หญิง	แต่งแต้ม

လိင်	ဘေ	မိန်းမ	တဘဘ
lìn	eè	mein-má	tə-tá-tá
ผัว	ตาย	ผู้หญิง	ถวิลหา

ผู้หญิงหย่าร้างผัว(แม่หม้ายผัวหย่าร้าง) แต่งแต้ม ผู้หญิงผัวตาย

(แม่หม้ายผัวตาย) ถวิลหา

* คำว่า ကို /kò/ เป็นคำวิทัดติกำกับคำนามที่เป็นกรรมของประโยค คือ ဝံဘားဒို /də-da ʔò/ 'สะพานเก่า' ประโยคนี้เป็นประโยคกรรมหรือมีกรรมการกเป็นประธาน

** คำว่า မ...န့်န့် /mə...hnîn/ เป็นป้จจ้ยที่แสดงความหมายปฏิเสธ มีความหมายว่า 'อย่า'

*** คำว่า လို /lò/ เป็นคำกริยาช่วยป้จจ้ย ความหมาย คือ 'ต้องการ'

หมายถึง ผู้หญิงที่หย่าร้างกับสามีจะเอาแต่แต่งตัวให้สวยงามเพื่อหา
สามีใหม่ แต่หากผู้หญิงที่สามีตายก็จะถวิลหาแต่สามีที่ล่วงลับไป

လူဖြူ	ဝိတ်ဝို	လူချို	ဝိတ်ကောက်
lù-phyâun	sêi'-tò	lù-chò	sêi'-kâu?
คนพูดตรงๆ	ใจสั้น (จีโมโห)	คนปากหวาน	ใจหยิก (จึ้งอน)
คนพูดตรงๆ	จีโมโห	คนปากหวาน	จึ้งอน

หมายถึง คนที่พูดตรงๆ อาจมีปากเสียงกับคนอื่นได้ง่าย จนบางครั้ง
กลายเป็นคนจีโมโห ส่วนคนที่ปากหวานมักจะจึ้งอน

ข. การเข้าคำกริยา เช่น

အဝေး	မြင်	အဝင်	ဝိ
ʔə-pwe	myin	ʔə-pin	eí
เปลือก	เห็น	ต้นไม้	รู้

အဝေး	မြင်	အဝင်	ဝိ
ʔə-ewe	myin	ʔə-ewin	eí
ความสามารถ	เห็น	รูปพรรณสัณฐาน	รู้

เห็นเปลือก รู้ต้นไม้ เห็นความสามารถ รู้รูปพรรณสัณฐาน

หมายถึง เป็นไปตามบรรพบุรุษ บรรพบุรุษต้นวงศ์ตระกูลเป็นอย่าง
ไร เชื่อสายสืบมาก็เป็นอย่างนั้น

နေ	ပြေ	နောက်	ကြည့်
né	pyo	nâu?	cí
กลางวัน	พูด	ข้างหลัง	ดู

ညှိ	ပြေ	အောက်	ကြည့်
n̄in	pyo	ʔâu?	cí
กลางคืน	พูด	ข้างใต้	ดู

พูดกลางวัน ให้ดูข้างหลัง พูดกลางคืน ให้ดูข้างล่าง

หมายถึง ควระระมัดระวังเรื่องการพูด

ค. การซ้ำคำวิเศษณ์ เช่น

อ๋ม	ยู่ต๋	ฮู่ต๋	กั๋น:
ʔə-mí	yóuʔ	hnôuʔ	can
แม่	ทราม	ปาก	หยาบ

อ๋อ	ยู่ต๋	ลู่ต๋	กั๋น:
ʔə-phá	yóuʔ	léʔ	can
พ่อ	ทราม	มือ	หยาบ

แม่ทราม ปากหยาบ พ่อทราม มือหยาบ
หมายถึง ลูกย่อมไม่ต่างจากพ่อแม่สัก

อนึ่ง จำนวนพม่าที่มีการซ้ำ 2 คำนอกตอน นอกจากจะพบคำที่ซ้ำกันเป็นคำชนิดเดียวกันแล้ว ยังพบการซ้ำคำต่างชนิดกันด้วย เช่น การซ้ำคำบอกจำนวน-คำลักษณนาม, คำกริยา-คำเชื่อม, คำวิเศษณ์-คำบอกจำนวน, คำวิเศษณ์-คำเชื่อม, คำเชื่อม-คำนาม, คำเชื่อม-คำปฏิเสธ, คำเชื่อม-คำห้าม ฯลฯ ดังนี้

ก. การซ้ำคำบอกจำนวน-คำลักษณนาม เช่น

กั๋น	จู่ต๋	จู่ต๋	จี้มู่:	จู่ต๋	จู่ต๋
ké-yé	khwə-nə-	yéʔ	chi-mun	khwə-nə-	yéʔ
ดิเตียน	เจ็ด	วัน	ชมเซย	เจ็ด	วัน
ดิเตียน เจ็ดวัน ชมเซย เจ็ดวัน					

หมายถึง อย่าเอาใจใส่คำพูดของคน เพราะหากดิเตียนเจ็ดวัน ก็อาจชมเซยเพียงเจ็ดวันเช่นกัน เป็นคำพูดเพียงชั่วคราวช่วยยาม

เออ	ต๋	จู่	เอะ	ต๋	จู่
è	tə-	né	mwe	tə-	né
ตาย	หนึ่ง	วัน	เกิด	หนึ่ง	วัน

ตายวันเดียว เกิดวันเดียว

หมายถึง มีเกิดก็ต้องมีตาย ดังนั้นไม่ควรกลัวความตาย

ข. การซ้ำคำกริยา-คำเชื่อม เช่น

๑๐	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘
pè	phyi'	hlyìn	khàn	tù	phyi'	hlyìn	hnàn
ลาน	เป็น	ถ้า	รองรับ	คือน	เป็น	ถ้า	ดี

ถ้าเป็นใบลานต้องรองรับ ถ้าเป็นคือนต้องดี

หมายถึง ใช้คนให้เหมาะสมกับงานและโอกาส

ค. การซ้ำคำวิเศษณ์-คำบอกจำนวน เช่น

๑	๒	๓	๔
๑๐	๒	๓	๔
๑๐	kaun	te-	yâu'
ลูกชาย	ดี	หนึ่ง	คน
๑๐	๒	๓	๔
câu'	kaun	te-	sé
อัญมณี	ดี	หนึ่ง	เม็ด

ลูกชายดีหนึ่งคน อัญมณีดีหนึ่งเม็ด

หมายถึง หากมีลูกชายดีเพียงหนึ่งคนก็เปรียบเสมือนมีอัญมณีที่มีค่า

สูงหนึ่งเม็ด

ง. การซ้ำคำวิเศษณ์-คำเชื่อม เช่น

๑๐	๒	๓	๔
lɔ-bá	ci	hlyìn	chwɛ
โลก	มาก	หาก	ออกอ่อน

๑๐	๒	๓	๔
do-eá	ci	hlyìn	hse
โทษะ	มาก	ถ้า	ด่า

โทษะ มาก ถ้า ด่า

หากโลกมาก ออกอ่อน หากมีโทษะมาก ด่า

หมายถึง คนที่โลกมาก วาจามักจะอ่อนหวาน คนที่มีโทษะมาก วาจา

มักจะหยาบคาย

จ. การซ้ำคำเชื่อม-คำนาม เช่น

ကြော်ဝ်	လျှင်	လာ်	လွဲ	ရ်	လျှင်	လာ်	ရ
câu?	hlyìn	lá?	lwe	ye	hlyìn	lá?	yá
กล้วย	ถ้ำ	ลาภ	พลาด	กล้วย	ถ้ำ	ลาภ	ได้

ถ้ำกล้วย พลาดลาภ ถ้ำกล้วย ได้ลาภ

หมายถึง ถ้ำกล้วยจะได้รับโอกาสและคุณประโยชน์มากมาย แต่หากกล้วยโอกาสเหล่านั้นก็จะหลุดมือไป

ฉ. การซ้ำคำเชื่อม-คำปฏิเสธ เช่น

ရ်	သော်	မ	သေ
ye	ə	mə	eè
กล้วย	เมื่อ	ไม่	ตาย
သေ	သော်	ငရ်	မ
eè	ə	ŋə-ye	mə
ตาย	เมื่อ	นรก	ไม่

เมื่อกล้วย ไม่ตาย เมื่อตาย ไม่ตกนรก

หมายถึง ผู้ที่มีความกล้าหาญองอาจ แม้ตายไปคนก็จะสรรเสริญยกย่อง และเพราะเป็นการตายที่ประเสริฐจึงมักได้ไปอยู่ในที่ที่ประเสริฐเช่นเดียวกัน

ช. การซ้ำคำเชื่อม-คำห้าม เช่น

ဇေးထုံး	လည်း	မ	ဝတ်	နင့်*
she-thonj	le	mə	pè	hnín
ชนบเดิม	ก็	(อย่า)	ทิ้ง	คำปัจจัย

ဇေးဝုံး	လည်း	မ	လွတ်	နင့်
ze-eonj	le	mə	lwè	hnín
การกินไข่	ก็	(อย่า)	ง่าย	คำปัจจัย

ชนบเดิมก็อย่าทิ้ง การกินไข่ก็อย่างง่าย

* คำว่า မ...နင့် /mə...hnín/ เป็นปัจจัยที่แสดงความหมายปฏิเสธ มีความหมายว่า ‘อย่า’

หมายถึง ควรเชื่อฟังขนบธรรมเนียมจารีตแต่โบราณไว้บ้างชีวิตจะได้
ไม่ทุกข์ยาก ส่วนการใช้จ่ายการกินอยู่ก็ควรไต่ตรองให้ถี่ถ้วน หากไม่ไต่ตรองเวลาใช้จ่ายแล้ว จะ
ตกทุกข์ได้ยากในภายหน้า

3.2.1.1.2.3 ซ้ำ 3 คำ

จำนวนพม่าที่มีการซ้ำ 3 คำนอกตอน จะปรากฏในจำนวนที่มีโครงสร้าง 2
ตอน โดยคำที่ซ้ำส่วนใหญ่จะปรากฏในตำแหน่งเดียวกัน และคำที่นำมาซ้ำกันที่พบมักเป็นคำต่าง
ชนิดกัน คือ คำวิเศษณ์-คำเชื่อม-คำปฏิเสธ, คำวิเศษณ์-คำเชื่อม-คำห้าม, คำวิเศษณ์-คำเชื่อม-คำบอก
จำนวน, คำนาม-คำวิเศษณ์-คำเชื่อม, คำบอกจำนวน-คำกริยา-คำเชื่อม, คำบุพบท-คำนาม-คำกริยา,
คำกริยา-คำนาม-คำกริยา ดังนี้

ก. การซ้ำคำวิเศษณ์-คำเชื่อม-คำปฏิเสธ เช่น

ဝေး	လွန်း	လျှင်	မ	ရ
ywe	lun	hlyin	mo	yá
เล็กน้อย	เกินไป	ถ้า	ไม่	ได้

ဝေး	လွန်း	လျှင်	မ	ခု
ee	lun	hlyin	mo	lá
เล็ก	เกินไป	ถ้า	ไม่	สวย

ถ้าเล็กน้อยเกินไป ไม่ได้ ถ้าเล็กเกินไป ไม่สวย

หมายถึง ของบางอย่าง หากเล็กน้อยมากไปก็ไม่ดี หากเล็กมากไปก็ไม่

งาม

ချွန်း	လွန်း	ဘေး	မိုး	ရေ	မ	ဖောင်း
chon	lun	eo	mo	yè	mo	phàun
ส่งเสียงครืน	เกินไป	ที่	ฝน	น้ำ	ไม่	เจิ่งนอง

ဘောင်း	လွန်း	ဘေး	ခွေး	လူ	မ	လေး
hàun	lun	eo	khwe	lù	mo	le
เห่า	เกินไป	ที่	หมา	คน	ไม่	นับถือ

ฝนตกอย่างหนัก น้ำไม่เจิ่งนอง หมาเห่าเกินไป คนไม่กลัว

หมายถึง คนที่ชอบพูดอะอะคุแ่งกล้า ทำท่าว่าจะเอาจริง แต่ที่แท้แล้ว

กลับไม่เอาจริง

ข. การซ้ำคำวิเศษณ์-คำเชื่อม-คำห้าม เช่น

อะบึး	နည်း	လျှင်	မ	ကျယ်	နင့်*
ʔə-myə	nɛ	hlyin	mə	cè	hnín
ญาติมิตร	น้อย	ถ้า	(อย่า)	ดั่ง	คำป้จจ้ย

อะอึะ	နည်း	လျှင်	မ	ဝယ်	နင့်
ʔə-pho	nɛ	hlyin	mə	wè	hnín
มูลค่า	น้อย	ถ้า	(อย่า)	ซื้อ	คำป้จจ้ย

ถ้าญาติมิตรน้อย อย่าเสียงดั่ง ถ้ามูลค่าน้อย อย่าซื้อ

หมายถึง ถ้าญาติมิตรน้อยอย่าทะเลาะงอน ถ้าของมีมูลค่าน้อยไม่ควรซื้อ

เพราะจะเสียได้ง่าย

จ๋วอว	ဝိုင်း	လည်း	မ	ဘြောက်	နင့်
châuʔ	dain	le	mə	câuʔ	hnín
ขู่	ทุกครั้ง	ก็	(อย่า)	กลัว	คำป้จจ้ย

จ๋วอว	ဝိုင်း	လည်း	မ	ဘြောက်	နင့်
hmyâuʔ	dain	le	mə	myâuʔ	hnín
ขกยอ	ทุกครั้ง	ก็	(อย่า)	เหลิง	คำป้จจ้ย

ทุกครั้งขู่ อย่ากลัว ทุกครั้งที่ขกยอ อย่าเหลิง

หมายถึง ต้องรู้จักประมาณตน, มีสติไม่ขลาดกลัวกับคำขู่และคำขู่

ไม่ลุ่มหลงกับคำสรรเสริญเยินยอ

ထင်	ဝိုင်း	လည်း	မ	ဆို	နင့်
thin	dain	le	mə	hsò	hnín
คิด	ทุกครั้ง	ก็	(อย่า)	พูด	คำป้จจ้ย

ဝင်	ဝိုင်း	လည်း	မ	မို	နင့်
wìn	dain	le	mə	myò	hnín
เข้า(กิน)	ทุกครั้ง	ก็	(อย่า)	กลืน	คำป้จจ้ย

ทุกครั้งขคิด อย่าพูด ทุกครั้งที่เข้า(กิน) อย่ากลืน

หมายถึง ทำอะไรควรคำนึงถึงกาลเทศะ และผลที่จะตามมา

* คำว่า မ...နင့် /mə...hnín/ เป็นป้จจ้ยที่แสดงความหมายปฏิเสธ มีความหมายว่า ‘อย่า’

ค. การซ้ำคำวิเศษณ์-คำเชื่อม-คำบอกจำนวน เช่น

อัน:	ทวน:	จวน	อัน	จวน
ʔin	kaun	hlyin	tə-	kwéʔ
ยันต์	ดี	ถ้า	หนึ่ง	ดวง

ฮะ:	ทวน:	จวน	อัน	อัน
hse	kaun	hlyin	tə-	séʔ
ยา	ดี	ถ้า	หนึ่ง	หยด

ถ้ายันต์ดี หนึ่งดวง ถ้ายาดี หนึ่งหยด

หมายถึง ของดีไม่ต้องใช้จำนวนมากก็มีประสิทธิภาพ

ง. การซ้ำคำนาม-คำวิเศษณ์-คำเชื่อม เช่น

กั	จวน	จวน	อัน
kàn	ə̀	hlyin	ʔə-mí
กรรม	เท่านั้น	หาก	แม่

กั	จวน	จวน	อัน
kàn	ə̀	hlyin	ʔə-phá
กรรม	เท่านั้น	หาก	พ่อ

กรรมเท่านั้น(เป็น)แม่ กรรมเท่านั้น(เป็น)พ่อ

หมายถึง การกระทำใดๆ ที่มีผลต่อผู้กระทำนั้นๆ เพราะมนุษย์มีกรรม

เป็นที่ฟัง

จ. การซ้ำคำบอกจำนวน-คำกริยา-คำเชื่อม เช่น

จวน:	ทวน:	จวน:	จวน	จวน
๑๐๗	caun	pyaun	๑๐	shin
สาม	วัด	เปลี่ยน	ที่	พระ

จวน:	ลัน	จวน:	จวน	อัน
๑๐๗	lin	pyaun	๑๐	mein-má
สาม	ผ้า	เปลี่ยน	ที่	ผู้หญิง

พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผ้า

หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 หนหรือผู้หญิงที่มีสามีถึง 3 คน เป็นคนที่ไม่น่าจะคบหาสมาคม เพราะแสดงว่าคนนั้นต้องมีข้อบกพร่อง

ฉ. การซ้ำคำบุพบท-คำนาม-คำกริยา เช่น

အဝတ်	နင့်	လူ	မ	လုပ်
ʔə-əʔ'	hnín	lù	mə	lôu'

อายุ	ด้วย	คน	ไม่	กระทำ
------	------	----	-----	-------

အရှက်	နင့်	လူ	လုပ်
ʔə-shé'	hnín	lù	lôu'

ความอาย	ด้วย	คน	กระทำ
---------	------	----	-------

คนไม่กระทำด้วยอายุ คนกระทำด้วยความอาย

หมายถึง การกระทำไม่ควรขึ้นอยู่กับอายุ แต่ควรขึ้นอยู่กับความ

ละอายของตน

ช. การซ้ำคำกริยา-คำนาม-คำกริยา เช่น

မြ	မိုး	၍	လူမိုး	မ	ပြတ်
myè	myò	ywé	lù-myò	mə	pyòu'

ดิน	กลืน	แล้ว	เผ่าพันธุ์	ไม่	ทำลาย
-----	------	------	------------	-----	-------

လူ	မိုး	မှ	လူမိုး	ပြတ်	မည်*
lù	myò	hmá	lù-myò	pyòu'	myi

คน	กลืน	เมื่อ	เผ่าพันธุ์	ทำลาย	คำวิภัตติ
----	------	-------	------------	-------	-----------

กลืนดินแล้ว เผ่าพันธุ์ไม่ถูกทำลาย เมื่อกลืนคน เผ่าพันธุ์จะถูกทำลาย

หมายถึง ไม่สามารถคงความเป็นสายเลือดอย่างแท้จริงไว้ได้

3.2.1.1.2.4 ซ้ำ 4 คำ

สำนวนพม่าที่มีการซ้ำ 4 คำนอกตอน จะปรากฏในสำนวนที่มีโครงสร้าง 2 ตอน และ 4 ตอน โดยคำที่ซ้ำส่วนใหญ่จะปรากฏในตำแหน่งเดียวกัน และคำที่นำมาซ้ำกันที่พบเป็น

* คำว่าမည် /myi/ เป็นคำวิภัตติบอกกาลว่าเป็นอนาคตกาล မည် /myi/ ใช้ในภาษาเขียน ภาษาพูดจะใช้คำว่า မဝ် /mə/ มีความหมายว่า 'จะ'

คำต่างชนิดกัน คือ คำนาม-คำกริยา-คำเชื่อม-คำบอกจำนวน, คำลักษณนาม-คำกริยา-คำวิเศษณ์-
คำนาม, คำเชื่อม-คำบอกจำนวน-คำวิเศษณ์-คำเชื่อม ดังนี้

ก. การซ้ำคำนาม-คำกริยา-คำเชื่อม-คำบอกจำนวน

ကုန်	ရှုံး	လျှင်	တစ်	ခေါက်
kòṅ	shoṅ	hlyìn	tə-	khâuʔ
สินค้า	ขาดทุน	ถ้า	หนึ่ง	ครั้ง

လင်	ကုန်	ရှုံး	လျှင်	တစ်	သတ်	လုံး	မှတ်
lìn	kòṅ	shoṅ	hlyìn	tə-	éʔ	loṅ	hmâʔ

ผัว สินค้า ขาดทุน ถ้า หนึ่ง ชีวิต ทั้งหมด พลาดพลั้ง

ถ้าค้าขายขาดทุน ครั้งเดียว ถ้าผัว (เลือกผิด) ขาดทุน (พลาดพลั้ง) ทั้งชีวิต
หมายถึง การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยังสามารถหาทำไร

กลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครอง หากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปทั้งชีวิต

ข. การซ้ำคำลักษณนาม-คำกริยา-คำวิเศษณ์-คำนาม

တစ်	ခါ	လာ	တော့	ရွှေ	ညှို့သည့်
tə-	khà	là	dó	shwè	ʔéi-éè
หนึ่ง	ครั้ง	มา	เท่านั้น	ทอง	แขก

နှစ်	ခါ	လာ	တော့	ငွေ	ညှို့သည့်
hnə-	khà	là	dó	ṅwè	ʔéi-éè
สอง	ครั้ง	มา	เท่านั้น	เงิน	แขก

มาครั้งแรกเป็นแขกทอง มาครั้งที่สองเป็นแขกเงิน

หมายถึง หากมาเยี่ยมเยือนในครั้งแรก เจ้าของบ้านต้องดูแลแขกของ

ตนเป็นอย่างดี แต่หากมาเยี่ยมเยือนเป็นครั้งที่สอง อาจดูแลได้ไม่ดีเท่าครั้งแรก

ค. การซ้ำคำเชื่อม-คำบอกจำนวน-คำวิเศษณ์-คำเชื่อม

ေဝ	ကောင်း	လျှင်	တစ်	ဝလဝ
hswè	kaun	hlyìn	tə-	sə-lé
เพื่อน	ดี	ถ้า	หนึ่ง	สะแห่

တပေ	မြင့်	မှ	လူများ	မြင့်	မည်
sà-pè	myín	hmá	lù-myo	myín	mɛ
วรรณกรรม	สูง	เมื่อ	เผ่าพันธุ์	สูง	จะ

တပေ	ပျက်	က	လူများ	ပျက်	မည်
sà-pè	pyáu?	ká	lù-myo	pyáu?	mɛ
วรรณกรรม	สูญสิ้น	หาก	เผ่าพันธุ์	สูญสิ้น	จะ

เมื่อวรรณกรรมสูง คนก็จะสูง หากวรรณกรรมสูญสิ้น คนก็จะสูญสิ้น
 หมายถึง ถ้าวรรณกรรมเจริญรุ่งเรือง คนก็จะมีความรุ่งโรจน์ไปด้วย
 แต่หากวรรณกรรมสูญสิ้น ความคิดของคนก็จะดับเงิน

တောင်	ဖြူ	တောင်	ကျား	ခြုံ	လို့	မ	လုံ
sàun	phyù	sàun	ca	chòṅ	ló	mə	lòṅ
ผ้า	ขาว	ผ้า	ลาย	คลุม	ซึ่ง	ไม่	มิดชิด

မေတ္တာ	ခြုံ	မှ	လုံ
myí'-tà	chòṅ	hmá	lòṅ
ความเมตตา	คลุม	เมื่อ	มิดชิด

ผ้าขาวผ้าลาย ห่มไม่มิด ความเมตตา ห่มมิด
 หมายถึง หากคนเรามีความเมตตาต่อกัน ย่อมรอดพ้นจากอันตราย

ဆန်	ဖြူ	ဆန်	ကောင်း	ထောင်း	မှ	ခိ
hsàn	phyù	hsàn	kaun	thaun	hmá	éí
ข้าวสาร	ขาว	ข้าวสาร	ดี	ตำ	จึง	รู้

လူ	တို့	ဘဝ	ပေါင်း	မှ	ခိ
lù	dó	əə-bo	paun	hmá	éí
คน	ทั้งหลาย	ใจ	คบหา	จึง	รู้

ข้าวสารขาวข้าวสารดี ตำคู้จึงรู้ ใจของคนทั้งหลาย คบคู้จึงรู้
 หมายถึง ข้าวสารดีไม่ดีเพียงตำคู้ก็รู้ได้ แต่จิตใจคนยากแท้ยังถึง

ต้องคบหากันคู้จึงจะรู้ว่าดีหรือไม่ดี

ထူး	လျှင်	လည်း	ထူး
thu	hlyin	le	thu
หลักแหลม	ถ้า	ก็	หลักแหลม

၅၅	၅၅	၅၅	၅၅
yu	hlyin	le	yu
ယူ	ဇိာ်	လီ	ယူ

ဇိာ်လီကလီကလီကလီကလီ ဇိာ်ယူယူ

หมายถึง คนเราแต่ละคนมีพฤติกรรมไม่เหมือนกัน

၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅
hlè	myo	hlè	hnín	lái?
ရီဝဲ	လွဲ	ရီဝဲ	သီဝဲ	တမ်

၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅
ḡwè	myo	ḡwè	hnín	lái?
ဂီဝဲ	လွဲ	ဂီဝဲ	သီဝဲ	တမ်

ရီဝဲလွဲ လဲတမ်သီဝဲရီဝဲ ဂီဝဲလွဲ လဲတမ်သီဝဲ

หมายถึง หากรီဝဲလွဲออกจากฝั่ง ต้องใช้ရီဝဲอีกลဲလဲตาม ถ้าทำการค้า
แล้วขาดทุนก็ต้องใช้เงินอีกก้อนลงทุนซ้ำอีก

อนึ่ง เมื่อพิจารณาสำนวนพม่าที่มีการซ้ำคำในตอนและการซ้ำคำนอกตอน จะ
พบว่า มีสำนวนพม่าจำนวนหนึ่งที่มีการนำคำเดียวกันมาซ้ำทั้งในตอนและนอกตอน ดังนี้

၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅
cà	lè	kuan	lè	haun	lè	ei?	lè
နာ	ယံ	ကျီ	ယံ	ဟေ	ယံ	အီ	ယံ

ယံနာ ယံကျီ ယံဟေ ယံအီ

หมายถึง ของบางอย่างเมื่อเวลาผ่านไปก็ยิ่งดี ของบางอย่างเมื่อเก่า

คร่ำครึยิ่งดูสูงค่า

၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅	၅၅
pyo	lè	ke	lè	man	lè	pye	lè
ပွဲ	ယံ	ကျီ	ယံ	မမ်	ယံ	ပျီ	ယံ

ယံပွဲယံလဲကျီ ယံမမ်(မမ်)ယံပျီ

หมายถึง ယံဟံမမ်ယံပျီ ယံကျီယံပျီ

ဝ၀်	ရိၵ်	ဝါး	ရိၵ်	ဝ၀်
oi'	yêi'	wa	yêi'	thé'
ต้นไม้	ร่มเงา	ต้นไม้	ร่มเงา	กว่า

လေ့	ရိၵ်	မျိုး	ရိၵ်	က	ဝို	အေး	ဝ၀်*
hswè	yêi'	myo	yêi'	ká	pò	ʔe	èi
มิตร	ร่มเงา	ญาติ	ร่มเงา	หาก	มาก	เย็น	คำวิภัตติ

ร่มเงาของญาติพี่น้อง ร่มเย็นกว่าร่มเงาต้นไม้
หมายถึง การมีญาติพี่น้องรักใคร่กันจะช่วยเหลือกันได้ ในยามทุกข์สุข

3.2.1.2 ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำซ้ำกัน

3.2.1.2.1 ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำซ้ำกันในตอน

จากการศึกษาพบว่า ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำซ้ำกันในตอน พบเฉพาะการใช้คำซ้ำกัน 1 คำเท่านั้น คำที่ซ้ำกันเป็นคำนาม คำลักษณนาม คำกริยา คำช่วยกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท และคำบอกจำนวน ดังนี้

ก. การซ้ำคำนาม เช่น

กงเวียนกำเวียน

หมายถึง การกระทำใดๆ ที่มีผลต่อผู้กระทำนั้นๆ

คาบซ้อนเงินซ้อนทอง

หมายถึง เกิดมาเป็นคนร่ำรวย

ปากเปียกปากแฉะ

หมายถึง เรียกการว่ากล่าวตักเตือนซ้ำแล้วซ้ำเล่าก็ยังไม่ได้ผลตามที่

มุ่งหมาย

ข. การซ้ำคำลักษณนาม เช่น

สามวันดีสี่วันไซ้

หมายถึง เจ็บออกๆ แอ่ๆ อยู่เสมอ

* คำว่า ဝ၀်/oi/ เป็นคำวิภัตติบอกกาลว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล ဝ၀်/oi/ ใช้ในภาษาเขียน ภาษาพูดจะใช้คำว่า ဝ၀် /dè/

- ค. การซำคำกริยา เช่น
 ซำน้ำซำทะเล
 หมายถึง ต้องฟันฝ่าอุปสรรคและความลำบากต่างๆ กว่าจะได้ผลสำเร็จ
- เต็นแรงเต็นกา
 หมายถึง แสดงอาการดีอกดีใจหรือสนุกสนานด้วยการกระโดดโลดเต้น
- กัมน้ำกัมตา
 หมายถึง ทำโดยไม่มองคู่อื่น, ทำโดยตั้งใจ
 ฝากเนื้อฝากตัว
 หมายถึง มอบตัวให้อยู่ในความดูแลหรืออุปการะของผู้อื่น
- ง. การซำคำช่วยกริยา เช่น
 กำลังกินกำลังนอน
 หมายถึง อยู่ในวัยกินวัยนอน
- จ. การซำคำวิเศษณ์ เช่น
 ถึงพริกถึงขิง
 หมายถึง เผ็ดร้อนรุนแรง
 นำเกลียดนำหึง
 หมายถึง นำรักนำเอ็นดู (ใช้แก่เด็กเล็กๆ)
- คนละไม้คนละมือ
 หมายถึง ต่างคนต่างช่วยกันทำ
- มากหอมมากความ
 หมายถึง หลายคนก็มีความเห็นแตกต่างกัน เป็นหลายอย่างจนตกลงกันไม่ได้

ฉ. การซ้ำคำบุพบท เช่น

แต่ไหนแต่ไร

หมายถึง ตั้งแต่ยาวนานมาแล้วถึงปัจจุบัน

ชั่วกับชั่วกลับ

หมายถึง ระยะเวลาที่นานมาก

ช. การซ้ำคำบอกจำนวน เช่น

สองจิตสองใจ

หมายถึง ลังเล, ตัดสินใจไม่ได้

3.2.1.2.2 ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำซ้ำกันนอกตอน

จากการศึกษาพบว่า ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำซ้ำกันนอกตอน พบซ้ำกัน 1-3 คำ และคำที่ซ้ำกันเป็นคำกริยา คำช่วยกริยา คำบุพบท คำบอกจำนวน และคำปฏิเสธ ดังนี้

3.2.1.2.2.1 ซ้ำ 1 คำ

ก. การซ้ำคำกริยา เช่น

กำแพงมีหู

ประตุมีตา

หมายถึง การพูดหรือทำอะไรต้องระมัดระวัง

ข้าพเจ้า

บ่าวพึ่งนาย

หมายถึง ผู้น้อยต้องพึ่งผู้ใหญ่

ปากเป็นเอก

เลขเป็นโท

หมายถึง การพูดดีเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

หวานเป็นลม

ขมเป็นยา

หมายถึง คำชมมักไร้สาระ ทำให้ลืมหิวตัวขาดสติ แต่คำติมักเป็น

ประโยชน์ ทำให้ได้คิด

ข. การซ้ำคำช่วยกริยา เช่น

กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย

น้ำเต้าน้อยจะถอยจม

หมายถึง เกิดเหตุอาเพศในบ้านเมือง คนชั่วจะรุ่งเรือง คนดีจะตกอับ

ค. การซ้าคำพบท เช่น

ทรัพย์ในดิน		สินในน้ำ
-------------	--	----------

หมายถึง สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดตามธรรมชาติ อันอาจนำมาใช้ให้เป็น

ประโยชน์ได้

สวรรค์ในอก		นรกในใจ
------------	--	---------

หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการทำความดีหรือความทุกข์ที่เกิดจากการทำความชั่ว ย่อมอยู่ในใจของผู้ทำเอง

กินบนเรือน		จับบนหลังคา
------------	--	-------------

หมายถึง เนรคุณ

เข้าตามตรอก		ออกตามประตู
-------------	--	-------------

หมายถึง ทำตามธรรมเนียมในเรื่องการดูขอ

ง. การซ้าคำบอกจำนวน เช่น

ชั่วเจ็ดที		ดีเจ็ดหน
------------	--	----------

หมายถึง ทุกข์สุขย่อมเกิดขึ้นสลับกันไป

ชายสามโบสถ์		หญิงสามผ้า
-------------	--	------------

หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 หนหรือผู้หญิงที่มีสามีถึง 3 คน ใช้พูดเป็นเชิงคำหยาบว่า เป็นคนที่ไม่น่าคบ, ใช้พูดคำหยาบเหยียดหยามว่าเป็นหญิงไม่ดี

จ. การซ้าคำปฏิเสธ เช่น

บัวไม่ซ้า		น้ำไม่ขุ่น
-----------	--	------------

หมายถึง รู้จักผ่อนปรนเข้าหากัน มิให้กระทบกระทั่งเอนใจกัน, รู้จักถนอมน้ำใจไม่ให้ขุ่นเคืองกัน

กลืนไม่เข้า		คายไม่ออก
-------------	--	-----------

หมายถึง อยู่ในฐานะลำบากที่จะรับหรือปฏิเสธ หรือไม่รู้จะทำอย่างไรดี

ไรดี

หนักไม่เอา | เบาไม่สู้
หมายถึง ไม่มีความอดทนที่จะทำงาน

จับไม่ได้ | ไล่ไม่ทัน
หมายถึง แก้วแก้ว มีวิธีหลบหลีก พุดลดเลี้ยวเอาตัวรอดจนคนอื่นเอา

ผิดไม่ได้

3.2.1.2.2.2 ซ้ำ 2 คำ พบเฉพาะการซ้ำคำกริยา เช่น

คับที่อยู่ได้ | คับใจอยู่ยาก
หมายถึง ที่อยู่แม้จะคับแคบก็อยู่ได้ถ้าสบายใจ แต่ถ้าอึดอัดใจ ที่อยู่จะกว้างขวางใหญ่โตอย่างไรก็อยู่ไม่ได้

รักดีห้ามจ้าว | รักชั่วห้ามเสา
หมายถึง ใฝ่ดีจะมีความสุขความเจริญ ใฝ่ชั่วจะได้รับความลำบาก

รู้หลบเป็นปีก | รู้หลีกเป็นหาง
หมายถึง รู้จักเอาตัวรอดหรือปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์

เอาหูไปนา | เอาตาไปไร่
หมายถึง แสร้งทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นไม่สนใจ

อนึ่ง สำนวนไทยที่มีการซ้ำ 2 คำนอกคอก นอกจากจะพบคำที่ซ้ำกันเป็นคำชนิดเดียวกันแล้ว ยังพบการซ้ำคำต่างชนิดกันด้วย เช่น การซ้ำคำนาม-คำกริยา, คำนาม-คำเชื่อม, คำช่วยกริยา-คำกริยา, คำกริยา-คำปฏิเสธ ดังนี้

ก. การซ้ำคำนาม-คำกริยา เช่น

คนในอยากออก | คนนอกอยากเข้า
หมายถึง คนที่แต่งงานแล้วอยากกลับไปเป็นโสด แต่คนที่ยังไม่ได้แต่งงานก็อยากมีชีวิตคู่, ไม่พอใจภาวะที่เป็นอยู่ ขณะที่คนอื่นต้องการจะมาอยู่ในภวะนั้น

ไม้อ่อนดัดง่าย | ไม้แก่ดัดยาก
หมายถึง อบรมสั่งสอนเด็กให้ประพฤติดีได้ง่ายกว่าอบรมสั่งสอน

ผู้ใหญ่

ข. การซ้ำคำนาม-คำเชื่อม เช่น

ฝนตกก็แข่ง | ฝนแล้งก็ดำ

หมายถึง การทำอะไรๆ จะให้ดูใจคนทั้งหมดนั้นเป็นไปได้, ทำ
อย่างไรๆ ก็ไม่ถูกสักอย่าง

ค. การซ้ำคำช่วยกริยา-คำกริยา เช่น

คบคนให้ดูหน้า | ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ

หมายถึง จะคบหาสมาคมกัน ควรพิจารณาให้ลึกซึ้ง

สี่ตีนยังรู้พลาด | นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง

หมายถึง ทุกคนอาจทำผิดพลาดได้

รักยาวให้มัน | รักสั้นให้ต่อ

หมายถึง รักจะอยู่ด้วยกันนานๆ ให้ตัดความคิดอาฆาตพยาบาทออก
ไป รักจะอยู่กันสั้นๆ ให้คิดอาฆาตพยาบาทเอาไว้

ง. การซ้ำคำกริยา-คำปฏิเสธ เช่น

ตกน้ำไม่ไหล | ตกไฟไม่ไหม้

หมายถึง ตกอยู่ในที่คับขันอย่างไรก็ไม่เป็นอันตราย, เป็นคำเปรียบ
เทียบ หมายความว่า ตกอยู่ที่ใดก็ไม่สูญหาย

3.2.1.2.2.3 ซ้ำ 3 คำ

สำนวนไทยที่มีการซ้ำ 3 คำนอกตอน พบเฉพาะในสำนวนที่มีโครงสร้าง 2
ตอนเท่านั้น โดยคำที่ซ้ำกันจะปรากฏในตำแหน่งเดียวกัน และคำที่นำมาซ้ำกันที่พบเป็นคำต่างชนิด
กัน คือ คำนาม-คำวิเศษณ์-คำนาม, คำนาม-คำปฏิเสธ-คำช่วยกริยา, คำกริยา-คำกริยา-คำเชื่อม ทั้งนี้
ผู้วิจัยขอเน้นลักษณะการใช้คำซ้ำ 3 คำ โดยการพิมพ์ด้วยตัวสีเข้ม ตัวเอน และการขีดเส้นใต้ เพื่อ
ความชัดเจนในการวิเคราะห์ ดังนี้

ก. การซ้ำคำนาม-คำวิเศษณ์-คำนาม

คนรักท่าฝันหนึ่ง | คนซังท่าฝันสี่

หมายถึง คนรักมีน้อย คนซังมีมาก

ข. การซ้าคำนาม-คำปฏิเสธ-คำช่วยกริยา

งานหลวง ไม่ให้ขาด | งานราษฎร์ ไม่ให้เสีย

หมายถึง ทำงานไม่บกพร่องทั้งงานส่วนรวมและส่วนตัว

ค. การซ้าคำกริยา-คำกริยา-คำเชื่อม

มีเงิน นับว่าน้อย | มีทอง นับว่าพี

หมายถึง เมื่อร่ำรวยก็มีคนมานับญาติ

3.2.1.2.3 สำนวนไทยที่มีการใช้คำซ้ำกันในตอนและนอกตอน

นอกจากการซ้ำคำในตอนและการซ้ำคำนอกตอนแล้ว จากการศึกษาพบว่า สำนวนไทยยังมีการใช้คำซ้ำกันทั้งในตอนและนอกตอนรวมกันด้วย ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยขอแสดงคำที่ซ้ำกันในตอนด้วยการขีดเส้นใต้ และแสดงคำที่ซ้ำกันนอกตอนด้วยการพิมพ์ด้วยตัวสีเข้ม ดังต่อไปนี้

ดูว่าให้ดูหาง | ดูนางให้ดูแม่

หมายถึง ให้รู้จักพิจารณาผู้หญิงที่จะเลือกเป็นคู่ครอง โดยดูจากนิสัยใจคอและความประพฤติของมารดา

ปลุกเรื่อนผิดคิดจนเรื่อนทลาย | เลือกผู้ผิดคิดจนตัวตาย

หมายถึง จะทำอะไรในสิ่งที่เป็นหลักเป็นฐานจะต้องคิดต้องทำให้ดี เพราะหากผิดพลาดแล้วจะมีทุกข์มาก

เล่นกับหมาหมาเลียปาก | เล่นกับสาวสาวต่อยหัว

หมายถึง ลดตัวลงไปหรือวางตัวไม่เหมาะสมจึงถูกลามปาม

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยมีการใช้คำซ้ำกันเหมือนกัน เพื่อช่วยเน้นให้สำนวนมีความหมายหนักแน่นขึ้น โดยพบการซ้ำคำ 3 ลักษณะ คือ การซ้ำคำในตอน การซ้ำคำนอกตอน และการซ้ำคำในตอนและนอกตอน คำที่นำมาซ้ำกันพบคำนาม คำสรรพนาม คำลักษณนาม คำกริยา คำช่วยกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำบอกจำนวน คำเชื่อม คำปฏิเสธ และคำห้าม ทั้งนี้ สำนวนพม่าพบการใช้คำซ้ำกันในสำนวนเดียวกันตั้งแต่ 1-4 คำ สำนวนสำนวนไทยพบการใช้คำซ้ำกันในสำนวนเดียวกันตั้งแต่ 1-3 คำ

3.2.2 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน

จากการศึกษาลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน มีหน้าที่เพื่ออธิบายความหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้น ปรากฏทั้งคำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันเพียง 1 คู่และมากกว่า 1 คู่ ดังนี้

3.2.2.1 สำนวนพม่าที่มีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันในตอนเดียวกัน และการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันนอกตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.2.1.1 การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันในตอนเดียวกัน

พบคำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันเพียง 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้ เช่น

ကိုယ့်	လိင်	က	လွဲ
kó	lin	ká	lwe
ของตน	ผิว	คำวิทัดติ	หลง
ဗွဲ	နှင်း	ဆီ	ကွဲ
phwe	hnin	hsán	kwe
แกลบ	และ	ข้าวสาร	เห็นห่าง

หลงผิวของตน ห่างเห็นแกลบและข้าวสาร (แกลบ-ข้าวสาร)

หมายถึง หากรักเพียงแต่สามีของตนเพียงคนเดียว ผู้ชายคนอื่นก็ไร้ค่า

ဝမ်း	ကဘာ	အခါ	မ	လင့်	စေ	နှင်း**
------	-----	-----	---	------	----	---------

ee-mi	ka-ká	ʔə-khà	mə	lín	sè	hnin
-------	-------	--------	----	-----	----	------

ผู้หญิง กัญญา(สาวรุ่น) เวลา (อย่า) เลย ขอให้ คำบ๊องจ๊าย

หญิงสาวแรก รุ่น เวลาไม่ควรเลยไป

(ผู้หญิง-กัญญา)

หมายถึง เมื่อถึงวัยที่ควรแต่งงาน ผู้หญิงไม่ควรเพิกเฉย

* คำว่า က /ká/ เป็นคำวิทัดติกับนามเพื่อนั้นนาม คือ လိင် /lin/ 'ผิว'

** คำว่า မ...နှင်း /mə...hnin/ เป็นบ๊องจ๊ายที่แสดงความหมายปฏิเสธ มีความหมายว่า 'อย่า'

ချော့ဘဲ   ဝုဆောင်း   သူဌေး   လောင်း
 chwè-tà   sù-hsaun   ဝေ-the   laun
 ประหยัด   อดออม   เศรษฐี   ว่าที่

ประหยัดอดออม ว่าที่เศรษฐี (ประหยัด-อดออม)
 หมายถึง หากรู้จักประหยัดและเก็บออมเงิน ข่อมเป็นเศรษฐีได้

နွယ်   မြက်   ဘပ်ပင်   ခေးဖက်ဝင်
 nwè   myé?   ဝိ?-pìn   hse-bé?-wìn

เถาวัลย์   หญ้า   ต้นไม้   เข้าตำรับยา
 เถาวัลย์หญ้าต้นไม้ เข้าตำรับยา (เถาวัลย์-หญ้า-ต้นไม้)
 หมายถึง ต้นไม้ทั้งหมดเป็นยา

ချင်း   စိမ်း   နှင့်   မိလ္လာင်
 chin   sein   hnín   mēin-ဝေ-lin
 จิง   สด   และ   ข่า

သူ   ကြင်   မှ   ကိုယ်   ကြင်
 óu   cín   hmà   kò   cín
 ผู้อื่น   ชอบพอ   เมื่อ   ตนเอง   ชอบพอ

จิงและข่า ผู้อื่นชอบพอ ตนชอบพอ (จิง-ข่า)
 หมายถึง หากใครดีด้วยก็ทำดีตอบ ใครร้ายด้วยก็ร้ายตอบ

ချောင်းရိုး   မြောင်းရိုး   ဘာ*   ဝိမ်ကော   သည်**
 chaun-yo   myaun-yo   eà   tēin-ko   èi
 ลำคลอง   ลำธาร   กำปั้งจัย   ตื่นเงิน   กำวิภัตติ

လူမျိုး   မ   ဝိမ်ကော
 lù-myo   mə   tēin-ko
 คน   ไม่   ตื่นเงิน

ลำคลองลำธารเท่านั้น ตื่นเงิน คน ไม่ตื่นเงิน (ลำคลอง-ลำธาร)

* คำว่า ဘာ /eà/ เป็นกำปั้งจัยที่ใช้ประกอบคำนาม คือ ချောင်းရိုး /chaun-yo/ ‘ลำคลอง’ และ မြောင်းရိုး /myaun-yo/ ‘ลำธาร’ ทำหน้าที่เน้นนาม ในที่นี้มีความหมายว่า ‘เท่านั้น’

** คำว่า သည် /èi/ เป็นคำวิภัตติบอกกาลว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล

หมายถึง แม่น้ำลำคลองเท่านั้นที่จะเหือดแห้ง แต่คนไม่มีทางเหือด-
แห้งได้ คือ คนไม่มีทางสูญสิ้นเผ่าพันธุ์

မ	အိမ်	မ	နေ	အသက်	ရှည်
mə	ʔéi'	mə	nè	ʔə-əé'	shè
ไม่	หลับ	ไม่	นอน	อายุ	ยืนยาว

ไม่หลับไม่นอน อายุยืนยาว (ไม่หลับ-ไม่นอน)

หมายถึง หากไม่หลับไม่นอน สามารถรอดพ้นจากภัยอันตรายได้

ဆည်	ဝဲ	ကန်ဝင်း	တည်	ဝဲ	ဘင်း
hsi	dé	kàn-əin	ti	dé	hin
คันดิน	ที่	คันนา	ตั้ง	ที่	แกง

คันนาที่คันดิน แกงที่ตั้ง (คันดิน-คันนา)

หมายถึง ทำอะไรก็ให้เอาใจใส่ (เหมือนคันดินในนา หากทำไม่ดีย่อม
พังลงมา ส่วนแกงหากตั้งไฟไว้แล้วไม่ใส่ใจ หม้อแกงก็อาจจะไหม้ได้)

ရေဘူး	နံ့	ဖိနပ်	မ	ဝါ	နွေ	ခါ	မှ	သိ
yè-bu	hnín	pə-ná'	mə	pà	nwè	khà	hmá	əí
กระติกน้ำ	และ	รองเท้า	ไม่	พกพา	ร้อน	ครั้น	เมื่อ	รู้

ဒါန	နံ့	သီလ	မ	ဝါ	သေ	ခါ	မှ	သိ
dà-ná	hnín	əi-lá	mə	pà	əè	khà	hmá	əí
ทาน	และ	ศีล	ไม่	พกพา	ตาย	ครั้น	เมื่อ	รู้

กระติกน้ำและรองเท้าไม่พกพา ครั้นร้อนจะรู้สึก ทานและศีลไม่สร้าง

ครั้นตายจะรู้สึก

(ทาน-ศีล)

หมายถึง หากไม่พกพากระติกน้ำและรองเท้า เมื่ออากาศร้อนก็จะ
ได้รับความทุกข์ เช่น ทรายน้ำ และหากไม่สร้างบุญสร้างกุศลรักษาศีล เมื่อตายไปจะได้รับความ
ทุกข์เช่นเดียวกัน

တောင်:	ဆို:	ပလုံ:	ဆို:	ဘာ*	ဝပ်ရိုး	ရီ	သည့်
taun	hso	pə-lon	hso	eà	pyíʔ-yo	shí	èi
กระบุง	ร่าย	กระเชอ	ร่าย	คำป้างจัย	ทึ่ง	มี	คำวิภัตติ
ဘား	ဆို:	သမိ:	ဆို:	ဝပ်ရိုး	ဝုးဝံ	မ	ရီ
ea	hso	ə-mi	hso	pyíʔ-yo	thon-sàn	mə	shí
ลูกชาย	ร่าย	ลูกสาว	ร่าย	ทึ่ง	ขนบ	ไม่	มี
กระบุงร่ายกระเชอร่ายเท่านั้นที่ทึ่งได้ ลูกชายร่ายลูกสาวร่ายไม่มีขนบ							(กระบุง-กระเชอ)
ที่จะต้องทึ่ง							
หมายถึง สิ่งของเก่าที่ทึ่งได้ แต่ลูกทึ่งไม่ได้							

3.2.2.1.2 การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันนอกตอน พบคำ

ที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันเพียง 1 คู่เท่านั้น เช่น

ကျေး	ဝံ့	ကျေး	လုည့်
cwe	dón	cwe	hlé
เลี้ยงดู	ตอบ	เลี้ยงดู	กลับ
မွေး	ဝံ့	မွေး	လုည့်
mwe	dón	mwe	hlé
ซุบเลี้ยง	ตอบ	ซุบเลี้ยง	กลับ
เลี้ยงดูตอบเลี้ยงดูกลับ ซุบเลี้ยงตอบซุบเลี้ยงกลับ (เลี้ยงดู-ซุบเลี้ยง)			
หมายถึง พ่อแม่เลี้ยงดูอุ้มซุบลูกอย่างไร เมื่อท่านแก่ตัวลง บรรดา			
ลูกหลานก็ต้องดูแลปรนนิบัติท่านเพื่อตอบแทนบุญคุณ			

ေဝ	ချင်း	ဝဝ်	မြတ်
hswè	chin	tháʔ	myáʔ
มิตรสหาย	ด้วยกัน	แต่งงาน	ประเสริฐ
မျိုး	ချင်း	ခြံ	လုံ
myo	chin	chòn	lòn
ญาติมิตร	ด้วยกัน	ปกคลุม	ปลอดภัย (มิตรสหาย-ญาติมิตร)

* คำว่า ဘာ /eà/ เป็นคำป้างจัยที่ใช้ประกอบคำนาม คือ တောင်ဆို /taun hso/ ‘กระบุงร่าย’ ဝလုံဆို /pə-lon hso/ ‘กระเชอร่าย’ ทำหน้าที่เน้นนาม ในที่นี้มีความหมายว่า ‘เท่านั้น’

มิตรสหายแต่งงานกัน ประเสริฐ ญาติมิตรปกคลุม ปลอดภัย
 หมายถึง หากญาติมิตรแต่งงานและอยู่อย่างสามัคคีกลมเกลียว คนใน

บ้านย่อมรู้สึกลปลอดภัย

ແລ້ວອຸ	လောက်	လူ
ñàun-sé	lâu?	hlù
เมล็ดไทร	ประมาณ	บริจาค

ແລ້ວປິນ	ကြီး	လောက်	ရ
ñàun-pìn	ci	lâu?	yá
ต้นไทร	ใหญ่	ประมาณ	ได้ (เมล็ดไทร-ต้นไทร)

บริจาคประมาณเมล็ดไทร ได้บุญประมาณต้นไทรใหญ่
 หมายถึง หากมีเจตนาที่จะทำบุญ แม้บริจาคเพียงน้อยนิด แต่ก็ได้กุศล

ยิ่งใหญ่

မင်း	မှာ*	သတ္တ	လူ	မှာ	ကဝိ
min	hmà	ət̚-sà	lù	hmà	gə-dí
กษัตริย์	คำวิภัติ	สัจจะ	คน	คำวิภัติ	สัญญา

กษัตริย์(ต้องรักษา)สัจจะ คน(ต้องรักษา)สัญญา (สัจจะ-สัญญา)
 หมายถึง หากเป็นกษัตริย์ต้องมีวาจาสัตย์ หากเป็นคนต้องรักษา

สัญญา

မောင်	တစ်	ထမ်း	မောင်	တစ်	ရွက်
màun	tə-	than	mé	tə-	ywé?
ผู้ชาย	หนึ่ง	แบก	ผู้หญิง	หนึ่ง	เทิน

ผู้ชายหนึ่งแบก ผู้หญิงหนึ่งเทิน (แบก-เทิน)
 หมายถึง ช่วยกันทำงาน, ช่วยกันทำมาหากิน

မြေး	ကား**	အဖျား	ဘေး	ကား	အရင်း
mye	ka	ʔə-phyá	əa	ka	ʔə-yin
หลาน	คำวิภัติ	ปลาย	ลูก	คำวิภัติ	ลำต้น

* คำว่า မှာ /hmà/ เป็นคำวิภัติกำกับนามเพื่อเน้นนาม คือ မင်း /min/ ‘กษัตริย์’ และ လူ /lù/ ‘คน’

** คำว่า ကား /ka/ เป็นคำวิภัติกำกับนามเพื่อเน้นนาม คือ မြေး /mye/ ‘หลาน’ และ ဘေး /əa/ ‘ลูก’

หลานเป็นปลาย ลูกเป็นลำตัน (หลาน-ลูก)

หมายถึง ลูกข่อมมีสายเลือดที่ใกล้ชิดกว่าหลาน

วว:	อจฺอ์	๑๒:	อจฺอ์
oa	ʔə-chíʔ	mye	ʔə-hníʔ
ลูก	ที่รัก	หลาน	แก่น

ลูก(เป็น)ที่รัก หลาน(เป็น)แก่น (ลูก-หลาน)

หมายถึง สำหรับปู่ตายายนั้น แม่ลูกจะเป็นที่รักแต่ข่อมรักหลาน

มากกว่าลูก

วอ	อจฺพ:	๑๒:	อจฺอ์
oiʔ	ʔə-phyá	wa	ʔə-yin
ต้นไม้	ปลายยอด	ไม้ไฟ	ลำตัน

ต้น ไม้ปลายยอด ไม้ไฟลำตัน (ต้นไม้-ไม้ไฟ)

หมายถึง หากตัดต้น ไม้ทำฟืนควรตัดที่ปลายยอด ไม้จะตัดง่ายกว่า
ลำตัน ส่วนไม้ไฟนั้นให้ตัดที่ลำตันจะดีที่สุด

๑๒๑๑*	๑๒๑๑	๑๒๑๑**	๑
yàun	nâuʔ	sə-dɔŋ	pà
ซ้องम्म(หย่าว)	ข้างหลัง	มวยम्म(สะโดง)	มีมาด้วย
ข้างหลังหย่าว สะโดง			(ซ้องम्म-มวยम्म)

หมายถึง ตามธรรมเนียมของชาวพม่า เมื่อต้องแต่งงานออกเรือน ฝ่ายหญิงต้องออกเรือน ไปอยู่บ้านฝ่ายชาย คือ ผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตามหรือทำหน้าที่เป็นข้างเท้าหลัง

3.2.2.2 สำนวนไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันในตอนเดียวกัน และการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันนอกตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

* ๑๒๑๑ /yàun/ ‘ซ้องम्म’ หรือที่ชาวพม่าเรียกว่า ‘หย่าว’ คือ การขมวดซ้องम्मแบบผู้ชายพม่า

** ๑๒๑๑ /sə-dɔŋ/ ‘มวยम्म’ หรือที่ชาวพม่าเรียกว่า ‘สะโดง’ คือ การเกล้ามวยम्मอย่างผู้หญิงพม่า

3.2.2.2.1 การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันในตอนเดียวกัน
 พบคำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันเพียง 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้ เช่น

ชั้วกั๊ปชั้วกั๊ลป

หมายถึง ระยะเวลาที่นานมาก (กั๊ป-กั๊ลป)

ปวคเตียรเวียนเกล้า

หมายถึง เดือดร้อนรำคาญใจเพราะมีเรื่องยุ่งยากมากจนแก้ไขไม่ทัน (เตียร-เกล้า)

นำเกลียดนำซัง

หมายถึง น่ารักน่าเอ็นดู (ใช้แก่เด็กเล็กๆ) (เกลียด-ซัง)

สองจิตสองใจ

หมายถึง ลังเล, ตัดสินใจไม่ได้ (จิต-ใจ)

เคราะห์ซั๊กกรรมซัค

หมายถึง มีเคราะห์กรรม (เคราะห์-กรรม)

บุกน้ำลุยไฟ

หมายถึง พยายามฝ่าฟันอันตรายไป (บุก-ลุย)

ฝ่าหาบเม็ยคอน

หมายถึง ช่วยกันทำมาหากินทั้งฝ่าทั้งเม็ย (หาบ-คอน)

ข้ามน้ำข้ามทะเล

หมายถึง ต้องฟันฝ่าอุปสรรคและความลำบากต่างๆ กว่าจะได้ผล (น้ำ-ทะเล)

สำเร็จ

เคียงบ่าเคียงไหล่

หมายถึง มีฐานะเสมอกัน ทัดเทียมกัน หรืออยู่ในระดับเดียวกัน, ร่วม
 สุขร่วมทุกข์ หรือร่วมเป็นร่วมตายด้วยกัน (บ่า-ไหล่)

ฝากเนื้อฝากตัว

หมายถึง มอบตัวให้อยู่ในความดูแลหรืออุปการะของผู้อื่น (เนื้อ-ตัว)

ชิงสุกก่อนห่าม

หมายถึง ทำสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัยหรือยังไม่ถึงเวลา (มักหมายถึง การลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงาน), ใช้เป็นคำสอนหรือเตือนสติว่า *อย่าชิงสุกก่อนห่าม* (สุก-ห่าม)

ผีซ้ำด้าพลอย

หมายถึง เคราะห์เดิมร้ายหนักอยู่แล้ว ยังมีเคราะห์อื่นซ้ำเข้ามา ทำให้ เคราะห์หนักยิ่งขึ้น (ผี-ด้า)

ก่อร่างสร้างตัว

หมายถึง ตั้งเนื้อตั้งตัวได้เป็นหลักฐาน (ก่อ-สร้าง), (ร่าง-ตัว)

ตัดญาติขาดมิตร

หมายถึง ตัดขาดจากกัน (ตัด-ขาด), (ญาติ-มิตร)

จับมือถือแขน

หมายถึง คว้าโอกาสล่วงเกินหญิงด้วยการจับมือจับแขน (จับ-ถือ), (มือ-แขน)

แข่งเรือแข่งแพแข่งได้

หมายถึง รู้ประมาณความสามารถของตน ไม่อาจเอื้อมเกินตัว (เรือ-แพ), (บุญ-วาสนา)

แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้**3.2.2.2 การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันนอกตอน พบคำ**

ที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันเพียง 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้ เช่น

สี่ตีนยังรู้พลาด

หมายถึง ทุกคนอาจทำผิดพลาดได้ (พลาด-พลั้ง)

นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง**ทรัพย์ในดิน**

หมายถึง สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดตามธรรมชาติ อันอาจนำมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ได้ (ทรัพย์-สิน)

สินในน้ำ**สวรรค์ในอก**

หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการทำความดีหรือความทุกข์ที่เกิดจาก การทำความชั่ว ย่อมอยู่ในใจของผู้ทำเอง (อก-ใจ)

นรกในใจ

ความวิ้วไม่ทันหาย | ความควายเข้ามาแทรก
 หมายถึง เรื่องเดือดร้อนเก่ายังไม่ทันหมด ก็มีเรื่องเดือดร้อนใหม่เข้ามาอีก (วิ้ว-ควาย)

จิงก็รา | ข่าก็แรง
 หมายถึง ต่างจัดจ้านพอๆ กัน, ต่างก็มื่ออารมณ์ร้อนพอๆ กัน, ต่างไม่ยอมลดละกัน (จิง-ข่า)

มีเงินนับว่าน้อง | มีทองนับว่าพี่
 หมายถึง เมื่อร่ำรวยก็มีคนมานับญาติ (เงิน-ทอง)

ข้าพึ่งเจ้า | บ่าวพึ่งนาย
 หมายถึง ผู้น้อยต้องพึ่งผู้ใหญ่ (ข้า-บ่าว), (เจ้า-นาย)

รู้หลบเป็นปีก | รู้หลีกเป็นหาง
 หมายถึง รู้จักเอาตัวรอดหรือปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ (หลบ-หลีก), (ปีก-หาง)

เอาหูไปนา | เอาตาไปไร่
 หมายถึง แสร้งทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นไม่สนใจ (หู-ตา), (นา-ไร่)

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยมีการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันเหมือนกัน เพื่ออธิบายความหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้น สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันในตอนเดียวกัน และการใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันนอกตอน โดยสำนวนเดียวอาจพบคำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้

3.2.3 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

จากการศึกษาลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน ปรากฏทั้งคำที่มีความหมายตรงข้ามกันเพียง 1 คู่และมากกว่า 1 คู่ การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันมีหน้าที่เพื่อแสดงความเปรียบสิ่ง 2 สิ่งที่มีลักษณะตรงข้ามกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.3.1 จำนวนพม่าที่มีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

จากการศึกษาพบว่า จำนวนพม่าที่มีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในตอน และการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันนอกตอน ดังนี้

3.2.3.1.1 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในตอน พบคำที่มีความหมายตรงข้ามกันเพียง 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้ เช่น

လင်	မာယာ	ချစ်	တော့*	ရန်ဖျိ	
lin	mə-ya	chíʔ	dó	yàn-phyíʔ	
ผิว	เมีย	รัก	คำวิภคิตี	ทะเลาะ	
ผิวเมียรักกัน	ทะเลาะกัน				(ผิว-เมีย)
หมายถึง เป็นสามีภรรยากันย่อมมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน					
နီး	လှော်နီး	ဝေး			
ni	lyéʔ-né	we			
ใกล้	ขณะที่	ไกล			
ขณะที่ใกล้ก็เหมือนไกล					(ใกล้-ไกล)
หมายถึง หากอยู่ใกล้กันแต่ไม่ติดต่อหรือไม่คบหาสมาคมกันก็เหมือนอยู่ไกลกัน					
ကျ	လေ	ကောင်း	လေ	ကောင်း	လေ
cà	lè	kuan	lè	haun	lè
นาน	ยิ่ง	ดี	ยิ่ง	เก่า	ยิ่ง
ยิ่งนาน	ยิ่งดี	ยิ่งเก่า	ยิ่งใหม่		(เก่า-ใหม่)
หมายถึง ของบางอย่างเมื่อเวลาผ่านไปก็ยิ่งดี ของบางอย่างเมื่อเก่า					
ကျာ်	ပူ	လို့**	ည	ချင်း	
né	bù	ló	ńá	chan	
กลางวัน	ร้อน	คำปัจจย	กลางคืน	เย็น	

* คำว่า တော့ /dó/ เป็นคำวิภคิตีกำกับนามเพื่อเน้นนาม คือ လင် /lin/ 'ผิว' และ မာယာ /mə-ya/ 'เมีย'

** คำว่า လို့ /ló/ เป็นคำปัจจย ในที่นี้มีความหมายว่า 'จะ'

ดะบะ: လ   လ   သရ်း
 de-baun   lá   lá   ee-yan
 มีนาคม   เดือน   เดือน   อยู่ไม่สุข

กลางวันร้อนกลางคืนเย็น เดือนมีนาคม เดือนที่อยู่ไม่สุข
 หมายถึง ในเดือนมีนาคม ช่วงเวลากลางวันอากาศจะร้อนมาก ส่วน
 ช่วงเวลากลางคืนอากาศจะเย็น (กลางวัน-กลางคืน), (ร้อน-เย็น)

လင်   န့   မေး | ရှာ   န့   သွေး
 lin   hnin   me-ya | shà   hnin   ee-wa
 ผัว   กับ   เมีย | ล้น   กับ   พิน

ผัวกับเมีย ล้นกับพิน (ผัว-เมีย), (ล้น-พิน)
 หมายถึง สามีภรรยาเปรียบเสมือนล้นกับพิน อยู่ใกล้กันก็มีเรื่อง

กระทบกระทั่งกันบ้าง

3.2.3.1.2 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันนอกตอน พบคำที่มีความหมายตรงข้ามกันเพียง 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้ เช่น

ပြီ   လျှီ   အော် | ဖျီ   လျှီ   အော်း
 pyú   hlyin   ʔə-əʔ | phyíʔ   hlyin   ʔə-haun
 กระทำ   หาก   ใหม่ | เป็น   หาก   เก่า

หากสิ่งที่กระทำ ใหม่ หากสิ่งที่เป็นเก่า (ใหม่-เก่า)
 หมายถึง มนุษย์ทุกคนย่อมได้รับผลจากการกระทำของตนเอง

ပျံ့ပျံ့   နေ | သေ   ခိ
 pyò-pyò   nè | òè   khe
 สนุกสนาน   อยู่ | ตาย   ยาก

อยู่อย่างสนุกสนาน ตายยาก (อยู่-ตาย)
 หมายถึง ผู้ที่มีความสุข จิตใจแจ่มใสอยู่เสมอจะมีอายุยืนยาว

ဆင်းရဲ   တစ်   ခါ | ချမ်းသာ   တစ်   ခုည့်
 hsin-ye   tə-   khà | chan-əà   tə-   hlé
 ยากจน   หนึ่ง   ครา | ร่ำรวย   หนึ่ง   รอบ

ยากจนหนึ่งครา ร่ำรวยหนึ่งรอบ (ยากจน-ร่ำรวย)

หมายถึง ทุกข์สุขย่อมเกิดขึ้นสลับกันไป

๑๗	ฮอว้:	ไฉ้:	ฮอว้
hlè	๗๑-hsin	myin	๗๑-téʔ
เรือ	การลง	ม้า	การขึ้น

การลงเรือ การขึ้นม้า

(การลง-การขึ้น)

หมายถึง ควรมีสติระมัดระวัง

ฮอจ้	ไฉ้	๗*	ฮอจ้	ไฉ้
๗๑-shin	myin	hmá	cùn	myin
เจ้านาย	สูง	คำวิภัติ	ข้าทาส	สูง

เจ้านายสูง ข้าทาสสูง

(เจ้านาย-ข้าทาส)

หมายถึง หากเจ้านายเจริญก้าวหน้า ข้าทาสบริวารก็พลอยเจริญ

ก้าวหน้าไปด้วย

๑๗๗	ลว้	จี้	ฮอจ้	ไฉ้
cáuʔ	lwe	ye	min	phyíʔ
กัว	ผิดพลาด	กัว	กษัตริย์	เป็น

กัว ผิดพลาด กัวเป็นกษัตริย์

(กัว-กัว)

หมายถึง ถ้ากัวจะพลาดโอกาส เสียประโยชน์บางอย่างไป แต่หากมี

ความเสียดสีและความกล้าหาญก็สามารถเป็นกษัตริย์ได้

๑	จี้	ฮอจ้๗	จี้	๗๗๗
mə-	shí	wán-sà	shí	dàn-hsà
ไม่	มี	อาหารเลี้ยงท้อง	มี	เครื่องประดับ

ไม่มี(เป็น)อาหารเลี้ยงท้อง มี(เป็น)เครื่องประดับ

(ไม่มี-มี)

หมายถึง เครื่องประดับทั้งหลาย เมื่ออดคัดค้านก็สามารถนำไปขาย

เพื่อนำเงินมาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้ แต่เมื่อมีเงินก็นำเครื่องประดับนั้นมาใช้ประดับเพื่อความสวยงาม

๑๗๗๗	๗๗:	๗๗	๑	๗๗
chan-ə̀	le	๗๑-sin	mə	hòuʔ
จ้าว	ก็	เสมอ	ไม่	ใจ

* คำว่า ๗ /hmá/ เป็นคำวิภัติกำกับนามคือ ฮอจ้ /๗๑-shin/ 'เจ้านาย'

หฺซิน:จื๋   ฅดฺ:   ฆบด   ๑   ๒๑ด
 hsin-yɛ   lɛ   ʔə-pin   mə   hòuʔ

ยากจน   ก็   เหน็ดเหนื่อย   ไม่   ไข้

จ๋าวย ไม่เสมอไป ยากจนเหน็ดเหนื่อย ไม่เสมอไป (จ๋าวย-ยากจน)
 หมายถึง ไม่มีอะไรแน่นอน

ยววคฺ:   ๑๗ด   อี: | ๕คฺ:๑   อี:   ๑๑
 yâuʔ-ca   phàun   si | mein-má   mi   nè

ผู้ชาย   แพน   จี่ | ผู้หญิง   ไฟ   อยู่

ผู้ชาย จี่แพน ผู้หญิง อยู่ไฟ (ผู้ชาย-ผู้หญิง)

หมายถึง การกลอดคูกเป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้หญิงเฉกเช่นเดียวกับ
 การที่ผู้ชายต้องล่องแพในลำน้ำ

ยวว:ด   ๑๗ด | ๑๗ด   ๑:   ๑๑
 yaun-òu   tɔ-hsè | wè-òu   ŋa   cáʔ

ผู้ชาย   ลีบ | ผู้ซื้อ   ห้า   จืด

ผู้ชายขายลีบ(จืด) ผู้ซื้อซื้อห้าจืด (ผู้ชาย-ผู้ซื้อ)

หมายถึง ต้องรู้จักต่อรองราคา

๑๗:    ๑คฺ   ๑๗   ๑
 khə-le   shéʔ   dɔ   ɲò

เด็ก   อาย   เมื่อ   ร้องไห้

๑๗:    ๑คฺ   ๑๗   ๑
 lù-ci   shéʔ   dɔ   yì

ผู้ใหญ่   อาย   เมื่อ   หัวเราะ

เมื่อเด็กอายจะร้องไห้ เมื่อผู้ใหญ่อายจะหัวเราะ

(เด็ก-ผู้ใหญ่), (ร้องไห้-หัวเราะ)

หมายถึง เมื่อเด็กอายมักจะร้องไห้ แต่เมื่อผู้ใหญ่อายจะคลายความอาย
 ด้วยการหัวเราะ

๑:    ๑คฺ   ๑ | ๑   ๑คฺ   ๑
 ci   hlyin   hmì | ɲè   hlyin   chí

โต   ถ้า   ฟังพา | เด็ก   ถ้า   อุ่มชู

ถ้า โต้ ฟังพา ถ้า เด็ก อุ้มชู (โต้-เด็ก), (ฟังพา-อุ้มชู)

หมายถึง หากแต่งงานกับคนที่อายุมากกว่าตนก็จะเป็นที่ฟังพาได้ แต่ หากแต่งงานกับคนที่มีอายุน้อยกว่าตนก็ต้องคอยทะนุถนอมดูแล

ຮຸດ	ကဝေဝု*	ပျား	ဘဘ
hnôu'	kə-dó	pya	əə-kà
ปาก	คำบั้งจัญ	น้ำผึ้ง	น้ำตาลเคี้ยว

ဝိတ်	ကဝေဝု	ခါး	တမာ
séi'	kə-dó	kha	tə-mà
ใจ	คำบั้งจัญ	ขม	สะเดา

ปากนั้น น้ำผึ้ง/น้ำตาลเคี้ยว ใจนั้น สะเดาขม
(ปาก-ใจ), (น้ำผึ้ง/น้ำตาลเคี้ยว-สะเดาขม)

หมายถึง พุดจาอ่อนหวาน แต่ใจคิดร้าย

နေ	မြင်	ဥ	ပျော်
né	myin	ná	pyâu'
กลางวัน	เห็น	กลางคืน	หาย

กลางวันเห็น กลางคืนหาย (กลางวัน-กลางคืน), (เห็น-หาย)
หมายถึง เพิ่งเห็นกันอยู่หลังๆ ก็มาด่วนตายจากไปเสียแล้ว

3.2.3.2 ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

จากการศึกษาพบว่า ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในตอน และการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันนอกตอน ดังนี้

3.2.3.2.1 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในตอน พบคำที่มีความหมายตรง

ข้ามกันเพียง 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้ เช่น

กลับไปกลับมา

หมายถึง กลับกลอก, พลิกแพลง, ไม่แน่นอน (ไป-มา)

* คำว่า ကဝေဝု /kə-dó/ เป็นคำบั้งจัญกำกับนามเพื่อเน้นนาม คือ ຮຸດ /hnôu'/ 'ปาก' และ ဝိတ် /séi'/ 'ใจ' ในที่นี่มีความหมายว่า 'นั้น'

	ข้ามวันข้ามคืน	
	หมายถึง เป็นระยะเวลานาน	(วัน-คืน)
	เข้าด้ายเข้าเข็ม	
เล็กน้อยก็เสียการ	หมายถึง จวนจะเสร็จ ถ้าทำผิดพลาดหรือมีอะไรมาขัดจังหวะแม่เพียง	(ด้าย-เข็ม)
	ถอยหน้าถอยหลัง	
	หมายถึง ไม่รู้คนหน้า	(หน้า-หลัง)
	ผีเข้าผีออก	
	หมายถึง เดียวดีเดี๋ยวร้าย, ไม่คงที่	(เข้า-ออก)
	ปลาใหญ่กินปลาเล็ก	
แหรือผู้น้อย	หมายถึง ประเทศหรือคนที่มีอำนาจ หรือผู้ใหญ่ที่กดขี่ข่มเหงผู้อ่อน-	(ใหญ่-เล็ก)
	ขึ้นเขาลงห้วย	
	หมายถึง ลำบากสมบุกสมบัน, ไป (ใช้ในความประชด)	(ขึ้น-ลง)
	ผ่อนหนักเป็นเบา	
	หมายถึง ลดความรุนแรงลง, ลดหย่อนลง	(หนัก-เบา)
	ศิษย์มีครู	
	หมายถึง คนเก่งที่มีครูเก่ง	(ศิษย์-ครู)
	เลือกที่รักมักที่ชัง	
	หมายถึง ลำเอียง	(รัก-ชัง)
	น้ำน้อยแพ้ไฟ	
	หมายถึง ฝ่ายข้างน้อยยอมแพ้ฝ่ายข้างมาก	(น้ำ-ไฟ)
	ปากหวานก้นเปรี้ยว	
	หมายถึง พูดจาอ่อนหวานแต่ไม่จริงใจ	(หวาน-เปรี้ยว)

ต้นร้ายปลายดี

หมายถึง ตอนแรกประพาดิตัวไม่ดี แต่ภายหลังกลับสำนึกตัวได้แล้ว
ประพาดิดีตลอดไป, ตอนต้นไม่ดีไปดีเอาตอนหลัง (ต้น-ปลาย), (ร้าย-ดี)

ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ

หมายถึง รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะกับบุคคล (ฟ้า-แผ่นดิน), (สูง-ต่ำ)

หวานอมขมกลืน

หมายถึง ตกอยู่ในฐานะที่จำต้องยอมรับ ไม่ว่าจะดีหรือร้าย พอใจ
หรือไม่พอใจก็ตาม (หวาน-ขม), (อม-กลืน)

3.2.3.2.2 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันนอกตอน พบคำที่มีความหมาย

ตรงข้ามกันเพียง 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้ ดังนี้

กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย | **น้ำเต้าน้อยจะลอยจม**

หมายถึง เกิดเหตุอาเพศในบ้านเมือง คนชั่วจะรุ่งเรือง คนดีจะตกอับ
(ลอย-จม)

ชั่วเจ็ดที | **ดีเจ็ดหน**

หมายถึง ทุกข์สุขย่อมเกิดขึ้นสลับกันไป (ชั่ว-ดี)

เข้าตามตรอก | **ออกตามประตู**

หมายถึง ทำตามธรรมเนียมในเรื่องการสู่ขอ (เข้า-ออก)

คนรักเท่าผืนหนัง | **คนชังเท่าผืนเสื่อ**

หมายถึง คนรักมีน้อย คนชังมีมาก (รัก-ชัง)

ชายสามโบสถ์ | **หญิงสามผัว**

หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 หนหรือผู้หญิงที่มีสามีถึง 3 คน ใช้พูด
เป็นเชิงตำหนิว่า เป็นคนที่ไม่น่าคบ, ใช้พูดตำหนิเหยียดหยามว่าเป็นหญิงไม่ดี (ชาย-หญิง)

กลืนไม่เข้า | **คายไม่ออก**

หมายถึง อยู่ในฐานะลำบากที่จะรับหรือปฏิเสธ หรือไม่รู้อะไรจะทำอย่าง-
ไรดี (กลืน-คาย), (เข้า-ออก)

ไม้อ่อนดัดง่าย | **ไม้แก่ดัดยาก**
 หมายถึง อบรมสั่งสอนเด็กให้ประพฤติดีได้ง่ายกว่าอบรมสั่งสอน
 ผู้ใหญ่ (อ่อน-แก่), (ง่าย-ยาก)

คนในอยากออก | **คนนอกอยากเข้า**
 หมายถึง คนที่แต่งงานแล้วอยากกลับไปเป็นโสด แต่คนที่ยังไม่ได้อ
 แต่งงานก็อยากมีชีวิตคู่, ไม่พอใจภาวะที่เป็นอยู่ ขณะที่คนอื่นต้องการจะมาอยู่ในภาวะนั้น
 (ใน-นอก), (ออก-เข้า)

รักยาวให้สั้น | **รักสั้นให้ต่อ**
 หมายถึง รักจะอยู่ด้วยกันนานๆ ให้ตัดความคิดอาฆาตพยาบาทออก
 ไป รักจะอยู่กันสั้นๆ ให้คิดอาฆาตพยาบาทเข้าไว้ (ยาว-สั้น), (สั้น-ต่อ)

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยมีการใช้คำที่มีความหมายตรง
 ข้ามกันเหมือนกัน เพื่อแสดงความเปรียบเทียบ 2 สิ่งที่มีลักษณะตรงข้ามกัน สามารถแบ่งเป็น 2
 ลักษณะ คือ การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในตอน และการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน
 นอกตอน โดยสำนวนเดียวอาจพบคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน 1 คู่หรือมากกว่า 1 คู่ก็ได้

3.2.4 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสกัน

จากการศึกษาลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า ทั้งสำนวนพม่า
 และสำนวนไทยมีการใช้คำสัมผัสกัน สำนวนจึงมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง ทำให้สำนวนมีความ
 ไพเราะและช่วยให้ผู้ใช้สำนวนสามารถจดจำสำนวนได้ง่ายยิ่งขึ้น การใช้คำสัมผัสพบในสำนวนที่มี
 เนื้อความตั้งแต่ 1 ตอนขึ้นไป และพบใน 2 ลักษณะ คือ การใช้คำสัมผัสสระ และการใช้คำสัมผัส
 อักษรซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.2.4.1 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสสระ

คำชัย ทองหล่อ (2533: 437) ได้ให้ความหมายของคำว่าสัมผัสสระไว้ว่า สัมผัสสระ
 คือ คำคล้องจองที่มีสระและมาตราสะกดอย่างเดียวกัน

3.2.4.1.1 สำนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสสระ

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสสระ มีเนื้อความตั้งแต่ 1-4
 ตอน ดังนี้

3.2.4.1.1.1 จำนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสสระ 1 ตอน

จากการศึกษาพบว่าจำนวนพม่าที่มีเนื้อความ 1 ตอน มีการใช้คำสัมผัสใน ตอนจำนวนมาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างพอสังเขปเท่านั้น โดยคำสัมผัสที่ปรากฏจะสัมผัสใน ตำแหน่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3

ဆင်	သွား	လှိုင်	လမ်း	ဖြစ်
hsin	ewa	hlyin	lan	phyí'
ข้าง	ไป	ถ้ำ	ถนน	เป็น
ถ้ำข้างไป เป็นถนน				

หมายถึง ทางที่ข้างเดินสามารถวางใจได้ว่าเป็นทางที่มั่นคง, หากไม่มี ถนนให้ข้างเดินเปรียบเสมือนคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจที่บัญญัติไว้และถือเป็นแนวปฏิบัติสืบทอดไป

ข. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3, 4 หรือ 5

ဟုံ့ချို	သို	တစ်	ဝါး
hnòu'-chò	shò	tə-	pa
ปากหวาน	ความสำเร็จ	หนึ่ง	ประการ
ปากหวาน สำเร็จหนึ่งประการ			

หมายถึง ถ้าปากหวานทำอะไรก็สำเร็จ

ဘ	မျိုး	ဘိုး	တူ
phá	myo	pho	tù
พ่อ	เชื้อสาย	ปู่	เหมือน
เหมือนปู่เชื้อสายพ่อ			

หมายถึง ลูกหลานย่อมมีความประพฤติเหมือนบรรพบุรุษ

မ	ကောင်း	ကျောင်း	ဝို
mə	kaun	caun	pó
ไม่	ดี	วัด	ส่ง

ไม่ตี ส่งไปวัด

หมายถึง ข้าวของเครื่องใช้ในบ้านที่ไม่ดี นำไปบริจาคถวายวัด, ลูกที่มีความประพฤติไม่ดี หากอยากให้ว่านอนสอนง่ายให้ส่งไปอยู่ที่วัด

ဝေးဦး	အုဇ္ဈ
ea-7u	7ə-yu
ลูกคนแรก	คนบ้า

ลูกคนแรก คนบ้า

หมายถึง พ่อแม่ย่อมรักลูกคนแรกเหมือนคนบ้า, ลูกคนแรกบ้าๆบอๆ

မှန်	ဝာ	ပြု	သတ္တ
hman	dà	pyw	oi?-sà
ความจริง	สิ่งที่	พูด	สั่งจะ

พูดความจริง มีสั่งจะ

หมายถึง ควรพูดแต่สิ่งที่เป็นความจริงและตั้งอยู่บนสั่งจะ

ค. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 หรือ 5

စိတ်	ဝား	တတ်	မြတ်
séi?	tha	tá?	myá?
ใจ	วาง	ทำเป็น	ประเสริฐ

วางใจให้ประเสริฐ

หมายถึง ถ้ารักษาใจให้ตั้งมั่นอยู่ในความดีงามได้ ก็จะได้รับแต่สิ่ง

ประเสริฐ

နုးဗ	ရွာလည်
no-phu-zà	ywà-lè
เนื้อคู่	หมუნหาไปรอบ
เนื้อคู่ หมუნหาไปรอบ	

แคล้วคลาดกัน

หมายถึง ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกัน เคยเป็นคู่กันมาก่อนยอมไม่

๑๘๖	๑๘๗	๑๘๘
sə-bù-déi?	nə-mèi?	thun
ชมพู่ทวีป	นิมิต	ปรากฏ
ชมพู่ทวีป ปรากฏในนิมิต		
หมายถึง ต้องให้ความสำคัญกับนิมิตหรือลางสังหรณ์		

๑๘๙	๑๙๐	๑๙๑	๑๙๒	๑๙๓
mə sa	yé?	lâu?	é?	
ไม่	กิน	กล้า	หนอน	ขึ้น
ไม่กล้ากิน หนอนขึ้น				

หมายถึง อย่าเสียดายของบางอย่างจนเกินควร

ง. พยางค์ที่ 4 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5 หรือ 7

๑๙๔	๑๙๕	๑๙๖	๑๙๗	๑๙๘
gaun	tə-	yá	əa	sa
หัว	หนึ่ง	ร้อย	เนื้อ	กิน
กินเนื้อร้อยหัว				

หมายถึง ให้กินสัตว์เล็กๆ เช่น ปลาตัวเล็กๆ กุ้งตัวเล็กๆ จะได้ประหยัด

คำใช้จ่าย

๑๙๙	๒๐๐	๒๐๑
ʔə-hsin-hlá	hsan	lù-pâu?-pan
รูปลักษณะสวย	แปลกเด่น	สวยดอกแค
รูปลักษณะสวยเด่น สวยดอกแค		

หมายถึง รูปร่างงาม แต่ความประพฤติและกิริยามารยาทไม่ดี

จ. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 และ 7

ဝဇိဇောဒ	ဝိ	တိုင်း	ဂု
wə-zi-bè-dá	thí	tain	shá
คำพูด	ถูก	ทุก	กระทบ

คำพูด กระทบทั้งหมด

หมายถึง ไม่ควรพูดกระทบผู้อื่น เพราะอาจนำผลเสียมาให้ตนเองได้

ฉ. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3, 4 และ 7

ငါ	နှိုင်း	ငါ	ဝာ	နှိုင်း	ဝရာ
ṅá	hnín	ṅá	ə̀á	hnain	sə-yà
ข้า	และ	ข้า	เท่านั้น	เปรียบเทียบ	นำ

ข้าและข้าเท่านั้น นำเปรียบเทียบ

หมายถึง มีความทะนงตนมากจนเกินไป จึงมักนำผู้อื่นมาเปรียบเทียบ

กับคน

ช. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2, 3, 4 และ 7

ဝုံးတုန်းလုံးတုန်း	ဝန်ဆောင်မုန်း
phoṅ-don-lon-don	də-hsàun-moṅ
ข้าวออกรวง	พุดศจิกายน

ข้าวออกรวงในเดือนพุดศจิกายน

หมายถึง ในเดือนพุดศจิกายนเป็นเดือนที่ต้นข้าวออกรวง

ซ. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 และ 7

ချစ်	ခြင်း	အဝ	မုတ်စီ	တ
chíʔ	chin	ʔə-sá	myéʔ-sì	ká
รัก	ความ	แรกเริ่ม	ดวงตา	จาก

เริ่มต้นของความรัก เริ่มจากดวงตา

หมายถึง ความรักความเมตตาต้องเริ่มจากการมอง

ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ
mein-má	mà-yà	ɔc	ko	phyà
ผู้หญิง	มารยา	ทราย	แก้ว	เสื้อ
มารยาหญิง ทรายแก้วผืนเสื้อ				

หมายถึง ผู้หญิงมีจิตใจ เก๋กมลมาก (เปรียบมารยาหญิงเท่ากับเม็ดทราย

บนเสื้อถึงแก้วผืน)

ฉ. พยางค์ที่ 4 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5, 6 และ 7

ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ
lù-pyin	lôṅ-lá	te-khə-ná
คนขี้เกียจ	ความเพียร	เพียงชั่วครู่
ความเพียรของคนขี้เกียจ เพียงชั่วครู่		

หมายถึง คนที่เกียจคร้าน หากมีความเพียรพยายามก็เป็นความพยายาม

เพียงชั่วขณะ

3.2.4.1.1.2 จำนวนพยางค์ที่มีการใช้คำสัมผัสสระ 2 ตอน

จากการศึกษาพบว่าจำนวนพยางค์ที่มีเนื้อความ 2 ตอน มีการใช้คำสัมผัสระหว่างตอนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างพอสังเขปเท่านั้น ลักษณะการใช้คำสัมผัสที่พบคือ พยางค์สุดท้ายของคำในตอนหน้าจะส่งสัมผัสไปยังพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของตอนหลัง ดังนี้

ก. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 1 ของตอนที่ 2 เช่น

ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ	ᨧᩢ᩠ᨦᩉ᩠ᩅ
câu?	lwe	ye	min	phyí?
กลัว	ผิดพลาด	กลัว	กษัตริย์	เป็น
กลัว ผิดพลาด กลัว เป็นกษัตริย์				

หมายถึง ถ้ากลัวจะพลาดโอกาส เสียประโยชน์บางอย่างไป แต่หากมี

ความเสียสละและความกล้าหาญก็สามารถเป็นกษัตริย์ได้

๑๑	ວຽງ	ວຽງ	ອຽງ	ວຽງ	ຮູ້
zè	eí	cùn	thùn	eí	nwa
ใช้งาน	ที่	ทาส	ไถคราด	ที่	วัว

ทาสที่ใช้งาน วัวที่ไถคราด
หมายถึง เป็นคนต้องปฏิบัติงานอย่างนอบน้อมและแข็งขัน

ຣູ້	ອູ່ຮູ້ຈັ່ງ	ຮູ້ຈັ່ງ	ຜູ້ກຽງ
nwe	thə-naun	hsaun	mə-ji
ร้อน	กระถินพิมาน	หนาว	มะขาม

ฤดูร้อน กระถินพิมาน ฤดูหนาว มะขาม
หมายถึง ในฤดูร้อน กิ่งก้านของต้นกระถินพิมานจะสะพรั่งไปด้วยใบ
ส่วนในฤดูหนาว กิ่งก้านของต้นมะขามจะสะพรั่งไปด้วยใบที่แผ่กิ่งให้ร่มเงา

ข. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2 ของตอนที่ 2 เช่น

ສິນຢຽ	ຕຳ	ຄຳ	ຈຳຮ້າງ	ຕຳ	ຮອບ
hsin-ye	tə-	khà	chan-əà	tə-	hlé
ยากจน	หนึ่ง	ครา	ร่ำรวย	หนึ่ง	รอบ

ยากจนหนึ่งครา ร่ำรวยหนึ่งรอบ
หมายถึง ทุกข์สุขย่อมเกิดขึ้นสลับกันไป

ຕຳ	ຜີ	ເວົ້າ	ຕຳ	ເວົ້າ	ອຽງ
tə-	mí	pâu'	tə-	yâu'	thun
หนึ่ง	แม่	คลอด	หนึ่ง	คน	โดดเด่น

คลอดจากแม่คนหนึ่ง โดดเด่นหนึ่งคน
หมายถึง ในบรรดาลูกที่คลอดจากแม่คนหนึ่งนั้น ย่อมมีลูกหนึ่งคนที่

ปรากฏโดดเด่นออกมา (ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี)

တစ်	ကောင်	ကြက်	တစ်	မျက်နှာ
tə-	kàun	cwéʔ	tə-	myéʔ-hnà
หนึ่ง	ตัว	หนู	หนึ่ง	หน้า

หนูหนึ่งตัว หนึ่งหน้า

หมายถึง คนที่ไร้พ่อแม่ญาติพี่น้องย่อมรู้สึกโดดเดี่ยว เพราะไม่มีที่

พึ่งพา

ค. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 ของตอนที่ 2 เช่น

ကုသိုလ်	လည်း	ရ	ဝမ်း	လည်း	ဝ
kú-ò	lɛ	yá	wan	lɛ	wá
กุศล	ก็	ได้	ท้อง	ก็	อิม

กุศลก็ได้ ท้องก็อิม

หมายถึง การทำงานบางอย่าง (งานที่ทำด้วยกุศลกรรม) นอกจากจะสามารถหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้แล้ว ยังได้กุศลอีกด้วย

စား	လျှင်	အသား	အိပ်	လျှင်	အား
sa	hlyin	ʔə-əa	ʔéiʔ	hlyin	ʔa
กิน	ถ้า	เนื้อ	นอน	ถ้า	กำลัง

ถ้ากินมีเนื้อ ถ้านอนมีกำลัง

หมายถึง ถ้ากินเยอะๆ ก็จะมีเนื้อมีหนัง ถ้านอนอิมก็จะมีพลังกำลัง

တမာ	လည်း	နု	ကျေး	လည်း	ဥ
tə-mà	lè	nú	ce	lè	ʔú
สะเดา	ก็	อ่อน	นกแก้ว	ก็	ไข่

สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่

หมายถึง ในเดือนกุมภาพันธ์ ต้นสะเดาจะแตกใบอ่อนซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับช่วงเวลาที่นกแก้ววางไข่

ง. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของตอนที่ 2 เช่น

๑ ๖ ๗ ๘ mə- ói hlyin me ไม่ รู้ ถ้า ถ้าม	๑ ๒ ๓ ๔ mə- sin hlyin hse ไม่ หมดจจ ถ้า ถ้าง
---	---

ถ้าไม่รู้ ให้ถ้าม ถ้าไม่หมดจจ ให้ถ้าง

หมายถึง ถ้าไม่รู้ให้ถ้ามจึงจะได้รับความรู้ ถ้ามีภาระให้รีบสะสาง

๑ ๒ ๓ ๔ ə-mi tə- kəun ลูกสาว หนึ่ง ตัวคน	๑ ๒ ๓ nwa tə- thəun ้ว หนึ่ง พัน
---	--

ลูกสาวหนึ่งตัวคน ้วหนึ่งพัน

หมายถึง สาว โสดหนึ่งคนดูแลยากเสมือนการดูแลฝูงวัวเป็นพันตัว

การมีลูกสาวจึงเป็นภาระหนัก

๑ ๒ ๓ ๔ pè phyí' hlyin khàn ไบลาน เป็น ถ้าง รongรับ	๑ ๒ ๓ ๔ tù phyí' hlyin hnàn ค้อน เป็น ถ้าง ดี
--	--

ถ้าเป็น ไบลานต้องรongรับ ถ้าเป็นค้อนต้องดี

หมายถึง ใช้คนให้เหมาะสมกับงานและโอกาส

จ. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5 ของตอนที่ 2 เช่น

๑ ๒ ๓ chí' ə̀-ka ə̀-kà รัก เมื่อ น้ำตาลเคี้ยว	๑ ๒ ๓ moŋ ə̀-ka tə-mà เกลียด เมื่อ สะเดา
---	--

เมื่อรัก น้ำตาลเคี้ยว เมื่อเกลียด สะเดา

หมายถึง ยามรักคำพูดคำจาก็อ่อนหวาน แต่ยามเกลียดนั้นคำพูดขม

เหมือนสะเดา

လောဘ	ကြီး	လျှင်	ချွဲ	ဒေါဝ	ကြီး	လျှင်	ဆဲ
lo-bá	ci	hlyin	chwe	do-thá	ci	hlyin	hse
โลภ	มาก	หาก	ออกอ่อน	โทสะ	มาก	หาก	ด่า

หากโลภมาก ออกอ่อน หากมีโทสะมาก ด่า
หมายถึง คนที่โลภมาก วาจามักจะอ่อนหวาน คนที่มีโทสะมาก วาจา

มักจะหยาบคาย

သုံး	တတ်	လျှင်	ဆေး	မ	သုံး	တတ်	လျှင်	ဘေး
soŋ	táʔ	hlyin	hse	mə	soŋ	táʔ	hlyin	be
ใช้	สามารถ	ถ้า	ยา	ไม่	ใช้	สามารถ	หาก	อันตราย

ถ้าใช้เป็นก็ เป็นยา ถ้าใช้ไม่เป็นก็ เป็นอันตราย
หมายถึง สิ่งที่มีทั้งคุณและโทษ มีผลทั้งทางบวกและลบ

ฉ. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 6 ของตอนที่ 2 เช่น

ကြည့်	တတ်	လျှင်	ဘဝနာ	မ	ကြည့်	တတ်	လျှင်	တကာ
cí	táʔ	hlyin	bà-wə-nà	mə	cí	táʔ	hlyin	tə-hnà
ดู	มักจะ	ถ้า	ภavana	ไม่	ดู	มักจะ	ถ้า	ตัณหา

ถ้าดู ภavana ถ้าไม่ดู ตัณหา
หมายถึง หากนำธรรมะมาพิจารณาจิตใจย่อมเกิดการเจริญภavana แต่

หากไม่นำมาพิจารณา ก็จะมีแต่ตัณหา

ရှုတ်	ကတော့	ပျား	သကာ	စိတ်	ကတော့	ခါး	တမာ
hnôuʔ	kə-dó	pya	əə-kà	sèiʔ	kə-dó	kha	tə-mà
ปาก	นั้น	น้ำผึ้ง	น้ำตาลเคี้ยว	ใจ	นั้น	ขม	สะเดา

ปากนั้น น้ำผึ้ง/น้ำตาลเคี้ยว ใจนั้น สะเดาขม
หมายถึง พูดยาอ่อนหวาน แต่ใจคิดร้าย

လာ	လုံ	အနီး	ကလေး	မ	လာ	လုံ	အနီးဝေး
là	lò	ʔə-ni	kə-le	mə-	là	lò	kə-yi-we
มา	อยาก	ใกล้	นิดเดียว	ไม่	มา	อยาก	เดินทางไกล

อยากมา ใกล้นิดเดียว ไม่อยากมา เดินทางไกล

หมายถึง เมื่อรักกันก็อยากพบเจอ แม้ระยะทางไกลก็คิดว่าใกล้ เมื่อเกลียดกันก็ไม่อยากเห็นหน้า แม้ระยะทางแค่นี้ก็คิดว่าไกลเหลือเกิน

ช. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 7 ของตอนที่ 2 เช่น

ဥစ္စာ	ဟူသည့်	မုတ်လှည့်	မိုး
ʔòuʔ-sà	hù èi	myéʔ hlé	myo
ทรัพย์สมบัติ	อันว่า	มายากล	ชนิด

ပဉ္စာ	ဟူသည့်	မြတ်	ရွှေ	အိုး
pyin-thà	hù èi	myáʔ	shwè	ʔo
ปัญญา	อันว่า	ประเสริฐ	ทอง	หม้อ

ทรัพย์สมบัติคือมายากลชนิดหนึ่ง ปัญญาคือหม้อทองอันประเสริฐ หมายถึง มีปัญญาดีกว่ามีทรัพย์

ရှေးက	ဝိဝါက်	ခုနစ်	ရက်
she-ká	wí-béʔ	khwə-nə-	yéʔ
แต่ก่อน	วิบาก	เจ็ด	วัน

ကာလ	ဝိဝါက်	နောက်ပိုင်းတော်
kà-lá	wí-béʔ	nâuʔ-po-téʔ
กาล	วิบาก	ติดตามมา

วิบากกรรมแต่หนหลัง เจ็ดวัน กาลวิบาก ติดตามมา
หมายถึง วิบากกรรมแต่หนหลังจะสนองในเจ็ดวัน แต่วิบากกรรมในปัจจุบันจะติดตามมาในวันข้างหน้า

ซ. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 8 ของตอนที่ 2 เช่น

กุด	จู่	จู่	อ๋	เอ๋	
kòŋ	shoŋ	hlyìn	tə-	khâu?	
สินค้า	ขาดทุน	ถ้า	หนึ่ง	ครั้ง	

ลัน	กุด	จู่	จู่	อ๋	อ๋	ลู่	เอ๋
lin	kòŋ	shoŋ	hlyìn	tə-	é?	loŋ	hmâu?
ฝั้ว	สินค้า	ขาดทุน	ถ้า	หนึ่ง	ชีวิต	ทั้งหมด	พลาดพลั้ง

ถ้าค้าขายขาดทุน ครั้งเดียว ถ้าฝั้ว(เลือกผิด)ขาดทุน(พลาดพลั้ง)ทั้งชีวิต หมายถึง การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยังสามารถหากำไร

กลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครอง หากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปทั้งชีวิต

3.2.4.1.1.3 จำนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสสระ 3 ตอน

จากการศึกษาพบว่าจำนวนพม่าที่มีเนื้อความ 3 ตอน ปรากฏคำสัมผัสในตำแหน่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 และ 5 ของตอนที่ 3

อ๋	มู่	ยา	ล่อ	อ๋	อ๋	จู่
tə-	mu	yá	ló	tə-	pɛ	hlù
หนึ่ง	มู	ได้	คำป้อจ้อ	หนึ่ง	แป	บริจาด

ด้อ	ชาน	ต๋อ-อ๋	ตุ	น๋	ยอ	ลา
dó	shan	təun-əu	tù	nàim	yo	la
พวก	ฉาน	ชาวเขา	เหมือน	สามารถ	ชื่อ	ไหม, หรือ

ได้รับหนึ่งมู บริจาดหนึ่งแป จะมีใครเหมือนชาวฉานหรือไม่

หมายถึง ชาวฉาน (จู่: /shan/) ชอบทำบุญทำทานมาก หากได้เงินมาก็จะนำเงินจำนวนถึงครึ่งหนึ่งของเงินที่ได้มานั้นเพื่อใช้สำหรับทำบุญ เป็นศรัทธาของชาวฉานที่ไม่มีผู้ใดเหมือน

ข. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 1 ของตอนที่ 2 และ พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2 ของตอนที่ 3

မုန်း	လှိုင်	အပြစ်	ချစ်	လှိုင်	အကျိုး
mônṅ	hlyin	ʔə-pyíʔ	chíʔ	hlyin	ʔə-co
เกลียด	หาก	ความผิด	รัก	หาก	ประโยชน์

မြတ်နိုး	လှိုင်	သဒ္ဓါ
myáʔ-no	hlyin	ə-dà
เทิดทูน	หาก	ศรัทธา

หากเกลียด ความผิด หากรัก ประโยชน์ หากเทิดทูน ศรัทธา

หมายถึง คนเรานั้นเมื่อเกลียดจะเห็นแต่ความผิดของกันและกัน เมื่อรักจะเห็นแต่ความดี และเมื่อเกิดความเทิดทูนก็จะเกิดความศรัทธา

မြင်း	အုန်းခွံ	ကျွန်	ကုလား
myin	ʔoŋ-gùn	cùn	kə-la
ม้า	(สี)เปลือกมะพร้าว	ทาส	แขก

မယား	တောသူ
mə-ya	to-əu
เมีย	ชาวป่า

ม้า (สี)เปลือกมะพร้าว ทาส แขก เมีย ชาวป่า

หมายถึง ม้าหากมีสีเปลือกมะพร้าวจะดีที่สุด ทาสหากเป็นแขกจะดีที่สุด หากหาเมียให้หาชาวป่าจะดีที่สุด เพราะมีความอดทนและซื่อสัตย์

ค. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 และ พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 3

มฺจฺจลละ:	๑กฺว:	จฺจฺกฺจฺจฺ	อจฺจว:
man-də-le	zə-ga	yàn-gòŋ	ʔə-cwa
มันทะเลย์	ภาษา	ย่างกุ้ง	ไอ้อวด

มฺจฺจลฺมฺยไ:	อจฺจ:
mò-lə-myàin	ʔə-sa
เมะล่ำไย	อาหาร

มันทะเลย์ ภาษา ย่างกุ้ง ไอ้อวด เมะล่ำไย อาหาร

หมายถึง คนมันทะเลย์เป็นคนใช้กำพุดแก่ง (มีฝักปากดี) คนย่างกุ้ง ชอบวางท่าและ ไอ้อวด ส่วนคนเมะล่ำไยเป็นคนที่ทำอาหารได้รสชาติดีและมีชื่อเสียงเรื่องอาหาร

ง. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 และ พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2, 4 หรือ 5 ของตอนที่ 3

อจฺจว:	ดฺจฺจ	ดฺจ	อจฺจ:	ดฺจฺจ	จจจฺจ
ʔə-əa	dwin	wéʔ	ʔə-əi	dwin	əə-yéʔ
เนื้อ	บรรดา	เนื้อหมู	ผลไม้	บรรดา	มะม่วง

จจจฺจ	ดฺจฺจ	ลจจจฺจ
ʔə-ywéʔ	dwin	lə-phéʔ
ใบไม้	บรรดา	ใบชา

ในบรรดาเนื้อ เนื้อหมู ในบรรดาผลไม้ มะม่วง ในบรรดาใบไม้ ใบชา

หมายถึง ในบรรดาเนื้อทั้งหลาย เนื้อหมูมีรสชาติดีที่สุด ในบรรดาผลไม้ทั้งหลาย มะม่วงมีรสชาติดีที่สุด ในบรรดาใบไม้ทั้งหลาย ใบชามีรสชาติดีที่สุด

วฺยฺยา:	๑	๑๑	๑๑	๑	๑๑
phə-ya	mə	tin	náʔ	mə	win
พระ	ไม่	ถวาย	น้ด	ไม่	เข้า

ลฺ	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑:
lù	dwin	hsè	pwín	pan
คน	บรรดา	สิบ	บาน	ดอกไม้

ไม่ได้ใช้เพื่อถวายพระ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายน้ด สิบดอกไม้บาน

หมายถึง คำว่า ๑๑:๑๑:๑๑: (/pan-hsè-myo/) ไม่ได้หมายถึง ดอกไม้

10 ชนิด แต่ในสำนวนนี้มีความหมายว่า ช่างสิบหมู่ของพม่า (๑๑:๑๑:๑๑: /pan-hsè-myo/) เป็นช่างที่มีความรู้ด้านหัตถศิลป์และศิลปะชั้นสูงของพม่า

จ. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 3

๑๑:๑๑	๑๑*	๑๑:๑๑
ci-əu	kò	yò-əè
ผู้ใหญ่	คำวิภัติ	เคารพนับถือ

๑๑:๑๑	๑๑	๑๑:๑๑:
ywè-tù	kò	le-sa
วัยเดียวกัน	คำวิภัติ	เคารพ

๑๑:๑๑	๑๑	๑๑:๑๑:
ŋé-ə̀n	kò	ə̀ə-na
ผู้น้อย	คำวิภัติ	เอ็นดู

ผู้ใหญ่ เคารพนับถือ วัยเดียวกัน เคารพ ผู้น้อย เอ็นดู

หมายถึง หากเป็นผู้ที่อาวุโสกว่าตนต้องเคารพนับถือ หากเป็นผู้ที่มี

อายุรุ่นราวคราวเดียวกันต้องให้ความเคารพ หากเป็นผู้ที่อายุน้อยกว่าควรให้ความเอ็นดูสงสาร

* คำว่า ๑๑ /kò/ เป็นคำวิภัติกำกับคำนามที่เป็นกรรมของประโยค คือ ๑๑:๑๑ /ci-ə̀n/ 'ผู้ใหญ่', ๑๑:๑๑ /ywè-tù/ 'วัยเดียวกัน' และ ๑๑:๑๑ /ŋé-ə̀n/ 'ผู้น้อย'

ฉ. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 และ 5 ของตอนที่ 2 และพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 และ 5 ของตอนที่ 3

ရှင်	ကို*	ဖျော်	ဝေရ်
shin	kò	phyéʔ	də-zéʔ
พระ	คำวิภัติ	เสียด	รัชคคสูตร
လူ	ကို	ဖျော်	အရော်
lù	kò	phyéʔ	?ə-yéʔ
คน	คำวิภัติ	เสียด	เหล่า
ဓား	ကို	ဖျော်	ဝါးဖျော်
da	kò	phyéʔ	wa-myéʔ
มีดดาบ	คำวิภัติ	เสียด	ดาไม้ไผ่

พระเสียดเพราะรัชคคสูตร คนเสียดเพราะเหล่า มีดดาบเสียดเพราะดาไม้ไผ่
หมายถึง พระเนรเสียดหายเพราะรัชคคสูตร คนเสียดหายเพราะเหล่า
มีดดาบเสียดหายเพราะดาไม้ไผ่

ช. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 ของตอนที่ 2 และพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 6 ของตอนที่ 3

ယောကျာ်း	တံခွန်	လူရည်	မွန်	က**	
yâuʔ-ca	də-gùn	lù-yì	mùn	ká	
ผู้ชาย	ธงสาย	ฝีปากดี	ประเสริฐ	คำวิภัติ	
ကောင်းကင်	တမုတ်	ကြယ်	ကို***	ဆွတ်	လည်း
kaun-kin	tə-mùʔ	cè	kò	hsùʔ	le
ท้องฟ้า	มน	ดวงดาว	คำวิภัติ	ปลิด	ก็

* คำว่า ကို /kò/ เป็นคำวิภัติกำกับคำนามที่เป็นกรรมของประโยค คือ ရှင် /shin/ ‘พระ’, လူ /lù/ ‘คน’ และ ဓား /da/ ‘มีดดาบ’
** คำว่า က /ká/ เป็นคำวิภัติกำกับนามเพื่อนาม คือ လူရည် /lù-yì/ ‘คนฝีปากดี (มีธยายชัย)’
*** คำว่า ကို /kò/ เป็นคำวิภัติกำกับคำนามที่เป็นกรรมของประโยค คือ ကြယ် /cè/ ‘ดวงดาว’

မလွတ်	တဝင်း	ရ	ဦ	လမ်း
mə-lúʔ	zə-dan	yá	myɛ	lan
ไม่หลุด	สัญญา	ได้	เสมอ	หนทาง

ผู้ชาย(ต้องอยู่บน)ยอดธงสาย คนต้องมีอวัยวะ ท้องฟ้ามันก็ปลิด
ดวงดาว ไม่หลุดพ้นคำสัญญา ย่อมได้หนทาง

หมายถึง ความพยายามของผู้ชายไม่มีที่สิ้นสุด

3.2.4.1.1.3 จำนวนพยางค์ที่มีการใช้คำสัมผัสสระ 4 ตอน

จากการศึกษาพบว่าจำนวนพยางค์ที่มีเนื้อความ 4 ตอน ปรากฏคำสัมผัสใน
ตำแหน่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2 ของตอนที่ 2 พยางค์
สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2 ของตอนที่ 3 และพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 3 สัมผัสกับ
พยางค์ที่ 4 ของตอนที่ 4

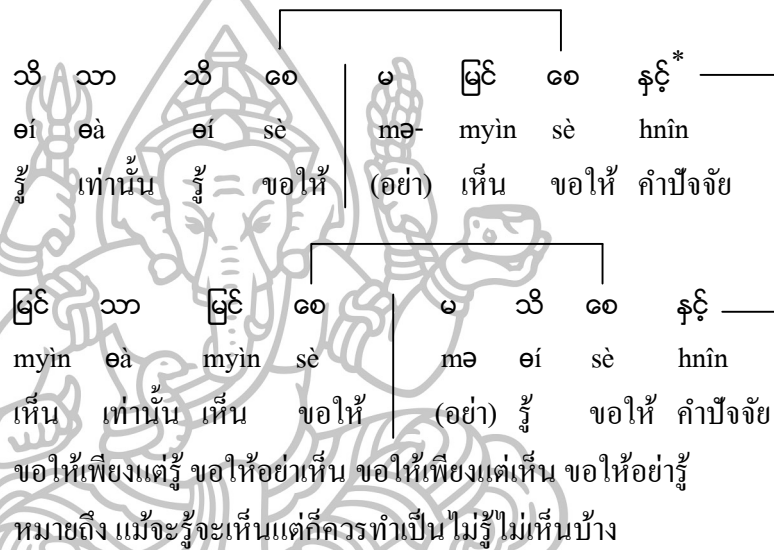
ဆွေ	တောင်း	လှိုင်	တစ်	တလင်း
hswè	kaun	hlyin	tə-	sə-lɛ̀
เพื่อน	ดี	คำปัจจัย	หนึ่ง	สะแห่
မိုး	ရွှေ	လှိုင်	တစ်	တလောင်း
myo	cwè	hlyin	tə-	sə-laun
ญาติ	รวย	คำปัจจัย	หนึ่ง	สะลาว
ဘူး	တောင်း	မှ	တင်	ခံ
bu	kaun	hmá	sìn	khàn
น้ำเต้า	ดี	คำวิภัติ	ห้างร้าน	รองรับ
လင်	တောင်း	မှ	စံ	ရ
lin	kaun	hmá	sàn	yá
ผ้า	ดี	คำวิภัติ	เสวยสุข	ได้

ถ้าเพื่อนดี หนึ่งสะแห่ ถ้าญาติรวย หนึ่งสะลาว ถ้าน้ำเต้าดี ห้างร้าน

รองรับ ถ้ามี่ผ้าดี ได้เสวยสุข

หมายถึง ถ้ามีญาติมิตรคือน้อยความเป็นอยู่ก็ไม่ขัดสน ถ้าได้สวัสดิ
 คนก็ได้เสวยสุข

ข. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 ของตอนที่ 2 พยางค์
 สุดท้ายของตอนที่ 2 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 4 และพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 3 สัมผัสกับ
 พยางค์ที่ 3 ของตอนที่ 4

3.2.4.1.2 จำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสสระ

ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า จำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสสระ มีเนื้อความ 1-2 ตอน

3.2.4.1.2.1 จำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสสระ 1 ตอน

จากการศึกษาพบว่าจำนวนไทยที่มีเนื้อความ 1 ตอน ปรากฏคำสัมผัสสระใน
 ตำแหน่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2

□
 ใจในหิน

หมายถึง ของที่ต้องระมัดระวังทะนุถนอมอย่างยิ่ง

* คำว่า มอ...วรรณ /มอ...hnim/ เป็นปัจจัยที่แสดงความหมายปฏิเสธ มีความหมายว่า ‘อย่า’

บ้ำห้าร้อยจำพวก

หมายถึง บ้ำมากมายหลายประเภท

ศิษย์คิดล้างครู

หมายถึง ศิษย์เนรคุณที่มุ่งคิดจะทำลายล้างครูบาอาจารย์

หนอนบอนไต้

หมายถึง ฝ่ายตรงข้ามที่เข้ามาทำที่เป็นพวกเพื่อบอนทำลาย

ข. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

จี้แพ้ววนตี

หมายถึง แพ้วตามกติกาแล้วยังไม่ยอมรับว่าแพ้ว จะเอาชนะด้วยกำลัง,

แพ้วแล้วพาล

ค. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 และพยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3

ไปลามาไหว้ว

หมายถึง เมื่อไปก็ไหว้วลา เมื่อมาถึงก็ไหว้วแสดงความเคารพ

ง. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3

บุญทำกรรมแต่ง

หมายถึง บุญหรือบาปที่ทำไว้ในชาติก่อนเป็นเหตุทำให้รูปร่างหน้าตา

หรือชีวิตของคนเราในชาตินี้สวยงาม ดี ชั่ว เป็นต้น

□
 กระต่ายหมายจันทร์
 หมายถึง ผู้ชายหมายปองผู้หญิงที่มีฐานะดีกว่า

□
 ข้าวแดงแกงร้อน
 หมายถึง บุญคุณ

จ. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3, 4 หรือ 5

□□
 ดูตาม้าตาเรือ
 หมายถึง มีความรอบคอบระมัดระวัง (มักใช้ในความปฏิเสธ)

□□
 ไม่มีปี่มีขลุ่ย
 หมายถึง ไม่มีเค้า

□□
 บุญมาวาสนาส่ง
 หมายถึง เมื่อมีบุญ อำนาจวาสนาก็มาเอง

ฉ. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 และพยางค์ที่ 4 สัมผัสกับพยางค์ที่ 6

□ □□□
 นินทากาเลเหมือนเหน้า
 หมายถึง คำติเตียนลับหลังเป็นสิ่งที่คนเราหนีไม่พ้น

ช. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

□□
 ของหายตะพายบาป
 หมายถึง ของหายหรือเข้าใจว่าหายแล้วเที่ยวโทษผู้อื่น

บ้านแตกสาแหรกขาด

หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในบ้านเมืองอย่าง
ร้ายแรงถึงทำให้ต้องกระจัดกระจายพลัดพรากกัน

ผัดวันประกันพรุ่ง

หมายถึง ขอเลื่อนเวลาออกไปครั้งแล้วครั้งเล่า

พูดดีเป็นศรีแก่ปาก

หมายถึง พูดดีเป็นที่นิยมชมชอบ

ช. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

หัวกระไดไม้แห้ง

หมายถึง มีแขกมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ

ปากไม่สิ้นกลิ่นน้ำนม

หมายถึง ยังเป็นเด็ก

ไม่เหลือปากว่าแรง

หมายถึง ไม่เกินความสามารถที่จะทำได้

ฉ. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5

แมลงเม่าบินเข้ากองไฟ

หมายถึง คนจำนวนมากที่พากันเข้าไปหาที่ตายหรือที่หายนะอย่างโง่

ตามใจปากลำบากท้อง
หมายถึง เห็นแก่กินมักจะเดือดร้อน

ทำนาบนหลังคน
หมายถึง หาผลประโยชน์ใส่ตนโดยขูดรีดผู้อื่น

ว่าแต่เขาอืหน่าเป็นเอง
หมายถึง ตำหนิผู้อื่นเรื่องใดแล้วตนก็กลับทำในเรื่องนั้นเสียเอง
ฉ. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 6 หรือ 7

สืบปากว่าไม่เท่าตาเห็น
หมายถึง การได้ยินได้ฟังจากผู้อื่นหลายๆ คนก็ไม่เท่ากับพบเห็นด้วย

ตนเอง

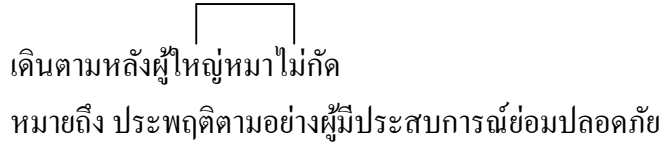
สืบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง
หมายถึง อาชีพค้าขายสู้รับราชการไม่ได้
ฉ. พยางค์ที่ 4 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5

พูดเป็นน้ำไหลไฟดับ
หมายถึง พูดคล่องเหลือเกิน

ฉ. พยางค์ที่ 5 สัมผัสกับพยางค์ที่ 6 หรือ 7

รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี

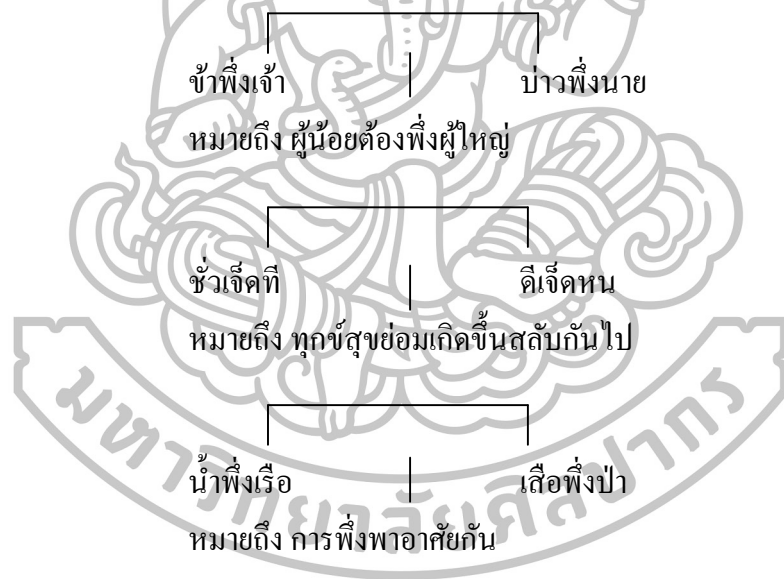
หมายถึง รู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถรักษาตัวให้พ้นอันตรายได้

3.2.4.1.2.2 ส่วนภาษาไทยที่มีการใช้คำสัมผัสสระ 2 ตอน

จากการศึกษาพบว่าส่วนภาษาไทยที่มีเนื้อความ 2 ตอน ปรากฏคำสัมผัสสระในตำแหน่งที่แตกต่างกัน โดยลักษณะการใช้คำสัมผัสที่พบ คือ พยางค์สุดท้ายของคำในตอนหน้าจะส่งสัมผัสไปยังพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของตอนหลัง ดังนี้

ก. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 1 ของตอนที่ 2

ประโยชน์ ทำให้ได้คิด

ข. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2 ของตอนที่ 2

คนรักเท่าฝันหนึ่ง | คนชังเท่าฝันสี่
หมายถึง คนรักมีน้อย คนชังมีมาก

ความรู้ท่วมหัว | เอาตัวไม่รอด
หมายถึง มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์

คนในอยากออก | คนนอกอยากเข้า
หมายถึง คนที่แต่งงานแล้วอยากกลับไปเป็นโสด แต่คนที่ยังไม่ได้แต่งงานก็อยากมีชีวิตคู่, ไม่พอใจภาวะที่เป็นอยู่ ขณะที่คนอื่นต้องการจะมาอยู่ในภาวะนั้น

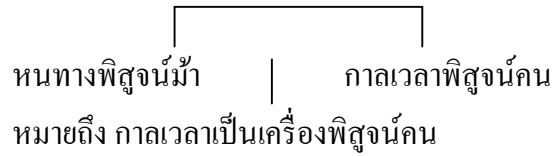
คับที่อยู่ได้ | คับใจอยู่ยาก
หมายถึง ที่อยู่แม้จะคับแคบก็อยู่ได้ถ้าสบายใจ แต่ถ้าอึดอัดใจ ที่อยู่จะกว้างขวางใหญ่โตอย่างไรก็อยู่ไม่ได้

น้ำท่วมทุ่ง | ผักบุ้งโหรงเหรง
หมายถึง พูดมากแต่ได้เนื้อหาสาระน้อย

ค. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 ของตอนที่ 2

น้ำตาลโกสั้มด | ใครจะอดได้
หมายถึง ชายหญิงที่ใกล้ชิดกันมากยอมห้ามใจไม่ให้รักกันได้ยาก

สำเนียงส่อภาษา | กิริยาส่อสกุล
หมายถึง คำพูดและกิริยาบอกให้รู้ถึงการเลี้ยงดูอบรมศึกษา

ง. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 ของตอนที่ 2

เสียดทองเท่าหัว | ไม่ยอมเสียตัวให้ใคร
หมายถึง ไม่ยอมยกสามีให้หญิงอื่น แม้จะแลกกับสิ่งของหรือ
ทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากก็ตาม

คนเดียวหัวหาย | สองคนเพื่อนตาย
หมายถึง คนเดียวทำอะไรก็อาจเป็นอันตรายได้ ถ้ามีเพื่อนร่วมคิดร่วม
ปรึกษาก็จะดีขึ้น

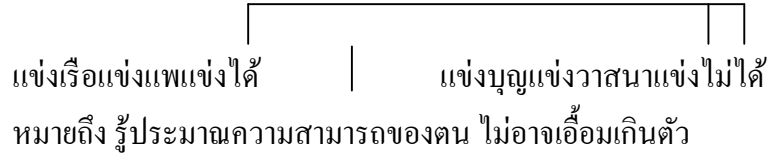
จ. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5 ของตอนที่ 2

กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย | น้ำเต้าน้อยจะถอยจม
หมายถึง เกิดเหตุอาเพศในบ้านเมือง คนชั่วจะรุ่งเรือง คนดีจะตกอับ

ฉ. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 7 ของตอนที่ 2

ปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย | เลือกฝั้วผิดคิดจนตัวตาย
หมายถึง จะทำอะไรในสิ่งที่เป็นหลักเป็นฐานจะต้องคิดต้องทำให้ดี
เพราะหากผิดพลาดแล้วจะมีทุกข์มาก

ข. พยางค์สุดท้ายของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 8 และ 9 ของตอนที่ 2

3.2.4.2 ส่วนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสอักษร

กำชัย ทองหล่อ (2533: 437) ได้ให้ความหมายของคำว่าสัมผัสอักษรไว้ว่า สัมผัสอักษร คือ คำคล้องจองที่ใช้ตัวอักษรชนิดเดียวกัน หรือตัวอักษรประเภทเดียวกัน

3.2.4.2.1 ส่วนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสอักษร

จากการศึกษาพบว่า ส่วนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสอักษร มีเนื้อความ 1-2 ตอน ดังนี้

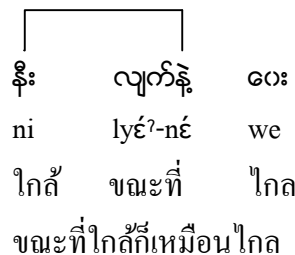
3.2.4.2.1.1 ส่วนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสอักษร 1 ตอน

จากการศึกษาพบว่าส่วนวนพม่าที่มีเนื้อความ 1 ตอน มีการใช้คำสัมผัสอักษรในตำแหน่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3

หมายถึง ถ้าไม่สามารถชดใช้หนี่สินได้ ในสมัยก่อน ลูกหนี่ต้องไปเป็นทาสรับใช้เจ้าหนี่ เพื่อชดใช้หนี่สินนั้น

หมายถึง หากอยู่ใกล้กันแต่ไม่ติดต่อกันหรือไม่คบหาสมาคมกันก็เหมือน
อยู่ไกลกัน

ข. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

๒๖๖   ๓   ๑๖๖

ʔouʔ-sà   kàn   sâun

ทรัพย์สิน   กรรม   คุณ

ใช้กรรมคุณทรัพย์สิน

หมายถึง ถ้าอยากร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทอง ต้องหมั่นทำกุศลกรรม

๑   ๑๖   ๑   ๑๖

ye   ๑   mə   ๑

กล้าหาญ   เมื่อ   ไม่   ตาย

เมื่อกล้าหาญ ไม่ตาย

หมายถึง ผู้ที่มีความกล้าหาญองอาจ แม้ตัวจะตายไปแต่ชื่อก็ยังคงอยู่

ให้คนรุ่นหลังสรรเสริญ

ค. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 6 และพยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5

๑๖๖   ๑   ๑   ๑   ๑๖

hsin-swè   hmàn   po   mə   sa

ง้าง   แทะ   หนอน   ไม่   กิน

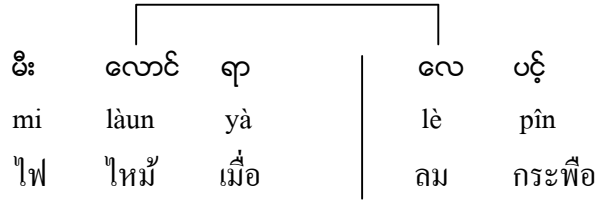
ง้างแทะ หนอนไม่กิน

หมายถึง คนทำดี ไม่มีผลร้าย

3.2.4.2.1.2 จำนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสอักษร 2 ตอน

จากการศึกษาพบว่าจำนวนพม่าที่มีเนื้อความ 2 ตอน มีการใช้คำสัมผัสอักษร
ในตำแหน่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. พยางค์ที่ 2 ของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์แรกของตอนที่ 2

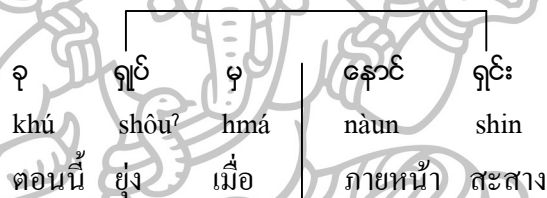

ไฟใหม่ ลมกระพือ

หมายถึง เกราะที่เดิมร้ายหนักอยู่แล้ว ยังมีเกราะอื่นซ้ำเข้ามาทำให้

เกราะหนักยิ่งขึ้น

ข. พยางค์ที่ 2 ของตอนที่ 1 สัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของตอนที่ 2

ตอนนี้ยุ่ง ข้างหน้าสะสาง

หมายถึง หากไม่ยอมให้มีปัญหาในภายภาคหน้า ควรรีบดำเนินการ

แก้ไข

3.2.4.2.2 **สำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสอักษร**

จากการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสอักษร มีเนื้อความเพียง 1 ตอนเท่านั้น และปรากฏคำสัมผัสอักษรในตำแหน่งที่ต่างกัน ดังนี้

ก. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2

ขึ้นเขาลงห้วย

หมายถึง ลำบากสมบุกสมบัน, ไป (ใช้ในความประชด)

นอนหนังสือ

หมายถึง คนที่ชอบหมกหมุ่นอยู่กับการอ่านหนังสือ

ข. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3

□ □ □

ดาวล้อมเดือน

หมายถึง ผู้ที่แวดล้อมผู้ที่โดดเด่น

□ □ □

หวานพืชหวังผล

หมายถึง ให้ผลประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อหวังผลตอบแทน

ค. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

□ □ □ □

ปากหวานก้นเปรี้ยว

หมายถึง พูดจาอ่อนหวานแต่ไม่จริงใจ

□ □ □ □

ร่วมหลองโรง

หมายถึง อยู่กินกันฉ้อฉล, แต่งงานกัน

ง. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2, 3 หรือ 4

□ □ □ □

สุ่มสี่สุ่มห้า

หมายถึง ชุ่มซำ, ไม่ระมัดระวังให้ดี, ไม่ดูให้ดี

□ □ □ □

หาหาไล่หัว

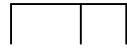
หมายถึง รนหาเรื่องเดือดร้อนรำคาญมาใส่ตน

จ. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3, 4 หรือ 5

□ □ □ □ □

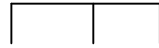
ก้นดีกว่าแก้

หมายถึง วางแผนเตรียมการป้องกันไว้ก่อนจะเกิดเรื่องเสียหายร้ายแรงขึ้น

ตัดไฟแต่ต้นลม

หมายถึง ตัดต้นเหตุเพื่อไม่ให้เหตุการณ์ลุกลามต่อไป

เงินครกขึ้นภูเขา

หมายถึง ทำงานที่ยากลำบากอย่างยิ่ง โดยต้องใช้ความเพียรพยายาม และอดทนอย่างมาก หรือบางทีก็เกินกำลังความสามารถหรือสติปัญญาของตน

ฉ. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2, 3 และ 4

กัดก้อนเกลือกิน

หมายถึง ใช้ชีวิตอย่างเร้นแค้นมาก

ได้ดิบได้ดี

หมายถึง ได้ดี

ช. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2 และพยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

น้ำนึ่งไหลลึก

หมายถึง คนที่มีท่าหงิมๆ มักจะมีความคิดลึกซึ้ง

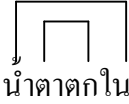
ซ. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 2 และพยางค์ที่ 5 สัมผัสกับพยางค์ที่ 7

นกน้อยทำรังแต่พอตัว

หมายถึง การจะทำสิ่งใดควรทำแต่พอสมฐานะของตนเอง

ฉ. พยางค์ที่ 1 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4 และพยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3

น้ำตาตกใน

หมายถึง เศร้า โศกเสียใจอย่างมาก แต่ไม่แสดงให้ปรากฏ

ญ. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3

ตั้งรกราก

หมายถึง ตั้งหลักแหล่ง, ตั้งบ้านเรือนอยู่

แกงจืดจึ้งรู้คุณเกลือ

หมายถึง เมื่อเกิดความต้องการหรือความจำเป็นจะใช้สอยจึงนึกถึงคน

นั้นหรือสิ่งนั้น

เงตามตัว

หมายถึง ผู้ที่ไปไหนไปด้วยกันแทบไม่คลาดกันเลย, สิ่ง que เพิ่มขึ้นหรือ

ลดลงตามกัน

สู้เหมือนหมาจนตรอก

หมายถึง ฮึดสู้เพราะไม่มีทางหนี

ฎ. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

กระตุกร้องได้

หมายถึง ผลสะท้อนของฆาตกรรมที่ทำให้จับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ได้ คล้ายกับว่ากระตุกของผู้ตายร้องบอก

□

ตาเป็นสับประรด

หมายถึง ตาของพรรคพวกที่คอยสอดส่องดูแลเหตุการณ์อยู่รอบข้าง

□

ปลาตายน้ำตื้น

หมายถึง คนที่ทำพลาดเพราะเหตุเล็กน้อย

ก. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5

□

หมาเห่าใบตองแห้ง

หมายถึง คนที่ชอบพูดเอะอะแสดงว่าเก่ง แต่ไม่กล้าจริง

ข. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3 และ 4

□

กระต่ายตื่นตูม

หมายถึง ใช้เปรียบคนที่แสดงอาการตื่นตกใจง่ายโดยไม่ทันสำรวจให้

ถ้องแท้ก่อน

□

จุดได้ตำตอ

หมายถึง พูดหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บังเอิญไปโดนเอาเจ้าตัวหรือผู้ที่ป็น
เจ้าของเรื่องนั้นเข้า โดยผู้พูดหรือผู้ทำไม่รู้ตัว

ค. พยางค์ที่ 2 สัมผัสกับพยางค์ที่ 3, 4 และ 5

□

ไม่ดูคำดูดี

หมายถึง เลิกเกี่ยวข้องกับอย่างเด็ดขาด

ด. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 4

พูดจนลืงหลับ

หมายถึง พูดมากจนผู้ฟังเบื่อ

ดบหัวลอบหล้ง

หมายถึง ทำหรือพูดให้กระทบกระเทือนใจในตอนแรกแล้วกลับทำหรือพูดเป็นการปลอบใจในตอนหลัง

ผงเข้าตาตัวเอง

หมายถึง เมื่อปัญหาหรือความเดือดร้อนเกิดแก่ผู้อื่น ช่วยแก้ไขให้เขาได้ แต่เมื่อเกิดแก่ตน กลับแก้ไขไม่ได้

ด. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5 หรือ 6

คอหอยกับลูกกระเดือก

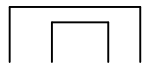
หมายถึง คน 2 คนที่เขากันดีแยกกันไม่ออก หรือมีความเห็นคล้อยตามกันเสมอ

สวมน้ำกากเข้าหากัน

หมายถึง แสร้งทำหรือแสร้งพูดดีต่อกัน

ท. พยางค์ที่ 3 สัมผัสกับพยางค์ที่ 6 และพยางค์ที่ 4 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5

ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว

หมายถึง ทำอย่างเดียวได้ผล 2 อย่าง, ลงทุนครั้งเดียวได้ผลกำไร 2 ทาง

ธ. พยางค์ที่ 4 สัมผัสกับพยางค์ที่ 5 หรือ 6

งเป็นไก่ตาแตก

หมายถึง งามากจนทำอะไรไม่ถูก

คบมือข้างเดียวไม่ดัง

หมายถึง ทำอะไรฝ่ายเดียวไม่เกิดผล

ยกภูเขาออกจากอก

หมายถึง โลงอก, หมควิดกักขฬ, ปลดเปลื้องภาระที่หนักอกหนักใจ

ให้หมดไป

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีการใช้คำสัมผัสกัน ทำให้สำนวนมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง มีความไพเราะ และช่วยให้ผู้ใช้สำนวนสามารถจดจำสำนวนได้ง่ายยิ่งขึ้น การใช้คำสัมผัสพบในสำนวนที่มี 2 ลักษณะ คือ การใช้คำสัมผัสสระ และการใช้คำสัมผัสอักษร สำนวนพม่าที่มีการใช้คำสัมผัสสระมีเนื้อความตั้งแต่ 1-4 ตอน ขณะที่สำนวนไทยที่มีการใช้คำสัมผัสสระมีเนื้อความ 1-2 ตอนเท่านั้น โดยสำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีเนื้อความเพียง 1 ตอนจะพบการสัมผัสสระของพยางค์ในตำแหน่งที่แตกต่างกัน ทำให้สำนวนนั้นๆ มีความสละสลวยและไพเราะ ส่วนสำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีเนื้อความตั้งแต่ 1 ตอนขึ้นไป ลักษณะการใช้คำสัมผัสที่พบคือ พยางค์สุดท้ายของคำในตอนหน้าจะส่งสัมผัสไปยังพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของตอนหลัง ลักษณะการสัมผัสเช่นนี้ทำให้ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง ทำให้ผู้ใช้สำนวนสามารถจดจำสำนวนและนำไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น จึงปรากฏการใช้คำสัมผัสสระในสำนวนเป็นจำนวนมาก

นอกจากสำนวนพม่าและสำนวนไทยจะมีการใช้คำสัมผัสสระแล้ว จากการศึกษายังพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยยังมีการใช้คำสัมผัสอักษรด้วย การใช้คำสัมผัสอักษรมักพบในสำนวนพม่าที่มีเนื้อความ 1-2 ตอน และพบในสำนวนไทยที่มีเนื้อความ 1 ตอนเท่านั้น โดยจะพบการสัมผัสอักษรในตำแหน่งที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความไพเราะและทำให้สำนวนมีความกลมกลื่น น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากการศึกษายังพบอีกว่า นอกจากสำนวนพม่าและสำนวนไทยจะใช้คำ

สัมผัสแล้วยังพบสำนวนบางสำนวนที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสด้วย ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดพอสังเขปได้ดังนี้

3.2.5 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส

นอกจากการใช้คำสัมผัสสระและคำสัมผัสอักษรแล้ว จากการศึกษายังพบว่า มีสำนวนพม่าและสำนวนไทยจำนวนหนึ่งที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างสำนวนพอสังเขปเท่านั้น ดังนี้

3.2.5.1 สำนวนพม่าที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสจะมีเนื้อความเพียง 1-2 ตอนเท่านั้น ดังนี้

ก. สำนวนพม่าที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส 1 ตอน

၈	၁၁း	ပိန်	ကြည်
thá	ewa	pyán	ci
ลูก	ไป	กลับ	ดู

ลูกไปหันกลับไปดู

หมายถึง ต้องมีความรอบคอบ

ခင်	ရာ	ဆွေမျိုး
khin	yà	hswè-myo
สนิท	เมื่อ	ญาติ

หากสนิท(ก็เป็น)ญาติ

หมายถึง แม้ว่าจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องเป็นญาติกันทางสายเลือด แต่

หากสนิทสนมกันมากก็เปรียบเสมือนเป็นญาติมิตรกัน

အောင်	ဥက္က	တောင့်
ʔə-əéʔ	gàan	sàun
ชีวิต	ปัญญา	ดูแล

ดูแลชีวิตด้วยสติปัญญา

หมายถึง ถ้าใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต อายุจะยืนยาว

မ   ဂျူ   တတ်   ဇေးဇာတ်း
 mə   hlù   táʔ   ze-yaun

ไม่   ทำทาน   สามารถ   ขายของ
 ไม่สามารถทำทานได้   ขายของ

หมายถึง หากไม่สามารถบริจาคทานได้ให้ประกอบอาชีพค้าขาย

ข. ส่วนพม่าที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส 2 ตอน

နေ   မြင်   ည   ဇျာတ်
 né   myin   ná   pyáʔ

กลางวัน   เห็น   กลางคืน   หาย

กลางวันเห็น กลางคืนหาย

หมายถึง เพิ่งเห็นกันอยู่หลั้ๆ ก็มาด่วนตายจากไปเสียแล้ว

ဇျာတ်   ဇာတ်   ဆံဝုံး   ဝါ
 yáun   náʔ   sə-don   pà

ช่องผม(หย่า)   ข้างหลัง   มวยผม(สะโดง)   มีมาด้วย

ข้างหลังหย่า สะโดง

หมายถึง ตามธรรมเนียมของชาวพม่า เมื่อต้องแต่งงานออกเรือน ฝ่าย

หญิงต้องออกเรือนไปอยู่บ้านฝ่ายชาย คือ ผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตามหรือทำหน้าที่เป็นข้างเท้า
 หลัง

3.2.5.2 ส่วนคนไทยที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส

จากการศึกษาพบว่า ส่วนคนไทยที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสจะมีเนื้อความเพียง 1 ตอน
 เท่านั้น ดังนี้

กาคาบพริก

หมายถึง ลักษณะที่คนผิวดำแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสีแดง

แกว่งเท้าหาเสี้ยน

หมายถึง รนหาเรื่องเดือดร้อน

ชนหัวลูก

หมายถึง อาการที่ตกใจหรือกลัวมาก จนรู้สึกคล้ายกับผมตั้งชันขึ้น

จี๋เกียดสันหลังยาว

หมายถึง เรียกคนเกียดคร้านเอาแต่นอน

จับปลาสองมือ

หมายถึง หมายถึงเอาให้ได้ทั้ง 2 อย่าง, เลี้ยงทำการ 2 อย่างพร้อมๆ กัน ซึ่งอาจไม่สำเร็จทั้ง 2 อย่าง

เด็กเมือวานชื่น

หมายถึง คำกล่าวเชิงดูหมิ่นหรือเชิงสั่งสอนว่ามีความรู้หรือมี

ประสบการณ์น้อย

สิบแปดมงกุฏ

หมายถึง ผู้ที่มีเล่ห์เหลี่ยมมากหรือนักเลง

หาตัวจับยาก

หมายถึง เก่งมาก, หากคนเทียบเท่าได้ยาก

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบสำนวนที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสเหมือนกัน โดยสำนวนพม่าที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสจะพบในสำนวนที่มีเนื้อความ 1-2 ตอน และพบในสำนวนไทยที่มีเนื้อความ 1 ตอนเท่านั้น ผู้วิจัยสังเกตว่าสำนวนพม่าที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส อาจมีการใช้คำในลักษณะอื่น เช่น การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน แต่สำนวนไทยที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสสักจะไม่มีการใช้คำลักษณะอื่นในสำนวน คือ สำนวนไทยที่ไม่มีการใช้คำสัมผัสสักจะเป็นสำนวนที่มีการนำคำมูลมาเรียงต่อกันจนเกิดความหมายใหม่ นั่นคือ “คำประสม”

อนึ่ง จากการศึกษาในข้างต้นจะเห็นได้ว่าทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีลักษณะการใช้คำที่เหมือนกัน 5 ประการ คือ 1. การใช้คำซ้ำกัน 2. การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน 3. การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน 4. การใช้คำสัมผัสกัน และ 5. สำนวนที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส แต่จากการศึกษายังพบลักษณะการใช้คำอีกประการหนึ่งที่พบเฉพาะในสำนวนพม่าเท่านั้น คือ “การใช้คำรหัส” ในที่นี้หมายถึงสำนวนพม่าที่มีความหมายไม่ตรงตัวอักษร เป็นเพียงการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อให้จำง่ายเท่านั้น แต่ต้องตีความหมายของสำนวนอีกชั้นหนึ่งจากรหัสของคำ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเน้นคำที่มีลักษณะเป็นคำรหัสด้วยอักษรตัวสีเข้มซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.2.6 สำนักพม่าที่มีการใช้คำรหัส

เนื่องจากการใช้คำรหัสเป็นลักษณะเฉพาะของสำนักพม่า ผู้วิจัยจึงขออธิบายเกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์สำนักพม่าที่มีการใช้คำรหัสเพื่อให้จดจำสำนวนได้ง่ายยิ่งขึ้น การใช้คำรหัสเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหลักทักทายของพม่า ดังนี้

ဒေါ်ရွှေစုဝင်း (/dò-shun-lé-win/, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2558) กล่าวว่า ทักทายเป็นหลักทางโหราศาสตร์ซึ่งใช้เรียกดาวพระเคราะห์จำนวน 8 ดวง ได้แก่ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาวอังคาร ดาวพุธ ดาวพฤหัสบดี ดาวศุกร์ ดาวเสาร์ และดาวราหู ดาวพระเคราะห์ทั้ง 8 ดวงถูกกำหนดให้ประจำทิศต่างๆ และมีเลขทักทาย ดังนี้

พระอาทิตย์	ประจำทิศตะวันออกเฉียงเหนือ	เลขทักทาย 1
พระจันทร์	ประจำทิศตะวันออก	เลขทักทาย 2
ดาวอังคาร	ประจำทิศตะวันออกเฉียงใต้	เลขทักทาย 3
ดาวพุธ	ประจำทิศใต้	เลขทักทาย 4
ดาวพฤหัสบดี	ประจำทิศตะวันตก	เลขทักทาย 5
ดาวศุกร์	ประจำทิศเหนือ	เลขทักทาย 6
ดาวเสาร์	ประจำทิศตะวันตกเฉียงใต้	เลขทักทาย 7
ดาวราหู	ประจำทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	เลขทักทาย 8

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำตารางแสดงวันในรอบสัปดาห์และดาวเคราะห์ต่างๆ ซึ่งสัมพันธ์กับหลักทักทาย ของ ชิน เมียว ซิด (2545: 47) มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้าใจหลักทักทายของพม่าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 5 ทิศ วันในรอบสัปดาห์ ดาวเคราะห์ สัตว์ประจำทิศ และเลขทักทายของพม่า

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ	ทิศตะวันออก	ทิศตะวันออกเฉียงใต้
วันอาทิตย์	วันจันทร์	วันอังคาร
พระอาทิตย์	พระจันทร์	ดาวอังคาร
ครุฑ	เสือ	สิงห์
เลขทักทาย 1	เลขทักทาย 2	เลขทักทาย 3

ตารางที่ 5 ทิศ วันในรอบสัปดาห์ ดาวเคราะห์ สัตว์ประจำทิศ และเลขทักษาของพม่า (ต่อ)

ทิศเหนือ วันศุกร์ ดาวศุกร์ หนูตะเภา เลขทักษา 6		ทิศใต้ วันพุธภาคเช้า ดาวพุธ ช้างพลาย เลขทักษา 4
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ วันพุธภาคบ่าย ดาวราหู ช้างพัง เลขทักษา 8	ทิศตะวันตก วันพฤหัสบดี ดาวพฤหัสบดี หนู เลขทักษา 5	ทิศตะวันออกเฉียงใต้ วันเสาร์ ดาวเสาร์ พระยานาค เลขทักษา 7

จากตารางในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวพม่ามีความเชื่อเรื่องหลักทักษา เพราะชาวพม่าเชื่อว่าดาวพระเคราะห์ทั้ง 8 มีเหล่าเทวดาประจำทิศคุ้มครอง ทั้งนี้ ဒေါ်ရွှ်းလှိုင် (do-shun-lé-win/, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2558) ยังกล่าวอีกว่า พยัญชนะภาษาพม่ามีความสัมพันธ์กับวันเกิด และตัวเลขทักษา ชาวพม่ามักนำตัวพยัญชนะเหล่านี้ไปตั้งชื่อลูกตามวันเกิด โดยกำหนดอักษรตัวแรกของชื่อไว้ตามอักษรอวรรคและอักษรวรรคแต่ละวรรคที่สัมพันธ์กับวันเกิด ดังนี้

ตารางที่ 6 พยัญชนะภาษาพม่าที่มีความสัมพันธ์กับวันเกิดและตัวเลขทักษาของพม่า

วันเกิด	อักษรอวรรค/วรรค	พยัญชนะภาษาพม่า	ตัวเลขทักษา
วันอาทิตย์	อวรรค အ /ʔá/	အ /ʔá/ ဥ /ʔú/	หมายเลข 1
วันจันทร์	วรรค က /ká/	က /ká/ ခ /khá/ ဂ /gá/ ဃ /gá/ င /ngá/	หมายเลข 2
วันอังคาร	วรรค စ /sá/	စ /sá/ ဆ /hsá/ ဇ /zá/ ဈ /zá/ ည /hjá/	หมายเลข 3
วันพุธ	อวรรค ယ /yá/	ယ /yá/ ရ /yá/ လ /lá/ ဝ /wá/	หมายเลข 4
วันพฤหัสบดี	วรรค ပ /pá/	ပ /pá/ ဖ /phá/ ဖ /bá/ ဝ /bá/ မ /má/	หมายเลข 5
วันศุกร์	อวรรค ဝ /eá/	ဝ /eá/ ဘ /há/ င /lá/	หมายเลข 6
วันเสาร์	วรรค တ /tá/	တ /tá/ ထ /thá/ ဒ /dá/ ဓ /dá/ န /ná/	หมายเลข 7
(ไม่นิยม)	วรรค င /tá/*	င /tá/ ဌ /thá/ ည /dá/ ဝ /dá/ ဏ /ná/	หมายเลข 8

* เนื่องจากชาวพม่าไม่นิยมนำตัวพยัญชนะวรรค င /tá/ มาเป็นพยัญชนะตัวแรกในการตั้งชื่อ ดังนั้น ผู้ที่เกิดวันพุธภาคบ่ายหรือวันราหูจะใช้พยัญชนะอวรรค ယ /yá/ มาเป็นพยัญชนะตัวแรกในการตั้งชื่อแทน

จากตารางในข้างต้นนี้สามารถอธิบายได้ว่า พยัญชนะภาษาพม่ามีความสัมพันธ์กับวันเกิดและตัวเลขทักษาของพม่า กล่าวคือ ผู้ที่เกิดวันอาทิตย์ ควรตั้งชื่อขึ้นต้นด้วยอักษรอรรค อ /ʔá/ ประกอบด้วยพยัญชนะ อ /ʔá/ ၊ ဥ /ʔú/ ตัวเลขทักษาของวันอาทิตย์ คือ หมายเลข 1, ผู้ที่เกิดวันจันทร์ ควรตั้งชื่อขึ้นต้นด้วยอักษรอรรค ဘ /ká/ ประกอบด้วยพยัญชนะ ဘ /ká/ ၊ ခ /khá/ ၊ င /gá/ ၊ ဃ /gá/ ၊ င /gá/ ตัวเลขทักษาของวันจันทร์ คือ หมายเลข 2 ฯลฯ ตามลำดับ

อนึ่ง จากการศึกษาพบว่า จำนวนพม่าทั้ง 558 จำนวนที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ปรากฏการใช้คำรหัสเพียง 8 จำนวนเท่านั้น โดยผู้วิจัยได้จำแนกจำนวนพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัส ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. จำนวนพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับวัน และ 2. จำนวนพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับตัวเลข ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเน้นลักษณะการใช้คำรหัสโดยการพิมพ์ด้วยตัวสี เข้ม ซึ่งสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

3.2.6.1 จำนวนพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับวัน

จากการศึกษาพบว่ามีจำนวนพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับวันมี 5 จำนวน เป็นจำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับวันซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวพม่า กล่าวคือ วันที่ควรหรือไม่ควรอาบน้ำ วันที่ควรหรือไม่ควรสระผม วันที่ควรหรือไม่ควรสมรสกัน วันเหล่านี้ในจำนวนพม่าไม่ได้บอกกล่าวโดยตรง แต่อาศัยการจัดเรียงคำในประโยคเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ ซึ่งสามารถแสดงวิธีการสร้างคำและความหมายได้ดังนี้

ငါ့သားရွှေတောင် ရေကိုရေ့ငံ ၊ အောင်စံဖြိုး ရေချိုးရက်

/ŋá-əa shwè-tàun yè kò sháun ʔaun-sàn-phyo yè-cho yéʔ/

ลูกชายข้าชเว่ต้าว(ชื่อคน) * หลีกเลียงน้ำ

อ่าวสันโพย(ชื่อคน) วันอาบน้ำ

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 44) ได้อธิบายความหมายของจำนวนนี้ไว้ว่า

“နာလန်ထတောင် ရေမချိုးသင့်သည့် နေ့များမှာ တနင်္လာ ၊ သောကြာ ၊ ဗုဒ္ဓဟူး ၊ စနေ ဖြစ်သည့်။ ရေချိုးသင့်သည့် နေ့များမှာ တနင်္ဂနွေ ၊ အင်္ဂါ ၊ ကြာသပတေး ဖြစ်သည်။ (ငါ=တနင်္လာ ၊ သား=သောကြာ ၊ ရွှေ=ဗုဒ္ဓဟူး ၊ တောင်=စနေ ၊ အောင်=တနင်္ဂနွေ ၊ စံ=အင်္ဂါ ၊ ဖြိုး=ကြာသပတေး။)”

* ผู้วิจัยจะวงเล็บชื่อเฉพาะของชาวพม่า โดยชื่อคนที่ปรากฏในงานวิจัยนี้จะเป็นชื่อที่ถ่ายถอดเสียงตามการออกเสียงจริงของชาวพม่า

/nà-làn-thá twin yè-mə-cho eín eí né mya hmà tə-nin-la, əâu[?]-ca, bou[?]-də-hu, sə-nè phyi[?] eì yè-cho eín eí né mya hmà tə-nin-gə-nwè, ʔin-ga, ca-ə̀-ə̀-bə-de phyi[?] eì/ (/nà=tə-nin-la, əa=əâu[?]-ca, shwè=bou[?]-də-hu, tàun=sə-nè, ʔàun=tə-nin-gə-nwè, sà̀n=ʔin-ga, phyo=ca-ə̀-ə̀-bə-de/)

หมายถึง เมื่อพินจากไซ้ วันที่ไม่ควรอาบน้ำ คือ วันจันทร์ วันศุกร์ วันพุธ และวันเสาร์ วันที่ควรอาบน้ำ คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี (ฉ /nà/=วันจันทร์, วรรณ /əa/=วันศุกร์, ฐ /shwè/=วันพุธ, วรรณ /tàun/=วันเสาร์, วรรณ /ʔàun/=วันอาทิตย์, ฒ /sà̀n/=วันอังคาร, ฐ /phyo/=วันพฤหัสบดี)

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่เกิดจากการนำคำมาจัดเรียงกันเพื่อให้ผู้คนสามารถจดจำวันต่างๆ ที่ควรหลีกเลี่ยงและควรกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ในสำนวนนี้สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง คือ การอาบน้ำในวันจันทร์ วันศุกร์ วันพุธ และวันเสาร์ สิ่งที่ไม่ควรกระทำ คือ การอาบน้ำในวันอาทิตย์ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มีความสัมพันธ์กับพยัญชนะต้นและตัวเลขทศภาษาของพม่า ดังได้แสดงไว้ในตารางที่ 6 เพราะเมื่อพิจารณาพยัญชนะต้นภาษาพม่าแต่ละคำจะเห็นได้ว่า สำนวน ฉวรรณฐวรรณ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ /nà-əa shwè-tàun yè kò shàun ʔàun-sà̀n-phyo yè-cho yé[?]/ ลูกชายข้าชเหว่ต่าว(ชื่อคน) หลีกเลียงน้ำ อ่าวสันโพย(ชื่อคน) วันอาบน้ำ ได้นำหลักทศภาษาไปใช้เพื่อสร้างคำรหัสในสำนวน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ

/nà-əa shwè-tàun yè kò shàun ʔàun-sà̀n-phyo yè-cho yé[?]/

ลูกชายข้าชเหว่ต่าว(ชื่อคน) หลีกเลียงน้ำ

อ่าวสันโพย(ชื่อคน) วันอาบน้ำ

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ห้าวานจากคำรหัสในสำนวนพม่า

คำรหัส ฉฉฉฉฉฉ /nà-əa shwè-tàun/			คำรหัส ฉฉฉฉฉฉ /ʔàun-sà̀n-phyo/		
คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)	คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)
ฉ /nà/	ฉ /nà/	วันจันทร์	ฉฉ /ʔàun/	ฉ /ʔà/	วันอาทิตย์
วรรณ /əa/	วรรณ /əá/	วันศุกร์	ฒ /sà̀n/	ฒ /sá/	วันอังคาร
ฐ /shwè/	ฐ /yá/	วันพุธ	ฐ /phyo/	ฐ /phá/	วันพฤหัสบดี
วรรณ /tàun/	วรรณ /tá/	วันเสาร์			

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มีความสัมพันธ์กับพยัญชนะต้นและตัวเลขทักขานของพม่า เพราะเมื่อพิจารณาพยัญชนะต้นภาษาพม่าแต่ละคำจะเห็นได้ว่า สำนวน **ကရင်သားမွေး ၊ ခေါင်းမေးဆေး နှင့် ၊ အိုးဝဉ်ဝိုး ပြီးအောင်ဆေး** /kə-yin-əa mwe gaun mə-hse hnin ʔo-sì ti byi ʔàun hse/ ชาวกะเหรี่ยงตลอด ไม่ให้สระผม ให้ตัดลงยาว แล้วจึงสระ ได้นำหลักทักขานมาใช้เพื่อสร้างคำรหัสในสำนวน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ကရင်သားမွေး ၊ ခေါင်းမေးဆေးနှင့် ၊ အိုးဝဉ်ဝိုး ပြီးအောင်ဆေး

/kə-yin-əa mwe gaun mə-hse hnin ʔo-sì ti byi ʔàun hse/

ชาวกะเหรี่ยงตลอด ไม่ให้สระผม ให้ตัดลงยาว แล้วจึงสระ

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า

คำรหัส ကရင်သားမွေး /kə-yin-əa mwe/			คำรหัส အိုးဝဉ်ဝိုး /ʔo-sì ti/		
คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)	คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)
က /ká/	က /ká/	วันจันทร์	အိုး /ʔo/	အ /ʔá/	วันอาทิตย์
ရင် /yin/	ရ /yá/	วันพุธ	ဝဉ် /sì/	ဝ /sá/	วันอังคาร
သား /əa/	သ /əá/	วันศุกร์	ဝိုး /ti/	ဝ /tá/	วันเสาร์
မွေး /mwe/	မ /má/	วันพฤหัสบดี			

จากตารางจะเห็นได้ว่า วันที่ได้จากกรวิเคราะห์คำรหัส **ကရင်သားမွေး** /kə-yin-əa mwe/ คือ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ และวันพฤหัสบดี ส่วนวันที่ได้จากกรวิเคราะห์คำรหัส **အိုးဝဉ်ဝိုး** /ʔo-sì ti/ คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันเสาร์ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาความหมายของสำนวนนี้ จะเห็นได้ว่า รหัสที่ได้จากการวิเคราะห์ตรงกับความหมายของสำนวนดังที่ได้แสดงไว้แล้วในข้างต้น ด้วยหลักการนี้ชาวพม่าจึงสามารถจดจำวันที่ควรสระผมและวันที่ไม่ควรสระผมได้

မ္ဇူသောက ၊ အင်းဝရာဇာ ၊ အိမ်ထောင်ဖက် ၊ အသက်မရည်ရာ

/də-mà əw-ká ʔin-wá yà-zà ʔèin-thàun-phéʔ ʔə-éʔ mə-shè-yà/

ธรรมะโตกา อังวะราชา คู่สมรส อายุไม่ยืนยาว

หนังสือ **မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား** /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 103) ได้อธิบายความหมายของสำนวนนี้ไว้ว่า

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า

คำรหัส အောင်ပုလား /ʔaun-pá kə-la/			คำรหัส ဆွေးဝေရ်ရင်း /hswè-əa dō-yin/		
คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)	คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)
အောင် /ʔaun/	အ /ʔá/	วันอาทิตย์	ဆွေး /hswè/	ဆ /hsá/	วันอังคาร
ပု /pá/	ပ /pá/	วันพฤหัสบดี	ဝေး /ea/	ဝ /eá/	วันศุกร์
ကု /kú/	က /ká/	วันจันทร์	ဝေ /dò/	ဝ /tá/	วันเสาร์
လား /la/	လ /lá/	วันพุธ	ရင်း /yin/	ရ /yá/	วันราหู

จากตารางจะเห็นได้ว่า วันที่ได้จากการวิเคราะห์คำรหัส **အောင်ပုလား** /ʔaun-pá kə-la/ คือ วันอาทิตย์ วันพฤหัสบดี วันจันทร์ และวันพุธ ส่วนวันที่ได้จากการวิเคราะห์คำรหัส **ဆွေးဝေရ်ရင်း** /hswè-əa dō-yin/ คือ วันอังคาร วันศุกร์ วันเสาร์ และวันราหู เมื่อพิจารณาความหมายของสำนวนนี้พบว่า คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี วันจันทร์และวันพุธ วันอังคารและวันศุกร์ วันเสาร์และวันราหู เป็นวันที่ควรคบหาเป็นมิตรหรือเป็นคู่แข่งกัน ผลการวิเคราะห์นี้จึงสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องวันแต่งงานที่สมพงศ์กันของ **ချစ်ဝင်း** (/chíʔ-sàn-win/) ทั้งนี้ ในบางครั้งพบการใช้สำนวนนี้ว่า **အောင်ပုလား၊ ဆွေးဝေရ်ရင်း၊ ဝိတ်ဖက်ချင်း** /ʔaun-pá kə-la hswè-əa dō-yin mèiʔ-phéʔ-chin/ **อ่าวปီး**(ชื่อคน)เป็นแขก ญาติมิตรที่สนิทสนมมาก **เนื้อคู่**

อนึ่ง จากการศึกษาพบว่ายังมีสำนวนพม่าอีกสำนวนหนึ่งซึ่งมีการนำคำมาเข้าคู่กัน และปรากฏว่าตรงกับตำราการดูวันที่สมพงศ์กันของ **ချစ်ဝင်း** (/chíʔ-sàn-win/) คือ สำนวน

ဦးဘဝိန်ပန်း ၊ ဇနီးလှကိုရူ ၊ ဝိတ်ဖက်သ

/ʔu-əà-sèin-pan dan hlá kò shà mèiʔ-phéʔ eà/

อูต้า(ชื่อคน) หาดอกหางนกยูง ดอกดิน เนื้อคู่

หนังสือ **မြန်မာဆိုရိုးစကား** /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 290) ได้อธิบายความหมายของสำนวนนี้ไว้ว่า

“**တနင်္ဂနွေနှင့်သောကြာ ၊ အင်္ဂါနှင့်ကြာသပတေး ၊ စနေနှင့်ဗုဒ္ဓဟူး ၊ တနင်္လာနှင့်ရာဟု**
သားသမီးဝိုက်သည် အိမ်ထောင်ဖက်အဖြစ် ပေါင်းသင်းရန် သင့်သောနေ့များ ဖြစ်ကြသည်။” (ဦး=တနင်္ဂနွေ ၊
သား=သောကြာ ၊ စိန်=အင်္ဂါ ၊ ပန်း=ကြာသပတေး ၊ ဇနီး=စနေ ၊ လှ=ဗုဒ္ဓဟူး ၊ ကို=တနင်္လာ ၊ ရူ=ရာဟု။)

/tə-nìn-gə-nwè hnín èâu⁷-cà, ʔin-gà hnín ca-èà-bə-de, sə-nè hnín bôu⁷-də-hu, tə-nìn-là hnín yà-hú ea-əə-mi dó èi ʔèin-thàun-phé⁷ ʔə-phyí⁷ paun-əin yàn əin əw né-nàn mya phyí⁷ cá èi/ (ʔu=tə-nìn-gə-nwè, èà=èâu⁷-cà, sèin=ʔin-gà, pan=ca-èà-bə-de, dan=sə-nè, hlá=bôu⁷-də-hu, kò= tə-nìn-là, shà=yà-hú)

หมายถึง คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันศุกร์ วันอังคารและวันพฤหัสบดี วันเสาร์และวันพุธ วันจันทร์และวันราหู ดวงดาวประจำวันเหล่านี้ควรคบหาแต่งงานกัน (๕: /ʔu/=วันอาทิตย์, ๖๖ /əà/=วันศุกร์, ๖๖ /sèin/=วันอังคาร, ๖๖ /pan/=วันพฤหัสบดี, ๖๖ /dan/=วันเสาร์, ๖๖ /hlá/=วันพุธ, ๖๖ /kò/=วันจันทร์, ๖๖ /shà/=วันราหู)

เมื่อนำหลักการวันเกิดที่สมพงศ์และไม่สมพงศ์กันมาใช้วิเคราะห์ร่วมกับหลักการตั้งชื่อของชาวพม่า จะสามารถวิเคราะห์สำนวน ๕: ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ /ʔu-əà-sèin-pan dan hlá kò shà mèi⁷-phé⁷ əà/ อูต้า(ชื่อคน) หาดอกหางนกยูง ดอกดิน เนื้อคู่ ได้ดังนี้

๕: ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖

/ʔu-əà-sèin-pan dan hlá kò shà mèi⁷-phé⁷ əà/

อูต้า(ชื่อคน) หาดอกหางนกยูง ดอกดิน เนื้อคู่

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์หาวันจากคำรหัสในสำนวนพม่า

คำรหัส ๕: ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ /ʔu-əà-sèin-pan/			คำรหัส ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ /dan hlá kò shà/		
คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)	คำ	พยัญชนะต้น	วัน (รหัสที่ได้)
๕: /ʔu/	๖๖ /ʔú/	วันอาทิตย์	๖๖ /dan/	๖๖ /d/	วันเสาร์
๖๖ /əà/	๖๖ /əá/	วันศุกร์	๖๖ /hlá/	๖๖ /lá/	วันพุธ
๖๖ /sèin/	๖๖ /sá/	วันอังคาร	๖๖ /kò/	๖๖ /ká/	วันจันทร์
๖๖ /pan/	๖๖ /pá/	วันพฤหัสบดี	๖๖ /shà/	๖๖ /yá/	วันราหู

จากตารางจะเห็นได้ว่า วันที่ได้จากการวิเคราะห์คำรหัส ๕: ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ /ʔu-əà-sèin-pan/ คือ วันอาทิตย์ วันศุกร์ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี ส่วนวันที่ได้จากการวิเคราะห์คำรหัส ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ /dan hlá kò shà/ คือ วันเสาร์ วันพุธ วันจันทร์ และวันราหู เมื่อพิจารณาความหมายของสำนวนนี้พบว่า คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันศุกร์ วันอังคารและวันพฤหัสบดี วันเสาร์และวันพุธ วัน

จันทร์และวันราหู ดวงดาวประจำวันเหล่านี้ควรคบหาแต่งงานกัน ฉะนั้น ผลการวิเคราะห์นี้จึงสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องวันแต่งงานที่สมพงศ์กันของ ฤๅ๓๐๓: (/chiʔ-sàn-wìn/) ทุกประการ

3.2.6.2 สำนักพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับตัวเลข

จากการศึกษาพบว่ามีสำนักพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับตัวเลขมี 3 สำนัก โดยตัวเลขเหล่านี้ล้วนเป็นตัวเลขที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ตัวเลขนี้หนักของระฆังมินิกุนซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก ตัวเลขปีศักราชในการสร้างเมืองมัณฑะเลย์ และตัวเลขบอกจำนวนของเจดีย์ในเมืองพุกาม ตัวเลขเหล่านี้ถูกจัดเรียงให้อยู่ในรูปของคำรหัสซึ่งต้องตีความหมายอีกชั้นหนึ่ง ดังนี้

မင်းဖြူမှန်မှန်ပြေ

/mè-min-phyù hmàn-hmàn pyo/

กษัตริย์ผู้ทรงธรรม ตรัสแต่ความสัตย์

หนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 153) ได้อธิบายความหมายของสำนักนี้ไว้ว่า

“မင်းကွန်းခေါင်းလောင်းကြီးသည် ကြေးဝိဿာရိန်ပေါင်း ၅၅၅၅၅ ခုရှိသည်။” (မင်း=၅ ၊ ဖြူ=၅ ၊ မှန်=၅ ၊ မှန်=၅ ၊ ပြေ=၅)

/min-kun-khaun-laun-ci èi ce-pèiʔ-əà-chèin-paun 55,555 (ᵛa-əaun ᵛa-thàun ᵛa-yà ᵛa-zè ᵛa)-khàn shí èi/ (min=ᵛa, phyù=ᵛa, hmàn=ᵛa, hmàn=ᵛa, pyo=ᵛa)

หมายถึง น้ำหนักของระฆังยักษ์มินิกุน (မင်းကွန်း /min-kun/) คือ ประมาณ 55,555 ปีตดา (1 ปีตดา=1.633 กิโลกรัม) (မင်း /min/=၅[5], ဖြူ /phyù/=၅[5], မှန် /hmàn/=၅[5], မှန် /hmàn/=၅[5], ပြေ /pyo/=၅[5])

เมื่อพิจารณาพยัญชนะภาษาพม่าที่มีความสัมพันธ์กับวันเกิดและตัวเลขทักษาของพม่าซึ่งผู้วิจัยได้แสดงไว้แล้วในตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า ในลำดับแรก ผู้วิจัยได้กล่าวถึงวันเกิดในรอบสัปดาห์ จากนั้นเป็นอักษรอรรคและอักษรวรรคต่างๆ และในลำดับสุดท้ายผู้วิจัยได้แสดงตัวเลขทักษาของพม่า

การวิเคราะห์สำนักพม่าที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับตัวเลขนี้ใช้ความสัมพันธ์ของตัวอักษรอรรคและตัวอักษรวรรคต่างๆ กับตัวเลขทักษา กล่าวคือ พยัญชนะในอรรค ၁ /ʔá/ หมายถึง ตัวเลขทักษาหมายเลข 1, พยัญชนะในวรรค ၁ /ká/ หมายถึง ตัวเลขทักษาหมายเลข

2, พยัญชนะในอวรรค ๐ /sá/ หมายถึง ตัวเลขที่ศึกษาหมายเลข 3, พยัญชนะในอวรรค ๑ /yá/ หมายถึง ตัวเลขที่ศึกษาหมายเลข 4, พยัญชนะในอวรรค ๐ /pá/ หมายถึง ตัวเลขที่ศึกษาหมายเลข 5, พยัญชนะในอวรรค ๑ /eá/ หมายถึง ตัวเลขที่ศึกษาหมายเลข 6, พยัญชนะในอวรรค ๑ /tá/ หมายถึง ตัวเลขที่ศึกษาหมายเลข 7 และพยัญชนะในอวรรค ๑ /tá/ หมายถึง ตัวเลขที่ศึกษาหมายเลข 8

เมื่อนำหลักเกณฑ์นี้มาวิเคราะห์สำนวน ๑๑: ๑๑ /mə-min-phyù hmàn-hmàn pyo/ กษัตริย์ผู้ทรงธรรม ตรัสแต่ความสัตย์ สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

๑๑: ๑๑ /mə-min-phyù hmàn-hmàn pyo/

/mə-min-phyù hmàn-hmàn pyo/

กษัตริย์ผู้ทรงธรรม ตรัสแต่ความสัตย์

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า

คำรหัส ๑๑: ๑๑ /min-phyù hmàn-hmàn pyo/				
คำ	พยัญชนะต้น	อักษร อวรรค/วรรค	พยัญชนะภาษาพม่า	ตัวเลขที่ศึกษา
๑๑: /min/	๑ /má/	วรรค ๐ /pá/	๐ /pá/ ๑ /phá/ ๒ /bá/ ๓ /bá/ ๔ /má/	หมายเลข 5
๑๑ /phyù/	๑ /phá/	วรรค ๐ /pá/	๐ /pá/ ๑ /phá/ ๒ /bá/ ๓ /bá/ ๔ /má/	หมายเลข 5
๑๑ /hmàn/	๑ /má/	วรรค ๐ /pá/	๐ /pá/ ๑ /phá/ ๒ /bá/ ๓ /bá/ ๔ /má/	หมายเลข 5
๑๑ /hmàn/	๑ /má/	วรรค ๐ /pá/	๐ /pá/ ๑ /phá/ ๒ /bá/ ๓ /bá/ ๔ /má/	หมายเลข 5
๑๑ /pyo/	๐ /pá/	วรรค ๐ /pá/	๐ /pá/ ๑ /phá/ ๒ /bá/ ๓ /bá/ ๔ /má/	หมายเลข 5

เมื่อนำตัวเลขที่ศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียงต่อกัน จะได้ตัวเลข คือ

๑๑: /min/=5, ๑๑ /phyù/=5, ๑๑ /hmàn/=5, ๑๑ /hmàn/=5, ๑๑ /pyo/=5.....[55555]

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า

คำรหัส အုတ်ကျစ်ကျစ်အေး /ʔòuʔ cíʔ cə ʔe/				
คำ	พยัญชนะต้น	อักษร อวรรค/ววรรค	พยัญชนะภาษาพม่า	ตัวเลขที่ศึกษา
အုတ် /ʔòuʔ/	အ /ʔá/	อวรรค အ /ʔá/	အ /ʔá/ ၊ ဥ /ʔú/	หมายเลข 1
ကျစ် /cíʔ/	က /ká/	ววรรค က /ká/	က /ká/ ၊ ခ /khá/ ၊ ဝ /gá/ ၊ ဃ /gá/ ၊ င /ṅá/	หมายเลข 2
ကျစ် /cə/	က /ká/	ววรรค က /ká/	က /ká/ ၊ ခ /khá/ ၊ ဝ /gá/ ၊ ဃ /gá/ ၊ င /ṅá/	หมายเลข 2
အေး /ʔe/	အ /ʔá/	อวรรค အ /ʔá/	အ /ʔá/ ၊ ဥ /ʔú/	หมายเลข 1

เมื่อนำตัวเลขที่ศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียงต่อกัน จะได้ตัวเลข คือ

အုတ် /ʔòuʔ/=1, **ကျစ်** /cíʔ/=2, **ကျစ်** /cə/=2, **အေး** /ʔe/=1.....[1221]

ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับความหมายของสำนวน **အုတ် ကျစ် ကျစ် အေး**
မုတ္တလေး /ʔòuʔ cíʔ cə ʔe mán-də-le/ อัฐิ อดแน่น โด่งดัง ชุ่มเย็น มั่นคงเหลือ คือ กษัตริย์มินดง ได้
สร้างเมืองมณฑลระดณากุมิเป็นราชธานี ในปีศักราช 1221

สำนวนต่อไปที่มีลักษณะเป็นคำรหัสที่เกี่ยวกับตัวเลข คือ สำนวน

လှည်းဝင်ရိုးဘဲ လှည်းဘဲ ၊ ဝင်ဘုရားဝင်း

/hle wìn-yo àn tə-ṅàn-ṅàn bə-ṅàn bə-ya paun/

เสียงเพลาเกวียน ดั่งเอี้ยดอ้าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มีลักษณะของการย่อคำเป็นตัวเลข 2 ลักษณะด้วยกัน คือ มี
การย่อตัวเลขเป็น 2 จำนวน จำนวนแรกกล่าวว่า เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446 องค์ ส่วนจำนวน
ที่สองนั้นเข้าใจว่าเป็นจำนวนเก่าซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่เกินจริงของคน โบราณ เพื่อแสดงให้เห็น
ว่าเมืองพุกามเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาจึงมีเจดีย์จำนวนมากถึง 4,446,733 องค์ด้วยกัน

หนังสือ **မြန်မာ့ဝိုင်းစကား** /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 226) ได้อธิบายความหมายของสำนวน **လှည်းဝင်ရိုး**

သံ တည်ညံ့ ၊ ဝုဂ်ဘုရားပေါင်း /hle win-yo eàn tse-nhàn-nhàn bə-gàn bə-ya paun/ လိယံးပေလာကျီယံ
 သံဃိယံအိတ် ရာမယုတီဇေတိယံမိဝ်ဂုမာ ၂၅၂ ကာမာယသံဃိယံ နီ

ကာမာယဃာ: ဝ၊ ဝုဂ်ဗြု၊ ဝေဘင်းဝုဂ် ဇုးအဝါက ဘုရားပေါင်း ၄၄၄၆-ဆူဂိုသညံ။
 (လုညံး=၄ ၊ ဝင်= ၄ ၊ ဂိုး=၄ ၊ သံ=၆။)

/bə-gàn-myó-haun dwin she-၇ə-khà ká phə-ya paun 4,446 (le-thaun le-yà le-zè
 le)-hsù shí eì/

ကာမာယ ဣဝ်ဂုမာမိဝ်ဂေ ကာမိယံဂီဝ်ဇေတိယံတံဃိယံ 4,446 ဝဂ် (လုညံး /hle/=၄[4],
 ဝင် /wìn/= ၄[4], ဂိုး /yo/=၄[4], သံ /eàn/=၆[6])

မိဝ်ဂေကံဇေတိယံကာမိယံဂီဝ်ဇေတိယံအဝါကဘုရားပေါင်းအဝါကဘုရားပေါင်း
 တံဃိယံတံဃိယံအဝါကဘုရားပေါင်းအဝါကဘုရားပေါင်း

လုညံးဝင်ဂိုးသံ တည်ညံ့ ၊ ဝုဂ်ဘုရားပေါင်း
 /hle win-yo eàn tse-nhàn-nhàn bə-gàn bə-ya paun/
 လိယံးပေလာကျီယံ သံဃိယံအိတ် ရာမယုတီဇေတိယံမိဝ်ဂုမာ

တာဝါ ၁၄ ကာမိယံဂီဝ်ဇေတိယံအဝါကဘုရားပေါင်းအဝါကဘုရားပေါင်း

ကာမိယံလုညံးဝင်ဂိုးသံ /hle win-yo eàn/				
ကာမိယံ	ကာမိယံဂီဝ်ဇေတိယံ	ကာမိယံအဝါကဘုရားပေါင်း	ကာမိယံအဝါကဘုရားပေါင်း	ကာမိယံအဝါကဘုရားပေါင်း
လုညံး /hle/	လ /lá/	အဝါကဘုရားပေါင်း ဝ /yá/	ဝ /yá/ ၊ ဂ /yá/ ၊ လ /lá/ ၊ ဝ /wá/	ကာမိယံအဝါကဘုရားပေါင်း ၄
ဝင် /wìn/	ဝ /wá/	အဝါကဘုရားပေါင်း ဝ /yá/	ဝ /yá/ ၊ ဂ /yá/ ၊ လ /lá/ ၊ ဝ /wá/	ကာမိယံအဝါကဘုရားပေါင်း ၄
ဂိုး /yo/	ဂ /yá/	အဝါကဘုရားပေါင်း ဝ /yá/	ဝ /yá/ ၊ ဂ /yá/ ၊ လ /lá/ ၊ ဝ /wá/	ကာမိယံအဝါကဘုရားပေါင်း ၄
သံ /eàn/	သ /eá/	အဝါကဘုရားပေါင်း သ /eá/	သ /eá/ ၊ ဝ /há/ ၊ ဂ /lá/	ကာမိယံအဝါကဘုရားပေါင်း ၆

မိဝ်ဂေကာမိယံဂီဝ်ဇေတိယံအဝါကဘုရားပေါင်းအဝါကဘုရားပေါင်း

လုညံး /hle/=4, ဝင် /wìn/=4, ဂိုး /yo/=4, သံ /eàn/=6.....[4446]

ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับความหมายแรกของสำนวน လှည်းဝင်ရိုးသံ တညံ့ညံ့ ၊ ဝင်ဘုရားပေါင်း /hle win-yo eàn tə-nàn-nàn bə-gàn bə-ya paun/ เสียงเพลาเกวียน ดังเอี้ยดฮ้ำด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม คือ ในพุกามเมืองเก่า สมัยก่อนมีเจดีย์ทั้งสิ้น 4,446 องค์

ความหมายที่สอง: ။ ဝင်ရိုးပေဘင်းတွင် ရှေးအခါက ဘုရားပေါင်း ၄၄၄၆၇၃၃-ဆူရီ ဝညံ့။ (လှည်း=၄ ၊ ဝင်=၄ ၊ ရိုး=၄ ၊ သံ=၆ ၊ တ=၇ ၊ ညံ့=၃ ၊ ညံ့=၃။)

/bə-gàn-myó-haun dwìn she-ʔə-khà ká phə-ya paun 4,446,733 (le-eaun le-əein le-əaun chàun²-thàun khwə-hnə-yà eon-zè eon)-hsù shí eì/

หมายถึง ในพุกามเมืองเก่า สมัยก่อนมีเจดีย์ทั้งสิ้น 4,446,733 องค์ (လှည်း /hle/= ၄[4], ဝင် /win/= [4], ရိုး /yo/=၄[4], သံ /eàn/=၆[6], တ /tá/=၇[7], ညံ့ /nàn/=၃[3], ညံ့ /nàn/=၃[3])

เมื่อนำหลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ของตัวอักษรอวารรถและอักษรวรรคต่างๆ กับ ตัวเลขที่ขามาใช้วิเคราะห์สำนวนนี้ สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

လှည်းဝင်ရိုးသံ တညံ့ညံ့ ၊ ဝင်ဘုရားပေါင်း

/hle win-yo eàn tə-nàn-nàn bə-gàn bə-ya paun/

เสียงเพลาเกวียน ดังเอี้ยดฮ้ำด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า

คำรหัส လှည်းဝင်ရိုးသံ တညံ့ညံ့ /hle win-yo eàn tə-nàn-nàn/				
คำ	พยัญชนะต้น	อักษร อวารรถ/วรรค	พยัญชนะภาษาพม่า	ตัวเลขที่กษา
လှည်း /hle/	လ /lá/	อวารรถ ဝ /yá/	ဝ /yá/ ၊ ရ /yá/ ၊ လ /lá/ ၊ ဝ /wá/	หมายเลข 4
ဝင် /win/	ဝ /wá/	อวารรถ ဝ /yá/	ဝ /yá/ ၊ ရ /yá/ ၊ လ /lá/ ၊ ဝ /wá/	หมายเลข 4
ရိုး /yo/	ရ /yá/	อวารรถ ဝ /yá/	ဝ /yá/ ၊ ရ /yá/ ၊ လ /lá/ ၊ ဝ /wá/	หมายเลข 4
သံ /eàn/	သ /eá/	อวารรถ သ /eá/	သ /eá/ ၊ တ /há/ ၊ ငွ /lá/	หมายเลข 6

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์หาตัวเลขจากคำรหัสในสำนวนพม่า (ต่อ)

คำรหัส လှည်းဝင်ရိုးသံ ဝဉ်ညံညံ /hle win-yo èàn tɛ-ñàn-ñàn/				
คำ	พยัญชนะต้น	อักษร อวรรค/วรรค	พยัญชนะภาษาพม่า	ตัวเลขที่ศึกษา
ဝ /tá/	ဝ /tá/	วรรค ၀ /tá/	ဝ /tá/ ၊ ဝ /thá/ ၊ ဒ /dá/ ၊ ဓ /dǎ/ ၊ န /ná/	หมายเลข 7
ညံ /ñàn/	ညံ /ñǎ/	วรรค ၀ /sǎ/	၀ /sǎ/ ၊ ဓ /hsǎ/ ၊ ဇ /zá/ ၊ ဈ /zǎ/ ၊ ညံ /ñǎ/	หมายเลข 3
ညံ /ñàn/	ညံ /ñǎ/	วรรค ၀ /sǎ/	၀ /sǎ/ ၊ ဓ /hsǎ/ ၊ ဇ /zá/ ၊ ဈ /zǎ/ ၊ ညံ /ñǎ/	หมายเลข 3

เมื่อนำตัวเลขที่ศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียงต่อกัน จะได้ตัวเลข คือ

လှည်း /hle/=4, ဝင် /win/=4, ရိုး /yo/=4, သံ /èàn/=6,
ဝ /tá/=7, ညံ /ñàn/=3, ညံ /ñàn/=3 .....[4446733]

ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับความหมายที่สองของสำนวน လှည်းဝင်ရိုးသံ ဝဉ်ညံညံ ၊ ဝုဂံဘုရားဝေါင်း /hle win-yo èàn tɛ-ñàn-ñàn bə-gàn bə-ya paun/ เสียงเพลากวียน ดั่งเอี้ยดอ๊าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม คือ ในพุกามเมืองเก่า สมัยก่อนมีเจดีย์ทั้งสิ้น 4,446,733 องค์

จากตัวอย่างทั้ง 8 สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่า ชาวพม่ามีความพยายามในการนำศาสตร์แขนงต่างๆ มาประยุกต์ใช้เข้าด้วยกัน เพราะหากบรรพบุรุษของชาวพม่าไม่คิดค้นวิธีการจดจำตัวเลขและวันเป็นสำนวนแล้ว ตัวเลขทางประวัติศาสตร์และวันต่างๆ ที่เป็นความรู้ความเชื่อมาแต่โบราณเหล่านี้ก็อาจถูกลบเลือนหายไปตามกาลเวลา ဒေါ်အေးအေးကျင် (/dò-7e-7e-cin/, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2558) กล่าวว่า “หากถามชาวพม่าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวอักษรที่ใช้ในการตั้งชื่อวัน และตัวเลข เชื่อว่าชาวพม่าทุกคนสามารถจดจำความสัมพันธ์เหล่านี้ได้” ดังนั้น การนำศาสตร์เรื่องการตั้งชื่อ วัน และตัวเลขมาประยุกต์ใช้ด้วยกันในสำนวนจึงถือเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ที่น่าภาคภูมิใจของชาวพม่าได้วิธีหนึ่ง อีกทั้งยังทำให้เห็นกลวิธีการสร้างสำนวนที่เป็นลักษณะเฉพาะของสำนวนพม่าอีกด้วย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทยเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 16 สรุปผลการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ลักษณะทั่วไปของสำนวน	สำนวนพม่า	สำนวนไทย
1. โครงสร้างของสำนวน		
1.1 คำ	/	/
1.2 วลี	/	/
1.2.1 นามวลี	/	/
1.2.2 กริยาวลี	/	/
1.2.3 วิเศษณ์วลี	/	/
1.2.4 นุพบทวลี	-	/
1.3 ประโยค	/	/
1.3.1 ประโยคสามัญ	/	/
1.3.2 ประโยคความรวม	/	/
1.3.3 ประโยคแต่ง	/	-
2. ลักษณะการใช้คำ		
2.1 การใช้คำซ้ำกัน	/	/
2.1.1 การใช้คำซ้ำกันในตอน	/	/
2.1.2 การใช้คำซ้ำกันนอกตอน	/	/
2.1.3 การใช้คำซ้ำกันในตอนและนอกตอน	/	/
2.2 การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน	/	/
2.2.1 การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันในตอนเดียวกัน	/	/
2.2.2 การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกันนอกตอน	/	/
2.3 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน	/	/
2.3.1 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันในตอน	/	/
2.3.2 การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันนอกตอน	/	/

ตารางที่ 16 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของสำนวน	สำนวนพม่า	สำนวนไทย
2.4 การใช้คำสัมผัสกัน	/	/
2.4.1 การใช้คำสัมผัสสระ	/	/
2.4.2 การใช้คำสัมผัสอักษร	/	/
2.5 สำนวนที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส	/	/
2.6 การใช้คำรหัส	/	–
2.6.1 การใช้คำรหัสที่เกี่ยวกับวัน	/	–
2.6.2 การใช้คำรหัสที่เกี่ยวกับตัวเลข	/	–

จากการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ในแง่ของโครงสร้างและลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า สำนวนของทั้ง 2 ประเทศมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ในแง่ของภาษาแม้ว่าจะเป็นภาษาต่างตระกูลกัน มีโครงสร้างทางไวยากรณ์บางประการแตกต่างกัน แต่เมื่อศึกษาโครงสร้างสำนวนแล้วกลับพบว่า มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมากกว่าลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สำนวนพม่ามีเนื้อความตั้งแต่ 1–4 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และประโยค ส่วนสำนวนไทยมีเนื้อความตั้งแต่ 1–2 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และประโยค

ผลการศึกษาเรื่องลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า สำนวนพม่ากับสำนวนไทยมีลักษณะการใช้คำที่เหมือนและแตกต่างกัน ลักษณะการใช้คำที่เหมือนกันมีการใช้คำซ้ำกัน การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน การใช้คำสัมผัสกัน และสำนวนที่ไม่มีการใช้คำสัมผัส ส่วนลักษณะการใช้คำที่แตกต่างกันคือ การใช้คำรหัส ถือเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในสำนวนพม่าเท่านั้น

บทที่ 4

การเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า สำนวนพม่ากับสำนวนไทยสามารถนำมาจัดกลุ่มทางความหมายได้ 2 ประเภท คือ

4.1 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน

4.2 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกัน

4.1 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่ามีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกับสำนวนไทย 3 ลักษณะ คือ

4.1.1 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันและสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

4.1.2 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

4.1.3 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบต่างกัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกความหมายของสำนวนพม่ากับสำนวนไทยและจัดกลุ่มตามสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบ โดยนำลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ตามแนวมานุษยวิทยาวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้วิเคราะห์สำนวน ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์มาให้เห็นเพียงกลุ่มละไม่เกิน 2 สำนวน และการวิเคราะห์วิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยจะอธิบายวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทยควบคู่กันไปในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

4.1.1 จำนวนพม่ากับจำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันและสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

4.1.1.1 การนำคนมาเปรียบเทียบ

การนำคนมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งจำนวนพม่าและจำนวนไทยนำคนมาเปรียบเทียบเหมือนกัน

ตารางที่ 17 จำนวนพม่ากับจำนวนไทยที่นำคนมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

จำนวนพม่า	จำนวนไทย	ความหมาย
<p>ဝံးကျောင်းပြောင်းသောရှင် ဝံးလင်ပြောင်းသောမိန်းမ /əŋ caun pyaun əw shin əŋ lin pyaun əw mein-má/ พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผัว</p>	<p>ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว</p>	<p>ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือ ผู้หญิงที่มีสามีถึง 3 คน เป็น คนที่ไม่น่าคบหาสมาคม เพราะแสดงว่าคนนั้นต้องมี ข้อบกพร่อง</p>

จำนวนทั้ง 2 จำนวนนี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน และสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ นำ “คน” มาเปรียบเทียบ จำนวนพม่าใช้คำว่า ရှင် /shin/ หมายถึง “พระ” มาเปรียบเทียบ ในขณะที่จำนวนไทยใช้คำว่า “ชาย” มาเปรียบเทียบ และทั้ง 2 จำนวนใช้คำว่า “ผู้หญิง” มาเปรียบเทียบเช่นเดียวกัน (คำว่า “ผู้หญิง” ในจำนวนพม่า คือ คำว่า မိန်းမ /mein-má/) จำนวนนี้จึงนำคนมาเปรียบเทียบ โดยสังเกตลักษณะของคนและนำมาเปรียบเทียบเป็นจำนวนเพื่อตั้งสอนว่า ผู้ชายที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มีสามีถึง 3 คน เป็นคนที่ไม่น่าคบหาสมาคม เพราะแสดงว่าคนนั้นต้องมีข้อบกพร่องบางประการ

วิธีการใช้: ทั้ง 2 จำนวนใช้พูดเป็นเชิงคำหยาบสำหรับคนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นจำนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้ในเชิงสั่งสอนผู้น้อยหรือลูกหลานให้เลิกคบคนโดยดูจากการกระทำหรือพฤติกรรมของคนๆนั้น ทั้งนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 163) ได้ยกภษาติศรญาณมาเปรียบเทียบให้เห็นความหมายของจำนวนนี้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย ความว่า “บรรพชาสามปาง นางสามผัว ข้าเก่าชั่วเมียชังเขายังห้าม”

หนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓိဝဘာ /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 259) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้จำนวน ဝံးကျောင်းပြောင်းသောရှင် ဝံးလင်ပြောင်းသောမိန်းမ /əŋ caun pyaun əw shin əŋ lin pyaun əw mein-má/ ไว้ว่า

“သုံးကျောင်းပြောင်းသောရင်၊ သုံးလင်ကွသောဝိန်းမတို့သည် ဝိန်းမကောင်း
မဟုတ်ကြောင်း ရှေးသူဟောင်းတို့ ပြောဆိုဆုံးမဖူးသည်။” [၁၂၆၆] သန်းမေ၊ ဒု။ ၁၄၆။

/၀၀၅ caun pyaun ၀၀ shin ၀၀၅ lin kwà ၀၀ mein-má dó èi mein-má kaun mǝ-
hòu? kaun she ၀ù haun dó pyo-hsò-hso၅-má phu èi/ หมายถึง คำว่ากล่าวสั่งสอนแต่โบราณของ
คนสมัยก่อน ผู้หญิงที่ไม่ดีมีคำกล่าวเปรียบไว้ว่า พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผัว

ตารางที่ 18 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p>ဆရာထက် တပည့်လက်စောင်းထက် /hsə-yá thé? dǝ-bé lé?-saun-thé?/ ครูเก่ง ศิษย์ฟาดฟันเก่ง</p>	<p>ศิษย์มีครู</p>	<p>คนเก่งที่มีครูเก่ง, ถ้าครูเก่ง ศิษย์ย่อมเก่งกว่าครู, คนที่มี ความสามารถเพราะมีครูดี</p>

สำนวนทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน และสิ่งที้นำมาเปรียบเทียบ
เหมือนกัน คือ นำ “คน” มาเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ซึ่งทั้ง
สังคมพม่าและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยเฉพาะครูกับศิษย์นั้นมีความ
ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมาตั้งแต่ในอดีต ครูต้องประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ ให้แก่ศิษย์
และมีจิตเมตตาต่อศิษย์ ส่วนศิษย์ก็ต้องให้ความเคารพนับถือ และรู้จักตอบแทนบุญคุณของครู

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนเป็นสำนวนที่ผู้ใช้ทุกเพศทุกวัยสามารถนำไปใช้พูดเพื่อเปรียบเทียบ
ให้เห็นความสำคัญของครู บุคคลที่ศิษย์ควรให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังคำสั่งสอน เพราะหาก
ไม่มีครูคอยถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ ศิษย์ก็ไม่สามารถเติบโตไปเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมได้
หนังสือสำนวนไทย ของกุสุมา รักษมณี และคณะ (2553: 271) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า
“อย่าไปดูถูกความรู้ความสามารถของเขาเลย เขาก็ศิษย์มีครูเหมือนกัน”

ส่วนหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 65) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ဆရာထက်
တပည့်လက်စောင်းထက် /hsə-yá thé? dǝ-bé lé?-saun-thé?/ ไว้ว่า

“ဒီတပည့်မျိုးကတော့ ဆရာထက်တောင် လက်စောင်းထက်ပါလား။” [၁၂၉၃] မဟာဆန်။
၇။ /di dǝ-bé myo kə-dó hsə-yá thé? tàun lé?-saun-thé? bà dɛ/ หมายถึง บรรดาลูกศิษย์เหล่านี้ย่อม
เก่ง (ฟาดฟันเก่ง)กว่าครู

4.1.1.2 การนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

การนำสัตว์มาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบเหมือนกัน โดยสัตว์ที่ใช้เปรียบเทียบในที่นี้ อาจใช้สัตว์ทั้งตัวมาเปรียบเทียบ หรือใช้ลักษณะ, กิริยาอาการที่สัตว์แสดงออกมาเปรียบเทียบก็ได้

ตารางที่ 19 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำสัตว์มาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ကိုယ့်ဥမု ဥထင် /kó ʔú hmá ʔú thín/ คิดถึงแต่ไข่ของตน	ไข่ในหิน	พ่อแม่มักจะคิดถึงแต่ลูกของตน, ของที่ต้องระมัดระวัง ทะนุถนอมอย่างยิ่ง

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน และสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ นำ “ไข่” มาเปรียบเทียบ (ภาษาพม่าเรียกไข่ว่า ဥ /ʔú/) เป็นสำนวนที่มีความหมายว่า พ่อแม่มักจะรักและทะนุถนอมลูกของตนเป็นอย่างดี ดังไข่ที่อยู่ในหิน กุสุมา รักษมณี และคณะ (2553: 56) กล่าวว่า ไข่มีเปลือกบางแตกง่าย เปรียบเสมือนคนหรือสิ่งของที่เปราะบางต้องดูแลเป็นพิเศษ หินเป็นสิ่งที่แข็งแกร่ง เปรียบเหมือนการดูแลรักษาและปกป้องคุ้มครองอย่างแข็งแรง ไข่ที่ฝังซ่อนไว้ในหินคือสิ่งที่อยู่ในความดูแลประคับประคองไว้อย่างปลอดภัย

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนมักใช้พูดเพื่อแสดงความประหลาดประชันพ่อแม่ที่เลี้ยงดู ทะนุถนอมลูกจนเกินเหตุ เช่น “เขาอยากได้ลูกชายไว้สืบสกุล แต่กลับได้ลูกสาวถึงห้าคน พ่อคนที่หกเป็นผู้ชายเลยเลี้ยงอย่างทะนุถนอมราวกับไข่ในหิน” (กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: 56)

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 15) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ကိုယ့်ဥမု ဥထင် /kó ʔú hmá ʔú thín/ ไว้ว่า

“ဓိဘဝုမည်သည် ကိုယ့်ဥမု ဥထင် ဆိုသည့်အတိုင်း သူတို့၏ သားသမီးများကိုသာလျှင် သူများထက် အဆပေါင်းများစွာ ပိုပြီး ချစ်ကြည်မြတ်နိုးရမည်မှာ လောကဓမ္မတစ်ပင် ဖြစ်လေသည်။” [၁၃၁၄] မင်မြ။ ၂၂၅။

/mí-bá dó mì èi kó ʔú hmá ʔú thín hsò éi ʔə-dain èu dó ʔí ea-əə-mi mya kò èà hlyin èu mya théʔ ʔə-hsá paun mya swà pò pyi chíʔ-ci myáʔ-no yá mì hmá lə-ká-də-má-tà pín phyiʔ lè èi/ หมายถึง เป็นธรรมดาของโลกที่พ่อแม่ทั้งหลายนั้นจะรักและทะนุถนอมลูกของตนเหนือกว่าสิ่งใด เหมือนดังสำนวนที่ว่า คิดถึงแต่ไข่ของตน

4.1.1.3 การนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

การนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ “ธรรมชาติ” ในที่นี้หมายถึง ดิน น้ำ ลม ไฟ รวมทั้งพันธุ์พืชต่างๆ ด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้จัดให้พันธุ์สัตว์อยู่ในกลุ่มของธรรมชาติ เพราะเห็นว่าจากสำนวนทั้งหมดที่นำมาศึกษามีการนำสัตว์มาใช้ในการเปรียบเทียบเป็นจำนวนมาก จึงแยกสำนวนที่นำสัตว์มาเปรียบเทียบไว้ในอีกประเด็นหนึ่ง

ตารางที่ 20 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำธรรมชาติมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
အဆင်းလှဆန်း လှပေလိပ်ပန်း /ʔə-hsin-hlá hsan lù-pâu?pan/ รูปลักษณะสวยงามเด่น <u>สวยดอกแค</u>	<u>สวยแต่รูป</u> <u>จูปไม่หอม</u>	มีรูปร่างงาม แต่ความประพฤติ ทำที่วจา และกิริยามารยาท ไม่ดี

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน และสิ่งที้นำมาเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ นำ “ธรรมชาติ” มาเปรียบเทียบ กล่าวคือ เป็นสำนวนที่นำลักษณะของดอกไม้มาเปรียบกับผู้หญิงที่มีรูปร่างงาม แต่ความประพฤติและกิริยามารยาทไม่งามเหมือนรูปร่างหน้าตา สำนวนพม่าที่ว่า လှပေလိပ်ပန်း /lù-pâu?pan/ หากพิจารณาตามความหมายจะหมายถึง “สวยแต่รูป” แต่หากแยกคำออกมาจะได้คำว่า လှ /lù/ “ของคน” และ လှပေလိပ်ပန်း /pâu?pan/ “แค (พืช)” ผู้วิจัยจึงแปลคำ လှပေလိပ်ပန်း /lù-pâu?pan/ ว่า “สวยดอกแค” สำนวนนี้แท้จริงแล้วได้นำความงามของดอกไม้มาเปรียบกับคนที่สวยแต่ไร้ความรู้ความสามารถว่าไม่ต่างอะไรกับดอกแคที่สวยแต่ไร้กลิ่น ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 555–556) ได้กล่าวถึงที่มาของสำนวนนี้ไว้ว่า “สำนวนนี้ใช้กับผู้หญิงและใช้ได้ตลอดถึงความประพฤติ เป็นสำนวนที่เอาดอกไม้มาเปรียบ คือ ดอกไม้หลายชนิด เช่น ชบา ทองกวาว ฯลฯ สวยงาม แต่ไม่มีกลิ่นหอม สำนวนนี้กลางที่ก็พูดว่า งามแต่รูปจูปไม่หอม”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนมักใช้พูดเพื่อแสดงความประชดประชันคนที่มีความรูปร่างภายนอกงาม แต่ความประพฤติและกิริยามารยาทไม่ดี มักใช้เปรียบกับผู้หญิง เช่น “ลูกสาวบ้านนี้นะรี สวยแต่รูป จูปไม่หอม พูดจาไม่มีสัมมาคารวะ ซ้ำกิริยาก็กระโดดกระเดก” (กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: 273)

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 269) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน အဆင်းလှဆန်း လှပေလိပ်ပန်း /ʔə-hsin-hlá hsan lù-pâu?pan/ ไว้ว่า

“သွင်ပြင်ရုပ်ဝါ၊ ပြည့်စုံဝါလည်း၊ နံ့သာလှိုင်ခြင်း၊ ဂုဏ်နံ့တင်းမှု၊ အဆင်းလှဆန်း၊ လူ
 ဝေါက်ဝန်းဟု၊ သွမ်းမှန်းဝိထွေ၊ ကဲ့ရဲ့လေအံ့” [၁၁၅] ကိုး။ ၂၆။

/əwɪn pyin yôu' wà pyí-zòŋ pà lɛ nân èà hlàin chin gòŋ nân kin mù ʔə-hsin-
 hlá hsan lù-pâu'-pan hú ɔun hman éi thwè ké-yé lè ʔân/ หมายถึง หากรูปร่างภายนอกดูสวย
 สมบูรณ์พร้อม แต่ปราศจากคุณประโยชน์ก็คงจะถูกติเตียนได้ว่าสวยดอกแค

4.1.1.4 การนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ

การนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำอวัยวะมา
 เปรียบเทียบ ในที่นี้อวัยวะที่นำมาเปรียบเทียบอาจเป็นอวัยวะของคนหรือสัตว์ก็ได้ รวมถึงของเหลว
 ที่อยู่ในร่างกายด้วย เช่น น้ำลาย น้ำหนอง น้ำเลือด ฯลฯ

ตารางที่ 21 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำอวัยวะมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p>နုတ်ကတော့ ဖုးသကာ ဝိတ်ကတော့ ခါးတမာ /hnôu' kə-dó pya ɔə-kà sêi' kə-dó kha tɛ-mà/ ปากนั้น น้ำขี้/น้ำตาลเคี้ยว ใจนั้น สะเดาขม</p>	<p>ปากปราศรัย ใจเชือดคอ</p>	<p>พูดจาอ่อนหวาน แต่ใจคิดร้าย</p>

ทั้ง 2 สำนวน นำ “ปาก” และ “ใจ” มาใช้ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน เป็นสำนวนที่
 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอวัยวะทั้งสอง เพราะคนเรานั้นไม่สามารถรู้ถึงจิตใจของผู้อื่นได้จาก
 คำพูดที่เปล่งออกมา หากต้องคบหาคนนานๆ จึงจะรู้ถึงนิสัยที่แท้จริง

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงสั่งสอนให้รู้จักเลือกคบคน เพราะคนบางคนนั้น
 ปากหวาน พูดจาไพเราะ แต่จิตใจกลับร้ายไม่เหมือนดังปากพูด เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักนำมาสั่งสอน
 ลูกหลานไม่ให้เชื่อคำพูดของคนโดยง่าย แต่ต้องใช้ระยะเวลาในการคบคน นอกจากนี้ สำนวนนี้ยัง
 สามารถนำมาใช้ในเชิงประชด, ตำนินคนที่มีลักษณะพูดอย่าง ใจอย่างอีกด้วย

ทั้งนี้ หนังสือสำนวนไทย ของกุสุมา รักษมณี และคณะ (2553: 188) ได้กล่าวถึง
 สำนวนนี้ไว้ว่า สำนวนนี้บางที่ใช้ว่า “ปากปราศรัย น้ำใจเชือดคอ” เช่น “คนคนนี้พูดจาอ่อนหวาน
 แต่ต้องระวังดีๆ เพราะชอบนินทาว่าร้ายลับหลัง เข้าทำนองปากปราศรัย ใจเชือดคอ”

ส่วนหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 114) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน နှုတ်ကတော့ ဗုဒ္ဓဘာသာ စိတ်ကတော့ ခါးတမာ /hnòuʔ kə-dó pya əə-kà sèiʔ kə-dó kha tə-mà/ ไว้ว่า

“နှုတ်ကတော့ ဗုဒ္ဓဘာသာ ၊ စိတ်ကတော့ ခါးတမာဟု စကားအလော ဝမာမိုးကြ ပေတော့”
[၁၂၉၆] မဂ္ဂဒီ။ ၂၂၁။

/hnòuʔ kə-dó pya əə-kà sèiʔ kə-dó kha tə-mà hú zə-ga ʔə-là pə-mà hmi cá pè dɔ/ หมายถึง คำพูดเหล่านี้หวานปานน้ำผึ้งก็จริง แต่ใจนั้นเปรียบเสมือนสะเดาขม

ตารางที่ 22 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำอวัยวะมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ရင်ဇွေးဟူက ချစ်မဝ /yin-əwe hù ká chíʔ mə-wá/ อันว่า <u>เลือด</u> ในอก รักไม่อím	<u>เลือด</u> ในอก	ลูก

ทั้ง 2 สำนวน นำ “เลือด” และ “อก” มาใช้ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความช่างสังเกตและช่างอุปมาของทั้งคนทั้งสองชนชาติ เพราะเลือดคือของเหลวที่ไหลเวียนอยู่ในร่างกาย รวมทั้งในหัวใจของคนเราด้วย เมื่อคนเรามีลูกย่อมรักลูกเสมือนแก้วตา ดวงใจ การนำ “เลือดในอก” มาเปรียบเป็น “ลูก” นั้น แสดงให้เห็นถึงความซาญฉลาดของบรรพบุรุษ ในการสร้างสำนวนนี้

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดเปรียบถึง “ลูก” แสดงให้เห็นถึงความห่วงใยของพ่อแม่ ที่มีต่อลูก เพราะผู้ที่เป็นพ่อและแม่นั้นย่อมรักลูกของตนเหนือสิ่งอื่นใด ชุน วิจิตรมาตรา (2541: 528) ได้กล่าวถึงสำนวน “เลือดในอก” ไว้ว่า สำนวนนี้กลางที่พูด “เลือด” คำเดียว หรือ “เลือดก้อนเดียว” ก็หมายความว่า “ลูก” เหมือนกัน ตัวอย่าง

“จมีน ไวยเล่าก็เลือดที่ในอก   ก็หิบบกรักเท่ากันกับตัว
ทูลพลาถตัวนางระเริ่มรัว   ความกลัวอาญาเป็นพันไป”

เสภาขุนช้างขุนแผน

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 197) ก็ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ရင်ဇွေးဟူက ချစ်မဝ /yin-əwe hù ká chíʔ mə-wá/ ไว้ว่า

“ရင်သွေးဟူက ၊ ချစ်မဝသည့် ၊ လောကအားလုံး ၊ သားကိုမှန်းတယ်လို့ ၊ ထုံးစံသတ်မှတ်ချက်
လဲ။” [၁၂၂၅-ခန့်] ၇၅။

/yin-əwe hù ká chí? mə-wá èi lo-ká ?a-long ea kò monj dè ló tho-sàn bè hmà
shí əə-ɛ/ หมายถึง ใน โลกนี้ไม่มีพ่อแม่คนใดเกลียดลูกของตนเอง เพราะเลือกในอนันต์นั้นย่อมรักไม่อิ่ม

4.1.1.5 การนำการกระทำมาเปรียบเทียบ

การนำการกระทำมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำการ
กระทำมาเปรียบเทียบ ผู้วิจัยกำหนดให้การกระทำเป็นพฤติกรรมที่คนแสดงออกเพื่อตอบสนองสิ่ง
เร้า รวมทั้งความคิดและความรู้สึกของคน

ตารางที่ 23 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำการกระทำมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<u>ဆင်းရဲတစ်ခါ ချမ်းသာတစ်လှည့်</u> /hsin-ye̯ tə-khà̯ çan-ə̀ tə-hlé̯/ ยากจนหนึ่งครา ร่ำรวยหนึ่งรอบ	ชั่วเจ็ดที ดีเจ็ดหน	ทุกข์สุขย่อมเกิดขึ้นสลับกันไป

ทั้ง 2 สำนวน นำ “การกระทำ” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน โดยสำนวนพม่า นำ
“ความยากจน” และ “ความร่ำรวย” มาเปรียบเทียบ ในขณะที่สำนวนไทย นำ “ความชั่ว” และ “ความ
ดี” ถือเป็น การกระทำของคนมาใช้เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของคน คือ ในชีวิต
อาจมีความทุกข์เกิดขึ้นสลับกันไปกับความสุข

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวน ใช้พูดในเชิงตักเตือนหรือสั่งสอนให้เห็นถึงสังขารของโลก
ที่ไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน ทุกอย่างเมื่อมีลงก็ต้องมีขึ้นเป็นธรรมดาของโลก จึงไม่ควรยึดติดกับสิ่ง
ใดมากจนเกินไป คนก็เช่นเดียวกันหากวันหนึ่งมีความทุกข์ สักวันหนึ่งก็ย่อมมีความสุขได้ หนังสือ
สำนวนไทย ของกุสุมา รัชชมณี และคณะ (2553: 96) ได้กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า สำนวนนี้ใช้ปลอบ-
ใจผู้ที่มีความทุกข์ให้มีกำลังใจที่จะสู้ต่อไป เช่น “อย่าเสียใจไปเลย คราวนี้ขาดทุน คราวหน้าคงได้
กำไร คนเราชั่วเจ็ดที ดีเจ็ดหน”

ส่วนหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 69) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ဆင်းရဲတစ်ခါ
ချမ်းသာတစ်လှည့် /hsin-ye̯ tə-khà̯ çan-ə̀ tə-hlé̯/ ไว้ว่า

“...ဆင်းရဲတစ်ခါ ချမ်းသာတစ်လှည့် ဆိုသလိုပဲအေရယ်။ ကုသိုလ်ကံဆိုတာ မသိနိုင်မ
မြင်နိုင်ဘူးအေး။” [၁၂၅၅-ခန့်] ပါးစပ်။ ၁၈၉။

/hsin-ye tə-khà chan-əà tə-hlé hsò əə-lò pò ʔè yè kú-əò kàn hsò dà mə-əí hnàin mə-myìn hnàin bu ʔé/ หมายถึง ... กล่าวกันว่า หากจนหนึ่งคราก็สามารถร่ำรวยได้หนึ่งครั้งจะ
อันว่ากุศลกรรมนั้น ไม่สามารถรู้ไม่สามารถเห็นได้แน่จะ

ตารางที่ 24 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำการกระทำมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p>ကုန်ရှုံးလျှင် တစ်ခေါက် လင်ကုန်ရှုံးလျှင် တစ်သက်လုံးမှောက် /kòŋ shon hlyìn tə-khâu? /lìn kòŋ shon hlyìn tə-əé? loŋ hmâu?/ ถ้าค้าขายขาดทุน ครั้งเดียว ถ้าผิด(เลือกผิด)ขาดทุนทั้งชีวิต</p>	<p>ปลูกเรือนผิด คิดจนเรือนทลาย เลือกผู้ผิด คิดจนตัวตาย</p>	<p>ให้ระวังก่อนทำอะไรลงไป เพราะถ้าตัดสินใจผิดแต่ต้น แล้วแก้ไขยาก โดยเฉพาะ เรื่องคู่ครอง</p>

ทั้ง 2 สำนวน นำ “การกระทำ” มาใช้ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน โดยสำนวนพม่า นำ “การค้าขาย” และ “การเลือกคู่” มาเปรียบเทียบ ในขณะที่สำนวนไทย นำ “การสร้างบ้านเรือน” และ “การเลือกคู่” มาเปรียบเทียบให้ระมัดระวังการกระทำของตนเอง เพราะถ้าหากตัดสินใจผิดแต่ต้นแล้วก็ยากที่จะแก้ไขในภายหลัง โดยเฉพาะเรื่องคู่ครอง อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2538: 258) กล่าวถึงสำนวนนี้ว่า “การแต่งงานเปรียบเสมือนการลงทุนชีวิตครั้งที่สำคัญที่สุด สำนวนพม่าเปรียบว่าการลงทุนดังกล่าวไม่เหมือนกับการลงทุนค้าขาย ทั้งนี้เพราะพ่อค้าแม่ค้าที่ประกอบกิจการนั้น บางครั้งอาจประสบภาวะขาดทุน แต่ก็ยังมีหวังว่าจะได้กำไรในคราวต่อไปได้ แต่การแต่งงานมีคราวเดียวเท่านั้น” ส่วนสำนวนไทยได้นำการสร้างบ้านเรือนและการเลือกคู่มาเปรียบเทียบ ทั้งนี้เพราะคนไทยมีความเชื่อด้านการสร้างบ้านเรือนให้ถูกต้อง ถูกลักษณะ เช่น การสร้างศาลพระภูมิรักษาบ้านเรือน, การสร้างบ้านเรือนในพื้นที่ที่ไม่เป็นทางแยก หรือที่เรียกว่า “แพร่ง”, ไม่ตั้งศาลพระภูมิหรือลงเสาเอกวันอาทิตย์ เพราะเชื่อว่าเป็นวันร้อนจะทำให้คนในบ้านเดือดร้อน ไม่มีความสุข ฯลฯ แสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับการสร้างเรือนมาก เพราะเชื่อว่าเรือนที่ดีจะทำให้ผู้อยู่อาศัยเป็นสุขด้วย ในด้านการเลือกคู่ก็เช่นเดียวกัน คนไทยเชื่อว่าการเลือกคู่ครองเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะคู่ครองที่ดีจะนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จได้

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงตักเตือนหรือสั่งสอนเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง โดยเฉพาะผู้หญิงที่เมื่อเลือกคู่ครองที่จะใช้ชีวิตร่วมกันแล้วจะไม่สามารถเลือกใหม่ได้ เพราะใน

สังคมพม่าและสังคมไทยจะถือว่า ผู้หญิงที่แต่งงานมากกว่า 1 ครั้ง เป็นหญิงไม่ดี มีตำหนิ หรือมีข้อบกพร่องบางประการ ดังนั้น การเลือกคู่ครองของผู้หญิงจึงมีความสำคัญมากเป็นพิเศษ

เอกรัตน์ อุดมพร และสิทธิโรจน์ (2550: 111) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน “ปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย เลือกฝัวผิดคิดจนตัวตาย” ไว้ว่า “เห็นผลหรือยังล่ะ จากการที่เชอคบผู้ชายไม่เลือกหน้า ในที่สุดก็ได้สามีจี้เหล้าเมายา แล้วก็อยู่อย่างระทมทุกข์ไปตลอดชีวิต เข้าทำนองปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย มีฝัวผิดคิดจนตัวตาย”

ส่วนหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 8) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ကုန်ရုံးလျှင် ဘတ်ခေါက် လင်ကုန်ရုံးလျှင် ဘတ်ဘတ်လုံးမှောက် /kòŋ shon hlyin tə-khâu? lìn kòŋ shon hlyin tə-é? loŋ hmâu?/ ไว้ดังนี้

“ဝိန်းမဝိုဆိုသည်မှာ ကုန်ရုံးလျှင် ဘတ်ခေါက် ၊ လင်ကုန်ရုံးလျှင် ဘတ်ဘတ်လုံးမှောက် ဘတ်ဝါဘတ်။ ဝိုဗြစ်ရုံ အလွန်စိုးရိမ်လှပါသည်။” [၁၂၆၆] နေ့၊ ၁၊ ၄၃။

/mein-má dó hsò èi hmà kòŋ shon hlyin tə-khâu? lìn kòŋ shon hlyin tə-é? loŋ hmâu? tá? bà de é-ó-phyí? ywé ?ə-lùn so-yèin hlá bà de/ หมายถึง ผู้หญิงทั้งหลายหากค้าขายขาดทุนก็เพียงครั้งเดียว แต่หากมีฝัวผิดก็เหมือนหมดตัวตลอดชีวิต จึงนำวิตกกังวลเป็นอย่างมาก

4.1.1.6 การนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ

การนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ โดยสิ่งของในที่นี้หมายถึง อาหาร ข้าวของ พาหนะ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนของมีค่า เช่น เงิน ทอง เพชร พลอย ฯลฯ

ตารางที่ 25 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำสิ่งของมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<u>ရွှေရိုး မျိုးဘတ်လျှင်</u> /shwè shí hmá myo-dò chìn èi/ มีเงินทองจึงมีพิน้อง	มีเงินนับว่าน้อง มีทองนับว่าพี่	เมื่อร่ำรวยก็มีคนมานับญาติ

ทั้ง 2 สำนวน นำ “สิ่งของ” มาใช้ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ นำ “เงิน” และ “ทอง” มาเปรียบให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งของทั้งสองสิ่งนี้ เพราะถือว่าเป็นของมีค่ามาตั้งแต่ในอดีต หากมั่งมีเงินทองแล้วใครๆ ก็อยากเข้ามาเป็นญาติพิน้อง ชุนวิจิตรมาตรา (2541: 417) ได้ยกตัวอย่างโคลงกระทู้สุภาษิตที่กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า

“มี	คนพูดแซ่ซ้อง	สรรเสริญ
เงิน	ข่อมชักชวนเชิญ	เชิดชื้อ
นับ	เป็นญาติจนเกิน	การก่อเกิดแฮ
น้อง	ชื่อนั้นยายชื่อนี้	โน่นโน้นเนื่องมา
มี	ผู้มานอบน้อม	นับถือ
ทอง	ล่อให้เล่าลือ	เชิดหน้า
นับ	ญาติเนื่องมาคือ	เคียงชิด สนิทแฮ
พี่	และลุงน้ำป่า	ป่วยเป็นเณยตะแปะ”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงประชดประชัน เพราะการที่คนหนึ่งเข้าหาคนอื่นคนหนึ่งเพื่อหวังผลประโยชน์นั้น แสดงให้เห็นว่าเป็นคนที่ไม่มีความจริงใจ วิธีการใช้สำนวนนี้จึงเป็นเชิงประชดประชันมากกว่าการแนะนำสั่งสอนทั่วไป หนังสือสำนวนไทย ของกุสุมา รัชมณี และคณะ (2553: 222) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า “มีข้าวของทองของก็ใส่บ้างซิ เพื่อนๆ เขาจะได้ไม่ดูถูก มีเงินนับว่าน้อง มีทองนับว่าพี่ ลั่นเตือนเพราะความหวังดีนะ”

ส่วนหนังสือ မြန်မာဝိသုဒ္ဓိစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 205) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ရွှေရိုမှ မျိုးတော်ချင်သည် /shwè shí hmá myo -dò chìn èi/ ไว้ว่า

“ရွှေရိုမှ မျိုးတော်ချင်သည်ဟူသော စကားရို၏ ။ [၁၃၅၇] သာဓက။ ၁၅၊ ၄။ ၃၃။

/shwè shí hmá myo-dò chìn èi hù ə zə-ga shí ʔi/ หมายถึง มีคำกล่าวว่ามีเงิน

ทองจึงมีพี่น้อง

ตารางที่ 26 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำสิ่งของมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<u>မုန့်သာ ဝေတးနိင်သည်</u> <u>လင်ကို မဝေတးနိင်</u> /mòŋ ə̀ wè-sa nàin èi lìn kò mə-wè-hŋá nàin/ <u>ขนมเท่านั้นที่สามารถแบ่ง</u> <u>กันกินได้ ข้าว ไม่สามารถแบ่งได้</u>	<u>เสียดทองเท่าหัว</u> <u>ไม่ยอมเสียดข้าวให้ใคร</u>	ไม่ยอมยกสามีให้หญิงอื่น แม้ จะแลกกับสิ่งของหรือทรัพย์สิน สินเงินทองจำนวนมากก็ตาม

ทั้ง 2 สำนวน นำ “สิ่งของ” มาใช้ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน สำนวนไทยนำ “ทอง” ถือเป็นของมีค่ามาใช้ในการเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนพม่า นำ “ขนม” (မုန့် /mòŋ/) ซึ่งเป็นอาหารมาใช้ในการเปรียบเทียบกับ “สามี” ว่าเป็นสิ่งที่ผู้หญิงไม่สามารถแบ่งปันหรือยกให้กับใครได้ แม้จะต้องแลกด้วยสิ่งของหรือทรัพย์สินเงินทองมากมายก็ตาม

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงประชดประชัน มักใช้เปรียบกับผู้หญิงที่หึงหวงสามีมากจนไม่สามารถสูญเสียสามีให้กับคนอื่นได้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 590) ได้ยกตัวอย่างบทกลอนจากเรื่องพระอภัยมณี ความว่า

“ใครซึ่งคู่ผู้ตามไม่ขามเข็ด คงแก้เผ็ดมันให้สาเล็ดดตาไหล
ถึงเสียทองเท่าตัวเสียหัวไป แต่มิให้เสียผัวผู้ตัวตาย”

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 177) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน မုန့်သာ ဝေစားနိုင်သည် လင်ကို မဝေဝုန်ခိုင် /mòŋ ə wè-sa nàin òi lín kò mə-wè-hŋá nàin/ ไว้ว่า

“မုန့်ကိုသာ ဝေဝုန်ခိုင် ၊ လင်ကို မဝေဝုန်ခိုင်ဘူးဆိုတဲ့ ရှေးလူကြီးများ စကားနှင့်အညီ ဒေါ်မွေးမြိုင်က လင်ဂုဏ်ကို ကိုးပြီးတော့ အချိုးချိုးပြောဆိုသည်မှာ...” [၁၂၇၉] မှာ ၀။ ၃၃။

/mòŋ kò ə wè-hŋá-sa mi lín kò mə-wè-hŋá nàin bu hsò dé she-lù-ci mya zə-ga hnín ʔə-ki dō-hmwe-myàn ká lín gòŋ kò ko pyi-dó ʔə-myo-myo pyw hsò òi hmà/ หมายถึง “ขนมเท่านั้นที่แบ่งกันกินได้ สามีไม่สามารถแบ่งปันกันได้ บรรดาคนรุ่นเก่าได้กล่าวไว้” ป้าหะเวมย่าย (ชื่อคน) พูดเรื่องต่างๆ นานาเกี่ยวกับสามีตน

4.1.1.7 การนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ

การนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ โดยความเชื่อในที่นี้หมายถึง ความเชื่อในไสศรัทธา และลัทธิศาสนา

ตารางที่ 27 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำความเชื่อมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
သူတော်ကောင်း နတ်ကောင်းမ /əu-dò-kaun ná?-kaun má/ คนดี ผู้เทพดี คำจูน	คนดี ผู้คุ้ม	คนทำดีมักไม่มีภัย, คนทำดี เทวดาย่อมคุ้มครอง

ทั้ง 2 ส่วนวน นำ “ความเชื่อ” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน โดยส่วนวนไทยนำความเชื่อเรื่อง “ผี” มาเปรียบเทียบให้เห็นว่า คนไทยมีความเชื่อมาแต่โบราณเกี่ยวกับวิญญาณของผู้ที่ตายแล้ว ส่วนส่วนวนพม่านำความเชื่อเรื่อง “นัต” (နတ် /náʔ/) ซึ่งเป็นผีหรือเทพมาใช้เปรียบเทียบ ทั้งนี้ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 144) ได้กล่าวถึง “เทพนัต” ไว้ว่า “นัตในสังคมพม่า หมายถึง ‘วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของผู้ตายร้าย’ เป็นภูตผู้เป็นที่พึ่งของปวงชนทั่วไป นัตที่เป็นภูตผีจะมีฐานะกึ่งเทพกึ่งผี คือ อยู่ระหว่างเทพและผี มีระดับสูงกว่าผีทั่วไป แต่ไม่เทียบเท่าเทวดา นัตจึงไม่ใช่ ผิธรรมดาสามัญอย่างที่เรียกในพม่าว่า “ตะเส่” (တေ့ /dè-sè/) หรือ “ตะแย” (တဲ /tè-ye/) ทว่าเป็น วิญญาณของมนุษย์ผู้ตายจากด้วยภัยอันร้ายแรง ผู้คนให้ความเคารพบูชา และมีพิธีเข้าทรงลงผี ด้วยเชื่อว่านัตจะให้ความช่วยเหลือและคุ้มกันภัยในหมู่ผู้ศรัทธากราบไหว้ นัตจึงเป็นผีที่มีฐานะและ บทบาทคล้ายกับผีเจ้าพ่อเจ้าแม่ของไทย”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 ส่วนวนใช้พูดในเชิงสั่งสอน เป็นส่วนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้สั่งสอน ลูกหลานให้ทำความดี ประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรม เพราะผู้ที่ทำกรรมดีมักได้รับกรรมดีตอบแทน แม้ในขณะที่ยากลำบาก ย่อมมีผู้อื่นเข้ามาช่วยเหลือเสมอ จึงมีการนำความเชื่อเรื่องผีและเทพเข้ามาเชื่อมโยงเพราะเป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนว่า หากทำความดีผีดีและเทพก็ คอยช่วยเหลือปกป้องรักษา เช่น “นายอำเภอแหวนเพชรตอนนี้ คุณตราษฎร์ใกล้ชิด ไปหาได้ตลอดเวลา ทั้ง กล้าหาญออกปราบโจรจนราบคาบ พวกอันธพาลหาทางเก็บ แต่ไม่สำเร็จ คลาดแคล้วทุกที คนดีผีคุ้ม” (กุสุมา รัชชมนณี และคณะ, 2553: 57)

หนังสือ မြန်မာ့ဆိုဝတ္တရား /myàn-mà hsò-yo zò-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 242) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้ส่วนวน သူတော်ကောင်း နတ်ကောင်းမဆိုတာလို ရတနာသုံးပါးကို ယုံကြည်လို့ သိလသိတင်းကို စောင့်သုံး သူတော်ကောင်းနုနုးရှိတဲ့ သူမို့ နတ်ကောင်းနတ်မြတ်များက စည်းကြပ်စောင့်ရှောက်တာ ကော်နပ်ငံမြတ်လိမ့်မယ်။” [၁၂၉၆] မဇ္ဈဒီ ၁။ ၁၇၅။

“သူတော်ကောင်း နတ်ကောင်းမဆိုတာလို ရတနာသုံးပါးကို ယုံကြည်လို့ သိလသိတင်းကို စောင့်သုံး သူတော်ကောင်းနုနုးရှိတဲ့ သူမို့ နတ်ကောင်းနတ်မြတ်များက စည်းကြပ်စောင့်ရှောက်တာ ကော်နပ်ငံမြတ်လိမ့်မယ်။” [၁၂၉၆] မဇ္ဈဒီ ၁။ ၁၇၅။

/ə̀ù-dò-kaun náʔ-kaun má hsò dà lò yá-də-nà-əoŋ-pa kò yòŋ-cì ló èi-lá-èi-din kò sàun-əoŋ ə̀ù-dò-kaun hná-loŋ shí dé ə̀ù-mó náʔ-kaun-náʔ-myáʔ mya ká si-cáʔ sàun-shàunʔ dà ʔə-kàn pin phyiʔ lèin mè/ หมายถึง มีความเชื่อว่า หากบูชาพระรัตนตรัยและถือศีลอุโบสถ (ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรม) นัตหรือเทพที่ดีก็จะคอยดูแลปกป้องรักษาอย่างแน่นอน ดังคำกล่าวที่ว่า คนดี ผี/เทพดีคำจุน

ตารางที่ 28 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำความเชื่อมาเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
နုးဇာ ဣလည် /nə-phu-zà ywà-lè/ เนื้อคู่ หมุนหาไปรอบ	คู่แล้วไม่แคล้วกัน	ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกัน เคยเป็นคู่กันมาก่อนย่อมไม่ แคล้วคลาดกัน

ทั้ง 2 สำนวน นำ “ความเชื่อ” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน โดยทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยได้นำความเชื่อเรื่อง “เนื้อคู่” (ภาษาพม่าเรียก နုးဇာ /nə-phu-zà/) มาเปรียบเทียบ ทั้งนี้ กุศุมารักขมณี และคณะ (2553: 72) ได้กล่าวถึงสำนวน “คู่แล้วไม่แคล้วกัน” ไว้ว่า สำนวนนี้มีที่มาจากความเชื่อที่ว่า มนุษย์เวียนว่ายตายเกิดมาแล้วหลายชาติ ชายหญิงใดที่เคยเป็นคู่สามีภรรยากันในชาติก่อน เมื่อเกิดใหม่ก็ไม่แคล้วคลาดกัน สำนวนนี้บางที่ใช้ว่า “คู่แล้วไม่แคล้วคลาด”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเชื่อทั้งของคนพม่าและคนไทยในเรื่องภพชาติ การสั่งสมบุญมาร่วมกัน ทำให้กลับมาพบเจอกันอีกในภพชาติใหม่ โดยคนที่เป็นเนื้อคู่กันนั้น แม้ว่าจะอยู่ไกลกันเพียงใดก็สามารถกลับมาพบเจอกันได้ หรือแม้แต่จะมีอุปสรรคขวางกั้นเพียงใดสุดท้ายก็ได้อยู่ร่วมกัน เป็นสำนวนที่มักนำมาใช้เปรียบกับคนในวัยหนุ่มสาว ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การเลือกคู่ครองหรือแต่งงาน เช่น “บ่าวสาวคู่นี้มีอุปสรรคมากมายกว่าจะได้แต่งงานกัน แต่ทั้งคู่ก็สามารถฟันฝ่าปัญหาต่างๆ มาจนมีวันนี้ได้ สมกับคำที่ว่า คู่แล้วไม่แคล้วกัน” (กุศุมารักขมณี และคณะ, 2553: 73)

ส่วนหนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 105) ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน နုးဇာ ဣလည် /nə-phu-zà ywà-lè/ ไว้ว่า

“လောကီဓမ္မတာ ၊ လူဝိုင်းလူမှ ၊ နုးဇာ ဣလည်တူ။” [၁၂၆၁] နေ့၊ ၀။ ၁၄။

/lɔ-ki-dàn-má-dà lù dó ywà hmà nə-phu-zà ywà-lè dé/ หมายถึง การที่คนทั้งหลายซึ่งเป็นเนื้อคู่กันจะมาบรรจบพบกันอีกครั้งย่อมเป็นธรรมดาของโลกโลกีย์

4.1.2 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

4.1.2.1 การนำคนมาเปรียบเทียบ

การนำคนมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำคนมาเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นอาจมีความเหมือนกันเพียงบางประการเท่านั้น ไม่ได้เหมือนกันทุกประการเหมือนในหัวข้อที่ 4.1.1.1

ตารางที่ 29 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำคนมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p>ဝင်ကောင်းသော် ဖရုံကောင်း၏ အရှင်ကောင်းသော် ကျွန်ကောင်း၏ /sin kaun ə̀ phə-yòŋ kaun ʔi ʔə-shin kaun ə̀ cùn kaun ʔi/ หากร้านดี ผลพื้กยอมดี หากเจ้านายดี ข้าทาสยอมดี</p>	<p>ข้าพ้ิงเจ้า บ่าวพ้ิงนาย</p>	<p>ถ้าร้านดี ผลพื้กยอมเลื้อยพาด ถ้าเจ้านายกินคือยู่ดี ข้าทาสยอม ได้กินคือยู่ดีไปด้วย, ผู้น้อยต้อง พ้ิงผู้ใหญ่</p>

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “คน” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน โดยสำนวนไทยนำ “ข้า/บ่าว” และ “เจ้า/นาย” มาใช้เปรียบเช่นเดียวกับสำนวนพม่าที่นำคำว่า “เจ้านาย” (အရှင် /ʔə-shin/) และ “ข้าทาส” (ကျွန် /cùn/) มาใช้เปรียบเทียบ แต่ในขณะที่เดียวกัน สำนวนพม่าได้นำ “ร้าน” (ဝင် /sin/) และ “ผลพื้ก” (ဖရုံ /phə-yòŋ/) มาเปรียบเทียบกับ สำนวนนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และสร้างคุณประโยชน์ให้แก่กันและกัน

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งของสองสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นสำนวนที่สามารถนำมาใช้เปรียบกับคนได้ทุกเพศวัย ทั้งนี้ กุสุมา รัชชมณี และคณะ (2553: 42) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของ “ข้า/บ่าว” และ “เจ้า/นาย” ไว้ว่า “ข้าและบ่าว คือ ผู้รับใช้หรือผู้น้อยที่อยู่ในปกครอง ส่วนเจ้าและนาย คือ ผู้ปกครอง ผู้มีอำนาจและบารมี” เช่น “เป็นลูกน้องควรอ่อนน้อมถ่อมตน ให้หัวหน้าเขาเมตตา อย่าลืมนำข้าพ้ิงเจ้า บ่าวพ้ิงนายนะจ๊ะ”

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 58) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ဝင်ကောင်းသော် ဖရုံ

ကောင်း၏ အရှင်ကောင်းသော် ကျွန်ကောင်း၏ /sin kaun ə̀ phə-yòŋ kaun ʔi ʔə-shin kaun ə̀ cùn kaun ʔi/ ivaiva

“မင်းရာဇလည်း...အရှင်သား ၊ အရှင်မကောင်းသောအခါ ဆင်းရဲဝံ့ပေသောသူတို့သည် အရှင်ကောင်းသော် ကျေးဇူးကို ဝံ့ပရလေမြို့ ၊ သူတို့ ဥပမာပြုသည်ကား ဝင်ကောင်းသော် ဖရုံကောင်း၏ ၊ အရှင်ကောင်းသော် ကျွန်ကောင်း၏” [၁၁၄၃] ကိပုံ။ ၁၁၁။

/min-yà-zà lɛ...ʔə-shin-əa ʔə-shin-mə kaun ə̀-ʔə-khà hsin-yɛ-khân pà pè ə̀ ə̀ èu dó ə̀ ʔə-shin kaun ə̀ ce-zu kò sàɴ pà yá lè myɛ ə̀ èu dó ʔú-pə-mà pyù ə̀ ka sìn kaun ə̀ phə-yòŋ kaun ʔi ʔə-shin kaun ə̀ cùn kaun ʔi/ หมายถึง เมื่อพระมหากษัตริย์ พระราชโอรส พระราชินีดี ข้าทาสที่ดียอมทนลำบากเพื่อเจ้านายของพวกเขาได้ เพื่อตอบแทนบุญคุณ ดังคำกล่าวที่ว่า ถ้าร้านดี ผลพักยอมดี ถ้าเจ้านายดี ข้าทาสยอมดี

ตารางที่ 30 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำคนมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ရွှေအကြောင်း ဖလောင်းဝိ လူအကြောင်း ပေါင်းမှဝိ /shwè ʔə-caun phə-yaun ə̀ í lù ʔə-caun baun hmá ə̀ í/ เรื่องของทอง เทียนรู้ เรื่องของคน คบหาจึงรู้	คบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ	จะคบหาสมาคมกัน ควรพิจารณาให้ถี่ถี่

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “คน” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สำนวนไทยนำวิธีการเลือกซื้อผ้ามาใช้เปรียบเทียบด้วย เพราะหากเลือกซื้อผ้าก็ให้ดูที่เนื้อผ้าว่ามีความละเอียดประณีตหรือไม่ ในขณะที่สำนวนพม่า นอกจากจะใช้คนมาเปรียบเทียบแล้ว ยังนำการตรวจสอบทองด้วยเทียนไขหรือจี้ซึ่งซึ่งเป็นวิธีโบราณมาเปรียบเทียบด้วย ทั้งนี้ เมย์ เมียะ ซ่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย (2543: 2) ได้กล่าวถึงสำนวน ရွှေအကြောင်း ဖလောင်းဝိ လူအကြောင်း ပေါင်းမှဝိ /shwè ʔə-caun phə-yaun ə̀ í lù ʔə-caun baun hmá ə̀ í/ ivaiva “ภาษิตนี้มาจากเรื่องการพิสูจน์ทองในสมัยโบราณว่าดีหรือไม่ดี ทำได้โดยการเอาทองนั้น ไปลูกับก้อนหิน แล้วจึงนำเทียนมาถูทับบริเวณนั้นอีกครั้งหนึ่ง หากเป็นทองดีสีของทองที่ก้อนหินก็จะสุกเป็นมันเงา หากเป็นทองไม่ดีสีจะออกเป็นสีแดง”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงตักเตือนสั่งสอน เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้สั่งสอนลูกหลานให้เลิกคบคนไม่ดีหรือไม่ ต้องคบหากันไปนานๆ จึงจะรู้ว่าดีแท้จริง สำนวนนี้ในหนังสือสำนวนไทย ของกุสุมา รัชชมณี และคณะ (2553: 62) ได้ยกตัวอย่างไว้ว่า “คนสมัยนี้ไว้ใจยาก ลูกจะคบใครให้ดูให้ดี อย่ารีบสนิทสนมนัก คบคนให้ดูหน้า ซื่อผ้าให้ดูเนื้อ”

หนังสือ *မြန်မာဆိုရိုးစကား* /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 676) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน *ရွှေအကြောင်း ဖလောင်းသိ လူအကြောင်း ပေါင်းမှသိ* /shwè ʔə-caun phə-yaun éi lù ʔə-caun baun hmá éi/ ไว้ว่า

“ရွှေအကြောင်း ဖလောင်းသိ ၊ လူအကြောင်း ပေါင်းမှသိဆိုသော ရှေးလူကြီးတို့ ဖြတ်ကြားခဲ့သည့် စကားရပ်သည် နှောင်းလူတို့အတွက် အထူးလေးစားရာ အကြောင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်လေသည်။” [၁၃၂၀] လူအနစ်။ ၁၂၀။

/shwè ʔə-caun phə-yaun éi lù ʔə-caun baun hmá éi hsò ɛɔ she-lù-ci dó myú⁷-ca khé éi zə-ga yá⁷-éi hmaun-lù dó ʔə-twé⁷ ʔə-thù le-sa sə-yà ʔə-caun tə-yá⁷ pin phyí⁷ lè éi/ หมายถึง คำกล่าวที่ว่า ทองดีไม่ดี เทียนข้อมรู้ ส่วนคนจะดีหรือไม่ ต้องคบหาก่อนจึงจะรู้ เป็นคำสั่งสอนของเหล่าบรรพบุรุษที่ใช้ตักเตือนลูกหลาน คำตักเตือนนี้เป็นคำพูดหนึ่งที่ควรเชื่อฟังเป็นอย่างยิ่ง

4.1.2.2 การนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

การนำสัตว์มาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นอาจมีความเหมือนกันเพียงบางประการเท่านั้น ไม่ได้เหมือนกันทุกประการเหมือนในหัวข้อที่ 4.1.1.2 โดยสัตว์ที่ใช้เปรียบเทียบในที่นี้ อาจใช้สัตว์ทั้งตัวมาเปรียบเทียบ หรือใช้ลักษณะ, กิริยาอาการที่สัตว์แสดงออกมาเปรียบเทียบก็ได้

ตารางที่ 31 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำสัตว์มาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ချွန်လွန်းသောမိုး ရေမဟေင် ဟောင်လွန်းသောရွှေ လူမလေး /choŋ lun ɛɔ mo yè mə-phàun hàun lun ɛɔ khwe lú mə-le/ ฝนตกอย่างหนัก น้ำไม่เจ็จนอง หมาเห่าเกินไป คนไม่กลัว	หมาเห่าไม่กลัว	คนที่ชอบพูดอะอะจุกะกัก ทำท่าว่าจะเอาจริง แต่ที่แท้ แล้วกลับไม่เอาจริง

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “สัตว์” คือ “หมา” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สำนวนพม่าได้นำ “ธรรมชาติ” มาเปรียบเทียบกับ เพื่อเน้นความหมายของสำนวนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ นำวิธีการสังเกตธรรมชาติ คือ สภาพลมฟ้าอากาศมาใช้เพื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีลักษณะชอบพูดอะอะว่าคนเป็นคนเก่งกล้า แต่เมื่อเอาเข้าจริงกลับไม่กล้าทำตามที่ตนแสดงออกไว้แต่แรก เปรียบเสมือนคนที่ตกอย่างหนัก แต่ไม่สามารถทำให้น้ำใจนิ่งได้ หรือหมาที่เห่ามาก ๆ แต่ไม่กัด ทำให้คนไม่กลัวเสียเท่านั้น

ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 609 – 610) ได้กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า สำนวน “หมาเห่าไม่กัด” เป็นสำนวนที่มีมูลมาจากข้อสังเกตลักษณะหมาที่ถือกันว่า หมาที่เห่าเก่งมักจะ ไม่กัด แต่หมาที่กัดไม่เห่า หลายชาติมีสำนวนนี้ตรงกับ ไทย คือ ฝรั่งเศส เยอรมัน ฮอลันดา และแขกอินเดียมีสำนวนว่า “หมาเห่าไม่กัด” ตรงกัน และหลายชาติมีสำนวนคล้ายๆ กันอีก อังกฤษว่า “หมาที่เห่าอยู่ไกลๆ ไม่กัด” สเปนว่า “ให้หมาเห่าไปเถิด มันไม่กัดดอก” ละตินว่า “หมาเจียบกับน้ำนิ่งให้ระวัง” เยอรมันว่า “หมาเจียบกับน้ำนิ่งเป็นอันตราย” กับ “หมาโง่ยอมเห่าเรื่อย” โปรตุเกสว่า “จงระวังหมาที่ไม่เห่า” กับ “หมาที่เห่าเก่งใช้ล่าเนื้อไม่ดี” ฮอลันดาว่า “คนขู่คำรามเก่งไม่สู้จริง” แขกอินเดียว่า “เมฆตั้งมามีแต่ฝนตกน้อย”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงอุปมาเปรียบคนที่ชอบพูดจาอะอะ โอ้อวดกับการกระทำของสัตว์และธรรมชาติ เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่ใช้สั่งสอนผู้น้อย ไม่ให้เก่งแต่พูด แต่ต้องกระทำตามคำพูดที่ตนเองพูดออกมาด้วย คือ ต้องมีความรับผิดชอบกับคำพูดของตนเอง ในบางครั้งอาจใช้พูดในเชิงประชดประชันหรือคำเหน็บได้ เช่น “เห็นเขาทำท่าทางขึงขังขู่ว่าจะลงโทษ แต่เธอไม่ต้องไปกลัวหรอก เขาเป็นพวกหมาเห่าไม่กัด” (กุสุมา รัชมณี และคณะ, 2553: 307)

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 38) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ချွန်းလွန်းသောမိုး ရေမတောင် တောင်လွန်းသောခွေး လူမလေး /choŋ lun əw mo yè mə-phàun hàun lun əw khwe lú mə-le/ ไว้ว่า

“ချွန်းလွန်းသောမိုး ရေမတောင် ၊ တောင်လွန်းသောခွေး လူမလေးဟူသောစကားအတိုင်း ချွန်းသည့်ကတော့ အလွန်ပင် ၊ ရွာမှရွာပါမည်လား ၊ စိုးရိမ်စိတ်တို့သည် ဘီးလေးရိုလျက် ရှိကြသည်။” [၁၃၄၄] မြဝတီ၊ ၃၀၊ ၁၁။ ၇၉။

/choŋ lun əw mo yè mə-phàun hàun lun əw khwe lú mə-le hù əw zə-ga ʔə-dain choŋ èi kə-dó ʔə-lùn pìn ywà hmá ywà pà mì la so-yèin sêi? dó èi hi-le-khó lyé? shí cá èi/

หมายถึง กลุ่มใจจริงๆ ฟ้าคำรามตั้งแต่ฝนจะตกหรือไม่ตกนะ เดียวก็เหมือนคำกล่าวที่ว่า ฝนตกอย่างหนัก แต่น้ำไม่เจ็จนอง หมาเห่ากินไป คนไม่กลัวอีกหรอก

4.1.2.3 การนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

การนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นอาจมีความเหมือนกันเพียงบางประการเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตของคำว่า “ธรรมชาติ” ไว้แล้วในหัวข้อที่ 4.1.1.3

ตารางที่ 32 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำธรรมชาติมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p>ဝၢ်ရိၣ်ဝါးရိၣ်ဝၢ် ခေၣ်ရိၣ်မိုးရိၣ်ဝၢ် ဝဲအးဝၢ် /eɪʔ-yèiʔ-wa-yèiʔ théʔ hswè-yèiʔ-myo-yèiʔ ká pò ʔe eɪ/ ร่มเงาของญาติพี่น้อง ร่มเย็นกว่า ร่มเงาต้นไม้</p>	<p>ร่มโพธิ์ร่มไทร</p>	<p>ที่พึ่ง ที่อาศัยให้ได้รับความ ร่มเย็นเป็นสุข, การมีญาติที่ นี้อรักใคร่กันจะช่วยเหลือ กันได้ในยามทุกข์สุข</p>

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “ธรรมชาติ” มาเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ นำลักษณะร่มเงาของต้นไม้ที่มีการแผ่กิ่งก้านสาขา และให้ความร่มเย็นแก่ผู้อาศัยได้ร่มเงานั้นมาเปรียบเทียบกับผู้ที่ให้ความคุ้มครองและความอบอุ่นใจ แต่ในสำนวนพม่า นอกจากจะนำลักษณะเงาของร่มไม้มาใช้เปรียบแล้ว ยังมีการกล่าวถึงบรรดาญาติพี่น้อง เพื่อเน้นความสำคัญของญาติพี่น้องว่า ร่มเงาของญาติพี่น้องนั้นย่อมร่มเย็นกว่าร่มเงาของต้นไม้ เพราะญาติพี่น้องคือผู้ที่ให้ความร่มเย็นได้อย่างแท้จริงในเวลาที่เราคับขันหรือเดือดร้อน

วิธีการใช้: สำนวนไทย “ร่มโพธิ์ร่มไทร” เป็นสำนวนที่มักนำมาใช้เปรียบกับผู้ใหญ่ที่สามารถให้ความคุ้มครองและความอบอุ่นใจกับลูกหลานได้ เช่น พ่อแม่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553: 80) ส่วนสำนวนพม่า ဝၢ်ရိၣ်ဝါးရိၣ်ဝၢ် ခေၣ်ရိၣ်မိုးရိၣ်ဝၢ် ဝဲအးဝၢ် /eɪʔ-yèiʔ-wa-yèiʔ théʔ hswè-yèiʔ-myo-yèiʔ ká pò ʔe eɪ/ เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักนำมาใช้ตักเตือนลูกหลานให้เห็นถึงความสำคัญของญาติพี่น้องว่ามีความสำคัญเพียงไร ฉะนั้น เหล่าลูกหลานจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับญาติพี่น้องของตนให้มาก โดยสำนวนนี้ หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ်

/myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 253) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้ไว้ว่า

“ဂူကွသ-သဝ်ဝင်ဇိ။ ဓာလာ-အရိဝ်သည့်။ သုရိဝ-ရုမ်းသာသည့် ကတည်း။ တတော-ဝိုသဝ်ဝင်ရိဝ် ရုမ်းသာသည့်ထက်။ ဥာဝိဗာတဝိတု-ဆွမ်းဓိဘဇိ။ ဓာလာ-အရိဝ်သည့်။ သုရိ-ရုမ်းသာဇိ။” [၁၂၉၁] ဆယ့်နှစ်တွဲ။ ၆၃။

/yú-ká-khá-éá – éí?-pín ʔi hsà-yà – ʔə-yèi? èi éú-khá-wá – chan-èà əə-hlyin kə-dɛ əə-tò – thò éí?-pín-yèi? chan-èà èi thé? yà-tí-mà-tà-pí-tú – hswè-myo-mì-bà ʔi hsà-yà – ʔə-yèi? èi éú-khá – chan-èà ʔi/ หมายถึง รุกขสุต-ต้นไม้, ฉายา-ร่มเงา, สุขภาวะ-สุขสบาย/ร่มเย็น, ตโต* ญาติมาตาปิตุ-พ่อแม่ญาติพี่น้อง, ฉายา-ร่มเงา, สุข-สุขสบาย/ร่มเย็น

ตารางที่ 33 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำธรรมชาติมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
မင်းခလောက်ျား ကမ်းနားသဝ်ဝင် /min-khá-yâu?-ca kan-na éí?-pín/ ข้าราชการ ไม้ใกล้ฝั่ง	ไม้ใกล้ฝั่ง	ใกล้ความตาย

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “ธรรมชาติ” มาเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ นาลักษณ์ของต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ริมฝั่งนำมาเปรียบกับคนที่อยู่ใกล้ความตาย เพราะไม้ที่ขึ้นริมฝั่งน้ำมักโดนกระแสน้ำไหลกัดเซาะฝั่งดินอยู่เสมอ เมื่อดินหลายเข้าไปถึงโคนไม้ ต้นไม้ก็จะล้มได้อย่างง่ายดาย เพราะกระแสน้ำจะกัดเซาะจนรากไม่สามารถยึดเกาะกับดินริมฝั่งน้ำนั้นได้ แต่สำนวนพม่า นอกจากจะนำลักษณะของต้นไม้มาเปรียบเทียบแล้ว ยังมีการกล่าวถึง မင်းခလောက်ျား /min-khá-yâu?-ca/ คือ ข้าราชการของกษัตริย์ที่มีชีวิตอยู่ใกล้ความตายเฉกเช่นเดียวกับไม้ที่ขึ้นใกล้ฝั่ง เพราะข้าราชการนั้น เมื่อเป็นที่โปรดปรานของกษัตริย์ก็จะได้รับความร่มเย็นเป็นสุข มีความมั่งคั่ง แต่เมื่อใดที่กษัตริย์ไม่พอพระทัยก็อาจเกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อตัวผู้นั้นได้ง่าย

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงอุปมาเปรียบคนที่อยู่ใกล้ความตาย บางครั้งใช้เปรียบกับคนที่มีความชรามาก ใกล้สิ้นอายุขัย สำนวนนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 447) ได้ยกตัวอย่างบทกลอนจากเรื่องอิเหนา ในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 ความว่า

* ตโต-ร่มเงาของต้นไม้ที่ร่มเย็นยิ่ง แต่ร่มเงาของพ่อแม่ญาติพี่น้องร่มเย็นยิ่งกว่า

“อันว่าบิตุเรศมารดา
นับวันแต่จะถมธรณี

ดังพฤษภาใกล้ฝั่งนทีศรี
หวังฝักฝิดูกรักดังดวงตา”

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 168) ก็ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน မင်းခေလ္လကျား
ကမ်းနားသစ်ပင် /min-khá-yâu?-ca kan-na éi?-pín/ ไว้ว่า

“မင်းခေလ္လကျား ၊ လစာစားဘို ၊ ကမ်းနားသစ်ပင် ၊ ပမာသွင်နွဲ့” [၁၂၆၆] မလ္လ။ ၃၆၈။

/min-khá-yâu?-ca lá-sà sa dó kan-na éi?-pín bə-mà əwìn hnín/ หมายถึง
พนักงานกินเงินเดือนก็เปรียบเหมือนไม้ใกล้ฝั่งของพระราชา(ไม่มีความแน่นอนในชีวิต)

4.1.2.4 การนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ

การนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำอวัยวะมา
เปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นอาจมีความเหมือนกันเพียงบางประการเท่านั้น
ไม่ได้เหมือนกันทุกประการเหมือนในหัวข้อที่ 4.1.1.4 โดยอวัยวะที่นำมาเปรียบเทียบในที่นี้อาจเป็น
อวัยวะของคนหรือสัตว์ก็ได้ รวมถึงของเหลวที่อยู่ในร่างกายด้วย เช่น น้ำลาย น้ำหนอง น้ำเลือด
ฯลฯ

ตารางที่ 34 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำอวัยวะมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
လင်နွဲ့မယား နှာနွဲ့သွား /lin hnín mə-ya shà hnín əwa/ ฝัวกับเมีย ลิ่นกับพิน	ลิ่นกับพิน	การกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ ไม่รุนแรงของคนที่อยู่ใกล้ชิดกัน

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกัน
เพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “ลิ่น” และ “พิน” มาเปรียบเทียบเหมือนกัน ทั้งนี้ ลิ่น
และพินเป็นอวัยวะที่ช่วยในการบดเคี้ยวอาหารจึงอยู่ใกล้กันมาก เพราะต้องทำงานร่วมกัน จึงอาจมี
การกระทบกระทั่งกันบ้าง ทั้งคนไทยและคนพม่าจึงนำอวัยวะทั้ง 2 นี้มาใช้เปรียบกับคนที่อยู่ใกล้ชิด
กัน ย่อมมีการทะเลาะเบาะแว้งหรือกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่อาจไม่รุนแรงนัก นอกจากนี้ สำนวน
พม่ายังกล่าวถึง “คน” คือ “ฝัว” (လင် /lin/) กับ “เมีย” (မယား /mə-ya/) ซึ่งเป็นคนที่อยู่ใกล้ชิดกัน
มากจึงเปรียบเสมือนลิ่นกับพินที่สามารถกระทบกระทั่งกันได้

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงอุปมาเปรียบกับการกระทบกระทั่งกันบ้างของคน ที่ใกล้ชิดกัน เช่น ระหว่างสามีกับภรรยาหรือคนที่ทำงานร่วมกัน แต่สำนวนพม่าจะมุ่งเน้น ความสำคัญไปที่คู่รักหนุ่มสาวที่เป็นสามีภรรยาเกินกว่าบุคคลอื่น ทั้งนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 510) ได้ยกตัวอย่างพระราชหัตถเลขารัชการที่ 4 ไว้ว่า “ญวนก็ยอมตาย ยกเมืองญวนฝ่ายใต้ให้แก่ ฝรั่งเศส ก็เมื่อฝรั่งเศสมาอยู่ในเมืองญวนฝ่ายใต้ ก็เป็นพินใกล้กับเมืองเขมร จะไม่ให้ไปมาถึงกัน ได้อย่างไร”

หนังสือ မြန်မာ့စိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 221) ก็ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน လင်နှင့်မယား လျာနှင့်သွား /lin hnín mə-ya shà hnín əwa/ ไว้ว่า

“လင်နှင့်မယား လျာနှင့်သွား ဆိုဘိသကဲ့သို့ စိတ်အဝရံမသင့်တဲ့အခါကို ရန်ခိုက်ဒေါသ ဖြစ်ကြတာပဲ။” [၁၂၆၆] သန်းဝေး ဒု။ ၁၂၇။

/lin hnín mə-ya shà hnín əwa hsò bí əə-ké-əó səi? ʔə-khân-mə-əin dé ʔə-khà kò yàn-khài? do-əá phyí? cá dà bə/ หมายถึง การทะเลาะกระทบกระทั่งกันบ้างก็เหมือนผัวกับเมีย ลี้นกับพินนั้นแหละ

ตารางที่ 35 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำอวัยวะมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ရှုတ်ချို သူ့ထစ်ဝါး /hnòu [?] -chò shò tə-pa/ ปากหวาน สำเร็จหนึ่งประการ	ปากเป็นเอก เลขเป็นโท	ถ้าปากหวานทำอะไรก็สำเร็จ การพูดดีเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกัน เพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “ปาก” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปากซึ่งใช้สำหรับกินอาหารและใช้เพื่อเปล่งเสียงของทั้งคนและสัตว์ โดยเฉพาะคนนั้น “ปาก” เป็นอวัยวะที่สำคัญมาก เพราะคำพูดที่ออกมาจากปากย่อมส่งทั้งผลดีและผลเสียต่อตัวผู้พูดได้ ดังนั้น ในสำนวนพม่าจึงกล่าวว่า ရှုတ်ချို သူ့ထစ်ဝါး /hnòu[?]-chò shò tə-pa/ “ปากหวาน สำเร็จหนึ่งประการ” คือ หากปากหวานหรือพูดจาไพเราะก็ประสบความสำเร็จไปหนึ่งประการแล้ว ในขณะที่สำนวนไทย นอกจากจะนำ “ปาก” มาใช้ในการเปรียบเทียบแล้ว ยังมีการกล่าวถึงวิชาความรู้ คือ “วิชาเลข” ในสำนวน “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท” ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 340) ได้กล่าวถึงที่มาของสำนวนนี้ไว้ว่า “ปากเอก เลขโท หนังสือตรี ชั่วดีเป็นตรา” สำนวนนี้เป็นสำนวนเก่าในสมัยที่ยังถือว่าการเรียนหนังสือไม่จำเป็น จึงถือเอาการพูดเป็นสำคัญที่หนึ่ง วิชาเลข

รองลงมา แล้วถึงวิชาหนังสือเป็นอันดับสามที่เรียกว่า “ปากเอก” หมายถึง ปากที่พูดดีมีปฏิภาณ พร้อมทั้งสติปัญญา ทำให้เกิดคุณประโยชน์

วิธีการใช้: ทั้ง 2 ส่วนวนใช้พูดในเชิงสั่งสอนให้รู้จักระวังเรื่องการพูด เพราะคำพูดเป็นสิ่งที่ทำให้คนเราสามารถประสบความสำเร็จได้ ในทางกลับกัน คำพูดก็สามารถทำให้คนเราสามารถล้มเหลวได้เช่นเดียวกัน เป็นส่วนวนนำมาใช้สั่งสอนคนได้ทุกระดับอายุและทุกเพศและบางครั้งส่วนวนไทย “ปากเอก เลขโท หนังสือตรี ชั่วดีเป็นตรา” ใช้สั้นลงเหลือเพียงส่วนวนว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท” เช่น “เขาเรียนหนังสือไม่เก่ง แต่พูดเก่ง คุณ ตอนนี้เขาเป็นนักพูดมีชื่อเสียง คนรู้จักทั่วประเทศ โบราณว่าปากเป็นเอก เลขเป็นโท” (กุสุมา รัชมณี และคณะ, 2553: 189)

หนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓိစာပေ /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 115) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้ส่วนวน နှုတ်ချို ဘျိုတစ်ပါး /hnòu⁷-chò shò tə-pa/ ไว้ว่า

“နှုတ်ချို ဘျိုတစ်ပါး ဟူသော စကားအဝိုင်း ချိုသာသော စကားကလေးတစ်ခုခု ဂုဏ်သုကို ဝိတ်ဆွေဖြစ်အောင် ပြုလုပ်နိုင်လေသည်။” [၁၃၁၀] စကား (၁၅)။ ၆။

/hnòu⁷-chò shò tə-pa hù eo zə-ga ʔə-dain chò-əà-əo zə-ga khə-le tə-khun phyin yàn èu kò mèi⁷-hswè phyi⁷ ʔaun pyú-lòu⁷ nàin lè èi/ หมายถึง ในการเจรจาพูดคุย หากปากหวาน เพียงคำพูดแค่หนึ่งคำก็สามารถเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตรได้

4.1.2.5 การนำการกระทำมาเปรียบเทียบ

การนำการกระทำมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งส่วนวนพม่าและส่วนวนไทยนำการกระทำมาเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นอาจมีความเหมือนกันเพียงบางประการเท่านั้น ไม่ได้เหมือนกันทุกประการเหมือนในหัวข้อที่ 4.1.1.5

ตารางที่ 36 ส่วนวนพม่ากับส่วนวนไทยที่นำการกระทำมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

ส่วนวนพม่า	ส่วนวนไทย	ความหมาย
စကားစကား ပြောဖန်များ စကားထဲက ဇာတ်ပြု /zə-ga zə-ga pyo-phàn mya zə-ga the ká zà-dí pyá/ บทสนทนา คำพูดมากมาย คำพูดแสดงถึงกำเนิด	สำเนียงต่อภาษา กิริยาต่อสกุล	ภาษาที่พูดแสดงให้เห็นถึง กำเนิด, คำพูดและกิริยาบอกให้ รู้ถึงการเลี้ยงดูอบรมศึกษา

ตารางที่ 37 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำการกระทำมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p><u>/mí-bá zə-ga na-thàun ɰa</u> <u>ə̀n-bya-câu?-saun cò ə̀w byaun/</u> <u>เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่</u> <u>แผ่นเหล็กหินแข็งก็อ่อนนุ่ม</u></p>		

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “การกระทำ” มาเปรียบเทียบเหมือนกัน การกระทำในที่นี้ก็คือ พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ เช่น การเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ การประพฤติตามผู้ใหญ่ที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่า เพราะหากปฏิบัติตามก็จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น แต่สิ่งที่ไม่เหมือนกัน คือ นอกจากสำนวนพม่าจะนำการกระทำมาเปรียบเทียบแล้ว ยังนำสิ่งของ คือ “แผ่นเหล็ก” และธรรมชาติ คือ “หิน” ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพคือต้องมีความแข็งแรงทนทานมาเปรียบในที่นี้ชาวพม่าได้เปรียบอุปสรรคกับ “แผ่นเหล็กและหินแข็งที่สามารถอ่อนนุ่มได้” คือ หากทำตามพ่อแม่สั่งสอน อุปสรรคหรือปัญหาที่แก้ไขได้ยากลำบากก็จะสามารถแก้ไขได้อย่างง่ายดาย ขณะที่สำนวนไทย นอกจากจะนำการกระทำของคนมาเปรียบเทียบแล้วยังนำลักษณะอาการของสัตว์มาใช้เปรียบเทียบด้วย คือ นำลักษณะนิสัยของสุนัขที่มีความดุร้ายมาเปรียบเป็นความอันตรายว่าภัยอันตรายจะไม่สามารถทำอันตรายใดๆ ได้หากลูกหลานเชื่อฟังหรือประพฤติปฏิบัติตามผู้ใหญ่

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวน เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้สั่งสอนลูกหลานให้เชื่อฟังในสิ่งที่ตนบอกกล่าว เพราะผู้ใหญ่ย่อมอาบน้ำร้อนมาก่อน จึงรู้เห็นสิ่งต่างๆ มากกว่า มีประสบการณ์ชีวิตสูงกว่าลูกหลาน ดังนั้น คำที่ผู้ใหญ่ตักเตือนจึงเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ กุสุมา รักษมณี และคณะ (2553: 113) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน “เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด” ไว้ว่า “เธอจะทำอะไรก็ควรดูแลแบบอย่างที่คุณรุ่นก่อนๆ เขาเคยปฏิบัติมา คนโบราณท่านยังกล่าวว่า เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด”

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 162) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ဝိဘဝကား ၊ နားထောင်ခြင်း ၊ ဝံပြားကျောက်စောင်း ၊ ကြိုသော်ပျောင်း /mí-bá zə-ga na-thàun ɰa ə̀n-bya-câu?-saun cò ə̀w byaun/ ไว้ว่า

“ဝိဘဝကား ၊ နားထောင်ခြင်းက ၊ ဝံပြားကျောက်စောင်း ၊ ကြိုသော်ပျောင်းဟု ၊ သူတောင်းရေးလွန် ၊ ဆိုဝိန်ညွှန်၏ ။” [၁၂၆၆] မ။ ၂၆၂။

/mí-bá zə-ga na-thàun k̄a ká èàn-bya-câu⁷-saun cò ət̄ byaun hú ət̄-haun-she-lùn hsò m̄ein h̄k̄ùn 7i/ หมายถึง คนโบราณได้กล่าวไว้ว่า หากเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ แม้แต่แผ่นเหล็กและหินที่แข็งก็สามารถอ่อนนุ่มลงได้ (อุปสรรคขวากหนามจะหมดไป)

4.1.2.6 การนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ

การนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำสิ่งของมาเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที้นำมาเปรียบเทียบนั้นอาจมีความเหมือนกันเพียงบางประการเท่านั้น ไม่ได้เหมือนกันทุกประการเหมือนในหัวข้อที่ 4.1.1.6 โดยสิ่งของในที่นี้ หมายถึง อาหาร ข้าวของ พาหนะ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ตลอดจนของมีค่า เช่น เงิน ทอง เพชร พลอย ฯลฯ

ตารางที่ 38 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำสิ่งของมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ငွေများ တဲးရဲဒ် /ŋwè mya t̄ə-ya n̄ain/ เงินมาก จนกะกฎหมาย	เบี้ยบ้ายรายทาง	เงินที่ต้องใช้จ่ายหรือเสียเป็นลำดับไปในเมื่อจะทำธุระอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ

ทั้ง 2 สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่สิ่งที้นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ ทั้ง 2 สำนวนนำ “สิ่งของ” มาเปรียบเทียบเหมือนกัน คือ “เงิน” หรือ “เบี้ย” มาเปรียบให้เห็นถึงอำนาจของเงินซึ่งถือว่าเป็นของมีค่าตั้งแต่โบราณ แต่สำนวนพม่านั้นมีการกล่าวถึง “กฎหมาย” (တဲးရဲဒ် /t̄ə-ya/) ด้วยว่าหากมีเงินมากย่อมจนกะกฎหมายได้ คำว่า “กฎหมาย” ในที่นี้หมายถึง หากมีคติความเกิดขึ้น ผู้ที่มีเงินมากกว่าก็สามารถกระทำการบางอย่างได้สำเร็จ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม หรือกล่าวอีกอย่างว่า “เงินมาก จนกะคดี”

วิธีการใช้: สำนวนไทย “เบี้ยบ้ายรายทาง” มักนำมาใช้ในเชิงตำหนิ แสดงความไม่พอใจที่ต้องสูญเสียเงินทองไปโดยไม่เต็มใจ แต่ก็ต้องเสียเงินเพื่อประโยชน์บางอย่าง เช่น “เดี๋ยวนี้จะค้าขายอะไร ต้องเสียเบี้ยบ้ายรายทางตลอด” (กุสุมา รัชขมณี และคณะ, 2553: 177)

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 48) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ငွေများ တဲးရဲဒ် /ŋwè mya t̄ə-ya n̄ain/ ไว้ว่า

“အဝတ်တဲးရဲဒ်မှ ကင်းစင်စေ ၊ ငွေများ တဲးရဲဒ် မဖြစ်စေနှင့်။” [ဝ၃၂၉] နိုင်လှဝိကြာ။
ဝ၃၃။ /ʔə-gá-dí-t̄ə-ya mya hmá kin-sin zè ŋwè mya t̄ə-ya n̄ain mə-phíʔ zè hn̄in/ หมายถึง
ขอให้ปราศจากอคติธรรมทั้งหลาย ขออย่าให้เงินมาก จนกะกฎหมายเลย

4.1.2.7 การนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ

การนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ หมายถึง ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยนำความเชื่อมาเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นอาจมีความเหมือนกันเพียงบางประการเท่านั้น ไม่ได้เหมือนกันทุกประการเหมือนในหัวข้อที่ 4.1.1.7 โดยความเชื่อในที่นี้หมายถึง ความเลื่อมใสศรัทธา และลัทธิศาสนา

ตารางที่ 39 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำความเชื่อมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ငွေပျောက် ငရဲပျောက် /ʔòuʔ-sà pyâuʔ ɲə-yɛ̃ yâuʔ/ ทรัพย์สินหาย ตกนรก	ของหายตะพายบาย	ของหายหรือเข้าใจว่าหายแล้ว โทษผู้อื่น

ทั้ง 2 สำนวน นำ “ความเชื่อ” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน และมีความหมายว่า หากทรัพย์สินหรือสิ่งของหายไปแล้ว หรือเข้าใจว่าหายแล้วโทษผู้อื่น ทำให้มีบาปติดตัว เพราะโทษว่าเป็นความผิดของผู้อื่นซึ่งที่ตัวเองควรรักษาดังของนั้นให้ดี ทั้งนี้ สำนวนไทยกล่าวว่า “ของหายตะพายบาย” แสดงให้เห็นว่า ชาวไทยมีความเชื่อเรื่องบาป-บุญ ส่วนสำนวนพม่ากล่าวว่า “ทรัพย์สินหาย ตกนรก” แสดงให้เห็นว่า ชาวพม่ามีความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวน ใช้พูดในเชิงสั่งสอนและตำหนิ กล่าวคือ เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่ มักใช้สั่งสอนลูกหลานให้มีความรอบคอบ จะทำอะไรให้มีสติไตร่ตรองว่าจะมีผลเสียตามมาหรือไม่ เพราะเมื่อเกิดผลเสียขึ้นแล้วส่งผลกระทบต่อผู้อื่นย่อมไม่เป็นผลดีต่อตนเองด้วย นอกจากนี้ สำนวนนี้ยังใช้เพื่อกล่าวตำหนิบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าว คือ กระทำบางสิ่งผิดพลาดลงไปแล้วกล่าวโทษผู้อื่น เช่น “นี่นะเพื่อน เวลาของหายนะ ให้ตรวจดูให้ถี่ถ้วนเสียก่อนว่ามันหายไปจริงๆ หรือว่าหาไม่เจอแล้วก็อย่าเที่ยวโทษคนโน้นคนนี้รำไป เดียวจะกลายเป็นว่าของหายตะพายบาย มันไม่ดีหรอกนะ” (เอกรัตน์ อุดมพร และสิทธิโรจน์, 2550: 26)

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 294) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ငွေပျောက် ငရဲပျောက် /ʔòuʔ-sà pyâuʔ ɲə-yɛ̃ yâuʔ/ ไว้ว่า

“ငွေပျောက် ငရဲပျောက်ဆိုသည့်အတိုင်း အတွင်းသူနိုးဖြစ်ဟန် တူသည့်ဆိုကာ ဘယ်သူလက်ထောက်ချသလဲဟု တွေးတောကြ၏။” [၁၃၂၀] မြဝတီ၊ ၆၊ ၃။ ၄၅။

/ʔòuʔ-sà pyâuʔ ʔə-yɛ yâuʔ hsò ətʰ ʔə-dain ʔə-dwin ətʰ-kho phyiʔ hàn tù ətʰ hsò kà bɛ̀-ətʰ lɛʔ-thâuʔ-chá ətʰ-lɛ hú twe-tɔ cá ʔi/ หมายถึง เขาคຸ່ນคิดว่า ใครเป็นผู้แอบลักลอบส่งข่าวให้หรือมีท่าทางว่าจะเป็นขโมย ดังคำกล่าวที่ว่า ทรัพย์สินหาย ตกนรก

ตารางที่ 40 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่นำความเชื่อมาเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ကိုယ့်ဝဏ္ဏး ကိုယ့်စိရ် /kó tɛ̀-ya kò si-yin/ กรรมะในตน ตัดสินตน	สวรรค์ในอก นรกในใจ	ความดีหรือความชั่วอยู่ที่ใจ ตนเอง

ทั้ง 2 สำนวน นำ “ความเชื่อ” มาใช้เปรียบเทียบเหมือนกัน แต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีความเหมือนกันเพียงบางประการ กล่าวคือ สำนวนไทยนำ “ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์” มาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนพม่า นำ “ความเชื่อเรื่องศาสนา” คือ กรรมะ (ဝဏ္ဏး /tɛ̀-ya/) มาเปรียบเทียบ แต่ทั้ง 2 สำนวนมีความหมายเหมือนกัน คือ ความดีหรือความชั่วอยู่ที่ใจตนเอง

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงสั่งสอนให้รู้จักละอายต่อการกระทำกรรมชั่ว และหมั่นกระทำแต่กรรมดี เพราะหากกระทำกรรมชั่ว แม้ว่าไม่มีใครรู้เห็น แต่ใจของตนนั้นรู้ดี ทั้งนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 557) ได้กล่าวถึงสำนวน “สวรรค์ในอก นรกในใจ” ไว้ว่า “สำนวนนี้แปลให้เข้าไปหาคำเดิมก็ว่า ใจตนเองนั้นแหละสำคัญ จะไปนรกหรือสวรรค์ก็อยู่ที่ใจตนเอง ในหนังสือพุทธานูวัตร ยกเอาพุทธภาษิตในมุลุมุติมาลงไว้ว่า ‘นรกไม่มีผู้ใดก่อสร้างขึ้น คือไฟโกรธในใจให้เกิดไฟนรก และเผาผลาญเจ้าของไฟที่ทำให้เกิดขึ้นนั้น เมื่อผู้ใดทำการชั่ว ผู้นั้นจุดไฟนรกและผู้นั้นยอมไหม้ไปด้วยไฟของตนเอง’ ” ตัวอย่างการใช้สำนวนนี้เช่น “เธอทำอะไรไว้ แม้คนอื่นจะไม่รู้ไม่เห็น แต่เธอย่อมรู้อยู่แก่ใจตนเอง เหมือนสวรรค์ในอก นรกในใจ” (กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: 274)

หนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓိဝဘ္ဏး /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 14) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ကိုယ့်ဝဏ္ဏး ကိုယ့်စိရ် /kó tɛ̀-ya kò si-yin/ ไว้ว่า

“အဆုံးကျတော့ ကိုယ့်ဝဏ္ဏး ကိုယ့်စိရ်ပြီး သွားကြရမှာပဲ။” [ɔjɛŋ] ဒဂုန်၊ ၁၅၈။ ၂၇၁။
/ʔə-hsɔŋ cá dó kó tɛ̀-ya kò si-yin pyi əwa cá yá hmà bɛ/ หมายถึง ในที่สุดกรรมะในใจตน ย่อมตัดสินตัวของเขาเอง

4.1.3 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบต่างกัน

ประเด็นการศึกษาสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบต่างกัน ผู้วิจัยศึกษาโดยเอาสำนวนพม่าเป็นหลักแล้วนำสำนวนไทยมาเทียบเป็นคู่ๆ โดยจัดกลุ่มความหมายของสำนวนตามสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบ ดังนี้

4.1.3.1 การนำคนมาเปรียบเทียบ

4.1.3.1.1 การนำคนและสัตว์มาเปรียบเทียบ

การนำคนและสัตว์มาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 41 สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
အဝေးမင်း အရဲခင် /ʔə-əa-mɛ ʔə-yɛ-hsin/ คนพม่า ไล่สีแดง	กาคาบพริก	คนพิดำแต่งตัวหรือสวมเสื้อผ้าสีแดงฉูดฉาด

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบโดยตรง แต่สำนวนไทยใช้ “กา” มาเปรียบเทียบเป็นสำนวน “กาคาบพริก” หมายถึง คนที่มีพิดำหรือคล้ำ แต่ชอบแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสีแดง ไม่เหมาะกับสภาพของตนเอง ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 25-26) กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า “ในสมัยโบราณกามาพัวพันอยู่กับบ้านเรือนคนมาก ของอะไรที่ตากแดดไว้ กาก็มักโฉบไปกิน พริกแดงมีพริกชี้ฟ้าก็โฉบไป คนไทยสมัยก่อนมีส่วนพัวพันกับกามาก ‘ครั้นรุ่งสุริยาคาร้อง’ เป็นกลอนที่กล่าว ถึงกาในพระราชวังก็ยังมีมหาดเล็กไล่กา คนไทยแทบทุกคนเห็นกาโฉบคาบอะไรในบ้านเสมอ กาโฉบคาบพริกแดงที่ตากไว้ ก็คงเคยเห็นกันมาก กาตัวดำคาบพริกสีแดงคงเป็นที่สังเกตของคนเกี่ยวกับสีสองสีที่ต่างกัน”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงประชดประชันคนที่แต่งกายไม่เหมาะสมกับตนเอง ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงผู้หญิงที่มีพิดำ แต่ชอบสวมใส่เสื้อผ้าสีแดงสด หรือทาลิปสติกสีแดงจัดดูไม่งาม เช่น “ดูผู้หญิงคนนั้นซิ แต่งตัวไม่เหมาะกับตัวเลย เหมือนกาคาบพริก” (กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: 17)

Mrs. Aye Aye Kyin (ဒေါ်အေးအေးကျင် /dò-ʔe-ʔe-cin/, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2558) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน အဝေးမင်း အရဲခင် /ʔə-əa-mɛ ʔə-yɛ-hsin/ ไว้ว่า

“သူသည် အသားမည်းသူဖြစ်ပြီး ၊ အင်္ကျီအနီရောင်ဝတ်ထားသဖြင့် အသားမည်း အရဲဆင် ဆိုသည့် စကားပုံကို သတ်မှတ်ပါသည်။”

/ə̀ə̀ èì ʔə̀-ə̀a-mɛ-ə̀ə̀ phyíʔ pyi ʔin-cì ʔə̀-nì yàun wùʔ tha ə̀ə̀-phyín ʔə̀-ə̀a-mɛ ʔə̀-yɛ-hsìn hsò éí zə̀-ga-pòŋ kò ə̀ə̀-tí-yá mí pà-ə̀i/ หมายถึง เขาเป็นคนผิวคล้ำ แต่สวมใส่เสื้อผ้าสีแดง สำนวนพม่าได้กล่าวเตือนสติไว้ว่า คนผิวดำใส่สีแดงไม่เหมาะสม

4.1.3.1.2 การนำคนและธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

การนำคนและธรรมชาติมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 42 สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
အိယုတ် နတ်ကြီး အယုတ် လက်ကြီး /ʔə̀-mí yòuʔ hnòuʔ-can ʔə̀-phá yòuʔ léʔ-can/ แม่ทราม ปากหยาบ พ่อทราม มือหยาบ	ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น	ลูกย่อมไม่ต่างจากพ่อแม่แน่

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจต่างกัน คือ สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบโดยตรง แต่สำนวนไทยใช้ “ธรรมชาติ” มาเปรียบเทียบ คือ ลูกไม้กับต้นไม้นี้ เนื่องจากลูกไม้คือผลของต้นไม้นั้นที่หล่นจากต้นก็มักอยู่ใกล้กับต้นของมัน เช่นเดียวกับสำนวนพม่าที่กล่าวว่า အိယုတ် နတ်ကြီး အယုတ် လက်ကြီး /ʔə̀-mí yòuʔ hnòuʔ-can ʔə̀-phá yòuʔ léʔ-can/ “แม่ทราม ปากหยาบ พ่อทราม มือหยาบ” หมายถึง หากแม่ปากร้าย ลูกๆ ก็จะมีปากร้ายเหมือนแม่ หากพ่อชอบทำร้าย ลูกๆ เมื่อโตมาก็จะชอบทำร้ายและหยาบซ้ำเหมือนพ่อ กล่าวคือ ลูกย่อมไม่ต่างจากพ่อแม่แน่

วิธีการใช้: สำนวนไทยใช้พูดในเชิงเปรียบว่า ลูกย่อมมีพฤติกรรมหรือลักษณะบางอย่างเหมือนพ่อแม่ของตน เพราะเมื่อเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างไร ย่อมซึมซับสิ่งนั้นมา สำนวน “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” จึงเป็นสำนวนที่มักนำไปใช้เปรียบกับเด็กหรือคนวัยหนุ่มสาว ดังเช่น บทกวีของสุนทรภู่ที่เขียนไว้ในพระอภัยมณี ตอน นางสุวรรณมาลีพูดถึงธิดาทั้งสอง (กุศมารักษมณี และคณะ, 2553: 259) ความว่า

“จะคว้าวชั่วดีที่ที่หาง   จะคุณางคุณแม่เหมือนแลเห็น
ถึงลูกยางหางต้นหล่นกระเด็น   ก็จะเป็นตามเหล่าตามเผ่าพันธุ์”

ส่วนสำนวนพม่า นอกจากจะใช้เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของคนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับบรรพบุรุษแล้ว ยังใช้เพื่อประชดประชันด้วย เช่น หนังสือ *မြန်မာ့ဝိညာဏ်* /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 274) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน *အိယုတ် နတ်ကြမ်း* /ə-yòt' nət'krá-mè/ *အဖယုတ် လက်ကြမ်း* /ə-fə-yòt' lək'krá-mè/ *ဖိယုတ် လက်ကြမ်း* /fə-yòt' lək'krá-mè/ ใ้ไว้ว่า

“*အိယုတ် နတ်ကြမ်း၊ ဖေလမ်းက၊ ညွှတ်ညွှတ်ပုလဲ၊ အမျိုးမပုန်၊ အကျင့်တန်တိ*” [၁၂၆၆] ၁၁။ ၂၂၃။ /ə-mí yòt' hnòu'-can phá ə-yan ká ní'-ñan mù-hso ʔə-myò mə-hmàn ʔə-cín-tàn ʔí/ หมายถึง หากแม่ทรมาน ปากหยาบ ฟ่อทรมาน มือหยาบ เชื้อสายไม่ดี พฤติกรรมข่มเหงเหลวไหล

4.1.3.1.3 การนำคนและอวัยวะมาเปรียบเทียบ

การนำคนและอวัยวะมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 43 สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
လူသူ ၁၁၁၃ /lù əà pá-dà-ná/ คนเท่านั้น สำคัญ	พึ่งลำแข้งตัวเอง	คนเท่านั้นที่จะสามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้, พึ่งตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งใคร

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบโดยตรง คือ *လူသူ ၁၁၁၃* /lù əà pá-dà-ná/ “คนเท่านั้นที่สำคัญ” แต่สำนวนไทยใช้ “อวัยวะ” มาเปรียบเทียบ คือ “ลำแข้ง” ในที่นี้หมายถึงส่วนขาทั้งหมด โดยปริยายหมายถึงกำลังของตนเอง กุสุมา รักขมณี และคณะ (2553: 211) กล่าวว่า สำนวนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับพุทธภาษิต “อตุตาหิ อตุตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดเชิงแนะนำ สั่งสอนให้รู้จักแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง หรือให้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง ก่อนที่จะพึ่งผู้อื่น เพราะเมื่อไม่สามารถพึ่งพาใครได้แล้ว ก็มีแต่ตัวของเราเองเท่านั้นที่จะแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ เป็นสำนวนที่ใช้สั่งสอนคนทุกเพศทุกวัย เช่น “ลูกๆ ของฉันพอมีอันจะกินทุกวันนี้ได้ไม่เดือนร้อน ก็

เพราะทุกคนพึ่งลำแข้งตัวเองกันทั้งสิ้น ฉันไม่ได้มีสมบัติอะไรให้พวกเขาหรอก” (กุสุมา รัชมณีนี และคณะ, 2553: 211)

ส่วนในหนังสือ မြန်မာ့ဝိရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 215) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน လူသာ ပာနု /lù èà pá-dà-ná/ ไว้ว่า

“လူဘောင်ဇံ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရာတွင် လူသာ ပာနုဟူသော ဆောင်ပုဒ်ကို လက်
သုံးပြုရမည်။” [၁၃၂၆] အညမည။ ၁၇။

/lù-bàun ʔí pyə-əə-nà mya kò phè-shin-yà twìn lù èà pá-dà-ná hù əə hsàun-pòuʔ kò léʔ-əon pyú yá mi/ หมายถึง ในวิถีของคนนั้นมีปัญหามากมายที่ต้องแก้ไข ดังคำขวัญที่กล่าวว่า ในบรรดาสิ่งทั้งหลาย คนเท่านั้นที่เป็นหลัก (เป็นศูนย์กลางที่สำคัญ)

4.1.3.1.4 การนำคนและสิ่งของมาเปรียบเทียบ

การนำคนและสิ่งของมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำคนมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 44 สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ကံသာလူဇံ အမိ ၊ ကံသာလူဇံ အဖ /kàn èà hlyin ʔə-mí kàn èà hlyin ʔə-phá/ กรรมเท่านั้น(เป็น)แม่ กรรมเท่านั้น(เป็น)พ่อ	กงเกวียนกำเกวียน	การกระทำใดๆ ที่มีผลต่อ ผู้กระทำนั้นๆ เพราะมนุษย์มี กรรมเป็นที่พึ่ง, ผู้กระทำความ อย่างใดไว้ย่อมได้รับผลกระทบ นั้น

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที้นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่านำคนมาเปรียบเทียบโดยตรง คือ นำ “แม่” (အမိ /ʔə-mí/) และ “พ่อ” (အဖ /ʔə-phá/) มาเปรียบกับที่พึ่งของมนุษย์ คือ คนเรานั้นมีกรรมเป็นที่พึ่งเช่นเดียวกับพ่อแม่ เพราะกรรมเป็นเครื่องกำหนดชะตาชีวิต ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ส่วนในสำนวนไทยได้นำ “สิ่งของ” มาเปรียบเทียบในที่นี้ คือ “ส่วนประกอบของเกวียน” มี “กงเกวียน” และ “กำเกวียน” กงเกวียนเป็นส่วนรอบของล้อเกวียน ส่วนกำเกวียนเป็นซี่ล้อที่มีคม เป็นส่วนกลางของล้อที่มีรูสำหรับสอดเพลาล้อทั้ง 2 ข้าง เมื่อกงเกวียนหมุนไปทางใด กำเกวียนก็หมุนตามไปทางนั้น คนไทยจึงนำลักษณะของเกวียนนี้มาเปรียบกับการกระทำของมนุษย์ว่า หากผู้ใดทำกรรมอย่างใดไว้ก็ย่อมได้รับผลกระทบอย่างนั้น

หนังสือสำนวนไทย ของ ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 1) ได้กล่าวถึงสำนวน “กงเกวียน
กำเกวียน” ว่า สำนวนนี้มักใช้กันผิดๆ ว่า “กงเกวียนกรรมเกวียน” เพราะเข้าใจว่า “กำ” ในสำนวนนี้
คือ “กรรม” ซึ่งแปลว่า การกระทำ บ้างก็ใช้คำผิดและยังลำดับคำผิดเป็น “กงกรรมกงเกวียน” ก็มี ที่
ถูกต้อง คือ “กงเกวียนกำเกวียน” จำง่าย ๆ ว่า กง(ของ)เกวียน และ กำ(ของ)เกวียน

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงเปรียบเกี่ยวกับการกระทำของคนว่า คนมีกรรม
เป็นที่พึง ผู้ใดกระทำความผิดอย่างใดไว้ย่อมได้รับผลกรรมอย่างนั้น เช่น “ผู้ต้องหาค้ายาเสพติดถูก
ตัดสินประหารชีวิต นี่แหละนะกงเกวียนกำเกวียน” (กุสุมา รัชมณี และคณะ, 2553: 2)

ส่วนในหนังสือ မြန်မာဝိရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 7) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ကံသာလျှင် အဝိ
၊ ကံသာလျှင် အဖ /kàn ə̀ hlyin ʔə-mí kàn ə̀ hlyin ʔə-phá/ ไว้ว่า

“လူပြည်မှာ လူဖြစ်လာလျှင် ကံသာလျှင် အဝိ ၊ ကံသာလျှင် အဖ ကံစိဝံရကု ခံရမှာပဲ။”
[၁၃၂၀] စဝိမန်၊ ၇၊ ၃။ ၂၇။

/lú-pyi hmà lù phyí? là hlyin kàn ə̀ hlyin ʔə-mí kàn ə̀ hlyin ʔə-phá kàn-
zì-màn-yà kò khan yá hmà be/ หมายถึง ใน โลกของมนุษย์ กรรมเท่านั้นที่เป็นตัวกำหนดชะตา
ชีวิต เพราะกรรมเท่านั้นที่เป็นแม่และพ่อ คือ มนุษย์มีกรรมเป็นที่พึ่ง

4.1.3.2 การนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

4.1.3.2.1 การนำสัตว์และธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

การนำสัตว์และธรรมชาติมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำสัตว์มา
เปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 45 สำนวนพม่า นำสัตว์มาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
တစ်ကောင်ကြွက် တစ်မျက်နှာ /tə-kàun cwe? tə-myé?-hnà/ หนูหนึ่งตัว หนึ่งหน้า	หัวเดียวกระเทียมลีบ	คนที่ไร้พ่อแม่ญาติพี่น้องข่มขู่รังแก โดดเดี่ยว เพราะไม่มีที่พึ่งพา, คน เดียวไม่มีพวก

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งนำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ
สำนวนพม่า นำ “สัตว์” คือ “หนู” (ကြွက် /cwe?/) มาเปรียบเทียบ ทั้งนี้ ไม่ทราบเหตุใดชาวพม่าจึง
นำหนูมาเปรียบเทียบ อาจเป็นเพราะหนูเป็นสัตว์ขนาดเล็กที่ไม่มีผู้ใดสนใจ เมื่อพิจารณาความหมาย
แล้วมีความหมายคล้ายกับสำนวนไทย “หัวเดียวกระเทียมลีบ” ซึ่งสำนวนไทยนำ “ธรรมชาติ” มา

เปรียบเทียบ คือ “กระเทียม” ถือเป็นพันธุ์พืชที่มีลักษณะเป็นหัว มีหลายกลีบรวมกัน ในที่นี้สำนวน “หัวเดียวกระเทียมลีบ” น่าจะมาจากการสังเกตลักษณะของกระเทียมที่บางหัวมีเพียงกลีบเดียว นอกนั้นลีบฝ่อหมด ไม่ได้มีหลายกลีบรวมกันเหมือนกระเทียมทั่วไป เปรียบเสมือนคนที่ไร้ญาติขาดมิตรต้องอยู่ตัวคนเดียว, ไม่มีพรรคพวก

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงเปรียบเทียบกับคนที่ไม่มีพ่อแม่ญาติพี่น้องหรือไม่มีพรรคพวก เป็นสำนวนที่ผู้ใช้มักนำมาใช้แสดงความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่ตน ไม่มีที่พึ่งพายามยาก กุสุมา รัชมณี และคณะ (2553: 319) กล่าวว่า สำนวนนี้บางทีใช้ว่า “หัวเดียวกระเทียมเน่า” เช่น ในเสภาขุนช้างขุนแผน ตอนนางสร้อยฟ้าและนางศรีมาลาทะเลาะกัน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2541: 625) นางสร้อยฟ้าแสดงคำตัดพ้อ ความว่า

“จริงแล้วท่านฉันนี้มันจิตจาง ได้ที่นางแล้วก็ว่าให้สาใจ
ตัวข้าหัวเดียวกระเทียมเน่า ที่ว่าเราใครหาได้ย็นไม่
ช่วยกันถมให้จมทุกด้านไป ครั้นเถียงบ้างก็จะได้เข้าตบตี”

ส่วนในหนังสือ မြန်မာဝိရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 87) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน တစ်ထောင့်ကြွက် တစ်မျက်နှာ /tə-kàun cwé? tə-myé?-hnà/ ไว้ว่า

“တစ်ထောင့်ကြွက် တစ်မျက်နှာ အားကိုးအားထား မရှိဘူးပြင်...” [၁၃၀၂] ဂျနယ်
ကျော်၊ ၅၊ ၁၀။ ၂၁။

/tə-kàun cwé? tə-myé?-hnà ʔa-ko ʔa-tha mə-shí shà əə-phyin/ หมายถึง เพราะไม่มีที่พึ่งพาเปรียบเหมือนหนูหนึ่งตัวก็มีเพียงหนึ่งหน้าเท่านั้น

4.1.3.2.2 การนำสัตว์และการกระทำมาเปรียบเทียบ

การนำสัตว์และการกระทำมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่านำสัตว์มาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำการกระทำมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 46 สำนวนพม่านำสัตว์มาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำการกระทำมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ခြံကို ပုံတူ ဝေပြု /chá kò pòŋ əú pə-mà pyú/ จงทำเหมือน <u>ปลวก</u>	<u>เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน</u>	ทำอะไรที่ประกอบด้วยส่วนเล็ก ส่วนน้อย โนนบ้างนี่บ้าง จนสำเร็จ เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา, ให้อ่อยๆ สะสมปัญญาความรู้และทรัพย์สิน

4.1.3.3 การนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

4.1.3.3.1 การนำธรรมชาติและคนมาเปรียบเทียบ

การนำธรรมชาติและคนมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำคนมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 47 สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำคนมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p>အပွေးမြင် အဝင်ဝိ အသွေးမြင် အသွင်ဝိ /ʔə-pwe myin ʔə-pin ei/ ʔə-ewe myin ʔə-ewin ei/ เห็นเปลือก รู้ต้นไม้ เห็นความสามารถ รูปร่างพรรณลักษณะ</p>	<p>เชื่อไม้ทิ้งแฉวง</p>	<p>เป็นไปตามบรรพบุรุษ บรรพบุรุษต้นวงศ์ตระกูลเป็น อย่างไร เชื่อสายสืบมาก็เป็น อย่างนั้น</p>

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งทีนำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ คือ “เปลือกไม้” (အပွေး /ʔə-pwe/) และ “ต้นไม้” (အဝင် /ʔə-pin/) นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึง “ความสามารถ” (အသွေး /ʔə-ewe/) และ “รูปร่างพรรณลักษณะ” (အသွင် /ʔə-ewin/) ด้วย แต่สำนวนนี้บางครั้งตัดสั้นเพียง အပွေးမြင် အဝင်ဝိ /ʔə-pwe myin ʔə-pin ei/ “เห็นเปลือก รู้ต้นไม้” (เมย์ เมียะ ซ่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย, 2543: 90) ในขณะที่สำนวนไทยนำคนมาเปรียบเทียบ ในที่นี้หมายถึง “เชื่อสาย” หรือ “ผู้ที่สืบวงศ์วานเผ่าพันธุ์ต่อๆ กันมา”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดทั้งทางดีและไม่ดีด้วย กล่าวคือ ใช้พูดเชิงเปรียบกับผู้ที่มิลักษณะเหมือนบรรพบุรุษของตนเอง อาจเป็นรูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอ หรือความสามารถด้านต่างๆ เช่น “เด็กคนนี้ทำจะเป็นนักดนตรีมีชื่อเสียงต่อไป ทั้งปู่ย่าพ่อแม่ก็มีฝีมือทางดนตรี เชื่อไม้ทิ้งแฉวง หรือก” (กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: 259) นอกจากนี้ยังใช้กล่าวประชดประชันผู้ที่มิจุดกรรมไม่ดีเหมือนบรรพบุรุษของตนด้วย เช่น “ทั้งรูปร่างหน้าตานิสัยใจคอของมัน เหมือนอย่างกับพ่อของมัน ไม่มีผิด เป็นอย่างที่เขาว่า เชื่อไม้ทิ้งแฉวง” (เอกรัตน์ อุดมพร และสิทธิโรจน์, 2550: 59)

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 273) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน အပွေးမြင် အဝင်ဝိ ၊ အသွေးမြင် အသွင်ဝိ /ʔə-pwe myin ʔə-pin ei ʔə-ewe myin ʔə-ewin ei/ ไว้ว่า

“အပြောအဆို အနေအထိုင်ကို မြော်ထောက်သော် လူကြီးလူကောင်းသားသမီးဖြစ်ကြောင်း မပြောခင်ကပဲ အပွေးမြင် အပင်သိစေ ၊ အသွေးမြင်က အသွင်သိစေ ဆိုသကဲ့သို့ သိရှိရပေတယ်။” [၁၃၁၀] လွမ်း၊ ဝ။ ၃၆။

/ʔə-pyɔ-ʔə-hsò ʔə-nè-ʔə-thàin kò myò thâu' ə̀ lù-ci lù-kaun əa-əá-mi phyí' caun mə-pyɔ khin ká pɛ ʔə-pwe myin ʔə-pin ə́i sè ʔə-əwe myin ká ʔə-əwɪn ə́i sè hsò ə- ké-əó ə́i shí yá pè dè/ หมายถึง การกล่าววาจา การกินการอยู่ของลูกหลาน สามารถแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่อะไรดีหรือไม่ โดยไม่ต้องบอกก่อน ดังคำกล่าวที่ว่าเห็นเปลือกรู้ต้นไม้ เห็นความรู้ความสามารถรู้รูปพรรณสัณฐาน

“မြန်မာတို့ဝေါဟာရ အပွေးမြင် အပင်သိဟူ၍ ရှိသည်။ ထိုသို့ သိရှိခြင်းမှာ အပင်၏အပွေးကို မြင်ရုံဖြင့် မည်သည့်အပင်ဖြစ်ကြောင်း ၊ မည်သည့်ဓာတ်တွေ ဦးစီးနေကြောင်း ၊ မည်သည့်ဂုဏ် ၊ မည်သည့်အရသာရှိကြောင်း တစ်မုဟုတ်ချင်း သိခြင်းကို ဆိုလိုပေသည်။” [၁၃၄၆] နွယ်မြင်သစ်ပင်။ ၁၀၅။

/myàn-mà dó wə-hə-lá nài' ʔə-pwe myin ʔə-pin ə́i hù ywé shí ə̀i thò-dó ə́i shí chin hmà ʔə-pin ʔí ʔə-pwe kò myin yòŋ phyin mi-ə́i ʔə-pin phyí' caun mi-ə́i dá' dwè ʔu-si nè caun mi-ə́i gòŋ mi-ə́i ʔə-yá-ə̀ə shí caun tə-mú hòu' chin ə́i chin kò hsò lò pè ə̀i/ หมายถึง ในโวหารของพม่ามีคำกล่าวที่ว่า เห็นเปลือก รู้ต้นไม้ กล่าวคือ เพียงเห็นเปลือกของต้นไม้ก็รู้ว่า เป็นต้นอะไร รู้ว่ามีธาตุอะไร รู้ว่ามีสรรพคุณอย่างไร รู้ว่ามีรสชาติอย่างไร

4.1.3.3.2 การนำธรรมชาติและสัตว์มาเปรียบเทียบ

การนำธรรมชาติและสัตว์มาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 48 สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
အတွင်းဝိဝ ဝြင်ဝိဝ /ʔə-dwin-mi thá pyin-mi pá/ ไฟในลุค ไฟนอกเกิด	ความ <u>ว้าว</u> ไม่ทันหาย ความ <u>ควาย</u> เข้ามาแทรก	เรื่องเดือดร้อนเก่ายังไม่ทันหมด ก็มีเรื่องเดือดร้อนใหม่เข้ามาอีก

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ คือ “ไฟ” (ဝိး /mi/) โดยปริยายคำว่า “ไฟนอก” (အတွင်းဝိး /ʔə-dwin-mi/) และ “ไฟใน” (ဝင်ဝိး /pyin-mi/) หมายถึง ปัญหาภายในบ้านและปัญหาภายนอกที่เกิดขึ้น สำนวนพม่า အတွင်းဝိဝ ဝြင်ဝိဝ /ʔə-dwin-mi thá pyin-mi pá/ จึงหมายถึง ขณะที่มีการ

เดือดร้อนหรือปัญหาภายในบ้านเกิดขึ้นอยู่แล้ว ยังมีปัญหาภายนอกเข้ามาซ้ำเติมอีก จำนวนนี้มี ความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทยที่ว่า “ความวัวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก” ซึ่งนำ “สัตว์” มาเปรียบเทียบ ทั้งนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 109) และประคอง ขุนทอง (2541 : 32–33) ได้กล่าวถึง ความหมายและที่มาของสำนวนนี้ตรงกันว่า มีนิทานเล่าประกอบสำนวนนี้ว่า เกิดคดีลักวัวพิพาทกัน ระหว่างชายสองคน พระเจ้าแผ่นดินทรงชำระความยังไม่ทันเสร็จก็เกิดคดีลักควายขึ้นระหว่างชายคู่ นั้นอีกจึงพูดกันว่า “ความวัวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก” ต่อมาได้ใช้สำนวนนี้เปรียบเทียบ กับกรณีอื่นๆ ด้วย ในความหมายว่า เรื่องเดิมยังสะสางไม่เสร็จก็เกิดเรื่องใหม่ซ้อนขึ้นมา

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้เปรียบกับปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข หรือแก้ไขแล้วแต่ ยังไม่เสร็จสิ้นก็มีปัญหาใหม่เข้ามาให้แก้ไขอีก เช่น “ความวัวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก ลูก คนเล็กเจ็บหนักต้องเข้าโรงพยาบาล ยังไม่ทันไร ลูกคนโตยังมาถูกรถชนอีก” (กุสุมา รัชชมณี และ คณะ, 2553: 67)

หนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးဝဘား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 269) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน အတွင်းဓီးဝ ငြင်းဓီးဝ /ʔə-dwin-mi thá pyìn-mi pá/ ใไว้ว่า

“ကိလေသာတည်းဟူသော အပူဓီး အားကြီးတောက်လောင်နေတဲ့သူမှာ ပကတိသော ဓီးပူ နေပူတဲ့ ဝင်မတိုးနိုင်ဘူး ၊ သို့ကြောင့် ရှေးပညာရှိသူခိန်များက အတွင်းဓီးဝ ငြင်းဓီးဝ ပြောဆိုကြတာပဲ။” [၁၂၉၆] ဒေဝီ။ ၁၃၀။

/kí-lè-ə̀ə̀ ɔi hù ɔə ʔə-pù-mi ʔa-ci tâu'-làun nè dé ɔ̀ ɔ̀ hmà pá-ká-dí ɔə mi-pù nè-pù dó wìn mə-to hnàin bu ɔ́ ɔ̀ cāun she-pin-yà shí ɔ̀ú-khá-mèin mya ká ʔə-dwin-mi thá pyìn-mi pá hú pyə hsò cá dà-be/ หมายถึง เพียงแต่กิเลสก็มีพลังร้อนแรงเหมือนไฟที่ลุกโชน คนเราโดยปกติแล้ว หากไฟร้อนแฉดร้อนข่มไม่ยอมเหยียดเข้าไป ดังนั้น นักปราชญ์สมัยก่อนจึง กล่าวไว้ว่า ไฟในลูก ไฟนอกเกิด (หากมีเรื่องร้อนใจอยู่แล้ว ข่มไม่ยอมให้เกิดปัญหาใดๆ ขึ้นอีก)

4.1.3.3.3 การนำธรรมชาติและความเชื่อมาเปรียบเทียบ

การนำธรรมชาติและความเชื่อมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 49 สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
မီးလောင်ရာ လောင် /mi læun-yà lè pîn/ ไฟไหม้ ลมกระพือ	ผีซ้ำคำพลอย	เคราะห์เดิมร้ายหนักอยู่แล้ว ยังมีเคราะห์อื่นซ้ำเข้ามา ทำให้ เคราะห์หนักยิ่งขึ้น

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่านำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ คือ “ไฟ” (မီး /mi/) และ “ลม” (လေ /lè/) ส่วนสำนวนไทยนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ สำนวนพม่ากล่าวว่า မီးလောင်ရာ လောင် /mi læun yà lè pîn/ “ไฟไหม้ ลมกระพือ” คือ ขณะที่ไฟไหม้อยู่ ลมก็ช่วยพัดทำให้ไฟยิ่งลุกลามไปอีก เหมือนกับมีปัญหาเกิดขึ้นอยู่แล้ว ยังมีสิ่งอื่นมาทำให้ปัญหานั้นลุกลามยิ่งไปกว่าเดิม สำนวนนี้มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทยที่ว่า “ผีซ้ำคำพลอย” ซึ่งนำความเชื่อเรื่อง “ผี” และ “คำ” (ผีเรือน) มาเปรียบเทียบ

ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 366) ได้กล่าวถึงที่มาของสำนวน “ผีซ้ำคำพลอย” ไว้ว่า “เป็นสำนวนเกี่ยวกับความเชื่อถือเรื่องผี หมายความว่า เมื่อถึงคราวเคราะห์ร้ายแล้ว ผีอาจบันดาลให้เกิดโทษขึ้นได้ หรือกำลังเคราะห์ร้ายอยู่ ผีอาจซ้ำเติมเอาได้ สำนวนนี้เคยได้ฟังผู้ใหญ่พูดถึงการถืออาวูรหอยก้อกัน เช่น จะแทง จะฟัน เป็นการล้อกรรมดาหรือว่าอยู่คงกระพันชาติ เขาห้ามว่า ‘เดี๋ยวผีซ้ำคำพลอย’ อธิบายว่า ผีอาจผลัดมือคนที่ถืออาวูร ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งถูกอาวูรเข้าจริงๆ ได้ ต่อมาได้พบในหนังสือเรื่องผีสาวเทวดาของ ‘เสถียรโกเศศ’ มีว่า ผีเรือนนั้นไทใหญ่เรียกว่า ‘ผีล่า’ ไทยอีสานเรียกว่า ‘ผีคำ’ เราเรียกว่า ‘ผีซ้ำคำพลอย’ ก็หมายความว่า ถูกผีอื่นทำแล้วยังถูกผีคำหรือผีเรือนของตนพลอยซ้ำเติมด้วย”

วิธีการใช้: สำนวนไทย “ผีซ้ำคำพลอย” นำมาใช้เพื่อแสดงความสงสารหรือเห็นใจ ผู้ที่ต้องประสบเคราะห์กรรมอยู่แล้ว ยังเจอเคราะห์กรรมอื่นซ้ำเติมเข้าไปอีก เช่น “เขาเคราะห์ร้ายจริงๆ ถูกปลดออกจากการเพราะเศรษฐกิจไม่ดี แล้วยังมาป่วยหนักถึงกับต้องเข้าโรงพยาบาล ผีซ้ำคำพลอยแท้ๆ” (กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: 196) ส่วนสำนวนพม่า မီးလောင်ရာ လောင် /mi læun-yà lè pîn/ “ไฟไหม้ ลมกระพือ” นอกจะใช้เปรียบถึงปัญหาที่ลุกลามยิ่งไปกว่าเดิมแล้ว ยังพบการนำมาใช้เปรียบกับสถานการณ์จริงด้วย ทั้งนี้ หนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 164) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน မီးလောင်ရာ လောင် /mi læun yà lè pîn/ ไว้ว่า

“မီးဟုန်းဟုန်း တောက်လောင်နေရသည့်အထဲတွင် တောင်လေကလည်း မီးလောင်ရာ လောင် ဆိုသည့် စကားပုံအတိုင်းပင် တဖြူးဖြူး တိုက်ခတ်နေသည်။” [၁၃၂၃] မေကျော့၊ ပ။ ၁၀၂။

/mi-hoŋ-hoŋ tâu?-làun nè yá eí ʔə-the əwin tàun lè kə-le mi làun-yà lè pín
hsò eí zə-ga pòŋ ʔə-tain pín tə-phyu-phyu tái?-khá? nè eì/ หมายถึง ในขณะที่ไฟกำลังลุกโชน
ลมทางใต้ก็พัดมาเรื่อยๆ เหมือนอย่างสำนวนที่ว่า ไฟไหม้ ลมกระเพื่อ

4.1.3.4 การนำการกระทำมาเปรียบเทียบ

4.1.3.4.1 การนำการกระทำและสัตว์มาเปรียบเทียบ

การนำการกระทำและสัตว์มาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำการกระทำ
มาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 50 สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<p><u>ဖြိဝ်ဃူအကြောင်း</u> <u>အကောင်းချဉ်းဝဲ</u> <i>/phyi' əə-hmyá ʔə-caun</i> <i>ʔə-kaun chi-be/</i> เท่าที่เป็นอยู่เท่านั้นก็ดีแล้ว</p>	<p>นกน้อยทำรังแต่พอตัว</p>	<p>การจะทำสิ่งใดควรทำแต่พอสม ฐานะของตนเอง, พอใจในสิ่งที่ ตนมีอยู่</p>

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ
สำนวนพม่า นำ “การกระทำ” มาเปรียบเทียบ แต่สำนวนไทยนำ “สัตว์” มาเปรียบเทียบ สำนวนพม่า
กล่าวว่า ဖြိဝ်ဃူအကြောင်း အကောင်းချဉ်းဝဲ */phyi' əə-hmyá ʔə-caun ʔə-kaun chi-be/* “เท่าที่เป็น
อยู่เท่านั้นก็ดีแล้ว” หมายถึง หากผู้ใดพอใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ก็ทำให้ผู้นั้นเป็นสุขใจ มีความหมาย
เช่นเดียวกับสำนวนไทยที่ว่า “นกน้อยทำรังแต่พอตัว”

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงสั่งสอน ตักเตือนให้รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี เพราะ
หากไม่ดิ้นรนขวนขวายในสิ่งที่เกินฐานะตนมากจนเกินไปก็ทำให้ตนมีความสุขได้ เปรียบเสมือน
นกเมื่อสร้างรังก็จะสร้างเพื่อตัวเองและลูกๆ ของมันเท่านั้น ไม่สร้างขนาดใหญ่จนเกินไป ดังนั้นคน
จึงนำลักษณะของนกนี้มาเปรียบกับการกระทำของคน เช่น “ลูกจะแต่งงานก็หาบ้านหลังเล็กๆ พออยู่
เถอะ อย่าไปกู้หนี้ยืมสินมาเลย นกน้อยทำรังแต่พอตัวดีกว่า” (กุสุมา รัชชมนิ และคณะ, 2553: 152)
ส่วนในหนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား */myàn-mà hsò-yo zə-ga/* ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 138) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ဖြိဝ်ဃူအကြောင်း
အကောင်းချဉ်းဝဲ */phyi' əə-hmyá ʔə-caun ʔə-kaun chi-be/* ในเชิงประชดประชัน ความว่า

“ဖြစ်သူအကြောင်း အကောင်းချဉ်းဆိုသော စကားမှာ ကျွန်တော့်အား တမင်သက်သက် လျောင့်ဖို့ ထင်ပါသည်။” [၁၃၁၅] ဖြတ်ကျော်။ ၁၆၅။

/phyí? əə-hmyá ?ə-caun ?ə-kaun chi hsò əə zə-ga hmà cùn-dó ?a tə-mìn-əé?-əé? hlàun phó thin pà-əi/ หมายถึง ผมคิดว่า มันเป็นเรื่องตลกจริงๆ ที่มีคำกล่าวว่า เท่าที่เป็นอยู่ เท่านี้ก็ดีแล้ว (ผู้พูดกล่าวอย่างเหยียะเยะในชะตาชีวิตของตนเอง)

Mrs. Aye Aye Kyin (ဒေါ်အေးအေးကျင် /dò-?e-?e-cin/, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2558) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน ဖြစ်သူအကြောင်း အကောင်းချဉ်းပဲ /phyí? əə-hmyá ?ə-caun ?ə-kaun chi-be/ ไว้ว่า

“မိမိတို့သည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် မကောင်းသည့် အခြေအနေများနှင့် ကြုံတွေ့လျက် ဖြစ်သူအကောင်း အကောင်းချဉ်းပဲဟုသာ မှတ်ယူရပါမည်။”

/mí-mí dó əi tə-khà-tə-yàn twin mə-kaun əi mə-chè-mə-nè mya hnín còŋ-twé là-pà-ká phyí? əə-hmyá ?ə-caun ?ə-kaun chi-be hú əà hmá?-yù yá pà-mi/ หมายถึง ในบางครั้งคนเราก็เผชิญกับสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นเท่าที่เป็นอยู่ก็ดีแล้ว

4.1.3.4.2 การนำการกระทำและธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

การนำการกระทำและธรรมชาติมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 51 สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<u>အလကောင်းသော်လည်း</u> <u>အခါနောင်း</u> <u>/?ə-là kaun əò-lə ?ə-khà hnaun/</u> มาดี(มาถึงที่หมาย) แต่ก็สายไปเสียแล้ว	กว่าจะถึงก็ใหม่	การทำอะไรสองอย่างพร้อมกัน โดยไม่รอบคอบหรือซัดซี้ อาจเกิดความเสียหายได้, เมื่อได้อย่างหนึ่งแต่ต้องเสียอย่างหนึ่งไป, ไม่มีประโยชน์

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่า นำ “การกระทำ” มาเปรียบเทียบ แต่สำนวนไทยนำ “ธรรมชาติ” มาเปรียบเทียบ ในที่นี้คือ พันธุ์พืช “ถั่ว” และ “งา” พันธุ์พืชสองชนิดนี้มีลักษณะแตกต่างกัน ถั่วมีเมล็ดขนาดใหญ่กว่างามาก ดังนั้นหากนำถั่วและงามาคว่ำในกระทะพร้อมกัน ถั่วจะสุกช้ากว่างาเพราะเมล็ดโตกว่า ถั่วรอให้

ถั่วสุก งามก็จะไหม้เสียก่อน คนไทยจึงสังเกตการคั่วถั่วและงานนี้มาเปรียบกับการกระทำอะไรสองอย่างพร้อมกัน โดยไม่รอบคอบหรือซัดซ้า อาจเกิดความเสียหายได้

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดในเชิงตั้งสอนให้ระมัดระวังในการดำเนินชีวิต เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้ตักเตือนผู้น้อยไม่ให้ทำอะไรพร้อมกันสองอย่าง เพราะหากทำได้ไม่ดีก็อาจเกิดความเสียหายได้ หรือแม้ว่าทำได้ดีแต่ไม่ทันเวลา ก็ไม่มีประโยชน์ เช่น “ปัญหาหาเสพติดในสถานศึกษากำลังรุนแรงขึ้น น่าจะมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหา นี้ ไม่ใช่มัดแตรอให้ครูสอนให้นักเรียนตระหนักถึงโทษหาเสพติด เด็กอาจติดยาไปแล้ว กว่าถั่วจะสุกงามก็ไหม้” (กุสุมา รัชมณีนี และคณะ, 2553: 15)

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 279) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน အလှကောင်းသော်လည်း အခါနောင်း /ʔə-là kaun ə̀-ɛ ʔə-khà hnaun/ ไว้ว่า

“ကမ်းဝပ်ဝို အမြန်ပြေးခဲ့ကြ၏။ ဝိုသော် အလှကောင်းသော်လည်း အခါနောင်းခဲ့လေပြီ။ သူတို့မရောက်မီ ဒီရေသည် ကျောက်တောင်တစ်ခုခုကို ခုံးအုပ်သွားလေပြီ။” [၁၃၁၄] စစ်သား၊ ဒု။ ၁၁၈။

/kan-sá' dó ʔə-myàn pye khé cá ʔí ə̀-ə̀ ʔə-là kaun ə̀-ɛ ʔə-khà hnaun khé lè pyi ə̀-tó mə-yáu' mi di yè ə̀i cáu' hsaun tə-khú loŋ-kò phoŋ-ʔə̀u' ə̀wa lè pyi/ หมายถึง เมื่อวิ่งมาถึงริมฝั่ง แต่ท่าเหมือนมาถึงที่หมายแต่ก็สายไปเสียแล้ว ถ้าพวกเขามาก่อนหน้านั้น น้ำก็คงยังไม่ท่วมโขดหินพวกนั้น

4.1.3.4.3 การนำการกระทำและอวัยวะมาเปรียบเทียบ

การนำการกระทำและอวัยวะมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 52 สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำอวัยวะมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<u>ကိုလုံကိုလုံကိုလုံဖော် မသူတော်</u> /kó-kò-kò phò mə-ə̀u dɔ̀/ <u>เรื่องตน ตนเผย ไม่เหมือนกัน</u>	<u>ปากว่าตาขยิบ</u>	เรื่องที่ตนทำกับเรื่องที่ตน โอ้อวดนั้น ไม่เหมือนกัน, พูด อย่างหนึ่งแต่ทำอีกอย่างหนึ่ง

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งทีนำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่า นำ “การกระทำ” มาเปรียบเทียบ แต่สำนวนไทยนำ “อวัยวะ” มาเปรียบเทียบ คือ นำ

“ปาก” และ “ตา” มาเปรียบแทนผู้ที่มีลักษณะปากกับใจไม่ตรงกัน คือ พูดอย่างหนึ่งแต่กลับทำอีกอย่างหนึ่ง จำนวนนี้มีความหมายคล้ายกับจำนวนพม่าที่ว่า “ကိုဝု်ကိုဝ်ကိုဝ်ဇော် မသူတော်” /kó-kò-kò phò mə-əu dò/ หมายถึง สิ่งที่คุณกระทำและสิ่งที่คุณเปิดเผยให้ผู้อื่นเห็นนั้นไม่เหมือนกัน

วิธีการใช้: ทั้ง 2 จำนวนใช้พูดในเชิงประชดประชัน เป็นจำนวนกล่าวเปรียบถึงคนที่มีลักษณะปากอย่างใจอย่าง, พูดว่าไม่ดี แต่กลับทำสิ่งที่ไม่ดีนั้น เช่น “อย่าเป็นคนปากว่าตาขยิบ บอกดีกว่าบुरิเป็นโทษ แต่กลับสุขเสีเอง” (กุสุมา รัชมณี และคณะ, 2553: 189)

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 13) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้จำนวน ကိုဝု်ကိုဝ်ကိုဝ်ဇော် မသူတော် /kó-kò-kò phò mə-əu dò/ ไว้ว่า

“ကိုဝု်ကိုဝ်ကိုဝ်ဇော် မသူတော်ဟု ဆိုမှတ်ရိုသောကြောင့် ကိုဝု်အကြောင်းကို ကိုဝ်ကိုဝ်မရေးသားသင့်ဟူ၍ ထင်မှတ်လေ့ရှိသောကြောင့်တည်း။” [၁၂၉၁] မောင်ဝကျေး။ ၆၆။

/kó-kò-kò phò mə-əu dò hú hsò sə-hmá? shí əw cāun kó ʔə-caun kò kò-tàin mə-ye-əa əin hù ywé thin hmá? lé shí əw cāun ti/ หมายถึง ไม่ควรบันทึกเรื่องของตนด้วยตนเอง เพราะสิ่งที่บันทึกกับสิ่งที่ปรากฏให้เห็นอาจไม่เหมือนกัน ดังคำกล่าวที่ว่า เรื่องของตนกับสิ่งที่คุณเผยหรือแสดงออกอาจไม่เหมือนกัน

4.1.3.4.4 การนำการกระทำและสิ่งของมาเปรียบเทียบ

การนำการกระทำและสิ่งของมาเปรียบเทียบ หมายถึง จำนวนพม่านำการกระทำมาเปรียบเทียบ ส่วนจำนวนไทยนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 53 จำนวนพม่านำการกระทำมาเปรียบเทียบและจำนวนไทยนำสิ่งของมาเปรียบเทียบ

จำนวนพม่า	จำนวนไทย	ความหมาย
<u>သုံးတတ်လျှင် ဆေး</u> <u>မသုံးတတ်လျှင် ဘေး</u> /əon tá? hlyin hse <u>mə-əon tá? hlyin be/</u> ถ้าใช้เป็นก็เป็นยา ถ้าใช้ไม่เป็นก็เป็นอันตราย	<u>ดาบสองคม</u>	ใช้เป็นก็เป็นประโยชน์ แต่ถ้าใช้ไม่เป็นก็อาจเป็นโทษได้, สิ่งที่มีทั้งคุณและโทษ มีผลทั้งทางบวกและลบ

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่า “การกระทำ” มาเปรียบเทียบ คือ นำวิธีการใช้สิ่งของต่างๆ มาเปรียบเทียบเป็นสำนวน ဝဲးတတ်လျှင် ဆေး ၊ ဝဲးတတ်လျှင် ဘေး /eŋ táʔ hlyin hse mə-əŋ táʔ hlyin be/ “ถ้าใช้เป็นก็เป็นยา ถ้าใช้ไม่เป็นก็เป็นอันตราย” ในขณะที่สำนวนไทยนำ “สิ่งของ” มาเปรียบเทียบ คือ นำ “ดาบ” ซึ่งเป็นสิ่งของที่สามารถใช้เป็นอาวุธได้มาเปรียบกับสิ่งที่มีทั้งคุณและโทษ มีผลทั้งทางบวกและลบ

วิธีการใช้ ทั้ง 2 สำนวนใช้พูดว่ากล่าวตักเตือน หรือสั่งสอนให้รู้จักระมัดระวังในการดำเนินชีวิต เพราะทุกอย่างล้วนแต่มีทั้งคุณและโทษในตัวของมันเอง หากใช้ไม่เป็นหรือไม่ระมัดระวัง บางสิ่งที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ ก็อาจเปลี่ยนเป็นภัยต่อตัวผู้ใช้เองได้ เพราะฉะนั้นหากจะกระทำสิ่งใดก็ควรมีสติพิจารณาไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน เช่น “เพศศึกษาเป็นความรู้ที่เหมือนดาบสองคม ถ้าสอนให้เด็กก็จะนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม แต่ถ้าไม่ระมัดระวังเด็กก็อาจจะเอาความรู้นั้นไปใช้ในทางที่ผิด กลับเป็นโทษแก่ตัวเด็กเองได้” (กุลสุมา รัชมณี และคณะ, 2553: 107)

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 259) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ဝဲးတတ်လျှင် ဆေး ၊ ဝဲးတတ်လျှင် ဘေး /eŋ táʔ hlyin hse mə-əŋ táʔ hlyin be/ ไว้ว่า

“ဝဲးတတ်လျှင် ဆေး ၊ ဝဲးတတ်လျှင် ဘေးဟူသော စကားတစ်ရပ်ရှိသည်။ ဆေးပင်ဖြစ်သော်လည်း အဝဲးမတတ်ပါက အသက်ဘေးအန္တရာယ် ဖြစ်စေနိုင်သည်။” [၁၃၃၃] မြဝတီ၊ ၁၉၊ ၇၊ ၁၅၆။

/eŋ táʔ hlyin hse mə-əŋ táʔ hlyin be hù eɔ zə-ga tə-yáʔ shí èi hse-pìn phyíʔ è-ɛ ʔə-əŋ mə-táʔ pà ká ʔə-éʔ be ʔàn-dá-yè phyíʔ sè hnàin èi/ หมายถึง แม้ว่าจะจะเป็นสมุนไพรก็ตาม หากใช้ไม่เป็นที่อาจเป็นภัยอันตรายได้ เหมือนคำกล่าวที่ว่า ถ้าใช้เป็นก็เป็นยา ถ้าใช้ไม่เป็นที่ก็เป็นอันตราย

4.1.3.4.5 การนำการกระทำและความเชื่อมาเปรียบเทียบ

การนำการกระทำและความเชื่อมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 54 สำนวนพม่า นำการกระทำมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
<u>ဝေတနာ ဝေဒနာဖြစ်</u> /zè-də-nà wè-də-nà phyíʔ/ เจตนาดีกลายเป็นเวทนา	ทำคุณบูชาโทษ โปรดสัตว์ได้บาป	ทำความดีต่อผู้อื่น แต่กลับเป็นโทษแก่ตนเอง, ทำดีแต่กลับเป็นผลร้าย

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่าว่า “การกระทำ” มาเปรียบเทียบ ในขณะที่สำนวนไทยว่า “ความเชื่อ” มาเปรียบเทียบ โดยสำนวนพม่าได้นำการกระทำของคนที่มีความประสงค์ดี แต่ผลที่ออกมากลับกลายเป็นร้ายมาใช้ เปรียบเทียบโดยตรงในสำนวน ၁၀၀၃၁ ၀၀၃၁၉၆ /zè-də-nà wè də-nà phyí/ “เจตนาดี กลายเป็นเวทนา” สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกับสำนวนไทยว่า “ทำคุณบูชาโทษ โปรดสัตว์ได้ บาบ” คือ การทำดีแต่กลับได้รับผลร้าย บางครั้งอาจพูดเพียง “ทำคุณบูชาโทษ” หรือ “โปรดสัตว์ได้ บาบ” ก็ได้ เมื่อพิจารณาถึงสำนวนไทย “ทำคุณบูชาโทษ โปรดสัตว์ได้ บาบ” จะเห็นได้ว่า คนไทยได้นำความเชื่อเรื่อง “บาป-บุญ” ซึ่งเป็นความเชื่อทางหลักพระพุทธศาสนามาใช้เปรียบเทียบด้วย

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนเป็นสำนวนที่ผู้พูดใช้พูดในเชิงประชดประชัน เมื่อตั้งใจทำสิ่งที่ดีแล้วผลที่ได้รับกลับตรงกันข้าม หรือใช้พูดแสดงความน้อยเนื้อต่ำใจที่ทำดีแล้วไม่ได้ดี เช่น “ฉันอุตส่าห์ช่วยหาเด็กถูกร้างมาให้ กลับถูกหาว่า ได้ค่านายหน้า นี่แหละนะทำคุณบูชาโทษ” (กุศมารักษมณี และคณะ, 2553: 149) ในหนังสือสำนวนไทย ของ ชุนวิจิตรมาตรา (2541: 264) ได้ยกตัวอย่างโคลงสุภาษิตเก่า ความว่า

“ <u>ทำคุณ</u>	เร็วแรงรู้	ให้รอบ
<u>เป็นโทษ</u>	ท่านบ่สอบ	ดอกไซ้
<u>โปรดสัตว์</u>	ไปรอบคอบ	รักค่าง หนึ่งนา
<u>ได้บาป</u>	เพราะเบียดให้	พวกโพ้นฉิบหาย”

หนังสือ မြန်မာဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 56) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ၁၀၀၃၁ ၀၀၃၁၉၆ /zè-də-nà wè də-nà phyí/ ไว้ว่า

“ကျွန်တော်၁၀၀၃၁၁၁၁ ၀၀၃၁၉၆၁၁၁၁၁ ၊ အသက်ဝေးချစ်ကြတဲ့ ချစ်သူနှစ်ဦး တစ် သက်လုံး စိတ်ဆင်းရဲအောင် ကျွန်တော် ပြုမိခဲ့ပေပြီ။” [၁၃၄၃] မြဝတီ၊ ၂၉၊ ၁၊ ၄၆။

/cùn-dó zè-də-nà èi wè də-nà phyí? khé yá pà pyi ʔə-ééʔ-pe chí? cá dé chíʔ-əu hnə-ʔu tə-ééʔ-lon sèiʔ-hsin-yɛ ʔàun cùn-dó pyú mí khé pè pyi/ หมายถึง เขาพูดว่า “...เจตนาดี ของผมกลายเป็นผลร้ายไปแล้ว ผมทำให้คู่รักคู่หนึ่งลำบากใจ ผมทำลงไปแล้ว”

4.1.3.5 การนำความเชื่อมาเปรียบเทียบ

4.1.3.5.1 การนำความเชื่อและสัตว์มาเปรียบเทียบ

การนำความเชื่อและสัตว์มาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำความเชื่อมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 55 สำนวนพม่า นำความเชื่อมาเปรียบเทียบและสำนวนไทยนำสัตว์มาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
ဓမ္မဒိဋ္ဌိ နိဗ္ဗိတံဝိသုဒ္ဓိ /sə-bù-dèi? nə-mèi? thun/ ชมพูทวีป ปรากฏในนิมิต	จิ้งจกตก	ต้องให้ความสำคัญกับนิมิต หรือลางสังหรณ์, คำตักเตือน แม้เล็กน้อยก็ควรรับฟัง

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่า นำ “ความเชื่อเรื่องนิมิต” (နိဗ္ဗိတံ /nə-mèi?) มาเปรียบเทียบ ชาวพม่ามีความเชื่อเรื่องนิมิตเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อนิမิตที่ปรากฏก่อนจะกระทำการใดเป็นเพราะเทพันต์บันดาลให้เป็นไป นิมิตจึงมีทั้งดีและร้าย โดยเฉพาะนิมิตร้ายจะเป็นนิมิตที่ชาวพม่าให้ความสำคัญมาก เมื่อเกิดนิมิตร้ายขึ้น ชาวพม่าจะนิยมไปทำบุญสะเดาะเคราะห์หรือแก้เคล็ดตามความเชื่อแต่ละท้องถิ่น ขณะที่สำนวนไทยนำกริยาอาการของสัตว์มาเปรียบเทียบ คือ “จิ้งจก” ที่กำลังร้องตก คำร้องตกของจิ้งจกนี้เปรียบเสมือนนิมิตคือ แม้แต่เรื่องเล็กน้อยก็ควรรับฟังไว้ก่อน

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนเป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้เพื่อตักเตือนลูกหลานให้ระมัดระวังในการดำรงชีวิต เพราะความเชื่อเรื่องนิมิตหรือโชคลางเป็นความเชื่อที่อยู่ในสังคมพม่าและสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะคนโบราณจะเชื่อถือเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างมากจึงมักมีข้อห้ามไม่ให้กระทำการบางอย่าง เช่น คนพม่าห้ามไม่ให้พูดอะไรที่ไม่ดี เพราะอาจเกิดขึ้นจริงในภายหลังได้ (คำพูดอาจเป็นลางร้าย) คนไทยห้ามไม่ให้พ่อแม่สาปแช่งลูก เพราะอาจทำให้ชีวิตลูกไม่เจริญก้าวหน้าหรือตายร้ายได้

สำนวนไทย “จิ้งจกตก” ถูกนำไปใช้ในกรณีที่ผู้พูดต้องการกล่าวตักเตือนหรือตำหนิผู้ฟังที่ไม่เชื่อถือในคำตักเตือนของตน เช่น “เธอคิดดูดีๆ นะ โบราณว่าจิ้งจกตกยังต้องหยุด นี่คุณครูเตือนแล้ว เธอจะไม่เชื่อหรือ” (กุสุมา รักษมณี และคณะ, 2553: 87)

ส่วนหนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓိဝဘာ /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 75) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน

“ဓမ္မဒိဋ္ဌိ နိဗ္ဗိတံဟူသော စကားအလှည့် အရာရာ၌ နိဗ္ဗိတံပူတတ်ကြလေရာ၊” [၁၂၉၅] ကဝိတံဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၅။ ၃။

/sə-bù-dèi⁷ nə-mèi⁷ hù-əw zə-ga ʔə-yá-lɛ ʔə-yà-yà nái⁷ nə-mèi⁷ yù-əá⁷- cá-lè-yà/ หมายถึง ในการพูดสิ่งต่างๆ ควรถือเอานิมิตตั้งสำนวนชมพู่ทวีปปรากฏในนิมิต

4.1.3.5.2 การนำความเชื่อและการกระทำมาเปรียบเทียบ

การนำความเชื่อและการกระทำมาเปรียบเทียบ หมายถึง สำนวนพม่า นำความเชื่อมาเปรียบเทียบ ส่วนสำนวนไทย นำการกระทำมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 56 สำนวนพม่า นำความเชื่อมาเปรียบเทียบและสำนวนไทย นำการกระทำมาเปรียบเทียบ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย	ความหมาย
လူအလို နှုတ်မလိုက်နိုင် /lú ʔə-lò ná ⁷ mə-lái ⁷ nàin/ ความต้องการของคน นัตก็ตามไม่ไหว	ได้คืบจะเอาศอก	ต้องการได้มากกว่าที่ได้มาแล้ว

สำนวนทั้ง 2 นี้มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบต่างกัน คือ สำนวนพม่า นำ “ความเชื่อเรื่องนัต” (နတ် /ná⁷/) มาเปรียบเทียบ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในสำนวน လူအလို နှုတ်မလိုက်နိုင် /lú ʔə-lò ná⁷ mə-lái⁷ nàin/ “คนดี พิ.เทพดีคำจูน” ว่า “เทพนัต” คือ วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของผู้ตายร้ายที่ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองกันในหมู่ผู้ศรัทธากราบไหว้ แต่สำนวนพม่า လူအလို နှုတ်မလိုက်နိုင် /lú ʔə-lò ná⁷ mə-lái⁷ nàin/ “ความต้องการของคน นัตก็ตามไม่ไหว” เป็นสำนวนที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าความต้องการของคนนั้นมีมาก จนบางครั้งกลายเป็นความโลภ (လောဘ /lə-bá/) เทพนัตที่คอยช่วยเหลือก็ไม่สามารถช่วยเหลือตามความต้องการของคนได้ทั้งหมด ขณะที่สำนวนไทยนำเพียง “การกระทำ” มาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด คือ สำนวน “ได้คืบจะเอาศอก” หมายถึง ต้องการได้มากกว่าที่ได้มาแล้ว ทั้งนี้ ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 27) กล่าวถึงที่มาของสำนวน “ได้คืบจะเอาศอก” ไว้ว่า “คืบ” และ “ศอก” เป็นมาตรฐานแบบโบราณ “คืบ” เป็นความยาวตั้งแต่ปลายนิ้วโป้งถึงปลายนิ้วนางหรือ นิ้วก้อยเมื่อกางมือและเหยียดนิ้วทั้งสองออกจากกันเต็มที่ ส่วน “ศอก” เป็นความยาวตั้งแต่ปลายข้อศอกถึงปลายนิ้วกลาง (1 ศอก มีความยาวเท่ากับ 2 คืบ)

วิธีการใช้: ทั้ง 2 สำนวนเป็นสำนวนที่ผู้พูดใช้เพื่อตักเตือนสั่งสอนให้รู้จักประมาณตน เมื่อได้ในสิ่งที่ต้องการแล้วก็ควรพอใจในสิ่งนั้น นอกจากนี้ยังใช้พูดในเชิงตำหนิแก่ผู้ที่ไม่รู้จักระงับอาการอยากได้ อยากมี อยากเป็นไม่มีที่สิ้นสุด เช่น “พอบริษัทเพิ่มเงินค่าล่วงเวลาให้ตามคำขอ พนักงานก็ขอขึ้นเงินเดือนอีก ได้คืบจะเอาศอกอย่างนี้ไม่ถูกต้อง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 27)

ส่วนในสังคมพม่า อาจกล่าวได้ว่า เทพันต์เป็นกุศโลบายของคนพม่าที่ต้องการให้คนในสังคมทำความดี ผู้ที่ทำความดี แม้ไม่มีผู้อื่นเห็น แต่คนพม่าเชื่อว่ามิเทพันต์ประจำตัว หรือที่เรียกว่า ကိုယ်စောင့်နတ် /kò-sàun-ná?/ เป็นเทพันต์ที่เห็นการทำความดี และคอยดูแลช่วยเหลือในทางตรงกันข้าม หากไม่ทำความดี เทพันต์จะไม่ช่วยเหลือและไม่ปกป้องรักษา เช่น ในหนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 216) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน လူအလို နတ်မလိုက်နိုင် /lú ʔə-lò náʔ mə-láɪʔ nàin/ ไว้ว่า

“လူအလို နတ်မလိုက်နိုင်ဆိုသည် စကားအတိုင်းဝင် လူတို့၏ အလိုဆန္ဒသည် အလွန်များပြားလှစေ၏။” [၁၃၁၆] စာစိမ့်၊ ၂၊ ၁၂။ ၅၃။

/lú ʔə-lò náʔ mə-láɪʔ nàin hsò eɪ zə-ga ʔə-tain pìn lù dó ʔi ʔə-lò-hsàn-dá eɪ ʔə-lùn mya-pya-hlá chə ʔi/ หมายถึง คำกล่าวที่ว่า ความต้องการของคน นัตก็ตามไม่ไหว หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาของคนมีมากจนเกินไป

“လူအလို နတ်မလိုက်နိုင်ဆိုတဲ့ စကားသာ ကြားဖူးပါ့တယ် ၊ လူအလို ဘော်ဘာဆွေမလိုက်နိုင်ဆိုတာလို ဖြစ်နေပြီ။” [၁၃၃၀] ဆုတို၊ ၅၆။

/lú ʔə-lò náʔ mə-láɪʔ nàin hsò dé zə-ga ə̀ ca-phu pà-dé lú ʔə-lò ə̀-tà-hswè mə-láɪʔ nàin hsò tà lò phyɪʔ nè pyi/ หมายถึง ...เคยได้ยินคำพูดที่ว่า ความต้องการของคน นัตก็ตามไม่ไหว (ช่วยไม่ได้) เหมือนกับความต้องการของคนนั้น ต่อคำละเหว (ซึ่งนักเขียนชาวพม่า ผู้เขียนเรื่องแนวข้างัน) ก็นำมาเขียนเป็นเรื่องข้างันได้ไม่หมด

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนไทยมี 3 ลักษณะ คือ 1. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันและสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ 2. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ และ 3. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันส่วนใหญ่จะมีวิธีการใช้สำนวนที่คล้ายคลึงกันด้วย กล่าวคือ สำนวนบางสำนวนใช้เพื่อตักเตือนสั่งสอนให้คนในสังคมปฏิบัติตนในทางที่ดีโดยใช้สำนวนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นผลดีของการปฏิบัติตาม หรือแสดงให้เห็นผลเสียของการไม่ปฏิบัติตาม บางสำนวนใช้กล่าวเพื่อประชดประชันหรือกล่าวเพื่อตำหนิคนในสังคมที่ประพฤติปฏิบัติตนผิดแผกไปจากบรรทัดฐานที่คนในสังคมนั้นๆ วางไว้ และบางสำนวนใช้เพื่อแนะนำ เป็นข้อคิด หรือแนวทางใน

การดำเนินชีวิต ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่มักนำการกระทำของคนมาเปรียบเทียบโดยตรง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพได้ดีและสามารถเข้าใจความหมายสำนวนได้ง่ายยิ่งขึ้น

4.2 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาพบว่า นอกจากสำนวนพม่าจะมีความหมายตรงหรือไม่คล้ายคลึงกับสำนวนไทยแล้ว ยังมีสำนวนพม่าจำนวนหนึ่งที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกันกับสำนวนไทยด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถนำสำนวนพม่าและสำนวนไทยมาจัดกลุ่มทางความหมายตามสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบได้ ผู้วิจัยจึงนำแนวความคิดของ โวจิลินส์ (Voegelins, 1957: 1-58, อ้างถึงใน ไทรงาม ประมวลศิลป์ชัย, 2532: 6-7) มาประยุกต์ใช้เพื่อจัดหมวดหมู่ของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ผลการศึกษาพบว่าสามารถแบ่งหมวดหมู่ทางความหมายของสำนวนได้ออกเป็น 4 หมวดใหญ่ๆ คือ

- 4.2.1 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ
  - 4.2.2 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์
  - 4.2.3 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์
  - 4.2.4 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล
- อนึ่ง ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์มาให้เห็นเพียงกลุ่มละไม่เกิน 5 สำนวน สามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

4.2.1 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ

4.2.1.1 สำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ

สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ หมายถึง สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรทางธรรมชาติ อาทิ ดิน น้ำ ลม ไฟ รวมทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่างๆ ด้วย ทั้งนี้ วัชร นิยมธรรม (2539: 4) ได้กล่าวถึงฤดูกาลของพม่าไว้ว่า “ในปีหนึ่งๆ นั้น พม่าจำแนกช่วงเวลาออกเป็น 3 ฤดูหรือฤดู (ဥတု / 7ú-dú) คือ ฤดูร้อน (နွေဥတု / nwè-7ú-dú) ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝน (မိုးဥတု / mo-7ú-dú) ระหว่างเดือนมิถุนายน-ตุลาคม และฤดูหนาว (ခင်းဥတု / hsau-7ú-dú) ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ฤดูฝนกินเวลาถึง 5 เดือน ฤดูหนาว 4 เดือน และฤดูร้อนสั้นเพียงแค่ 3 เดือน นอกจากนี้ในทางโหราศาสตร์ของพม่ายังแบ่งเวลา

ในแต่ละฤดูออกเป็น 2 คาบๆ ละ 2 เดือน เรียกว่า ฤดูหรือยตุ (ḡḡ /yə-dú/) ได้แก่ ฤดูร้อนคาบแรก (ḡḡḡḡ /nwè-7u/) ฤดูร้อนคาบหลัง (ḡḡḡḡḡḡ /nwè-hnaun/) ฤดูฝนคาบแรก (ḡḡḡḡḡḡ /mo-7u/) ฤดูฝนคาบหลัง (ḡḡḡḡḡḡḡḡ /mo-hnaun/) ฤดูหนาวคาบแรก (ḡḡḡḡḡḡḡḡḡ /hsaun-7u/) ฤดูหนาวคาบหลัง (ḡḡḡḡḡḡḡḡḡḡḡḡ /hsaun-hnaun/)"

ผลการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและมีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย ส่วนใหญ่เป็นสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศหรือฤดูกาลที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวพม่า ดังนี้

ကဆုန် ၊ နယုန် ၊ ၼွၼ်ႈၼွၼ်ႈ

/kə-hsòŋ nə-yòŋ ḡswé-hswé khòŋ/

พฤษภาคม มิถุนายน ฤดูโคดของແຍງ

หมายถึง ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน แดจะร้อนจัดมาก ไม่สามารถเดินด้วยเท้าเปล่าได้

สำนวนนี้แสดงให้เห็นถึงความช่างสังเกตของบรรพบุรุษชาวพม่าที่นำสภาพอากาศมาเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของชาวพม่า กล่าวคือ ชาวพม่ามีธรรมเนียมมาแต่โบราณว่า หากจะเข้าเขตเจดีย์หรือเขตวัดจะต้องถอดรองเท้าก่อนเสมอ กล่าวคือ ต้องถอดรองเท้าตั้งแต่หน้าประตูหรือบันไดขั้นแรก ในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนซึ่งถือเป็นช่วงสิ้นสุดฤดูร้อนและเริ่มเข้าสู่หน้าฝนอากาศมักจะร้อนอบอ้าวจนทำให้ชาวพม่าไม่สามารถเดินด้วยเท้าเปล่าในเวลากลางวันได้ ดังนั้นชาวพม่าจึงนิยมไปวัดหรือไปบูชาเจดีย์ต่างๆ ในช่วงเช้าหรือช่วงเย็นของแต่ละวัน เพื่อให้สามารถนั่งวิปัสสนากรรมฐานเป็นเวลานานได้ โดยไม่มีสภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าวมาเป็นอุปสรรคในการทำบุญสร้างกุศล

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးတော်း /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 1) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน ကဆုန် ၊ နယုန် ၊ ၼွၼ်ႈၼွၼ်ႈ /kə-hsòŋ nə-yòŋ ḡswé-hswé khòŋ/ ไว้ว่า

“မေလၼ်ႈၼွၼ်ႈၼွၼ်ႈ ၼွၼ်ႈၼွၼ်ႈတော်း ပူၼ်ႈပူၼ်ႈ။ ကဆုန် ၊ နယုန် ၊ ၼွၼ်ႈၼွၼ်ႈ ၼွၼ်ႈတော်း မြန်မာဆိုရိုးနုၼ်ႈလၼ်ႈး ညီလုၼ်ႈ။” [၁၃၃၅] ၼွၼ်ႈတော်း၊ ၼွၼ်ႈ၊ ၼွၼ်ႈ။

/mè-lá 7í nè èi chí?-chí?-tâu? pù nè èi kə-hsòŋ nə-yòŋ ḡswé-hswé khòŋ hsò eo myàn-mà hsò-yo zə-ga hnín le ìi hlá èi/ หมายถึง ความร้อนของเดือนพฤษภาคมจะร้อนมากเหมือนสำนวนที่ว่าเดือนพฤษภาคม เดือนมิถุนายน ต้องถอดรองเท้าของແຍງ

“နွေဥတုတွင် ပါဝင်သောကြောင့် ကဆုန် ၊ နယုန် ဆွေဆွေဝုန်ဟုစာချိုး ရသည့်အထိ
နေအပူပြင်းလှပေသည်။” [၁၃၄၆] လဥပဒေသာ။ ၄၅။

/nwè-7ú-dú dwìn pà-wìn əw cāun kə-hsòŋ nə-yòŋ hswé-hswé khòŋ hú sà-cho
yá éí 7ə-thí nè 7ə-pù pyin hlá pè èi/ หมายถึง ในฤดูร้อนมักมีกลอนล้อกันว่า พฤษภาคม มิถุนายน
กระโดดของແဟေ ဟေး အာကာသရီဝင်အိတ်

တဝေါင်းသ္မာဝေါင် လဗျားနော်

/də-baun ə̀à g̀aun lá mya ǹaun/

မိနာကမတဲာ်နီၣ်တဲာ်ပီၣ်ပီၣ်ပီၣ်

หมายถึง ในบรรดาเดือนทั้งหมดจาก 12 เดือน ชาวพม่าถือว่าเดือนมีนาคม
เป็นเดือนที่มีอากาศดีที่สุด

ตำนานนี้เป็นตำนานที่กล่าวถึงช่วงเดือนหรือช่วงฤดูกาลของพม่าที่ถือว่ามีอากาศ
ดีที่สุด เพราะในเดือนมีนาคมเป็นเดือนที่เริ่มเข้าสู่ฤดูร้อนของชาวพม่า อากาศในช่วงนี้จะไม่ร้อนมาก
นัก เพราะเพิ่งสิ้นฤดูหนาวไปในเดือนกุมภาพันธ์ ความอบอุ่นของแสงแดดในช่วงเดือนมีนาคมจึง
เป็นช่วงที่ชาวพม่าชื่นชอบ และถือเป็นช่วงเดือนที่มีอากาศดีที่สุด

หนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓိစာပေ /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 78) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้ตำนาน တဝေါင်းသ္မာဝေါင် လဗျားနော်
/də-boun ə̀à g̀aun lá mya ǹaun/ ไว้ว่า

“တဝေါင်းသ္မာဝေါင် ၊ လဗျားနော်ဝယ် ၊ တောတောင်စုံဝေါင်း ၊ ညွှန်သစ်လောင်းသည်။
နာမောင်းဝေလည်လည်လိမ့်မည်။” [၉၆၀-၉၆၂] မင်းရင်။ ၈။

/də-baun ə̀à g̀aun lá mya ǹaun wè t̃w-t̃aun-sòŋ-paun ḡñn-éí-laun èi hnà-
maun khwè lè-hlé lèin-mi/ หมายถึง ในเดือนมีนาคมเป็นยอดแห่งเดือน เพราะใบไม้และยอดอ่อน
ในป่าจะเจริญเติบโต

တဝိုဝွံ ၊ ဝေါက်လဲဝိုက် ၊ ထန်းရည်နင်း

/də-bó-dwɛ p̃aun' lɛ ɲòŋ kin than-yè nin/

ကုမ္မာပန် ပီၣ်လီၣ်နာကဟုပီၣ်ပီၣ်ပီၣ်

หมายถึง เดือนกุมภาพันธ์เป็นเดือนที่ดอกจี่วบาน คนเหยียบตาล โตนดก็จะ
ขึ้นเหยียบเอาน้ำตาล โตนด

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงสภาพภูมิอากาศที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวพม่า กล่าวคือ การทำงานเก็บเกี่ยวพืชผลตามฤดูกาล และการสังเกตรวมชาติ คือ “การบานของดอกจิว” ที่แสดงให้เห็นถึงฤดูแห่งการเปลี่ยนผ่าน เพราะในเดือนกุมภาพันธ์เป็นช่วงปลายฤดูหนาว และเข้าสู่ต้นฤดูร้อน คือ เดือนมีนาคม เป็นฤดูที่ดอกจิว (လတ်ဝဲဝဲး /lé?-pàn-pan/) จะบานสะพรั่ง สำนวนนี้สอดคล้องกับสำนวนพม่าอีกสำนวนที่กล่าวถึงลักษณะของธรรมชาติ และการสังเกตรวมชาติของสัตว์ คือ สำนวน လတ်ဝဲဝဲးၤခိၣ် ခွေးၤခိၣ် /lé?-pàn phu chèin khwe yu chèin/ หมายถึง “ช่วงเวลาที่ดอกจิวบาน หมาเป็นบ้า” เป็นสำนวนที่กล่าวถึงการบานของดอกจิว และพฤติกรรมของหมาซึ่งมักจะเป็นโรคในหน้าร้อน สำนวนนี้แม้จะไม่ได้บอกช่วงเดือนว่าเป็นช่วงเดือนอะไร แต่ชาวพม่าก็สามารถทราบได้จากการสังเกตสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว แสดงให้เห็นว่า ชาวพม่ามีความรอบรู้และสังเกตรวมชาติที่อยู่รอบตัว อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่นั่นมาประดิษฐ์เป็นถ้อยคำสำนวนให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้จดจำและสังเกตได้อีกด้วย

จิน เมียว ชิด (2545: 80–181 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553: 45) ได้กล่าวถึงสภาพวิถีชีวิตของคนพม่าที่นิยมปลูกต้นตาลไว้ว่า “คนพม่าปลูกต้นตาล โดยเฉพาะตาลโตนดทั่วไปประโยชน์ที่ได้จากต้นตาลนั้นมีหลายประการ เช่น นำใบตาลมามุงหลังคาบ้าน นำน้ำจากลูกตาลมาเคี้ยวเป็นน้ำเชื่อมผสมเป็นยาพื้นบ้าน เมื่อนำไปผสมข้าวโพดคั่วก็เป็นขนมหวาน หรือทำเป็นน้ำตาลปึก น้ำตาลก้อน รับประทานกับชาร้อนๆ ทำให้สบายท้อง แม้แต่รากของตาล เมื่อนำมาเผา ลอกเปลือกออกก็รับประทานได้” ด้วยเหตุนี้ สมัยก่อนคนพม่าจึงนิยมปลูกต้นตาลโตนดไว้บริเวณบ้าน แต่ในปัจจุบันจะพบการปลูกต้นตาลโตนดเฉพาะในชนบทหรือบ้านที่มีบริเวณกว้างเท่านั้น เพราะในชุมชนเมืองมักจะสร้างสิ่งปลูกสร้างไว้บริเวณบ้าน เช่น ศาลาพักผ่อน สวนหย่อม โรงจอดรถ ฯลฯ ทำให้พื้นที่ในการปลูกต้นตาลโตนดมีอยู่อย่างจำกัด จึงพบการปลูกต้นตาลโตนดในชุมชนเมืองได้น้อย

หนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓိဝဘား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 77) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน တဝိုတွဲ ၊ ပေါက်လိဝဲဝဲး ၊ ဝန်းရည်နင်း /də-bó-dwe pâu? le ṇòṇ kin than-yè nin/ ไว้ว่า

“ဝန်းဥယျာဉ်သမားတို့သည်... ဝန်းပင်ပေါ်သို့ တက်၍ ဝန်းလက် ဝန်းနို့ ထိန်းခိုင်တိုကို ညွတ်ကျလာအောင် ခြေနှင့် နင်းကြရပါသည်။ ပြီးလျှင်ဝန်းလှီးကာ ဝန်းရည်ခံရပါသည်။ ဤသို့ နင်းသည်ကို ဝန်းရည်နင်းသည်ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြောင်း သိရပါသည်။ တဝိုတွဲ ၊ ပေါက်လိဝဲဝဲး ၊ ဝန်းရည်နင်း ဟူသော စကားပုံမှာ ဤအချက်ကို ရည်ညွှန်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။” [၁၃၄၆] အကာတစ်ခွင်။ ၁၇၀။

/than ʔú-yin ə-ma dó əi than pìn pò ó té? ywé than-lé? than-nó than-khàin əó kò ñhú? cá là ʔàun chè hnín nin cá yá pà əi pyi hlyìn than-hli kà than-yə khàn yá pà əi ʔi-əó nin-əi kò than-yə nin-əi hú khò zə-hmá? pyú caun əi yá pà əi də-bó-dwe pâu? le

ηòη kin than-yè nin hù ๑๐ zə-ga-pòη hmà ʔi ʔə-chéʔ kò yi-ñun chin phíʔ pà ๑i/ หมายถึง ชาวสวนตาลโตนดทั้งหลายก็ปีนขึ้นไปบนต้นตาลโตนดแล้วเหยียบก้านตาลโตนด งวงตาลโตนด พวงตาลโตนดให้ค่อมลงมาด้วยเท้า จากนั้นก็ใช้มีดปาดลูกตาลโตนด แล้วรองเอาน้ำตาลโตนด ดังนี้ จึงเรียกผู้ที่ขึ้นไปเหยียบตาลโตนดว่า ထန်ဂျင်နင်းဝဉ် /than-ye nin-oi/ “ผู้เหยียบน้ำตาลโตนด”

တမလည်းနု ဇေးလည်းဥ
/tə-mà lè nú ce lè ʔú/
สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่
หมายถึง ในเดือนกุมภาพันธ์ ต้นสะเดาจะแตกใบอ่อนซึ่งเป็นเวลาเดียวกัน
กับช่วงเวลาที่นกแก้ววางไข่

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่กล่าวถึงช่วงฤดูกาลของพม่าที่สามารถสังเกตได้จากพันธุ์พืช และพฤติกรรมของสัตว์ โดยไม่ได้กล่าวถึงช่วงเดือนไว้อย่างชัดเจน หนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 79) ได้อธิบายความหมายของสำนวน တမလည်းနု ဇေးလည်းဥ /tə-mà lè nú ce lè ʔú/ “สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่” ไว้ว่า

“တဝိုဝွဲလဝွင် တမဝင် ရွက်နုများ ထွက်ဝေါ်လာသည့်အချိန်သည် ကြက်တူရွေးများ ဥသည့်အချိန်ဖြစ်သည်ဟု ရှေးသူဟောင်းတို့က အမှတ်ပြုခဲ့ကြသည်။”
/də-pó-dwɛ lá dwin tə-mà pìn ywéʔ-nú mya thwéʔ-pò là ๑i ʔə-chèin ๑i céʔ-tù-ywe mya ʔú ๑i ʔə-chèin phíʔ ๑i hù she-əu-haun dó ká ʔə-hmáʔ pyú khé chá ๑i/

หมายถึง ในเดือนกุมภาพันธ์เป็นช่วงเวลาที่ต้นสะเดาแตกใบอ่อนและนกแก้วก็ออกไข่ในช่วงนี้ เป็นสัญลักษณ์ที่คนโบราณสังเกตไว้

จากคำอธิบายความหมายของสำนวน တမလည်းနု ဇေးလည်းဥ /tə-mà lè nú ce lè ʔú/ “สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่” จะเห็นได้ว่า แม้ในสำนวนจะไม่ได้บอกถึงช่วงเดือนไว้อย่างชัดเจน แต่ชาวพม่าก็ทราบได้ว่าเป็นช่วงเดือนอะไร โดยการสังเกตจากธรรมชาติรอบๆ ตัว คือ การแตกใบอ่อนของต้นสะเดา และการวางไข่ของนกแก้ว แสดงให้เห็นว่าชาวพม่ายังมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติอยู่มาก

สำนวนนี้บางครั้งก็มีกล่าวต่อไปอีกว่า တမလည်းဝီး ဇေးလည်းကြီး /tə-mà lè ๑i ce lè ci/ หมายถึง สะเดาก็มีลูก นกแก้วก็โต

ในหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 79) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน တမလည်းနု ကျေးလည်းဥ /tə-mà lè nú ce lè 7ú/ “สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่” ไข่เป็นกลอนสุภาพิต ความว่า “ရာသီငယ်မှိုင်းမှိုင်း ၊ ဆိုင်းဆိုင်းညိုလို့ ၊ တပို့တွဲဆို ၊ တမလည်းနု ကျေးလည်းဥလို့ ၊ ရှုတိုင်းငယ်စိုသည်။” [၁၁၃၁] အဲ (လဘ)။ ၃၉။

/yà-èi ηè hmá hmain mó hsain-hsain ñò ló tə-mà lè nú ce lè 7ú ló shú tain ηè sò èi/ หมายถึง เพราะเป็นฤดูกาลมีดทิม เพราะเป็นความด่าทอมีน นั่นคือเดือนกุมภาพันธ์ สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่ เฟ่งดูทุกสิ่งเปี้ยกชุ่ม (กลอนของพม่า)

นอกจากนี้ในหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 80) ยังได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน တမလည်းနု ကျေးလည်းဥ ၊ တမလည်းသီး ကျေးလည်းကြီး /tə-mà lè nú ce lè 7ú tə-mà lè èi ce lè ci/ ไข่ว่า

“တမလည်းနု ကျေးလည်းဥ ၊ တမလည်းသီး ကျေးလည်းကြီးဟု ရှေးလူကြီးသူဟောင်း တို့ ဆိုရိုးရှိသည်။” [၁၁၉၂] ဝေါလီ။ ၁၄၇။

/tə-mà lè nú ce lè 7ú tə-mà lè èi ce lè ci hú she-lù-ci-èu-haun dó hsò-yo shí èi/ หมายถึง คนเก่าคนแก่กล่าวไข่เป็นสำนวนว่า สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่ สะเดาก็มีลูก นกแก้วก็โต

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ในสำนวนพม่ามีการกล่าวถึงต้นสะเดาซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่มีสรรพคุณเป็นสมุนไพรไว้หลายสำนวน เช่น สำนวน တမတစ်ခက် သွားတစ်သက် /tə-mà tə-khé? əwa tə-əé?/ “สะเดาหนึ่งก้าน ฟันหนึ่งอายุ” หมายถึง ก้านของสะเดาจะทำให้ฟันแข็งแรงตลอดชีวิต เพราะคนพม่าเชื่อว่า หากนำก้านของสะเดามาขัดถูฟันก็จะทำให้ฟันแข็งแรง มีสุขภาพดี สำนวน ရှေ့မှာ တမ ၊ နောက်မှာ ခံတက် ၊ စီးဗွားတက် /shé hmà tə-mà nâu? hmà khan-té? si-bwa-té?/ “ด้านหน้า สะเดา ด้านหลัง กุ่มบก ค้ำขึ้น” หมายถึง คนพม่าเชื่อว่า หน้าบ้านควรปลูกต้นสะเดา และหลังบ้านควรปลูกต้นกุ่มบก จะทำให้เศรษฐกิจที่บ้านดี ทำมาค้าขึ้น

ခုနစ်စဉ်ကြယ်ပြောင် အခြီးထောင် သန်းခေါင်ရိန်သို့ရောက်
/khwə-nə-sin-cè pyàun 7ə-myi thàun əə-khàun-chèin éó yâu?/
ดาวลูกไก่เด่น หางตั้ง เวลาเที่ยงคืนมาถึง

หมายถึง เมื่อส่วนหางของดาวลูกไก่โผล่ขึ้นบนท้องฟ้า แสดงว่าเป็นเวลา

เที่ยงคืน

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่กล่าวถึงดวงดาว คือ “ดาวลูกไก่” ซึ่งชาวพม่ามองว่า ดาวลูกไก่นี้มีลักษณะคล้ายแก้วน้ำที่มีด้ามจับ และมีประมาณ 6-7 ดวง ในประเด็นนี้ ไอแซก อาซิมาอฟ (2557: 265) กล่าวถึงลักษณะของดาวลูกไก่ไว้ว่า “ดาวลูกไก่ (Pleiades) ประกอบด้วยดาวที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า 6 ดวง แต่มีบางคนเห็นดวงที่ 7 ด้วย เมื่อกาลิเลโอส่องกล้องโทรทรรศน์ไปที่กระจุกดาวลูกไก่ ใน ค.ศ.1610 เขานับดาวได้ถึง 36 ดวง ในภาพถ่ายสมัยใหม่มีดาวอยู่มากกว่า 250 ดวง” ทั้งนี้ ชาวพม่าสังเกตว่า หากส่วนที่เป็นด้ามจับโผล่ขึ้นมาบนท้องฟ้า แสดงว่าเวลาเที่ยงคืนได้มาถึงแล้ว

หนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓါဝိသေယျ /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 29) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน จုร်စိဝိသုဒ္ဓါဝိသေယျ အခြီးဝေဝင် သန်းခေါင်ချိန်သိုရောက် /khwə-nə-sin-cè pyàun ?ə-myi thàun ə-khàun-chèin ó yâu?/ ไว้ว่า

“จုร်စိဝိသုဒ္ဓါဝိသေယျ ဝေဝင် သန်းခေါင်ချိန်သိုရောက် ကြယ်လေးလုံးကို ခြီးခောင်းဟူ၍လည်းကောင်း ၊ လက်ကိုင့်အရိုးနှင့်တူသော ကြယ်သုံးလုံးကို အခြီးဟူ၍လည်းကောင်း မြန်မာတို့ ခေါ်ဝေဝင်ပြုပါသည်။ ဝိသုဒ္ဓါဝိသေယျ အခြီးဝေဝင် သန်းခေါင်ချိန်သိုရောက်ဟု ပြောကြပါသည်။” [၁၃၄၆] အဘိဓာန်ဝိသုဒ္ဓါဝိသေယျ။ ၄၃။

/khwə-nə-sin-cè əwin yè-khwé? hnín tù əw cè le loŋ kò ?u-gaun hù ywé lə-kaun lé? kàin ?ə-yo hnín tù əw cè əoŋ loŋ kò ?ə-myi hù ywé lə-kaun myàn-mà dó khò sə-hmá? pyù pà əi thó-càun khwə-nə-sin-cè pyàun ?ə-myi thàun ə-khàun-chèin ó yâu? hú pyo cá pà əi/ หมายถึง ในดาวลูกไก่จำนวนเจ็ดดวงนั้น ชาวพม่าได้กำหนดไว้ว่า ส่วนหัวสี่ดวงมีลักษณะคล้ายแก้วน้ำ ส่วนหางสามดวงมีลักษณะคล้ายด้ามจับ ดังนั้นจึงมีสำนวนพม่าว่า ดาวลูกไก่เด่น ทางตั้ง เวลาเที่ยงคืนมาถึง

จากสำนวนนี้จะเห็นได้ว่า ชาวพม่าใช้ธรรมชาติ คือ “ดวงดาว” ในการบอกเวลา แสดงให้เห็นว่าชาวพม่ามีลักษณะเป็นคนช่างสังเกต และนำลักษณะทางธรรมชาติมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างดี ทั้งนี้ ศาสตร์แห่งการดูดวงดาวนั้น มีมาตั้งแต่สมัยโบราณทั้งในพม่าและไทย นิพนธ์ ทรายเพชร (2555: 80) กล่าวถึงลักษณะของดาวลูกไก่ (จုร်စိဝိသုဒ္ဓါဝိသေယျ /khwə-nə-sin-cè/) ไว้ว่า “ดาวลูกไก่เป็นชื่อไทยและเป็นที่ยอมรับกันดี เพราะคล้ายลูกไก่ มี 6-7 ดวง ขึ้นก่อนดาวรุ่งประมาณ 40 นาที สากลจัดดาวลูกไก่ (Pleiades) ไว้ในกลุ่มดาววัวตรงส่วนที่เป็น โหนกของวัว กลุ่มดาววัวเป็นกลุ่มดาวซึ่งดวงอาทิตย์ผ่านในช่วงปลายเดือนพฤษภาคม ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มดาวจักรราศีที่เกี่ยวข้อง

กับเดือนพฤษภาคม เป็นกลุ่มดาวที่แยกเป็น 2 ฤกษ์ของหมู่ดาวนัก্ষัตร 27 ฤกษ์ เรียกกระจุกดาว ลูกไก่อ่า กัตติกาฤกษ์ และเรียกดาวธงว่า โรหิณีฤกษ์ ส่วนดาวเต่าเรียกว่า มฤคศิรฤกษ์” จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสตร์แห่งการดูดวงดาวเป็นความรู้แขนงหนึ่งที่ชาวพม่าและชาวไทยให้ความสนใจ

อนึ่ง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า สำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติที่พบ ส่วนใหญ่มีกล่าวถึงสภาพภูมิอากาศในแต่ละช่วงเดือนอย่างชัดเจน เช่น สำนวน ဘဝနီအဝဝ်း ၊ ဧပြီဝင်းပျံ့ပျံ့ ၊ မိုးနွံနွံ /kə-hsòŋ ʔə-dwin mye-əin pyân-pyân mo nân-nân/ “ในเดือนพฤษภาคม กลิ่นไอดิน ไอฝนแพร่กระจาย” หมายถึง ในเดือนพฤษภาคม เมื่อฝนตกจะมีกลิ่นไอดินไอฝนแพร่กระจายออกมา, နယုန်မိုးဝေး မြတ်သေးဝေး /nə-yòŋ mo əe myéʔ-əa mwe/ “เดือนมิถุนายนฝนน้อย หนัสน้ำเล็กน้อย” หมายถึง ในเดือนมิถุนายนฝนตกพริ้วๆ หนัสน้ำน้อยเล็กน้อย, ဝါဆိုဝါဆို ဧရဇာဝ်ဇာဝ် /wà-hsò wà-gaun yè phauñ-phauñ/ “เดือนกรกฎาคมเดือนสิงหาคม น้ำเจิ่งนอง” หมายถึง ในเดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคม ฝนจะตกหนักจนแม่น้ำลำคลองหนองบึงเต็มไปด้วยน้ำเจิ่งนอง

นอกจากนี้ยังมีสำนวนพม่าบางสำนวนที่ไม่ได้กล่าวถึงฤดูกาลหรือช่วงเดือนอย่างชัดเจน แต่สามารถคาดเดาฤดูกาลหรือช่วงเดือนได้จากธรรมชาติเช่นเดียวกัน เช่น สำนวน လဝဝ်ပုး ချိန် ဝေးချိန် /léʔ-pàn phu chèin khwe yu chèin/ “ช่วงเวลาที่ดอกจิวบาน หมาเป็นบ้า” หมายถึง เดือนกุมภาพันธ์ เดือนมีนาคมเป็นช่วงเวลาที่ดอกจิวบานและหมาเป็นบ้า, နဝဝ်ဝေဝ် ဝန်းနွံညို /yà-əi mə-əí pan hnîn hñí/ “ไม่รู้ฤดูกาล ปรัชชาดอกไม้” หมายถึง หากไม่ทราบว่าจะขณะนั้นเป็นช่วงฤดูกาลใด ให้สังเกตจากดอกไม้ซึ่งมักจะบานตามฤดูกาล ดังนั้น จากสำนวนข้างต้นนี้อาจกล่าวได้ว่าชาวพม่าเป็นคนช่างสังเกตและมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติอย่างแนบแน่น

4.2.1.2 สำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่า ไม่ปรากฏสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ แม้ว่าสำนวนไทยจะใช้ลักษณะทางธรรมชาติมาใช้เพื่อเปรียบเทียบ แต่เมื่อพิจารณาที่ความหมายของสำนวนแล้ว กลับไม่พบสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติเลย เช่น “ฝนตกไม่ทั่วฟ้า” หมายถึง ให้หรือแจกจ่ายอะไรไม่ทั่วถึงกัน, “ฝนตกก็แข่ง ฝนแล้งก็ดำ” หมายถึง การทำอะไรๆ จะให้ถูกใจคนทั้งหมดนั้นเป็นไปได้, ทำอย่างไรๆ ก็ไม่ถูกสักอย่าง, “ฝนสั่งฟ้า ปลาสั่งหนอง น้ำสั่งฟ้า ปลาสั่งฝน” หมายถึง สั่งเสียเป็นครั้งสุดท้าย หรือทำการอันใดที่เป็นสำคัญเพื่อไว้อาลัยก่อนจากไป, “ซักแม่น้ำทั้งห้า” หมายถึง พุดจาหว่านล้อม ยกเหตุผลต่างๆ เพื่อโน้มน้าวให้ได้สิ่งที่ประสงค์

(แม่น้ำทั้งห้าในสำนวนนี้ หมายถึง แม่น้ำสายใหญ่ในอินเดีย 5 สาย ได้แก่ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู และมหิ) ฯลฯ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นลักษณะเฉพาะของสำนวนพม่าที่มีการกล่าวถึงทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกับฤดูกาล

4.2.2 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์

4.2.2.1 สำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์

สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ หมายถึง สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและสภาพสังคมของแต่ละสังคม อันมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว

จากการศึกษาพบสำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของชาวพม่าซึ่งมีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย ดังต่อไปนี้

တစ်မှူးရုဂို တစ်ပဲလှူ၊ တိုရှင်းတောင်သူ တူနိုင့်ရိုးလား

/tə-mu yá ló tə-pe hlù dó shan tàun-òu tù nàin yo la/

ได้รับหนึ่งมู บริจาคหนึ่งแป่ จะมีใครเหมือนชาวฉานหรือไม่

หมายถึง ชาวฉาน (ရှင်း /shan/) ชอบทำบุญทำทานมาก หากได้เงินมาก็จะนำเงินจำนวนถึงครึ่งหนึ่งของเงินที่ได้มานั้นเพื่อใช้สำหรับทำบุญ เป็นศรัทธาของชาวฉานที่ไม่มีผู้ใดเหมือน

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า คือ “ชาวฉาน” (ရှင်း /shan/) หรือชาวไทยใหญ่ซึ่งนิยมทำบุญสร้างกุศล และเจริญภูมิตัวด้วยการสวดมนต์ไหว้พระ ในสำนวนนี้จะเห็นได้ว่า หากชาวฉานมีเงินหนึ่งมู (16 ပဲယာ) จะนำเงินนั้นไปบริจาคทานถึงหนึ่งแป่ (8 ပဲယာ) หมายความว่า หากมีเงินก้อนหนึ่ง ชาวฉานจะนำเงินจำนวนครึ่งหนึ่งของเงินที่ได้รับมา เพื่อทำกุศลทาน

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553: 91) กล่าวว่า “มู” (မှူး /mu/) และ “แป่” (ပဲ /pe/) ใช้เป็นหน่วยเงินของพม่าในสมัยก่อน ถ้าเทียบกับ “ปဲยา” (ပြား /pya/) ซึ่งเป็นหน่วยเงินที่ใช้ไม่นานมานี้ (1 ပဲယာเท่ากับ 1 สตางค์ของไทย) “หนึ่งมู” เท่ากับ “สิบหกปဲยา” และ “หนึ่งแป่” เท่ากับ “แปดปဲยา”

สำนวน တစ်မှူးရုဂို တစ်ပဲလှူ၊ တိုရှင်းတောင်သူ တူနိုင့်ရိုးလား /tə-mu yá ló tə-pe hlù dó shan tàun-òu tù nàin yo la/ จึงเป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตและสภาพสังคมของ

ชาวพม่าที่นิยมทำบุญ นอกจากการทำบุญด้วยการบริจาคทรัพย์แล้ว ชาวพม่ายังนิยมเดินทางไปสักการะพระพุทธรูปและพระเจดีย์ตามศาสนสถานที่มีอยู่ทั่วไปในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ดังนั้นจึงถือได้ว่า ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นประเทศแห่งพุทธศาสนาอย่างแท้จริง สำนักนี้มีความสอดคล้องกับคำกล่าวของวิรัช นิยมธรรมและอรนุช นิยมธรรม (2551: 109) ที่ได้กล่าวถึงการทำบุญของชาวพม่าไว้ว่า “หากตั้งคำถามกับคนพม่าว่า ถ้าหาเงินได้สักก้อนหนึ่งจะทำอย่างไรกับเงินนั้น ชาวพุทธพม่ามักจะตอบเหมือนๆ กันว่า แรกสุดจะต้องแบ่งเงินส่วนหนึ่งสำหรับทำบุญ นอกจากนั้นจะแบ่งให้พ่อแม่ ญาติพี่น้องคนใกล้ชิด หรือซื้อของที่อยากได้ ความคิดในการออมเงินหรือนำไปลงทุนเพื่อเพิ่มพูนเป็นรายได้จะเป็นความคิดที่มาทีหลัง หรืออาจไม่ค่อยได้คิดกันนัก และถ้าหากมีคนนำอาหารดีๆ หรือผลไม้มาให้ เป็นของฝาก ชาวพุทธพม่าส่วนมากจะนำไปถวายพระพุทธรูปในบ้านก่อนที่จะนำมารับประทาน หลายคนตั้งความหวังไว้ว่าเมื่ออายุมากขึ้น ก็จะใช้ชีวิตอุทิศเพื่อการปฏิบัติธรรม พุทธศาสนาจึงฝังใจ และมักต้องมาก่อนสิ่งอื่นใดเสมอ”

หนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးဝဘား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 89) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน တစ်ပုဒ်လို့ တစ်ဝဲလှူ ။ ဝိုရိုးဝဘာ်သူ တူနီင်ရိုးလား /tə-mu ya ló tə-pe hlù dó shan tàun-òu tù nàin yo la/ ไว้ว่า

“တစ်ပုဒ်လို့ တစ်ဝဲလှူ ။ ဝိုရိုးဝဘာ်သူ ဝိုနီင်ရိုးလား တူဝဘာ် အဆိုကဲ့သို့ဝင် လှူဖို့တန်း ဝိုကိုသာ အဆိုပြုနေကြသူများ ဖြစ်၏ ။” [၁၃၄၀] မြဝတီ ၂၆၊ ၄၊ ၇၉။

/tə-mu yá ló tə-pe hlù dó shan tàun-òu hmi nàin yo la hù ɔ ʔə-hsò ké ɔ́ ɔ́ pin hlù-phó-dan-phó kò èà ʔà-yòŋpyú nè cá ɔ̀ ɔ̀ mya phiʔ ʔi/ หมายถึง ได้รับหนึ่งมู บริจาคหนึ่งแปะ จะมีใครเหมือนชาวฉานหรือไม่ คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า การทำบุญทำทานสามารถกำหนดอารมณ์ของคนได้ (การให้ที่เกิดจากจิตอันเป็นกุศล)

အိမ်နောက်ဖေး ချေးဆိုင်တည်

/ʔèin nâuʔ phe ze-hsàin ti/

หลังบ้าน สร้างตลาดร้านค้า

หมายถึง พื้นที่ว่างบริเวณหลังบ้านควรปลูกพืชผักผลไม้ไว้กิน

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวพม่าที่นิยมปลูกพืชผักสวนครัวไว้ใช้ประกอบเป็นอาหาร โดยการปลูกในแต่ละครั้งจะนิยมปลูกในปริมาณไม่มาก แต่มักจะปลูกหลายชนิดผสมกันไปจนสามารถเรียกได้ว่า ချေးဆိုင် /ze-hsàin/ หรือตลาดร้านค้าขนาดย่อมที่มีผักสวนครัวรวมอยู่ด้วยกันหลายชนิด หากบ้านใดมีพื้นที่หลังบ้านพอสมควร ชาวพม่าก็นิยมปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อนำไปจำหน่าย วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 182) กล่าวว่า “ผัก

สวนครัวที่ชาวพม่าทั่วไปนิยมปลูกเห็นจะเป็น น้ำเต้า (บูเอวี /bu-oi/) (หรืออาจเขียนว่า บูเอวี /bu-oi/) พริก (ยอว์อี /yo-yôw²-oi/) กระเจี๊ยบแดง (จิ้นป๋ออี /chin-pàun-oi/) และกระเจี๊ยบมอญ (ยอว์อี /yo-yôw²-oi/) ส่วนไม้ผลที่นิยมปลูกเห็นจะได้แก่ มะม่วง (ยอว์อี /yo-yôw²-oi/) ขนุน (ป๋ออี /pò-oi/) และฝรั่ง (มอว์อี /mò-oi/) บางคราวหากพืชสวนครัวมีมากเกินไปที่จะกินได้ทันก็จะนำออกมาวางขายที่หน้าบ้านหรือที่เขว่งขาย โดยเรียกพืชสวนในบ้านที่นำมาวางขายนี้ว่า กั๋งทเว่ (กั๋งทเว่ /khan-thwé²/) ‘ออกจากสวนครัว’ คนนิยมซื้อพืชสวนครัวเพราะสดและราคาถูก” ทั้งนี้ พืชผักผลไม้เหล่านี้มักเป็นพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ เพราะปลูกในบริเวณบ้านและใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ฉะนั้น จำนวนนี้จึงสามารถแสดงให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวพม่าที่อยู่อย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ และยังดำรงชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติใกล้ตัวได้เป็นอย่างดี

หนังสือ *မြန်မာ့အိုရီဂျင်း* /myàn-mà hsò-yo zò-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 89) ได้ยกตัวอย่างการใช้จำนวน *အိမ်နောက်ဖေး ဈေးဆိုင်တည်* /ʔèin nàu² phe ze-hsàin tí/ ไว้ว่า

“*အိမ်နောက်ဖေး ဈေးဆိုင်တည်ပါဆိုသည်မှာ အိမ်နောက်ဖေးတွင် ဘင်းဘင်းဂွက် ဝင်များစိုက်ပါဟု ဆိုလိုသည်။*” [၁၃၄၉] *မြန်မာ့ဝတ်စား* ဒု။ ၉။

/ʔèin nàu² phe ze-hsàin tí pà hsò èi hmà ʔèin nàu² phe dwìn hin-oi-hin-ywé²-pìn mya sài² pà hú hsò lò èi/ หมายถึง หลังบ้าน สร้างตลาดร้านค้า คือ บริเวณหลังบ้านควรปลูกผักไว้หลายๆ ชนิด

ဘုရားမဝင် ၊ နတ်မဝင် ၊ လူတွင်ဆယ်ပွင့်ပန်း

/phə-ya mə-tìn ná² mə-wìn lù dwìn hsè pwìn pan/

‘ไม่ได้ใช้เพื่อถวายพระ ไม่ได้ใช้เพื่อถายนัด สิบดอกไม้บาน

หมายถึง คำว่า *ပန်းဆယ်မျိုး* (/pan-hsè-myò/) ไม่ได้หมายถึง ดอกไม้ 10 ชนิด

แต่ในจำนวนนี้มีความหมายว่า ช่างสิบหมู่ของพม่า (*ပန်းဆယ်မျိုး* /pan-hsè-myò/) เป็นช่างที่มีความรู้ด้านหัตถศิลป์และศิลปะชั้นสูงของพม่า

จำนวนนี้เป็นจำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของช่างสิบหมู่ของพม่า หรือที่ชาวพม่าเรียกว่า *ပန်းဆယ်မျိုး* /pan-hsè-myò/ ชาวพม่าให้ความสำคัญและยกย่องคุณค่าของงานช่างสิบหมู่มาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะช่างสิบหมู่ของพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความมีอารยธรรมชั้นสูงของชาวพม่ามาตั้งแต่ในอดีต เพราะทุกกลายที่ช่างสิบหมู่ของพม่าบรรจงสร้างสรรค์ขึ้นมา นั้น ล้วนวิจิตรบรรจงและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว บางครั้งศิลปะของช่างสิบหมู่ก็ได้แสดงให้เห็นถึง

เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีของชาวพม่าที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ทำให้ชาวพม่าเกิดความภาคภูมิใจในชาติของตนเอง

วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 210) ได้กล่าวถึงความหมายของช่างสิบหมู่และชนิดของช่างสิบหมู่ไว้ว่า “พม่าเรียกงานช่างสิบหมู่ว่า ปางเส้-มโย (ဝဉ်းဆေဝ်မျိုး /pan-hsè-myo/) งานช่างสิบหมู่เป็นงานฝีมือของชาวพม่าที่จัดว่าเป็นประณีตศิลป์ หรือ สุขุมอนุปัญญา (သုခုမအနုညာ /óu-khú-má ṭhə-nú-pyin-yà/) คำว่า ปาง (ဝဉ်း /pan/) ปกติมักหมายถึง “ดอกไม้” แต่ในที่นี้จะหมายถึง “ลวดลายที่มีความงดงามทางศิลปะ” นักปราชญ์พม่าสันนิษฐานว่า คำนี้เป็นคำมอญ หมายถึง “ปัญญา, ความรู้” ส่วน เส้ (ဆေဝ် /hsè/) เป็นคำพม่า แปลว่า “สิบ” ส่วน มโย (မျိုး /myo/) เป็นคำลักษณนามแปลว่า “ชนิด, ประเภท” ปางเส้-มโย จึงหมายถึง “ความรู้ 10 แขนง”

พม่าจำแนกงานช่างสิบหมู่เป็น งานเหล็ก (ဝဉ်းဝဲ /bè-pe/) งานทอง (ဝဉ်းဝိဝ် /bè-dèin/) งานหล่อ (ဝဉ်းတဝ်း /bè-din/) งานปูนปั้น (ဝဉ်းတေဝ် /bè-dó/) งานก่อปูน (ဝဉ်းရန် /bè-yàn/) งานแกะสลัก (ဝဉ်းပု /bè-bú/) งานสลักหิน (ဝဉ်းမေဝ် /pan-mó/) งานกลึงไม้ (ဝဉ်းပွဝ် /pan-pú/) งานวาด (ဝဉ်းချီ /bè-chi/) และงานลงรัก (ဝဉ်းယွန်း /pan-yan/) ในการอ่านชื่องานแต่ละชนิดนั้น คำว่า “ปาง” (ဝဉ်း /pan/) อาจอ่านกร่อนเสียงเป็น “บะ” ในบางคำ เช่น งานเหล็ก แม้จะเขียนว่า ปางแบ แต่กลับอ่านว่า บะแบ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความเห็นว่างานช่างของพม่านั้นมิได้มีเพียงแค่ 10 ชนิด ตามที่นิยมเรียกกัน หากพบว่าควรมีถึง 12 ชนิด โดยจะรวมงานศิลปะและงานเจียรนัยอัญมณีเข้าไว้ด้วย”

สำนวน ဘုရားမတင် ၊ နတ်မဝင် ၊ လူတွင်ဆယ်ပွင့်ဝဉ်း /phə-ya mə-tin ná? mə-win lù dwìn hsè pwìn pan/ จึงเป็นสำนวนที่มีความหมายขย่งช่างสิบหมู่ของชาวพม่า คำว่า ဆယ်ပွင့်ဝဉ်း /hsè pwìn pan/ จึงไม่ได้หมายความว่า “ดอกไม้สิบดอก” แต่หมายถึง ช่างสิบหมู่ที่มีความงดงามยิ่งกว่าดอกไม้จริงเสียอีก ทั้งนี้ หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစာအုပ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 142) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“ဝဲ ၊ ဝိဝ် ၊ တဝ်း ၊ တေဝ် ၊ မေဝ် ၊ ရန် ၊ ပု ၊ ပွဝ် ၊ ချီ ၊ ယွန်း ၊ ဘုရားမတင် ၊ လူတွင်ဆယ်ပွင့်ဝဉ်းဟု ဆိုကန်သည့်။” [၁၁၉၄] ၉၃။ ၄၉၅။

/pɛ thèin din dò mò yàn bú pú? chì yun phə-ya mə-tin lù dwìn hsè pwìn pan hú hsò kàn èi/ หมายถึง ช่างตีเหล็ก ช่างทองรูปพรรณ ช่างหล่อ ช่างปูนปั้น ช่างสลักหิน ช่างก่อปูน ช่างแกะสลัก ช่างกลึงไม้ ช่างวาดภาพ ช่างลงรัก ทั้งหมดนี้เรียกว่า สิบดอกไม้บานที่ไม่ได้ใช้เพื่อถวายพระ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายนัต

“ရှေးသူဟောင်းများသည် ဤသို့ ဆောင်ပုဒ်ကဗျာလုပ်၍ ထားခဲ့ကြပေသည်။ ယင်းသည် ကား-ဝဲ၊ ထိမ်၊ တဦး၊ တော့၊ မော့၊ ရန်၊ ပု၊ ပွတ်၊ ချီ၊ ယွန်း။ ။ ဘုရားမတင်၊ နတ်မဝင်၊ လူတွင်ဆယ် ပွင့်ပန်းဟူ၍ ဖြစ်ပေသည်။” [၁၃၁၅] မြဝတီ၊ ၁။ ၂။

/che-əu-haun mya əi ʔi-dó hsàun-pòuʔ kə-byà lóuʔ ywé tha khé cá pè əi yin əi ka-pɛ thèin din dò mò yàn bú pùʔ chì yun phə-ya mə-tin náʔ mə-wìn lù dwin hsè pwìn pan hù ywé phyíʔ pè əi/ หมายถึง คำขวัญกวีกลอนของคนสมัยก่อนกล่าวไว้ว่า “ไม่ได้ใช้เพื่อถวายพระ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายนัต สิบดอกไม้บาน อันได้แก่ ช่างตีเหล็ก ช่างทองรูปพรรณ ช่างหล่อ ช่างปูนปั้น ช่างสลักหิน ช่างก่อปูน ช่างแกะสลัก ช่างกลึงไม้ ช่างวาดภาพ ช่างลงรัก

“ဘုရားမတင်၊ နတ်မဝင်၊ လူတွင် ပန်းဆယ်မျိုးဟု မြန်မာတို့ ဆိုရိုးစကား ရှိခဲ့သည်။ သဘာဝပန်းအလှထက် အလှည့်ဆင့်နေသော မြန်မာ့အနုပညာပန်း အလှလေးများက ဝိုဠ်း လှပါသည်။” [၁၃၄၅] သွေးသောက်၊ ၄၅၁။ ၇၈။

/phə-ya mə-tin náʔ mə-wìn lù dwin pan-hsè-myo hú myàn-mà dó hsò-yo zə-ga shí khé əi əə-bà-wá pan ʔə-hlá théʔ ʔə-yin-hsín nè əə myàn-má ʔə-nú-pin-yà pan ʔə-hlá ʔə-le mya ká pò pyi hlá pà əi/ หมายถึง สำนวนของพม่ากล่าวว่า “ไม่ได้ใช้เพื่อถวายพระ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายนัต สิบดอกไม้บาน ช่างสิบหมู่จึงมีสถานภาพมากกว่างานช่าง เพราะเป็นงานที่แสดงให้เห็น ศิลปะวัฒนธรรมของพม่า จึงมีภาระงานที่หนักมากกว่า

မန္တလေးစကား၊ ရန်ကုန် အကြား၊ ဖော်လမြိုင် အစား
/man-də-le zə-ga yàn-gòŋ ʔə-cwa mò-lə-myàin ʔə-sa/
มันตะเล่ย์ ภาษาย่างกุ้ง ไ้อ้อวด เมะล่ำไย อาหาร
หมายถึง คนมันตะเล่ย์เป็นคนที่ใช้คำพูดเก่ง (มีฝีปากดี) คนอย่างกุ้ง ชอบ
วางท่าและไ้อ้อวด ส่วนคนเมะล่ำไยเป็นคนที่ทำอาหารได้รสชาติดีและมีชื่อเสียงเรื่องอาหาร

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวพม่าในเมืองใหญ่ 3 เมืองที่มีความสำคัญต่อประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน คือ เมืองมันตะเล่ย์ (မန္တလေးမြို့ /man-də-le myó/) เมืองย่างกุ้ง (ရန်ကုန် မြို့ /yàn-gòŋ myó/) และเมืองเมะล่ำไย (ဖော်လမြိုင်မြို့ /mò-lə-myàin myó/)*

* กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เรียกชื่อเมืองนี้ว่า “มะระแหม่ง” หรือเมือง “เมะล่ำเลิง”

เมืองมณฑลเฉย (ᦑᦺᦑᦟᦺᦑᦺᦑᦺ /man-də-le myó/) ถือเป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของพระราชวังมณฑลเฉย ราชธานีสุดท้ายก่อนสิ้นยุคราชวงศ์ของชาวพม่า เมืองมณฑลเฉยจึงเป็นศูนย์รวมของเศรษฐกิจ การคมนาคม ศาสนา การเมืองการปกครองมาตั้งแต่ในอดีต นอกจากนี้ ภาษาของชาวมณฑลเฉยนั้นยังถือได้ว่าเป็นภาษาพม่าแท้ที่มีสำเนียงดั้งเดิม วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 35) ได้กล่าวถึงภาษาพม่าสำเนียงมณฑลเฉยไว้ว่า “ชาวพม่าถือว่าสำเนียงมณฑลเฉยเป็นสำเนียงภาษาพม่าที่แท้และดั้งเดิม เพราะมณฑลเฉยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับราชธานีโบราณอื่นๆ ของพม่า อาทิ พุกาม อังวะ รัตนสิงห์ (ชเวโบ) และอมรปุระ ในอดีตชาวมณฑลเฉยไม่ค่อยมีคนต่างเผ่าเข้ามาอาศัยปะปนมาก แต่พอมณฑลเฉยขยายตัวในฐานะศูนย์กลางทางการค้าและการคมนาคมของพม่าตอนเหนือ คนมณฑลเฉยจึงเริ่มพูดกันหลายสำเนียง และมีจำนวนไม่น้อยที่พูดภาษาพม่าไม่ชัดด้วยซ้ำ มณฑลเฉยจึงเริ่มกลายเป็นชุมชนของชนหลายชาติพันธุ์ เหตุนี้คำกล่าวที่ว่า สำเนียงมณฑลเฉยเป็นสำเนียงพม่าขนานแท้จึงเริ่มลดความขลังลง ไปมาก” อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยสอบถามชาวพม่าเกี่ยวกับภาษาพม่าว่า เมื่อนึกถึงภาษาพม่าจะนึกถึงภาษาพม่าสำเนียงใด ชาวพม่าส่วนใหญ่ยังคงตอบว่า “ภาษาพม่าสำเนียงมณฑลเฉย” เพราะมีความไพเราะ มีความสุภาพ และเป็นสำเนียงดั้งเดิม ทำให้ภาษาของชาวมณฑลเฉยเป็นภาษาที่โดดเด่นและมีความเป็นเอกลักษณ์

เมืองย่างกุ้ง (ᦶᦑᦺᦑᦺᦑᦺ /yān-gōng myó/) เป็นเมืองหลวงเก่าก่อนที่จะมีการย้ายเมืองหลวงไปที่เมืองเนปีดอว์ (ᦺᦑᦺᦑᦺᦑᦺᦑᦺ /nè-pyi-dò myó/) เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 (กิตติโลห์เพชรรัตน์, 2555: 77) เมืองย่างกุ้งจึงเป็นเมืองหลวงเก่าที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีสถานที่สำคัญทางด้านวัฒนธรรม ด้านศาสนา และด้านการเมืองการปกครองตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นเมืองที่เป็นที่ประดิษฐานขององค์พระมหาเจดีย์ชเวดากอง (ᦶᦑᦺᦑᦺᦑᦺᦑᦺ /shwè-də-gòṅ zè-dì-dò/) พระมหาเจดีย์คู่บ้านคู่เมืองของชาวพม่า จึงทำให้ชาวย่างกุ้งจึงมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์อันยาวนานของตน ในยุคอาณานิคม ชาวตะวันตกได้นำอารยธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ทำให้ย่างกุ้งเป็นเมืองแห่งการค้าและเศรษฐกิจ และหลังจากที่อังกฤษเข้ามายึดครองเมืองย่างกุ้ง อาคารสถานที่และตึกรามบ้านช่องบางส่วนได้เปลี่ยนไปเป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล ทำให้เมืองย่างกุ้งเป็นเมืองโอ่อ่าหรูหรา ทันสมัย และมีความฟุ่มเฟือยสูง การที่ชาวย่างกุ้งมีความภูมิใจในประวัติศาสตร์และความทันสมัยของตน ทำให้ชาวพม่าเมืองอื่นมองว่า หากพูดถึงชาวย่างกุ้งจะทำให้นึกถึงความทันสมัย ความโอ้อวดของชาวเมืองแห่งนี้ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 36) กล่าวว่า “ชาวมณฑลเฉยมักภาคภูมิใจและนิยมในท้องถิ่นของตน บ้างมองว่าชาวย่างกุ้งจืดจาง ชอบทำตัวนำสมัย ใช้ของฟุ่มเฟือย ต่างจากมณฑลเฉยที่มีสายเลือดพม่าแท้ๆ มีสำเนียงไพเราะนุ่มนวล สุภาพอ่อนโยน ช่างโอภาปราศรัย ไม่พูดห้วนอย่างคนย่างกุ้งที่เป็นเมือง

ເຣວບູເຮຣ໌ ອີເຣວບູ ອີເຣວບູ ວີເຣວບູ ວີເຣວບູ

/yè-bu hnín pə-náʔ mə-pà nwè-khà-hmá-əí dà-ná hnín əi-lá mə-pà əè-

khà-hmá-əí/

กระตักน้ำและรองเท้าไม่พกพา ครั้นร้อนจะรู้สึก ทานและศีลไม่สร้าง ครั้น
ตายจะรู้สึก

หมายถึง หากไม่พกพากระตักน้ำและรองเท้า เมื่ออากาศร้อนก็จะได้รับความทุกข์ เช่น กระหายน้ำ และหากไม่สร้างบุญสร้างกุศลรักษาศีล เมื่อตายไปจะได้รับความทุกข์เช่นเดียวกัน

สำนวนนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวพม่าได้เป็นอย่างดี เพราะสำนวนนี้กล่าวถึงพฤติกรรมของชาวพม่าที่สัมพันธ์กับสภาพอากาศและความเชื่อเรื่องการทำบุญของชาวพม่า เป็นสำนวนที่แม่จะดูเหมือนการประชดประชัน แต่ความจริงแล้วเป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้ตักเตือนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติตาม เพราะหากไม่ประพฤติปฏิบัติตามที่อาจเกิดผลเสียต่อตัวผู้ไม่ปฏิบัติตามได้ กล่าวคือ ในส่วนแรกของสำนวนที่กล่าวว่า ເຣວບູເຮຣ໌ ອີເຣວບູ /yè-bu hnín pə-náʔ mə-pà nwè-khà-hmá-əí/ “กระตักน้ำและรองเท้าไม่พกพา ครั้นร้อนจะรู้สึก” สะท้อนสภาพวิถีชีวิตของคนพม่าได้ดี เพราะในอดีตคนพม้ามักจะไม่สวมใส่รองเท้าเมื่อออกจากบ้าน คือ เดินด้วยเท้าเปล่าได้ แต่ในปัจจุบันคนพม่าหันมานิยมสวมใส่รองเท้า รองเท้าที่นิยมมักเป็นรองเท้าไม่หุ้มส้น คือ เป็นรองเท้าแตะแบบธรรมดาเพราะสวมง่าย อีกทั้งปัจจุบันสภาพถนนและทางระบายน้ำของชาวพม่านั้นยังไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อฝนตกหนัก น้ำอาจท่วมทั้งทางเดินริมถนน และทางระบายน้ำ หากสวมใส่รองเท้าแตะก็จะทำให้ชาวพม่าสามารถเดินลุยน้ำได้ รองเท้าลักษณะนี้ ชาวพม่าเรียกว่า ພູ້ອີເຣວ /hñáʔ-pə-náʔ/ ยกเว้นหากชาวพม่าไปวัดหรือเจดีย์ต่างๆ ชาวพม่าจะถอดรองเท้าออก และเดินด้วยเท้าเปล่า ครั้นสักการะบูชาหรือสวดมนต์ขอพรเรียบร้อยแล้ว เมื่อออกจากบริเวณศาสนสถานเหล่านี้ ชาวพม่าจึงค่อยสวมใส่รองเท้าเดินตามเดิม เป็นการแสดงให้เห็นวัตรปฏิบัติของชาวพม่าที่แสดงความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุด นอกจากเรื่องการตักเตือนเรื่องการไม่สวมใส่รองเท้าในหน้าร้อนแล้ว ชาวพม่ายังตักเตือนเรื่อง ເຣວບູ /yè-bu/ หรือกระตักน้ำที่ต้องพกพาออกจากบ้านด้วยตลอด แม้ว่าปัจจุบันชาวพม่ายังคงยึดธรรมเนียมการให้ทานเป็นน้ำอยู่ คือ หากออกจากบ้าน ในชนบทอาจจะเห็น โองน้ำปั่นด้วยดินเผา บ้างรูปทรงกลม บ้างรูปทรงคล้ายน้ำเต้า ตั้งอยู่เรียงรายหน้าบ้านของบ้านแต่ละหลัง เพื่อให้คนทั่วไปที่เหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางสัญจรได้ดื่มกิน ในขณะที่ชุมชนเมืองจะพบ โองดินลักษณะนี้ได้น้อยลง แต่อาจเปลี่ยนรูปแบบเป็นขวดพลาสติกขนาดใหญ่ใส่น้ำแทน และในบางที่ไม่พบการบริจาคตานด้วยน้ำเลย ดังนั้น หากไม่พกพากระตักน้ำติดตัว เมื่ออากาศร้อนมาก อาจรู้สึกกระหายน้ำจนเป็นลมได้ สำนวนที่ว่า ເຣວບູເຮຣ໌ ອີເຣວບູ ອີເຣວບູ ວີເຣວບູ ວີເຣວບູ

/yè-bu hnín pə-ná' mə-pà nwè-khà-hmá-éi/ “กระตักน้ำและรองเท้าไม่พกพา ครั้นร้อนจะรู้สึกรู้สึก” จึงเป็นสำนวนที่ใช้กล่าวตักเตือนลูกหลาน อีกทั้งสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวพม่าได้ระดับหนึ่ง

ส่วนสำนวนที่กล่าวว่า ဒါနုနုဒ်ဝိလမဝါ ဝေဝါမုဝါ /dà-ná hnín èi-lá mə-pà èè-khà-hmá-éi/ “ทานและศีลไม่สร้าง ครั้นตายจะรู้สึกรู้สึก” เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่ใช้เพื่อสั่งสอนลูกหลานให้รู้จักทำบุญสร้างกุศลเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ เพราะชาวพม่าเชื่อเรื่องภพนี้และภพหน้า หากทำบุญกุศลไว้มากๆ ผลบุญก็สามารถส่งเสริมให้ผู้สร้างบุญกุศลนั้นไปเกิดในภพภูมิที่ดี แต่หากไม่ทำบุญสร้างกุศลใดๆ เลย ในชาติภพหน้าก็จะเจอแต่ความทุกข์ยาก ดังนั้น ชาวพม่าจึงนิยมทำบุญให้ทาน จะมากหรือน้อยก็ไม่เป็นไร ขอให้ทำด้วยจิตอันเป็นกุศล และชาวพม่าจะทำทานเสมอเมื่อมีโอกาส

หนังสือ မြန်မာ့ဝိသုဒ္ဓိစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 194) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน ဒေသနုနုဒ်ဝိလမဝါ ဒေဝါမုဝါ ဒါနုနုဒ်ဝိလမဝါ ဝေဝါမုဝါ /yè-bu hnín pə-ná' mə-pà nwè-khà-hmá-éi dà-ná hnín èi-lá mə-pà èè-khà-hmá-éi/ ไว้ว่า

“ဒါနုနုဒ်ဝိလမဝါ ဝေဝါမုဝါ ၊ ဒေသနုနုဒ်ဝိလမဝါ ဒေဝါမုဝါ သည် ဟူသော စကားသည် ကျွန်တော်တို့၏စိတ်၌ ထက်မြက်လာသည်။ ထိုမျှလောက် ပူပြင်းလှသော ရာသီတွင် ခရီးသွားနေကြသော ကျွန်တော်တို့မှာ ဒေသနုနုဒ်ဝိလမဝါ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ဟန်ဟူသည်။ မွန်းတည့်ခါနီးလေလေ ပူလေလေ ၊ ရေငတ်လေလေ ဖြစ်လာသည်။” [၁၂၉၇-ခန့်] ဇော်ချုပ်၊ ပ။ ၅၉။

/dà-ná hnín èi-lá mə-pà èè-khà-hmá-éi yè-bu hnín pə-ná' mə-pà nwè-khà-hmá-éi èi hù əw zə-ga èi cùn-dò-dó ʔi sèi' nài' thé'-myé' là èi thò-hmyá-lâu' pu-pyin hlá əw yà-èi khə-yi-əwa nè cá əw cùn-dò-dó hmá yè-bu mə-pà là chin cāun phyí' hàn hù èi mun-tí khà ni lè-lè pù lè-lè yè-ṇá' lè-lè phyí' là èi/ หมายถึง ทานและศีลไม่สร้าง ครั้นตายจะรู้สึกรู้สึก กระตักน้ำและรองเท้าไม่พกพา ครั้นร้อนจะรู้สึกรู้สึก เป็นคำพูดอันแหลมคมที่อยู่ในใจพวกเรา เฉกเช่น ในฤดูกาลที่มีแดดร้อนจัด หากพวกเราไปท่องเที่ยวแล้วไม่พกพาน้ำไปด้วย พอเวลาใกล้เที่ยงก็ยิ่งร้อน ยิ่งกระหายน้ำ

4.2.2.2 สำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์

จากการศึกษาพบสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของชาวไทยซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและสภาพสังคมของชาวไทย ดังต่อไปนี้

หัวกระไดไม้แห้ง-หัวบันไดไม้แห้ง

หมายถึง มีแขกมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ (มักใช้หมายถึงบ้านที่มีลูกสาวสวย หรือบ้านผู้มีอำนาจวาสนา)

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของไทยได้ 2 ประการ ประการแรก คือ คนไทยนิยมปลูกบ้านเรือนโดยยกพื้นสูงขึ้นไป ดังนั้นจึงมีบันไดและใต้ถุนบ้าน บริเวณใต้ถุนบ้านนั้นหากเป็นในชนบทก็มักจะเป็นที่เก็บเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรหรือมีแคร่ นั่งวางไว้นั่งรับลม และทำกิจกรรมอื่นๆ ระหว่างสมาชิกในครอบครัว สภาพสังคมประการต่อมาที่สะท้อนจากสำนวนนี้ คือ ค่านิยมเรื่องความสัมพันธ์ของผู้รักชาวไทยที่ฝ่ายชายมักเป็นฝ่ายไปมาหาสู่ฝ่ายหญิงก่อนเสมอ ทั้งนี้ คำว่า “หัวกระไดไม้แห้ง” ความหมายโดยตรงอาจหมายถึง ในสมัยก่อนคนไทยนิยมวางโองน้ำไว้ตรงเชิงบันได เพื่อบรรจุน้ำไว้สำหรับล้างทำความสะอาดเท้าก่อนขึ้นเรือน การล้างเท้าก่อนขึ้นเรือนนี้ หากมีแขกมาเยี่ยมเยือนบ่อยเข้า หัวกระไดก็อาจจะเปียกอยู่ตลอดเวลา ส่วนความหมายโดยปริยายอาจหมายถึง เมื่อเรือนใดมีลูกสาวสวย ย่อมมีผู้ชายหรือมีแขกมาเยี่ยมเยือนที่บ้านอย่างสม่ำเสมอไม่ขาดสายจึงอุปมาได้เป็นสำนวนว่า “หัวกระไดไม้แห้ง” หรือ “หัวบันไดไม้แห้ง”

สาเหตุที่สำนวนพม่าไม่มีสำนวนในลักษณะนี้ ผู้วิจัยคิดว่าเป็นเพราะในสังคมพม่า ในสมัยก่อนหนุ่มสาวชาวพม่าจะสามารถพบปะกันได้ก็ต่อเมื่อมีงานเกี่ยวข้าว งานบุญ หรืองานรื่นเริงเท่านั้น โดยผู้ชายชาวพม่าจะไม่นิยมไปมาหาสู่หญิงสาวที่บ้านหากไม่มีผู้ใหญ่ไปด้วย ดังนั้นโอกาสในการพบปะจึงน้อย อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553: 61) กล่าวว่า “สมัยก่อนคนหนุ่มคนสาวของพม่าได้รับอนุญาตให้พบปะกันได้เฉพาะตอนที่ไปตักน้ำ ในงานบุญ หรือตอนเก็บเกี่ยวข้าว แม้บางคู่หมายตาคนที่ชอบไว้แล้ว ก็ต้องถามความเห็นจากพ่อแม่ พ่อแม่ในสังคมพม่าจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเรื่องคู่ครองของลูกมาก การไปมาหาสู่กันระหว่างคนรักนั้นกระทำได้ ฝ่ายชายสามารถไปหาหญิงที่ตนรักที่บ้าน พ่อแม่ของฝ่ายหญิงใช้เป็นโอกาสพิจารณาว่าที่ลูกเขยไปในตัว แต่ทุกอย่างต้องอยู่ภายใต้สายตาของผู้ใหญ่ แม้เป็นคนรักก็เชื่อว่าจะสามารถนั่งใกล้ซัดหรือทำอะไรเกินเลยได้ สมัยก่อนคู่รักต้องนั่งห่างกันประมาณหนึ่งช่วงแขน แต่ถ้าฝ่ายหญิงถูกชายใดล่วงเกินก็ต้องแต่งงานกับชายที่ล่วงเกินนั้น หญิงบางคนไม่สามารถทนความอับอายได้ถึงขั้นฆ่าตัวตายก็มี”

ทั้งนี้ หนังสือสำนวนไทย ของกุสุมา รัชมณี และคณะ (2553: 318) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน “หัวกระไดไม้แห้ง” ไว้ว่า

“ลูกสาวเธอโตขึ้นแล้วสวยเหมือนแม่ ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ทำไมบ้านเธอถึงหัวกระไดไม้แห้ง”

ส่วนหนังสือสำนวนไทย ของ ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 76) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“มีลูกสาวสวยอย่างนี้ แยกก็เลยมาเยี่ยมเยียนหัวกระไดไม่แห้งนะสิ”

“ตั้งแต่ได้เป็นใหญ่เป็นโตก็มีผู้มาขอพบจนหัวกระไดไม่แห้งเลย”

จนทรายเข้าวัด

หมายถึง การทำบุญกุศล โดยวิธีนำหรือจนทรายไปก่อพระทรายที่วัด, หาประโยชน์ให้ส่วนรวม

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่สามารถสะท้อนสภาพสังคมของคนไทยได้เป็นอย่างดี เพราะคนไทยนิยมไปทำบุญที่วัด แต่ตามธรรมเนียมของไทยนั้น การไปทำบุญที่วัดไม่จำเป็นต้องถอดรองเท้าเข้าวัดเหมือนคนพม่า ทำให้ในบางครั้งจะมีเศษดินทรายติดรองเท้าออกมาจากวัดด้วย ในสมัยก่อนเมื่อมีงานบุญหรืองานวันสงกรานต์ ชาวบ้านจะนิยมนจนทรายจากแม่น้ำไปก่อกองทราย ถือเป็นการทำบุญและนำทรายที่ติดเท้าออกมานั้นกลับคืนสู่วัด ความนิยมจนทรายเข้าวัดยังปรากฏอยู่ในสังคมไทยจวบจนถึงปัจจุบัน ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 10) กล่าวว่า “ประเพณีจนทรายเข้าวัด ในช่วงเทศกาลสงกรานต์เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ โดยสมมติว่าบริเวณรอบๆ พระวิหารเป็นเสมือนหนึ่งสี่ทันทิศสมุทราที่ปลูกลดด้วยทรายขาว ตรงกลางมีเขาพระสุเมรุ คือ พระวิหารซึ่งเป็นที่ประทับขององค์พระศาสดา คือ พระประธาน” ฉะนั้น การจนทรายเข้าวัดจึงถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ทำให้วัดสามารถนำทรายไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น ใช้ทรายเพื่อการบูรณะปฏิสังขรณ์วัด ใช้ทรายสำหรับปลูกลดลานวัดเมื่อเกิดแอ่งหลุมน้ำขัง

นอกจากนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 69) ยังกล่าวอีกด้วยว่า “ลักษณะของการจนทรายเข้าวัด เป็นการบอกบุญให้ชาวบ้านทำบุญให้วัด วัดเป็นสถานที่เคารพนับถืออย่างสูงสุดในทางศาสนา การทำอะไรให้วัด คนย่อมเลื่อมใสศรัทธา ไม่มีใครท้วงติงได้ ครั้นแล้วคำ ‘จนทรายเข้าวัด’ ก็เพี้ยนผันแปรจากความหมายเดิมออกมา คือ ว่าใครที่หาประโยชน์อันใดก็ตามให้แก่บุคคลที่เป็นใหญ่หรือสถานที่ที่การงานสำคัญซึ่งคนมีหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่ โดยคิดเห็นว่าตนได้โอกาสหรือมีทางจะทำได้ และเมื่อทำไปแล้วก็ย่อมจะไม่เป็นผลเสียแก่ตน เนื่องจากได้บุคคลหรือสถานที่ หรือการงานที่ตนหาประโยชน์นั้นเป็นหลักอ้างอิงได้ ดังนั้นก็พูดกันเป็นสำนวนว่า ‘จนทรายเข้าวัด’ ” ทั้งนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 70) ยังได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ในประกาศรัชกาลที่ 4 ความว่า

“ในครั้งนั้นพระยาพิพิธฤทธิเดชจัดเอาหญิง...ส่งเข้ามาถวายนั้น ก็มีใช้ผู้อื่นชำระได้
ความเป็นแน่ว่า ปู่ทวดของหญิงนั้นเป็นลุง คือ พี่ชายของพระยาพิพิธสมบัติสุข ซึ่งเป็นบิดาของพระ
ยาพิพิธฤทธิเดชเอง เหมือนขุนทรายเข้าวัด จะว่าพระยาพิพิธฤทธิเดชผิคนั้นยังไม่ควร”

อนึ่ง ในเสภาขุนช้างขุนแผน ตอนนางพิมพบณเฑาะแก้วในงานบุญสงกรานต์ที่วัดป่า
เลไลยก์ก็ปรากฏการใช้สำนวนนี้ด้วย (กุสุมา รัชมณี และคณะ, 2553: 38) ความว่า

“หญิงชายน้อยใหญ่ไปแออัด   ขุนทรายเข้าวัดอยู่ขวกไขว่
ก่อพระเจดีย์ทรายเรียรายไป   จะเลี้ยงพระกะไว้ในพรุ่งนี้”

ไปลามาไหว้

หมายถึง เมื่อไปก็ไหว้ลา เมื่อมาถึงก็ไหว้แสดงความเคารพ

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการทักทายของคนไทยซึ่งเป็น
เอกลักษณ์เฉพาะตัว นั่นคือ “การไหว้”

คำว่า “ไหว้” หมายถึง การแสดงความเคารพด้วยการพนมมือ แล้วยกขึ้นให้ปลายนิ้วชี้
จดตรงหว่างคิ้ว พร้อมๆ กับก้มศีรษะลงเล็กน้อย “ไหว้” เป็นกิริยาแสดงความเคารพนบถนอบ ซึ่ง
ผู้น้อยกระทำต่อผู้ใหญ่ หรือผู้ที่ควรเคารพนับถือ เมื่อคนไทยพบกัน ผู้น้อยจะไหว้ผู้ใหญ่หรือผู้ที่มี
อาวุโสก่อน เป็นการแสดงความคารวะ ผู้ใหญ่ก็จะรับไหว้ตามความเหมาะสม การทักทายด้วยการ
ไหว้เป็นมารยาทของคนไทย ทุกคนจะได้รับการสั่งสอนอบรมมาตั้งแต่เด็ก คนที่รู้จักไปลามาไหว้
จึงแสดงว่าเป็นคนที่ได้รับการสั่งสอนอบรมจากพ่อแม่ที่เป็นคนไทย มีมารยาท รู้จักธรรมเนียม
ปฏิบัติที่ดีของสังคม คนที่ไม่แสดงการไปลามาไหว้ จัดว่าไม่รู้จักรมารยาทสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน,
2554: 43-44) ดังนั้น การไหว้จึงถือเป็นขนบธรรมเนียมอย่างหนึ่งที่คนไทยถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

สาเหตุที่ในสำนวนพม่าไม่มีสำนวนในลักษณะนี้ อาจเป็นเพราะเมื่อทักทายกัน คน
พม่าจะกล่าวเพียงคำว่า “မင်္ဂလာ /min-gə-là-bà/” ไม่มีการยกมือไหว้เช่นเดียวกับคนไทย คำว่า
“မင်္ဂလာ /min-gə-là/” มาจากภาษาบาลี มีความหมายว่า “มงคล” คนพม่ามักเติมคำว่า ဝါ /bà/ ต่อท้าย
เพื่อแสดงความสุภาพ ผู้ชายจะมีคำลงท้ายว่า ခင်ဗျာ /khə-mya/ ซึ่งแปลว่า “ครับ” เป็น “မင်္ဂလာ
ဝါခင်ဗျာ /min-gə-là-bà khə-mya/” ส่วนผู้หญิงจะมีคำลงท้ายว่า ရှင် /shín/ เป็น “မင်္ဂလာဝါရှင် /min-
gə-là-bà shín/” ฉะนั้น สำนวน “ไปลามาไหว้” จึงเป็นสำนวนที่สะท้อนวัฒนธรรมของคนไทยได้
เป็นอย่างดี ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 44) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน “ไปลามาไหว้” ไว้ว่า

“เราควรฝึกเด็กทุกคนให้รู้จักไปลามาไหว้ เช่น เมื่อออกจากบ้านไปโรงเรียน และ
เมื่อกลับถึงบ้านก็ไหว้พ่อแม่ เมื่อไปถึงโรงเรียนก็ไหว้ครู เมื่อจะกลับบ้านในตอนเย็นก็ลาครู”

แย่งกันเป็นศพมอญ

หมายถึง ยื้อแย่งกัน (ใช้ในความเปรียบเทียบ)

สำนวนนี้เป็นสำนวนความเปรียบเทียบให้เห็นพฤติกรรมอันชุลมุนวุ่นวายจากการยื้อแย่งสิ่งของกัน ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 53-54) กล่าวว่า “สำนวนนี้มีที่มาจากเรื่องราชาธิราช ความตอนนี้มีว่า พระนางเสด็จไปผู้ครองเมืองมอญ คือ หงสาวดี ถูกจับตัวไป ต้องพลัดพรากจากหงสาวดี ต่อมาลูกเลี้ยงพาหนีกลับไปเมืองหงสาวดี และได้ครองราชย์ที่เมืองหงสาวดีอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังพระนางคิดถึงบุญคุณของลูกเลี้ยง จึงมอบราชสมบัติและแต่งตั้งให้เป็นพระเจ้ากรุงหงสาวดี เมื่อพระนางสิ้นพระชนม์ พระเจ้าหงสาวดีมีความประสงค์จัดงานให้ยิ่งใหญ่ และให้เห็นว่าพระนางเสด็จไปเป็นคนสำคัญ จึงให้เสนาบดีแบ่งเป็น 2 พวก ให้แย่งกันชกศพเป็นผลานิสงส์ พระเจ้าหงสาวดีจับเชือกข้างหนึ่งและตั้งสัตยาธิษฐานว่า ด้วยความกตัญญูรู้คุณของตนขอให้ชิงพระศพได้ พระเจ้ากรุงหงสาวดีชกศพได้และจัดงานพระศพอย่างสมพระเกียรติ หลังงานพระศพ พระเจ้ากรุงหงสาวดีสั่งให้ชาวมอญถือเป็นประเพณีว่า การจัดงานศพแก่บิดามารดาผู้มีพระคุณ ให้มีการชิงศพเพื่อแสดงความอาลัยที่ลูกหลานมีต่อผู้ตาย จึงเกิดเป็นสำนวนว่า แย่งกันเป็นศพมอญ”

ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 462) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “ในหนังสือโบราณคดีมอญกล่าวถึงประเพณีทำศพตอนหนึ่งว่า ‘อนึ่ง ศพพระสงฆ์หรือสมภารมักจะนิยมเผาบนปราสาท เขาทำปราสาทขึ้นยอดหนึ่งหรือห้ายอดก็มี เมื่อศพไปสู่ปราสาทนั้น และคนหลายหมู่บ้านเขามหาศพพร้อมกันมากมาย ข้างหนึ่งแย่งไป ข้างหนึ่งแย่งมา บางศพทำตะเฒ่าใส่ลื้อตั้งปราสาทบนตะเฒ่า มีเชือกลากสองสาย สายใดคนมากลากหนักเข้า ตะเฒ่าปราสาทก็เหไป เหมาคล้ำว่าแย่งกัน’ (มิได้แย่งกันจริงอย่างว่าแย่งกันเหมือนศพมอญ ที่เขาว่า)” ดังนั้น สำนวน “แย่งกันเป็นศพมอญ” จึงถือเป็นสำนวนกล่าวเปรียบเทียบลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องแย่งชิงสิ่งของ มีความชุลมุนวุ่นวาย สำนวนนี้ไม่พบในสำนวนพม่า เข้าใจว่าอาจเป็นเพราะสำนวนนี้เป็นความเปรียบเทียบของคนไทยที่มาจากวรรณกรรมเรื่องราชาธิราชฉบับภาษาไทย

อนึ่ง ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 462) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า “การแย่งชิงสิ่งของกันชุลมุนวุ่นวาย เช่น ของให้ขอลาน ของแจก ตลอดจนฟ้องร้องชิงมรดกกันยุ่งเหยิง พุดกันเป็นสำนวนว่า แย่งกันเป็นศพมอญ”

แจกไม่ได้รับเชิญ

หมายถึง คนหรือสัตว์ที่ไม่พึงปรารถนาซึ่งเข้ามาทำให้เกิดความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญ มักหมายถึงขโมยหรือสัตว์บางชนิด

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่ใช้กล่าวเชิงประชดประชันถึงสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ โดยการใช้คำว่า “แขก” ซึ่งแต่เดิมนั้น “แขก” หมายถึง ผู้มาหาหรือผู้มาเยี่ยมเยือน ผู้ที่เป็นเจ้าบ้านมักต้อนรับจับคู่ด้วยความยินดี แต่การใช้คำว่า “แขก” ในความหมาย “แขกไม่ได้รับเชิญ” นี้ หมายถึงขโมยหรือสัตว์บางชนิดที่สามารถสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่เจ้าของบ้านได้

สำนวนนี้เข้าใจว่าเป็นสำนวนที่เพิ่งเกิดใหม่ เพราะในสมัยก่อนคนไทยจะนิยมต้อนรับจับคู่แขกที่มาเยี่ยมเยือนที่บ้านเป็นอย่างดี จนมีสำนวนกล่าวไว้ว่า “แขกไปใครมาต้องต้อนรับ” สำนวนนี้หมายถึง เจ้าของบ้านจะต้องต้อนรับแขก เมื่อมีใครมาบ้าน มาถึงเวลาไหนก็ต้องต้อนรับเวลานั้น

ขณะเดียวกันตามธรรมเนียมของคนพม่าก็มีธรรมเนียมการต้อนรับแขกผู้มาเยือนเสมอ ในสำนวนพม่ามีคำกล่าวไว้ว่า တစ်ခါလာတော့ ရွှေဥဉ်သည့် ၊ နှစ်ခါလာတော့ ငွေဥဉ်သည့် /tə-khà là dó shwè ʔèi-èè hnə-khà là dó ṅwè ʔèi-èè/ “มาครั้งแรกเป็นแขกทอง มาครั้งที่สองเป็นแขกเงิน” หมายถึง หากมาเยี่ยมเยือนในครั้งแรก เจ้าของบ้านต้องดูแลแขกของตนเป็นอย่างดี แต่หากมาเยี่ยมเยือนเป็นครั้งที่สอง อาจดูแลได้ไม่ดีเท่าครั้งแรก แต่คนพม่าก็จะดูแลแขกที่มาบ้านด้วยความยินดี ทั้งนี้ สิ่งที่คนพม่านิยมนำมาเลี้ยงแขกได้แก่ หมากพลูและน้ำชา เป็นการแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของคนพม่า คือ ปัจจุบันคนพม่ายังคงนิยมกินหมาก และดื่มน้ำชา

นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่แสดงให้เห็นว่า คนพม่าให้ความสำคัญต่อการต้อนรับแขกมาก คือ สำนวน ဥဉ်သည့်ည့်နတ် အဝိဝိခတ် /ʔèi-èè ṅin-néʔ ʔə-ʔèiʔ khéʔ/ “แขกมาเยือนดึกคืนนอนยาก” หมายถึง หากแขกมาเยือนในตอนดึกหรืออยู่จนดึกคืน เจ้าของบ้านก็ไม่สามารถไปนอนหลับพักผ่อนได้ เพราะต้องดูแลแขกเป็นอย่างดี ด้วยวัฒนธรรมการต้อนรับแขกของชาวพมานี้จึงเป็นเหตุผลว่า เหตุใดในสำนวนพม่าจึงไม่มีสำนวนที่มีความหมายในลักษณะนี้ปรากฏอยู่เลย

ทั้งนี้ หนังสือภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ของ ราชบัณฑิตยสถาน (2553: 16-17) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน “แขกไม่ได้รับเชิญ” ไว้ว่า

“ก่อนนอนอย่าลืมปิดประตูหน้าต่าง มิฉะนั้นแขกไม่ได้รับเชิญจะจนของไปหมด”

“กางเต็นท์นอนในป่า ระวังแขกไม่ได้รับเชิญจะเข้ามา”

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นได้ว่า สำนวนของคนทั้งสองชนชาติที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกันนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและสภาพสังคมของแต่ละสังคมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำบุญให้ทาน การมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับบุคคลหรือเมืองต่างๆ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจของคนในชาติ นอกจากนั้นแล้วยังพบประเพณีและ

วัฒนธรรมบางประการ เช่น การชนทรายเข้าวัด การไหว้ การต้อนรับแขก หรือแม้แต่การเปรียบอุปมาการชื้อแข่งกับพิธีศพของชนชาวมอญ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนพม่า และคนไทยว่ามีสภาพวิถีชีวิต รวมทั้งมีการมองโลกและสังคมของตนเองอย่างไร โลกทัศน์เหล่านี้ล้วนปรากฏให้เห็นอยู่ในสำนวนของคนทั้งสองชนชาติ

4.2.3 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์

4.2.3.1 สำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์

สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ หมายถึงสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ สื่อให้เห็นอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และความเชื่อของผู้คนในแต่ละสังคม ในที่นี้ผู้วิจัยได้รวมถึงความเชื่อเรื่องลัทธิศาสนาเข้าไว้ด้วย

จากการศึกษาพบสำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ซึ่งมีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย ดังต่อไปนี้

ရေအကျဲလေဝပ်း မတောင်းဘဲပြု

/yè ʔə-co hsé-pa mə-taun pɛ pyí/

ประโยชน์ของน้ำสืบประการ ไม่ต้องขอพรใดๆ

หมายถึง การทำทานด้วยน้ำจะได้รับอานิสงส์ 10 ประการโดยไม่ต้องขอพร

อื่นใด

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการทำบุญของชาวพม่า โดยชาวพม่ามีวัฒนธรรมการทำทานด้วยน้ำ หรือที่เรียกว่า “ขนบธรรมเนียมการตั้งร้านน้ำ” (ရေဇုမ်းစင်ခေလု /yè-chan-sin the-lé/) เพราะชาวพม่าเชื่อว่า การทำทานด้วยน้ำจะทำให้ผู้ทำทานนั้นได้รับอานิสงส์จากการทำทานถึง 10 ประการ โดยไม่ต้องไปไหว้พระขอพรใดๆ ปัจจุบันจึงจะเห็นชาวพม่าวางขันน้ำเพื่อเป็นการให้ทานแก่ผู้เดินทางสัญจรไปมา ขันวางน้ำนี้ส่วนใหญ่เป็น โอ่งขนาดเล็กหรือขนาดกลาง ปั้นด้วยดินเผา มีรูปทรงแตกต่างกัน บ้างมีรูปทรงกลม บ้างมีรูปทรงคล้ายน้ำเต้า หรือหากในชุมชนเมือง อาจพบการวางขันน้ำเป็นขวดพลาสติกแทน การให้ทานด้วยน้ำนี้เป็นสิ่งที่ชาวพม่ากระทำสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 126) ได้กล่าวถึง การบริจาทานด้วยน้ำของชาวพม่าไว้ว่า “พม่าถือว่าน้ำเป็นสื่อแห่งกุศล พม่าจึงนิยมบริจาทานน้ำเป็นทาน ด้วยถือเป็นบุญกุศลอย่างหนึ่งที่ควรมีต่อเพื่อนมนุษย์ ดังพบว่าตามละแวกบ้าน

หรือริมทางเดิน มักมีการตั้งร้านน้ำที่พม่าเรียกว่า ‘เหย่ซางสิ่ง’ (ရေချင်းစင် /yè-chan-sin/) หรือ ‘เหย่
โອสิ่ง’ (ရေအိုစင် /yè-7o-sin/) สำหรับให้ผู้คน que เดินผ่านไปมาได้อาศัยดื่มกิน ร้านน้ำมักทำเป็นห้องมุง
หลังคา พื้นร้านปูทรายเพื่อวางโองคินเผา โดยมีฝาโองปิดมิดชิด พร้อมกระบวยสำหรับตักน้ำดื่ม หิ้ง
น้ำมักทำไว้ที่ไต้ร่มไม้ พบเห็นง่ายทั้งในชนบทและย่านชุมชน การตั้งร้านน้ำเพื่อเป็นทานจึงนับเป็น
กุศลเจตนาที่น่ายกย่อง เป็นทานน้ำใจที่บริสุทธิ์และงดงาม และเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่มีค่าของ
สังคมพม่า”

นอกจากนี้เอกสารประกอบการเรียนของ YANGON UNIVERSITY OF FOREIGN
LANGUAGES (2014: 4) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมการบริจาคตานเป็นน้ำของพม่า หรือที่เรียกว่า
“ขนบธรรมเนียมการตั้งร้านน้ำ” (ရေချင်းစင်စေလေ့ /yè-chan-sin thè-lé/) ไว้ว่า

“မြန်မာတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်သဖြင့် ၊ ရေလှူဒါန်းခြင်း၏ အကျိုးကို သိရှိပြီး ၊ ရေ
ချင်းစင်ကုသိုလ်ပြုကြခြင်းဖြစ်သည်။ ရေလှူဒါန်းရခြင်း အကျိုးဆယ်ပါးမှာ အသက်ရှည်ခြင်း ၊ အဆင်းလှခြင်း ၊
ချမ်းသာခြင်း ၊ ခွန်အားဗလကြီးခြင်း ၊ ဉာဏ်ပညာကြီးခြင်း ၊ ကြည်လင်သန့်ရှင်းသောစိတ်ရှိခြင်း ၊ ကျော်စော
ခြင်း ၊ အခြွေအရံပေးခြင်း ၊ ရေမငတ်ခြင်း ၊ လျင်မြန်စွာ သွားလာနိုင်ခြင်း စသောအကျိုးဆယ်ပါးကို ရရှိနိုင်
ပါသည်။”

/myàn-mà dó èi bōu⁷-dá bà-èà win mya phyí⁷ əə-phyín yè hlù-dan chin 7í 7ə-
co kò éí shí pyi yè-chan-sin kù-èò pyú cá chin phyí⁷ èi yèn hlù-dan yá chin 7ə-co hsè pa
hmà 7ə-ə⁷ shè chin 7ə-hsin-hlá chin chan-èà chin khùn-7a-bə-lə-ci chin yàn-pyìn-yà-ci
chin cì-lìn èān-shin əw sēi⁷ shí chin cǝ-sǝ chin 7ə-khwè-7ə-yàn pǝ-myá chin yè mə-ŋá⁷ chin
hlin-myàn swà ewa là nàin chin sə-əw 7ə-co hsè-pa kò yá shí nàin pà èi/ หมายถึง ...เพราะ
ชาวพม่าจำนวนมากเป็นพุทธศาสนิกชนจึงควรรับรู้ประโยชน์ของการบริจาคตานเป็นน้ำ การสร้าง
กุศลโดยวางร้านน้ำ การบริจาคตานเป็นทานจะได้รับประโยชน์ 10 ประการ คือ อายุยืน, รูปร่างสวย,
ร่ำรวยสุขสบาย, มีพลังกำลังดี, มีสติปัญญาดี, มีจิตใจผ่องใส, มีชื่อเสียงโด่งดัง, มีข้าราชการบริพารมาก,
ไม่กระหายน้ำ, ไปมาได้สะดวกรวดเร็วไม่ติดขัด นี่ก็ประโยชน์ 10 ประการที่จะได้รับ

ส่วนในหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 195) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน ရေအကျိုးဆယ်
ပါး မတောင်းဘဲပြည့် /yè 7ə-co hsè-pa mə-taun pè pyi/ ไว้ว่า

“ရေလှူသော ဗုဒ္ဓိုလ်များ ဆုမတောင်းဘဲ ၎င်းအကျိုးဆယ်ပါးကို ရသည့်ဟူ၏။ (က)
ကိုတ္တိသုဒ္ဓေါ့ ၊ ခြွေရံပေါ့ ၊ လျင်ဆော့ပွတ်သိပ်ကွာ။ (ခ) သန့်ရှင်းဆင်းလှ ၊ ချမ်းသာရ ၊ ဗလဉာဏ်ပညာ။ (ဂ)
ရေကိုလှူကြ ၊ ကျိုးဆယ်ဝ ၊ မုချရမည်သာ။” [၁၃၁၇] သုတေသန။ ၄၅၈။

ขณะเดียวกันหากวันเกิดของคู่รักนั้นเป็นอริต่อกันก็นำความเดือดร้อนมาให้ ชีวิตไม่เจริญก้าวหน้า
ดังนั้น วันที่สมพงศ์และวันที่เป็นอริกันจึงมีความสำคัญสำหรับชาวพม่า

อุ๋๒๐๐๕: (/chiʔ-sàn-wim/, 2003: 89 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553: 62) ได้
กล่าวถึงความเชื่อเรื่องการแต่งงาน ไว้ว่า คนพม่ามีหลักในการพิจารณาว่าทั้งสองฝ่ายมีความเหมาะ
สมกัน เป็นเนื้อคู่กันหรือไม่โดยดูจากวันเกิด ถ้าวันเกิดสมพงศ์กัน แต่งงานกันไปเชื่อว่าชีวิตจะ
เจริญก้าวหน้า มีอายุยืนยาวทั้งคู่ วันที่ถือว่าสมพงศ์กันมีดังนี้

วันอาทิตย์ คู่กับ วันศุกร์
วันอังคาร คู่กับ วันพฤหัสบดี
วันเสาร์ คู่กับ วันพุธ (ภาคเช้า)
วันจันทร์ คู่กับ วันพุธ (ภาคบ่าย)

ส่วนวันที่ไม่สมพงศ์ ไม่ควรแต่งงานกัน ถ้าขึ้นดั่งดินแดงจะทำให้อายุสั้น ทำมาค้าขาย
ไม่เจริญ ได้แก่

วันเสาร์ เป็นอริกับ วันพฤหัสบดี
วันศุกร์ เป็นอริกับ วันจันทร์
วันอาทิตย์ เป็นอริกับ วันพุธ (ภาคเช้า)
วันพุธ (ภาคบ่าย หรือวันราหู) เป็นอริกับ วันอังคาร

สำนวนนี้จึงเป็นสำนวนที่มีความหมายว่า คนที่เกิดวันเสาร์และวันพฤหัสบดี วันศุกร์
และวันจันทร์ วันอาทิตย์และวันพุธ วันราหูและวันอังคารไม่ควรแต่งงานกันเพราะจะทำให้อายุสั้น
สำนวนนี้บางครั้งใช้สั้นเพียง မေ့သောက ၊ အင်းဝရာဇာ /də-mà ɔw-ká ʔin-wá yà-zà/ แต่ชาวพม่าก็
สามารถเข้าใจได้ว่าหมายถึงวันที่ไม่ควรแต่งงานกัน

หนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 103) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน မေ့သောက ၊ အင်းဝ
ရာဇာ ၊ အိမ်ထောင်ဖက် ၊ အသက်မရှည်ရာ /də-mà ɔw-ká ʔin-wá yà-zà ʔèin-thàun-phéʔ ʔə-éʔ
mə-shè-yà/ ไว้ว่า

“ဆိုက်ရန်မှကား ၊ မေ့သောက ၊ အင်းဝရာဇာ ၊ မယှဉ်ရာတည့်။” [ဝ၁၂၀-ခန့်] အင်ဒီ၊ ဒု။
၆၃။

/khàiʔ-yàn hmà ka də-mà ɔw-ká ʔin-wá yà-zà mə-hyìn yà tí/ หมายถึง ทะเลาะ
กัน ธรรมชาติ อังวะราชา ไม่ควรร่วมเตียงกัน

“เฮอวอวอว | ออ๊ะออว | ออ๊ะออว | ออ๊ะออว” [๑๑๑๑] ลาวกอ๊ะ

๑๑

/dɛ-mà ɔw-ká ʔin-wá yà-zà ʔèin-thàun-phéʔ ʔə-éʔ mə-shè-yà/

หมายถึง ธรรมะ โศกา อังวะราชา คู่สมรส อายุไม่ยืนยาว

สำนวนนี้จึงเป็นสำนวนที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องวันที่ไม่สมพงศ์ หรือวันที่ไม่ควรแต่งงานกันของชาวพม่า นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบอีกด้วยว่า มีสำนวนที่กล่าวถึงวันที่สมพงศ์ ควรแต่งงานกัน ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดและตัวอย่างสำนวน ได้ดังนี้

เอออะออว | เอออะออว | ออ๊ะออว

/ʔàun-pá kə-la hswè-əa dɔ̄-yin nàn-phéʔ-chin/

อ่าวปะ (ชื่อคน) เป็นแขก ญาติมิตรที่สนิทสนมมาก เหมาะสมกัน

หมายถึง คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี วันจันทร์และวันพุธ วัน

อังคารและวันศุกร์ วันเสาร์และวันราหู เป็นวันที่ควรคบหาเป็นมิตรหรือเป็นคู่ครองกัน

หนังสือ မြန်မာ့အိုဝ္းစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 291) ได้อธิบายความหมายของสำนวนนี้ไว้ว่า

“တနင်္ဂနွေနှင့်ကြာသပတေး | တနင်္လာနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်း | အင်္ဂါနှင့်သောကြာ | စနေနှင့်ရာဟုတ်
သည် ဝိတ်ဆွေအဖြစ် ပေါင်းသင်းရန် သင့်သောနေ့နံပျား ဖြစ်ကြသည်။” (เอออะ = တနင်္ဂနွေ | ပ = ကြာသပ
တေး | ကု = တနင်္လာ | လား = ပုဂ္ဂိုလ်း | ဆွေ = အင်္ဂါ | သား = သောကြာ | တော် = စနေ | ရင်း = ရာဟုတ်)

/tə-nin-gə-nwè hnîn ca-əà-bə-de | tən-in-là hnîn bôuʔ-də-hu | ʔin-gà hnîn əâuʔ-cà
| sə-nè hnîn yà-hú dó èi məiʔ-hswè ʔə-phyíʔ paun-əin yàn əin ɔw né-nàn mya phyíʔ cá èi/
(ʔàun=tə-nin-gə-nwè | pá=ca-əà-bə-de | kú= tən-in-là | la=bôuʔ-də-hu | hswè=ʔin-gà | əa=əâuʔ-cà |
dɔ̄=sə-nè | yin=yà-hú) หมายถึง คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี วันจันทร์และวันพุธ วันอังคาร
และวันศุกร์ วันเสาร์และวันราหู เป็นวันที่ควรคบหาเป็นมิตรหรือเป็นคู่ครองกัน (เอออะ /ʔàun/=วัน
อาทิตย์ | ပ /pá/=วันพฤหัสบดี | ကု /kú/=วันจันทร์ | လား /la/=วันพุธ | ဆွေ /hswè/=วันอังคาร | သား
/əa/=วันศุกร์ | တော် /dò/=วันเสาร์ | ရင်း /yin/=วันราหู)

อนึ่ง สำนวน เฮอวอวอว | ออ๊ะออว | ออ๊ะออว | ออ๊ะออว /dɛ-mà ɔw-ká ʔin-wá yà-zà ʔèin-thàun-phéʔ ʔə-éʔ mə-shè-yà/ และสำนวน เอออะออว | เอออะออว | ออ๊ะออว /ʔàun-pá kə-la hswè-əa dɔ̄-yin nàn-phéʔ-chin/ เป็นสำนวนที่มีความหมายไม่ตรงตามการแปลตรงตัว เป็นสำนวนที่มีลักษณะเป็นคำรหัส “คำรหัส” ในที่นี้หมายถึง สำนวนที่มี

ความหมายไม่ตรงตัวอักษร เป็นเพียงการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อให้จำง่ายเท่านั้น แต่ต้องตีความ-
หมายของสำนวนอีกชั้นหนึ่งจากรหัสของคำ ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 3

ชาวพม่านิยมท่องสำนวนนี้เป็นกลอนเพื่อให้จดจำได้ง่าย ในบางครั้งพบการใช้สำนวน
นี้เป็น แอร้งบ่กวนวะ ၊ แองวาวะแองวอจ้ ၊ มื่อจ้จ้จ้ /ʔaun-pá kə-la hswè-əa dò-yin mèiʔ-
phéʔ-chin/ เช่น ในหนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการ
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 292) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“แอร้งบ่กวนวะ ၊ แองวาวะแองวอจ้ ၊ มื่อจ้จ้จ้” [၁၃၃၆] လောကီဝံ့။ ၃။

/ʔaun-pá kə-la hswè-əa dò-yin nán-phéʔ-chin/

หมายถึง อ่าวป๊ะ(ชื่อคน)เป็นแขก ญาติมิตรที่สนิทสนมมาก เหมาะสมกัน

“แอร้งบ่กวนวะ ၊ แองวาวะแองวอจ้ ၊ มื่อจ้จ้จ้” [၁၂၉၆-၁၃၅] သုတသန်။ ၂။

/ʔaun-pá kə-la hswè-əa dò-yin mèiʔ-phéʔ-chin/

หมายถึง อ่าวป๊ะ(ชื่อคน)เป็นแขก ญาติมิตรที่สนิทสนมมาก คบหากัน

မွေးနေ့သောကြာ ၊ တနင်္လာ ၊ ကေသာဆံဖြတ် ၊ မပြုအပ်

/mwe-né ə̀aunʔ-cà tən-in-là kə-ə̀a hsà pháʔ mə-pyú-ʔáʔ/

วันเกิด วันศุกร์ วันจันทร์ ไม่ควรตัดผม

หมายถึง ควรหลีกเลี่ยงการโกนหัวและการตัดผมในวันเกิดของตนเอง วัน
ศุกร์ และวันจันทร์ เพราะจะทำให้เป็นโรคได้ง่าย

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวพม่า ในเรื่องของการหลีกเลี่ยง
การโกนหัวและตัดผมในวันเกิดของตนเอง วันศุกร์และวันจันทร์ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ไม่สบายได้
ความเชื่อนี้ น่าจะสอดคล้องกับสัตว์ประจำวันของวันทั้งสอง

หนังสือ မြန်မာဆိုရိုးစကား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศ
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 185) ได้อธิบายความหมายของสำนวนนี้เพิ่มเติมไว้ว่า

“မိမိမွေးနေ့နှင့် သောကြာနေ့ ၊ တနင်္လာနေ့တို့တွင် ခေါင်းရိတ်ခြင်း ၊ ဆံဖြတ်ခြင်း မပြုအပ်။
(ခေါင်းမရိတ်ရာ ၊ တနင်္လာနှင့် ၊ သောကြာထိုနေ့ ၊ ရောဂါတွေအံ့။ ပူး ကျားနေ့ကို ရှောင်စေလို ၊ ခေါင်းကို
မရိတ်နှင့် ဟူ၍လည်း အဆိုများရှိသည်။)”

/mí-mí mwe-né hnîn êâu?-cà-né tə-nîn-là-né dó dwîn gaun-yèi?-chin hsàn-phyá?-chin mə-pyú-7á? (/gaun mə-yèi?-yà tə-nîn-là hnîn êâu?-cà-thò-né yw-gà twé-7ân pu ca-né kò shàun sè-lò gaun kò mə-yèi? hnîn hù-ywé-le 7ə-hsò mya shí èi/)

หมายถึง ในวันเกิดของตนเอง วันศุกร์ และวันจันทร์ ไม่ควร โกงหัวและตัดผม (ตำนานนี้บางครั้งใช้ว่า “ไม่โกงหัวในวันจันทร์และวันศุกร์ อาจจะพบกับโรค” หรือ “วันหนูตะเภา วันเสื่อ ขอให้หลีกเลี่ยงการโกงหัว”)

ชาวพม่ามีความเชื่อเรื่องสัตว์ประจำวันเกิดซึ่งมักเกี่ยวข้องกับทิศทั้ง 8 เพราะเมื่อชาวพม่าไปทำบุญที่วัดหรือไปนมัสการพระเจดีย์ต่างๆ ก็มักจะไปไหว้พระประจำวันเกิดของตน และที่ฐานของพระประจำวันเกิดนั้นก็จะมีการสร้างรูปสัตว์ประจำวันดาวพระเคราะห์ไว้ด้วย

วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 245) ได้อธิบายเรื่องทิศทั้ง 8 และสัตว์ประจำวันดาวพระเคราะห์ไว้ดังนี้

ตารางที่ 57 ทิศทั้ง 8 และสัตว์ประจำวันดาวพระเคราะห์ของชาวพม่า

วัน	ทิศ	ภาษาพม่า	คำอ่าน
อาทิตย์	ตะวันออกเฉียงเหนือ	အရှေ့မြောက်	/7ə-shé-myâu?/
จันทร์	ตะวันออก	အရှေ့	/7ə-shé/
อังคาร	ตะวันออกเฉียงใต้	အရှေ့တောင်	/7ə-shé-tàun/
พุธ	ใต้	တောင်	/təun/
ราหู	ตะวันตกเฉียงเหนือ	အနောက်မြောက်	/7ə-nâu?-myâu?/
พฤหัสบดี	ตะวันตก	အနောက်	/7ə-nâu?/
ศุกร์	เหนือ	မြောက်	/myâu?/
เสาร์	ตะวันตกเฉียงใต้	အနောက်တောင်	/7ə-nâu?-təun/

ตารางที่ 57 ทิศทั้ง 8 และสัตว์ประจำดาวพระเคราะห์ของชาวพม่า (ต่อ)

วัน	สัตว์ประจำดาวพระเคราะห์	ภาษาพม่า	คำอ่าน
อาทิตย์	กรูท	ဂဠုန်	/gə-lòŋ/
จันทร์	เสื่อ	ကျား	/ca/
อังคาร	สิงห์	ခြင်္သေ့	/chin-əé/
พุธ	ช้างมิงา	ဆင်	/hsin/
ราหู	ช้างไรรัง	ဟိုင်း	/hain/
พฤหัสบดี	หนู	ကြွက်	/cwé?/
ศุกร์	หนูตะเภา	ပူး	/pu/
เสาร์	นาค	နဂါး	/nə-ga/

จากตารางในข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำว่า “ပူး” (/pu/) “หนูตะเภา” และ “ကျား” (/ca/) “เสื่อ” ปรากฏในคำอธิบายที่ว่า ပူး ကျားနွေကို ရှောင်စေလို၊ ခေါင်းကို မရိတ်နွင့် /pu ca-né kò shàun sè-lò gaun kò mə-yèi? hnín/ หมายถึง วันหนูตะเภา (วันศุกร์) และวันเสื่อ (จันทร์) ให้หลีกเลี่ยงการโกนหัว

Ms. Shun Lae Win (ခေါ်ရွှန်းလွင် /dò-shun-lé-win/, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2558) กล่าวว่า สาเหตุที่ชาวพม่าไม่นิยมตัดผมหรือโกนหัวในวันศุกร์ เป็นเพราะวันศุกร์เป็นวันประสูติของพระพุทธเจ้า ส่วนวันจันทร์นั้นไม่ทราบว่าเพราะเหตุใดจึงไม่นิยมตัดผมหรือโกนหัว ทั้งนี้สามารถสังเกตได้จากร้านเสริมสวยหรือร้านสระผมในพม่าบางร้านที่มักจะหยุดร้านในวันจันทร์

หนังสือ မြန်မာ့အိုရီဂံဝား /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 185) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“ခေါင်းမရိတ်ရာ၊ တနင်္လာနွင့်၊ ဘေးကြာထိုနေ့၊ ရောဂါတွေအုံး” [၁၂၂၅-ခန့်] လောကီဥက္ခံ။ ၅၇။

/gaun mə-yèi?-yà tə-nin-là hnín əàu?-cà-thò-né yo-gà twé-?àn/ หมายถึง ไม่โกนหัว ในวันจันทร์และวันศุกร์ อาจจะพบกับโรค

“ပူး ကျားနွေကို၊ ရှောင်စေလို၊ ခေါင်းကို မရိတ်နွင့်။” [၁၂၉၆-ခန့်.] သုတေသန။ ၆၅။

/pu ca-né kò shàun sè-lò gaun kò mə-yèi? hnín/ หมายถึง วันหนูตะเภา วันเสื่อ ขอให้หลีกเลี่ยงการโกนหัว

“မွေးနေ့သောကြာ ၊ တနင်္လာ၊ ကေသာခံဖြတ် ၊ မပြုအပ်။” [၁၃၃၆] လောကီစုံ။ ၁၁။

/mwe-né eāu⁷-cà tē-nin-là kè-əà hsà phá⁷ mē-pyú-⁷á⁷/ หมายถึง อย่าโกนหัว
และตัดผมในวันเกิดของตนเอง วันศุกร์ และวันจันทร์

อนึ่ง ในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับผมนี้ จากการศึกษายังพบสำนวน ကုန်သွေးမွေး
ခေါင်းမသေးနှင့် ၊ အိုးဝဉ်ဝိုး ပြီးအောင်သေး /kə-yin-ea mwe gaun mē-hse-hnîn ʔo-si ti byi ʔaun
hse/ “ชาวกะเหรี่ยงตลอด ไม่ให้สระผม ให้ตัดกลางยาว แล้วจึงสระ” หมายถึง วันที่ไม่ควรสระผม
คือ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ และวันพฤหัสบดี วันที่ควรสระผม คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวัน
เสาร์ นอกจากนี้ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 205) ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องผมของ
ชาวพม่าไว้ว่า “ในส่วนของความเชื่อที่เกี่ยวกับผมนั้น พม่ามีหลายเรื่อง เช่น ห้ามผู้หญิงสยายผมออก
นอกบ้านในเวลาค่ำคืน, หากกินข้าวก่อนผู้ใหญ่ ผมจะหงอกเร็ว, การถอนผมหงอกยิ่งทำให้มีผม
หงอกมากขึ้น” จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ พอจะสรุปได้ว่าชาวพม่าให้ความสำคัญกับเรื่องผมมาก เพราะ
นอกจากแสดงถึงความงามแล้ว ยังสามารถแสดงลักษณะของการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อีกด้วย
กล่าวคือ ในสำนวนพม่ามีสำนวนหนึ่งกล่าวว่า သွင်သော် ဆံထုံးပါ /yāun nāu⁷ sē-don pà/ ချံ
หลังหยော့ ဝဲထုံးထုံး မှာသော် မှာသော် သော်ထုံးထုံး မှာသော် သော်ထုံးထုံး
သော်ထုံးထုံး သော်ထုံးထုံး မှာသော် သော်ထုံးထုံး သော်ထုံးထုံး
/yāu⁷-ca dó phon lé⁷-yon mein-má dó phon sē-don/
บารมีของผู้ชาย ต้นแขน บารมีของผู้หญิง มวยผม
หมายถึง อำนาจบารมีของผู้ชายอยู่ที่ต้นแขน ส่วนสง่าราศีของผู้หญิงอยู่ที่
มวยผม

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่กล่าวถึงความเชื่ออย่างหนึ่งของชาวพม่า คือ เชื่อว่าหากผู้หญิง
นอนหนุนต้นแขนขวาของผู้ชายจะทำให้ผู้ชายเสื่อมอำนาจบารมี ความเชื่อนี้ปรากฏอยู่ในนิทานพื้น
ถิ่นของพม่าเรื่อง “เจ้าหญิงมเหศวรและเจ้าชายหนานด้า” (ရှင်ဓမ္မစွန်းနှင့်မင်းနန္ဒာ /shin-mwé nun hnîn
min-nàn-dà/) เนื้อเรื่องย่อมีอยู่ว่า

มีเมือง 2 เมือง ชื่อ “ต้นลูยีน” (ဝန်လှိုင်မြို့ /ə̀n-lyin-myó/) และ “หมิ่นกะหล่ำไငံ”
(မင်္ဂလာမြို့ /min-gə-la-dòṅ-myó/) เมือง 2 เมืองนี้ถูกค้นด้วยคลองสายหนึ่งชื่อ “งะโมแย้” (ငမိုးရိမ်
ချောင်း /gə-mo-yei⁷/) กษัตริย์ของทั้งสองเมืองนี้เป็นอริราชศัตรูกัน แต่พระราชบุตรและพระราชธิดา
ของทั้งสองเมืองนี้มีใจเสน่หาให้กัน พระราชบุตรแห่งเมืองหมิ่นกะหล่ำไငံ มีพระนามว่า “เจ้าชาย

หนั่นด่า” (မင်းနန္ဒာ /min-nàn-dà/) ส่วนพระราชธิดาของเมืองต้นลูยีน มีพระนามว่า “เจ้าหญิงมเหศวร” (ရှင်မေ့ရှင် /shin-mwé nun/) เจ้าเมืองทั้งสองได้สั่งห้ามทั้งสองพระองค์ไม่ให้ติดต่อกัน โดยกษัตริย์เมืองหมิ่นกะหล่าโด่งได้ห้ามคนเรือไม่ให้พายเรือไปส่งเจ้าชายหนั่นด่าที่เมืองของเจ้าหญิงมเหศวร แต่ด้วยความช่วยเหลือของจระเข้ยักษ์ตัวหนึ่งที่อาศัยอยู่ในคลองงะโมะเยี้ย ทำให้ทั้งสองสามารถติดต่อกันได้ ทุกคืนจระเข้ยักษ์ตัวนี้จะนำเจ้าชายไปฝาก แล้วรีบดำน้ำให้เร็วที่สุดเพื่อไปส่งเจ้าชายที่ริมฝั่งเมืองต้นลูยีน จนอยู่มาวันหนึ่ง เจ้าหญิงมเหศวรหลงเชือกถลวงของนางจระเข้แปลง ซึ่งเป็นศัตรูกับจระเข้ยักษ์ที่คอยช่วยเหลือเจ้าชายหนั่นด่าว่า “หากเจ้าชายรักเจ้าหญิงจริง ต้องยอมให้นางนอนหนุนแขนข้างขวา” เจ้าหญิงมเหศวรไม่ได้ล่วงรู้ถึงกลวงนี้จึงตรัสขอพระราชทานนอนหนุนแขนข้างขวาของเจ้าชายหนั่นด่า ครั้งแรกเจ้าชายหนั่นด่าไม่ทรงยินยอมเพราะทราบว่าการกระทำเช่นนั้นจะทำให้พระองค์โชคร้าย แต่เมื่อต้องการแสดงความรักที่มีต่อเจ้าหญิงจึงยอมให้นางนอนหนุนแขนขวาในคืนนั้น รุ่งเช้าวันต่อมา เจ้าชายหนั่นด่าให้จระเข้ยักษ์นำตนกลับเมืองเช่นเดิม แต่ด้วยอำนาจบารมีของเจ้าชายเสื่อมลง ทำให้จระเข้ยักษ์ลี้มไปว่าตนได้นำเจ้าชายหนั่นด่าไปฝาก กลับลงมายังใต้แม่น้ำด้วย เจ้าจระเข้ยักษ์จึงคงคำพูดว่ายอยู่ในคลองแห่งนั้นเป็นระยะเวลานาน เมื่อว่ายมาใกล้ถึงเมืองหมิ่นกะหล่าโด่งจึงเห็นทหารจำนวนมากออกตามหาเจ้าชายหนั่นด่าที่ริมตลิ่ง เจ้าจระเข้ยักษ์จึงระลึกรู้ได้ว่า เจ้าชายหนั่นด่าอาศัยอยู่ในปากของตน แต่เมื่อคายออกมาปรากฏว่าเจ้าชายไม่มีลมหายใจเสียแล้ว เจ้าจระเข้ยักษ์ขอพระราชทานอาญาโทษจากพระราชบิดาของเจ้าชายหนั่นด่า แต่พระองค์ไม่ถือโทษ โกรธเคืองจระเข้ยักษ์เพราะเห็นว่าเป็นสัตว์ที่มีคุณธรรม ช้ำยังให้เจ้าจระเข้ยักษ์นำความไปกราบทูลเจ้าหญิงมเหศวร เจ้าหญิงได้ฟังข่าวร้ายก็โศกเศร้าเสียใจจนถึงแก่ความตาย เพราะรู้ว่าเหตุร้ายที่เกิดขึ้นนี้เกิดจากตนเป็นต้นเหตุ ครั้นเมื่อทั้งสองเมืองทำการปลงพระศพราชบุตรและราชธิดาของตน ปรากฏว่าควันไฟที่ปลงพระศพของเจ้าชายและเจ้าหญิงนั้นพัดมาบรรจบกันเหนือแม่น้ำงะโมะเยี้ย กษัตริย์ทั้งสองรวมทั้งชาวเมืองต่างได้ประจักษ์แก่สายตาว่า คู่รักทั้งสองได้พบกันแล้ว ต่างพากัน โศกเศร้าปณินดี เนื้อเรื่องก็จบลงเพียงเท่านี้

จากนิทานเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เจ้าชายหนั่นด่าถึงแก่ความตายก็คือ การที่พระองค์ทรงยินยอมให้เจ้าหญิงมเหศวรนอนหนุนแขนขวา สอดคล้องกับสำนวน မင်းနန္ဒာ ဝိုဝုန်း လက်ရုံး ၊ မိန်းမဝိုဝုန်း ဆံထုံး /yâu²-ca dó phon lé²-yon mein-má dó phon sê-don/ ที่กล่าวว่า อำนาจบารมีของผู้ชายอยู่ที่ต้นแขน ส่วนสง่าราศีของผู้หญิงอยู่ที่มวยผม

สำหรับผู้หญิงพม่านั้นเป็นที่ทราบคือว่า “เส้นผม” มีความสำคัญต่อผู้หญิงพม่าเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะช่วยเสริมเรื่องความงามแล้ว ยังสามารถช่วยให้ผู้หญิงได้เสริมสร้างบารมีให้กับตัวเองได้ด้วยการทำทานถวายผมกับวัดหรือองค์พระเจดีย์ต่างๆ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช

นิยมธรรม (2551: 205) ได้กล่าวถึงเรื่องการทำบุญด้วยผมของหญิงสาวชาวพม่าไว้ว่า “ผู้หญิงพม่านิยมถวายเป็นพระพุทธรูปและพระเจดีย์เพื่อกุศล แต่ทราบว่าคุณผู้หญิงมักจะถวายเป็นผมเมื่อถึงคราวเจ็บป่วย ดังพบแขวนเป็นปอยผมไว้ใกล้ๆ กับองค์พระ บางคนที่เป็นชิวจะตัดผมถวายวัด โดยเก็บไว้ในตุ้กระจก ส่วนคนที่อยากมีผมสวยในภพหน้านั้น กลับไม่นิยมเพียงถวายเป็นผมกับองค์พระ แต่ยังคงถวายไม้กวาดอีกด้วย” ดังนั้น สำนวนนี้จึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวพม่าได้เป็นอย่างดี

หนังสือ **မြန်မာ့ဆိုရိုးစကား** /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 188) ได้อธิบายความหมายของสำนวน **လောကုတ်းဝုတ်းဝုတ်း** လတ်းဝုတ်း | **ဝိန်းမဝုတ်းဝုတ်း** ဆံဝုတ်း /yâu⁷-ca dó phon lé⁷-yon mein-má dó phon sə-don/ ไว้ว่า

“**လောကုတ်းမုလည်း ဝုတ်း | ဝိန်းမမုလည်း ဆံဝုတ်းဆိုသော စကားပုံတစ်ခုလည်းရှိပေသည်။...လောကုတ်းကောင်း ဖြစ်လို့လျှင် ဝုတ်းကို ရေးတယူ အလေးမုလည်း။**” [၁၂၉၁] နိဗ။ ၇၃။

/yâu⁷-ca hmà lé phon mein-má hmà lé sə-don hsò eo zə-ga-pòŋ tə-khú lé shí pè èi yâu⁷-ca kaun phyí⁷ lò hlyin phon kò ye-tə-yù ʔə-le-mù yá mi/ หมายถึง มีสำนวนหนึ่งกล่าวไว้ว่า บารมีของผู้ชายอยู่ที่ต้นแขน บารมีของผู้หญิงอยู่ที่มวยผม...ถ้าอยากเป็นผู้ชายที่ดี บารมีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

4.2.3.2 สำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์

จากการศึกษาพบสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ สื่อให้เห็นอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ค่านิยมและความเชื่อของคนไทย มีดังต่อไปนี้

เอาปูนหมายหัว

หมายถึง ผูกอาฆาตไว้, คาดโทษไว้, เชื่อแน่ว่าจะเป็นไปตามที่คาดหมายไว้, ประมาทหน้าว่าไม่มีทางจะเอาดีได้

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มาจากกรณีที่ชาวสวนผลไม้ใช้ปูนแดงป้ายที่ขั้วหรือหัวผลไม้ที่ยังไม่สุกเพื่อให้สุกเร็วขึ้น หรือเมื่อผลไม้มีตำหนิกก็เอาปูนป้ายไว้ไม่ให้รอยเน่าขยาย (กุสุมา รัชมณีนี และคณะ, 2553: 355) แต่ในหนังสือสำนวนไทย ของ ชุนวิจิตรมาตรา (2541: 687) ได้กล่าวถึงที่มาของสำนวนนี้ไว้ว่า “ประเพณีคลอดบุตรของไทยโบราณมีว่า ถ้าเด็กคลอดออกมาตาย หมอตำแยหรือผู้ใหญ่จะเอาปูนหรือมินหม้อแต้มไว้ ทั้งนี้เพื่อว่าถ้าคลอดบุตรคนใหม่ มีปานแดงหรือปานดำติดตัวมา ก็จะมีอายุที่ตายนั้นมาเกิดใหม่ แต่ตามที่เคยเห็นเด็กเกิดใหม่ ลางที่หมอตำแยก็เอาปูนหรือ

มินหม้อเต็มหน้าผากไว้ จะเต็มเพื่ออะไร ไม่ทราบ จะเป็นเคล็ดหรือจะเป็นลัทธิต้องหม้อดำแยกก็ได้ เพราะหม้อดำแยกอาจจะมีลัทธิต่างกันคนแตกต่างกันไป ส่วน ‘เอาปูนหมายหัว’ เข้าใจว่าจะมาจากลัทธินี้”

ส่วน ‘เอาปูนหมายหัว’ นี้ไม่มีในสำนวนพม่าแต่จากการสัมภาษณ์พบว่า มีความเชื่อบางประการของคนพม่าที่คล้ายกันกับคนไทย Mr. Nyan Lin (မောင်ညွန့်လင်း /màun-ñàn-lin/, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2558) กล่าวว่า “ตามความเชื่อของคนพม่า เชื่อว่าผู้ที่เกิดมาแล้วมีปานติดตัวนั้น เป็นผู้ที่เกิดแล้วในภพชาติใดภพชาติหนึ่ง ย่าของเขาเคยเล่าว่า ครั้นเมื่อบิดาของนางตายไป นางได้ใช้มีดทำสัญลักษณ์ไว้ที่บริเวณหน้าท้องของบิดา ต่อมาเมื่อมารดาของ Mr. Nyan Lin (မောင်ညွန့်လင်း /màun-ñàn-lin/) คลอดเขา ปรากฏว่าเขามีปานดำบริเวณหน้าท้อง ย่าของเขาจึงเชื่อว่า หลานคนนี้เป็นบิดาของตนกลับชาติมาเกิด จึงรักและทะนุถนอมเขามาก” ในส่วนของความเชื่อนี้ จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับคำกล่าวของขุนวิจิตรมาตรา (2541: 687) ที่ได้กล่าวไว้

จากคำกล่าวในข้างต้น แม้ไม่อาจสรุปได้ว่าบ่อเกิดสำนวนนี้มาจากที่ใดกันแน่ แต่ในปัจจุบัน สำนวนนี้มักนำมาใช้ในความหมายที่ไม่ดี เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักใช้เปรียบเทียบกับเด็กในเชิงตำหนิหรือดูหมิ่น เชื่อว่าเด็กคนนั้นจะเป็นคนไม่ดี หรือไม่สามรถเอาดีอะไรได้ เช่น ในหนังสือสำนวนไทย ของ กุสุมา รักษมณี และคณะ (2553: 355) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน “เอาปูนหมายหัว” ไว้ว่า

“ฉันเอาปูนหมายหัวไว้ได้เลยว่ะ แกจะเอาตัวไม่รอด หากยังขึ้นคากับพวกนักเลงหัวไม้พวกนั้น”

พระมัลลมาโปรด

หมายถึง ผู้ที่ช่วยเหลือในยามที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก ได้ทันท่วงที

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยได้เป็นอย่างดี เพราะสำนวนนี้ได้มีการกล่าวถึง “พระมัลล” อันเป็นความเชื่อของคนไทยที่มาจากคัมภีร์มัลลสูตร

ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 385) ได้กล่าวถึงมูลของสำนวนนี้ไว้ว่า “มูลของสำนวนมาจากคัมภีร์มัลลสูตร ที่มีเรื่องพระมัลลมหาเถระมีอิทธิฤทธิ์ลงไปในเมืองนรก ทำลายเครื่องลงโทษสัตว์นรก เช่น ทูบหม้อทองแดงให้แตก สัตว์นรกได้เป็นสุขขึ้น มัลลสูตรสมัยโบราณแต่งเป็นกลอนสวด เรียกว่า “สวดมัลล” เคยใช้สวดในพิธีแต่งงาน สวดให้คู่บ่าวสาวฟัง” สำนวนนี้บ้างพบใช้เป็น “พระมาโปรด”

สำนวนพม่าไม่มีการกล่าวถึงพระมัลล แต่สิ่งที่พบมักเป็นการกล่าวถึงเทพนัต (နတ် /nát/) ซึ่งเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของผู้ตายร้าย เป็นภูตผีที่มีฐานะกึ่งเทพกึ่งผี เป็นภูตผู้เป็นที่พึ่งของ

บุดูชนทั่วไป โดยความเชื่อเรื่องนัตน์นี้เป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมของชาวพม่า แม้ว่าในภายหลังสมัยพระเจ้าอโนรธาได้นำพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเข้ามาสู่อาณาจักร และมีการสลายอำนาจนัตน์ด้วยการรวบรวมนัตน์ทั้งหลายมาไว้ที่องค์พระมหาเจดีย์ชเวดากอง (ရွှေဝိဂုံစေတီတော် /shwè-də-gòŋ zè-di-dò/) ให้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เฝ้าพระเจดีย์ ทั้งยังกำหนดให้ท้าวสักกะหรือพระอินทร์ (ชาวพม่าเรียก ‘ตะจามิน’ ဝဇ္ဇိကြားမင်း /ə-cá-min/) เป็นหัวหน้าหรือเป็นประธานของเหล่า นัตน์ทั้งหลาย แต่ชาวพม่าก็ยังคงเชื่อในอำนาจแห่งนัตน์ว่าสามารถดลบันดาลทั้งความโชคดีและโชค ร้ายมาสู่ตนได้ ในขณะที่เมื่อมีการกล่าวถึงพระพุทธศาสนามักจะเป็นการกล่าวถึงพระพุทธเจ้า ในแง่ ของความเพียรพยายามวิริยะอุตสาหะของพระองค์ เช่น ကြိုးစားတ ဘုရားဖြင့် /co-za ká phə-ya phyí/ “เพียรพยายาม เป็นพระพุทธเจ้า” หมายถึง ถ้ามีความขยันหมั่นเพียร แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ สามารถเป็นได้

ส่วนสำนวนพม่าที่กล่าวถึงนัตน์ที่พบมีสำนวน သူတော်တောင်း နတ်တောင်းမ /əù-tə-kaun ná?-kaun má/ “คนดี ๘/เทพนัตน์คำจูน” หมายถึง คนทำดีมักไม่มีภัย, คนทำดีเทวดาย่อม คຸ້ມກອງ, လူကြမ်းလူငို နတ်ကြမ်းမဝံ့နို့ငို /lù-can hlyin ná?-can mə-kàn hnàin/ “ถ้าคนเลว นัตน์เลวก็ ยอมแพ้” หมายถึง คนที่มีนิสัยชั่วช้ามาก นัตน์เลวก็ยอมรามือ ไม่ทำอันตราย, လူမင်းဘုန်းကြီး နတ်မင်း မဝံ့နို့ငို /lù-min phon-ci ná? min mə-nè nàin/ “คนมีบารมีมาก นัตน์ไม่สามารถอยู่ด้วยได้” หมายถึง คนที่มีอำนาจบารมีมาก นัตน์ก็ไม่สามารถดูแลได้ (สมัยก่อนกษัตริย์มีอำนาจมากกว่านัตน์) เป็นต้น

ทั้งนี้ การที่สำนวนพม่าไม่มีสำนวนที่กล่าวถึงพระมาลัยนั้น ไม่ได้หมายความว่า สังคม พม่าจะไม่มี ความเชื่อเรื่องคัมภีร์มาลัยสูตร จากการที่ผู้วิจัยได้ไปพิพิธภัณฑ์สถานของเมืองย่างกุ้ง (The National Museum: Yangon) พบว่ามีใบลานที่เขียนเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งคัมภีร์ มาลัยสูตรเก็บรักษาไว้ที่นั่นด้วย

หนังสือสำนวนไทย ของ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 385) ได้กล่าวถึงสำนวน “พระมาลัย มาโปรด” โดยการยกตัวอย่างสำนวนนี้จากนิราศหนองคาย เรื่องพระยามหินทรศักดิ์ธำรงยกทัพไปปราบฮ่อเมื่อพ.ศ. 2418 ขณะตั้งกองทัพอยู่ที่หนองคาย มีท้องตราไปถึงฉบับหนึ่ง ความว่า

“เหล่าไพร่พลกองทัพมาค้ำคั่ง	อยากจะฟังท้องตราหน้าสลอน
เหมือนสัตว์นรกหมกไหม้ในไฟฟอน	ที่ร้อนเหลือกำลังประทังทน
เหมือนเห็นพระมาลัยเสร็จเสด็จมา	<u>ปรารถนาจะให้โปรดประโยชน์ผล</u>
สัตว์นรกวิงแฉ่มาเจจน	เหมือนไพร่พลกองทัพที่ค้ำใจ”

ส่วนในหนังสือสำนวนไทย ของ กุสุมา รัชชมณี และคณะ (2553: 355) ได้ยกตัวอย่าง วิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“เดือนนี้หมดเงินค่ากิจกรรมไปเยอะ สิ้นเดือนเหมือนจะสิ้นใจ กลับถึงบ้านพบ
พี่สาวมาเยี่ยมเหมือนเห็นพระมาลัยมาโปรด”

ปล้ำผีลุก ปลุกผีนั่ง

หมายถึง พยายามทำให้มีเรื่องราวขึ้นมา, พยายามทำเรื่องที่จบให้กลับเป็น
เรื่องขึ้นมาใหม่

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มาจากความเชื่อของคนสมัยก่อนว่าอาจใช้เวทมนตร์ปลุกคน
ตายขึ้นมาเพื่อใช้ให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ (กุสุมา รัชมณี และคณะ, 2553: 184) สำนวนนี้
ผู้วิจัยคิดว่าควรมากกล่าวไว้ในหัวข้อนี้ เพราะเมื่อพิจารณาถึงมูลเหตุของสำนวนแล้วก็สามารถ
แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยได้ประการหนึ่ง คือ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และเวทมนตร์
ซึ่งเป็นความเชื่อของคนไทยตั้งแต่ในอดีต เช่น ในการทำศึกสงคราม หากผู้ทำศึกมีเวทมนตร์คาถาก็
ย่อมที่จะได้รับชัยชนะเหนือคู่ต่อสู้ได้ง่ายกว่าผู้ที่รบด้วยมือเปล่า ไม่มีคาถาอาคม สำนวนนี้พบใช้ใน
วรรณคดีของไทย คือ “ขุนช้างขุนแผน” กุสุมา รัชมณี และคณะ (2553: 184) ได้ยกตัวอย่างสำนวน
“ปล้ำผีลุก ปลุกผีนั่ง” ในตอนที่ขุนแผนปลุกกุมารทอง ความว่า

“ขุนแผนไม่สะทกสะท้านอ่านมนตร์ปลุก ผีลุกผุดลุกขึ้นพูดจ้อ
ขุนแผนเดินเล่น โผน โจนจี้คอ กุมารทองช่วยพ่อให้พ้นภัย
กุมารทองโลดปิงทะเลลิ่งปรือ พาพ่อออกตามรุคาลได้
พวกหมื่นหาญไม่เห็นตัวข้ามหัวไป ด้วยฤทธิไกรไสยเวทวิชาการ”

สำนวนพม่าแม่ไม่มีการกล่าวถึงคาถาอาคมและไสยศาสตร์ แต่หากกล่าวถึงความเชื่อ
ด้านเวทมนตร์คาถาแล้วก็คงต้องกล่าวถึงการสักของคนพม่า เพราะในสมัยก่อนผู้ชายชาวพม่ามัก
นิยมสักลาย โดยจะสักตั้งแต่ที่เอวลงมาถึงหัวเข่า

วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 206) ได้กล่าวถึงการสักของคนพม่าไว้ว่า
“...ข้อเขียนที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ จองตาตะดิงซ่า ในปีค.ศ. 1940 กล่าวไว้ว่า การสักลายของพม่า
พบในสมัยพระเจ้าโพค่อพญา (ค.ศ. 1143-1181) วิธีสักลายนิยมสักจากเอวจนถึงหัวเข่า ส่วนเหตุที่
ชาวพม่านิยมสักลายกันนั้น เป็นเพราะในสมัยก่อน เวลาทำนาหรือออกรบ ผู้ชายมักจะต้องนั่งผ้าถก
เขมร ลายสักจึงถือเป็นเครื่องแสดงความเป็นลูกผู้ชายและถือว่าผู้มีลายสักเป็นผู้ที่มีความอดทนและ
กล้าหาญ...ในการสักลายนั้น นอกจากสักที่เอวจนถึงเข่าแล้ว ผู้ชายพม่ายังนิยมสักบนร่างกายส่วน
อื่นอีก เช่น ที่ต้นคอ ไหล่ ท้ายทอย บางคนสักไว้ตามจุดสำคัญทั่วตัว เริ่มจากหัวจรดเท้า ด้วยเชื่อว่าเป็น
เป็นการป้องกันอันตราย ทั้งยังอยู่ยงคงกระพันและมีอำนาจจิต แบบที่พม่าเรียกว่า กายสิทธิ์

(กาวอวอริฎุ /kà-yà-oi⁷-dí/) และปิยสิทธิ (อิอวอริฎุ /pi-yá-oi⁷-dí/) นั่นคือ สามารถทนไม้ (อูออริฎุ /dòu⁷-phyi/) ทนดาบ (อะอริฎุ /da-phyi/) และทนโรค (เอออริฎุ /yo-gà-phyi/) ได้ ถ้าหากสักที่บริเวณปาก เชื่อว่าจะช่วยป้องกันพิษที่อาจติดมากับอาหารได้ด้วย และหากสักเป็นรูปแมวจะมีความคล่องแคล่วว่องไว เป็นต้น”

เรือนสามน้ำสี่

หมายถึง คติโบราณที่ใช้สอนแม่บ้านแม่เรือน (เรือนสาม ได้แก่ เรือนพักอาศัย เรือนชะตา และเรือนम्म ส่วนน้ำสี่ ได้แก่ น้ำใช้ น้ำอบ น้ำเต้าปูน และน้ำใจ)

สำนวนนี้เป็นสำนวนโบราณที่ใช้สอนแม่บ้านแม่เรือน ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 58-59) กล่าวว่า “มีคติโบราณที่ใช้สอนแม่บ้านแม่เรือนอยู่บทหนึ่งว่า เรือนสามน้ำสี่ มีคำถามว่า เรือนสามน้ำสี่ ได้แก่อะไรบ้าง คำตอบที่ได้มักไม่ตรงกัน กวีโบราณได้แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพไว้ว่า

เรือนเข้านั้นนอยู่	อย่าหมอง
เรือนชะตาแผ่นดินทอง	วาดไว้
เรือนम्मอย่างงหยอง	หวิหยัง ไว้ในา
สามประการนี้ไซ้	หมั้นสู้สงวนนาม
น้ำใช้ใส่ตุ้มตั้ง	เต็มดี
น้ำอบอำอินทริย์	อย่าฝรื่อง
น้ำปูนใส่เต้ามี	อย่าขาด
น้ำจิตอย่าให้ข้อง	ขัดน้ำใจใคร

ถ้าเชื่อดังที่กวีโบราณกล่าวไว้ในโคลงสี่สุภาพ ‘เรือนสาม’ ได้แก่ เรือนพักอาศัย เรือนชะตา และเรือนम्म ส่วน ‘น้ำสี่’ ได้แก่ น้ำใช้ น้ำอบ น้ำเต้าปูน และน้ำใจ

อย่างไรก็ตาม มีผู้ให้คำอธิบายต่างออกไป เช่น ในเรือน 3 เรือนชะตา บางคนก็เปลี่ยนเป็น เรือนใจ ส่วนน้ำ 4 บางคนก็เปลี่ยน น้ำอบ เป็น น้ำคำ หรือ น้ำมือ”

จากตัวอย่างในข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าสำนวน “เรือนสามน้ำสี่” นี้มีอะไรบ้าง แต่ก็พอจะเห็นได้ว่า สังคมได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงไว้อย่างไร ประการแรกคือ เรื่องความสวยความงาม ผู้หญิงไทยต้องดูแลตั้งแต่เสื้อผ้าหน้าผมเพราะเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะ “เรือนम्म” ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการดูแลเอาใจใส่ตนเองได้ เพราะหญิงใดที่มีผมสวยเป็นเงางาม ย่อมแสดงให้เห็นว่าหมั้นใช้หวิสางผม และใช้น้ำมันขโลมผมให้ดูเงางามอยู่เสมอ ส่วน “เรือนกาย” นั้นก็มีการใช้น้ำอบประพินผิวให้หอมอยู่เสมอ หากหญิงใดดูแลตนเองได้เช่นนี้ก็ย่อมสามารถ

คุณดูแลและสามีได้ ประการที่สอง คือ งานบ้านงานเรือน ผู้หญิงมักถูกกำหนดบทบาทให้คุณดูแลเรื่องงานบ้านไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ทั้งเรื่องของอาหารการกิน การบริหารค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รวมถึงการดูแลบ้านช่องให้สะอาดสะอาดอยู่เสมอ ดังนั้น คำว่า “เรือนเหี่ยว” “น้ำใจ” และ “น้ำปูน” นี้ หากคอยดูแลให้สะอาด และคอยเติมให้เต็มภาชนะอยู่เสมอ ก็พอจะอนุมานได้ว่า หญิงผู้นั้นมีความเอาใจใส่ ทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ ประการสุดท้าย คือ ความสามารถและจิตใจ จากโคลงสี่สุภาพข้างต้นมีคำว่า “เรือนชะตา” ในที่นี้ผู้วิจัยมองว่า เรือนชะตา คือ การทำนายของคนสมัยก่อน เพราะความสามารถหนึ่งของหญิงไทยสมัยก่อน คือ มีความรู้ด้านโหราศาสตร์และการทำนายฝันให้แก่ผู้ที่เป็นสามี ดังนั้น หากสามีมีเรื่องคับข้องใจอันใด หญิงที่เป็นภรรยาก็ต้องทำนาย เพื่อให้ระวังภัยอันตรายทั้งปวง บางครั้งก็เป็นการปลอบใจ และให้กำลังใจสามีจากวาทศิลป์ที่ตนมีอยู่นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้หญิงควรมีคือ “น้ำใจ” รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นรักใคร่เอ็นดู และส่งเสริมบารมีตน ไม่ให้ลำบากในภายภาคหน้า

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ จะเห็นได้ว่า สำนวนของคนทั้งสองชนชาติ สามารถแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมและความเชื่อของผู้คนในแต่ละสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องการทำบุญทำทานด้วยน้ำ ความเชื่อเรื่องพระมาลัยในกัมภีร์มาลัยสูตร ความเชื่อเรื่องชาติภพ แสดงให้เห็นว่าทั้งชาวพม่าและชาวไทยมีความนับถือในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเรื่องวันที่สมพงศ์และไม่สมพงศ์กัน ความเชื่อเรื่องวันที่ควรหรือไม่ควรตัดผมโกนหัว ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเหล่านี้ล้วนปรากฏอยู่ในสังคมและถ่ายทอดสู่ลูกหลานผ่านภาษา นั่นคือ “สำนวน” ของคนทั้งสองชนชาติ

4.2.4 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล

4.2.4.1 สำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล

สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล หมายถึง สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในระดับครอบครัว ความสัมพันธ์ตามตำแหน่งหน้าที่ ความสามารถ หรือความสัมพันธ์ตามการเมืองการปกครอง

จากการศึกษาพบสำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลซึ่งมีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย ดังต่อไปนี้

ကြီးလျှင်မို ၊ ငယ်လျှင်ချီ

/ci hlyin hmi ၊ ၵဲ hlyin chi/

ถ้าโตพึ่งพา ถ้าเด็กอุ้มชู

หมายถึง หากแต่งงานกับคนที่อายุมากกว่าตนก็จะเป็นที่พึ่งพาได้ แต่หากแต่งงานกับคนที่อายุน้อยกว่าตนก็ต้องคอยทะนุถนอมดูแล

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในระดับครอบครัวที่เป็นสามัคคีกัน เพราะชาวพม่าเชื่อว่า หากต้องแต่งงานอยู่กับคนที่อายุน้อยกว่าตนแล้วก็ต้องคอยประคบประหงม ดูแลเป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้าม หากได้แต่งงานกับผู้ที่อายุมากกว่าตนก็เปรียบเสมือนมีที่พึ่งพา คอยช่วยเหลือ ได้ยามมีปัญหา

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้ชายพม่ายังมีค่านิยมแต่งงานกับผู้หญิงที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้หญิงที่มีอายุน้อยกว่ามักเป็นคนช่างเอาใจ เชื่อฟังสามี และอยู่ในโอวาทเสมอ ส่วนหญิงสาวชาวพม่าก็นิยมแต่งงานกับผู้ชายที่มีอายุมากกว่า เพราะสามารถดูแลตนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นผู้นำครอบครัวและช่วยแก้ปัญหาได้ดีเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น แต่ในอดีตเป็นที่น่าสนใจว่า หญิงสาวพม่าอาจมีค่านิยมแต่งงานกับผู้ชายที่มีอายุน้อยกว่าตน วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 250) ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “ที่น่าสนใจ ผู้หญิงพม่านั้นจะเคยมีค่านิยมเลือกผู้ชายที่มีอายุอ่อนกว่า เพราะดูแลที่ภรรยาอาจเรียกสามีว่า ‘หม่อง’ (မောင့် /màung/) แปลว่า ‘น้องชาย’ ได้ด้วย”

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ်ကျမ်း /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 18) ได้อธิบายความหมายของสำนวน ကြီးလျှင်မို ၊ ငယ်လျှင်ချီ /ci hlyin hmi ၊ ၵဲ hlyin chi/ ไว้ว่า

“ဝိုဠ်ပြင် ဓုရုလူဝိုဠ်ကျားများကလည်း ရိုဗေဝယ်။ ကြီးလျှင်လည်းမိုရု ၊ ငယ်လျှင်လည်းချီရုဝို ၊ ဝိုလို့အကြောင်းကြောင့် ယူမလို့ ယူသင့်ပါပေတယ်။” [၁၂၆၁] နေ့၊ ၁။ ၄၄။

/thó-pyìn she-lù dó zə-ga mya kə-le shí pè dè ci hlyin le hmi yá hmá ၵဲ hlyin le chi yá hmá dé ó-lò ၇၁-caun câun yù-mé hsò yù óin bà pè dè/ หมายถึง ... ดังนั้นจึงมีคำกล่าวของคนโบราณว่า “ถ้าแก่ก็ได้พึ่งพา ถ้าเด็กก็ต้องอุ้มชู” คำกล่าวนี้ควรจดจำเอาไว้

သားကိုသခင် ၊ လင်ကိုဘုရား

/ea kò ၈၈-khìn ၊ lìn kò phə-ya/

ลูกชายคือเจ้านาย ผัวคือพระ

หมายถึง สำหรับผู้หญิงชาวพม่าแล้ว ลูกชายเปรียบเสมือนเจ้านายที่ต้องให้ความสำคัญอยู่เสมอ ส่วนสามีก็เปรียบเสมือนพระในบ้านที่ต้องให้ความเคารพนับถือ

สำนวนนี้เป็นสำนวนพม่าที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในระดับครอบครัว เป็นสำนวนที่กล่าวถึงความสำคัญของลูกชายและสามี ในสังคมพม่ายังให้ความสำคัญกับผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชาย เพราะในครอบครัวของชาวพม่า ผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญที่สุดคือ “พ่อ” แต่หากครอบครัวใดมีลูกสาว และแต่งงานออกเรือนไปแล้ว ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในบ้านจะกลายเป็น “สามี” เพราะสามีมีหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องคอยจูนเจือครอบครัวและปกป้องดูแลทุกคนภายในบ้าน ภรรยาชาวพม่าจึงให้ความสำคัญพ่ามาก อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553: 59-60) กล่าวว่า “ในครอบครัวของพม่า...ภรรยาจะให้ความสำคัญพ่ามาก ถือว่าสามีเป็น “เอ๋อฮันต์” (အိမ်ဦးနော် /ʔèim-ʔu-náʔ/) หรือ “เทวดาผู้ปกป้องรักษาบ้าน” ภรรยาและลูกๆ ในบ้านต้องให้เกียรติสามีหรือพ่อ โดยการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เช่น เชื้อฟิง ไม่ได้เลี้ยง เมื่อรับประทานอาหารต้องให้สามีหรือพ่อรับประทานก่อน เรียก “อุชะ” (ဦးချ /ʔu-chá/) หมายถึง การดักขึ้นเนื้อส่วนที่ดีที่สุด อร่อยที่สุดให้” ในปัจจุบันพบว่า ลักษณะครอบครัวของชาวพม่าก็ยังปฏิบัติเช่นนี้อยู่ โดยผู้หญิงชาวพม่าจะให้ความสำคัญพ่ามาก เพราะถือว่าชีวิตจะดีจะชั่วก็ขึ้นอยู่กับสามี ดังนั้นในสำนวนพม่าจึงมีสำนวนกล่าวไว้ว่า မကောင်းလည်းခံ၊ ကောင်းလည်းခံ /mə-kaun le khàn kaun le sàɴ/ “ไม่ดีต้องรองรับ ดีก็ได้มีความสุข” หมายถึง ถ้าเลือกคู่ครองไม่ดี ตนก็ได้รับผลเสีย แต่หากเลือกคู่ครองที่ดี ตนก็ได้รับความสุขสบาย

ในส่วนของผู้ชายนั้น สำหรับผู้หญิงชาวพม่าแล้ว นอกจากสามี “ลูก” ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ หากครอบครัวใดมีลูกชายเป็นลูกคนแรกก็จะรักยิ่งกว่าแก้วตาดวงใจ พ่อแม่ก็จะเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดี นอกจากสำนวนที่กล่าวไว้ว่า ဘေးကိုသိင်္ခင် /əa kò əə-khìn/ “ลูกชายคือเจ้านาย” แล้วยังมีสำนวนที่กล่าวถึงความสำคัญของลูกชายด้วย เช่น ဘေးကောင်းတစ်ယောက်၊ ကျောက်ကောင်းတစ်ခု /əa kaun tə-yân? cāu? kaun tə-sé/ “ลูกชายดีหนึ่งคน อัญมณีดีหนึ่งเม็ด” หมายถึง หากมีลูกชายดีเพียงหนึ่งคนก็เปรียบเสมือนมีอัญมณีที่มีค่าสูงหนึ่งเม็ด, ဘေးဆိုး အမေတပေပေ /əa hso ʔə-mè tə-pè-pè/ “ลูกชายเกเร แม่เดือดร้อนใจ” หมายถึง ลูกชายเกเร ผู้เป็นแม่ยอมเดือดร้อนใจ ฯลฯ จะเห็นได้ว่าสำนวนเหล่านี้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้หญิงชาวพม่า

หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဉ် /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 136) ได้อธิบายความหมายของสำนวน ဘေးကိုသိင်္ခင်၊ လင်ကိုသုဉ်း /əa kò əə-khìn lìn kò bə-ya/ “ไว้ว่า

“ဝိန်းမတိုသည့် မိမိ၏အရှင်သခင် လင်ကို သုဉ်းတစ်ဆူတစ်လုံးကိုသို့ ထင်မှတ်လျက် ...။” [၁၂၉၅-၁၃] လွယ်အိတ်။ ၃၁၄။

/mein-má dó òi mí-mí ʔi ʔə-shin əə-khin lin kò phə-ya tə-hsù gù tə-loŋ ké
 éó thín hmáʔ lyéʔ/ หมายถึง ผู้หญิงทั้งหลายเปรียบสามีเหมือนเจ้านายของตน เพราะสามี
 เปรียบเสมือนพระหนึ่งองค์ คุณาหนึ่งหลัง ต้องจดจำไว้...

မြန်မာအဝ ဝဘောဇက

/myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/

เริ่มแรกของพม่า เมืองตะกอง

หมายถึง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เริ่มต้น ณ เมืองตะกอง

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามการเมืองการปกครอง แม้ว่า
 สำนวนนี้จะไม่ได้กล่าวถึงตัวบุคคลโดยตรง แต่สำนวนนี้ก็สามารอธิบายให้เห็นประวัติศาสตร์ชาติ
 ของชาวพม่าที่สัมพันธ์กับบุคคลหลายชาติพันธุ์ได้ วิจารณ์ นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 10)
 กล่าวว่า “ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาของพม่า กล่าวว่า กษัตริย์พม่าสืบเชื้อสายมาแต่สากยวงศ์
 และเชื่อว่าเมืองแห่งแรกของชนเผ่าพม่าในแผ่นดินเมียนมาร์ เริ่ม ณ เมือง ตะกอง (ဝဘောဇက /də-
 kaun/) ดังคำกล่าวที่ว่า မြန်မာအဝ ဝဘောဇက /myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/ แปลว่า “จุดเริ่มของ
 เมียนมาร์ มาแต่ตะกอง” อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ อาทิ ศาสตราจารย์ลูซ (G.H. Luce) สันนิษฐานว่า
 ชนเผ่าพม่านั้นจะเริ่มรกราก ณ พื้นที่เจ้ากัแซ ซึ่งอยู่ตอนล่างเมืองมณฑลทะเล จึงอาจกล่าวขัดกับความ
 เชื่อเดิมของพม่า เป็นว่า မြန်မာအဝ ဝဘောဇက /myàn-mà ʔə-sá cəuʔ-hse ká/ ความว่า “จุดเริ่ม
 ของเมียนมาร์ อยู่ที่เจ้ากัแซ” เป็นไปได้ว่าคนเชื้อสายพม่าคงเริ่มตั้งหลักแหล่งอยู่ทางตอนกลางของ
 ประเทศตามแถบลุ่มแม่น้ำอิรวดี แล้วจึงค่อยๆ แพร่กระจายไปสู่ดินแดนรอบนอก โดยเฉพาะทาง
 ตอนใต้และทางตะวันตกเฉียงใต้ และจากหลักฐานทางภาษา พออนุมานได้ว่า บรรพบุรุษของพม่ามี
 หลักแหล่งดั้งเดิมอยู่แถบตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ซึ่งเป็นบริเวณที่ยังคงมีพวก โล โลหรือพวกยี (Yi)
 กลุ่มชนร่วมเชื้อสายกับพม่าอาศัยอยู่ จากนั้นชาวพม่าจึงอพยพไปทางตะวันตก แล้วค่อยๆ
 เคลื่อนย้ายลงมาตามลุ่มแม่น้ำอิรวดี และรวมตัวกันจนเป็นปึกแผ่น โดยสร้างเมืองพุกามขึ้นที่ริมฝั่ง
 ตะวันออกของแม่น้ำอิรวดีตอนกลาง ประวัติศาสตร์พม่าได้เริ่มปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจน ณ ที่แห่ง
 นี้ เมื่อราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าอารยธรรมพม่าเจริญมาด้วยการ
 หลอมรวมมรดกจากชนหลายเผ่าพันธุ์ ศาสตราจารย์ลูซ (1985) กล่าวว่า ชนชาติฉิ่น เตะ และกันตู่
 ถือเป็นสหายของชนชาติพม่า มอญมอบอารยธรรมด้านพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและตัวอักษร พยู
 ถ่ายทอดมรดกทางศิลปะและสถาปัตยกรรม ปะหล่องกับละว้าแถบเจ้ากัแซและมิงงู รวมถึง
 กะเหรี่ยงให้ความรู้แก่พม่าในด้านชลประทานและการทำนา และพม่าสืบศาสนาพุทธและพราหมณ์
 จากอินเดีย ดังนั้น พม่าจึงเป็นคจรูปธรรมของร่องรอยความหลากหลายทางอารยธรรมจากชนหลาย

เผ่าพันธุ์” จึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวน **မြန်မာအဝ တကောင်းတ** /myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/ เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการวางรากฐานของชนชาติพม่า แม้ว่าจะเป็นที่ถกเถียงของนักวิชาการว่าแท้จริงแล้วชนชาติพม่าเริ่มต้นมาจากที่ใดกันแน่ แต่การนำความเชื่อนี้มาสร้างเป็นสำนวน ถือว่าเป็นวิธีการอันชาญฉลาด เพราะเมื่อเอ่ยถึงสำนวนนี้ ชาวพม่ารุ่นหลังจะทราบได้ว่า **တကောင်း** /də-kaun/ ‘ตะกอง’ เป็นเมืองแหล่งประวัติศาสตร์ เป็นหลักฐานสำคัญที่ยืนยันความมีอารยธรรมของชาวพม่ามาตั้งแต่โบราณกาล

หนังสือ **မြန်မာဆိုရိုးတကား** /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 184) ได้อธิบายความหมายของสำนวนนี้ไว้ว่า

“**မြန်မာအဝ တကောင်းတဟု ပြောဆိုကြခြင်းမှာ မုန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီးအရ... အဘိရာဇမည်သော သက္ကသကိဝင်မင်းသည်...တကောင်းပြည်ကြီးကို တည်ထောင်စံနေတော်မူ၏ဟု...**” [၁၃၂၃] ပုဂံတော်။ ၃၉။

/myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká hú pyo-hsò cá chin hmà hmàn-nan-mə-hà-zá-wìn-dò-ci ʔə-yá...ʔə-bí-yà-zà mì əw əə-cá-əà-ki-wìn-min əi...tə-kaun-pyi-ci kò tì-thàun-sàn-nè-dò-mù ʔí hú.../ หมายถึง ในพระราชพงศาวดารฉบับหอแก้วกล่าวว่า เริ่มแรกของพม่า คือ เมืองตะกอง...อิทธิราชกษัตริย์...สร้างประเทศเรียกว่า เมืองตะกอง

အုတ် ကျစ် ကျော် အေး မန္တလေး

/ʔòuʔ cíʔ cə ʔe màn-də-le/

อิฐ อัดแน่น โด่งดัง ชุ่มเย็น มั่นทะเลย์

หมายถึง กษัตริย์มินตง ได้สร้างเมืองมณฑลทะเลย์เป็นราชธานี ในปีศักราช

1221

หนังสือ **မြန်မာဆိုရိုးတကား** /myàn-mà hsò-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 297) ได้อธิบายความหมายของสำนวนนี้ไว้ว่า

“**မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၂၁-ခုနှစ်၌ မန္တလေးရတနာပုံနေပြည်တော်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။**” (အုတ်=၁ ၊ ကျစ်=၂ ၊ ကျော်=၂ ၊ အေး=၁။)

/min-don-min-tə-ya-ci əi əʔʔ-kə-ríʔ 1221 (tə-thàun nə-yà nə-zə tíʔ)-khú-hníʔ náiʔ màn-də-le yə-də-nà-pòŋ nə-pyi-dò-ci kò tì-thàun khé əi/ (အုတ် /ʔòuʔ/=၁[1] ၊ ကျစ် /cíʔ/=၂ [2] ၊ ကျော် /cəʔ/=၂[2] ၊ အေး /ʔeʔ/=၁[1]) หมายถึง กษัตริย์มินตง ได้สร้างเมืองมณฑลทะเลย์รัตนากุมิเป็นราชธานี ในปีศักราช 1221

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามการเมืองการปกครอง เช่นเดียวกับสำนวน မြန်မာ့ဝေဝေကောင်းကောင်း /myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/ “เริ่มแรกของพม่า เมืองตะกอง” แต่แตกต่างกันที่สำนวนนี้มีการกล่าวถึงพระนามกษัตริย์ที่สร้างเมืองมณฑลเลยคือ กษัตริย์มินดง (မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး /min-don-min-tə-ya-ci/) แสดงให้เห็นว่า ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีการปกครองแบบระบอบกษัตริย์มาเป็นเวลาช้านาน หน้าที่ของกษัตริย์นอกจากจะบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาราษฎร์แล้ว ยังต้องสร้างอาณาจักรให้รุ่งเรืองสืบไป ทั้งนี้ พระเจ้ามินดงได้สร้างเมืองมณฑลเลยขึ้นในปีศักราช 1221 และสถาปนาให้เมืองมณฑลเลยเป็นราชธานีสืบมาจนถึงยุคราชวงศ์ของพม่า

หนังสือ မြန်မာ့ဆိုရိုးစာတမ်း /myàn-mà hso-yo zə-ga/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 297) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“သက္ကရာဇ် ၁၂၂၁-ခုနှစ် (အုတ် ကျပ် ကျော် အေး မွှေလေး၌ မွှေလေးရတနာပုံနေပြည်တော်ကြီးကို တည်ထောင်ဖန်ဆင်းသောအခါ . . . အုတ်မြစ်ချ၍ တည်ဆောက်သည်။” [၁၃၁၁-ခုနှစ် ၄၃၀။

/əʔ⁷-kə-rí⁷ 1221 (tə-thəu nə-yà nə-zè tí⁷)-khú-hní⁷ (ʔəu⁷ cí⁷ cò ʔe màn-də-le) nái⁷ màn-də-le yə-də-nà-pòŋ nè-pyi-dò-ci kò ti-thəun phàn-hsin əo ʔə-khà...ʔəu⁷-myí⁷-chá ywé ti-hsəu⁷ əi/ หมายถึง ในปีศักราช 1221 (อิฐ อัดแน่น โด่งดัง ชุ่มเย็น มณฑลเลย) เมืองมณฑลเลยรัตนภูมิได้ถูกเนรมิตสร้างขึ้นเป็นราชธานี ถือเป็นการสร้างฐานราก

4.2.4.2 สำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล

จากการศึกษาพบสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลส่วนใหญ่ออกมาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามตำแหน่งหน้าที่ ความสามารถ และความสัมพันธ์ตามการเมืองการปกครอง ดังต่อไปนี้

กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี

หมายถึง ในยามคับขันจะมีคนเก่งกล้าสามารถช่วยไว้ได้

สำนวนนี้เป็นสำนวนเก่า อาจมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว เป็นสำนวนที่มีความหมายกล่าวถึงความสามารถของบุคคล ในที่นี้อาจมีตำแหน่งหรือไม่มีตำแหน่งทางการเมืองก็ได้ กุศุมมา รัชภมณี และคณะ (2553: 11) กล่าวว่า “ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเกิดสงครามจะต้องเสียกรุงแก่พม่าถึงสองครั้ง แต่ก็มีวีรบุรุษช่วยกอบกู้เอกราชไว้ได้ จึงมีคำกล่าวที่แสดงความมั่นใจ และภูมิใจในความเก่งกล้าสามารถของวีรบุรุษ” สำนวนนี้จึงเป็นสำนวนที่ใช้เปรียบกับบุคคลที่มีความสามารถ มี

ความกล้าหาญ สามารถช่วยเหลือประเทศได้ในยามคับขัน ทั้งนี้พบการใช้สำนวนนี้ในวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนลูกศิษย์เดือนเถรवादไม่ให้สู้กับพลาญชุมพล และในลิลิตสามกรุง ของ น.ม.ส. (ขุนวิจิตรมาตรา, 2541: 18) ความว่า

“ฤทธิเดชเวทมนตร์กลใดใด   ที่พระครูทำได้มันไวกว่า
คนดีมีไม่สิ้นอยุธยา   อย่าชะล่าใจนักจักเสียที”
(เสภาขุนช้างขุนแผน)

“ภายิตสรรวจา กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี จึงไม่มีแก่นสาร เมื่อกลีกาลกรุ่น
ไกลไครจะดีไม่ได้ หั้นห้ามความดี”

(ลิลิตสามกรุง ของ น.ม.ส.)

จากตัวอย่างพอจะอนุมานได้ว่าสำนวนนี้มีใช้มานานแล้ว และยังคงนำมาใช้เปรียบกับ
สภาวะที่คับขันในสภาพการณ์ปัจจุบัน เช่น กุสุมา รัชชมนั และคณะ (2553: 11) ยังได้ยกตัวอย่าง
วิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“ถึงจะเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ มันเชื่อว่าคงมีคนมาแก้ปัญหาได้ กรุงศรีอยุธยาไม่
สิ้นคนดีหรือ”

ในหนังสือ 2,000 สุภาษิตไทย ของ เอกรัตน์ อุดมพร (2553: 6) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้
สำนวนนี้ไว้ว่า

“แม้ว่าประเทศชาติบ้านเมืองของเราจะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่เราก็ไม่ควรวิตก
จนเกินไป คนไทยเราต้องนำพาประเทศชาติของเราไปได้รอดแน่ๆ จะเห็นได้ว่า หลังจากที่เกิด
วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เราต้องตระกำลัง้าปากกันทั้งประเทศ แต่ต่อมาเราก็ได้นายกรัฐมนตรี พัน
ตำรวจโทดอกเตอร์ ทักษิณ ชินวัตร มาช่วยกอบกู้เศรษฐกิจไว้ได้ ที่แสดงให้เห็นว่า กรุงศรีอยุธยาไม่
สิ้นคนดี”

กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจม

หมายถึง เกิดเหตุอาเพศในบ้านเมือง คนชั่วจะรุ่งเรือง คนดีจะตกอับ

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มาจากคำพยากรณ์ครั้งกรุงเก่า เป็นสำนวนที่ใช้ความเปรียบให้
เห็นถึงความผดปกติของสิ่งของ 2 สิ่ง คือ “กระเบื้อง” และ “น้ำเต้า” ซึ่งโดยปกติแล้ว กระเบื้องจะมี
น้ำหนักมาก หากน้ำไปถ่วงในน้ำย่อมจะจมลงไป แต่ในสำนวนนี้กระเบื้องกลับลอยขึ้นมา เปรียบ

เสมือนคนชั่วที่เฟื่องฟู มีฐานะและข้าราชการบริวาร ในขณะที่น้ำเต้าซึ่งมีน้ำหนักเบา กลับจมน้ำ เปรียบได้กับคนดีที่ตกต่ำ ถูกกลั่นแกล้งไม่ให้เป็นใหญ่หรือได้ทำความดี คำพยากรณ์นี้ถือเป็นกลางร้ายสำหรับบ้านเมือง

ในหนังสือสำนวนไทย ของ กุสุมา รัศยมณี และคณะ (2553: 11) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“บ้านเมืองทุกวันนี้ กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจม เพราะคนชั่วรุ่งเรืองมากกว่าคนดี”

ส่วนในหนังสือสำนวนไทย ของ ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 3) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“ในข่าวโทรทัศน์มีแต่ภาพและข่าวของคนชั่วทำผิดกฎหมายอยู่เต็มจอ แต่ก็ไม่สามารถเอาตัวมาลงโทษได้ คนดีได้แต่ท้อแท้ เป็นยุคที่กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจมแท้ๆ”

ฤๅษีเลี้ยงลิง

หมายถึง การปกครองคนหมู่มากที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัย ย่อมเดือดร้อนรำคาญ

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่สามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของบุคคลทางการเมืองการปกครองได้ เพราะสำนวนนี้มีความหมายเกี่ยวกับการปกครองคน เป็นสำนวนที่มีเค้ามูลของสำนวนมาจากนิทาน กุสุมา รัศยมณี และคณะ (2553: 253) ได้กล่าวถึงเค้ามูลของนิทานเอาไว้ว่า

“สำนวนนี้อาจมาจากนิทาน โบราณเรื่องหนึ่งที่เล่ากันว่า ฤๅษีรูปหนึ่งเลี้ยงลิงไว้ถึงชุกชนมาก ฤๅษีจึงต้องเขียนที่อยู่เสมอ วันหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินเสด็จมานมัสการฤๅษี เห็นฤๅษีตีลิงก็รับสั่งว่า ธรรมชาติของลิงมันต้องชน ทรงขอร้องไม่ให้ฤๅษีเขียนตีลิง ฤๅษีก็รับคำ และขอไม่ให้พระเจ้าแผ่นดินลงอาญาราษฎร เมื่อเลิกลงอาญา คนร้ายก็กำเริบปล้นสะดมก่อความเดือดร้อน ถึงขั้นเข้าไปวุ่นวายกันในพระราชวัง พระเจ้าแผ่นดินต้องเสด็จมาหาฤๅษี ขอกลับให้มีการลงอาญาอย่างเดิม ฤๅษีจึงว่า ถ้าไม่เขียนตีลิง ลิงก็ยังกำเริบชุกชนใหญ่เหมือนกัน การลงอาญาสั่งสอนจึงจำเป็น”

สำนวน “ฤๅษีเลี้ยงลิง” จึงเป็นสำนวนที่นำมาเปรียบเทียบกับการปกครองไม่ว่าในระดับใด หากการปกครองนั้นๆ ผู้ปกครองไม่มีกฎระเบียบในการปกครอง การปกครองย่อมกระทำไต่ยาก เช่นเดียวกับกษัตริย์หากไม่มีกฎเกณฑ์ในการปกครองข้าราชการก็จะทำให้บ้านเมืองเกิดความวุ่นวายได้ เมื่อพิจารณาความหมายของสำนวนนี้ ทำให้ผู้วิจัยนึกถึงการปกครองในระดับ

ครอบครัวของไทยก็มีสำนวนในทำนองเดียวกันนี้ คือ สำนวน “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” ความหมายของสำนวนนี้มีความหมายตรงตามสำนวน คือหมายถึง จะเลี้ยงดูลูกให้ดีต้องดูแลใกล้ชิด ไม่ปล่อยปละละเลย เพราะหากพ่อแม่ไม่ดูแลลูกหลานของตนแล้ว ย่อมปกครองลูกได้ยาก จึงต้องอบรมสั่งสอน ทั้งนี้ กุสุมา รักษมณี และคณะ (2553: 254) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวน “ญาติเลี้ยงลิง” ไว้ว่า

“บิดามารดาเจ้า จึงได้ฝากเอาครู หวังจะให้เจ้าเฟื่องฟู ให้เรียนรู้ในพระชี หมายใจจะได้ฟัง อย่างคือดั่งให้ท่านตี ทำดีท่านก็ตี เหมือนญาติเลี้ยงลิง”

(ศรีสวัสดิ์วัตร)

“ตั้งแต่ต้องมาควบคุมดูแลนักเรียนกลุ่มนี้ ฉันก็กลายเป็นญาติเลี้ยงลิงไปเลย”

สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง

หมายถึง อาชีพค้าขายสู้รับราชการไม่ได้

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่ แสดงให้เห็นว่าในสมัยก่อนคนไทยมีค่านิยมรับราชการมากกว่าค้าขาย เพราะข้าราชการเป็นข้าหลวงของกษัตริย์ มีกษัตริย์เป็นผู้ขบเลี้ยง จึงมีเกียรติและมีความมั่นคงในชีวิตมากกว่าพ่อค้า เพราะอาชีพค้าขายมีโอกาสขาดทุนได้ หากขายสินค้าไม่ดีหรือขายสินค้าบางชนิดไม่หมดในวันเดียว กุสุมา รักษมณี และคณะ (2553: 282) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“คุณพ่ออยากให้ฉันรับราชการ ท่านอ้างว่าสิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง แต่ฉันอยากทำธุรกิจส่วนตัวมากกว่า”

ในหนังสือ 2,000 สุภาษิตไทย ของ เอกรัตน์ อุดมพร (2553: 237-238) ได้ยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนนี้ไว้ว่า

“แม่แน่ใจแล้วหรือว่าจะให้ลูกไปขายของกับอาคม เพื่อที่จะได้เรียนรู้เรื่องการค้าขายนะ แต่พ่อว่านะให้ไปอยู่กับอาขุนจะดีกว่านะ เพราะว่าเขาเป็นถึงท่านขุน เราจะได้ถือโอกาสฝากลูกกับท่านให้รับราชการ พ่อว่ารับราชการดีกว่าเป็นพ่อค้าน่า เหมือนดั่งคำสุภาษิตที่กล่าวว่า สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง ใดดีกว่าแม่ล่ะ”

จากการศึกษาพบว่า ในสำนวนพม่าไม่มีสำนวนที่มีความหมายเหมือนสำนวน “สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง” สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวพม่าเชื่อว่าอาชีพรับราชการไม่ได้ให้ความมั่นคงในชีวิต ทั้งนี้ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 250) กล่าวว่า “การเลือกคู่ครอง

ของชาวพม่า นั้น ย่อมมีเรื่องคำนิยามมาเกี่ยวข้อง อาทิ อาชีพ การงาน ศาสนา เชื้อชาติ และวัย ผู้ชาย อาชีพวิศวกร ทหาร กะลาสี จะสร้างความมั่นคงให้ครอบครัว ได้ดีกว่าอาชีพหมอหรือครู” ฉะนั้น คำว่า “สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง” จึงเป็นสำนวนที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดและค่านิยมของคนไทยได้เป็นอย่างดี

รากหญ้า-รากแก้ว

หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่ฝ่ายปกครองหรือผู้นำ

สำนวนนี้เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองการปกครอง เพราะได้มีการสร้างคำว่า “รากหญ้า” หรือ “รากแก้ว” มาใช้เพื่อเปรียบกับประชาชนทั่วไป ถือว่าเป็นสำนวนใหม่ที่นำมาใช้ในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 57) กล่าวว่า คำว่า “รากหญ้า” เป็นคำที่แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า grass roots ซึ่งเดิมหมายถึง รากของต้นหญ้า ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในสหรัฐอเมริกา ผู้ใช้คำนี้หมายถึง เขตชนบท เพื่อให้ต่างกับเขตเมือง ต่อมาจึงใช้หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่ฝ่ายปกครองหรือผู้นำ ทั้งนี้ อาจตีความคำว่า “รากหญ้า” ได้ว่า รากหญ้า หมายถึง บุคคลที่ไม่มีอำนาจ เป็นเพียงบุคคลธรรมดาสามัญ เหมือนรากของต้นหญ้าเล็กๆ ที่ไม่มีความคงทนแข็งแรงเหมือนรากแก้ว แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่งก็จะเห็นถึงความสำคัญของรากหญ้า เพราะรากหญ้านี้เป็นสิ่งที่ช่วยป้องกันไม่ให้ดินพังทลาย และหากรากของหญ้าร่วมกันหลายๆ ต้นแล้ว หญ้าเล็กๆ เหล่านี้ย่อมมีพลังต้านทานแดดลมฝนได้ เช่นเดียวกับคนที่ไม่มีอำนาจ หากรวมพลังกันเป็นปึกแผ่นแล้วย่อมต่อต้านบุคคลที่มีอำนาจได้

อนึ่ง ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 58) ยังกล่าวอีกด้วยว่า “อย่างไรก็ตาม มีผู้เห็นว่า คำว่า ‘รากหญ้า’ มีความหมายโดยนัยว่าต่ำและด้อยค่า จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า ‘รากแก้ว’ ซึ่งหมายถึงรากที่เป็นหลักยังลึกลงไปในดินของต้นไม้บางชนิด การใช้คำว่ารากแก้ว หมายถึง ประชาชนทั่วไป จึงเป็นความหมายที่ให้ความสำคัญแก่ประชาชนมากกว่าการใช้คำว่ารากหญ้า” ทั้งนี้ ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 58) ได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวน “รากหญ้า” ไว้ว่า

“รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสำหรับชาวรากหญ้าอย่างทั่วถึง”

“รัฐบาลจัดการศึกษาให้คนระดับรากหญ้ายังไม่ทั่วถึง”

ทั้งนี้ ในสำนวนพม่าไม่ปรากฏสำนวนที่มีความหมายในลักษณะนี้ อาจเป็นเพราะเรื่องการเมืองการปกครองของชาวพม่าเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน โดยในสมัยหนึ่งรัฐบาลของ

ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ออกประกาศห้ามประชาชนวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ทำให้อาจเป็นไปได้ว่า สาเหตุที่ไม่มีสำนวนที่เกี่ยวกับประชาชนและชนชั้นการปกครองนั้น น่าจะมาจากสาเหตุหลักประการนี้

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยในแง่ของความหมายและวิธีการใช้สำนวนมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ของคนทั้งในสังคมนพม่าและสังคมไทยที่มีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ สำนวนที่พบส่วนใหญ่มักเป็นสำนวนที่ใช้เพื่อสั่งสอนหรือตักเตือนให้ประพฤติปฏิบัติตามหรือหลีกเลี่ยงการกระทำบางอย่างที่คนในสังคมแต่ละสมัยเห็นว่าไม่ดีไม่ควรกระทำ สำนวนจึงไม่ได้เป็นเพียงการประคิษฐ์ถ้อยคำภาษาให้สละสลวย แต่มีหน้าที่ในการขัดเกลาคนในสังคม ทำให้สังคมดำเนินต่อไปได้ด้วยคำสอนเหล่านี้

บทที่ 5

ภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ

5.1 ภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

5.2 ภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

5.1 ภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยสามารถสะท้อนให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างทางธรรมชาติของทั้งสองประเทศอย่างน่าสนใจ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยเป็นข้อๆ แต่ละหัวข้อจะยกตัวอย่างสำนวนพม่ากับสำนวนไทยและอธิบายประกอบ เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1.1 ลักษณะทางภูมิประเทศ

อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553: 13) ได้กล่าวถึงสภาพภูมิประเทศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ไว้ว่า ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รูปร่างลักษณะเหมือนเพชร มีพื้นที่รวม 677,000 ตารางกิโลเมตร จากตะวันตกไปยังตะวันออกยาว 936 ตารางกิโลเมตร จากเหนือไปใต้อาว 2,051 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นระยะทางรวม 3,809 ไมล์ คือ ด้านที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน 1,358 ไมล์ ด้านที่ติดกับประเทศไทย 1,314 ไมล์ ด้านที่ติดกับประเทศอินเดีย 857 ไมล์ ด้านที่ติดกับประเทศบังคลาเทศ 152 ไมล์ ด้านที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 128 ไมล์ ตั้งแต่ปากแม่น้ำ “นัต” ถึง “เกาะสอง” ติดทะเล มีความยาวประมาณ 1,385 ไมล์ ลักษณะพื้นที่ทางทิศตะวันตกเป็นทิวเขาสูงใหญ่เชื่อมต่อเทือกเขาหิมาลัย ทอดยาวจากตะวันตกไปทางใต้ พื้นที่ด้านตะวันออกเป็นเนินสูงจากระดับน้ำทะเล 3,000–4,000 ฟุต มีแม่น้ำสำคัญคือ ‘สาละวิน’ ไหลผ่าน

ในอดีตสมัยอาณาจักรมอญมีการแบ่งประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ออกเป็น 2 ตอนใหญ่ๆ คือ พม่าตอนบน (အထက်မြန်မာပြည် /ʔə-théʔ-myàn-mà-pyi/) และพม่าตอนล่าง (အောက်မြန်မာပြည် /ʔáʔ-myàn-mà-pyi/) ปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ แบ่งออกเป็น 7 ภาคตามลักษณะภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือ ประกอบด้วยรัฐกะฉิ่น (ကချင်ပြည်နယ် /kə-chin pyi-nè/), ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยมณฑลสะกาย (ဧရာဝတီတိုင်း /zə-kain tain/), ภาคกลาง ประกอบด้วยมณฑลมันตะเล่ย์ (မန္တလေးတိုင်း /man-də-le tain/) มณฑลมะเกว (မကွေးတိုင်း /mə-kwe tain/) มณฑลพะโค (ပဲခူးတိုင်း /bə-go tain/) มณฑลย่างกุ้ง (ရန်ကုန်တိုင်း /yàn-gòŋ tain/) และมณฑลเอยาวดี (ဧရာဝတီတိုင်း /ʔè-yà-wá-dì tain/), ภาคตะวันตก ประกอบด้วยรัฐฉิน (ချင်းပြည်နယ် /chin pyi-nè/) และรัฐยะไข่ (ရခိုင်ပြည်နယ် /yə-khàin pyi-nè/), ภาคใต้ ประกอบด้วยรัฐมอญ (မွန်ပြည်နယ် /mùn pyi-nè/) และมณฑลตะนาวศรี (တနင်္သာရီတိုင်း /tə-nin-əà-yì tain/), ภาคตะวันออก ประกอบด้วยรัฐกะยา (ကယားပြည်နယ် /khə-ya pyi-nè/) และรัฐกะเหรี่ยง (ကရင်ပြည်နယ် /kə-yìn pyi-nè/) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยรัฐฉาน (ရှမ်းပြည်နယ် /shan pyi-nè/)

นอกจากนี้ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ยังได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 เขตการปกครอง วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 31) กล่าวว่า ปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ประกอบด้วย 14 เขตการปกครอง แบ่งเป็น มณฑล (တိုင်း /tain/) 7 มณฑล และรัฐ (ပြည်နယ် /pyi-nè/) 7 รัฐ ได้แก่ มณฑลสะกาย (ဧရာဝတီတိုင်း /zə-kain tain/) มณฑลมันตะเล่ย์ (မန္တလေးတိုင်း /man-də-le tain/) มณฑลมะเกว (မကွေးတိုင်း /mə-kwe tain/) มณฑลพะโค (ပဲခူးတိုင်း /bə-go tain/) มณฑลย่างกุ้ง (ရန်ကုန်တိုင်း /yàn-gòŋ tain/) มณฑลเอยาวดี (ဧရာဝတီတိုင်း /ʔè-yà-wá-dì tain/) มณฑลตะนาวศรี (တနင်္သာရီတိုင်း /tə-nin-əà-yì tain/) ส่วนรัฐ ได้แก่ รัฐกะฉิ่น (ကချင်ပြည်နယ် /kə-chin pyi-nè/) รัฐกะยา (ကယားပြည်နယ် /khə-ya pyi-nè/) รัฐกะเหรี่ยง (ကရင်ပြည်နယ် /kə-yìn pyi-nè/) รัฐฉิน (ချင်းပြည်နယ် /chin pyi-nè/) รัฐมอญ (မွန်ပြည်နယ် /mùn pyi-nè/) รัฐยะไข่ (ရခိုင်ပြည်နယ် /yə-khàin pyi-nè/) และรัฐฉาน (ရှမ်းပြည်နယ် /shan pyi-nè/)

ส่วนลักษณะทางภูมิประเทศของประเทศไทย ยุพดี เสตพรธณ (2542: 1-58) กล่าวว่า ประเทศไทยตั้งอยู่ตอนกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับ 4 ประเทศ ได้แก่ ทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศพม่า ทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศลาว ทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย มีรูปร่างเหมือนขวาน กระบวยตักน้ำ ช่อคอกไม้ คล้ายแม่น้ำ ตามแต่จินตนาการ แต่นักการทหารมองเห็นว่าเหมือนหัวช้าง และตามการแบ่งขนาดของภูมิศาสตร์ทางการเมือง ประเทศไทยจัดเป็นประเทศขนาดใหญ่ มีพื้นที่ 513,115.029

ตารางกิโลเมตร มีความยาวของพรมแดนทางบก 5,326 กิโลเมตร ความยาวทางทะเลฝั่งอ่าวไทย 1,840 กิโลเมตร ความยาวทางฝั่งทะเลอันดามัน 865 กิโลเมตร

ประเทศไทยแบ่งออกเป็น 6 ภาคตามลักษณะภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือ เป็นเขตเทือกเขาสูง มีที่ราบแคบๆ ที่เป็นแหล่งเพาะปลูก, ภาคกลาง เป็นที่ราบลุ่มล้อมด้วยภูเขา แต่มีดินดี มีการชลประทาน, ภาคตะวันตก เป็นเขตภูเขาและลุ่มน้ำแคบๆ เช่นเดียวกับภาคเหนือ, ภาคใต้ เป็นคาบสมุทรที่มีทรัพยากรชายฝั่งมากมาย มีทางออกทะเลกว้างขวาง, ภาคตะวันออก เป็นภาคที่เป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมเพราะมีพืชไร่ สวนผลไม้ ได้ก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย มีท่าเรือพาณิชย์ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูมิภาคที่มีภูมิอากาศแห้งแล้ง เป็นดินทรายไม่เก็บน้ำ

จากการศึกษาลักษณะภูมิประเทศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยพบว่า ลักษณะทางภูมิประเทศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยค่อนข้างคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในตอนบนของประเทศของทั้งสองประเทศ มีภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีภูเขาล้อมรอบ ส่วนภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร และพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศติดกับทะเล ทำให้พื้นที่ทางตอนใต้เป็นแหล่งทรัพยากรทางน้ำ เหมาะแก่การทำการประมง ลักษณะทางภูมิประเทศดังกล่าวได้สะท้อนผ่านสำนวน เช่น การคมนาคมทางบก สำนวนพม่ากล่าวว่า လူအဝင်း ၊ မြင်းအဝတ် /hlè ʔə-hsin myin ʔə-téʔ/ การลงเรือ การขึ้นม้า, လှည်းဝင်ရိုးဘို ဘိုဘို ၊ ဝုတ်ဘုရားပေါင်း /hle win-yo èàn tə-gàn-gàn bə-gàn bə-ya paun/ เสี่ยงเพลาเกวียน ดังเอี้ยค้อ๊าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม, ခင်သွားလျှင် လမ်းမြစ် /hsin ewa hlyin lan phyiʔ/ ถ้าข้างไป เป็นถนน, အဝတ်ကြီးလျှင် ခင်စီးဝါ /ʔə-ééʔ ci hlyin hsin si pà/ ถ้าอายุมาก จี๋ข้าง ส่วนสำนวนไทยกล่าวว่า ตกม้าตาย, หนทางพิสุจน์ม้า กาลเวลาพิสุจน์คน, อัศวินม้าขาว, มารยาร้อยเล่มเกวียน, กงเกวียนกำเกวียน, ราชรถมาเกษ แสดงให้เห็นว่า ด้วยลักษณะภูมิประเทศของประเทศทั้งสองที่มีลักษณะเป็นภูเขาและที่ราบลุ่ม ทำให้ชาวพม่าและชาวไทยใช้สัตว์เป็นพาหนะเพื่อร่นระยะเวลาในการเดินทางมี ข้าง ม้า และใช้วัวเพื่อเทียมเกวียน

ทั้งนี้ แม้ว่าสำนวนพม่า အဝတ်ကြီးလျှင် ခင်စီးဝါ /ʔə-ééʔ ci hlyin hsin si pà/ ถ้าอายุมาก จี๋ข้าง จะมีความหมายเชิงเปรียบอุปมาว่า เมื่ออายุมากก็ต้องพึ่งพาอาศัยใคร คือ ใบบ่ของต้น လင်းဝုံးမရွှေဝ် /hsin-don-mə-nwè/ คำว่า “จี๋ข้าง (ခင်စီး /hsin si/)” ในที่นี้จึงไม่ใช่อกกับปฏิกิริยาของคน ที่เดินทางโดยอาศัยข้างเป็นพาหนะจริงๆ แต่เป็นการอุปมาเปรียบเทียบ การที่ชาวพม่านำอกกับปฏิกิริยา มาใช้ในเชิงอุปมาเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่า สังคมพม่ามีการใช้ข้างเป็นสัตว์พาหนะ ในอดีตพบว่าข้างเป็นสัตว์พาหนะของกษัตริย์หรือใช้เพื่อการศึกษาสงเคราะห์ แต่ในปัจจุบันชาวพม่าไม่นิยมใช้ข้างและเปลี่ยนมาใช้พาหนะที่ทันสมัย เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ฯลฯ ส่วนในสำนวนไทยมี

พาหนะชนิดหนึ่งที่ปรากฏเฉพาะในตำนานไทยและมีความน่าสนใจ คือ “ราชรถ” จากตำนาน “ราชรถมาเกย” ราชรถเป็นยานพาหนะชนิดล้อเลื่อน มีบุษบกเป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศของพระมหากษัตริย์ เข้าใจว่าตำนานนี้น่าจะเป็นตำนานที่มาจากประเพณีโบราณเพื่อหาผู้มีบุญญาธิการขึ้นครองราชย์แทนพระเจ้าแผ่นดินที่สวรรคตและไม่มีผู้ใดเหมาะสมที่จะขึ้นครองราชบัลลังก์สืบต่อ เหล่าเสนาอำมาตย์จะเสี่ยงให้ราชรถแล่นไป ถ้าหยุดที่ผู้ใดก็จะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่มีบุญญาธิการเหมาะสมจะเป็นกษัตริย์ขึ้นครองเมืองสืบไป ปัจจุบันตำนานนี้ได้ถูกนำมาเปรียบกับโชค ลาก หรือยศ ตำแหน่งที่มาถึง โดยไม่รู้ตัวหรือไม่คาดฝันมาก่อน

ตารางที่ 58 ตำนานพม่ากับตำนานไทยที่สะท้อนลักษณะทางภูมิประเทศ

ตำนานพม่า	ตำนานไทย
လူအဝတ်း ၊ မြင်းအဝတ် /hlè ʔə-hsin myin ʔə-téʔ/ การลงเรือ การขึ้นม้า หมายถึง ควรมีสติระมัดระวัง	ตกม้าตาย หมายถึง แพ้, เสียเชิง หนทางพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน หมายถึง กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์คน
လှည်းဝင်ရိုးသံ တဝဲညံ့ ၊ ပုဂံသုဇာပေါင်း /hle win-yo eàn tə-nhàn-nhàn bə-gàn bə-ya paun/ เสียงเพลากเวียน ดังเอี้ยค้ออัด รวมอยู่ที่เจดีย์เมือง พุกาม หมายถึง เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446 องค์, เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446,733 องค์*	อัศวินม้าขาว หมายถึง ผู้ที่มาช่วยเหลือสถานการณ์คับขัน มารยาเรียบร้อยแถมเกวียน หมายถึง มีจริต เล่ห์กลมากมาย
ခင်သွားလျှင် လမ်းမြစ် /hsin ewa hlyin lan phyiʔ/ ถ้าช่างไป เป็นถนน หมายถึง ทางที่ช่างเดินสามารถวางใจได้ว่าเป็น ทางที่มั่นคง, หากไม่มีถนนให้ช่างเดินเปรียบ เสมือนคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจที่บัญญัติไว้และถือ เป็นแนวปฏิบัติสืบทอดไป	กงเกวียนกำเกวียน หมายถึง การกระทำใดๆ ที่มีผลต่อผู้กระทำนั้นๆ ราชรถมาเกย หมายถึง โชค ลาก หรือยศ ตำแหน่ง มาถึงโดย ไม่รู้ตัวหรือไม่คาดฝันมาก่อน

* ตำนานนี้เป็นตำนานที่มีความหมาย 2 ความหมายดังได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3

ตารางที่ 58 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะทางภูมิประเทศ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
အဝတ်ကြီးလျှင် ဆင်စီးပါ /ʔə-əʔ? ci hlyin hsin si pà/ ถ้าอายุมาก จี๋ซ้าง หมายถึง เมื่ออายุมากต้องพึ่งพาใบเถาของต้น ဆင်းဝုံးမရွယ် /hsin-don-mə-nwè/*	

ด้านการคมนาคมทางน้ำพบว่า ในอดีตชาวพม่าและชาวไทยใช้แพและเรือเป็นพาหนะ ทำให้สำนวนของทั้งสองชนชาติ มีการกล่าวถึงพาหนะทั้งสองอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น สำนวนพม่ากล่าวว่า ခြင်္သေ့လျှင်လည်း မတော်ရာ ၊ သူလှေချေလည်း မဆော်ရာ /chè hnə-chaun le mə-kè-yà óu-hlè myò le mə-hsè-yà/ มีขาสองขาไม่ควรช่วย เขาถอยเรือมา ไม่ควรกั๊ก, လှေချေ လှေနှင့်လိုက် ၊ ငွေချေ ငွေနှင့်လိုက် /hlè myò hlè hnín lái? ၵwè myò ၵwè hnín lái?/ เรือถอย ไล่ตามด้วยเรือ เงินถอย ไล่ตามด้วยเงิน, လှိုင်းကြီး လှေအောက် /hlain-ci hlàn ʔáu?/ คลื่นใหญ่ อยู่ใต้เรือ, လှေအဝတ် ၊ မြင်းအဝတ် /hlè ʔə-hsin myin ʔə-é?/ การลงเรือ การขึ้นม้า, ဝောက်ျား ဇောင်းစီး ၊ ဝိန်းမ ဝိးနေ /yâu?-ca phàun-si mein-má mi-nè/ ผู้ชาย จี๋แพ ผู้หญิง อยู่ไฟ ส่วนสำนวนไทยปรากฏสำนวน เรือล่มในหนอง ทองจะไปไหน, ลงเรือลำเดียวกัน, หัวเรือใหญ่, เขี่ยบเรือสองแคว, ถอยหลังเข้าคลอง, แข่งเรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้, ชักใบให้เรือเสียว, น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ, น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า, พายเรือในหนอง, พายเรือในอ่าง, ลอยแพ, แพแตก

แม้ว่าในปัจจุบันทั้งชาวพม่าและชาวไทยจะไม่นิยมใช้แพเป็นพาหนะทางน้ำแล้วก็ตาม แต่จำนวนสำนวนที่ปรากฏพาหนะชนิดนี้อยู่ในสำนวนก็พอจะอนุมานได้ว่าครั้งหนึ่ง “แพ” เป็นพาหนะทางน้ำที่ได้รับความนิยม แต่เนื่องจากพาหนะชนิดนี้เป็นเพียงพาหนะที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือซุงที่ผูกมัดเรียงติดกัน ทำให้ไม่ค่อยมีความปลอดภัยนัก ชาวพม่าจึงอุปมาความเสี่ยงในการจี๋แพของผู้ชายว่ามีความอันตรายเทียบเท่ากับการคลอตกของผู้หญิง ดังปรากฏในสำนวน ဝောက်ျား ဇောင်းစီး ၊ ဝိန်းမ ဝိးနေ /yâu?-ca phàun-si mein-má mi-nè/ ผู้ชาย จี๋แพ ผู้หญิง อยู่ไฟ

ส่วนสำนวนไทย “ถอยหลังเข้าคลอง” แม้ว่าจะไม่ปรากฏคำว่า “เรือ” หรือ “แพ” ซึ่ง เป็นพาหนะทางน้ำอยู่ในสำนวน แต่สำนวนนี้ก็มาจากกิริยาอาการของคนเมื่อใช้เรือเป็นพาหนะราชบัณฑิตยสถาน (2554: 32) กล่าวว่า “คนไทยแต่ก่อนใช้ทางน้ำเป็นทางสัญจรหลัก แม่น้ำสาย

* เป็นพืชไม้เลื้อยชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายใบพลู เป็นยาสมุนไพร

ใหญ่มีคลองเล็กๆ เป็นซอยแยกออกไป ทำนองเดียวกับตรอก ซอยตามถนนต่างๆ เมื่อพายเรือออกจากคลองเล็กสู่น้ำใหญ่ก็เปรียบได้กับการทำงานที่เริ่มต้นจากงานเล็กๆ ไปสู่งานใหญ่ นับเป็นความก้าวหน้าในการทำงาน แต่หากแทนที่จะก้าวหน้ากลับถอยหลังไปสู่งานเล็กๆ เหมือนเดิม ก็จะมีคำเปรียบว่าเป็นการพายเรือถอยหลังกลับเข้าคลอง” ผู้วิจัยจึงนำสำนวนนี้มายกตัวอย่างและอธิบายประกอบในที่นี้ด้วย

ตารางที่ 58 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะทางภูมิประเทศ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ရွှေစံချောင်းလည်း မကယ်ရာ ၊ သူ့ချောင်းလည်း မခယ်ရာ</p> <p>/chè hnə-chaun le mə-kè-yà óu-hlè myo le mə-hsè-yà/</p> <p>มีขาสองขาไม่ควรช่วย เขาลอยเรือมา ไม่ควรกူ</p> <p>หมายถึง ไม่ควรช่วยเหลือคนบางประเภท เพราะอาจก่อปัญหาในภายภาคหน้าได้</p>	<p>เรือล่มในหนอง ทองจะไปไหน</p> <p>หมายถึง คนในเรือญาติแต่งงานกัน ทำให้ทรัพย์สินรุดคไม่ตกไปอยู่กับผู้อื่น</p> <p>ลงเรือลำเดียวกัน</p> <p>หมายถึง ทำงานร่วมกัน, ร่วมรับผลการกระทำด้วยกัน</p>
<p>လှေမျှ လှေနှင့်လိုက် ၊ ငွေမျှ ငွေနှင့်လိုက်</p> <p>/hlè myo hlè hnín lái? ၵwè myo ၵwè hnín lái?/</p> <p>เรือลှေ ไล่ตามด้วยเรือ เงินลှေ ไล่ตามด้วยเงิน</p> <p>หมายถึง หากเรือลှေออกจากฝั่ง ต้องใช้เรืออีก</p> <p>ถ้าไล่ตาม ถ้าทำการค้าแล้วขาดทุนก็ต้องใช้เงิน</p> <p>อีกก้อนลงทุนซ้ำอีก</p>	<p>หัวเรือใหญ่</p> <p>หมายถึง ทำตัวเป็นหัวหน้าออกรับเสียด</p> <p>เหยียบเรือสองแคม</p> <p>หมายถึง ทำที่เข้าด้วยทั้ง 2 ฝ่าย</p> <p>ถอยหลังเข้าคลอง</p> <p>หมายถึง หวนกลับไปหาแบบเดิม</p>
<p>လှိုင်းကြီး လှေအော်</p> <p>/hlain-ci hlàn ʔáun?/</p> <p>คลื่นใหญ่ อยู่ใต้เรือ</p> <p>หมายถึง ควรมีความมานะพยายาม</p>	<p>แข่งเรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้</p> <p>หมายถึง รู้ประมาณความสามารถของตน</p> <p>ไม่อาจเอื้อมเกินตัว</p>
<p>လှေအဝင်း ၊ မြင်းအဝတ်</p> <p>/hlè ʔə-hsin myin ʔə-té?/</p> <p>การลงเรือ การขึ้นม้า</p> <p>หมายถึง ควรมีสติระมัดระวัง</p>	<p>ชักใบให้เรือเสีย</p> <p>หมายถึง พุดหรือทำขวงๆ ให้การสนทนาหรือ</p> <p>การทำงานเขวออกนอกเรื่องไป</p>

ตารางที่ 58 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะทางภูมิประเทศ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>လောကီဗ္ဗး ဇောငီဗီး ၊ ဝိနိုးမ ဝိဇန</p> <p>/yâu⁷-ca phàun-si mein-má mi-nè/ ผู้ชาย ชีแพ ผู้หญิง อยู่ไฟ</p> <p>หมายถึง การคลอดลูกเป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้หญิงเฉกเช่นเดียวกับการที่ผู้ชายต้องล่องแพในลำน้ำ</p>	<p>น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ</p> <p>หมายถึง อย่าขวางผู้ที่มอำนาจหรือผู้ที่กำลังโกรธจัด</p> <p>น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า</p> <p>หมายถึง การพึ่งพาอาศัยกัน</p> <p>พายเรือในหนอง, พายเรือในอ่าง</p> <p>หมายถึง คิด ทำ หรือพูดวกวนกลับไปกลับมา</p> <p>ลอยแพ</p> <p>หมายถึง ปล่อยให้ตกกระกำลำบากตามยถากรรม</p> <p>แพแตก</p> <p>หมายถึง ลักษณะที่ครอบครัว เป็นต้นแตกกระจัดกระจายแยกย้ายกันไปเพราะหัวหน้าครอบครัว หรือผู้เป็นหลัก เป็นประธาน ประสบความวิบัติหรือเสียชีวิต</p>

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สำนวนสามารถสะท้อนลักษณะทางภูมิประเทศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์กับสภาพความเป็นอยู่ของคนทั้ง 2 ชาติได้ กล่าวคือ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศทางตอนบนของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยเป็นเทือกเขาสูง ทำให้ชาวพม่าและชาวไทยต้องใช้สัตว์มีเขี้ยว ม้า วัว เป็นต้น เพื่อช่วยทุ่นแรงการขนส่งและร่นระยะเวลาการเดินทาง ลักษณะภูมิประเทศตอนกลางของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยเป็นที่ราบลุ่มริมน้ำ ทำให้มีการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ชาวพม่าและชาวไทยจึงใช้เรือและแพเป็นพาหนะเหมือนกัน คือ ใช้เรือขนส่งสินค้าและเดินทางในระยะไกล ส่วนแพจะใช้เพื่อการเดินทางในระยะใกล้เพราะไม่มีความคงทนแข็งแรงมากนัก ส่วนลักษณะภูมิประเทศทางตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยเป็นพื้นที่ติดทะเลจึงเหมาะแก่การทำประมง พาหนะที่ใช้จึงใช้เรือเป็น

พาหนะหลัก จึงอาจสรุปได้ว่า ลักษณะทางภูมิประเทศที่มีความคล้ายคลึงกันทำให้คนทั้ง 2 ชนชาติ ประดิษฐ์คิดค้นสำนวนที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามลักษณะทางภูมิประเทศของตน

อนึ่ง ผู้วิจัยสังเกตว่าปัจจุบันเมื่อการเดินทางทันสมัยมากยิ่งขึ้น ชาวพม่าในเมืองใหญ่ จะหันมาใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นพาหนะแทนการใช้แรงงานสัตว์ จะพบเพียงในเขตชนบทเท่านั้นที่ยังคงใช้แรงวัวเทียมเกวียนในการเดินทางอยู่ ส่วนข้างไม่พบว่ามีการนำมาเป็นสัตว์พาหนะ มีเพียงนำไปใช้แรงงานลากไม้ซุงในป่า และพบการอนุรักษ์ช้างป่าของพม่าเพื่อไม่ให้สูญพันธุ์ ขณะที่การเดินทางทางน้ำของคนพม่าในปัจจุบันยังคงใช้เรือเป็นหลัก เรือเล็กจะใช้เพื่อหาปลาหรือสัตว์น้ำอื่นๆ มาปรุงอาหารเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว ส่วนเรือใหญ่จะใช้เพื่อขนส่งสินค้าและอาหารทะเล ขณะที่การเดินทางของคนไทยพบการเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์และเครื่องบิน มักไม่พบการเดินทางโดยใช้สัตว์เป็นพาหนะแม้ในเมืองชนบท ทำให้ไม่มีสำนวนที่เกี่ยวข้องกับการนำสัตว์ที่ใช้เป็นพาหนะทางบกมาใช้เปรียบเทียบมากนัก แต่การคมนาคมทางน้ำยังมีการใช้เรือเป็นหลักจึง ทำให้มีสำนวนที่เกี่ยวข้องกับเรือปรากฏใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

5.1.2 ลักษณะทางภูมิอากาศ

วิรัช นิยมธรรม (2539: 4) ได้กล่าวถึงฤดูกาลของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ไว้ว่า ในปีหนึ่งๆ นั้น พม่าจำแนกช่วงเวลาออกเป็น 3 ฤดูหรือฤดู (၃၀၇ /ú-dú/) คือ ฤดูร้อน (၆၃၀၇ /nwè-ú-dú/) ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝน (၆း၃၀၇ /mo-ú-dú/) ระหว่างเดือนมิถุนายน-ตุลาคม และฤดูหนาว (၆၀၀၇:၃၀၇ /hsaun-ú-dú/) ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ฤดูฝนกินเวลาถึง 5 เดือน ฤดูหนาว 4 เดือน และฤดูร้อนสั้นเพียงแค่ 3 เดือน นอกจากนี้ในทางโหราศาสตร์ของพม่ายังแบ่งเวลาในแต่ละฤดูออกเป็น 2 คาบๆ ละ 2 เดือน เรียกว่า รฤดูหรือฤดู (၆၃ /yo-dú/) ได้แก่ ฤดูร้อนคาบแรก (၆း၆း /nwè-7u/) ฤดูร้อนคาบหลัง (၆း၆း: /nwè-hnaun/) ฤดูฝนคาบแรก (၆း: /mo-7u/) ฤดูฝนคาบหลัง (၆း: /mo-hnaun/) ฤดูหนาวคาบแรก (၆၀၀: /hsaun-7u/) ฤดูหนาวคาบหลัง (၆၀၀: /hsaun-hnaun/)

นอกจากนี้ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 234) ยังกล่าวอีกด้วยว่า สภาพอากาศของแต่ละฤดูนั้นกล่าวได้ว่า หน้าร้อนเป็นช่วงที่มีน้ำน้อย อากาศร้อนแรง เว้นแต่พื้นที่ใกล้ทะเลและตามป่าดงดอยที่สามารถคงความชุ่มชื้นไว้คล้ายร้อน ในช่วงหน้าร้อน โรงเรียนและวัดจะหยุดการเรียนการสอน สำหรับฤดูฝนของพม่านั้นเป็นหน้าที่เหมาะต่อการลงนาปลูกข้าว พม่าตอนบนฝนจะมากกว่าพม่าตอนล่างสักเล็กน้อย ฤดูฝนในพม่าถือเป็นช่วงเวลาที่ชุ่มฉ่ำกว่าปกติด้วยฝนมักตกหนักเกือบทุกวัน โดยเฉพาะแถบพม่าตอนล่างซึ่งมีเมืองอย่างกุ้งเป็นอาทิ บางทีก็ตกไม่

เป็นเวลา ดังนั้นยามออกจากบ้านช่วงหน้าฝน ชาวพม่ามักจำต้องพกร่มติดมือไปเสมอ ส่วนฤดูหนาวนั้น อากาศจะหนาวเย็นทางตอนเหนือของประเทศ ส่วนพม่าตอนล่างอากาศค่อนข้างสบาย ในช่วงฤดูนี้จะเป็นเวลาลงนาเก็บเกี่ยวข้าว การเดินทางในหน้านี้ดูจะสะดวกสบายที่สุด เพราะอากาศไม่ค่อยร้อนและฝนไม่ตก

ส่วนลักษณะภูมิอากาศของประเทศไทย ยุพดี เสตพรรณ (2542: 42–43) กล่าวว่าประเทศไทยมี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว แต่ละฤดูขึ้นอยู่กับอิทธิพลลมมรสุมของทวีปเอเชียและอิทธิพลจากดวงอาทิตย์ ฤดูฝน เริ่มกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนพฤศจิกายน เป็นเวลานาน 6 เดือน ได้รับอิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนจะตกหนักที่สุดราวเดือนกันยายน และตุลาคมซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนฤดู ฤดูหนาว เริ่มกลางเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์เป็นเวลาประมาณ 3 เดือน ได้รับอิทธิพลของมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งพัดพาความหนาวเย็นและความแห้งแล้งมาสู่ประเทศไทย บริเวณที่อากาศค่อนข้างหนาวจัด ได้แก่ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฤดูร้อน เริ่มจากกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ประมาณ 3 เดือน ในเดือนเมษายนเป็นระยะที่แสงอาทิตย์เลื่อนมาตั้งฉากบริเวณประเทศไทย ทำให้เดือนนี้อากาศร้อนจัดที่สุด

จากการศึกษาลักษณะภูมิอากาศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยพบว่า ลักษณะภูมิอากาศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยค่อนข้างคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีฤดูกาล 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว แต่จะมีความแตกต่างกันบ้างที่การแบ่งช่วงระยะเวลาในแต่ละฤดูกาล จากการศึกษพบว่า จำนวนพม่ากล่าวถึงสภาพภูมิอากาศที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น จำนวนพม่ามีจำนวนที่กล่าวถึงพฤติกรรมของชาวพม่าในฤดูหนาวไว้ว่า ခေဝ်းဝွင်ဒီဝ်ဝ် တေဝ်ဝ်တေဝ်ဝ် /hsaun dwin ʔèi-mé? gə-dâu? gə-dé?/ ความฝันในฤดูหนาว 'ไม่อยู่กับร่องรอย คือ ชาวพม่าเชื่อว่าในฤดูหนาว อากาศที่หนาวเย็นจะทำให้ฝันโน่นฝันนี้ได้ง่ายกว่าฤดูกาลอื่น ส่วนในฤดูฝนจำนวนพม่ากล่าวไว้ว่า မိုးရွာမှ ပျိုးဘဝညံ /mo-ywà hmá pyo eà mi/ เมื่อฝนตก จะเพาะปลูก และบางครั้งชาวพม่าจะนำลักษณะทางธรรมชาติของฝนมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคนด้วย เช่น จำนวน မျိုးလွန်းဘေဝ်းစေဝ်း /chəŋ lun eo mo yè mə-phàun hàun lun eo khwe lù mə-le/ ฝนตกอย่างหนัก น้ำไม่เจิ่งนอง หมาเห่าเกินไป คนไม่กลัว, မိုးနွဲ့နွဲ့ဘိုး အိုးမေ့ /mo hnín nwa eo ʔə-so mə-yá/ ฝนและวัวพ่อพันธุ์ ควบคุมไม่ได้, လေနှင့်မိုး အိုးမေ့ /lè hnín mo ʔə-so-mə-yá/ ลมและฝน ควบคุมไม่ได้ ส่วนในฤดูร้อนพบจำนวน စွေ ဝေဒောင်း ၊ ခေဝ်း မန်ကျည်း /nwè the-naun hsaun mə-ji/ ร้อน กระดิ่งพิมาน หนาว มะขาม เป็นการกล่าวถึงพันธุ์พืชซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปใน

ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ คือ ต้นกระถินพิมาน เช่นเดียวกับฤดูหนาวที่มักพบ ต้นมะขามแผ่กิ่งก้านสาขาสะพรั่งในฤดูหนาว ส่วนสำนวนไทยพบเพียงการนำ“น้ำฝน” มากล่าวในสำนวน ฝนตกก็แข่ง ฝนแล้งก็ดำ, ฝนตกไม่ทั่วฟ้า และฝนสั่งฟ้า ปลาสั่งหนอง (น้ำสั่งฟ้า ปลาสั่งฝน) ซึ่งเมื่อพิจารณาความหมายแล้วไม่ได้มีความสัมพันธ์กับฤดูกาลของไทยแต่อย่างใด

ตารางที่ 59 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>သောင်းတွင်းအိမ်ကံ ကတောက်ကတတ် /hsaun dwin ʔèi?-mé? gə-dâu? gə-dé?/ ความฝันในฤดูหนาว ไม่อยู่กับร่องรอย หมายถึง ในฤดูหนาวมักฝันโน่นฝันนี้</p> <p>ချွန်းလွန်းသောမိုး ရေမဖောင့် ၊ တောင်လွန်းသောခွေး နူးလေး /choŋ lun əw mo yè mə-phəun həun lun əw khwe lù mə-le/ ฝนตกอย่างหนัก น้ำไม่เจิ่งนอง หมาเห่ากินไป คนไม่กลัว หมายถึง คนที่ชอบพูดอะอะคุงักกล้า ทำท่าว่า จะเอาจริง แต่ที่แท้แล้วกลับไม่เอาจริง</p> <p>မိုးနှင့်ခွေးသိုး အမိုးမရ /mo hnin nwa əw ʔə-so mə-yá/ ฝนและวัวพ้อพันธุ์ ควบคุมไม่ได้ หมายถึง ไม่มีใครสามารถห้ามสิ่งที่ต้องเกิดขึ้น ตามธรรมชาติไม่ให้เกิดขึ้นได้</p> <p>လေနှင့်မိုး အမိုးမရ /lè hnin mo ʔə-so-mə-yá/ ลมและฝน ควบคุมไม่ได้ หมายถึง สภาพลมฟ้าอากาศคาดคะเนยาก</p>	<p>ฝนตกก็แข่ง ฝนแล้งก็ดำ หมายถึง การทำอะไรๆ จะให้ถูกใจคนทั้งหมด นั้นเป็นไปได้, ทำอย่างไรๆ ก็ไม่ถูกสักอย่าง</p> <p>ฝนตกไม่ทั่วฟ้า หมายถึง ให้หรือแจกจ่ายอะไรไม่ทั่วถึงกัน</p> <p>ฝนสั่งฟ้า ปลาสั่งหนอง, น้ำสั่งฟ้า ปลาสั่งฝน หมายถึง สั่งเสียเป็นครั้งสุดท้าย หรือทำการอัน ใดที่เป็นสำคัญเพื่อไว้อาลัยก่อนจากไป</p>

ตารางที่ 59 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ရွှေ ထောင့် ၊ ထောင့် မှန်ကျဉ်း /nwè thə-naun hsaun mə-ji/ ร้อน กระถินพิมาน หนาว มะขาม หมายถึง ในฤดูร้อน กิ่งก้านของต้นกระถิน พิมานจะสะพรั่งไปด้วยใบ ส่วนในฤดูหนาว กิ่ง ก้านของต้นมะขามจะสะพรั่งไปด้วยใบที่แผ่กิ่ง ให้ร่มเงา</p>	

อนึ่ง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นอกจากสำนวนพม่าจะมีการกล่าวถึงสภาพภูมิอากาศที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์แล้ว ยังพบสำนวนพม่าจำนวนมากที่มีการกล่าวถึงสภาพภูมิอากาศ โดยระบุถึงช่วงเดือนกับสภาพแวดล้อมหรือพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น สำนวน ကဆုန် ၊ နယုန် ခေတ္တခေတ္တ /kə-hsòŋ nə-yòŋ hswé-hswé khòŋ/ พฤษภาคม มิถุนายน กรกฎาคมของແဟေ, ဝါဆိုလပြောင်း ၊ ဝါကျောင်းဇွေးဇွေး ၊ မိုးအေးအေး /wà-hsò-lá pyaun mí-jaun phwe-phwe mo ʔe-ʔe/ เปลี่ยนเข้าสู่เดือนกรกฎาคม เถาวัลย์เปรียงแน่นขนัด ฝนชุ่มเย็น, ထောင့်ထောင့်နေ ပုစွန်ခေ /tə-əə-lin nè bə-zùn ə/ แดดเดือนกันยายน กุ้งตาย ฯลฯ ลักษณะของสำนวนเช่นนี้ไม่ปรากฏในสำนวนไทย นอกจากนี้ยังมีสำนวนพม่าบางสำนวนที่ไม่ได้กล่าวถึงฤดูกาลหรือช่วงเดือนอย่างชัดเจน แต่สามารถคาดเดาฤดูกาลหรือช่วงเดือนได้จากธรรมชาติเช่นเดียวกัน เช่น สำนวน လက်ဝဲပူးချိန် ခွေးလူးချိန် /léʔ-pàn phu chèn khwe yu chèn/ ช่วงเวลาที่ดอกจ๊วบาน หมาเป็นบ้า หมายถึง เดือนกุมภาพันธ์ เดือนมีนาคมเป็นช่วงเวลาที่ดอกจ๊วบานและหมาเป็นบ้า, ရာဘီခေ ဝန်းနုဒုံ /yà-əi mə-əi pan hnín hñi/ ไม้รู้ฤดูกาล ปริกษาคอกไม้ หมายถึง หากไม่ทราบว่าจะขณะนั้นเป็นช่วงฤดูกาลใด ให้สังเกตจากดอกไม้ซึ่งมักจะบานตามฤดูกาล ฯลฯ

ตารางที่ 60 สำนวนพม่าที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ

สำนวนพม่า
<p>ဝဲပိဝဲ ၊ ပေါက်လဲပိဝဲ ၊ ဝန်းနုဒုံ /dè-bó-dwe pàuʔ le nòŋ kin than-yè nin/ กุมภาพันธ์ เปลี่ยนจากหุบเป็นบาน เขี้ยวบน้ำตาล หมายถึง กุมภาพันธ์เป็นเดือนที่ดอกจ๊วบาน คนเขี้ยวบน้ำตาล โตนคก็จะขึ้นเขี้ยวบน้ำตาล โตนค</p>

ตารางที่ 60 จำนวนพม่าที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ (ต่อ)

จำนวนพม่า
<p>တဝေါင်းလည်းကူး မိုးသားကျူး /də-baun lɛ ku mo-ea cu/ เข้าสู่มีนาคม เมฆฝนเกินไป หมายถึง ในเดือนมีนาคมจะมีเมฆมาก บางครั้งมีฝนตกในช่วงเดือนนี้</p>
<p>တဝေါင်းသ္မာရဲင် လပျားနုတ် /də-baun ə̀ gə̀un lá mya hnə̀w/ มีนาคมเท่านั้นที่เป็นยอดเดือน หมายถึง ในบรรดาเดือนทั้งหมดจาก 12 เดือน ชาวพม่าถือว่าเดือนมีนาคมเป็นเดือนที่มีอากาศดีที่สุด</p>
<p>နွေပူလှိုင်ချမ်း ၊ တဝေါင်းလ လသ္မာရဲင် /né bù ló h̃á chan də-baun-lá lá ə̀ə-yan/ กลางวันร้อนกลางคืนเย็น เดือนมีนาคม เดือนที่อยู่ไม่สุข หมายถึง ในเดือนมีนาคม ช่วงเวลากลางวันอากาศจะร้อนมาก ส่วนช่วงเวลากลางคืนอากาศจะเย็น</p>
<p>တဝေါင်း ၊ တန်ခူး မိုးသားကျူး /də-baun də-gu mo-ea cu/ มีนาคม เมษายน เมฆฝนเกินไป หมายถึง ในเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนจะมีกลุ่มก้อนเมฆมากมาปรากฏให้เห็น</p>
<p>တန်ခူးမည်မှတ် ၊ ဖက်ဆွတ်ရေကိုး သကြိန်မိုး /də-gu mì hmá' phé' h̃sú' yè tho ə̀ə-càn mo/ จงจำไว้ว่าเมษายน ค่อยๆ ประพรมน้ำ ฝนสงกรานต์ หมายถึง บางครั้งในช่วงเดือนเมษายนก็มีฝนตกลงมาเพราะอากาศร้อนมาก ชาวพม่าเรียกว่า “ฝนสงกรานต์”</p>
<p>ကဆုန်အတွင်း ၊ မြေသင်းပျံ့ပျံ့ ၊ မိုးနံ့နံ့ /kə-hsòŋ ʔə-dwin mye-əin pyān-pyān mo nān-nān/ ในเดือนพฤษภาคม กลิ่นไอนดิน ไอนฝนแพร่กระจาย หมายถึง ในเดือนพฤษภาคม เมื่อฝนตกจะมีกลิ่นไอนดินไอนฝนแพร่กระจายออกมา</p>
<p>ကဆုန် ၊ နုလုန် ဓေတ္တဓေတ္တနုန် /kə-hsòŋ nə-yòŋ hswé-hswé khòŋ/ /kə-hsòŋ nə-yòŋ hswé-hswé khòŋ/</p>

ตารางที่ 60 จำนวนพม่าที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ (ต่อ)

จำนวนพม่า
<p>พฤษภาคม มิถุนายน กระโดดของแหง หมายถึง ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน แดดจะร้อนจัดมาก ไม่สามารถเดินด้วยเท้าเปล่าได้</p> <p>နယုန်မိုးဝေး မြက်သားမွေး /nə-yòŋ mo ee myé' -əa mwe/ มิถุนายนฝนน้อย หย้าเล็กๆ งอก หมายถึง ในเดือนมิถุนายนฝนตกพริ้วๆ หย้าอ่อนต้นเล็กๆ งอก</p> <p>ဝါဆိုလပြောင်း ၊ ဝိကျောင်းဗွေးဗွေး ၊ မိုးအေးအေး /wà-hsò-lá pyaun mí-jaun phwe-phwe mo ?e-?e/ เปลี่ยนเข้าสู่เดือนกรกฎาคม เถาวัลย์เปรียงแน่นขนัด ฝนชุ่มเย็น หมายถึง เมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนกรกฎาคม ดอกเถาวัลย์เปรียงขาวนวลจะบานสะพรั่ง ฝนตกชุ่มฉ่ำ อากาศเย็นชุ่มชื้น</p> <p>ဝါဆိုဝါခေါင် ရေဖောင်းဖောင်း /wà-hsò wà-gàun yè phàun-phàun/ กรกฎาคม สิงหาคม น้ำเจิ่งนอง หมายถึง ในเดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคม ฝนจะตกหนักจนแม่น้ำลำคลองหนองบึงเต็มไปด้วย น้ำเจิ่งนอง</p> <p>တော်သလင်းနေ ဗုဒ္ဓန်ဝေ /tə-əə-lin nè bə-zùn əè/ แดดเดือนกันยายน กุ้งตาย หมายถึง ในเดือนกันยายน แม้ว่าจะเป็นหน้าฝน แต่มีแดดร้อน อุณหภูมิสูงมากจนกุ้งตาย</p> <p>တော်သလင်းမိုး ကန်သင်းကျိုး /tə-əə-lin mo kàn-əin co/ ฝนเดือนกันยายน คันนาพังทลาย หมายถึง ในเดือนกันยายน ฝนตกหนักมากจนดินคันนาพังทลายลงมา</p>

ตารางที่ 60 จำนวนพม่าที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ (ต่อ)

จำนวนพม่า
<p>တော်ဝင်း မြစ်တွင်း ဝင်းဖြူးဝင်း /tə-əw-lin myí? dwin əin-phyu khin/ แม่น้ำในเดือนกันยายน ปลูกเสือกก หมายถึง แม่น้ำในเดือนกันยายน คลื่นน้ำจะสงบนิ่งมากเหมือนปลูกเสือกกเอาไว้</p> <p>သီတင်းကျွတ်တွင် ၊ ဝလွင်ဆေးမိုး ၊ ရွာသွန်းခြိုး /həw-din-jú? twín pə-lin hse mo ywà əun phyo/ ในเดือนตุลาคม ล้างบั้งลั้งด้วยน้ำฝน ธรรมชาติได้สมบุญ หมายถึง ในเดือนตุลาคมมีฝนตกอุดมสมบูรณ์ ควรนำฐานพระพุทธรูปมาล้างทำความสะอาดช่วงนี้</p> <p>တန်ဆောင်မုန်းတွင်း ၊ ဆီးနှင်းဘစ်ပြိုက် ၊ မိုးတစ်လိုက် /də-hsàun-moŋ dwin hsi-hnin hí? pyài? mo tə-lài?/ ในเดือนพฤศจิกายน หมอกกลงปรอยๆ มีฝนตามมา หมายถึง ในเดือนพฤศจิกายนจะมีหมอกกลง และมีฝนตกตามมา</p> <p>မိုးတုန်းလုံးတုန်း တန်ဆောင်မုန်း /phoŋ-don-lon-don də-hsàun-moŋ/ ข้าวออกรวงในเดือนพฤศจิกายน หมายถึง ในเดือนพฤศจิกายนเป็นเดือนที่ต้นข้าวออกรวง</p> <p>ရာသီမသိ ဝန်းနှင်းညို /yà-əi mə-əi pan hnín hñi/ ไม่รู้ฤดูกาล ปรึกษาดอกไม้ หมายถึง หากไม่ทราบว่าจะขณะนั้นเป็นช่วงฤดูกาลใด ให้สังเกตจากดอกไม้ซึ่งมักจะบานตามฤดูกาล</p> <p>ဥတုရာသီ တောကိုမိုး /ú-dú-yà-əi əw kò hmi/ ฤดูกาล พึ่งพาป่าไม้ หมายถึง ฤดูกาลขึ้นอยู่กับป่าไม้</p> <p>လက်ဝဲဗူး ချိန် ခွေးရူးချိန် /lé?-pàn phu chèn khwe yu chèn/ ช่วงเวลาที่ดอกจီวบาน หมาเป็นบ้า</p>

ตารางที่ 60 จำนวนพม่าที่สะท้อนลักษณะทางภูมิอากาศ (ต่อ)

จำนวนพม่า
<p>หมายถึง เดือนกุมภาพันธ์ เดือนมีนาคมเป็นช่วงเวลาที่ดอกจ๊วบานและหมาเป็นบ้า</p> <p>တမာလဥးနု ငကျးလဥးဥ /tə-mà lè nú ce lè ʔú/ สะเดากี่อ่อน นกแก้วก็ไข่</p> <p>หมายถึง ในเดือนกุมภาพันธ์ ต้นสะเดาจะแตกใบอ่อนซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับช่วงเวลาที่นกแก้ววางไข่</p> <p>မြိဝ်ဇုးဇုး ကိုဇးဇုးဇုး /myíʔ-yè phwe-phwe kain phwe-phwe/ แม่น้ำเจ้นอง กิ่งก้านแน่นชนิด</p> <p>หมายถึง ในเดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคม จะมีฝนตกหนักมากจนน้ำในแม่น้ำเจ้นอง กิ่งก้านสาขาของต้นไม้ก็จะปลิวไหวสวยงาม</p>

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า จำนวนพม่าสะท้อนสภาพภูมิอากาศที่สัมพันธ์กับลักษณะของธรรมชาติและพฤติกรรมของคนในสังคมมากกว่าจำนวนไทย เพราะจำนวนพม่าจะมุ่งเน้นให้ลูกหลานสังเกตสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัว แล้วนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต หากพิจารณาจะเห็นได้ว่าจำนวนพม่าที่กล่าวถึงลักษณะทางธรรมชาติซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศเหล่านี้เป็นจำนวนที่กล่าวถึงสิ่งต่างๆ โดยตรง กล่าวคือ จำนวนพม่ากล่าวถึงสภาพอากาศของแต่ละช่วงเดือนหรือแต่ละฤดูกาลว่า ควรสังเกตหรือปรับตัวอย่างไรให้สามารถดำเนินชีวิตในช่วงฤดูกาลนั้นๆ ได้อย่างเป็นปกติสุข สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวพม่ามีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ คือ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก อาชีพเหล่านี้ต้องพึ่งพาธรรมชาติหรือสภาพลมฟ้าอากาศเป็นอย่างมาก การสังเกตลักษณะของธรรมชาติและเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามฤดูกาลจึงเป็นสิ่งจำเป็น ขณะที่จำนวนไทยแม้จะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกันแต่กลับไม่ปรากฏจำนวนที่กล่าวถึงสภาพภูมิอากาศที่สัมพันธ์กับลักษณะของธรรมชาติและพฤติกรรมของคนในสังคมแต่อย่างใด จึงอาจกล่าวได้ว่า จำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นลักษณะเฉพาะของจำนวนพม่าที่มีการกล่าวถึงทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกับฤดูกาล

5.1.3 ลักษณะของพันธุ์สัตว์

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยไม่ได้แตกต่างกันมากนักดังที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ทำให้ลักษณะของพันธุ์สัตว์ที่พบในสำนวนพม่าและสำนวนไทยเป็นพันธุ์สัตว์ทั่วไปที่สามารถพบได้ในเขตเมืองร้อน สัตว์ที่พบมีทั้งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ แมว หมา หนู เสือ ช้าง ม้า กระต่าย ลิง และหมู สัตว์ปีก ได้แก่ เป็ด ไก่ หงส์ และนก (นกแก้ว, นกเขา, นกเอี้ยงสาริกา, นกกา, นกแร้ง) สัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ งู จระเข้ และจิ้งจก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ได้แก่ กบ สัตว์เคี้ยวเอื้อง ได้แก่ วัว ควาย เนื้อ แพะ และแกะ สัตว์จำพวกปลา ได้แก่ ปลาตะลุมพุก ปลาข้าว ปลาชีว และปลาหมอ นอกจากนี้ยังพบสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น สัตว์จำพวกแมลงหรือแมง ได้แก่ เหา ปลวก มด หนอน แมลงเมา และตะเข็บ สัตว์จำพวกที่มีลำตัวอ่อนนุ่มหรือมีเปลือกแข็งหุ้มลำตัว ได้แก่ กุ้ง ปู และหอย

พันธุ์สัตว์ที่พบจากสำนวนของทั้ง 2 ประเทศแสดงให้เห็นว่า สัตว์เกือบทั้งหมดเป็นสัตว์ในเขตร้อน หรือเป็นสัตว์ที่มีการปรับเปลี่ยนสายพันธุ์เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่เขตร้อนได้ แต่มีสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีความน่าสนใจคือ “แกะ” สัตว์ชนิดนี้กล่าวถึงเฉพาะในสำนวนไทยคือ สำนวน “แกะดำ” แกะเป็นสัตว์ที่มักพบในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น จึงทำให้มีขนหนาและฟูเพื่อต้านทานสภาพอากาศที่หนาวเย็นนั้นได้ สาเหตุที่สำนวนไทยมีการนำสัตว์ในประเทศเขตนานมาเปรียบเทียบกับนั้น เป็นเพราะคนไทยรับเอาสำนวนนี้มาจากต่างประเทศ คือ สำนวน Black Sheep แต่จะรับเอาสำนวนนี้มาใช้เมื่อใดนั้นไม่อาจทราบได้ ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 56) กล่าวว่า “สำนวน ‘แกะดำ’ เป็นสำนวนเพิ่งเกิดขึ้นใหม่ไม่กี่ปีมานี้ ตามรูปคำบอกชัดเจนว่ามาจากสำนวนฝรั่งที่ว่า A Black Sheep ซึ่งแปลตามตัวว่า ‘แกะดำ’ ใช้เป็นสำนวนหมายความว่า A person of bad character แปลเป็นไทยกว้างๆ ว่า ‘คนไม่ดี’ ‘คนชั่ว’ ‘คนเลว’ ตามคติฝรั่งว่าในฝูงแกะนั้น แกะดำมีค่าหรือราคาต่ำกว่าแกะขาว เมื่อเปรียบกับคนก็หมายถึงคนเลวอยู่ในหมู่คนดี เรารับเอาสำนวนฝรั่งมาใช้หมายความว่าฝรั่งใช้” ทั้งนี้ ราชบัณฑิตยสถาน (2553: 9) ได้ให้ความหมายสำนวนนี้ไว้ว่า “คนที่ทำอะไรผิดเพื่อนผิดฝูงในกลุ่มนั้นๆ (ใช้ในทางไม่ดี)”

อย่างไรก็ตาม ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยก็ได้้นำพันธุ์สัตว์ที่มีในสังคมของตนเองมาใช้เพื่อเปรียบเป็นสำนวน ทำให้เห็นถึงความ เป็นอยู่ของคน ที่แนบแน่นกับธรรมชาติ เช่น สำนวนพม่ากล่าวว่า တမလည်းနု ဇေးလည်းဥ /tə-mà lè nú ce lè ʔú/ สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่ หมายถึงในเดือนกุมภาพันธ์ ต้นสะเดาจะแตกใบอ่อนซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับช่วงเวลาที่นกแก้ววางไข่ แสดงให้เห็นว่าคนพม่าเป็นคนช่างสังเกต รู้จักนำธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับฤดูกาล, สำนวน ငါးငါးလောက် ၊ မယား ခပ်တော် /ŋa ŋa-əə-lâu? mə-ya zə-dâu?/ ปลา ปลาตะลุมพุก เมีย สะเดาก็

หมายถึง ในบรรดาปลาทั้งหลาย ปลาตะกุ่มทุกเป็นปลาที่มีรสชาติดีที่สุด เช่นเดียวกับผู้หญิงที่ควร
 หามาเป็นภรรยาจะต้องมีชะเด้าก่ แสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของชาวพม่าที่รับประทานปลาเป็น
 อาหาร และนิยมรับประทาน ငါးလှော် /ə-ləu/ หรือ ‘ปลาตะกุ่มทุก’ เพราะถือว่าเป็นปลาน้ำ
 จืดที่มีรสชาติดีที่สุด อีกทั้งยังแสดงค่านิยมในการทำทรงผมในยุคหนึ่งของหญิงสาวชาวพม่า คือ
 ต้องมี ခံင် /zə-dāu/ ‘ชะเด้าก่’ จึงจะถือว่าเป็นผู้หญิงที่งดงาม, สำนวน ငုတ်မိဝိက မိဝိက
 ကို ချိုးထင် ၊ အခုတ်မိဝိက မိဝိကကို သူ့ခိုးထင် /hŋé/ mə-oi ká hsé'-yé' kò cho thin ?ə-ché' mə-
 oi ká əə-mé' kò kə-kho thin/ ‘ไม่รู้จักนก คิดว่านกเอี้ยงสาริกาเป็นนกเขา ไม่มีสัญญาณ คิดว่า
 ลูกเขยเป็นขโมย หมายถึง ‘ไม่รู้อะไรชัดเจนแล้วทำผิดพลาดกลายเป็นเรื่องน่าำชัน เป็นสำนวนที่มี
 ที่มาจากนิทาน Ms. Shun Lae Win (ခေါ်ရွှန်းလှိုင် /dò-shun-lé-win/, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2558)
 กล่าวว่า “สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มาจากนิทานำชันของชาวพม่า คือ ลูกเขยคนหนึ่งออกไปเที่ยว
 ำชันนอกแล้วกลับบ้านดึกดั้นจึงแอบย่องเข้าบ้าน ฝ่ายพ่อตาเม่ยายคิดว่าเป็นขโมยจึงรุมทำร้าย กว่า
 จะรู้ว่า เป็นลูกเขยตัวเองก็ทำให้บาดเจ็บเสียแล้ว” นอกจากนี้สำนวนนี้ยังนำธรรมชาติ คือ “นกเอี้ยง
 สาริกา” และ “นกเขา” เป็นนกที่พบได้ทั่วไปในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มาเปรียบ
 ว่า เมื่อไม่รู้จักว่าเป็นนกชนิดใดแน่ชัด เพราะได้ยินเพียงเสียงร้องเท่านั้น ก็งอ่าคาดเดาไปต่างๆ
 นานา เพราะอาจคาดเดาผิดได้ เพราะแท้จริงแล้วลักษณะของนกทั้งสองชนิดนี้ไม่คล้ายคลึงกันเลย
 เรื่องนี้จึงกลายเป็นเรื่องเล่าำชันไป

ส่วนสำนวนไทยก็มีสำนวนที่มาจากนิทานเช่นเดียวกัน เช่น สำนวน “ชวานากับงูเห่า”
 เป็นสำนวนที่มาจากนิทานอีสปเรื่องหนึ่งที่เล่าว่า มีชายคนหนึ่งกำลังจะตายด้วยความหนาวจึงเกิด
 ความสงสาร และเอางูตัวนั้นมาไว้ใกล้ๆ ตัว เพื่อจะให้ความอบอุ่นแก่มัน แต่เมื่องูตัวนั้นสบายขึ้น
 มันก็กัดชายคนนั้นเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ได้ช่วยชีวิตมันไว้ (รัชณี ซอโศตติกุล, 2544: 539)
 สำนวนนี้นำมาใช้เปรียบกับการทำคุณแก่คนพาลแล้วกลับเป็นผลร้ายแก่ตนเอง หรือบางครั้งใช้พูด
 เเชิงประชดประชันผู้ที่มีลักษณะเนรคุณ, ‘ไม่รู้จักตอบแทนบุญคุณต่อผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ’ สำนวน
 อีกสำนวนหนึ่งที่มาจากนิทานเช่นเดียวกัน คือ สำนวน “กบเลือกนาย” รัชณี ซอโศตติกุล (2544: 7)
 กล่าวว่า “สำนวนกบเลือกนาย มาจากนิทานที่เล่ากันว่า กบฝูงหนึ่งอยากได้นายมาปกครองพวกตน
 จึงขอร้องให้เทวดามาช่วย เทวดาจึงโยนขอนไม้มาให้ท่อนหนึ่งให้เป็นนายของพวกกบ ต่อมาพวก
 กบรู้สึกเบื่อขอนไม้ เพราะไม่เห็นว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นจึงร้องขอเทวดาให้ส่งนายมาให้ใหม่ เทวดาจึง
 ส่งนกกระสามาให้ ปรากฏว่านกกระสาจับกบกินหมด” สำนวน “กบเลือกนาย” จึงเป็นสำนวนที่
 นำมาเปรียบกับผู้ที่ต้องการเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาอยู่เรื่อยๆ อย่งไรก็ตาม แม้ว่าสำนวนนี้จะมีเค้าที่มา
 จากนิทาน แต่สัตว์ที่นำมาเปรียบในนิทานนั้นๆ หากไม่มีปรากฏอยู่ในสังคมเลย ทั้งผู้เล่าและผู้ฟังคง
 จินตนาการภาพต่างๆ ไม่ได้ ดังนั้น เหล่าบรรดาสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในนิทานเรื่องต่างๆ ย่อมแสดงให้เห็น

เห็นถึงความใกล้ชิดกับธรรมชาติของคนในสังคมที่รู้จักสังเกตและนำสัตว์เหล่านั้นมาผูกโยงเป็นเรื่องราว เป็นนิทานสอนใจ หรือเป็นสำนวนสั่งสอนลูกหลาน

นอกจากนี้ สำนวนไทยยังนำพฤติกรรมของสัตว์มาเปรียบเป็นสำนวน เพื่อให้ลูกหลานเกิดจินตภาพหรือตระหนักถึงผลเสียของการกระทำบางอย่างอีกด้วย เช่น สำนวน “ปลาหมอตายเพราะปาก” สำนวนนี้มาจากการสังเกตลักษณะของปลาหมอที่ชอบพ่นฟองอากาศขึ้นมาเหนือน้ำ เมื่อชาวประมงหรือคนหาปลาเห็นฟองปุดๆ ที่บริเวณไหนก็จะรู้ว่าบริเวณนั้นมีปลาหมอ ดังนั้นจึงสามารถจับปลาชนิดนี้ได้โดยง่ายตาย สำนวนนี้จึงเป็นสำนวนที่นำมาใช้เปรียบกับคนที่พูดพล่อยจนได้รับอันตราย เป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่มักนำมาตั้งสอนบุตรหลานให้ระมัดระวังเรื่องคำพูดของตนเอง อีกสำนวนที่มีความน่าสนใจ คือ สำนวน “พื้นฝอยหาคะเจ็บ” เป็นสำนวนที่มีความหมายว่า รือพื้นเรื่องไม่ดีที่เกิดขึ้นนานมาแล้วมาพูดให้เสียใจ สำนวนนี้ นำ “ตะเจ็บ” ซึ่งเป็นสัตว์จำพวกเดียวกับตะขาบ มักพบในพื้นที่เขตร้อนชื้นและพบได้ทั่วไปในประเทศไทยมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่อันตรายหรือสิ่งที่ไม่ดีที่ไม่อยากให้นำมากล่าวอีก

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ကြက်မှ အရိုး ၊ ငှက်မှ အရိုး /cɛ̃' hmà ʔə-yo lù hmà ʔə-myo/ ไก่ที่กระดูก คนที่กระดูก หมายถึง ไก่จะมีความกล้าหาญในการต่อสู้จิกตี หรือไม่มีก็ขึ้นอยู่กับเชื้อสายของมัน เช่นเดียวกับ ความประพฤติหรือนิสัยของคน มักเป็นไปตาม เผ่าพันธุ์</p>	<p>ไก่อ่อน หมายถึง ผู้ที่อยู่ในฐานะตัวสำรอง ซึ่งจะเรียกมาใช้เมื่อไรก็ได้ ไก่อ่อน, ไก่อ่อนสอนขัน หมายถึง ผู้มีประสบการณ์น้อย ยังไม่รู้ทัน เล่ห์เหลี่ยมของคน</p>
<p>ငှက်မဝိက ဆက်ရက်ကို ချိုးဝင် ၊ အချက်မဝိက သမက်ကို သူချိုးဝင် /hŋɛ̃' mə-əi ká hsɛ̃'-yɛ̃' kò cho thin ʔə-chɛ̃' mə-əi ká əə-mɛ̃' kò kə-kho thin/ ไม่รู้จักนก คิดว่านกเอี้ยงสาริกาเป็นนกเขา ไม่มีสัญญาณ คิดว่าลูกเขยเป็นขโมย หมายถึง ไม่รู้อะไรชัดเจนแล้วทำผิดพลาด กลายเป็นเรื่องน่าจําจัน</p>	<p>งเป็นไก่ตาแตก หมายถึง งมากจนทำอะไรไม่ถูก ลูกไก่อยู่ในกำมือ หมายถึง ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจ ไม่มีทางหนี หรือทางต่อสู้ รู้อย่างเป็ด หมายถึง รู้ไม่จริงสักอย่างเดียว</p>

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>တမာလဉ်းနု ငွေးလဉ်းဥ /tə-mà lè nú ce lè 7ú/ สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่ หมายถึง ในเดือนกุมภาพันธ์ ต้นสะเดาจะแตก ใบอ่อนซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับเวลาที่ นกแก้ววางไข่</p>	<p>กาคาบพริก หมายถึง ลักษณะที่คนผิวดำแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสี แดง กาในฝูงหงส์ หมายถึง ผู้ที่ต่ำศักดิ์เมื่อ ไปเข้าสมาคมกับ ผู้สูงศักดิ์มักถูกดูหมิ่น</p>
<p>ပေ တစ်ဝါး ၊ ကျီး တစ်သား /pè tət-ei ci tət-ea/ ลาน หนึ่งผล กา หนึ่งลูก หมายถึง ในช่วงชีวิตของต้นลานจะออกผลเพียง ครั้งเดียว ส่วนกาที่ออกลูกเพียงครั้งเดียวเช่นกัน</p>	<p>เสียงนกเสียดกา หมายถึง ความเห็นของคนที่ไม่มีความ เห็นแย้งแย้ง หมายถึง แสดงอาการดีอกดีใจหรือสนุกสนาน ด้วยการกระโดดโลดเต้น</p>
<p>ကြေးထူ မပူ ၊ သန်းထူ မသား /cwe thù mə-pù san thù mət-ya/ หนีสินรุงรัง ไม่เดือดร้อน เหมามาก ไม่คัน หมายถึง ไม่สนใจอีกต่อไป</p>	<p>นกน้อยทำรังแต่พอตัว หมายถึง การจะทำสิ่งใดควรทำแต่พอสมฐานะ ของตนเอง</p>
<p>ခြံကို ဝံ့ဝု ဝမာပြု /chá kò pòŋ óu pət-mà pyú/ จงทำเหมือนปลวก หมายถึง ให้ค่อยๆ สะสมปัญญาความรู้ สะสม ทรัพย์สินเหมือนปลวกที่ค่อยๆ สร้างจอมปลวก ขึ้นมา</p>	<p>นกสองหัว หมายถึง คนที่ทำตัวฝักใฝ่เข้าด้วยทั้ง 2 ฝ่ายที่ไม่ เป็นมิตรกัน โดยหวังประโยชน์เพื่อตน ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว หมายถึง ทำอย่างเดียวได้ผล 2 อย่าง, ลงทุนครั้ง เดียวได้ผลกำไร 2 ทาง</p>
<p>ငါးပိန်ငှဲလောက် ၊ ရွှေငှဲကျောက် /ŋa-pí hnín lâu? shwè hnín câu?/ กะปิและหนอน ทองและหิน หมายถึง ของที่คู่กัน ขาดกันไม่ได้</p>	<p>หาหาใส่หัว หมายถึง รนหาเรื่องเดือดร้อนรำคาญมาใส่ตน</p>

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>မတေးရက် လောက်တက် /mə-sa yé? láu? té?/ ไม่กล้ากิน หนอนขึ้น หมายถึง อย่าเสียดายของบางอย่างจนเกินควร</p> <p>ခုယူလည်း အဆန် ၊ လူယူလည်း အကြိ /khə-yú hmà lé ?ə-hsàn lù hmà lé ?ə-càn/ หอยขอมมีเนื้อ คนขอมมีความคิด หมายถึง คนเราต้องมีความสามารถและ สติปัญญา</p>	<p>จมูกมด หมายถึง ที่ไหนตัวหรือรู้ตัวทันเหตุการณ์ น้ำตาลใกล้หมด ใครจะอดได้ หมายถึง ชายหญิงที่ใกล้ชิดกันมากขอมห้ามใจ ไม่ให้รักกัน ได้ยาก แมลงเม่าบินเข้ากองไฟ หมายถึง คนจำนวนมากที่พากันเข้าไปหาที่ตาย หรือที่หายนอย่างโง่เขลา</p>
<p>ငါး ငါးဘလောက် ၊ မလား ဆံဘလောက် /ŋa ŋa-əə-lâu? mə-ya zə-dâu?/ ปลา ปลาตะลุมพุก เมีย ชะเคี้ยก หมายถึง ในบรรดาปลาทั้งหลาย ปลาตะลุมพุก เป็นปลาที่มีรสชาติดีที่สุด เช่นเดียวกับผู้หญิงที่ ควรหามาเป็นภรรยาจะต้องมีชะเคี้ยก</p>	<p>พีนฝอยหาคะเจ็บ หมายถึง รื้อพินเรื่องไม่ดีที่เกิดขึ้นนานมาแล้วมา พูดให้เสียใจ เกลือเป็นหนอน, ไล่เป็นหนอน หมายถึง ญาติมิตร สามภรรยา บุตรีธิดา เพื่อน ร่วมงาน หรือคนในบ้าน คิดคดทรยศ</p>
<p>ငါးပတ် ပုဝ်ပုဝ်၊ ငရုတ် ဝိဝိဝိ /ŋa-pá? pòu?-pòu? ŋə-yòu? sá?-sá?/ ปลาค้าว เน่าเน่า ฟริก ฝืดฝืด หมายถึง ความฝืดของฟริกสามารถกลบกลิ่น ของปลาได้</p>	<p>หนอนบ่อนไล่ หมายถึง ฝ่ายตรงข้ามที่เข้ามาทำที่เป็นพวกเพื่อ บ่อนทำลาย</p>
<p>တော်လင်းနေ ပုဂ္ဂိုလ် /tə-əə-lin nè bə-zùn əè/ แดดเดือนกันยายน กุ้งตาย หมายถึง ในเดือนกันยายน แม้ว่าจะเป็นหน้าฝน แต่มีแดดร้อน อุณหภูมิสูงมากจนกุ้งตาย</p>	<p>หนอนหนังสือ หมายถึง คนที่ชอบหมกหมุ่นอยู่กับการอ่าน หนังสือ เลี้ยงมาตั้งแต่ดินเท่าฝายหอย หมายถึง เลี้ยงดูมาตั้งแต่ยังเป็นทารก</p>
<p>တစ်ကောင်ကြွက် တစ်မျက်နှာ /tə-kàun cwé? tə-myé?-hnà/ /tə-kàun cwé? tə-myé?-hnà/ /tə-kàun cwé? tə-myé?-hnà/</p>	<p>ปากหอยปากปู หมายถึง ชอบนินทาเล็กนินทาน้อย, ไม่กล้าพูด,</p>

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หนูหนึ่งตัว หนึ่งหน้า หมายถึง คนที่ไร้พ่อแม่ญาติพี่น้องย่อมรู้ลึก โคดเดี่ยว เพราะไม่มีที่พึ่งพา</p> <p>မာယာနေဝ ကြောင်သေမှ /mə-ya nè sá càun èè hmá/ เริ่มอยู่กับเมีย แมวตาย หมายถึง สามีที่ต้องการแสดงอำนาจให้ภรรยา หวาดกลัว</p> <p>ခွေးဖိုးတစ်ထောင် ၊ ကြောင်ဖိုးတစ်သိန်း /khwe pho tə-thàun càun pho tə-eein/ มูลค่าของหมาหนึ่งพัน มูลค่าของแมวหนึ่งแสน หมายถึง เปรียบสิ่งหนึ่งที่มีค่าหรือด้อยค่ากว่าสิ่ง หนึ่ง เช่น คนที่รักมากกว่าหรือน้อยกว่า</p> <p>ခွေးလိမ္မာ အဗြီးကုပ် ၊ ကျွန်လိမ္မာ နေ့ဘက်ဆုတ် /khwe lèin-mà ʔə-myi-kôu' cùn lèin-mà nâu?-hsôu?/ หมาฉลาด หางตก ทาสฉลาด ถอยหลัง หมายถึง หมาที่ฉลาดเมื่ออยู่ข้างกายเจ้านาย หาง ของมันจะตก ทาสที่เฉลียวฉลาด ย่อมเข้าใฝ่เจ้านาย อย่างรู้ใจ โดยไม่ต้องคอยบอกกล่าวทุกอย่าง</p> <p>လူပု စိတ်တို ၊ ခွေးပု ရန်လို /lù-pú sèi?-tò khwe-pú yàn-lò/ คนเตี้ย ขี้โมโห หมาเตี้ย ช่างหาเรื่อง หมายถึง ให้หลีกเลี่ยงคนที่มีลักษณะดังกล่าว</p> <p>လက်ဝဲဖူးချိန် ခွေးရူးချိန် /lé?-pàn phu chèin khwe yu chèin/ ช่วงเวลาที่ดอกจီวบาน หมาเป็นบ้า</p>	<p>พูดไม่ขึ้นหรือพูดไม่มีใครสนใจฟัง (ใช้แก่ผู้น้อย)</p> <p>จับปูใส่กระด้ง หมายถึง ยากที่จะทำให้อยู่นิ่งๆ ได้</p> <p>จับปลาสองมือ หมายถึง หมายถึงเอาให้ได้ทั้ง 2 อย่าง, เสี่ยงทำ การ 2 อย่างพร้อมๆ กัน ซึ่งอาจไม่สำเร็จทั้ง 2 อย่าง</p> <p>ใจปลาชิว หมายถึง ใจเสาะ, ไม่อดทน, ขอมแพ้ง่าย</p> <p>ปลาหมอตายเพราะปาก หมายถึง คนที่พูดพล่อยจนได้รับอันตราย</p> <p>ปลาใหญ่กินปลาเล็ก หมายถึง ประเทศหรือคนที่มีอำนาจ หรือผู้ใหญ่ ที่กดขี่ข่มเหงผู้น้อยหรือผู้น้อย</p> <p>งูๆ ปลาๆ หมายถึง มีความรู้อย่างผิวเผิน, รู้เพียงเล็กๆ น้อยๆ, รู้ไม่จริง</p> <p>ชวานากับงูเห่า หมายถึง ทำคุณแก่คนพาลจะเป็นผลร้ายแก่ ตนเอง</p> <p>จิ้งจกทัก หมายถึง คำตักเตือนแม้เล็กน้อยก็ควรรับฟัง</p>

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง เดือนกุมภาพันธ์ เดือนมีนาคมเป็น ช่วงเวลาที่ดอกจ๊วบานและหมาเป็นบ้า</p> <p>လမ်းမဝီ ခွေးနောက်လိုက် /lan mə-əí khwe nàu?-lái?/ ไม่รู้จักถนน ตามหมาไป</p> <p>หมายถึง ในการเดินทางท่องเที่ยว หากหลงทาง ให้เดินตามหมาไปจะถึงที่ที่มีคนอยู่ได้ในที่สุด</p> <p>ဆင်စွယ်မှန် ပိုးမား /hsin-swè hmàn po mə-sa/ งาช้างแท้ หนองไม่กิน</p> <p>หมายถึง คนทำดี ไม่มีผลร้าย</p> <p>ဆင်သွားလျှင် လမ်းပြစ် /hsin əwa hlyin lan phyí?/ ถ้าช้างไป เป็นถนน</p> <p>หมายถึง ทางที่ช้างเดินสามารถวางใจได้ว่าเป็น ทางที่มั่นคง, หากไม่มีถนนให้ช้างเดิน เปรียบเสมือนคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจที่บัญญัติไว้ และถือเป็นแนวปฏิบัติสืบทอดไป</p> <p>မြင်း အုန်းခွံ ၊ ကျွန် ကုလား ၊ မလား တောသူ /myin ʔəŋ-gùn cùn kə-la mə-ya tə-əu/ ม้า (สี)เปลือกมะพร้าว ทาส แยก เมีย ชาวป่า</p> <p>หมายถึง ม้าหากมีสีเปลือกมะพร้าวจะดีที่สุดใน ทาสหากเป็นแยกจะดีที่สุดใน หากหาเมียให้หาชาว ป่าจะดีที่สุดใน เพราะมีความอดทนและซื่อสัตย์</p> <p>လှေအဆင်း ၊ မြင်းအတက် /hlè ʔə-hsin myin ʔə-té?/ การลงเรือ การขึ้นม้า</p>	<p>สอนจะเข้าให้ว่ายน้ำ</p> <p>หมายถึง สอนสิ่งที่เขารู้ดีหรือที่เขาถนัดอยู่แล้ว</p> <p>หนีเสือปะจระเข้</p> <p>หมายถึง หนีภัยอันตรายอย่างหนึ่งแล้วต้องพบ ภัยอันตรายอีกอย่างหนึ่ง</p> <p>เลี้ยงลูกเลี้ยงลูกจระเข้</p> <p>หมายถึง บำรุงเลี้ยงลูกศัตรูหรือลูกคนพาล จะ ได้รับความเดือดร้อนในภายหลัง</p> <p>ใจดีสู้เสือ</p> <p>หมายถึง ทำใจกล้า บังคับจิตใจไม่ให้หวั่นไหว เมื่อเผชิญอันตรายร้ายแรง</p> <p>หน้าเนื้อใจเสือ</p> <p>หมายถึง มีหน้าตาแสดงความเมตตา แต่ใจ เหี้ยมโหด</p> <p>ถาพี้เลี้ยงลิง</p> <p>หมายถึง การปกครองคนหมู่มากที่ไม่อยู่ใน ระเบียบวินัย ย่อมเดือดร้อนรำคาญ</p> <p>ลิงได้แก้ว, วานรได้แก้ว</p> <p>หมายถึง ผู้ที่ไม่รู้คุณค่าของสิ่งที่มีค่าที่ได้มาหรือ ที่มีอยู่</p> <p>ลิงหลอกเจ้า</p> <p>หมายถึง ล้อหลอกผู้ใหญ่เวลาผู้ใหญ่เผลอ</p> <p>กระต่ายตื่นตูม</p> <p>หมายถึง ใช้เปรียบคนที่แสดงอาการตื่นตกใจ</p>

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง คอรัมีสตีระมัดระวัง</p> <p>ဝေဝဠိကွန် ၊ ထွန်ထွန်နွား /zè ói cùn thùn éi nwa/ ทาสที่ใช้งาน วัวที่ไถคราด</p> <p>หมายถึง ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ก็ตามให้ ปฏิบัติงานอย่างนอบน้อมและแข็งขัน</p> <p>နွားရိုသသူ နွားကြောင့်ပူ ၊ သားရိုသသူ သားကြောင့်ပူ /nwa shí ၈၈ ၈၈ nwa câun bù ea shí ၈၈ ၈၈ ea câun bù/ ผู้ที่มีวัว ย่อมเดือดร้อนเพราะวัว ผู้ที่มีลูก ย่อม เดือดร้อนเพราะลูก</p> <p>หมายถึง ถ้าเลี้ยงสัตว์ สัตว์ย่อมนำความเดือดร้อน มาให้ ถ้ามีลูก ลูกย่อมนำความเดือดร้อนมาให้ (ใช้พูดแสดงความเห็นใจ)</p>	<p>ง่ายโดยไม่ทันสำรวจให้ถ่องแท้ก่อนหมายถึง กระต่ายหมายจันทร์</p> <p>หมายถึง ผู้ชายหมายปองผู้หญิงที่มีฐานะดีกว่า กบในกะลาครอบ</p> <p>หมายถึง ผู้มีความรู้และประสบการณ์น้อย แต่ สำคัญคนว่ามีความรู้มาก</p> <p>กบเลือกนาย</p> <p>หมายถึง ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนผู้บังคับบัญชาอยู่ เรื่อยๆ</p> <p>หนูดกถึงข้าวสาร</p> <p>หมายถึง ผู้ชายที่มีฐานะไม่ค่อยดีได้แต่งงานกับ ผู้หญิงที่ร่ำรวย</p>
<p>မသားနွှဲနွား မသနားရ /mə-ya hnín nwa mə-၈၈-na yá/ เมียและวัว ไม่ควรสงสาร</p> <p>หมายถึง หากสงสารเมียและวัวจะทำให้ควบคุม ยาก</p>	<p>แมวไม่อยู่หนูระเริง</p> <p>หมายถึง ผู้ใหญ่ไม่อยู่ผู้น้อยก็เหลิงกึกคะนอง</p> <p>ข้อมแมวขาย</p> <p>หมายถึง ตกแต่งคนหรือสิ่งของที่ไม่ดีหรือมีค่าน้อยโดยมีเจตนาจะหลอกลวงให้ผู้อื่นเชื่อว่าดี</p>
<p>မိုးနွှဲနွားသိုး အဝိုးမရ /mo hnín nwa eo ၇၈-so mə-yá/ ฝนและวัวพ้อพันธุ์ ควบคุมไม่ได้</p> <p>หมายถึง ไม่มีใครสามารถห้ามสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้น ตามธรรมชาติไม่ให้เกิดขึ้นได้</p>	<p>ยื่นหมูยื่นแมว</p> <p>หมายถึง แลกกันโดยต่างฝ่ายต่างให้และรับใน เวลาเดียวกัน</p> <p>เล่นกับหมาหมาเลียปาก เล่นกับสากสากต่อยหัว</p> <p>หมายถึง ลดตัวลงไปหรือวางตัวไม่เหมาะสมจึง ถูกลามปาม</p>

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
	<p>ผู้เหมือนหมาจนตรอก หมายถึง ฮีตผู้เพราะไม่มีทางหนี</p> <p>หมากัดไม่เห่า หมายถึง คนที่ต่อสู้อหรือตอบโต้โดยไม่เตือนล่วงหน้า</p> <p>หมากัดอย่ากัดตอบ หมายถึง อย่าลดตัวลงไปต่อสู้อหรือต่อปากต่อคำกับคนพาล หรือคนที่มีศักดิ์ต่ำกว่า</p> <p>หมาจู้ไม่มีใครยกหาง หมายถึง คนที่ชอบยกตัวเอง, คน โอ้อวด</p> <p>หมาหยอกไก่ หมายถึง ชายที่ชอบหยอกล้อหญิงสาวในเชิงขู่อสาวเป็นที่เล่นที่จริง</p> <p>ช้างเท้าหน้า หมายถึง มีความสำคัญเพราะเป็นผู้นำ</p> <p>ควัวให้คูหาง คุณางให้คูแม่, คูช้างให้คูหาง คุณางให้คูแม่ หมายถึง ให้รู้จักพิจารณาผู้หญิงที่จะเลือกเป็นคู่ครอง โดยดูจากนิสัยใจคอและความประพฤติของมารดา</p> <p>ตกม้าตาย หมายถึง แพ้, เสียเชิง</p> <p>ม้าดีตกะโหลก หมายถึง มีกิริยากระโดดกระเดกถูกลนหรือไม่</p>

ตารางที่ 61 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์สัตว์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
	<p>เรียบริ้อย (มักใช้แก่ผู้หญิง)</p> <p>อัศวินม้าขาว หมายถึง ผู้ที่มาช่วยแก้ไขสถานการณ์คับขัน</p> <p>รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี หมายถึง จะเลี้ยงดูลูกให้ดีต้องดูแลใกล้ชิด ไม่ปล่อยปละละเลย</p> <p>วัวล้มดิน หมายถึง คนที่ได้ดีแล้วล้มฐานะเดิมของตน</p> <p>วัวสันหลังหะ, วัวสันหลังขาด หมายถึง คนที่มีความผิดติดตัว ทำให้คอย หวาดระแวง</p> <p>วัวหายล้อมคอก หมายถึง ของหายแล้วจึงจะเริ่มป้องกัน, เรื่องเกิดขึ้นแล้วจึงคิดแก้ไข</p> <p>ความวัวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก หมายถึง เรื่องเดือดร้อนเก่ายังไม่ทันหมด ก็มีเรื่องเดือดร้อนใหม่เข้ามาอีก</p> <p>แพะรับบาป หมายถึง คนที่รับเคราะห์กรรมแทนผู้อื่นที่ทำ กรรมนั้น</p> <p>แกะดำ หมายถึง คนที่ทำอะไรผิดเพื่อนผิดฝูงในกลุ่ม นั้นๆ (ใช้ในทางไม่ดี)</p>

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า จำนวนสามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะพันธุ์สัตว์ที่พบในทั้งสองประเทศและยังสะท้อนให้เห็นถึงความแน่นอนกับธรรมชาติของคนทั้ง 2 ประเทศที่มีมาอย่างยาวนาน เมื่อพิจารณาจะพบว่า เนื่องจากสังคมพม่าและสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ทั้งจำนวนพม่าและจำนวนไทยจึงนำสัตว์ที่ใช้แรงงานในการเพาะปลูกมาเปรียบเทียบเหมือนกันมีวัวควายเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีจำนวนที่นำสัตว์เลี้ยงมาเปรียบเทียบเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะหมาและแมว แสดงให้เห็นว่ามนุษย์กับสัตว์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่ในอดีต สอดคล้องกับคำกล่าวของรัชนี ซอ โสติกกุล (2551: คำนำ) ที่ได้กล่าวถึงสัตว์ในจำนวนไว้ว่า “มนุษย์กับสัตว์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาช้านานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ที่มนุษย์เลี้ยงไว้ด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ มนุษย์เลี้ยงสัตว์ไว้เป็นเพื่อน เช่น สุนัข แมว บางคนนิยมเลี้ยงสัตว์ไว้ดูเล่นหรือเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น นก ปลา นอกจากนี้มนุษย์ยังเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งาน เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ฯลฯ และในประเทศที่อากาศหนาวยังเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อเอาขนมาทำเป็นเครื่องนุ่งห่มอีกด้วย เช่น ขนแกะ” จำนวนที่กล่าวในข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าชาวพม่าและชาวไทยมีความผูกพันกับสัตว์มากจนสามารถนำลักษณะและพฤติกรรมของสัตว์มาเปรียบเทียบเป็นจำนวนได้

5.1.4 ลักษณะของพันธุ์พืช

นอกจากลักษณะของพันธุ์สัตว์แล้ว ลักษณะของพันธุ์พืชก็สามารถสะท้อนสภาพทางธรรมชาติของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยไม่ได้แตกต่างกันมากนัก ลักษณะของพันธุ์พืชที่พบในจำนวนพม่าและจำนวนไทยจึงเป็นพันธุ์พืชทั่วไปที่สามารถพบได้ในเขตเมืองร้อนเช่นเดียวกับพันธุ์สัตว์ดังได้กล่าวมาแล้ว

จากการศึกษาพบว่า ชาวพม่าและชาวไทยรับประทานข้าวเป็นอาหารหลักจึงปรากฏจำนวนที่เกี่ยวกับข้าวเป็นจำนวนมาก คือ จำนวนพม่ากล่าวว่า ကိုလင်ကလွဲ ဖွင့်ဆွန်ကွဲ /kó-lin ká lwe phwe hnîn hsàn kwe/ หลงผิวของตน ห่างเหินแกลบและข้าว, ဆန်ဖြူဆန်ကောင်း ဝောင်းမှဝါ ၊ လူတိုသူဘေး ဝေါင်းမှဝါ /hsàn-phyù hsàn-kaun thaun hmá éi lù dó 00-bo paun hmá éi/ ข้าวสารขาวข้าวสารดี ตำคู้จิ้งจู้ ใจของคนทั้งหลาย คบคู้จิ้งจู้, ဝမ်းအောင် ခုနစ်ခုတ် ၊ ရေအောင် တစ်မုန့် /tə-min ʔə-ééʔ khwə-nə-yéʔ yè ʔə-ééʔ tə-mə-néʔ/ อายุของข้าว เจ็ดวัน อายุของน้ำ หนึ่งเช้า และ ဖုံးတုန်းလုံးတုန်း တန်ဆောင်မှန်း /phoŋ-don-ɔŋ-don də-hsàun-moŋ/ ข้าวออกรวงในเดือนพฤศจิกายน ส่วนจำนวนไทยกล่าวว่า ข้าวแดงแกงร้อน, ข้าวยากหมากแพง, ข้าวใหม่ปลามัน, ทูบหม้อข้าวตัวเอง และหนูดกถึงข้าวสาร

นอกจากนี้ ทั้งในสังคมพม่าและสังคมไทยยังปลูกพืชผักผลไม้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นไม้เถา ได้แก่ น้ำเต้า พักทอง และเถาวัลย์เปรียง ไม้ล้มลุก ได้แก่ จิง ข่า ขมิ้น ข้าวพริก ผักชี กระเทียม ถั่ว งา กล้าย กระเจี๊ยบ สับปะรด กก และอ้อย ไม้ต้น ได้แก่ ไทร โพธิ์ จั้วลาน ตาลโตนด หมากร สะเดา กุ่มบก ใฝ่ กระถินพิมาน มะขาม มะม่วง มะตูม และชา ผลผลิตของไม้ต้นและส่วนของเชื้อราที่ออกเป็นดอก ได้แก่ หน่อไม้และเห็ด

พืชผักผลไม้เหล่านี้ล้วนเป็นพืชพันธุ์ในเขตร้อน แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ พืชพันธุ์ที่ปรากฏในสำนวนสามารถสะท้อนสภาพวิถีชีวิตของคนทั้งสองชนชาติที่ผูกพันกับธรรมชาติเหล่านี้ได้ เช่น สำนวนพม่ากล่าวว่า ချွန်ုပ်တို့လက်ခြား ကြက်သားနှင့် မလဲလဲ /shwè-chin-pàun lé' -cha cé'-ea hnín mə-le pàun/ ใบกระเจี๊ยบของระหว่างมือ* ไม่ยอมแลกด้วยเนื้อไก่ สำนวนนี้แสดงให้เห็นค่านิยมของชาวพม่าที่นิยมกินใบกระเจี๊ยบ ใบกระเจี๊ยบมีรสชาติเปรี้ยว ใช้ทำเป็นน้ำซุบแก๊รสเลี่ยน เพราะชาวพม่านิยมกินอาหารที่มีน้ำมันหรือรสชาติมัน ดังนั้น ซุบใบกระเจี๊ยบจึงเป็นที่นิยมอย่างมาก วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 175) กล่าวว่า “ใบกระเจี๊ยบปรุงเป็นอาหารได้ทั้งต้มและผัด หากต้มจะเรียกว่า หนิงบ่องฮิง โฉ (ချွန်ပိုင်ဝင်းရှီ /chin-pàun hin-chò/) หรือนำมาผัดเรียกว่า หนิงบ่องจ่อ (ချွန်ပိုင်ခေကြီ /chin-pàun cò/) ใบกระเจี๊ยบจัดได้ว่าเป็นอาหารประจำสำหรับช่วยเจริญอาหารและแก้เลี่ยนไปในตัว” ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ไปพำนักอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ทำให้สังเกตเห็นว่า ปัจจุบันชาวพม่ายังคงนิยมรับประทานซุบใบกระเจี๊ยบ (ချွန်ပိုင်ဝင်းရှီ /chin-pàun hin-chò/) คู่กับอาหารหลัก ซึ่งสามารถพบซุบใบกระเจี๊ยบได้ตามร้านอาหารทั่วไป โดยร้านอาหารส่วนใหญ่จะตักซุบใบกระเจี๊ยบให้ลูกค้าโดยไม่คิดเงินและลูกค้าสามารถขอเพิ่มได้ตามความต้องการ

สำนวนพม่าสำนวนต่อมาที่มีความน่าสนใจ คือ สำนวน ကွင်းရိုးတစ်ည /lé'-phé' tē-yo kun-yo tē-hhà/ ใบชาหนึ่งก้าน ก้านหมากหนึ่งจั่ว** หมายถึง หากใบชาดีเพียงแค่น้ำหนึ่งก้านก็ได้รับรสชาติเช่นเดียวกับหมากหากมีรสชาติดีก็ไม่ต้องกินในปริมาณมาก สำนวนนี้แสดงให้เห็นค่านิยมของคนพม่าที่ยังนิยมกินหมาก (ကွင်းယာ /kun-yà/) และดื่มน้ำชา (ကွင်း /lé'-phé' yè can/) ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน จึงอาจถือเป็นวัฒนธรรมด้านการกินอย่างหนึ่งของชาวพม่า ด้านวัฒนธรรมการกินหมากนั้น ปัจจุบันผู้วิจัยพบว่ารัฐบาลของประเทศสาธารณรัฐ

* ใบกระเจี๊ยบมีลักษณะเป็นแฉกเหมือนง่ามระหว่างนิ้วมือ

** คำว่า ည /hhà/ ผู้วิจัยแปลว่า ‘จั่ว’ ตามการนิยามศัพท์ของอรนุช นิยมธรรม และวิรัช นิยมธรรม แต่โดยปริยายแล้วสำนวน ကွင်းရိုးတစ်ည /kun-yo tē-hhà/ ‘ก้านหมากหนึ่งจั่ว’ หมายถึง การกินหมากเพียงจำนวนน้อยนิด อาจเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของหมากหนึ่งลูกเท่านั้น

แห่งสหภาพเมียนมาร์มีความพยายามในการจัดระเบียบเรื่องการกินหมากของประชาชนในประเทศ อยู่พอสมควร เนื่องจากต้องการให้ชาวพม่ามีระเบียบวินัยเรื่องการคายขานหมากหรือการบ้วนน้ำหมากทิ้งในสถานที่ที่เหมาะสม รัฐบาลจึงพยายามติดป้ายห้ามบ้วนน้ำหมากในสถานที่ราชการและในที่สาธารณะบางสถานที่ เช่น โรงภาพยนตร์ โรงละคร ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ จะจัดเตรียมถังขยะ เพื่อให้ลูกค้าที่กินหมากได้บ้วนน้ำหมากลงในถังขายนั้นโดยเฉพาะ เพราะคนพม่าบางคนกินหมากมาตั้งแต่วัยรุ่นจนกระทั่งวัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา การจะห้ามไม่ให้ชาวพม่ากินหมากย่อมเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง ปัจจุบันหากนั่งรถเที่ยวชมในเมืองต่างๆ ของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ก็จะพบร้านขายหมากคำหรือ ကွမ်းဘောခိုင်း /kun-yà-hsain/ วางขายหมากคำอยู่ทั่วไปบริเวณ และในบางครั้งพ่อค้าขายหมากคำก็จะนำหมากคำบรรจุใส่ถุงเดินขายตามท้องถนนและขายบนรถโดยสารประจำทางขณะรถติด ส่วนวัฒนธรรมการดื่มชานี้ยังพบทั่วทุกที่ของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เพราะชาวพม่านิยมดื่มชาเป็นอย่างมาก ร้านชาใหญ่ๆ ที่เปิดในชุมชนจะเปิดแทบตลอดทั้งวันทั้งคืนทีเดียว ร้านน้ำชาของพม่าจึงเป็นแหล่งรวมผู้คนที่สำคัญๆ ไปมา รวมทั้งเป็นแหล่งสำหรับพบปะสังสรรค์ของเพื่อนฝูงที่นิยมมานั่งดื่มชาเพื่อถกเถียงประเด็นความรู้หรือข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศและทั่วโลก ปัจจุบันพบว่าร้านน้ำชาไม่ได้ขายเฉพาะน้ำชาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขายอาหารประเภทต่างๆ และกับแกล้มที่สามารถนำมากินร่วมกับน้ำชาได้ด้วย เช่น ปาท่องโก๋ (အိကြာကွေး /i-cà-kwe/), ซาลาเปา (ပေါက်စိ /pau?-zi/), โรตีส (ဝလူဝလူ /pə-là-dà/), โรตีส โอง (နံပြား /nàn-pya/) ฯลฯ

ส่วนสำนวนไทยที่พอจะแสดงให้เห็นพืชพันธุ์ที่มีเฉพาะในประเทศไทย คือ สำนวน “เล็กพริกขี้หนู” หมายถึง เล็กแต่เก่งกล้าสามารถ, เล็กแต่มีพิษสง สำนวนเล็กพริกขี้หนูมาจากการนำคุณสมบัติของพริกขี้หนูที่มีขนาดเล็ก แต่มีรสชาติเผ็ดร้อนมาเปรียบเทียบกับคนหรือสิ่งอื่นๆ ที่มีขนาดเล็ก แต่มีความสามารถมาก หรือสัตว์ขนาดเล็กแต่มีพิษรุนแรง สาเหตุที่กล่าวว่าเป็นพันธุ์พืชที่ปลูกเฉพาะในประเทศไทย เพราะพริกขี้หนูเป็นผลิตผลทางการเกษตรที่ชาวพม่ารับจากประเทศไทยเข้าไป พริกที่พบในพม่าจะเป็นพริกที่นำเข้าไปจากประเทศอื่นๆ เช่น ไทย บังคลาเทศ อินเดีย ฯลฯ และหากเดินตามตลาดสดในพม่าจะพบพริกกะเหรี่ยง พริกขี้ฟ้า มากกว่าพริกขี้หนู เพราะพริกชนิดนี้มีรสชาติเผ็ดร้อนจึงไม่เป็นที่นิยมของชาวพม่าเท่าใดนัก เพราะชาวพม่าส่วนใหญ่ไม่นิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติเผ็ด แต่จะนิยมรับประทานที่มีรสชาติดมันหรือนิยมใส่น้ำมันลงไป ในอาหาร พร้อมกันนี้ยังนิยมรับประทานอาหารที่ใส่ผงชูรส (အချိုမှုန့် /ʔə-cò-hmòŋ/) ทำให้ไม่ปรากฏการกล่าวถึงพริกขี้หนูในสำนวนพม่า

นอกจากนี้ยังมีสำนวนไทยที่มาจากคำพยางค์ครึ่งกรุงเก่า คือ สำนวน “กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจม” สำนวนนี้หมายถึง จะเกิดเหตุอาเพศในบ้านเมือง คนชั่วจะรุ่งเรือง ขณะที่คนดีจะตกอับ สำนวนนี้เป็นสำนวนที่นำของ 2 สิ่ง คือ “กระเบื้อง” และ “น้ำเต้า” มาเปรียบกับของที่มีน้ำหนักมากและของที่มีน้ำหนักน้อยตามลำดับ โดยปกติแล้วกระเบื้องจะมีน้ำหนักมากกว่าหากนำไปถ่วงในน้ำย่อมจะจมลงไป แต่ในสำนวนนี้กระเบื้องกลับลอยขึ้นมา เปรียบเสมือนคนชั่วที่เฟื่องฟู มีฐานะและข้าราชการบริวาร ขณะที่น้ำเต้าที่มีน้ำหนักเบากลับจมน้ำ เปรียบได้กับคนดีที่ตกต่ำ ถูกกลั่นแกล้งไม่ให้เป็นที่ใหญ่หรือได้ทำความดี พันธุ์พืช “น้ำเต้า” นี้แม้ว่าจะปรากฏในสำนวนพม่าด้วยแต่ก็จะนำไปเปรียบเทียบในลักษณะของความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ทางธรรมชาติมากกว่าที่จะนำมาเปรียบกับสิ่งอื่น

ตารางที่ 62 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဝေ့ကောင်းလျှင် တစ်လင်္ဂ မျိုးကြွယ်လျှင် တစ်လင်္ဂလောင်း ဘူးကောင်းမှ ဝင်ခံ လင်ကောင်းမှ ဝံ့ရ /hswè kaun hlyin tə-sə-lè myo cwè hlyin tə-sə-laun bu kaun hmá sìn khàn lìn kaun hmá sàɴ yá/ ถ้าเพื่อนดี หนึ่งสะเหล่ ถ้าญาติรวย หนึ่งสะลาว ถ้าน้ำเต้าดี ห้างร้านรองรับ ถ้ามีฟัวดี ได้เสวยสุข หมายถึง ถ้ามีญาติมิตรคืออย่างน้อยความเป็นอยู่ที่ ไม่ขัดสน ถ้าได้ฟัวดี ตนก็ได้เสวยสุข</p>	<p>กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจม หมายถึง เกิดเหตุอาเพศในบ้านเมือง คนชั่วจะ รุ่งเรือง คนดีจะตกอับ จึงก็รา ข่าก็แรง หมายถึง ต่างจัดจ้านพอๆ กัน, ต่างก็มีอารมณ์ ร้อนพอๆ กัน, ต่างไม่ยอมลดละกัน ขมื่นกับปูน หมายถึง ชอบวิวาทกันอยู่เสมอเมื่ออยู่ใกล้กัน, ไม่ถูกกัน</p>
<p>ဘူးကောင်းလျှင် ဝင်ခံ လင်ကောင်းမှ ဝံ့ရ /bu kaun hlyin sìn khàn lìn kaun hmá sàɴ yá/ ถ้าน้ำเต้าดี ห้างร้านรองรับ ถ้ามีฟัวดี ได้เสวยสุข หมายถึง หากน้ำเต้าดีสร้างห้างร้านรองรับ หาก ได้ฟัวดี เมื่อย่อมได้เสวยสุข</p>	<p>ข้าวแดงแกงร้อน หมายถึง บุญคุณ ข้าวยากหมากแพง หมายถึง ภาวะขาดแคลนอาหาร, ทูพิกขภัย</p>
<p>ဘူးတစ်ရာအဝေါက်ကို ဝိတ်လို့ရသော် ဝါးဝိတ်တစ်ဝေါက်ကို ဝိတ်လို့မရ /bu tə-yà ʔə-pâuʔ kò pèiʔ ló yá ɛi bə-sáʔ tə-</p>	<p>ข้าวใหม่ปลามัน หมายถึง อะไรที่เป็นของใหม่ก็คือว่าดี, นิยมเรียก ช่วงเวลาที่สามภรรยาเพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ ว่า</p>

ตารางที่ 62 คำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>pâu' kò pèi' ló mə-yá/ น้ำเต้ามีรูเป็นร้อย ปิดได้ ปากมีเพียงรูเดียว ปิด ไม่ได้ หมายถึง ปิดความลับไม่อยู่</p>	<p>ระยาะข้าวใหม่ปลามัน ทุบหม้อข้าวตัวเอง หมายถึง ตัดอาชีพ, ทำลายหนทางทำมาหากิน</p>
<p>ဝတ်ကောင်းသော် ဖရုံကောင်း၏ ၊ အရင်ကောင်းသော် ကျွန်ကောင်း၏ /sin kaun ə̀ phə-yòŋ kaun ʔi ʔə-shin kaun ə̀ cùn kaun ʔi/ หากร้านดี ผลพื้กยอมดี หากเจ้านายดี ข้าทาส ยอมดี หมายถึง ถ้าร้านดี ผลพื้กยอมเลื้อยพาดได้ ถ้าเจ้านายกินคืออยู่ดี ข้าทาสยอมได้กินคืออยู่ดีไป ด้วย, ผู้น้อยต้องฟังผู้ใหญ่</p>	<p>หนูตกถึงข้าวสาร หมายถึง ผู้ชายที่มีฐานะไม่ค่อยดีได้แต่งงานกับ ผู้หญิงที่ร่ำรวย กาคาบพริก หมายถึง ลักษณะที่คนผิวดำแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสี แดง ถึงพริกถึงขิง หมายถึง เผ็ดร้อนรุนแรง</p>
<p>ဝါဆိုလပြောင်း ၊ ဝိကျောင်းဇွေးဇွေး ၊ ဝိုးအေးအေး /wà-hsò-lá pyaun mí-jaun phwe-phwe mo ʔe-ʔe/ เปลี่ยนเข้าสู่เดือนกรกฎาคม เถาวัลย์เปรียงแน่น ชนิด ฝนชุ่มเย็น หมายถึง เมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนกรกฎาคม ดอก เถาวัลย์เปรียงขาวนวลจะบานสะพรั่ง ฝนตกชุ่ม ฉ่ำ อากาศเย็นชุ่มชื้น</p>	<p>เล็กพริกขี้หนู หมายถึง เล็กแต่เก่งกล้าสามารถ, เล็กแต่มีพิษสง ผักชีโรยหน้า หมายถึง การทำความดีเพียงผิวเผิน หัวเดียวกระเทียมลีบ หมายถึง ตัวคนเดียวโดดเดี่ยวไม่มีพวกพ้อง</p>
<p>ချင်းစိမ်းနှင့် မိသလင် ၊ ဘူကြင်မှ ကိုယ်ကြင် /chin-sein hnîn mèin-əə-lin ə̀-çin hmà kò- cìn/ จิงและซ่า ผู้อื่นชอบพอ ตนชอบพอ หมายถึง หากใครดีด้วยก็ทำดีตอบ ใครร้ายด้วยก็ ร้ายตอบ</p>	<p>กว่าถั่วจะสุกงาก็ไหม้ หมายถึง การทำอะไรสองอย่างพร้อมกัน โดยไม่ รอบคอบหรือซัดซ้ำ อาจเกิดความเสียหายได้ กลัวๆ หมายถึง ง่ายมาก</p>

ตารางที่ 62 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ကိုလင်ကလွဲ ဖွဲ့နွဲ့ဆွဲနွဲ့ /kó-lin ká lwe phwe hnîn hsàn kwe/ หลงผิดของคน ห่างเหินไกลและข้าว หมายถึง เพียงแค่สามีของคนเพียงคนเดียว บรรดาชายอื่นก็ไร้ค่า</p>	<p>ปอกกล้วยเข้าปาก หมายถึง ง่าย, สะดวก หมาเห่าไปตอมแห้ง หมายถึง คนที่ชอบพูดอะอะแอะแสดงว่าเก่ง แต่ไม่ กล้าจริง</p>
<p>ဆန်ဖြူဆန်ကောင်း ထောင်းမှဝါ ၊ လူတိုသူဘေး ဝေါင်းမှဝါ /hsàn-phyù hsàn-kaun thaun hmá eí lù dó eə-bo paun hmá eí/ ข้าวสารขาวข้าวสารดี ตำดูจึงรู้ ใจของคนทั้งหลาย คบดูจึงรู้ หมายถึง ข้าวสารดีไม่ดีเพียงตำดูก็รู้ได้ แต่จิตใจ คนยากแท้หยั่งถึง ต้องคบหากันดูจึงจะรู้ว่าดี หรือไม่ดี</p>	<p>ตาเป็นตับประด หมายถึง ตาของพรรคพวกที่คอยสอดส่องดูแล เหตุการณ์อยู่รอบข้าง ร่มโพธิ์ร่มไทร หมายถึง ที่พึ่ง, ผู้ที่ให้ความคุ้มครองและความ อบอุ่นใจ</p>
<p>ထမ်းအသက် ခုနစ်ရက် ၊ ရေအသက် တစ်မနက် /tə-min ʔə-éʔ khwə-nə-yéʔ yè ʔə-éʔ tə- mə-néʔ/ อายุของข้าว เจ็ดวัน อายุของน้ำ หนึ่งเช้า หมายถึง ร่างกายคนเราขาดน้ำไม่ได้</p>	
<p>ဖုံးတုန်းလုံးတုန်း တန်ဆောင်မှန်း /phoŋ-don-loŋ-don də-hsàun-mon/ ข้าวออกรวงในเดือนพฤศจิกายน หมายถึง ในเดือนพฤศจิกายนเป็นเดือนที่ต้นข้าว ออกรวง</p>	
<p>ငါးပတ် ပုပ်ပုပ် ၊ ငရုတ် ဝပ်ဝပ် /ŋa-páʔ pòuʔ-pòuʔ ŋə-yòuʔ sáʔ-sáʔ/ ปลาข้าว เน่าเน่า พริก เฝ็ดเฝ็ด หมายถึง ความเฝ็ดของพริกสามารถกลบกลิ่น</p>	

ตารางที่ 62 จำนวนพม่าและจำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช (ต่อ)

จำนวนพม่า	จำนวนไทย
<p>ของปลาแม่น้ำได้</p> <p>ငွေ့တစ်တင်း နှမ်းတစ်တင်း /ʔòuʔ-shíʔ tə-tin hnan tə-tin/ มะตุมหนึ่งติน งาหนึ่งติน* หมายถึง ผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย</p> <p>ရွှေချိုပေါင်လက်ခြား ကြက်သားနှင့် မလဲပေါင် /shwè-chìn-pàun léʔ-cha cʰéʔ-əa hnín mə-lɛ pàun/ ใบกระเจี๊ยบทองระหว่างมือ ไม่ยอมแลกด้วยเนื้อไก่ หมายถึง ชาวพม่านิยมกินใบกระเจี๊ยบ</p> <p>တော်သလင်း မြစ်တွင်း သင်္ကြာခင်း /tə-əə-lin myíʔ dwin əin-phyu khin/ แม่น้ำในเดือนกันยายน ปลูกเสือก หมายถึง แม่น้ำในเดือนกันยายน คลื่นน้ำจะสงบ นิ่งมากเหมือนปลูกเสือกเอาไว้</p> <p>ကြိသာ အဝဉ်ချိုသည့် ၊ လူမှာ အဝဉ်ချို /càn əə ʔə-sin chò əí lù hmà ʔə-sin mə-chò/ อ้อยเท่านั้น หวานตลอด คนนั้น ไม่หวานตลอด หมายถึง อ้อยเท่านั้นที่มีความหวานอยู่ ตลอดเวลา แต่ใจของคนนั้นอาจไม่ได้อยู่เสมอ</p> <p>ညောင်စုလောက် လှူ ၊ ညောင်ပင်ကြီးလောက် ရ /ñàun-sé láuʔ hlù ñaun-pin-ci láuʔ yá/ บริจาคประมาณเมล็ดไทร ใต้น้ำประมาณต้น ไทรใหญ่</p>	

* 'ติน' (တင်း /tin/ เป็นหน่วยตวง มีค่าเท่ากับ 16 ปี)

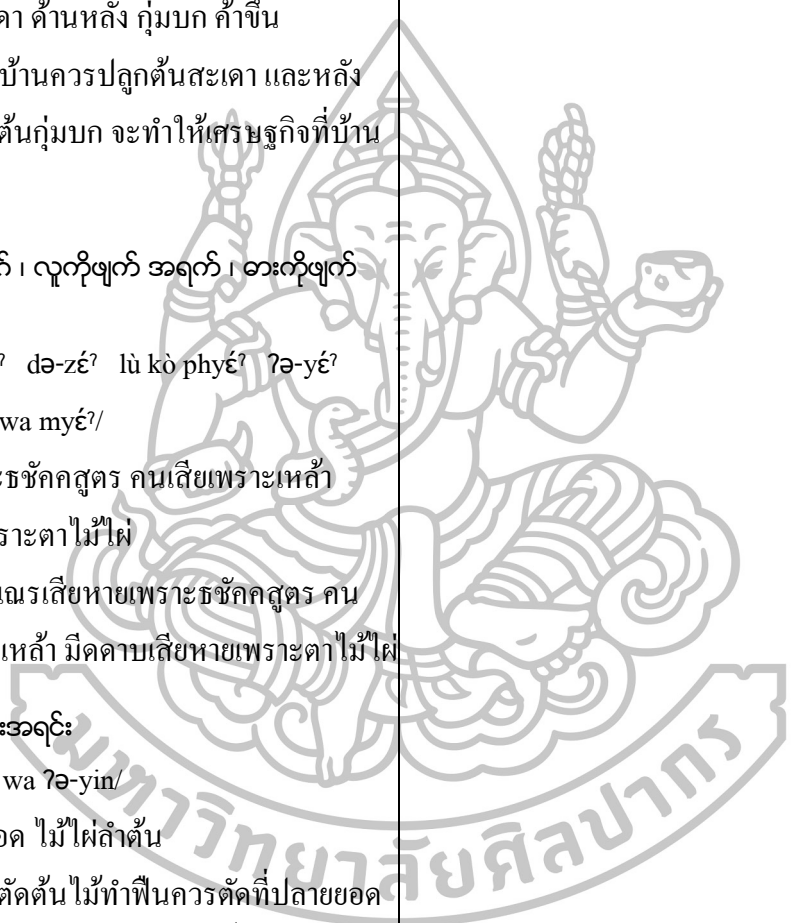
ตารางที่ 62 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง หากมีเจตนาที่จะทำบุญ แม้บริจาคเพียง น้อยนิด แต่ก็ได้กุศลยิ่งใหญ่</p> <p>ဥာဏ်ပင်ကြီးလောက် လှူ၊ ဥာဏ်စုလောက် ရ /ñau-pìn-ci láu? hlù ñàun-sé láu? yá/ บริจาคประมาณต้นไทรใหญ่ ได้บุญประมาณ เมล็ดไทร</p> <p>หมายถึง หากไม่มีเจตนาในการทำบุญ แม้ว่าจะ ทำบุญมากมายเพียงใดก็ได้รับกุศลเพียงน้อยนิด</p> <p>တဝိုဝို၊ ပေါက်လဲငိုက်း၊ ထုံးရည်နင်း /də-bó-dwe páu? le ñòŋ kin than-yè nin/ กุ่มภาพันธุ์ เปลี่ยนจากหุบเป็นบาน เขี้ยว น้ำตาล</p> <p>หมายถึง กุ่มภาพันธุ์เป็นเดือนที่ดอกจี่วบาน คน เขี้ยวตาลโดนดกก็จะขึ้นเขี้ยวเอาน้ำตาล โดนด</p> <p>လက်ပဲခူးချိန် ခူးချိန် /lé?-pàn phu chèn khwe yu chèn/ ช่วงเวลาที่ดอกจี่วบาน หมาเป็นบ้า</p> <p>หมายถึง เดือนกุ่มภาพันธุ์ เดือนมีนาคมเป็น ช่วงเวลาที่ดอกจี่วบานและหมาเป็นบ้า</p> <p>ပေ တစ်သီး၊ ကျီး တစ်သား /pè tət-ei ci tət-ea/ ลาน หนึ่งผล กา หนึ่งลูก</p> <p>หมายถึง ในช่วงชีวิตของต้นลานจะออกผลเพียง ครั้งเดียว ส่วนกาที่ออกลูกเพียงครั้งเดียวเช่นกัน</p> <p>ပေဖြစ်လျှင်ခံ၊ တူဖြစ်လျှင်နံ /pè phyí? hlyìn khàn tù phyí? hlyìn hnàn/ ถ้าเป็นใบลานต้องรองรับ ถ้าเป็นค้อนต้องตี</p>	

ตารางที่ 62 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ใช้คนให้เหมาะสมกับงานและโอกาส</p> <p>လက်ဖက်တစ်ရိုး ၊ ကွမ်းရိုးတစ်ညွှာ /léʔ-phéʔ tə-yo kun-yo tə-hhà/ ใบชาหนึ่งก้าน ก้านหมากหนึ่งขั้ว</p> <p>หมายถึง หากใบชาดี เพียงแค่หนึ่งก้านก็ได้รับ รสชาติเช่นเดียวกับหมากหากมีรสชาติดีก็ไม่ ต้องกินในปริมาณมาก</p> <p>ချစ်သော်ကား သကာ ၊ မုန့်သော်ကား တမာ /chíʔ ə̀-ka ə̀-kà moŋ ə̀-ka tə-mà/ เมื่อรัก น้ำตาลเคี้ยว เมื่อเกลียด สะเดา</p> <p>หมายถึง ยามรักคำพูดคำจากร้อนหวาน แต่ยามเกลียดนั้นคำพูดขมเหมือนสะเดา</p> <p>တမာတစ်ဝက် သွားတစ်ဝက် /tə-mà tə-khéʔ ə̀wa tə-ə́ʔ/ สะเดาหนึ่งก้าน ฟันหนึ่งอายุ</p> <p>หมายถึง ก้านของสะเดาจะทำให้ฟันแข็งแรง ตลอดชีวิต</p> <p>တမာလည်းနု ကျေးလည်းခွ /tə-mà lè nú ce lè ʔú/ สะเดาก็อ่อน นกแก้วก็ไข่</p> <p>หมายถึง ในเดือนกุมภาพันธ์ ต้นสะเดาจะแตก ใบอ่อนซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับช่วงเวลา ที่ นกแก้ววางไข่</p> <p>နှုတ်ကတော့ ပျားသကာ ၊ ဝိတ်ကတော့ ခါးတမာ /hnòuʔ kə-dó pya ə̀-kà sèiʔ kə-dó kha tə-mà/ ปากนั้น น้ำผึ้งเคี้ยว ใจนั้น สะเดาขม</p>	

ตารางที่ 62 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง พุดจาอ่อนหวาน แต่ใจคิดร้าย</p> <p>ရှေ့မှာ တမာ ၊ နောက်မှာ ခံတက် ၊ စီးပွားတက် /shé hmà tə-mà nâu' hmà khàn té' si-bwa té'/</p> <p>ด้านหน้า สะเดา ด้านหลัง กุ่มบก ค้ำขึ้น</p> <p>หมายถึง หน้าบ้านควรปลูกต้นสะเดา และหลัง บ้านควรปลูกต้นกุ่มบก จะทำให้เศรษฐกิจที่บ้าน ดี ทำมาค้าขึ้น</p> <p>ရှင်ကိုဖျက် ၁၃၃ ၊ လူကိုဖျက် အရက် ၊ ဓားကိုဖျက် ဝါးဖျက် /shin kò phyé' də-zé' lù kò phyé' ?ə-yé' da kò phyé' wa myé'/</p> <p>พระเสียบเพราะชชักคสูตร คนเสียบเพราะเหล้า มิดดาบเสียบเพราะดาไม้ไผ่</p> <p>หมายถึง พระเสียบเพราะชชักคสูตร คน เสียบเพราะเหล้า มิดดาบเสียบเพราะดาไม้ไผ่</p> <p>ဝစ်အဖျား ၊ ဝါးအရင်း /éi' ?ə-phyā wa ?ə-yin/ ต้น ไม้ปลายยอด ไม้ไผ่ลำต้น</p> <p>หมายถึง หากตัดต้นไม้ทำฟืนควรตัดที่ปลายยอด ไม้จะตัดง่ายกว่าลำต้น ส่วนไม้ไผ่นั้นให้ตัดที่ลำ ต้นจะดีที่สุด</p> <p>ရွှေ ထောင့် ၊ ထောင့် မှန်ကျည်း /nwè thə-naun hsaun mə-ji/ ร้อน กระถินพิมาน หนาว มะขาม</p> <p>หมายถึง ในฤดูร้อน กิ่งก้านของต้นกระถิน พิมานจะสะพรั่งไปด้วยใบ ส่วนในฤดูหนาว กิ่ง ก้านของต้นมะขามจะสะพรั่งไปด้วยใบที่แผ่กิ่ง</p>	

ตารางที่ 62 สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนลักษณะของพันธุ์พืช (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ให้ร่มเงา</p> <p>အသားတွင် ဝက် ၊ အသီးတွင် သရက် ၊ အရွက်တွင် လက်ဖက်</p> <p>/ʔə-ea dwin wéʔ ʔə-əi dwin əə-yéʔ</p> <p>ʔə-ywéʔ dwin lə-phéʔ/</p> <p>ในบรรดาเนื้อ เนื้อหมู ในบรรดาผลไม้ มะม่วง</p> <p>ในบรรดาใบไม้ ใบชา</p> <p>หมายถึง ในบรรดาเนื้อทั้งหลาย เนื้อหมูมีรสชาติดีที่สุดในบรรดาผลไม้ทั้งหลาย มะม่วงมีรสชาติดีที่สุดในบรรดาใบไม้ทั้งหลาย ใบชามีรสชาติดีที่สุดในบรรดา</p> <p>မိုးသုံးနှစ် ၊ မှုတ်သုံးလ</p> <p>/hmò eon-hníʔ hmyíʔ eon-lá/</p> <p>เห็ดสามปี หน่อไม้สามเดือน</p> <p>หมายถึง หลังจากคลอดลูก ผู้หญิงต้องหลีกเลี่ยงการกินเห็ด 3 ปี และหลีกเลี่ยงการกินหน่อไม้เป็นเวลา 3 เดือน</p>	

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะของพันธุ์พืชที่พบในสังคมพม่าและสังคมไทย มีความคล้ายคลึงมากกว่าแตกต่างกัน สาเหตุเพราะประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน ทำให้พันธุ์พืชที่พบเป็นพันธุ์พืชเขตร้อนด้วยไม่ว่าจะเป็นไม้เถา ไม้ล้มลุก ไม้ต้นและผลผลิตอื่นๆ ของไม้ต้น ทั้งนี้ สำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าทั้งชาวพม่าและชาวไทยต่างก็รับประทานข้าวเป็นอาหารหลักจึงปรากฏสำนวนที่นำข้าวมาเปรียบเทียบเป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่แตกต่างกันและสะท้อนผ่านสำนวน คือ วัฒนธรรมการกินพืชพันธุ์ต่างๆ ที่เพาะปลูกได้ในประเทศของตน เช่น ชาวพม่านิยมดื่มชาและกินหมากมาตั้งแต่อดีตและปัจจุบันก็ยังคงนิยมอย่างต่อเนื่อง ทำให้สำนวนพม่ายังมีการกล่าวถึงใบชาและหมากอยู่มาก ขณะที่สำนวนไทยไม่ค่อยปรากฏสำนวนที่เกี่ยวกับการดื่มชาหรือการกินหมากแล้ว แม้ว่าในอดีตคนไทยจะนิยมกินหมากเช่นเดียวกัน แต่เมื่อสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป คนไทยกินหมากน้อยลง การนำพันธุ์

พืชชนิดนี้มากล่าวเปรียบเป็นสำนวนสั่งสอนบุตรหลานจึงอาจทำได้ยาก เพราะคนรุ่นใหม่อาจไม่มีจินตภาพจึงไม่สามารถเข้าใจคำสั่งสอนนั้นๆ ได้อย่างลึกซึ้ง จึงอาจกล่าวได้ว่าพืชพันธุ์ที่ปรากฏในสำนวน นอกจากจะสะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวพม่าและชาวไทยที่ผูกพันกับธรรมชาติแล้ว ยังสามารถสะท้อนให้เห็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อีกด้วย

5.1.5 สมุนไพรและยา

ภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยอีกประการหนึ่งคือ สำนวนที่กล่าวถึงสมุนไพรและยา เพราะสมุนไพรและยาเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่นำผลผลิตจากธรรมชาติมาใช้เพื่อรักษาโรคให้หายขาดได้ แสดงให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจธรรมชาติรอบตัว

จากการศึกษาปรากฏว่า สำนวนพม่าปรากฏสำนวนที่กล่าวถึงสมุนไพรและยามากกว่าสำนวนไทย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะมาจากสภาพสังคมของชาวพม่าที่ยังนิยมรักษาโรคต่างๆ ด้วยยาแพทย์แผนโบราณ วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 190) กล่าวว่า “โดยทั่วไปชาวพม่ายังคงนิยมการรักษาแบบแผนโบราณควบคู่ไปกับการรักษาด้วยแผนปัจจุบัน หากเป็นความเจ็บป่วยเล็กน้อย อาทิ ปวดหัว ปวดท้อง และเจ็บคอ ชาวบ้านมักอาศัยการรักษาพื้นบ้าน ต่อเมื่อเป็นโรคร้ายจึงจะหันไปพึ่งวิธีการรักษาสมัยใหม่ แต่ถ้าไม่อาจเยียวยาด้วยวิธีสมัยใหม่ได้แล้ว ก็จะหวนกลับมาพึ่งการรักษาพื้นบ้านดั้งเดิม สมุนไพรจึงเป็นทางเลือกแรกและทางเลือกสุดท้ายของชาวพม่า โดยเฉพาะในชนบท” ปัจจุบันแม้ว่าการแพทย์แผนสมัยใหม่จะก้าวหน้าไปพอสมควร แต่ชาวพม่าก็ยังคงพึ่งยาจากแพทย์แผนโบราณ และความรู้เกี่ยวกับยานี้ได้สะท้อนผ่านสำนวน ได้แก่ สำนวน ဝှံၣ်ဗြိုၣ်ဝၢ်ဝၢ် ခေးၣ်ဝၢ်ဝၢ် /nwè myé' ói'-pin hse-bé'-win/ เถาวัลย์ หล้า ดันไม้ เข้าตำรับยา, တၢ်ခေး ၊ လၢ်ခေး /tân-hse lùn be/ พอดีเป็นยา มากไปเป็นภัย, ဝဲးတၢ်လၢ်ခေး ၊ ဝဲးတၢ်လၢ်ခေး /eong tá' hlyin hse mə-əon tá' hlyin be/ ถ้าใช้เป็นก็เป็นยา ถ้าใช้ไม่เป็นก็เป็นอันตราย, အတၢ်လၢ်ခေး ၊ ခေးလၢ်ခေး အတၢ် /ʔə-sà le hse hse le ʔə-sà/ อาหารคือยา ยาคืออาหาร, အနာနုၣ်ခေး ကိုၣ်အေၣ်ဝေး /ʔə-nà hnin hse kái' ʔaun pe/ โรคและยา ให้ตรงกัน, အင်းကောင်းလျှင် တၢ်ကွၢ် ၊ ခေးကောင်းလျှင် တၢ်ဝဲးတၢ် /ʔin kaun hlyin tə-kwé' hse kaun hlyin tə-sé'/ ถ้ายันต์ดี หนึ่งดวง ถ้ายาดี หนึ่งหยด, အဝၢ်ကြီးလျှင် ခင်းစီးဝါ /ʔə-ə' ci hlyin hsin si pà/ ถ้าอายุมาก จี๋ซ้าง สำนวนนี้หมายถึง เมื่ออายุมากต้องพึ่งพาใบเถาของต้น ခင်းဝဲးဝှံၣ် /hsin-don-mə-nwè/ สำนวนทั้งหมดที่กล่าวถึงยาและสมุนไพรของชาวพม่านี้แสดงให้เห็นว่าชาวพม่ามีความรู้เรื่องยาสมุนไพรเป็นอย่างดี อีกทั้งยังตระหนักถึงคุณและโทษของยาสมุนไพรหรือธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัวด้วย

ส่วนสำนวนไทยที่กล่าวถึงยาอย่างชัดเจนมีเพียงสำนวนเดียว คือ “หวานเป็นลม ขมเป็นยา” หมายถึง คำชมมักไร้สาระ ทำให้ลืมหิวขาดสติ แต่คำติมักเป็นประโยชน์ ทำให้ได้คิด โดยสำนวนนี้นำลักษณะของสิ่งที่เป็นนามธรรมมาเปรียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ นำ “คำพูดของคน” ซึ่งเป็นนามธรรม เป็นคำสั่งสอนที่ไม่สามารถจับต้องได้ มาเปรียบเป็นรูปธรรม คือ “ลม” และ “ยา” โดยคำพูดที่เป็นคำกล่าวชมนั้นมักให้ความชุ่มฉ่ำใจ, ความสบายใจแก่ผู้ฟังเช่นเดียวกับลมบางเบาที่พัดมาต่อกายก็ให้ความเย็นสบาย แต่หากผู้ที่ได้รับคำชมแล้วหลงระเหิงไปกับคำชมเหล่านั้น ไม่รู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ คำชมเหล่านั้นก็สามารถทำร้ายตัวของผู้ที่ได้รับคำชมได้ ต่างกับคำตักเตือน คำดูดำที่กล่าวสั่งสอนที่แม้จะเป็นคำไม่รื่นหู ไม่ถูกใจผู้ที่ถูกอบรมสั่งสอนเท่าใดนัก แต่ผู้ที่อบรมสั่งสอนมักจะกล่าวด้วยความหวังดี อยากให้ผู้ถูกอบรมสั่งสอนปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาตนเองขึ้นไปอีก ฉะนั้น คำพูดที่ขมเสมือนยาเหล่านี้จึงมักเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ฟังมากกว่าคำชม

ตารางที่ 63 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนด้านสมุนไพรและยา

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ꨀꨣꨣꨣꨣꨣꨣ ꨀꨣꨣꨣꨣꨣꨣ /nwè myé' éí'-pín hse-bé'-wín/ เถาวัลย์ หลุม้า ต้นไม้ เข้าตำรับยา หมายถึง ต้นไม้ทั้งหมดเป็นยา</p>	<p>หวานเป็นลม ขมเป็นยา หมายถึง คำชมมักไร้สาระ ทำให้ลืมหิวขาดสติ แต่คำติมักเป็นประโยชน์ ทำให้ได้คิด</p>
<p>တၢ်ဟေꨣꨣꨣꨣꨣꨣ ၊ လၢꨣꨣꨣꨣꨣꨣ /tàn-hse lùn be/ พอดีเป็นยา มากไปเป็นภัย หมายถึง ควรมีความพอดี (ของบางอย่างกินมากไปเป็นอันตราย)</p>	
<p>ဝဲꨣꨣꨣꨣꨣꨣ ꨀꨣꨣꨣꨣꨣꨣ ၊ မဝဲꨣꨣꨣꨣꨣꨣ ꨀꨣꨣꨣꨣꨣꨣ /əŋ tá' hlyin hse mə-əŋ tá' hlyin be/ ถ้าใช่ก็เป็นยา ถ้าไม่ใช่ไม่เป็นก็เป็นอันตราย หมายถึง สิ่งที่มีทั้งคุณและโทษ มีผลทั้งทางบวกและลบ</p>	
<p>အစာလၢꨣꨣꨣꨣꨣꨣ ꨀꨣꨣꨣꨣꨣꨣ ၊ နေꨣꨣꨣꨣꨣꨣ လၢꨣꨣꨣꨣꨣꨣ /ʔə-sà lɛ hse hse lɛ ʔə-sà/ อาหารคือยา ยาคืออาหาร</p>	

ตารางที่ 63 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนด้านสมุนไพรและยา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง อาหารบางชนิดก็เป็นยา ยาบางชนิดก็เป็นอาหารได้</p> <p>အနာနုဇ်းဆေး ကိုက်အောင်ပေး /ʔə-nà hnîn hse káiʔ ʔàun pe/ โรคและยา ให้ตรงกัน</p> <p>หมายถึง ยาสามารถรักษาอาการเจ็บป่วยได้ จึงควรให้ยาที่ตรงกับโรค</p> <p>အနာမဝိ ဆေးမရှိ /ʔə-nà mə-əí hse mə-shí/ ไม่รู้จักโรค ไม่มียารักษา</p> <p>หมายถึง 'ไม่รู้ต้นเหตุย่อมแก้ไขไม่ได้'</p> <p>အဝက်ကြီးလျှင် ဆင်စီးပါ /ʔə-əʔ ci hlyin hsin sí pá/ ถ้าอายุมาก จี๋ซ้าง</p> <p>หมายถึง เมื่ออายุมากต้องพึ่งพาใบเถาของต้น</p> <p>ဆင်းတုးမရွတ် /hsin-don-mə-nwè/ အင်းကောင်းလျှင် တစ်ကွက် ၊ ဆေးကောင်းလျှင် တစ်ခက် /ʔin kaun hlyin tə-kwéʔ hse kaun hlyin tə-séʔ/ ถ้าขันธ์ดี หนึ่งดวง ถ้ายาดี หนึ่งหยด</p> <p>หมายถึง ของดีไม่ต้องใช้จำนวนมากก็มีประสิทธิภาพ</p>	

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสำนวนพม่ากล่าวถึงสมุนไพรและยามากกว่าสำนวนไทย ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ชาวพม่ามีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติมากจึงสามารถศึกษาสรรพคุณของสมุนไพร และนำมาเป็นยารักษาโรคได้ ทั้งนี้ ในขณะที่ผู้วิจัยพำนักอยู่ในเมืองย่างกุ้ง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ตามท้องตลาดหรือตามแหล่งชุมชน

จะมีหมอชาวบ้านนำยาสมุนไพรพื้นบ้านมาวางจำหน่าย บ้างเป็นเปลือกไม้หรือส่วนอื่นๆ ที่ตากจนแห้งแล้วมาวางจำหน่าย บ้างเป็นน้ำมันที่สกัดออกมาจากส่วนต่างๆ ของพืช มีฤทธิ์ในการรักษาโรคต่างกันไป บ้างเป็นใบพืชสมุนไพรสดที่มีสรรพคุณและวิธีการใช้แตกต่างกัน วิธีชีวิตเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าคนพม่ายังนิยมการรักษาโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านแบบดั้งเดิมอยู่มาก สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวพม่าเลือกใช้ยาสมุนไพรมากกว่ายาแผนปัจจุบัน เพราะประสิทธิภาพในการรักษาโดยใช้ยาสมุนไพรมีประสิทธิภาพดีเทียบเท่ากับยาแผนปัจจุบัน และเมื่อเปรียบเทียบกับราคาของยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบันพบว่า ยาสมุนไพรส่วนใหญ่มีราคาถูกกว่ายาแผนปัจจุบันและสามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน แต่ก็มียาสมุนไพรบางชนิดที่เป็นสมุนไพรหายากจึงมีราคาสูง วิธีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติอย่างแนบแน่นนี้จึงสะท้อนผ่านสำนวนพม่าซึ่งได้กล่าวถึงสมุนไพรและยาไว้หลายสำนวนด้วยกัน ขณะที่สำนวนไทยปรากฏเพียงสำนวน “หวานเป็นลม ขมเป็นยา” ซึ่งแม้ว่าสำนวนนี้จะนำมาเปรียบเทียบด้วย แต่ก็ไม่ได้สะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติแต่อย่างใด สาเหตุอาจเป็นเพราะสำนวนนี้นำมาเปรียบเทียบเป็นคำพูดที่ไม่ไพเราะรื่นหู ไม่ได้มีการกล่าวถึงสรรพคุณด้านอื่นในด้านการรักษา จึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวนพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของคนพม่าที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติได้มากกว่าสำนวนไทย

5.1.6 ดาราศาสตร์

นอกจากสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช สมุนไพรและยาแล้ว ทั้งชาวพม่าและชาวไทยยังมีสำนวนที่สะท้อนให้เห็นความแนบแน่นของคนในสังคมกับธรรมชาติอีกอย่างหนึ่ง คือ ดาราศาสตร์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554: 431) ได้ให้ความหมายของคำว่า ดาราศาสตร์ไว้ว่า “ดาราศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยดาว (อ. * astronomy)” ความรู้เรื่องดวงดาวนี้พบได้อย่างชัดเจนในสำนวนพม่าที่กล่าวว่า “ခုနစ်ဝဠာဝေဠာဝေ အဗြီးဝေဝေ ဘရီးခေါင်ခိုန့်ဝို ခရာဝ် /khwə-nə-sin cè pyàun ʔə-myi thàun əə-khàun-chèin óó yâu/ ดาวลูกไก่เด่น หางตั้ง เวลาที่ยังคืนมาถึง หมายถึง เมื่อส่วนหางของดาวลูกไก่โผล่ขึ้นบนท้องฟ้า แสดงว่าเป็นเวลาที่ยังคืน” เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวพม่าที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีการสังเกตสภาพแวดล้อมหรือลักษณะทางธรรมชาติของดวงดาวเพื่อใช้บอกเวลา ส่วนสำนวนไทยได้นำเอาลักษณะของดวงดาวมาเปรียบเป็นสำนวนเรียกบุคคลที่มีลักษณะ โดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง คือ สำนวน “ดาวล้อมเดือน” หมายถึง ผู้ที่แวดล้อมผู้ที่โดดเด่น และสำนวน “ดาวรุ่ง” หมายถึง นักร้องหรือนักแสดงที่กำลังมีชื่อเสียงโด่งดัง

* อ. เป็นอักษรย่อบอกที่มาของคำ คือ มาจากภาษาอังกฤษ

เป็นการนำดวงดาวมาเปรียบเพื่อแสดงความหมายอื่นมากกว่าความหมายหลัก อย่างไรก็ตาม การนำ
 ธรรมชาติ คือ ดวงดาวมาเปรียบเทียบนี้ก็พอจะทำให้เห็นได้ว่า สังคมพม่าและสังคมไทยยังมีสภาพ
 วิถีชีวิตที่แนบแน่นกับธรรมชาติอยู่มาก

ตารางที่ 64 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนด้านดาราศาสตร์

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>နုနုဝဉ်ကြယ်ပြောင် အဦးဝေဝေ ဘုန်းခေါင်ချိန်ဝို ရောက် /khwə-nə-sin cè pyàun ʔə-myi thàun əə- khàun-chèin əó yàuʔ/ ดาวลูกไก่เด่น ทางตั้ง เวลาเที่ยงคืนมาถึง หมายถึง เมื่อส่วนหางของดาวลูกไก่โผล่ขึ้นบน ท้องฟ้า แสดงว่าเป็นเวลาเที่ยงคืน</p>	<p>ดาวล้อมเดือน หมายถึง ผู้ที่แวดล้อมผู้ที่โดดเด่น ดาวรุ่ง หมายถึง นักร้องหรือนักแสดงที่กำลังมีชื่อเสียง โค้งดั่ง</p>

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยแสดงให้เห็นว่า สำนวนพม่ากล่าวถึงความรู้
 ด้านดาราศาสตร์โดยตรง คือ การดูเวลาจากดวงดาว ส่วนสำนวนไทยไม่ได้กล่าวถึงดวงดาวโดยตรง
 แต่นำลักษณะทางกายภาพของดวงดาว คือ นำลักษณะของวัตถุที่เห็นเป็นดวงมีแสงระยิบระยับใน
 ท้องฟ้าเวลามืดมาเปรียบกับคนที่มีความโดดเด่นกว่าผู้อื่น สะท้อนให้เห็นว่าทั้งคนพม่าและคนไทย
 ต่างก็มีความช่างสังเกตธรรมชาติรอบตัวและสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นสำนวนใช้เพื่อตักเตือนหรือ
 สั่งสอนลูกหลานได้

อนึ่ง จากการศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย
 ในแง่ของลักษณะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช สมุนไพรและยา รวมทั้งดาราศาสตร์
 แสดงให้เห็นว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่
 ของคนทั้ง 2 ชาติได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ คนพม่าและคนไทยสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตาม
 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ มีการใช้แรงงานสัตว์เพื่อช่วยทุ่นแรงการเพาะปลูกและรัน
 ระยะเวลาการเดินทาง หรือแม้แต่การขนส่งสินค้าต่างๆ มีการผลิตพาหนะ เช่น เกวียน เรือ แพ ฯลฯ
 เพื่อช่วยให้การเดินทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และเนื่องจาก
 ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยเป็นประเทศในเขตเมืองร้อนเหมือนกัน
 จึงทำให้พืชพันธุ์ที่เพาะปลูกหรือขึ้นเองตามธรรมชาติไม่มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก เช่นเดียวกับ
 พันธุ์สัตว์ที่พบก็มักจะเป็นพันธุ์สัตว์ที่พบได้ในประเทศเขตร้อน

จากการศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย เป็นที่น่าสังเกตว่า สำนวนพม่ามีการกล่าวถึงสำนวนที่ระบุเฉพาะเจาะจงสภาพภูมิอากาศที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือพฤติกรรมของคนที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามฤดูกาลนั้นๆ ซึ่งสำนวนในลักษณะนี้ไม่ปรากฏในสำนวนไทย แสดงให้เห็นว่าสำนวนพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของคนพม่าที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติได้มากกว่าสำนวนไทย ผลการศึกษาด้านลักษณะภูมิอากาศนี้สอดคล้องกับการศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติอีก 2 ด้านต่อมา คือ ด้านสมุนไพรและยา และด้านดาราศาสตร์ เพราะจากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมของคนพม่าที่มักนำพืชผักสมุนไพรที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้รักษาโรค จึงพบสำนวนที่นำสมุนไพรและยามาเปรียบเทียบมากกว่าสำนวนไทย ส่วนด้านดาราศาสตร์พบว่าสำนวนพม่านำลักษณะการดูเวลาจากดวงดาวมาเปรียบเป็นสำนวนสั่งสอนลูกหลานให้รู้จักช่างสังเกต ขณะที่สำนวนไทยไม่ได้นำลักษณะของดวงดาวที่ได้จากการสังเกตมาใช้สั่งสอนลูกหลานโดยตรงแต่ใช้เปรียบถึงบุคคลที่มีความโดดเด่นอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะทางธรรมชาติที่คนไทยนำมาเปรียบใช้สั่งสอนลูกหลานส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นคำคมหรือคำขวัญมากกว่าการเปรียบเป็นสำนวน

จากการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยสามารถสะท้อนให้เห็นว่าคนพม่ายังมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับธรรมชาติมากกว่าคนไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมไทยรับเอาความเจริญและสิ่งทันสมัยเข้ามามากกว่าสังคมพม่า ทำให้คนไทยเริ่มมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น ขณะที่สังคมพม่ายังเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม คนพม่าต้องพึ่งพิงธรรมชาติและต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้น สำนวนพม่าที่พบส่วนใหญ่จึงยังสะท้อนลักษณะทางธรรมชาติที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนพม่าไว้ได้เป็นอย่างดี

5.2 ภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

นอกจากภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยแล้ว ภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เพราะช่วยให้สามารถเข้าใจโลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาของคนทั้งสองชนชาติได้ ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาด้านภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตออกเป็นประเด็นๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.2.1 สภาพวิถีชีวิตทั่วไป

5.2.1.1 การสร้างบ้านเรือน, ที่อยู่อาศัย

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสภาพวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ทำให้ทั้งชาวพม่าและชาวไทยสร้างบ้านเรือนที่มั่นคงแข็งแรง โดยมักสร้างบ้านบริเวณริมน้ำและยกพื้นบ้านให้สูงเพื่อให้มีใต้ถุนสำหรับเก็บเครื่องมือการเกษตร สำหรับเลี้ยงสัตว์ และเพื่อป้องกันน้ำท่วม แม้ว่าปัจจุบันบ้านเรือนของชาวพม่าและชาวไทยจะเปลี่ยนจากเรือนไม้เป็นบ้านที่สร้างด้วยปูนซีเมนต์และวัสดุก่อสร้างอื่นๆ แล้วก็ตาม แต่จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนของคนทั้งสองชนชาติยังคงสะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยการสร้างบ้านเรือนในอดีต คือ การสร้างบ้านเรือนโดยการยกพื้นบ้านให้สูง ลักษณะการสร้างบ้านเช่นนี้พบมากในสำนวนไทย ได้แก่ สำนวนกินบนเรือน ขีบนหลังคา, หัวกระไดไม่แห้ง (หัวบันไดไม่แห้ง) และตกระไดพลอยโจน สำนวนเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นการสร้างบ้านเรือนที่มีลักษณะยกพื้นสูง เพราะมีการกล่าวถึงบันไดหรือในสมัยก่อนเรียกว่า “กระได”

นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับการสร้างบ้านเรือนมากก็คือ สำนวน “ปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย เลือกตัวผิดคิดจนตัวตาย” หมายถึง จะทำอะไรในสิ่งที่เป็นหลักเป็นฐานจะต้องคิดต้องทำให้ดี เพราะหากผิดพลาดแล้วจะมีทุกข์มาก สำนวนนี้จึงสามารถสะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องการสร้างบ้านเรือนของคนไทย เพราะคนไทยมีความเชื่อว่าการสร้างบ้านเปรียบเสมือนการวางรากฐานของชีวิต ฉะนั้น บ้านที่มีรากฐานมั่นคงแข็งแรงย่อมนำมาความสุขสำราญใจมาให้แก่ผู้อยู่อาศัย

ส่วนสำนวนพม่าที่แสดงให้เห็นลักษณะการสร้างที่อยู่อาศัยนั้นมีไม่มากนัก สำนวนที่พอจะแสดงให้เห็นถึงการสร้างบ้านแบบยกพื้นบ้านให้สูงก็คือ สำนวน လူကားဝုံးဝစ် ဝင်းလူင် လူပျိုခြစ်ဝင် /hlè-ka eon-thi? hsin hlyim lù-pyò phyi? ei/ แม้ลงบันไดไปสามชั้น กลายเป็นหนุ่มโสด เพราะสำนวนนี้มีการกล่าวถึง လူကား /hlè-ka/ หรือบันไดที่ใช้สำหรับขึ้นลง นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่น่าสนใจ คือ สำนวน အိမ်နောက်ဖေး ဝေးဆိုင်ဝင် /?èin nâu? phe ze-hsàin t/ หลังบ้าน สร้างตลาดร้านค้า เป็นสำนวนที่แสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของชาวพม่าที่นิยมปลูกพืชผักสวนครัวไว้ใช้ประกอบเป็นอาหาร โดยการไ้พื้นที่สวนหลังบ้านให้เป็นประโยชน์ เพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อพืชผักมาประกอบอาหารได้อีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 65 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านการสร้างบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัย

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>လူကားသုံးထစ်ဆင်းလူငါ လူပျိုဖြစ်သည် /hlè-ka ɔŋ-thíʔ hsin hlyin lù-pyò phyíʔ ɔi/ แมลงบัน ไคไปสามชั้น กลายเป็นหนุ่มโสด หมายถึง ผู้ชายที่แต่งงานแล้วแต่ทำตัวเหมือน หนุ่มโสด</p>	<p>กินบนเรือน ขี้บนหลังคา หมายถึง เนรคุณ หัวกระไดไม่แห้ง, หัวบันไดไม่แห้ง หมายถึง มีแขกมาเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ (มักใช้ หมายถึงบ้านที่มีลูกสาวสวย หรือบ้านผู้มีอำนาจ วาสนา)</p>
<p>အိမ်နောက်ဖေး နေ့ဆိုင်သည် /ʔèin nâuʔ phe ze-hsàin tí/ หลังบ้าน สร้างตลาดร้านค้า หมายถึง พื้นที่ว่างบริเวณหลังบ้านควรปลูก พืชผักผลไม้ไว้กิน</p>	<p>ตกกระไดพลอยโจน หมายถึง เมื่อพลาดไปแล้วก็ยอมเลยตามเลย เพื่อ ไม่ให้เสียเชิง ปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย เลือกฟัวผิดคิดจน ตัวตาย หมายถึง จะทำอะไรในสิ่งที่เป็นหลักเป็นฐาน จะต้องคิดต้องทำให้ดี เพราะหากผิดพลาดแล้ว จะมีทุกข์มาก</p>

อนึ่ง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า สำนวนพม่ามักไม่กล่าวถึงการสร้างบ้านเรือน แต่จะกล่าวถึงการสร้างเมืองหรือตอกย้ำเรื่องประวัติศาสตร์ของชนชาติเสียมากกว่า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบรรพบุรุษของชาวพม่าต้องการให้ลูกหลานภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่และความรุ่งเรืองของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน อีกทั้งเป็นการสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติมีความสามัคคีปรองมอด เพราะชาวพม้ามักมีปัญหาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และการรวมตัวของคนในชาติมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น สำนวนลักษณะนี้จึงปรากฏเฉพาะสำนวนพม่า ได้แก่ สำนวน မြန်မာအစ ဝဘောင်းဘ /myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/ เริ่มแรกของพม่า เมืองตะกอง หมายถึง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เริ่มต้น ณ เมืองตะกอง, အုတ် ကျစ် ကျစ် အေး မန္တလေး /ʔòuʔ cíʔ cò ʔe màn-də-le/ อิฐ อัดแน่น โด่งดัง ชุ่มเย็น มัณฑะเลย์ หมายถึง กษัตริย์มินดง ได้สร้างเมืองมัณฑะเลย์เป็นราชธานี ในปีศักราช 1221, ပုဂံရာဇဝင် တုတ်ထစ်းပြောရ /bə-gàn yà-sə-win dōuʔ than pyo yá/ ประวัติเมืองพุกาม ต้อง

แบกไม้พุด หมายถึง เมืองพุกามมีประวัติศาสตร์และพงสาวดารมากมาย หากจะโต้เถียงกันก็ไม่จบไม่สิ้น ดังนั้นจึงอาจมีการกระทบกระทั่งกัน မြန်မာမှန် ပုဂံဇရာတ်ဗူးရမည် /myàn-mà hmàn bə-gàn yâu'-phu yá myi/ ชาวพม่าแท้ ต้องเคยไปเมืองพุกาม หมายถึง เมืองพุกามเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวพม่า หากเป็นชาวพม่าต้องเคยไปเยือนเมืองนี้, လှည်းဝင်ရိုးဘဲ တည်ညံ့ ၊ ပုဂံဘုရားပေါင်း /hle-win-yo àn tə-ñhàn-ñhàn bə-gàn phə-ya pau/ เติงเพลาเกวียน ค้างเอียดอียด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม หมายถึง เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446 องค์ หรือเจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446,733 องค์

ตารางที่ 66 สำนักพม่าที่กล่าวถึงการสร้างเมืองหรือประวัติศาสตร์ของชาวพม่า

สำนักพม่า
<p>မြန်မာအစ တကောင်းက /myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/ เริ่มแรกของพม่า เมืองตะกอง หมายถึง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เริ่มต้น ณ เมืองตะกอง</p> <p>အုတ် ကျစ် ကျော် အေး ဗွဲ့လေး /ʔòu' cí' cò ʔe màn-də-le/ อิฐ อัดแน่น โด่งดัง ชุ่มเย็น มั่นทะเลย์ หมายถึง กษัตริย์มินดง ได้สร้างเมืองมณฑลทะเลย์เป็นราชธานี ในปีศักราช 1221</p> <p>ပုဂံရာဇဝင် တုတ်ထမ်းပြေရ /bə-gàn yà-sə-wìn dòu' than pyo yá/ ประวัติเมืองพุกาม ต้องแบกไม้พุด หมายถึง เมืองพุกามมีประวัติศาสตร์และพงสาวดารมากมาย หากจะโต้เถียงกันก็ไม่จบไม่สิ้น ดังนั้นจึงอาจมีการกระทบกระทั่งกัน</p> <p>မြန်မာမှန် ပုဂံဇရာတ်ဗူးရမည် /myàn-mà hmàn bə-gàn yâu'-phu yá myi/ ชาวพม่าแท้ ต้องเคยไปเมืองพุกาม หมายถึง เมืองพุกามเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวพม่า หากเป็นชาวพม่าต้องเคยไปเยือนเมืองนี้</p>

ตารางที่ 66 สำนวนพม่าที่กล่าวถึงการสร้างเมืองหรือประวัติศาสตร์ของชาวพม่า (ต่อ)

สำนวนพม่า
လှည်းဝင်ရိုးသံ တည်ညံ့ ၊ ပုဂံဘုရားပေါင်း /hle-win-yo eàn tɛ-ñàn-ñàn bə-gàn phə-ya paun/ เสียงเพลากเวียน ดังเอี้ยดอ้าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม หมายถึง เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446 องค์, เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446,733 องค์

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องการสร้างบ้านเรือนเหมือนกัน กล่าวคือ ทั้งคนพม่าและคนไทยในสมัยก่อนนิยมสร้างบ้านเรือนแบบยกพื้นสูง สาเหตุอาจมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น เพื่อให้มีได้ถุนสำหรับเก็บเครื่องมือการเกษตร เพื่อให้มีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่เพื่อป้องกันน้ำท่วมยามหน้าน้ำหลาก การสร้างบ้านเรือนให้มีความมั่นคงแข็งแรงจึงมีความจำเป็นอย่างมาก นอกจากนี้จากการศึกษาข้างสะท้อนให้เห็นว่า สำนวนพม้ามักมุ่งเน้นเรื่องการสร้างเมืองซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างประเทศ เป็นการกล่าวเน้นย้ำให้คนพม่าตระหนักว่าตนมีต้นกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันจึงควรมีความรักใคร่สามัคคีกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มักประสบปัญหาเรื่องการปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์มาแต่ในอดีต ขณะที่สำนวนไทยไม่พบสำนวนที่มีความหมายในลักษณะนี้ สำนวนจึงไม่เป็นเพียงคำที่กล่าวสืบทอดกันมาแต่ในอดีตเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ขัดเกลาคคนในสังคมให้ตระหนักรู้ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

5.2.1.2 การประกอบอาชีพ

ดังที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 5.1.4 เรื่องลักษณะของพันธุ์พืชว่าทั้งชาวพม่าและชาวไทยรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ดังนั้น อาชีพหลักของชาวพม่าและชาวไทยก็คือ อาชีพเกษตรกรรมหรือการใช้ที่ดินเพาะปลูกพืชต่าง ๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และการประมง สำนวนพม่ากล่าวถึงการเพาะปลูกและการใช้สัตว์เพื่อเป็นแรงงานช่วยไถคราด ได้แก่ สำนวน မိုးရွာမှ ဂျိုးသာမည် /mo-ywà hmá pyo eà mi/ เมื่อฝนตก จะเพาะปลูก, ဝေဝည့်ကျွန် ၊ ဝွန်ဝည့်ရွေး /zè éi cùn thùn éi nwa/ ทาสที่ใช้งาน วัวที่ไถคราด, မိုးနှင့်ရွေးသိုး အစိုးမရ /mo hnín nwa eo ʔə-so mə-yá/ ฝนและวัว พ่อพันธุ์ ควบคุมไม่ได้, သမီးတစ်ကောင် ရွေးတစ်ကောင် /ə-mi tɛ-kàun nwa tɛ-thàun/ ลูกสาวหนึ่งตัวคน วัวหนึ่งพัน นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่กล่าวถึง “คันทนา” แสดงให้เห็นว่า ชาวพม่าปลูกข้าวไว้รับประทานและเพื่อจำหน่ายด้วย ได้แก่ สำนวน ဆည်ဝဲတန်သင်း ၊ တည်ဝဲတင်း /hsì dé kàn-ein ti

dé hin/ คันทาที่คันทิน แกงที่ตั้ง และสำนวน ๐๐๗๖๖๘:๘: ๐๗๖๖๘:๘: /to-əə-lin mo kàn-əin co/ ฝนเดือนกันยายน คันทาพังทลาย

นอกจากนี้ชาวพม่ายังประกอบอาชีพค้าขายซึ่งเป็นอาชีพที่ทำมานานเช่นเดียวกับอาชีพเกษตรกรรม ชาวพม่าเชื่อว่าการค้าขายถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง เพราะชาวพม่าถือว่าอาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่สุจริต อีกทั้งยังสามารถสร้างบุญสร้างกุศลด้วยสินค้าที่ตนนำมาค้าขายได้ คือ การค้ากำไรแต่พอดี เมื่อมีโอกาสก็จะแถมสินค้าหรือผลผลิตให้กับลูกค้า สำนวนพม่าจึงมีคำกล่าวว่า မလှူဝတ် ဝေးရင်း /mə-hlù tá? ze-yaun/ ไม่สามารถทำงานได้ ขายของ หมายถึง หากไม่สามารถบริจาคทานได้ให้ประกอบอาชีพค้าขาย และสำนวน ကုဝ်လ်လ်းရ၊ ဝမ်းလ်းဝ် /kú-əò le yá wan le wá/ กุศลก็ได้ ท้องก็อึด หมายถึง การทำงานบางอย่าง (งานที่ทำด้วยกุศลกรรม) นอกจากจะสามารถหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้แล้ว ยังได้กุศลอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่สะท้อนให้เห็นว่ามีการค้าขายและการลงทุนในสังคมพม่าคือ สำนวน ၀ုၣ်ရဲၣ်လျှင် ဝတ်ခေတ်၊ လင်ကုၣ်ရဲၣ်လျှင် ဝတ်ဝတ်လုံးမှောက် /kòŋ shoŋ hlyin tə-khâu? lin kòŋ shoŋ hlyin tə-é? loŋ hmâu?/ ถ้าค้าขายขาดทุน ครั้งเดียว ถ้าแพ้(เลือกผิด)ขาดทุน(พลาดพลั้ง)ทั้งชีวิต หมายถึง การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยังสามารถหากำไรกลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครอง หากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปทั้งชีวิต, ရောင်းသူဝတ်ခေတ်၊ ဝတ်လင်းကုၣ် /yaun-əù tə-hsè wè-əù ŋa cá?/ ผู้ขายขายดิบ(จืด) ผู้ซื้อซื้อห้ำจืด หมายถึง ต้องรู้จักต่อรองราคา, လေ့မျော လေ့န့ၣ်လျှင်၊ လေ့မျော လေ့န့ၣ်လျှင် /hlè myw hlè hnín lái? ŋwè myw ŋwè hnín lái?/ เรือลอย ไล่ตามด้วยเรือ เงินลอย ไล่ตามด้วยเงิน หมายถึง หากเรือลอยออกจากฝั่ง ต้องใช้เรืออีกถ้าไล่ตาม ถ้าทำการค้าแล้วขาดทุนก็ต้องใช้เงินอีกก่อนลงทุนซ้ำอีก

อนึ่ง สำนวนพม่ายังกล่าวถึงอาชีพรับราชการ เช่น หมอ ครู ทนายความ อีกทั้งยังกล่าวถึงช่างฝีมือซึ่งต้องใช้ความชำนาญในการประดิษฐ์ผลงานด้วย ได้แก่ สำนวน ရှေ့နေ ပျံၤဝဲ၊ ဝးးး အိုၤဝဲ /shé nè pyò sè əə-ma ʔò sè/ ทนายความ ขอให้หนุ่ม ช่างฝีมือ ขอให้แก่ หมายถึง ทนายความหากอายุยังน้อย จะมีความฉลาดคล่องแคล่วในการว่าคดีความ แต่หากเป็นช่างฝีมือ ควรมียาอายุมากจึงจะมีประสบการณ์และความชำนาญ และสำนวน လေ့မျော ဝးးးဝဲ /hsə-yà mya əə-əè/ หมอมาก ลูกตาย หมายถึง มากคนก็มากความ เพราะต่างคนต่างความคิด จึงไม่สามารถตกลงกันได้ สำนวนนี้มีความหมายตรงกับสำนวนไทย คือ “มากหมอมากความ” ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างเพียงสำนวนที่เกี่ยวข้องกับหมอ ทนายความ และช่างฝีมือเท่านั้น ส่วนสำนวนที่กล่าวถึงครู ผู้วิจัยได้รวบรวมและยกตัวอย่างพร้อมอธิบายสำนวนไว้ในหัวข้อที่ 5.2.2.1.3

ส่วนอาชีพหลักของชาวไทยก็คือ การเกษตรกรรม เพราะคนไทยก็รับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ทำให้มีสำนวนที่กล่าวถึงการเพาะปลูกข้าวและชาวนาเป็นจำนวนมาก คือสำนวนชาวนากับงูเห่า, ทำนาบนหลังคน, บ้านนอกคอกนา, เอาหูไปนา เอาตาไปไร่, หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน, หว่านพืชหวังผล และกระดูกสันหลังของชาติ สำนวน “กระดูกสันหลังของชาติ” ถือได้ว่าเป็นสำนวนที่กล่าวยกย่องอาชีพเกษตรกรรมเป็นอย่างยิ่ง คือ “ชาวนาและเกษตรกร” เพราะชาวนาเป็นผู้ปลูกข้าวให้คนภายในชาติได้กินดีมีสุข กระดูกสันหลังของชาติจึงมีความหมายเปรียบถึงส่วนที่สำคัญ, ส่วนที่เป็นพลังค้ำจุน บุญศิริ สุวรรณเพ็ชร (2538: 19–20) กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า “กระดูกสันหลังของชาติ คือ สิ่งที่เป็นส่วนสำคัญของประเทศชาติ สามารถทำให้ชาติดำรงคงอยู่หรือพัฒนาไปได้ด้วยดี ประเทศไทยเรายังคงเป็นประเทศเกษตรกรรม ชาวนาและเกษตรกรยังมีความสำคัญอยู่มาก เห็นได้จากการที่ประเทศไทยส่งออกสินค้าที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวและผลผลิตทางการเกษตรอย่างอื่น ดังนั้นจึงถือว่าชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ เหมือนกับการที่คนเราทรงตัวอยู่ได้เพราะมีกระดูกสำคัญช่วยร่างกายเอาไว้ฉนั้น” นอกจากนี้ สำนวนที่สะท้อนให้เห็นถึงการเลี้ยงสัตว์ คือสำนวน “วัวหายล้อมคอก” หมายถึง ของหายแล้วจึงจะเริ่มป้องกัน, เรื่องเกิดขึ้นแล้วจึงคิดแก้ไขในที่นี้พอจะทำให้เห็นภาพได้ว่า สมัยก่อนคนไทยเลี้ยงวัวควายไว้ในคอก หลังจากใช้แรงงานทุ่มทุนแรงในการเพาะปลูก ดังนั้น อาชีพเกษตรกรรมจึงยังคงเป็นอาชีพหลักของคนไทยนับตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังพบการกล่าวถึงอาชีพค้าขายจากสำนวน “ทุนหายกำไรหด” หมายถึง หหมดทั้งทุนทั้งกำไร และสำนวน “เข้าเนื้อ” หมายถึง ขาดทุน, เสียเปรียบ ทั้งนี้สันนิษฐานว่าในอดีตชาวไทยน่าจะติดต่อกับชาวจีนทางน้ำ มีการเดินเรือเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้ากันจึงมีสำนวนที่นำลักษณะของเรือสำเภาของจีนที่แล่นด้วยใบมาเปรียบในสำนวน “ชักใบให้เรือเสีย” สำนวนนี้แม้จะไม่ได้มีความหมายเกี่ยวกับการค้าขาย แต่พอจะทำให้เห็นลักษณะของการเดินทางคมนาคมทางน้ำที่ต้องใช้เรือ อาจเพื่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือเพื่อทำการประมงซึ่งถือเป็นอาชีพสำคัญในประเทศที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำหรือมีพื้นที่ติดชายทะเล สำนวนที่สะท้อนให้เห็นว่ามีการทำการประมง คือ สำนวนจับปลาสองมือ จับปูใส่กระด้ง และเหวี่ยงแห สำนวนทั้ง 3 สำนวนนี้แม้จะไม่ได้มีความหมายเกี่ยวกับการทำการประมง แต่สิ่งที่น่าสนใจก็สามรถสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีการประกอบอาชีพทำการประมงด้วย

ตารางที่ 67 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>တော်လင်းမိုး ကန်သင်းကျိုး /to-əə-lin mo kàn-əin co/ ฝนเดือนกันยายน คันนาพังทลาย หมายถึง ในเดือนกันยายน ฝนตกหนักมากจน ดินคันนาพังทลายลงมา</p>	<p>ชวานากับงูเห่า หมายถึง ทำคุณแก่คนพาลจะเป็นผลร้ายแก่ ตนเอง</p>
<p>ဟင်္သာတိုက်ကန်သင်း ၊ တိုက်ကန်သင်း /hsà dé kàn-əin tí dé hin/ คันนาที่คันดิน แยกที่ตั้ง หมายถึง ทำอะไรก็ให้เอาใจใส่ (เหมือนคันดิน ในนา หากทำไม่ดีย่อมพังลงมา ส่วนแยกหากตั้ง ไฟไว้แล้วไม่ใส่ใจ หม้อแยกก็อาจจะไหม้ได้)</p>	<p>ทำนาบนหลังคน หมายถึง หาผลประโยชน์ใส่ตน โดยขูดรีดผู้อื่น</p>
<p>ဝေဝေညွှန် ၊ ဝွန်ညွှန် /zè éi cùn thùn éi nwa/ ทาสที่ใช้งาน วัวที่ไถคราด หมายถึง ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ก็ตามให้ ปฏิบัติงานอย่างนอบน้อมและแข็งขัน</p>	<p>บ้านนอกคอกนา หมายถึง เรียกคนที่เป็ชชาวไร่ชวานาอยู่นอกกรุง หรือเมืองหลวงว่า คนบ้านนอก, คนบ้านนอก คอกนา หรือ คนบ้านนอกคอกนา</p>
<p>မိုးရွာမှ ပျိုးဘာဝေ /mo-ywà hmá pyo à à mi/ เมื่อฝนตก จะเพาะปลูก หมายถึง หากฝนตกพอเพียง ต้นข้าวจะเจริญ เติบโต</p>	<p>กระดุกสันหลังของชาติ หมายถึง ส่วนที่สำคัญ, ส่วนที่เป็นพลังค้ำจุน หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน หมายถึง ที่ต้องตรากตรำทำงานหนัก มักหมายถึง ชาวไร่ชวานา ซึ่งในเวลาทำไร่ทำนา หลังต้องสู้กับแดด และหน้าต้องก้มลงดิน</p>
<p>မိုးနင်းနင်းဝိုး အဝိုးမရ /mo hnín nwa ə ʔə-so mə-yá/ ฝนและวัวพ้อพันธุ์ ควบคุมไม่ได้ หมายถึง ไม่มีใครสามารถห้ามสิ่งที่ต้องเกิดขึ้น ตามธรรมชาติไม่ให้เกิดขึ้นได้</p>	<p>เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ หมายถึง แสร้งทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นไม่สนใจ</p>
	<p>หว่านพืชหวังผล หมายถึง ให้ผลประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อหวัง ผลตอบแทน</p>
	<p>วัวหายล้อมคอก หมายถึง ของหายแล้วจึงจะเริ่มป้องกัน, เรื่อง เกิดขึ้นแล้วจึงคิดแก้ไข</p>

ตารางที่ 67 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဝဵင်းတစ်ကောင် ဣးတစ်ကောင် /ə-mi tə-kàun nwa tə-thàun/ ลูกสาวหนึ่งตัวคน วัวหนึ่งพัน หมายถึง สาวโสดหนึ่งคนดูแลยากเสมือนการ ดูแลฝูงวัวเป็นพันตัว การมีลูกสาวจึงเป็นภาระ หนัก</p> <p>ကုန်ရုံးလျှင် တစ်ခေါက် ၊ လင်ကုန်ရုံးလျှင် တစ်သက်လုံးမှောက် /kòŋ shon hlyin tə-khâu' lín kòŋ shon hlyin tə-əé' loŋ hmáu'/ ถ้าค้าขายขาดทุน ครั้งเดียว ถ้าตัว(เลือกผิด) ขาดทุน(พลาดพลั้ง)ทั้งชีวิต หมายถึง การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยัง สามารถหากำไรกลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครอง หากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปทั้งชีวิต</p> <p>မလှူတတ် ချေးရောင်း /mə-hlù tá' ze-yaun/ ไม่สามารถทำทานได้ ขายของ หมายถึง หากไม่สามารถบริจาคทานได้ให้ ประกอบอาชีพค้าขาย</p> <p>ကုန်လုပ်လည်းရ ၊ ဝမ်းလည်းဝ /kú-əò le yá wan le wá/ กุศลก็ได้ ท้องก็อิ่ม หมายถึง การทำงานบางอย่าง (งานที่ทำด้วยกุศล กรรม) นอกจากจะสามารถหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ได้แล้ว ยังได้กุศลอีกด้วย</p>	<p>ทุนหายกำไรหด หมายถึง หมดทั้งทุนทั้งกำไร</p> <p>เข้าเนื้อ หมายถึง ขาดทุน, เสียเปรียบ</p> <p>ชักใบให้เรือเสีย หมายถึง พุดหรือทำขวางๆ ให้การสนทนาหรือ การทำงานเขวออกนอกเรื่องไป</p> <p>จับปลาสองมือ หมายถึง หมายถึงจะเอาให้ได้ทั้ง 2 อย่าง, เสี่ยงทำ การ 2 อย่างพร้อมๆ กัน ซึ่งอาจไม่สำเร็จทั้ง 2 อย่าง</p> <p>จับปูใส่กระด้ง หมายถึง ยากที่จะทำให้ยูนึงๆ ได้</p> <p>เหวี่ยงแห หมายถึง ทำอย่างเดาให้คลุมไปหมด</p> <p>มากหมอมากความ หมายถึง หลายคนก็มีความเห็นแตกต่างกัน เป็น หลายอย่างจนตกลงกันไม่ได้</p>

ตารางที่ 67 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>၎းဝုဝုဝုဝုဝုဝု ဝုဝုဝုဝုဝုဝု</p> <p>/yaun-òu tə-hsè wè-òu ŋa cáʔ/</p> <p>ผู้ขายขายสิบ(จัต) ผู้ซื้อซื้อห้าจัต</p> <p>หมายถึง ต้องรู้จักต่อรองราคา</p>	
<p>၎းမု၎း ၎းနု၎းဝုဝုဝု ဝုဝုဝု ၎းနု၎းဝုဝုဝု</p> <p>/hlè myw hlè hnín láiʔ ŋwè myw ŋwè hnín láiʔ/</p> <p>เรือลอย ไล่ตามด้วยเรือ เงินลอย ไล่ตามด้วยเงิน</p> <p>หมายถึง หากเรือลอยออกจากฝั่ง ต้องใช้เรืออีก</p> <p>ถ้าไล่ตาม ถ้าทำการค้าแล้วขาดทุนก็ต้องใช้เงิน</p> <p>อีกก้อนลงทุนซ้ำอีก</p>	
<p>၎းနု၎း ဝုဝုဝု ဝုဝုဝု ဝုဝုဝု</p> <p>/shé nè pyò sè ə-ma ʔò sè/</p> <p>ทนายความ ขอให้หนุ่ม ช่างฝีมือ ขอให้แก่</p> <p>หมายถึง ทนายความหากอายุน้อย จะมีความ</p> <p>ฉลาดคล่องแคล่วในการว่าคดีความ แต่หากเป็น</p> <p>ช่างฝีมือ ควรมีอายุมากจึงจะมีประสบการณ์และ</p> <p>ความชำนาญ</p>	
<p>၎းနု၎း ဝုဝုဝု</p> <p>/hsə-yà mya ə-a-ə/</p> <p>หมอมมาก ลูกตาย</p> <p>หมายถึง มากคนก็มากความ เพราะต่างคนต่าง</p> <p>ความคิด จึงไม่สามารถตกลงกันได้</p>	

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีการประกอบอาชีพที่ไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก กล่าวคือ ทั้งชาวพม่าและชาวไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก รวมทั้งมีการเลี้ยงสัตว์และการประมงด้วย นอกจากนี้ยังมีการค้าขายเป็นอาชีพรองลงมา คนพม่าส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขายเพราะเชื่อว่าเป็นอาชีพสุจริตที่สามารถหาเลี้ยงปากท้องได้ อีกทั้งยังสามารถทำทานได้ด้วย คือ การค้ากำไรแต่พอดี เมื่อมีโอกาสก็ลดราคาหรือแถมผลผลิตให้ลูกค้าแต่พอควร

ขณะที่สำนวนไทยแม้จะไม่สะท้อนแนวคิดเรื่องการทำทานด้วยการค้าขาย แต่สำนวนไทยก็สามารถสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยมีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งทางบกและทางน้ำ นอกจากนี้ สำนวนพม่าและสำนวนไทยยังสะท้อนให้เห็นว่ามีการประกอบอาชีพรับราชการเหมือนกัน คือ อาชีพหมอ แต่สำนวนพม่ามีการกล่าวถึงอาชีพทนายความด้วย ในขณะที่สำนวนไทยไม่ปรากฏการกล่าวถึงอาชีพนี้แต่อย่างใด จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาพสะท้อนด้านการประกอบอาชีพของคนพม่าและคนไทยไม่มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก

5.2.1.3 อาหารการกิน

ด้านอาหารการกินของชาวพม่าและชาวไทยนั้นมีความเหมือนและความแตกต่างกัน วิรัช นิยมธรรม และอรุณ นิยมธรรม (2551: 174) กล่าวว่า “ชาวพม่าทั่วไปนิยมบริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลักเช่นเดียวกับชาวไทยภาคกลาง ส่วนกับข้าวก็มีทั้งแกง ต้ม ผัด และน้ำพริก จึงคล้ายกับอาหารไทย เว้นแต่องค์ประกอบและรสชาติของอาหารจะแตกต่างจากอาหารไทยอยู่พอควร”

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยมีการกล่าวถึงข้าวสารและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าวหรือการประกอบอาหาร กล่าวคือ สำนวนพม่ากล่าวถึง “หม้อชะແຫဲ່หวิน” (၈၀၀၀၀၀ /sə-lè-wìn/) เป็นชื่อหม้อชนิดหนึ่งของชาวพม่า มักใช้สำหรับหุงข้าวหรือประกอบอาหารอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบการใช้หน่วยตวงข้าวของชาวพม่าที่เรียกว่า “สะແຫဲ່” (၈၀၀၀ /sə-lè/) เป็นหน่วยตวงข้าวสาร (1 สะແຫဲ່=2 กระจบอง) มาใช้เปรียบในสำนวนด้วย ได้แก่ สำนวน ဆွဲကြွေဆွဲကောင်း ကောင်းမှသာ ၊ လူတိုသူဘော ဝေါင်းမှသာ /hsàn-phyù hsàn-kaun thaun hmá éi lù dó əə-bo paun hmá éi/ ข้าวสารขาวข้าวสารดี คำดูจึงรู้ ใจของคนทั้งหลาย คบดูจึงรู้, ၈၀၀၀၀၀ ၀၀၀၀၀၀၀၀က တွဲ /sə-lè-wìn phìn mə-mə khin-ká kwé/ ชะແຫဲ່หวิน (ชื่อหม้อชนิดหนึ่งของพม่า) ก้นยังไม่ทันคำก็แตก และสำนวน ဆွဲကောင်းလျှင် တစ်၈၀၀၀ ၊ မျိုးကြွယ်လျှင် တစ်၀၀၀၀၀ ၊ ဘူးကောင်းမှ ၈၀၀ ၊ လင်ကောင်းမှ ၈၀ /hswè kaun hlyin tə-sə-lè myo cwè hlyin tə-sə-laun bu kaun hmá sìn khàn lin kaun hmá sàɴ yá/ ถ้าเพื่อนดี หนึ่งสะແຫဲ່ ถ้าญาติรวบ หนึ่งสะလาว ถ้าน้ำเต้าดี ห้างร้านรองรับ ถ้ามีผัวดี ได้มีความสุข ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ชาวพม่ามีความพยายามนำเอาสิ่งต่างๆ มาเปรียบเป็นสำนวนเพื่อใช้สั่งสอนลูกหลาน อีกทั้งยังสามารถสะท้อนสภาพสังคมของตนเองได้อย่างแยบคาย

ส่วนสำนวนไทยมีการกล่าวถึง “หม้อ” ที่ใช้สำหรับหุงข้าวเช่นกัน คือ สำนวน “ก้นหม้อไม่ทันคำ” และเมื่อพิจารณาความหมายของสำนวนนี้ก็พบว่ามีความหมายเหมือนสำนวนพม่าที่ว่า ၈၀၀၀၀၀ ၀၀၀၀၀၀၀က တွဲ /sə-lè-wìn phìn mə-mə khin-ká kwé/ ชะແຫဲ່หวิน (ชื่อ

หม้อชนิดหนึ่งของพม่า) ก็น่าจะไม่ทันคำที่แตก หมายถึง อยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่นานก็ทะเลาะวิวาทหรือหย่าร้างกันจึงควรพิจารณาให้รอบคอบก่อนจะสร้างครอบครัว นอกจากนี้ยังพบสำนวนที่สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยรับประทานข้าวและให้ความสำคัญกับข้าว คือ สำนวนข้าวแดงแกงร้อน ข้าวยากหมากแพง และสำนวนข้าวใหม่ปลามัน

นอกจากข้าวแล้วยังมีสำนวนพม่าที่กล่าวถึง “เกลือ” และ “กะปิ” ได้แก่ สำนวน ဆားပေါ်သည့်ပုလင်း အရသာကင်း /hsa mə-pà ói hin ʔə-yá-əà kin/ แกงที่ไม่ใส่เกลือ ปราศจากรสชาติ สำนวนนี้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องรสชาติของอาหาร เพราะชาวพม่าไม่นิยมรับประทานอาหารที่มีรสหวาน แต่มักจะรับประทานอาหารที่มีรสเค็มเป็นหลัก นอกจากนี้ชาวพม่ายังชอบกินกะปิ (ငါးဖိ /ga-pí/) เพราะเป็นอาหารที่หากินค่อนข้างยาก เนื่องจากกะปิที่มีคุณภาพดีจะมีราคาค่อนข้างสูง วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 177) กล่าวว่า “กะปิที่มีชื่อเสียงของพม่าคือ กะปิจากเมืองมะริด เขตมณฑลตะนาวศรี รองลงมาคือจากเมืองแควในรัฐยะไข่และเมืองพะลิม” สำนวนที่กล่าวถึงกะปิ คือ สำนวน ငါးဖိနှင့်လောက် ၊ ရွှေနှင့်ကျောက် /ga-pí hnín láu? shwè hnín câu?/ กะปิและหนอนทองและหินหมายถึง ของที่คู่กัน ขาดกันไม่ได้ สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ ชาวพม่านิยมกินอาหารที่มีรสชาติมันหรือใส่น้ำมันมาก ทั้งนี้เพราะชาวพม่าไม่นิยมกินอาหารที่ใส่กะทิเหมือนชาวไทย ทำให้รสชาติอาหารขาดความหวานมันไป ดังนั้น ชาวพม่าจึงเพิ่มรสชาติให้อาหารด้วยการเติมผงชูรสและน้ำมันลงในอาหารแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมัน หากไปเที่ยวตามเมืองต่างๆ และไปลิ้มลองอาหารพม่ามักพบว่า ชาวพม่าจะใส่น้ำมันในแกงจนท่วม หรือบางครั้งก็ใส่น้ำมันในอาหารประเภทยำ รวมถึงเผือกและมันต้มน้ำด้วย การกินอาหารรสชาติมันหรือกินน้ำมันสะท้อนในสำนวนที่กล่าวว่า $\text{အစိတ်းလုံ အသားပုစိတ်}$ /ʔə-hsi sa ló ʔə-əa mə-phyí?/ กินอาหารรสชาติมัน ไม่เป็นเนื้อ (ไม่อ้วน) หมายถึง คนบางคนแม้จะกินอาหารที่มีรสชาติมันหรือมีน้ำมันมาก แต่ก็ไม่อ้วน และสำนวน $\text{စိပ်လျှင် လှဘဝင် ကောင်းစပြု}$ /hsi pà hlyin hlwə-sà-pìn kuan sə-mye/ ถ้าใส่น้ำมัน จี๋เลื่อยดีแน่นอน หมายถึง หากใส่น้ำมัน อาหารจะมีรสชาติดี (คนพม่าชอบกินน้ำมัน จึงมักใส่น้ำมันลงในอาหาร แม้แต่จี๋เลื่อยหากใส่น้ำมันลงไปก็ยังมีรสชาติ)

นอกจากนี้ ชาวพม่ายังนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติเปรี้ยวด้วย คือ อาหารจำพวกยำและอาหารที่ปรุงด้วยใบกระเจียบ เช่น สำนวน $\text{ရွှေချိုပေါင်လက်ခြား ကြက်သားနှင့် မလဲပေါင်}$ /shwè-chin-pàun lé?-cha cé?-əa hnín mə-lə pàun/ ใบกระเจียบทองระหว่างมือ ไม่ยอมแลกด้วยเนื้อไก่ สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่าชาวพม่าชอบรสชาติเปรี้ยวของใบกระเจียบมาก และจากการศึกษา ยังพบว่า ชาวพม่าไม่นิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติเผ็ดร้อน จะมีเพียงบางรัฐของพม่าเท่านั้นที่นิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติเผ็ดร้อน เช่น รัฐยะไข่ (ရခိုင်ပြည်နယ် /yə-khàin pyi-nè/)

ส่วนรสชาติอาหารไทยนั้นจะเป็นรสชาติหวานมัน เพราะชาวไทยนิยมรับประทานอาหารที่ปรุงด้วยกะทิ ทั้งแกงและขนมหวาน นอกจากนี้ ชาวไทยยังรับประทานอาหารที่มีรสชาติเผ็ด โดยเฉพาะชาวไทยภาคใต้จะนิยมรับประทานอาหารรสชาติเผ็ดร้อน การรับประทานอาหารที่มีรสชาติเผ็ดร้อนนี้มีปรากฏในสำนวน “ถึงพริกถึงขิง” หมายถึง เผ็ดร้อนรุนแรง และเป็นที่น่าสังเกตว่า สำนวนไทยกล่าวถึง “เกลือ” ในหลายสำนวนด้วยกัน ได้แก่ สำนวนแกงจืดจึงรู้คุณเกลือ กัดก้อนเกลือกิน เกลือเป็นหนอน และสำนวนใกล้เกลือกินต่าง สาเหตุที่มีการกล่าวถึงเกลืออาจเป็นเพราะในอดีตเกลือถือเป็นวัตถุค้ำที่มีราคาและมีคุณค่า เนื่องจากคนไทยมักใช้เกลือเพื่อช่วยถนอมอาหารให้สามารถเก็บไว้รับประทานได้นาน แม้ในปัจจุบันคนไทยก็ยังนำเกลือมาถนอมอาหารและใช้ในอุตสาหกรรมอาหารอีกหลายชนิด ทั้งนี้ กล้าณรงค์ ศรีรอด (2521: 1) กล่าวถึงคุณสมบัติของเกลือไว้ว่า “เกลือกับมนุษย์เรานั้นมีความคุ้นเคยกันมานานแล้ว และการใช้เกลือในการถนอมอาหารหรือปรุงอาหารได้ใช้กันมาแต่โบราณ จนถึงปัจจุบันนี้เกลือก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการถนอมอาหาร โดยเฉพาะอาหารจำพวกของเค็มที่ชนชาวเอเชียชอบ และอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกลือมีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมอาหารก็เพราะว่าวิธีการใช้ไม่ยุ่งยาก อีกทั้งเกลือราคาถูกและทำได้ง่าย”

นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมการกินอีกอย่างหนึ่งที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของชาวพม่าและชาวไทย คือ วัฒนธรรมการกินหมาก ดังได้กล่าวแล้วในหัวข้อ 5.1.4 ว่าชาวพม่าชอบกินหมากและดื่มชา ปัจจุบันก็ยังคงกินหมากอยู่จึงปรากฏสำนวนที่สะท้อนวัฒนธรรมการกินหมาก คือ สำนวน လက်ဖက်သောက်၊ တွမ်းရိုးတော်ညွှာ /lé'phé' te-yo kun-yo te-hhà/ ใบชาหนึ่งกำปั้น กำหมากหนึ่งขั้ว หมายถึง หากใบชาดี เพียงแค่หนึ่งกำปั้นก็ได้รับรสชาติเช่นเดียวกับหมากหากมีรสชาติดีก็ไม่ต้องกินในปริมาณมาก ส่วนสำนวนไทยไม่ได้กล่าวถึงหมากโดยตรง แต่กล่าวถึง “ปูน” ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการกินหมาก ในสำนวน “กินปูนร้อนท้อง” หมากถึง ทำอาการมีพิรุณขึ้นเอง, แสดงอาการเดือดร้อนขึ้นเอง ที่น่าสนใจ คือ สำนวน “กินปูนร้อนท้อง” มาจากภูมิปัญญาในการหาวิธีจับตุ๊กแกของคนไทยสมัยก่อน บุญศิริ สุวรรณเพ็ชร (2538: 143-144) ได้อธิบายถึงที่มาของสำนวนนี้ไว้ว่า “สำนวนนี้เกิดจากความเข้าใจที่ว่า ตุ๊กแกนั้นเมื่อกินปูนเข้าไปแล้วมันจะเกิดอาการร้อนท้องขึ้นมา วิธีจับตุ๊กแกวิธีหนึ่งก็คือ ใช้ปูนที่กินกับหมากคลุกกับยาสูบ หรือยาตั้งที่ชาวบ้านสมัยก่อนใช้ฆมนใบตองสูบ แล้วก็เอาติดเข้ากับปลายไม้ยาวๆ แหย่ไปที่ปากตุ๊กแกที่มันเกาะอยู่ตามบนหลังแพดานหรือตามฝาเรือน ตุ๊กแกจะเอาปากจับปูนกับยานั้นเข้าไป แล้วก็ร้องเอ๊กๆ อ้าปากกว้าง ทำให้เห็นข้างในปากของมันมีสีแดง เชื่อกันว่าเป็นอาการร้อนท้องของมัน เพราะมันกินเอาปูนกับยาสูบเข้าไป” คนไทยจึงนำลักษณะของตุ๊กแกนี้มาเปรียบเป็นสำนวนหมายถึงคนที่ทำ ความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วเกิดอาการระแวงว่าผู้อื่นจะรู้เข้าจึงแสดงพิรุณออกมา สำนวนนี้จึงถือ

เป็นสำนวนเก่าที่แสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนไทยได้เป็นอย่างดี แม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะรู้เพียงความหมายของสำนวน แต่ไม่รู้ถึงที่มาของสำนวนแล้ว

อนึ่ง จากการศึกษายังพบว่า ชาวพม่ามีวิธีการสังเกตวิธีการปรุงอาหารและนำมาประดิษฐ์เป็นถ้อยคำสำนวนเพื่อใช้สั่งสอนลูกหลานให้รู้จักสังเกตด้วย คือ สำนวน ငါးဝတ် ဝုတ်ဝုတ် ၊ ငရုတ် ဝတ်ဝတ် /ŋa-pá' pòu'-pòu' ŋə-yòu' sá'-sá'/ ปลาข้าว เน่าเน่า ฟริก เฟ็ดเฟ็ด หมายถึง ความเฟ็ดของฟริกสามารถกลบกลิ่นของปลาเน่าได้ และสำนวน ဝုတ်အဝေး ၊ ငါးအဝေး /bə-zùn ʔə-kwe ŋa ʔə-nwe/ กุ้งไค้งจ่อ ปลาอุ้น หมายถึง ในการปรุงอาหาร มีข้อสังเกตว่าอาหารสุกหรือไม่ หากเป็นเนื้อกุ้งเมื่อสุกก็จะ ไค้งจ่อ หากเป็นเนื้อปลาเพียงแค่อุ่นๆ ก็กินได้แล้ว

ตารางที่ 68 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านอาหารการกิน

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ဆန်ဖြူဆန်ကောင်း ထောင်းမှော် ၊ လူဝိုက်ဘေဘေ ပေါင်းမှော် /hsàn-phyù hsàn-kaun thaun hmá éí lù dó əə-bo paun hmá éí/ ข้าวสารขาวข้าวสารดีคำคุณจึงรู้ ใจของคนทั้งหลาย คบคุณจึงรู้ หมายถึง ข้าวสารดีไม่ตีเพียงคำคุณก็รู้ได้ แต่จิตใจ คนยากแค้นยังถึง ต้องคบหากันคุณจึงจะรู้ว่าดี หรือไม่ดี	ข้าวแดงแกงร้อน หมายถึง บุญคุณ ข้าวยากหมากแพง หมายถึง ภาวะขาดแคลนอาหาร, ทูพกติกขภัย ข้าวใหม่ปลามัน หมายถึง อะไรที่เป็นของใหม่ก็ถือว่าดี, นิยม เรียกช่วงเวลาที่สามภรรยาเพิ่งแต่งงานกันใหม่ ว่า ระยะเวลาข้าวใหม่ปลามัน
ခလယ်ဝင် ဖင်မည်းဝင်က ကွီ /sə-lè-wìn phin mə-mɛ khin-ká kwe/ ชะແທ່หိုင် (ชื่อหม้อชนิดหนึ่งของพม่า) ก้นยังไม่ทันดำก็แตก หมายถึง ควรคิดให้รอบคอบก่อนสร้างครอบครัว	ก้นหม้อไม่ทันดำ หมายถึง อยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่นานก็ ทะเลาะวิวาทหรือหย่าร้างกัน ถึงฟริกถึงจิง
ဆွေကောင်းလျှင် တစ်ခလယ် ၊ မျိုးကြွယ်လျှင် တစ် ခလောင်း ၊ ဘူးကောင်းမှ ဝင်ခံ ၊ လင်ကောင်းမှ ဝံ့ရ /hswè kaun hlyìn tə-sə-lè myo cwè hlyìn tə-sə-laun bu kaun hmá sìn khàn lìn kaun hmá sàɴ yá'/	หมายถึง เฟ็ดร้อนรุนแรง เล็กฟริกชี้หนู หมายถึง เล็กแต่เก่งกล้าสามารถ, เล็กแต่มีพียงสง

ตารางที่ 68 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านอาหารการกิน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ถ้าเพื่อนดี หนึ่งสะແဟဲ ถ้าญาติรวย หนึ่งสะလာ ถ้าน้ำเต้าดี ห้างร้านรองรับ ถ้ามีผัวดี ได้เสวยสุข หมายถึง ถ้ามีญาติมิตรคืออย่างน้อยความเป็นอยู่ก็ ไม่ขัดสน ถ้าได้ผัวดี ตนก็ได้เสวยสุข</p> <p>ဆားမဝိသ္ဗုဘ်း အရသ္ဗာဘ်း /hsa mə-pà é hin ʔə-yá-əà kin/ แกงที่ไม่ใส่เกลือ ปราศจากรสชาติ หมายถึง แกงที่ไม่ใส่เกลือย่อมไม่มีรสชาติ</p> <p>မြိန်ရာ ဘ်းကောင်း /myèin-yà hin kaun/ ความอร่อย แกงดี หมายถึง ถ้าอร่อยก็เป็นแกงดี ถ้าชอบก็เป็นญาติ มิตร</p> <p>ရွှေချိုပေါင်လက်ခြား ကြက်သားနှင့် မလဲပေါင် /shwè-chin-pàun lé'-cha cé'-əa hnîn mə-lé pàun/ ใบกระเจี๊ยบทองระหว่างมือ ไม่ยอมแลกด้วยเนื้อไก่ หมายถึง ชาวพม่านิยมกินใบกระเจี๊ยบ</p> <p>လက်ဖက်တစ်ရိုး ၊ ကွမ်းရိုးတစ်ညာ /lé'-phé' tə-yo kun-yo tə-hhà/ ใบชาหนึ่งกำ กำหมากหนึ่งจั่ว หมายถึง หากใบชาดี เพียงแค่หนึ่งกำก็ได้รับ รสชาติเช่นเดียวกับหมากหากมีรสชาติดีก็ไม่ต้อง กินในปริมาณมาก</p>	<p>กัดก่อนเกลือกิน หมายถึง ใช้ชีวิตอย่างเร้นแค้นมาก</p> <p>แกงจืดจึงรู้คุณเกลือ หมายถึง เมื่อเกิดความต้องการหรือความจำเป็น จะใช้สอยจึงนึกถึงคนนั้นหรือสิ่งนั้น</p> <p>เกลือเป็นหนอน, ใสเป็นหนอน หมายถึง ญาติมิตร สามิภรรยา บุตรีชดา เพื่อน ร่วมงาน หรือคนในบ้าน ถัดคดทรยศ</p> <p>ใกล้เกลือกินต่าง หมายถึง มองข้ามหรือไม่รู้ค่าของดีที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ตน กลับไปแสวงหาสิ่ง อื่นที่ค้อยกว่า</p> <p>กินปูร้อนท้อง หมายถึง ทำอาการมีพิรุณขึ้นเอง, แสดงอาการ เดือดร้อนขึ้นเอง</p> <p>อดเปรี้ยวไว้กินหวาน หมายถึง อดใจไว้ก่อนเพราะหวังสิ่งที่ดีกว่า ข้างหน้า</p>

ตารางที่ 68 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านอาหารการกิน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အသားတွင် ဝက် ၊ အသီးတွင် ဘရက် ၊ အရွက်တွင် လက်ဖက်</p> <p>/ʔə-ea dwin wéʔ ʔə-əi dwin əə-yéʔ ʔə-ywéʔ dwin lə-phéʔ/ ในบรรดาเนื้อ เนื้อหมู ในบรรดาผลไม้ มะม่วง ในบรรดาใบไม้ ใบชา หมายถึง ในบรรดาเนื้อทั้งหลาย เนื้อหมูมีรสชาติ ดีที่สุด ในบรรดาผลไม้ทั้งหลาย มะม่วงมีรสชาติ ดีที่สุด ในบรรดาใบไม้ทั้งหลาย ใบชามีรสชาติดี ที่สุด</p> <p>အစိစားလို့ အသားမဖြစ်</p> <p>/ʔə-hsi sa ló ʔə-ea mə-phyíʔ/ กินอาหารรสชาติมัน ไม้เป็นเนื้อ(ไม่อ้วน) หมายถึง คนบางคนแม้จะกินอาหารที่มีรสชาติ มันหรือมีน้ำมันมาก แต่ก็ไม่อ้วน</p> <p>စိပ်လျှင် လွှစပ် ကောင်းစွဲ</p> <p>/hsi pà hlyin hlwə-sà-pin kuan sə-myé/ ถ้าใส่น้ำมัน จี๋เลื่อย ดีแน่นอน หมายถึง หากใส่น้ำมัน อาหารจะมีรสชาติดี</p>	
<p>ငါးပတ် ပုပ်ပုပ် ၊ ငရုတ် ဝပ်ဝပ်</p> <p>/ŋa-páʔ pòuʔ-pòuʔ ŋə-yóuʔ sáʔ-sáʔ/ ปลาคาว เน่าเน่า พริก เผ็ดเผ็ด หมายถึง ความเผ็ดของพริกสามารถกลบกลิ่น ของปลาเน่าได้</p> <p>ပုစွန်အကွေး ၊ ငါးအစွေး</p> <p>/bə-zùn ʔə-kwe ŋa ʔə-nwe/ กุ้งໂຄံးဂອ ပလာဝံ</p>	

ตารางที่ 68 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านอาหารการกิน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ในการปรุงอาหาร มีข้อสังเกตว่าอาหาร สุกหรือไม่ หากเป็นเนื้อกุ้งเมื่อสุกก็จะ โต้้งงอ หากเป็นเนื้อปลาเพียงแค่อุ่นๆ ก็กินได้แล้ว ငါးပိန့်ငါးလောက် ၊ ချွန်ငါးကျောက် /ŋa-pí hnín lâu? shwè hnín câu? กะปิและหนอน ทองและหิน หมายถึง ของที่คู่กัน ขาดกันไม่ได้</p>	

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ด้านอาหารการกินของคนพม่าและคนไทยนั้น มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน กล่าวคือ คนพม่าและคนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลักเหมือนกัน มีการใช้เกลือช่วยถนอมอาหารเหมือนกัน ข้าวและเกลือจึงเป็นวัตถุดิบที่สำคัญและมีค่านอกจากนี้คนพม่าและคนไทยยังมีวัฒนธรรมการกินหมากพลูที่เป็นวัฒนธรรมร่วมกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ สำนวนของคนทั้ง 2 ชนชาติจึงพบการนำวัฒนธรรมการกินหมากพลูมาเปรียบเทียบในสำนวนด้วย แม้ว่าปัจจุบันคนไทยจะไม่นิยมกินหมากแล้วก็ตาม ส่วนความแตกต่างที่พบคือ รสชาติของอาหาร เพราะคนพม่าไม่ยอมรับประทานอาหารที่มีรสชาติดหวาน แต่จะนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติดเค็ม เช่น กะปิ ผงชูรส นอกจากนี้ยังนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติดมันหรือใส่น้ำมันในปริมาณมาก เพราะคนพม่าไม่ยอมรับประทานอาหารที่ประกอบด้วยกะทิเหมือนคนไทย จึงอาศัยรสชาติดมันจากน้ำมันเป็นหลัก ส่วนรสชาดิเปรี้ยวที่คนพม่านิยมมักเป็นรสชาดิเปรี้ยวที่มาจากใบกระเจี๊ยบ จากการศึกษพบว่าคนพม่านิยมรับประทานแกงใบกระเจี๊ยบเพื่อแก้เลี่ยนจากอาหารที่มีรสชาติดมัน ขณะที่คนไทยนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติดหวานมันและเผ็ดร้อนมากกว่าคนพม่าซึ่งรสชาติดหวานมันที่คนไทยนิยมไม่ได้มาจากการใส่ผงชูรสและน้ำมัน แต่มาจากกะทิและน้ำตาล

5.2.1.4 สุขภาพอนามัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1241, 1368) ให้นิยามความหมายของคำว่า “สุขภาพ” และ “อนามัย” ไว้ว่า สุขภาพ น. ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ, อามัย น. ความไม่มีโรค, สุขภาพ ว.* เกี่ยวกับสุขภาพ, ถูกสุขภาพ, เช่น ข้าวอนามัย กรมอนามัย, สะอาดปราศจากสารพิษเจือปน เช่น

* ว. เป็นอักษรย่อของชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ คือ คำวิเศษณ์ (คุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์)

ฝักอานามัย จากการศึกษาด้านสุขภาพอนามัยพบว่า ทั้งชาวพม่าและชาวไทยต่างก็ให้ความสำคัญกับสุขภาพอนามัยของตนเองในด้านต่างๆ

ด้านสุขภาพอนามัยของชาวพม่า จากสำนวนพบว่า คนพม่าในสมัยก่อนใช้ก้านสะเดาแปรงฟัน เพราะเชื่อว่าสะเดามีสรรพคุณเป็นสมุนไพร ก้านของสะเดาจึงช่วยให้ฟันแข็งแรงได้ จึงมีสำนวน တမာတစ်ခက် သွားတစ်သက် /tə-mà tək-khé? əwa tək-éé?/ สะเดาหนึ่งก้าน ฟันหนึ่งอายุ นอกจากนี้ชาวพม่ายังทำความสะอาดเสื้อผ้า ข้างของเครื่องใช้ และบ้านเรือนให้สะอาดหมดจดอยู่เสมอ การรักษาสุขภาพอนามัยนี้สะท้อนจากสำนวน မေဝိလျှင် မေး ၊ မေဝိလျှင် မေး /mə-éi hlyin me mə-sin hlyin hse/ ถ้าไม่รู้ให้ถาม ถ้าไม่หมดจดให้ล้าง สำนวนนี้แม้จะมีความหมายไม่ตรงกับสิ่งที่นำมาเปรียบ แต่ก็พอจะอนุมานได้ว่า ชาวพม่ารักษาความสะอาดของสิ่งของต่างๆ อยู่เสมอ อีกสำนวนหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สำนวน ဝိတင်းကျွတ်တွင် ၊ ဝလွင်ခေးမိုး ၊ ရွာသွန်းဗြိုး /həə-din-jù? twin pə-lin hse mo ywà əun phyo/ ในเดือนตุลาคม ล้างบัลลังก์ด้วยน้ำฝน รัตราดได้สมบูรณ์ สำนวนนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการดูแลรักษาความสะอาดของฐานพระพุทธรูปแล้ว ยังเป็นการเปรียบให้เห็นว่าในเดือนตุลาคมนั้นเป็นช่วงฤดูฝน ทำให้มีฝนตกหนักจนสามารถนำพระพุทธรูปมาล้างน้ำฝนได้ตลอดทั้งเดือน

ด้านการดูแลความสะอาดของร่างกาย ในสำนวนพม่ามีการกล่าวถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการอาบน้ำชำระร่างกาย รวมถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการสระผม เพราะคนพม่าให้ความสำคัญกับการรักษาอุณหภูมิของร่างกายให้ปกติอยู่เสมอ อุบลรัตน์ พันธุมิตร (2553: 49) กล่าวว่า “คนพม่ามักอาบน้ำก่อนออกจากบ้าน และสระผมอาบน้ำเฉพาะตอนกลางวันช่วงที่มีแสงแดดอบอุ่นเท่านั้น เมื่อเสร็จธุระกลับเข้าบ้านมืดค่ำ ไม่มีแสงแดด อากาศเย็น คนพม่าจะไม่สระผมหรืออาบน้ำเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าถ้าร่างกายกระทบความเย็น จะเป็นสาเหตุทำให้ป่วยไข้ไม่สบายถึงตายได้” สำนวนพม่าที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องนี้ ได้แก่ สำนวน ရေချိုး၍ ဝေသည့်မာမာရီသည့် ၊ ရေချိုး၍ ဝေသည့်မာမာ မရီ /yè-cho ywé èè éi mə-əà əà shí èi yè-mə-cho ywé èè éi mə-əà mə-shí/ หากอาบน้ำผิด อาจถึงตายได้ หากไม่อาบน้ำ ไม่ถึงตาย หมายถึง ไม่ควรอาบน้ำขณะที่ป่วย นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับวันที่ควรอาบน้ำสระผม และวันที่ไม่ควรอาบน้ำสระผมหลังฝน霏ด้วย คือ สำนวน ငိုသားရွာတောင် ရေကိုရောင် ၊ အောင်စံဗြိုး ရေချိုးရက် /ṅá-ea shwè-tàun yè kò shàun ṅáun-sàn-phyo yè-cho yé?/ ลูกชายข้าชเวต่าว(ชื่อคน) หลีกเลี้ยงน้ำอ่าวสั้น โပย(ชื่อคน) วันอาบน้ำ หมายถึง เมื่อพ้นจากไข้ วันที่ไม่ควรอาบน้ำ คือ วันจันทร์ วันศุกร์ วันพุธ และวันเสาร์ วันที่ควรอาบน้ำ คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี และสำนวน တရင်သားမွေး ၊ ခေါင်းမေးနွင့် ၊ အိုးဝည့်ဝါး ဗြိုးအောင်ခေး /kə-yin-əa mwe gaun mə-hse-hnîn ṅo-sì ti

byi ʔaun hse/ ชาวกะเหรี่ยงคลอด ไม้ให้สระผม ให้ตีกลองยาว แล้วจึงสระ หมายถึง วันที่ไม่ควรสระผม คือ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ และวันพฤหัสบดี วันที่ควรสระผม คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันเสาร์ (ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดของสำนวนทั้ง 2 สำนวนไว้แล้วในบทที่ 3)

อนึ่ง ชาวพม่ายังให้ความสำคัญกับสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวกับโรคและการดำเนินชีวิต โดยชาวพม่าเชื่อว่าหากรักษาสุขภาพของจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ ย่อมทำให้ร่างกายและหน้าตาอ่อนกว่าวัย อีกทั้งยังทำให้อายุยืนอีกด้วย ความเชื่อเหล่านี้ปรากฏในสำนวน ဝိဝံ့ပျံ ကိုဝိန္န /sêi' pyò kò nú/ ใจหนุ่ม กายสาว(อ่อน) หมายถึง ถ้าจิตใจร่างเรีงแจ่มใส ร่างกายมักอ่อนวัย และสำนวน ပျော်ပျော်နေ ချစ် /pyò-pyò nè èe khe/ อยู่อย่างสนุกสนาน ตายยาก หมายถึง ผู้ที่มีความสุข ใจแจ่มใสอยู่เสมอจะมีอายุยืนยาว ส่วนเรื่อง โรคภัยไข้เจ็บ ชาวพม่ามองว่า สิ่งประเสริฐสูงสุดของมนุษย์ก็คือการไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ เพราะโรคบางชนิดเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็สามารถติดต่อและแพร่กระจายไปยังคนอื่นได้ จึงต้องรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่ออายุมากขึ้นก็อาจทำให้เป็นโรคได้ง่ายกว่าช่วงวัยหนุ่มสาว ฉะนั้น ชาวพม่าจึงมักเตือนเรื่องโรคภัยไข้เจ็บอยู่เสมอ โดยโรคที่ผู้หญิงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ คือ โรคที่เกี่ยวกับเลือดประจำเดือน ส่วนโรคที่ผู้ชายต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ คือ โรคที่เกี่ยวกับไขข้อและปัสสาวะ คำตักเตือนเหล่านี้ปรากฏอยู่ในสำนวนพม่า เช่น สำนวน အာရောဂျ် ဝရမ်း ဝလာဝ် /ʔa-yo jàn pə-yə-màn là-bàn/ ปราศจากโรค ประเสริฐ(แห่ง)ลาภ, ဝစ်ဇောတ်ကဝ ဝစ်ရာ /tə-yâu' kə-sá tə-ya/ เริ่มจากหนึ่งคนเป็นหนึ่งร้อย, ဝမ်းဝစ်ဇုးကောင်း ခေါင်းမိ /wan tə-loŋ kaun gaun mə-khe/ တွံ့ပုဂ္ဂိုလ် မိပုဂ္ဂိုလ်, မိပုဂ္ဂိုလ် မိပုဂ္ဂိုလ် /mein-má hmà mi yâu'-ca hmà hsi/ ผู้หญิง ไข้ทับทิม ผู้ชาย ปัสสาวะ และสำนวน ဝောတ်ကုး ဝုလာ မိပုဂ္ဂိုလ် /yâu'-ca dù-là mein-má mi-yá'/ ผู้ชาย ปวดข้อ ผู้หญิง ประจำเดือน

ส่วนสำนวนไทยที่ปรากฏภาพสะท้อนเกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัยมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นสำนวนที่กล่าวเปรียบถึงลักษณะอาการ เช่น สำนวน “หายวันหายคืน” หมายถึง ฟื้นจากการเจ็บไข้อย่างรวดเร็ว และสำนวน “สามวันดีสี่วันไข้” หมายถึง เจ็บออกๆ แอดๆ อยู่เสมอ สำนวนทั้ง 2 สำนวนนี้แสดงให้เห็นถึงความช่างสังเกตของคนไทยที่นำลักษณะอาการเจ็บป่วยมาเปรียบเป็นสำนวน เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สำนวนเกิดจินตภาพและเข้าใจความหมายได้อย่างง่ายดาย

อนึ่ง สำนวนไทยที่มีความน่าสนใจเกี่ยวกับด้านสุขภาพอนามัย คือ สำนวน “เรือนสามน้ำสี่” สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มีที่มาจากคติโบราณ มักใช้เพื่อสอนผู้หญิงให้เป็นแม่บ้าน แม่เรือนที่ดี “เรือนสาม” ได้แก่ เรือนพักอาศัย เรือนชะตา และเรือนผม ส่วน “น้ำสี่” ได้แก่ น้ำใช้น้ำอบ น้ำเต้าปูน และน้ำใจ (ผู้วิจัยได้อธิบายสำนวนนี้พร้อมยกตัวอย่างประกอบไว้แล้วในบทที่ 4)

ตารางที่ 69 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>မဝိညာဉ် မေး ၊ မဝင်ညာဉ် ဆေး /mə-əi hlyin me mə-sin hlyin hse/ ถ้าไม่รู้ ให้ถาม ถ้าไม่หมดจด ให้ล้าง หมายถึง ถ้าไม่รู้ให้ถามจึงจะได้ความรู้ ถ้ามีการะ ให้รับสะสาง</p>	<p>หายวันหายคืน หมายถึง ฟ้นจากการเจ็บไข้อย่างรวดเร็ว สามวันคืนสี่วันไข้ หมายถึง เจ็บออกๆ แอดๆ อยู่เสมอ</p>
<p>ဝိဝင်းကျွတ်တွင် ၊ ဝလ္လင်ဆေးဝိုး ၊ ရွာသွန်းဗြိုး /hə-din-jū' twin pə-lin hse mo ywə əun phyo/ ในเดือนตุลาคม ล้างบัลลังก์ด้วยน้ำฝน รวดราได้ สมบูรณ์ หมายถึง ในเดือนตุลาคมมีฝนตกอุดมสมบูรณ์ ควรนำฐานพระพุทธรูปมาล้างทำความสะอาด ในช่วงนี้</p>	<p>เรือนสามน้ำสี่ หมายถึง คดีโบราณที่ใช้สอนแม่บ้านแม่เรือน (เรือนสาม ได้แก่ เรือนพักอาศัย เรือนชะตา และ เรือนผม ส่วนน้ำสี่ ได้แก่ น้ำใช้ น้ำอบ น้ำเต้าปูน และน้ำใจ)</p>
<p>ရေချိုး၍ သေသည့်မသာသာ ရှိသည့် ၊ ရေချိုး၍ သေသည့်မသာ မရှိ /yè-cho ywé èè əi mə-əà əà shí əi yè-mə- cho ywé èè əi mə-əà mə-shí/ หากอาบน้ำฝัด อาจถึงตายได้ หากไม่อาบน้ำ ไม่ถึงตาย หมายถึง ไม่ควรอาบน้ำขณะที่ป่วย</p>	
<p>ဝုသားရွှေတောင် ရေကိုရှောင် ၊ အောင်စံဗြိုး ရေချိုးရက် /ŋá-əa shwè-tàun yè kò shàun ?àun-sàn-phyo yè-cho yé?/ ลูกชายข้าชเวต่าว(ชื่อคน) หลีกเลี้ยงน้ำ อ่าวสัน โฟย(ชื่อคน) วันอาบน้ำ หมายถึง เมื่อพ้นจากไข้ วันที่ไม่ควรอาบน้ำ คือ วันจันทร์ วันศุกร์ วันพุธ และวันเสาร์ วันที่ควร อาบน้ำ คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวัน</p>	

ตารางที่ 69 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านสุขภาพอนามัย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>พฤห်สบดี</p> <p>ကရင်သားမွေး ၊ ခေါင်းမဆေးနှင့် ၊ အိုးဝဉ်ဝါး ပြီးအောင်ဆေး /kə-yìn-ea mwe gaun mə-hse-hnīn ʔo-sì ti byi ʔàun hse/ ชาวกะเหรี่ยงคลอด ไม่ให้สระผม ให้ตีกลองยาว แล้วจึงสระ หมายถึง วันที่ไม่ควรสระผม คือ วันจันทร์ วัน พุธ วันศุกร์ และวันพฤห်สบดี วันที่ควรสระผม คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันเสาร์</p> <p>တမာတစ်ခက် သွားတစ်သက် /tə-mà tə-khéʔ əwa tə-éʔ/ สะเดาหนึ่งก้าน ฟันหนึ่งอายุ หมายถึง ก้านของสะเดาจะทำให้ฟันแข็งแรง ตลอดชีวิต</p> <p>စိတ်ပျို ကိုယ်နု /sèiʔ pyò kò nú/ ใจหนุ่ม กายสาว(อ่อน) หมายถึง ถ้าจิตใจร่างเร็งแจ่มใส ร่างกายมักดู อ่อนวัย</p> <p>ပျော်ပျော်နေ ချေခဲ /pyò-pyò nè è khé/ อยู่อย่างสนุกสนาน ตายยาก หมายถึง ผู้ที่มีความสุข จิตใจแจ่มใสอยู่เสมอจะ มีอายุยืนยาว</p> <p>အာရောဂျ် ပရမ်း လာဘ် /ʔà-yo jàn pə-yə-màn là-bàn/ โรคภัย ปลอดภัย</p>	

ตารางที่ 69 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านสุขภาพอนามัย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ปราศจากโรค ประเสริฐ(แห่ง)ลาภ หมายถึง ความไม่มีโรคคือลาภอันประเสริฐ</p> <p>ဝတ်သော်ကဝ တတ်ရာ /tə-yâu⁷ kə-sá tət-yà/ เริ่มจากหนึ่งคนเป็นหนึ่งร้อย หมายถึง สิ่งใดถ้าเริ่มจากคนก็สามารถ แพร่กระจายไปได้ เช่น ข่าว เชื้อโรค ฯลฯ</p> <p>မိန်းမမှာ မီး ၊ သောက္ခုံးမှာ မီး /mein-má hmà mi yâu⁷-ca hmà hsi/ ผู้หญิง ไข้ทับทิม ผู้ชาย ปัสสาวะ หมายถึง โรคของผู้หญิงมักเกี่ยวกับเลือด (โรค ไข้ทับทิม) โรคของผู้ชายมักเกี่ยวกับปัสสาวะ (โรคปัสสาวะขัด)</p> <p>သောက္ခုံး ဝုလ္လ ၊ မိန်းမ မီးယပ် /yâu⁷-ca dù-là mein-má mi-yá⁷/ ผู้ชาย ปวดข้อ ผู้หญิง ประจำเดือน หมายถึง เมื่ออายุมากขึ้น ผู้ชายมักเป็นโรคที่ เกี่ยวกับไขข้อ ส่วนผู้หญิงมักจะเป็นโรคเกี่ยวกับ เลือดประจำเดือน</p> <p>ဝမ်းတစ်လုံးကောင်း ခေါင်းမဲ့ /wan tət-loŋ kaun gaun mə-khe/ ท้องปกติดี ไม่ปวดหัว หมายถึง หากการขับถ่ายเป็นปกติ ไม่ปวดหัว ย่อมปราศจากโรค, ระวังการกินอยู่ทำให้ สุขภาพดี</p>	

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนวนพม่าที่กล่าวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมีมากกว่า สำนวนไทย โดยสำนวนพม่าจะมุ่งเน้นเรื่องการดูแลสุขภาพสุขภาพอนามัยทางช่องปากและร่างกาย การดูแลสุขภาพความสะอาดของเสื้อผ้า ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนพม่ามีความพยายามเสริมสร้างสุขภาพลักษณะที่ดีให้กับคนในสังคม เนื่องจากในอดีตคนพม่ายังไม่มี แนวความคิดเรื่องการดูแลสุขภาพลักษณะที่ดีเท่าที่ควร ภาพสะท้อนที่ปรากฏจากสำนวนพม่าจึง สะท้อนให้เห็นความพยายามเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุขภาพอนามัยมากกว่าสำนวนไทย นอกจากนี้ คนพม่ายังให้ความสำคัญกับสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวกับโรคและการดำรงชีวิต โดยชาวพม่าเชื่อว่าหาก รักษาสุขภาพของจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ ย่อมทำให้ร่างกายและหน้าตาดีอ่อนกว่าวัย อีกทั้งยังทำให้ อายุยืนอีกด้วย สำนวนพม่าจึงมีข้อแตกต่างที่ไม่ปรากฏในสำนวนไทย ได้แก่ วันที่ควรหรือไม่ควร อาบน้ำสระผม โรคของผู้หญิงและผู้ชายที่ควรระมัดระวัง เป็นต้น

5.2.1.5 กีฬาและการละเล่น

จากการศึกษาพบกีฬาและการละเล่นหลายชนิดด้วยกัน โดยสำนวนพม่าปรากฏ สำนวนที่สะท้อนการกีฬาและการละเล่นเพียง 2 สำนวน คือ ကြိတ်မှ အရိုး ၊ လူမှ အရိုး /cé' hmà ʔə-yo lù hmà ʔə-myó/ โก่อ้ที่กระตุก คนที่ตระกูล หมายถึง โก่อ้จะมีความกล้าหาญในการต่อสู้จิตใจ หรือไม่มีที่ขึ้นอยู่กับเชื้อสายของมัน เช่นเดียวกับความประพฤติหรือนิสัยของคน มักเป็นไปตาม เผ่าพันธุ์ สำนวนนี้สะท้อนให้เห็นการเล่นกีฬา “ชนโก่อ้” กีฬาชนิดนี้เป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่าง แพร่หลายในประเทศแถบเอเชีย ชาวพม่าและชาวไทยนิยมเล่นโก่อ้ชนมาตั้งแต่นั้น

สำนักงานปลัดัวจ้งหวัดพิชญ์โลก (2548: 1) กล่าวว่า “กีฬาโก่อ้ชนหรือตีโก่อ้ เป็นที่นิยมแพร่หลายในประเทศแถบเอเชียมาช้านาน คือ ไทย พม่า ลาว เขมร มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย กีฬาโก่อ้ชนได้แพร่หลายไปอีกหลายประเทศของโลก” ด้วยเหตุนี้ สำนวนไทยจึงมี สำนวนที่สะท้อนให้เห็นการเล่นกีฬาโก่อ้ชนเช่นเดียวกัน คือ “โก่อ้รองบ่อน” หมายถึง ผู้ที่อยู่ในฐานะ ตัวสำรองซึ่งจะเรียกมาใช้เมื่อไรก็ได้, “โก่อ้อ่อน” หรือ “โก่อ้อ่อนสอนขัน” หมายถึง ผู้มีประสบการณ์ น้อย ยังไม่รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของคน และสำนวน “สู้จนเย็บตา” หรือ “สู้ยิบตา” หมายถึง สู้จนถึงที่สุด, สู้ไม่ถอย (กร่อนมาจากสำนวนเกี่ยวกับการตีโก่อ้ซึ่งถูกตีจนต้องเย็บตาว่า *สู้จนเย็บตา*)

สำนวนพม่าอีกสำนวนที่กล่าวถึงการเล่นประเภทหนึ่ง คือ “พนน” เป็นการเล่น เอาเงินหรือสิ่งอื่นโดยอาศัยความฉลาด ความชำนาญ เล่ห์เหลี่ยม ไหวพริบ และฝีมือ รวมทั้งโชค ด้วย สำนวนพม่าที่ปรากฏไม่ได้กล่าวถึงการเล่นพนนชนิดใดชนิดหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง เพียงแต่ กล่าวถึงผู้เล่นพนนว่า คำพูดของนักเลงการพนนนั้นไม่สามารถเชื่อถืออะไรได้ ดังสำนวน ဘာဘာ

๖๖๖: ๑๓๖๖๐๐๐ /gə-za-əə-ma zə-ga mə-ti/ ผู้เล่น คำพูดไม่มั่นคง หมายถึง คำพูดของนักการพนัน ไม่มีความมั่นคง ขณะที่สำนวนไทยนำลักษณะของลูกบาศก์ที่ค้างอยู่ในเต็งมาใช้เปรียบเทียบเป็นสำนวน “ค้างเต็ง” หมายถึง ค้างอยู่, ไม่สำเร็จลุล่วง “ลูกบาศก์” ที่ว่านี้เป็นอุปกรณ์ในการเล่นสกา หรือที่ชาวตะวันตกเรียกว่า Backgammon เป็นเครื่องเล่นการพนันอย่างหนึ่งที่ใช้ลูกบาศก์ทอดแล้วเดินตัวสกาตามแต้มลูกบาศก์ กริยาเปรียบว่า “ค้างเต็ง” จึงมีที่มาจากการเล่นสกาที่ผู้เล่นทอดลูกบาศก์ค้างอยู่ในเต็ง

ส่วนการเล่นอีกประเภทหนึ่งที่ต้องใช้กระดานเล่นและใช้ไหวพริบเช่นเดียวกับการเล่นสกาที่ปรากฏในสำนวนไทย คือ การเล่น “หมากรุก” ปรากฏในสำนวน “ดูตาม้าตาเรือ” หมายถึง มีความรอบคอบระมัดระวัง และสำนวน “ไม่ดูตาม้าตาเรือ” หมายถึง ไม่พิจารณาให้รอบคอบ การเล่นหมากรุกถือเป็นการเล่นชนิดหนึ่งที่ใช้ตัวหมากซึ่งมีรูปและชื่อต่างกัน ได้แก่ ขุน เรือ ม้า โคน เม็ด และเบี้ย เดินบนกระดานสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือที่คนไทยเรียกว่า กระดานหมากรุก เข้าใจว่าเป็นการเล่นชนิดหนึ่งของคนไทยที่เล่นกันมาช้านานจนบรรพบุรุษนำมาเปรียบเป็นสำนวนใช้สั่งสอนลูกหลานในภายหลัง

นอกจากนี้ ในสำนวนไทยยังพบสำนวนที่มีที่มาจากกีฬาชกมวยและกีฬาแข่งม้า คือ สำนวน “แขวนนวม” และสำนวน “โค้งสุดท้าย” ปัจจุบันสำนวนแขวนนวมถูกนำมาเปรียบกับการหยุดหรือเลิกทำอะไรบางอย่างมากกว่าจะใช้ในความหมายตรงซึ่งหมายถึง “เลิกชกมวย” ทั้งนี้คนไทยในสมัยก่อนไม่ได้ใช้นวมสวมใส่เพื่อป้องกันแรงกระแทก จะใช้ก็เพียงแต่ผ้าพันมือเท่านั้น สำนวน “แขวนนวม” นี้คาดว่าเป็นสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากที่กีฬาชกมวยไทยถูกยกระดับให้เป็นมวยสากล และต้องใช้นวมสวมใส่ในการต่อสู้ ส่วนสำนวน “โค้งสุดท้าย” เป็นสำนวนที่มาจากการแข่งขันแข่งม้า สำนวนนี้มีความหมายโดยปริยายหมายถึง มีความพยายามอย่างเต็มที่ เพราะในการแข่งขันวิ่งม้า โค้งสุดท้ายของการวิ่งถือเป็นโค้งที่สำคัญที่สุด เป็นระยะทางที่จะตัดสินการแข่งขันว่าม้าตัวใดมีฝีเท้าดีก็จะวิ่งนำม้าคู่แข่งที่อาจวิ่งเบียดเสียดกันมา

อนึ่ง จากการศึกษาสำนวนไทยพบสำนวนที่ตรงกับเนื้อเพลงของการละเล่นพื้นบ้าน คือ สำนวน “เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน” มาจากเนื้อเพลงของการละเล่นพื้นบ้านของไทยชนิดหนึ่งคือ “การละเล่นรื้อข้าวสาร” ที่มีเนื้อร้องว่า “รื้อข้าวสาร สองทะนานข้าวเปลือก เลือกท้องโบลาน คดข้าวใส่จาน เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน พานเอาคนข้างหลังไว้” (งามพิศ ลิ้มสวัสดิ์, 2557) เนื้อร้องนี้เข้าใจว่าอาจมีการเพิ่มเติมไปในภายหลัง เพราะจากการศึกษาจากปทานุกรมกีฬาพื้นเมืองของกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 577) ที่ได้รวบรวมกีฬาและการละเล่นพื้นเมืองไว้ ปรากฏว่า เพลงรื้อ

ข่าวสารเดิมมีเนื้อร้องแต่เพียงว่า “รีรีข่าวสาร สองทะนานข้าวเปลือก เลือกน่องใบลาน พานคนข้างหลังไว้” อย่างไรก็ตาม การเพิ่มเติมเนื้อเพลงเป็นเพียงข้อสังเกตของผู้วิจัยเท่านั้น

ตารางที่ 70 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านกีฬาและการละเล่น

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ကြိတ်မှ အရိုး ၊ လူမှ အရိုး /cɛʔ hmà ʔə-yo lù hmà ʔə-myo/ ไก่ที่กระดูก คนที่กระดูก หมายถึง ไก่จะมีความกล้าหาญในการต่อสู้จิกตี หรือ ไม่มีที่ขึ้นอยู่กับเชื้อสายของมัน เช่นเดียวกับ ความประพฤติหรือนิสัยของคน มักเป็นไปตาม เผ่าพันธุ์</p> <p>ဘားဘား ဝဘားဝဘား /gə-za-əə-ma zə-ga mə-ti/ ผู้เล่น คำพูดไม่มั่นคง หมายถึง คำพูดของนักการพนัน ไม่มีความ มั่นคง</p>	<p>ไก่อรงบ่อน หมายถึง ผู้ที่อยู่ในฐานะตัวสำรองซึ่งจะเรียกมา ใช้เมื่อไรก็ได้</p> <p>ไก่อ่อน, ไก่อ่อนสอนขัน หมายถึง ผู้มีประสบการณ์น้อย ยังไม่รู้ทันเล่ห์ เหลี่ยมของคน</p> <p>สู้จนเข็บตา, สู้ขีบตา หมายถึง สู้จนถึงที่สุด, สู้ไม่ถอย (กร่อนมาจาก สำนวนเกี่ยวกับการตีไก่ซึ่งถูกตีจนต้องเข็บตาว่า สู้จนเข็บตา)</p> <p>ค้ำเต็ง หมายถึง ค้ำอยู่, ไม่สำเร็จลุล่วง (มาจากการเล่น สกาที่ผู้เล่นทอดลูกบาศก์ค้ำอยู่ในเต็ง)</p> <p>ดูตาม้าตาเรือ หมายถึง มีความรอบคอบระมัดระวัง (มักใช้ใน ความปฏิเสธ)</p> <p>ไม่ดูตาม้าตาเรือ หมายถึง ไม่พิจารณาให้รอบคอบ</p> <p>แขวนนวม หมายถึง เลิกชกมวย, โดยปริยายหมายถึงเลิก หยุค</p> <p>โค้งสุดท้าย หมายถึง ช่วงสุดท้ายของการแข่งขัน ซึ่งมีความ</p>

ตารางที่ 70 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านกีฬาและการละเล่น (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
	<p>พยายามที่จะเอาชนะอย่างเต็มที่ (มีที่มาจากการเล่นแข่งม้า)</p> <p>เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน</p> <p>หมายถึง เก็บเล็กผสมน้อย, ทำอะไรที่ประกอบด้วยส่วนเล็กส่วนน้อย โน่นบ้างนี่บ้าง จนสำเร็จเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา</p>

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยสามารถสะท้อนให้เห็นกีฬาและการละเล่นของคนในสังคมได้ โดยกีฬาที่สังคมพม่าและสังคมไทยมีร่วมกัน คือ การเล่นกีฬาชนไก่ เพราะกีฬาชนไก่ถือเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศแถบเอเชีย นอกจากนี้ สำนวนพม่าและสำนวนไทยยังสะท้อนให้เห็นว่าคนพม่าและคนไทยยังเล่นการพนัน ทั้งนี้ ในสำนวนพม่าไม่ได้กล่าวอย่างเฉพาะเจาะจงว่าเป็นการพนันชนิดใด พบการกล่าวแต่เพียงว่าคำพูดของนักเลงการพนันไม่อาจเชื่อถือได้ ขณะที่สำนวนไทยมีสำนวนที่มาจากการเล่นสกา คือสำนวน “ข้างเต็ง” การเล่นสกาที่น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากชาวตะวันตก แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีการติดต่อสื่อสารกับชาวตะวันตกมานานแล้ว นอกจากนี้ในสำนวนไทยยังปรากฏสำนวนที่มีที่มาจากกีฬาชกมวยและกีฬาแข่งม้าซึ่งกีฬาชกมวยของไทยเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยม และเป็นกีฬาที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังพบสำนวนไทยที่มีเนื้อความตรงกับเนื้อร้องเพลงประกอบการละเล่นของไทย คือ “การละเล่นวิธีข้าวสาร” แสดงให้เห็นว่า ภาพสะท้อนที่ปรากฏจากสำนวนเหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ ไว้ได้

5.2.1.6 กฎหมาย

จากการศึกษาภาพสะท้อนวิถีชีวิตทางด้านกฎหมายพบว่า สำนวนพม่าปรากฏภาพสะท้อนด้านนี้พอสมควร ส่วนสำนวนไทยปรากฏภาพสะท้อนด้านนี้ไม่มากนัก สำนวนพม่ามีการกล่าวถึงอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการรักษากฎหมายหรือตัดสินคดีความ คือ อาชีพทนายความ และผู้พิพากษา ปรากฏในสำนวน ဇုၤဇုၤ ဝိုၤဝဲၤ ၵုၤဝဲၤ /shé nè pyò sè ၵုၤ-ma ၵò sè/ ทนายความ ขอให้หนุ่ม ช่างฝีมือ ขอให้แก่, ခုၣ်းခုၣ်း ချိၣ်းချိၣ်း ဝုၣ်းဝုၣ်း /chîn-chîn chèn-chèn óu-khə mèin/ พิจารณาได้ตรงจริง ผู้มีปัญญา (ด้านคดีความ) และสำนวน နိၣ်းနိၣ်း ချိၣ်းချိၣ်း ဝုၣ်းဝုၣ်း /hnain-hnain-chèn-chèn óu-khə-mèin/ ชั่งใจเปรียบเทียบ ผู้มีปัญญา (ด้านคดีความ) สาเหตุที่มีการกล่าวถึง

ทนายความ และผู้พิพากษา เพราะผู้ประกอบอาชีพทั้ง 2 อาชีพนี้จะต้องมีความรอบรู้ รอบคอบ และมีความยุติธรรม เพื่อให้สามารถรักษาความถูกต้องไว้ได้ ไม่เช่นนั้นแล้วอำนาจของเงินอาจจะถูกหมายได้ ดังสำนวนพม่าที่ว่า ငွေများ ဝတ်းနိင် /ŋwè mya tə-ya nàin/ เงินมาก ชนะกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยอะลุ่มอล่วย รักความสงบสันติของชาวพม่าจากสำนวน ကြီးသည့်အမှ ငဝ်စေ ၊ ငဝ်သည့်အမှ ဝလဝ်စေ /ci ói ʔə-hmú ŋè sè ŋè ói ʔə-hmú pə-lá'sè/ คดีที่ใหญ่ทำให้เล็ก คดีที่เล็กขอให้ปล่อยปะละ(ยกฟ้อง) เพราะชาวพม่าไม่ชอบใช้วิธีการรุนแรงแก่ผู้กระทำผิด แต่ก็มีสำนวนที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีความเด็ดขาดทางด้านกฎหมาย คือ ผู้กระทำผิดไม่สามารถรอดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมายไปได้ ปรากฏในสำนวน ရာဇဝတ်ဇေး ဝြးမလွတ် /yá-zə-wú'-be pye mə-lúʔ/ ภัยคืออาญา หนีไม่พ้น หมายถึง บ้านเมืองหรือประเทศยอมมีกฎหมายคุ้มครอง ผู้ที่ล่วงละเมิดคืออาญายอมได้รับโทษ

อนึ่ง จากการศึกษาพบว่ามีสำนวนพม่าที่กล่าวถึงกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ในสมัยโบราณ คือ สำนวน ရေအဆုံး ၊ ကုန်းဝတ်ဝတ် /yè ʔə-hsɔŋ koŋ tə-wéʔ/ ในน้ำ(สูญเสียด)ทั้งหมด บนบกครั้งเดียว หมายถึง หากสมบัติสูญหายในน้ำ หากใครเก็บได้ก็ต้องสูญเสียดทรัพย์สินนับตั้งแต่นั้นทั้งหมด แต่หากทำสมบัติสูญหายบนบก จะได้รับคืนครึ่งหนึ่ง Ms. Shun Lae Win (ဒေါ်ရွှန်းလှိုင် /dó-shun-lé-win/, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2558) กล่าวว่า “สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มาจากกฎหมายโบราณของพม่าซึ่งปัจจุบันไม่มีกฎหมายนี้ปรากฏใช้แล้ว แต่นำมากล่าวเปรียบเทียบเป็นสำนวนใช้เพื่อปลอบใจแก่ผู้ทำผิดของหล่นหายว่า ของที่ทำหล่นหายไปแล้วยากที่จะได้คืนจึงควรทำใจว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ของใช้บางอย่างจะหล่นหายไปบ้าง ไม่ควรร้อนใจ แต่หากได้คืนก็ถือว่าเป็น โชคดี”

ส่วนสำนวนไทยที่ปรากฏภาพสะท้อนทางด้านกฎหมายนั้นมีอยู่เพียง 2 สำนวน คือ สำนวน “บ้านเมืองมีชื่อมีแป” และสำนวน “ความว้าวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก” สำนวน “บ้านเมืองมีชื่อมีแป” เป็นสำนวนที่มีที่มาจากโครงสร้างของบ้านเรือนไทยในสมัยก่อน คือ บ้านเรือนไทยสมัยก่อนมักสร้างโดยมีชื่อและแปไม้เพื่อใช้ค้ำยัน โครงของหลังคา กุสุมา รัชมณี และคณะ (2553: 175) กล่าวว่า “ชื่อเป็นไม้ยึดหัวเสาตามขวาง แปเป็นไม้ยึดหัวเสาตามยาว ตัวเรือนจะทรงรูปเป็นเรือนอยู่ได้เพราะมีชื่อกับแปยึดหัวเสาเรือนไว้ทุกด้าน” สำนวน “บ้านเมืองมีชื่อมีแป” จึงเป็นสำนวนที่นำโครงสร้างของบ้านเรือนมาเปรียบกับโครงสร้างของสังคมว่า หากสังคมใดไม่มีกฎหมายคุ้มครองดูแลความสงบเรียบร้อย สังคมนั้นย่อมมีแต่ความวุ่นวาย ด้วยคนในสังคมไม่อยู่ในกฎระเบียบ สังคมและประเทศชาติจึงควรมีกฎหมายคุ้มครอง

อนึ่ง สำนวน “ความว้าวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก” เป็นสำนวนที่มีที่มาจากนิทาน ขุนวิจิตรมาตรา (2541: 109) ได้กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า “สำนวนความว้าวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก มีนิทานเล่าประกอบเป็นใจความว่า เกิดคดีลักวัวพิพาทกันระหว่างชายสองคน พระเจ้าแผ่นดินทรงชำระความยังไม่ทันเสร็จ เกิดเรื่องควายในระหว่างชายทั้งคู่ขึ้นอีก” ต่อมาจึงใช้สำนวนนี้เปรียบเทียบกับกรณีอื่นๆ ด้วย ในความหมายว่า เรื่องเดิมยังสะสางไม่เสร็จก็เกิดเรื่องใหม่ซ้อนขึ้นมาอีก

ตารางที่ 71 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านกฎหมาย

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>၈ု.၈ု ဝျီ၈ဝ။ ဘဘး ဒု၈ဝ</p> <p>/shé nè pyò sè ๘๘-ma ʔò sè/</p> <p>ทนายความ ขอให้หนุ่ม ช่างฝีมือ ขอให้แก่</p> <p>หมายถึง ทนายความหากอายุยังน้อย จะมีความฉลาดคล่องแคล่วในการว่าคดีความ แต่หากเป็นช่างฝีมือ ควรมีอายุมากจึงจะมีประสบการณ์และความชำนาญ</p>	<p>บ้านเมืองมีชื่อมีแป</p> <p>หมายถึง บ้านเมืองหรือประเทศย่อมมีกฎหมายคุ้มครอง</p> <p>ความว้าวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก</p> <p>หมายถึง เรื่องเดือดร้อนเก่ายังไม่ทันหมด ก็มีเรื่องเดือดร้อนใหม่เข้ามาอีก</p>
<p>၈ု၈ု၈ု၈ု၈ု၈ု ဘု၈ဝိ၈ု</p> <p>/chîn-chîn chèn-chèn ๘ú-khə mèn/</p> <p>พิจารณาไต่ตรอง ผู้มีปัญญา (ด้านคดีความ)</p> <p>หมายถึง ผู้พิพากษาต้องมีสติปัญญาในการพิจารณาไต่ตรองคดีความต่างๆ</p>	
<p>၈ု၈ုး၈ု၈ုး၈ု၈ု၈ု ဘု၈ဝိ၈ု</p> <p>/hnain-hnain-chèn-chèn ๘ú-khə-mèn/</p> <p>ตั้งใจเปรียบเทียบ ผู้มีปัญญา (ด้านคดีความ)</p> <p>หมายถึง ผู้พิพากษาต้องมีสติปัญญาคิดพิจารณาไต่ตรอง</p>	
<p>၈ု၈ုး ၈ု၈ုး၈ု၈ု</p> <p>/ŋwè mya tə-ya nàin/</p> <p>เงินมาก ชนกะกฎหมาย</p> <p>หมายถึง เงินที่ต้องใช้จ่ายหรือเสียเป็นลำดับไป</p>	

ตารางที่ 71 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านกฎหมาย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ในเมื่อจะทำธุระอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ, ยุคที่ปกคลุมด้วยอคติธรรม เป็นยุคที่เงินชนะกฎหมาย</p> <p>ကြီးသည့်အမှ ငယ်စေ ၊ ငယ်သည့်အမှ ငယ်စေ /ci óí ʔə-hmú ɲè sè ɲè óí ʔə-hmú pə-lá'sè/ คดีที่ใหญ่ทำให้เล็ก คดีที่เล็กขอให้ปล่อยปละ (ยกฟ้อง)</p> <p>หมายถึง เมื่อเกิดคดีใหญ่ควรทำให้คดีความนั้น เล็กลง เมื่อเกิดคดีความเล็กๆ ควรคดีกลายเป็นคดีความนั้นหายไป</p> <p>ရာဒဝတ်ဘေး ပြေးမလွတ် /yà-zə-wú'-be pye mə-lú'/ ภัยคดีอาญา หนีไม่พ้น</p> <p>หมายถึง บ้านเมืองหรือประเทศย่อมมีกฎหมายคุ้มครอง ผู้ที่ล่วงละเมิดคดีอาญาย่อมได้รับโทษ</p> <p>ရေအဆုံး ၊ ကုန်းတစ်ဝက် /yè ʔə-hson ɲə tək-wé'/ ในน้ำ(สูญเสียชีวิต)ทั้งหมด บนบกครึ่งเดียว</p> <p>หมายถึง หากสมบัติสูญหายในน้ำ หากใครเก็บได้ก็ต้องสูญเสียทรัพย์สินบนบกนั้นทั้งหมด แต่หากทำสมบัติสูญหายบนบก จะได้รับคืนครึ่งหนึ่ง</p>	

จากการศึกษาภาพสะท้อนวิถีชีวิตทางด้านกฎหมายพบว่า สำนวนพม่าปรากฏภาพสะท้อนด้านนี้พอสมควร ส่วนสำนวนไทยปรากฏภาพสะท้อนด้านนี้ไม่มากนัก สำนวนพม่ากล่าวถึงอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการรักษากฎหมายหรือตัดสินคดีความในขณะที่สำนวนไทยไม่กล่าวถึงอาชีพเหล่านี้ คือ อาชีพทนายความ และผู้พิพากษา สาเหตุที่สำนวนพม่าเน้นย้ำอาชีพทั้ง 2 อาชีพ เพราะชาวพม่ามองว่าผู้ประกอบอาชีพทั้ง 2 อาชีพนี้จะต้องมีความรอบรู้ รอบคอบ และมีความ

ยุติธรรมเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นว่าสังคมพม่ามีความเด็ดขาดทางด้านกฎหมายเพราะกฎหมายเป็นสิ่งที่คุ้มครองคนในสังคม ผู้รักษากฎหมายต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนจึงจะสามารถรักษาอำนาจกฎหมายไว้ได้ นอกจากนั้นแล้วสำนวนพม่ายังพบการกล่าวถึงกฎหมายโบราณในสำนวนด้วย คือสำนวน နေအဆုံး ၊ ကုန်းဘောင်ဘိ /yè ʔə-hsɔŋ kɔŋ tɛ-wéʔ/ ในน้ำ(สูญเสียบ)ทั้งหมด บนบกครึ่งเดียว สะท้อนให้เห็นว่าสังคมพม่ามีร่องรอยการใช้กฎหมายควบคุมคนในสังคมมาตั้งแต่สมัยโบราณ ขณะที่สำนวนไทยไม่พบการกล่าวถึงกฎหมายโบราณในสำนวนแต่อย่างใด สำนวนไทยที่พบการกล่าวถึงกฎหมายมีอยู่เพียง 2 สำนวนเท่านั้นคือ สำนวน “บ้านเมืองมีชื่อมีแป” และ “ความว้าวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก” สำนวนไทยทั้ง 2 สำนวนพอจะสะท้อนให้เห็นได้ว่า คนไทยมีความพยายามนำสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมาเปรียบเป็นสำนวน กล่าวคือ สำนวน “บ้านเมืองมีชื่อมีแป” นำโครงสร้างส่วนหลังคาซึ่งเป็น โครงสร้างสำคัญของบ้านเรือนมาเปรียบกับ โครงสร้างของสังคมที่ต้องมีกฎหมายดูแลคุ้มครอง สังคมจึงจะสงบสุขได้ เช่นเดียวกับสำนวน “ว้าวหายล้อมคอก” ที่นำการสร้างคอกล้อมสัตว์มาใช้เล่าประกอบนิทาน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดคดีความขึ้นในสมัยก่อน กษัตริย์จะเป็นผู้ตัดสินคดีความนั้นๆ สะท้อนให้เห็นว่าในอดีตสังคมไทยมีการปกครองระบอบพ่อปกครองลูก กฎหมายจึงมีความสำคัญในฐานะช่วยจัดระเบียบคนในสังคมให้อยู่ในกฎระเบียบที่คนในสังคมแต่ละสังคมกำหนดไว้

5.2.2 ความสัมพันธ์ของคนในสังคม

5.2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั่วไป

5.2.2.1.1 กษัตริย์กับข้าราชการ/ราษฎร

ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นประเทศที่เคยมีการปกครองโดยระบอบกษัตริย์ก่อนที่จะตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ บุญเทียม พลายชมภู (2549: 53) กล่าวถึงโครงสร้างสังคมพม่าก่อนตกเป็นอาณานิคมว่า “ก่อนอังกฤษยึดครองพม่าเป็นอาณานิคม เพื่อให้พม่าเปลี่ยนแปลงตามแบบที่อังกฤษนำมาปกครองนั้น พม่ามีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพม่า คือ มีระบบกษัตริย์ มีพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลในสังคมอย่างมาก มีขุนนางข้าราชการปกครองดูแลประชาชนตามระบบไพร่ ทาส เครื่องญาติอุปถัมภ์” ด้วยเหตุนี้ ในสำนวนพม่าจึงปรากฏสำนวนที่กล่าวถึงชนชั้นกษัตริย์และความสัมพันธ์ของกษัตริย์กับไพร่ฟ้าประชาชน สำนวนที่กล่าวถึงกษัตริย์มักจะกล่าวถึงในแง่ของพระราชอำนาจ ความกล้าหาญ ความมีบุญญาธิการและบารมี พระราชจริยวัตรที่กษัตริย์พึงปฏิบัติ เช่น การมีสติจวาจา ความกล้าหาญ การเข้าพิธีอภิเษกเพื่อเสวยราชย์ การช่วยเหลือราษฎรเมื่อตกทุกข์ได้ยาก ฯลฯ ส่วนสำนวนที่กล่าวถึงข้าราชการหรือผู้อยู่ใต้อำนาจของกษัตริย์จะเป็นสำนวนที่กล่าวถึงพระราชอำนาจ ตกเดือนให้ผู้อยู่ใต้พระราช

อำนาจต้องมีความระมัดระวังตนทั้งการกระทำและคำพูดอยู่เสมอ เพราะกษัตริย์สามารถใช้อำนาจตัดสินชีวิตของข้าราชการบริพารได้ จึงมีสำนวนกล่าวว่า **မင်းဝိပျက်စောင်း** **အကြောင်းမရွေး** /min dó myé⁷-saun ʔə-caun mə-ywe/ กษัตริย์ฆ่าเลื่องตา ไม่เลือกเรื่อง หมายถึง อยู่ใกล้ผู้มีอำนาจต้องระวัง, **မင်းဝိုဝကား** **မိုးကြိုးသွား** /min dó zə-ga mə-co əwa/ คำพูดกษัตริย์ คมเหมือนสายฟ้า หมายถึง คำตรัสของกษัตริย์มีความเด็ดขาดและรวดเร็วเหมือนดั่งฟ้าผ่า และสำนวน **မင်းခလောင်ကျွမ်း** **ကမ်းနား** **သစ်ဝင်** /min-khá-yâu⁷-ca kan-na əí⁷-pín/ ข้าราชการบริพาร ไม่ใกล้ฝั่ง หมายถึง ใกล้ความตาย ขณะเดียวกันหากกระทำความผิดความชอบก็จะทำให้เป็นที่โปรดปรานของกษัตริย์ ดังสำนวน **မင်းလှိုလှိုက်** **မင်းကြိုက်** /min lò-lâi⁷ min câi⁷/ ตามใจกษัตริย์ กษัตริย์ทรงโปรด หมายถึง รู้จักเอาใจผู้มีอำนาจย่อมได้ประโยชน์

สำนวนพม่าที่มีความน่าสนใจก็คือ สำนวน **မေမင်းဖြူမှန်မှန်ပြော** /mə-min-phyù hmàn-hmàn pyo/ สำนวนนี้เป็นสำนวนที่หากถ่ายทอดความหมายตามรูปคำแล้วจะให้ความหมายว่า กษัตริย์ผู้ทรงธรรม ตรัสแต่ความสัตย์ แต่หากพิจารณาถึงความหมายที่แท้จริงกลับหมายถึง จำนวน น้ำหนักของระฆังยักษ์มิงกุน (**မင်းကွန်း** /min-kun/) คือ ประมาณ 55,555 ปิตตา (1 ปิตตา=1.633 กิโลกรัม) สาเหตุที่ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มอยู่ในหมวดความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับข้าราชการบริพารหรือราษฎรด้วยนั้นเป็นเพราะสิ่งที่นำมาเปรียบและเรียงต่อกันเป็นสำนวนสามารถสะท้อนให้เห็นความรู้สึกของชาวพม่าที่ยกย่องเชิดชูกษัตริย์ที่มีสัจจวาจา

ตารางที่ 72 สำนวนพม่าที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับข้าราชการบริพารหรือราษฎร

สำนวนพม่า
ကြောက်လွှဲ ၊ ရဲမင်းခြံ /câu ⁷ lwe ye min phyí ⁷ / กลัว ผิดพลาด กล้า เป็นกษัตริย์ หมายถึง ถ้ากลัวจะพลาดโอกาส เสียประโยชน์บางอย่างไป แต่หากมีความเสียสละและความกล้าหาญก็สามารถเป็นกษัตริย์ได้
မင်းမှ သတ္တ ၊ လူမှ ကဝိ /min hmà əí ⁷ -sà lù hmà gə-dí/ กษัตริย์(ต้องรักษา)สัตย์จะ คน(ต้องรักษา)สัตย์ หมายถึง หากเป็นกษัตริย์ต้องมีวาจาสัตย์ หากเป็นคนต้องรักษาสัตย์
မေမင်းဖြူမှန်မှန်ပြော /mə-min-phyù hmàn-hmàn pyo/

ตารางที่ 72 จำนวนพม่าที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับข้าราชการหรือราษฎร (ต่อ)

จำนวนพม่า
<p>กษัตริย์ผู้ทรงธรรม ตรัสแต่ความสัตย์ หมายถึง ผู้นำนักของระฆังยักษ์มีนกุล (မင်းကွန်း /min-kun/) คือ ประมาณ 55,555 ปีตดา (1 ปีตดา=1.633 กิโลกรัม)</p> <p>ရဟန်းမှာ ဝိက္ခဝါ ၊ မင်းမှာ ဝိသိန် /yə-han hmà oéi'-khà min hmà bêi'-oéi'/ ภิกษุ สิกขา กษัตริย์ อภิเษก หมายถึง ต้องทำหน้าที่ของตน</p> <p>ကြွေးတင် ဘုရင်ဆင်လိမ့်မည် /cwe tin bə-yin hsá' lēin-mé/ คำสั่งนี้ กษัตริย์คงจะชดใช้ให้ หมายถึง ในสมัยก่อนหากราษฎรมีหนี้สินติดค้าง เมื่อเปลี่ยนรัชสมัย กษัตริย์พระองค์ใหม่ที่ขึ้น ครองราชย์ย่อมเป็นผู้ทำหน้าที่ชดใช้หนี้เก่าให้</p> <p>ယောက်ျားကောင်း မောင်းမတ်တောင်း /yau'-ca kaun maun-má tə-thàun/ ผู้ชายดี สนมหนึ่งพัน หมายถึง ผู้ชายที่มีความสามารถในการหารัพย์เงินทอง ย่อมเป็นที่พึงพาของผู้อื่น</p> <p>မကောင်းသူကို ဝယ် ၊ ကောင်းသူကို ကယ် /mə-kaun oú kò pè kaun oú kò kè/ คนไม่ดี คัดออก(ไม่คบ) คนดี ช่วยเหลือ หมายถึง ให้คบแต่คนที่ดี เป็นกัลยาณมิตร ส่วนคนที่ไม่ดีให้เลิกคบเสีย เพราะอาจนำเราไปสู่ทาง เสื่อมเสียได้, หากคนไม่ดี กษัตริย์ก็จะย้ายออกจากตำแหน่ง หากคนดี เทพนတ်และกษัตริย์มัก ช่วยเหลือ</p> <p>လူမင်းဘုန်းကြီး နတ်မင်းမနေနိုင် /lù-min phoŋ-ci ná' min mə-nè nàin/ คนมีบารมีมาก นัต ไม่สามารถอยู่ด้วยได้ หมายถึง คนที่มีอำนาจบารมีมาก นัตก็ไม่สามารถดูแลได้ (สมัยก่อนกษัตริย์มีอำนาจมากกว่านัต)</p>

ตารางที่ 72 สำนวนพม่าที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับข้าราชการบริพารหรือราษฎร (ต่อ)

สำนวนพม่า
<p>မင်းဝိုဠ်ဂုဏ် ဂုဏ်ရာဇာ /min dó thwé? ywé? yà-zà/ กษัตริย์ออก(เดินทาง) วันราชา หมายถึง วันที่กษัตริย์เสด็จประพาส คือ วันมงคล</p>
<p>မကြာကောင်းက မင်းလောင်းပျောက် /yə-də-yà kaun ká min-laun pyau?/ การสะเดาะเคราะห์ดี ว่าที่พระราชสาบสูญ หมายถึง หากมีการเตรียมความพร้อมย่อมเกิดข้อผิดพลาดขึ้นน้อย</p>
<p>မင်းဝိုဠ်ကား မိုးကြိုးသွား /min dó zə-ga mo-co əwa/ คำพูดกษัตริย์ คมเหมือนสายฟ้า หมายถึง คำคร่ำครวญของกษัตริย์มีความเด็ดขาดและรวดเร็วเหมือนดั่งฟ้าผ่า</p>
<p>မင်းဝိုဠ်ပျက်စောင်း အကြောင်းမလွေး /min dó myé?-saun ʔə-caun mə-ywe/ กษัตริย์ชำเลืองตา ไม่เลือกเรื่อง หมายถึง อยู่ใกล้ผู้มีอำนาจต้องระวัง</p>
<p>မင်းခလေးကျား ကမ်းနားဝစ်ဝစ် /min-khá-yau?-ca kan-na əí?-pín/ ข้าราชการ ไม่ใกล้ฝั่ง หมายถึง ใกล้ความตาย</p>
<p>မင်းလုံလုံက မင်းကြိုက် /min lò-lái? min cāi?/ ตามใจกษัตริย์ กษัตริย์ทรงโปรด หมายถึง รู้จักเอาใจผู้มีอำนาจยอมได้ประโยชน์</p>

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ภาพสะท้อนทางวิถีชีวิต ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับข้าราชการหรือราษฎรปรากฏเฉพาะในสำนวนพม่าเท่านั้น โดยสำนวนพม่าที่กล่าวถึงกษัตริย์มักจะกล่าวถึงกษัตริย์ในแง่ของพระราชอำนาจ ความกล้าหาญ ความมีบุญญาธิการและบารมี รวมทั้งพระราชจริยวัตรที่กษัตริย์พึงปฏิบัติ สำนวนเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นความรู้สึกของบรรพบุรุษชาวพม่าที่ยังยกย่องเทิดทูนกษัตริย์ของตน แม้ว่าปัจจุบัน ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์จะไม่มีระบอบกษัตริย์ อีกทั้งยังเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม ส่วนสาเหตุที่ไม่พบสำนวนไทยที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับข้าราชการหรือราษฎร อาจเป็นเพราะคนไทยนำความสัมพันธ์ในรูปแบบของผู้ที่มีอำนาจกับผู้ที่อยู่ใต้อำนาจมาแสดงเป็นความสัมพันธ์ของเจ้านายกับบ่าวไพร่มากกว่าจะกล่าวถึงพระราชอำนาจของกษัตริย์โดยตรงซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

5.2.2.1.2 ผู้มีอำนาจกับผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ

จากการศึกษาสำนวนไทยทั้ง 577 สำนวน เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าประเทศไทยจะมีการปกครองระบอบกษัตริย์เป็นระยะเวลายาวนานเช่นเดียวกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ แต่สำนวนไทยไม่ปรากฏสำนวนที่กล่าวถึงกษัตริย์แม้แต่สำนวนเดียว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคนไทยนำความสัมพันธ์ของผู้ที่มีอำนาจกับผู้ที่อยู่ใต้อำนาจมาเปรียบเทียบมากกว่าจะกล่าวถึงอำนาจของกษัตริย์โดยตรง ความสัมพันธ์ของผู้ที่มีอำนาจกับผู้ที่อยู่ใต้อำนาจในที่นี้อาจหมายถึง ความสัมพันธ์ในรูปแบบของเจ้านายกับบ่าวไพร่หรือผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น สำนวนข้าพ้เจ้า บ่าวพ้เจ้านาย, กบเลื้อกนายน, แขนซ้ายแขนขวา, ปลาใหญ่กินปลาเล็ก, ไม้ซีกจัดไม้ซุง, ลูกไก่ออยู่ในกำมือ, เสียงนกเสียงกา ฯลฯ

สำนวนไทยที่พอจะสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีระบบกษัตริย์ระบบขุนนาง ระบบไพร่ทาส และระบบอุปถัมภ์ก็คือ สำนวนลูกท่านหลานเธอ, บุญหนักศักดิ์ใหญ่ และสำนวนสิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง สำนวน “ลูกท่านหลานเธอ” สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีการแบ่งชนชั้น คำว่า “ท่าน” และ “เธอ” เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงการจัดลำดับชั้นของคนไทยสมัยก่อน คือ เจ้านาย ขุนนาง ไพร่หรือสามัญชน และทาส “ลูกท่านหลานเธอ” จึงหมายถึงเชื้อสายของชนชั้นเจ้านายหรือขุนนาง แต่ปัจจุบันใช้เปรียบเทียบเป็นลูกหลานของผู้มีอำนาจ อาจกินความหมายกว้างออกไปว่าสามารถทำสิ่งต่างๆ ตามอำเภอใจได้ โดยที่คนอื่นๆ ต้องระมัดระวังไม่ให้เป็นที่ขัดใจ และมักนำสำนวนนี้มาใช้เชิงประชดประชัน

ส่วนสำนวน “บุญหนักศักดิ์ใหญ่” เป็นสำนวนที่มีความหมายว่า มีฐานันดรศักดิ์สูงและอำนาจวาสนายิ่งใหญ่ อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์ (2539: 147) กล่าวถึงการแบ่งลำดับชั้นในสังคมไทยไว้ว่า “การแบ่งลำดับชั้น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ยศ (ชั้นตามตำแหน่ง) ตำแหน่ง (ตำแหน่งทางราชการ) ราชทินนาม (ชื่อพระราชทาน) และศักดิ์” คำว่า ‘ศักดิ์’ ในสำนวนบุญหนักศักดิ์ใหญ่จึงหมายถึง ‘ศักดิ์’ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ฐานะของคนไทยในสมัยก่อนว่ามีอำนาจในการถือครองไร่นาเท่าใด ผู้ใดมีการถือครองศักดินามากก็แสดงว่ามียศศักดิ์สูง อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์ (2539: 148) กล่าวว่า “คนใดที่ตำแหน่งสูงเรียกว่าผู้นั้นมียศศักดิ์ ‘ยศ’ หมายถึง ชั้นตำแหน่งที่ได้รับพระราชทาน ‘ศักดิ์’ หมายถึง อำนาจและกำลัง วิธีหนึ่งที่จะจัดว่าผู้ใดเป็นชนชั้นสูง เรียกว่าผู้นั้นเป็นคนมีบุญ บุญเทียบ ได้กับศักดิ์เพราะเป็นสิ่งที่คนสามารถใช้อำนาจให้เป็นที่ยอมรับ” ดังนั้น สำนวนบุญหนักศักดิ์ใหญ่จึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมของคนไทยในสมัยก่อนที่มีการยอมรับเรื่องอำนาจยศศักดิ์ อีกทั้งยังผนวกกับความเชื่อเรื่องบุญกรรมที่ทำมาแต่ชาติปางก่อนซึ่งส่งผลให้คนเกิดมาในชนชั้นที่ไม่เท่าเทียมกัน ปัจจุบันสำนวนนี้มักนำไปเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีอำนาจวาสนามากกว่าบุคคลที่มีฐานันดรศักดิ์สูง นอกจากนี้ยังมีสำนวน “สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง” ที่นำคำว่า “พระยา” คือ ยศของขุนนางไทยในสมัยก่อน มาใช้ในการเปรียบเทียบกับอาชีพรับราชการด้วย คำว่า “พระยา” จึงสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในระดับการปกครองของไทยที่มีระดับชนชั้นลดหลั่นกันมา บุญศิริ สุวรรณเพ็ชร (2541: 322) ได้กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า “สำนวนนี้เป็นสำนวนเก่า ในสมัยก่อนไม่มีอาชีพใดที่มีเกียรติสูงส่งและมีฐานะดีเท่ากับรับราชการ โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูง เพราะได้เฝ้าใกล้ชิดพระเจ้าแผ่นดิน ทำให้มีอภิสิทธิ์ต่างๆ เหนือสามัญชนหรือราษฎรธรรมดา มาก ส่วนพ่อค้าในสมัยนั้นแม้จะร่ำรวยสักเพียงไหนก็ไม่มีอภิสิทธิ์หรืออำนาจขึ้นมาได้” ปัจจุบันแม้ว่าสภาพสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงไป อาชีพรับราชการไม่ได้สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยได้เทียบเท่าอาชีพค้าขาย แต่ก็พบการใช้สำนวนนี้อยู่

ส่วนสำนวนพม่านอกจากจะมีสำนวนที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของกษัตริย์กับข้าราชการหรือราษฎรในแง่ของอำนาจและด้านอื่นๆ ดังที่กล่าวถึงในหัวข้อ 5.2.2.1.1 แล้ว ยังปรากฏสำนวนที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของผู้มีอำนาจกับผู้อยู่ใต้อำนาจอีกด้วย ลักษณะที่ปรากฏมีทั้งเจ้านายกับบ่าวไพร่ และกล่าวถึงเพียงข้าทาส สำนวนที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเจ้านายกับบ่าวไพร่ ได้แก่ สำนวน အရှင်မြင့်မှ ကျွန်မြင့် /ʔə-shin myin hmá cùn myin/ เจ้านายสูง ข้าทาสสูง และสำนวน စင်ကောင်းသော် ဖရုံကောင်း၏ ၊ အရှင်ကောင်းသော် ကျွန်ကောင်း၏ /sin kaun eò phə-yòng kaun ʔí ʔə-shin kaun eò cùn kaun ʔí/ หากเจ้านายดี ผลพื้ก็ย่อมดี หากเจ้านายดี ข้าทาสย่อมดี ส่วนสำนวนที่กล่าวถึงเฉพาะคุณลักษณะของข้าทาส ได้แก่ สำนวน ခွေးလိမ္မာ အခြီးကုပ် ၊ ကျွန်လိမ္မာ နေ့ကော်ဆုတ် /khwe lèin-mà ʔə-myi-kôu? cùn lèin-mà nâu?-hsôu?/ หมาฉลาด หางตก ทาสฉลาด

ตารางที่ 73 จำนวนพม่ากับจำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้อยู่ใต้อำนาจ
(ต่อ)

จำนวนพม่า	จำนวนไทย
<p>ခွေးလိမ္မာ အခြီးကုပ် ၊ ကျွန်လိမ္မာ နေကတ် /khwe lèin-mà ʔə-myi-kòu' cùn lèin-mà nân?-hsòu?/ หมาฉลาด หางตก ทาสฉลาด ถอยหลัง หมายถึง หมาที่ฉลาดเมื่ออยู่ข้างกายเจ้านาย หาง ของมันจะตก ทาสที่เฉลียวฉลาด ย่อมเข้าเฝ้านาย อย่างรู้ใจ โดยไม่ต้องคอยบอกกล่าวทุกอย่าง</p> <p>မြင်း အုန်းခွံ ၊ ကျွန် ကုလား ၊ မလား ဝေဘူ /myin ʔoŋ-gùn cùn kə-la mə-ya tə-əu/ ม้า (สี)เปลือกมะพร้าว ทาส แยก เมีย ชาวป่า หมายถึง ม้าหากมีสีเปลือกมะพร้าวจะดีที่สุดใน ทาสหากเป็นแขกจะดีที่สุดใน หากหาเมียให้หาชาว ป่าจะดีที่สุดใน เพราะมีความอดทนและซื่อสัตย์</p> <p>ကြေးတင် ကျွန်ဖြစ် /cwe tin cùn phyí?/ ค้ำหนึ่ เป็นทาส หมายถึง ถ้าไม่สามารถชดใช้หนี้สินได้ใน สมัยก่อน ลูกหนึ่ต้องไปเป็นทาสรับใช้เจ้าหนึ่ เพื่อชดใช้หนี้สินนั้น</p> <p>ဝေဘူကျွန် ၊ ထွန်ဘူရွား /zè əí cùn thùn əí nwa/ ทาสที่ใช้งาน วัวที่ไถคราด หมายถึง ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ก็ทำตามให้ ปฏิบัติงานอย่างนอบน้อมและแข็งขัน</p>	<p>เรี่ยวหัวแรง เปรียบเสมือนแขนซ้ายแขนขวา ปลาใหญ่กินปลาเล็ก หมายถึง ประเทศหรือคนที่มีอำนาจ หรือผู้ใหญ่ ที่กดขี่ข่มเหงผู้น้อยหรือผู้น้อย ไม่ซึ้งจัด ไม่ซึ้ง หมายถึง เป็นผู้น้อยหรือมีฐานะต่ำไปคัดค้านผู้มี อำนาจ ย่อมไม่สำเร็จ มีแต่จะเป็นอันตราย ลูกไก่อยู่ในกำมือ หมายถึง ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจ ไม่มีทางหนี หรือทางต่อสู้ เสียงนกเสียงกา หมายถึง ความเห็นของคนที่ไม่มีความ ลืบพ้อแล้วไม่เท่าพระยาเลี้ยง หมายถึง อาชีพค้าขายสู้รับราชการไม่ได้</p>

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้อยู่ใต้อำนาจที่พบในสำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับบ่าวไพร่ สะท้อนให้เห็นว่าในอดีตสังคมพม่าและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างเป็นระบบชนชั้น คือ มีระบบกษัตริย์ ระบบขุนนาง ระบบไพร่ทาส และระบบอุปถัมภ์ แต่เมื่อสังคมพม่าและสังคมไทยไม่มีระบบไพร่ทาสแล้วความสัมพันธ์ที่ปรากฏในสำนวนจึงเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา คือ เจ้านายกับลูกน้อง สำนวนที่พบจึงมักกล่าวถึงหน้าที่ของผู้มีอำนาจกับผู้ใต้อำนาจที่ดีว่าควรวางตัวอย่างไรให้เหมาะสมกับฐานะหน้าที่ของตน เพราะต่างฝ่ายต่างก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่ตลอดเวลา

5.2.2.1.3 ครูกับศิษย์

จากการศึกษาด้านความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์ในสังคมพม่าและสังคมไทย พบว่า ครูกับศิษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น เพราะครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ต่างๆ ให้แก่ศิษย์ ศิษย์จึงต้องให้ความเคารพนับถือครูคูบิถามารดา ในสังคมพม่าถือว่าครูมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะครูถือเป็น 1 ในอนันตคุณทั้ง 5 ประการ (အနန္တဂုဏ်း /ʔə-nàn-dá-ŋa-pa/) อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิถามารดา และครูบาอาจารย์ อนันตคุณทั้ง 5 ประการนี้ชาวพม่าจะให้ความเคารพสูงสุดโดยการกราบไหว้ ชาวโยเดีย (2544: 8) กล่าวว่า “โดยธรรมเนียมของพม่าแล้ว ชาวพม่าจะกราบไหว้เฉพาะกับอนันตคุณ 5 และเทพเท่านั้น ชาวพม่าไม่ยกมือไหว้บุคคลทั่วไป ดังนั้นในเวลาทักทายกัน ชาวพม่ามักจะยิ้ม พยักหน้า หรือจับมือกันเท่านั้น” การกราบไหว้ครูบาอาจารย์จึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคมพม่าเพราะถือเป็นการแสดงความนอบน้อม แสดงความเคารพอย่างสูงสุด อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นรู้จักบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ สำนวนพม่าที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์ ได้แก่ สำนวน ဆရာထက် တပည့်လက်စောင်းထက် /hsə-yá thé? də-bé lé?-saun-thé?/ ครูเก่ง ศิษย์ฟ้าดินเก่ง, ဆရာကောင်းတပည့် ဝမ်းကောင်းဝမ်း /hsə-yà kaun də-bé pan kaun pàn/ อาจารย์ดี ศิษย์(เหมือนมี)ดอกไม้ดีที่คิด, တပည့်ညာ ဆရာခင်ဂျိုး /də-bé hñà hsə-yà yin-co/ เห็นใจศิษย์ ครูออกแตก และสำนวน တပည့်မကောင်း ဆရာခင်း /də-bé mə-kuan hsə-yá guan/ ศิษย์ไม่ดี หัวของครู

ส่วนสำนวนไทยที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์ ได้แก่ สำนวนศิษย์มีครู ศิษย์คิดล้างครู ศิษย์นอกครู และสำนวนหัวล้านนอกครู สำนวนทั้ง 4 สำนวนที่พบสะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยก็ให้ความสำคัญกับครูบาอาจารย์เช่นเดียวกับสังคมพม่า สาเหตุเพราะครูให้ทั้งวิชาความรู้และอบรมสั่งสอนด้านจริยธรรม ทำให้ศิษย์ต้องเคารพครูเสมือนบิถามารดา สำนวนที่กล่าวยกย่องครู คือ สำนวน “ศิษย์มีครู” เพราะสำนวนนี้หมายถึง คนเก่งที่มีครูเก่ง แต่คนเราไม่สามารถมี

ความฉลาดทั้งทางสติปัญญาและการดำเนินชีวิตได้หากปราศจากผู้อบรมสั่งสอน ครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนอีก 3 จำนวน คือ ศิษย์คิดล้างครู ศิษย์นอกครู และหัวล้านนอกครู เป็นจำนวนที่กล่าวมุ่งเน้นถึงศิษย์มากกว่าครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวนทั้งหมดเป็นจำนวนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้สั่งสอนหรือตักเตือนลูกหลานให้มีความเคารพต่อครูบาอาจารย์ กล่าวคือ ต้องเชื่อฟังคำสั่งสอน ไม่กระทำตนไม่เหมาะสมหรือปฏิบัติผิดแผกไปจากคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ เพราะหากปฏิบัติตนผิดไปจากแบบแผนที่นิยมกันมากก็อาจเกิดอันตรายได้ นอกจากนี้ สังคมไทยยังไม่ยอมรับผู้ที่ไม่รู้จักบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ จำนวน “ศิษย์คิดล้างครู” จึงเป็นจำนวนที่ใช้เพื่อบ่งชี้ผู้ที่มุ่งคิดจะทำร้ายครูบาอาจารย์ และใช้เพื่อห้ามปรามไม่ให้ลูกหลานประพฤติปฏิบัติตนเช่นนั้น

ตารางที่ 74 จำนวนพม่ากับจำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์

จำนวนพม่า	จำนวนไทย
<p>ဆရာထွက် တပည့်လက်ထောင်းထွက်</p> <p>/hsə-yá thé? də-bé lé?-saun-thé?/</p> <p>ครูเก่ง ศิษย์ฟาดฟันเก่ง</p> <p>หมายถึง ถ้าครูเก่ง ศิษย์ย่อมเก่งกว่าครู, คนที่มีความสามารถเพราะมีครูดี</p>	<p>ศิษย์มีครู</p> <p>หมายถึง คนเก่งที่มีครูเก่ง</p> <p>ศิษย์คิดล้างครู</p> <p>หมายถึง ศิษย์เนรคุณที่มุ่งคิดจะทำลายล้างครูบาอาจารย์</p>
<p>ဆရာကောင်းတပည့် ပန်ကောင်းပန်</p> <p>/hsə-yà kaun də-bé pan kaun pàn/</p> <p>อาจารย์ดี ศิษย์(เหมือนมี) ดอกไม้ดีตัด</p> <p>หมายถึง หากอาจารย์มีความสามารถ ลูกศิษย์ย่อมเป็นคนดี ได้รับคำชมไปด้วย</p>	<p>ศิษย์นอกครู</p> <p>หมายถึง ศิษย์ที่ประพฤติไม่ตรงตามคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์, โดยปริยายหมายถึง ผู้ที่ประพฤติไม่ตรงตามแบบฉบับที่นิยมกันมา</p>
<p>တပည့်ညာ ဆရာရင်ကျိုး</p> <p>/də-bé hñà hsə-yà yin-co/</p> <p>เห็นใจศิษย์ ครูออกแตก</p> <p>หมายถึง หากครูผ่อนปรนให้ศิษย์ ตักวันหนึ่งก็จะต้องเสียใจในภายหลัง</p>	<p>หัวล้านนอกครู</p> <p>หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติผิดแผกไปจากคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์หรือแบบแผนที่นิยมกันมา</p>
<p>တပည့်မကောင်း ဆရာခေါင်း</p> <p>/də-bé mə-kuan hsə-yá guan/</p> <p>ศิษย์ไม่ดี หัวของครู</p> <p>หมายถึง ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยให้ความสำคัญกับวิชาความรู้เหมือนกัน บรรพบุรุษของคนพม่าและคนไทยจึงให้ความสำคัญแก่นับถือครูมาก เพราะครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ต่างๆ ให้แก่ศิษย์ ครูจึงเปรียบเสมือนบิดามารดาของศิษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างครูและศิษย์ที่พบจึงเป็นความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครูต้องอบรมสั่งสอนและให้ความรักความเมตตาต่อศิษย์ ศิษย์ต้องให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ดังนั้นหากศิษย์คนใดประพฤติตนไม่เหมาะสมหรือคิดร้ายต่อครูบาอาจารย์ย่อมไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม สำนวนจึงใช้เพื่อสั่งสอนให้ศิษย์รู้จักกตัญญูรู้คุณและประพฤติตนเป็นคนดี ไม่ทำให้ครูเดือดร้อน ในขณะที่ครูก็ต้องรู้จักหน้าที่ของตนและทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

5.2.2.1.4 ผู้ชายกับผู้หญิง

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนของคนทั้ง 2 ชาติได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงไว้เป็นจำนวนมาก ลักษณะของสำนวนที่พบมีทั้งข้อควรปฏิบัติและควรหลีกเลี่ยง ได้แก่ การปฏิบัติตัวระหว่างหนุ่มสาว การเลือกคู่ครองที่เหมาะสม ลักษณะหน้าที่ที่ผู้ชายและผู้หญิงพึงปฏิบัติ ความเชื่อและข้อห้ามของผู้ชายและผู้หญิง ตลอดจนโรคภัยไข้เจ็บที่ผู้ชายและผู้หญิงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

ข้อควรปฏิบัติระหว่างหนุ่มสาวที่สะท้อนจากสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของการวางตัวให้เหมาะสมเมื่อหนุ่มสาวต้องอยู่ด้วยกัน เพราะวัยหนุ่มสาวเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การเลือกคู่ครอง สำนวนพม่ากล่าวว่า ချစ်ခြင်းအဝ ချစ်စိတ် /chí'-chin ʔə-sá myé'-si ká/ เริ่มต้นของความรัก เริ่มจากดวงตา ดังนั้น หนุ่มสาวที่ใกล้ชิดกันมากๆ จึงอาจเกิดความรักใคร่กันได้ ดังสำนวน မိန်းမဝေဝကျပး ၊ မြင်ဖန်များသော် ၊ သနားချစ်ခင် ၊ စိတ်ကျွမ်းဝင် /mein-má yâu'-ca myin phàn mya ə̀ əə-na chí'-khin sêi'-cun-win/ ผู้หญิงผู้ชาย เห็นกันมากๆ ก่อให้เกิดความรักความสงสาร ความสนิทสนม, မေတ္တုများသော့့ သဉ် ၊ မြင်ဖန်များသော့့ လှ /twé phàn mya dó yin myin phàn mya dó hlá/ พบบ่อยก่อให้เกิดความคุ้นเคย เห็นกันมากๆ ก่อให้เกิดความสวຍ และสำนวน မင်ဖန်များ သဉ်ပါး /myin phàn mya yin pa/ เห็นกันมากๆ ได้เสียกัน สำนวนไทยกล่าวว่า น้ำตาลโกสมัด ใครจะอดได้ ด้วยเหตุนี้ สำนวนไทยจึงมีสำนวนที่กล่าวห้ามไม่ให้ชายหญิงทำสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัยหรือยังไม่ถึงเวลา ดังสำนวน “ชิงสุกก่อนห่าม” สำนวนนี้มักนำมาใช้เป็นคำสอนหรือเตือนสติว่า *อย่าชิงสุกก่อนห่าม*

เมื่อหนุ่มสาวเกิดความรักใคร่ชอบพอกัน การเลือกคู่ครองที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะคู่ครองที่ดีจะสามารถนำพาชีวิตไปในทางที่ดีได้ ขณะเดียวกันหากเลือกคู่ครองผิดพลาดก็อาจทำให้ทั้งชีวิตพังทลายได้ โดยเฉพาะผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วหากมีเหตุให้ต้องหย่าร้างหรือแต่งงานใหม่จะถูกมองว่าไม่ดี ทั้งนี้ สำนักพม่าและสำนักไทยกล่าวตรงกันว่า ผู้ชายที่บวชถึง 3 ครั้งและผู้หญิงที่แต่งงานถึง 3 ครั้งไม่น่าคบหา ดังสำนักพม่าว่า သုံးကျောင်းပြောင်းသောလူငယ် ၊ သုံးလင်ပြောင်းသောမိန်းမ /əŋ caun pyaun əw shin əŋ lin pyaun əw mein-má/ พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผัว สำนักไทยกล่าวว่า “ชายสาม โปสธ หญิงสามผัว” ดังนั้นก่อนเลือกคู่ครองจึงต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมของสังคมนั้นๆ สำนักไทยกล่าวว่า “เข้าตามตรอก ออกตามประตู” หมายถึง ทำตามธรรมเนียมในเรื่องการสู่ขอ ส่วนสำนักพม่ากล่าวเป็นเชิงตักเตือนว่า မကောင်းလည်းခံ ၊ ကောင်းလည်းခံ /mə-kaun le khàn kaun le sàɴ/ “ไม่ดีต้องรองรับ ดีก็ได้เสวยสุข หมายถึง ถ้าเลือกคู่ครองไม่ดี ตนก็ได้รับผลเสีย แต่หากเลือกคู่ครองที่ดี ตนก็ได้รับความสุขสบาย จากการสังเกตพบว่า การแต่งงานน่าจะเป็นสิ่งที่ทั้งคนพม่าและคนไทยให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงปรากฏสำนักอื่นๆ ที่มีความหมายสื่อถึงการแต่งงานและการครองเรือน เช่น สำนักพม่ากล่าวว่า သော့ခေတ် ဆုံဆုံဝါ /yàun náu? sə-don pà/ ช้างหลังหย่าว สะโคง หมายถึง ตามธรรมเนียมของชาวพม่า เมื่อต้องแต่งงานออกเรือน ฝ่ายหญิงต้องออกเรือน ไปอยู่บ้านฝ่ายชาย คือ ผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตามหรือทำหน้าที่เป็นช้างเท้าหลัง ส่วนสำนักไทยเปรียบเทียบการแต่งงานเสมือนการได้เป็นทองแผ่นเดียวกัน และเปรียบคู่บ่าวสาวที่มีความเหมาะสมกันว่า เหมาะสมกันราวกับกิ่งทองใบหยก

ด้านลักษณะหน้าที่ที่ผู้ชายและผู้หญิงพึงปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่า สำนักพม่าได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ชายต้องมีหน้าที่ดูแลครอบครัวและประเทศชาติ ส่วนผู้หญิงต้องมีหน้าที่ให้กำเนิดบุตรและอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีของสังคม ทำให้มีสำนวน သော့ဘူး ဓားသွေး ၊ မိန်းမ သားမွေး /yâu?-ca da-əwe mein-má əa-mwe/ ผู้ชาย ลับดาบ ผู้หญิง คลอดลูก การคลอดลูกของผู้หญิงนั้นอาจมีอันตรายถึงชีวิต สำนักพม่าจึงเปรียบเทียบการคลอดลูกของผู้หญิงว่าอันตรายเทียบเท่ากับการชี้แพของผู้ชาย ดังสำนวน သော့ဘူး ဇာတ်စီး ၊ မိန်းမ မီးငန /yâu?-ca phàun-si mein-má mi-nè/ ผู้ชาย ชี้แพ ผู้หญิง อยู่ไฟ นอกจากนี้ผู้ชายยังมีหน้าที่บวชเรียนหรือไปหาวิชาความรู้นอกบ้าน เพราะผู้ชายสมัยก่อนต้องมีความรู้เพื่อใช้ประกอบอาชีพ ส่วนผู้หญิงก็ต้องเรียนรู้วิชาที่เกี่ยวกับงานบ้านงานเรือน หนึ่งในนั้นคือ “การทอผ้า” เพราะในอดีตผู้หญิงต้องทอผ้าเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสวมใส่ ผู้หญิงที่ทอผ้าไม่เป็นก็เปรียบเสมือนคนพิการที่ไร้ความสามารถในการครองเรือน ดังสำนักพม่าที่กล่าวว่า သော့ဘူး စာမတတ်လျှင် အကန်း ၊ မိန်းမ ရက်ကန်းမတတ်လျှင် အကျိုး /yâu?-ca sà mə-tá? hlyin ʔə-kan mein-

má yéʔ-kan mə-táʔ hlyin ʔə-co/ ผู้ชาย ถ้าอ่านหนังสือไม่ออก ตาบอดหูหนวก ผู้หญิง ถ้าทอผ้าไม่
เป็น พิการ ส่วนสำนวนไทยไม่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงไว้อย่างชัดเจนเหมือน
สำนวนพม่า จะกล่าวก็แต่เพียงกิริยาอาการของผู้ชายและผู้หญิงไว้อย่างกลางๆ คือ สำนวน
“ทอดสะพาน” และสำนวน “เล่นหูเล่นตา” เป็นสำนวนที่แสดงกิริยาอาการ การแสดงออกฉันทู้สาว
เมื่อชายหญิงอยากมีปฏิสัมพันธ์กัน

ส่วนความเชื่อและข้อห้ามของผู้ชายและผู้หญิงปรากฏในสำนวนพม่า
โดยเฉพาะสำนวน လောကျပးဝိုဝိုဝို လက်ရုံး ၊ ဝိန်းမဝိုဝိုဝို ဆံဝုံး /yâuʔ-ca dó phon léʔ-yon
mein-má dó phon sə-don/ บารมีของผู้ชาย ต้นแขน บารมีของผู้หญิง มวยผม เป็นความเชื่อที่
มาจากนิทานของชาวพม่าซึ่งแท้จริงแล้วคงเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ไม่ให้ผู้หญิงนอนหนุนแขนของ
ผู้ชาย เพราะแขนของผู้ชายใช้เพื่อถืออาวุธป้องกันตัว หากมีโจรผู้ร้ายหรือข้าศึกบุกมาในยามวิกาล
ผู้ชายจะได้ถืออาวุธโดยถนัด ส่วนผู้หญิงนั้นถือว่าผมเป็นของสูง เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมราศีบน
ใบหน้า อีกทั้งยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ดูแลตนเอง เพราะผู้หญิงที่มีผมสลวยเงา
งามย่อมดูแลบ้านเรือนได้ดี เป็นที่หมายปองของผู้ชาย นอกจากนี้บรรพบุรุษชาวพม่ายังนำข้อสังเกต
ลักษณะบางประการของคนมาประดิษฐ์เป็นสำนวนด้วย ความว่า လောကျပးပျင်း ကျောင်း ၊ ဝိန်းမ
ပျင်း ခြေဆင်း /yâuʔ-ca pyin cw-khin mein-má pyin ché-hsin/ ผู้ชายขี้เกียจ เอนหลัง ผู้หญิงขี้เกียจ
เหยียดเท้า เป็นสำนวนที่บอกลักษณะของคนที่มีความขี้เกียจ ไม่ควรนำมาเป็นคู่ครอง เพราะผู้ชายที่
ขยันจะต้องไปทำงาน ไม่พักผ่อนอยู่บ้าน ส่วนผู้หญิงที่มีความขยันอดทนต้องทำงานบ้าน ไม่นั่ง
เหยียดเท้าอยู่เฉยๆ นอกจากนี้ สำนวนพม่ายังกล่าวห้ามไม่ให้รักกับคนนอกหมู่บ้านหรือคนต่างถิ่น
ต่างแดน เพราะไม่สามารถรู้นิสัยใจคอของผู้นั้นได้ ดังสำนวน ဝါဝါး ကြက်သားထုပ်ထော့ ဝုန်းဝတ်
ဝတ် ၊ ဝတ်ရွာသား ရည်းစားလုပ်ထော့ လွမ်းရတက်ဝတ် /pə-wà pa céʔ-əa dóuʔ dó sun táʔ dè tə-
y-wà-əa yi-sa lôuʔ dó lun yá téʔ dè/ ผ้าฝ้ายบางห่อเนื้อ ใก้ยอมเปราะเปื้อน รักคนต่างหมู่บ้านยอม
ถวิลหา หมายถึง ไม่ควรรักกับผู้ที่อยู่ไกลกัน เพราะเราไม่สามารถมองเห็นลักษณะนิสัยและ
พฤติกรรมของเขาได้ว่าเขาเป็นคนดีหรือไม่ ส่วนสำนวนไทยให้ระมัดระวังคนรักเก่าที่อาจทำให้
ชีวิตคู่หรือครอบครัวแตกหักได้ เพราะคนไทยเปรียบเทียบความรักของชายหญิงที่เคยรักใคร่หรือเคยได้
เสียนั้นมาก่อนว่า เปรียบเสมือน “ถ่านไฟเก่า” ที่ยังมีความร้อนคุกรุ่นอยู่ สามารถติดไฟเมื่อไหร่ก็ได้
เสมือนชายหญิงที่แม้จะเลิกร้างกันไป แต่เมื่อมาพบกันอีกครั้ง ย่อมรักใคร่หรือปลงใจกันได้ง่ายจึง
ควรระมัดระวัง เพื่อให้ไม่เกิดปัญหาในภายภาคหน้า

ด้านโรคภัยไข้เจ็บที่ผู้ชายและผู้หญิงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ สำนักพนม่ากล่าวว่ามีโรคภัยไข้เจ็บที่ผู้ชายและผู้หญิงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ สำนักพนม่ากล่าวว่ามีโรคภัยไข้เจ็บที่ผู้ชายและผู้หญิงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ สำนักพนม่ากล่าวว่ามีโรคภัยไข้เจ็บที่ผู้ชายและผู้หญิงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

ตารางที่ 75 สำนักพนม่ากับสำนักคนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง

สำนักพนม่า	สำนักไทย
<p>ချစ်ခြင်းအဝ ချစ်စိတ် /chí?-chin ʔə-sá myé?-sì ká/ เริ่มต้นของความรัก เริ่มจากดวงตา หมายถึง ความรักความเมตตาต้องเริ่มจากการมอง</p> <p>မိန်းမလောက်ပျား ၊ မြင်ဖန်များဘော် ၊ သနားချစ်ခင် ၊ စိတ်ကျွမ်းဝင် /mein-má yâu?-ca myin phàn mya ów é- na chí?-khin sèi?-cun-wín/ ผู้หญิงผู้ชาย เห็นกันมากๆ ก่อให้เกิดความรัก ความสงสาร ความสนิทสนม หมายถึง ความรักเกิดจากความใกล้ชิดพูดคุย</p> <p>မြင်ဖန်များ ဝင်ဝါး /myin phàn mya yin pa/ เห็นกันมากๆ ได้เสียกัน หมายถึง ผู้หญิงผู้ชายหากได้พบเจอกันมากๆ ย่อมรักใคร่ชอบพอกัน</p> <p>ဝေဝဖန်များဘော် ဝင်ဝါး ၊ မြင်ဖန်များဘော် လှ /twé phàn mya dó yin myin phàn mya dó hlá/ พบบ่อยก่อให้เกิดความคุ้นเคย เห็นกันมากๆ ก่อให้เกิดความสวຍ หมายถึง ยิ่งพบกันบ่อยยิ่งคุ้นเคย ยิ่งเห็นกันบ่อย ยิ่งสวຍ</p>	<p>น้ำตาลโกล้มด ใครจะอดได้ หมายถึง ชายหญิงที่ใกล้ชิดกันมากยอมห้ามใจ ไม่ให้รักกัน ได้ยาก จึงสนุกก่อนห้าม หมายถึง ทำสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัยหรือยังไม่ถึง เวลา (มักหมายถึงการลักลอบได้เสียกันก่อน แต่งงาน), ไข่เป็นคำสอนหรือเตือนสติว่า <i>อย่าชิง สนุกก่อนห้าม</i> ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มี สามีถึง 3 คน ไข่พูดเป็นเชิงตำหนิว่า เป็นคนที่ ไม่น่าคบ, ไข่พูดตำหนิเหยียดหยามว่าเป็นหญิง ไม่ดี เข้าตามตรอก ออกตามประตู หมายถึง ทำตามธรรมเนียมในเรื่องการสู่ขอ ทองแผ่นเดียวกัน หมายถึง เกี่ยวดองกัน โดยการแต่งงาน กึ่งทองใบหยก หมายถึง เหมาะสมกัน (ไข่แก่หญิงกับชายที่จะ แต่งงานกัน)</p>

ตารางที่ 75 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง (ต่อ)

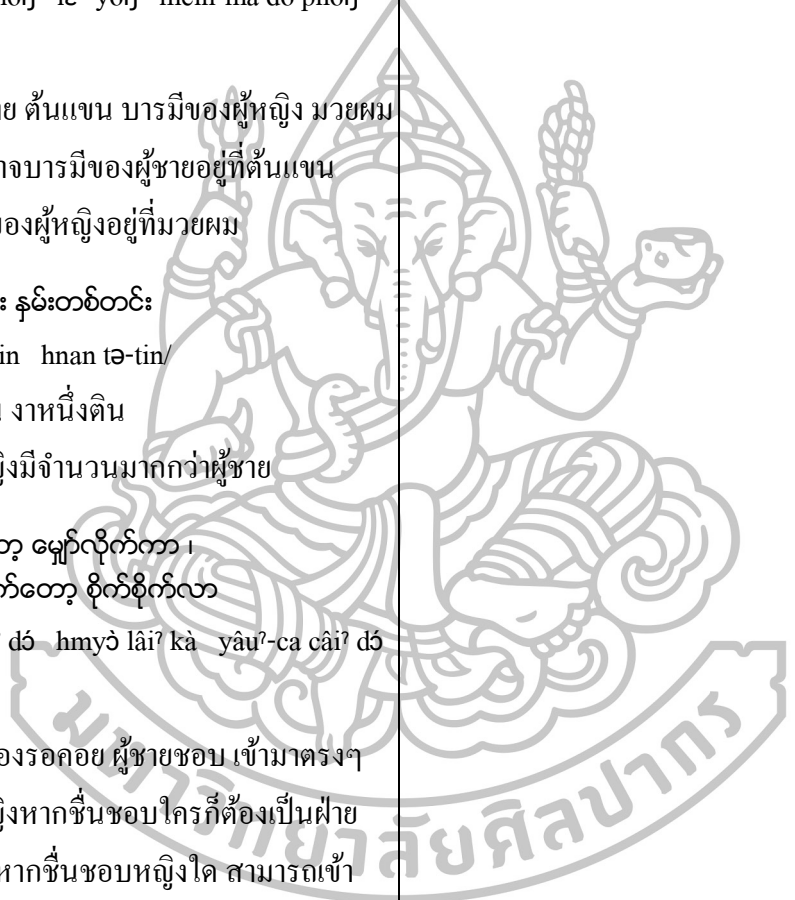
สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ငဝ်ကချိတ် အနုတ်တတ်ရာ မမေ့ဘူး /ŋɛ́ ká chí? ʔə-hní? tə-yà mə-mé ə̀/</p> <p>รักตั้งแต่เด็ก หนึ่งร้อยปี ไม่มีวันลืม</p> <p>หมายถึง ผู้ที่มีความรัก ความเมตตากันมาตั้งแต่ เยาว์วัย ไม่มีวันลืมกันได้ แม้เวลาผ่านมานานก็ ตาม (มักใช้กับคู่รักหรือความรักในเชิงชู้สาว)</p> <p>သုံးကျောင်းပြောင်းသော ဂုဏ် ၊ သုံးလင်ပြောင်းသော ဇိန့်မ</p> <p>/əŋ caun pyaun əw shìn əŋ lin pyaun əw mein-má/</p> <p>พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผัว</p> <p>หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มี สามีถึง 3 คน เป็นคนที่ไม่น่าคบหาสมาคม เพราะแสดงว่าคนนั้นต้องมีข้อบกพร่อง</p> <p>မကောင်းလည်းခံ ၊ ကောင်းလည်းခံ</p> <p>/mə-kaun le khàn kaun le sà̀n/</p> <p>ไม่ดีต้องรองรับ ดีก็ได้เสวยสุข</p> <p>หมายถึง ถ้าเลือกคู่ครองไม่ดี ตนก็ได้รับผลเสีย แต่หากเลือกคู่ครองที่ดี ตนก็ได้รับความสุขสบาย</p> <p>သျှောင်နောက် ဆုံထုံးပါ</p> <p>/yàun nâu? sə-dəŋ pà/</p> <p>ข้างหลังหย่าว สะ โคง</p> <p>หมายถึง ตามธรรมเนียมของชาวพม่า เมื่อต้อง แต่งงานออกเรือน ฝ่ายหญิงต้องออกเรือน ไปอยู่ บ้านฝ่ายชาย คือ ผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตาม หรือทำหน้าที่เป็นข้างเท้าหลัง</p> <p>ယောက်ျား ဓားသွေး ၊ ဇိန့်မ သားမွေး</p> <p>/yâu?-ca da-əwe mein-má əa-mwe/</p>	<p>ทอดสะพาน</p> <p>หมายถึง แสดงกริยาทำทางเป็นทำนองอยาก ติดต่อด้วย, (โบ) ใช้ผู้อื่นเป็นสื่อเข้าไปติดต่อกับ ความสนิทสนมกับผู้ที่ตนต้องการคุ้นเคย</p> <p>เล่นหูเล่นตา</p> <p>หมายถึง ชายตาคุณันชู้สาว</p> <p>ถ่านไฟเก่า</p> <p>หมายถึง ชายหญิงที่เคยรักใคร่หรือเคยได้เสียนกัน มาก่อน แม้เลิกร้างกันไป เมื่อมาพบกันย่อมรัก ใคร่หรือปลงใจกันได้ง่ายขึ้น</p>

ตารางที่ 75 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ผู้ชาย ลับดาบ ผู้หญิง คลอดลูก หมายถึง ผู้ชายมีหน้าที่ป้องกันประเทศ ส่วนหน้าที่สำคัญของผู้หญิงองอาจไม่แพ้ผู้ชาย นั่นคือ การคลอดลูก</p> <p>ဝေဘက္ျား ဇာတ်စီး ၊ ဝိန်းမ ဝိးနေ /yáun⁷-ca pháun-si mein-má mi-nè/ ผู้ชาย ชီးแพ ผู้หญิง อยู่ไฟ หมายถึง การคลอดลูกเป็นอันตรายต่อชีวิตของ ผู้หญิงเฉกเช่นเดียวกับการที่ผู้ชายต้องล่องแพใน ลำน้ำ</p> <p>ဝေဘက္ျား စာမတတ်လျှင် အကုန်း ၊ ဝိန်းမ ရက်ကန်းမတတ်လျှင် အကျိုး /yáun⁷-ca sà mə-tá⁷ hlyin ʔə-kan mein-má yé⁷-kan mə-tá⁷ hlyin ʔə-co/ ผู้ชาย ถ้าอ่านหนังสือไม่ออก ตาบอดหูหนวก ผู้หญิง ถ้าทอผ้าไม่เป็น พินการ หมายถึง คนที่ไม่รู้จักหน้าที่ของตนย่อมนไร้ ประโยชน์</p> <p>မောင်ကောင်းစား နမ ဝိးဖိုချောင် ၊ နမကောင်းစား မောင် အိမ်ဦးခန်း /màun kaun sa hnə-má mi-phò chàun hnə-má kaun sa màun ʔèin-ʔu-khan/ น้องชายกินคือยุติ น้องสาว(อยู่ใน)ห้องครัว น้องสาวกินคือยุติ น้องชาย(อยู่ใน)ห้องพระ หมายถึง ผู้หญิงต้องเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม ผู้ชาย</p> <p>မောင်တစ်ထမ်း မလ်တစ်ရွက် /màun tə-than mè tə-ywé⁷/</p>	

ตารางที่ 75 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ผู้ชายหนึ่งแบก ผู้หญิงหนึ่งเทิน หมายถึง ช่วยกันทำงาน, ช่วยกันทำมาหากิน</p> <p>လောကျပးဝိုဘုန်း လက်ရုံး ၊ မိန်းမဝိုဘုန်း ဆံဝုံး /yâu²-ca dó phon lé²-yon mein-má dó phon sə-don/ บารมีของผู้ชาย คั้นแขน บารมีของผู้หญิง มวยผม หมายถึง อำนาจบารมีของผู้ชายอยู่ที่คั้นแขน ส่วนสง่าราศีของผู้หญิงอยู่ที่มวยผม</p> <p>ဥသုဇ်တစ်တင်း နှမ်းတစ်တင်း /ʔòu²-shí² tə-tin hnan tə-tin/ มะตูมหนึ่งดิน งาหนึ่งดิน หมายถึง ผู้หญิงมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย</p> <p>မိန်းမကြိုက်တော့ မျက်စိုက်တာ ၊ လောကျပးကြိုက်တော့ စိုက်စိုက်လာ /mein-má câi² dó hmyò lá² kà yâu²-ca câi² dó sâi²-sâi² là/ ผู้หญิงชอบ ต้องรอกอย ผู้ชายชอบ เข้ามาตรงๆ หมายถึง ผู้หญิงหากขึ้นชอบ ใครก็ต้องเป็นฝ่าย รอกอย ผู้ชายหากขึ้นชอบหญิงใด สามารถเข้าไป หาได้ในทันที</p> <p>လောကျပးပျင်း ကျခင်း ၊ မိန်းမပျင်း ခြေခင်း /yâu²-ca pyin cə-khin mein-má pyin chə-hsin/ ผู้ชายขี้เกียจ เอนหลัง ผู้หญิงขี้เกียจ เขยิบคเท้า หมายถึง ผู้ชายเมื่อขี้เกียจจะนั่งเอนหลัง เพราะ ผู้ชายที่ขยันจะต้องไปทำงาน ไม่พักผ่อนอยู่บ้าน ส่วนผู้หญิงเมื่อขี้เกียจจะนั่งเขยิบคเท้า เพราะ ผู้หญิงที่มีความขยันอดทนต้องทำงานบ้าน</p>	

ตารางที่ 75 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ပဝါး ကြိတ်သားထုပ်တော့ ဇွန်းတတ်တတ် ၊ တစ်ရွာသား ရည်းစားလုပ်တော့ လွမ်းရတက်တတ် /pə-wà pa cɛʔ-ea dōuʔ dō sun táʔ dè tə-ywà- ea yi-sa lôuʔ dō lun yá téʔ dè/ ผ้าผืนบางห่อเนื้อไก่ข่อมเปราะอะเปื้อน รักคนต่าง หมู่บ้านข่อมถวิลหา หมายถึง ไม่ควรรักกับผู้ที่อยู่ไกลกัน เพราะเรา ไม่สามารถมองเห็นลักษณะนิสัยและพฤติกรรม ของเขาได้ว่าเขาเป็นคนดีหรือไม่</p> <p>မိန်းမမှာ မီး ၊ ဘေးကျပးမှာ မီး /mein-má hmà mi yâuʔ-ca hmà hsi/ ผู้หญิง ไข่ทับฤดูผู้ชาย ปัสสาวะ หมายถึง โรคของผู้หญิงมักเกี่ยวกับเลือด (โรค ไข่ทับฤดู) โรคของผู้ชายมักเกี่ยวกับปัสสาวะ (โรคปัสสาวะขัด)</p> <p>ဘေးကျပး ခူလာ ၊ မိန်းမ မီးလပ် /yâuʔ-ca dù-là mein-má mi-yáʔ/ ผู้ชาย ปวดข้อผู้หญิง ประจำเดือน หมายถึง เมื่ออายุมากขึ้น ผู้ชายมักเป็นโรคที่ เกี่ยวกับไขข้อ ส่วนผู้หญิงมักจะเป็นโรคเกี่ยวกับ เลือดประจำเดือน</p>	

นอกจากนี้ จากการศึกษาค้นคว้ายังมีสำนวนพม่าและสำนวนไทยจำนวนหนึ่ง ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ชายหรือผู้หญิงเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและอธิบายไว้ใน ที่นี้ เนื่องจากบางสำนวนเป็นสำนวนที่กล่าวถึงผู้ชายหรือผู้หญิงโดยตรง เช่น สำนวนพม่าที่กล่าวว่า တစ်ချို့ကွယ် တစ်ခယ်မေ့ /tə-çhòŋ kwè tə-mè mé/ หนึ่งพุ่มไม้บัง ล้อมหนึ่งหญิง หรือสำนวน ဘေးကျပးဝိုလုံလ ဘေးခါခုလျှော့ /yâuʔ-ca dó lôŋ-lá èè khà hmá shó/ ความพยายามของผู้ชาย เมื่อ ตายจึงลดลง เป็นสำนวนที่ใช้เป็นความเปรียบกล่าวถึงเฉพาะผู้ชายเท่านั้น ไม่นำสำนวนเหล่านี้ไป

กล่าวเปรียบกับผู้หญิง เช่นเดียวกับสำนวนไทยที่กล่าวว่า “เฒ่าห้าว” จะหมายความถึงชายสูงอายุที่มี เล่ห์เหลี่ยมหรือกลอุบายหลอกหญิงสาวเพื่อกามารมณ์เท่านั้น หรือสำนวน “หนูดกถึงข้าวสาร” เป็น สำนวนที่ใช้เปรียบกับผู้ชายที่ได้แต่งงานกับผู้หญิงที่มีฐานะเท่านั้น ไม่ได้ใช้เพื่อเปรียบกับผู้หญิงที่มี ฐานะไม่ดีไปแต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะร่ำรวยแต่อย่างใด

ตารางที่ 76 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงผู้ชายหรือใช้เฉพาะกับผู้ชาย

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
တစ်ခုကျွန်တစ်မေ့ /tə-çhòŋ kwè tət-mè mé/ หนึ่งพุ่มไม้บัง ลืมหนึ่งหญิง หมายถึง ผู้ชายแก่พันพุ่มไม้ก็ลืมผู้หญิงเสียแล้ว	จับมือถือแขน หมายถึง ฉวยโอกาสล่วงเกินหญิงด้วยการจับมือ จับแขน
ယောက်ျားကောင်း မောင်းမတစ်ထောင် /yâu ⁷ -ca kaun maun-má tət-thàun/ ผู้ชายดี สนมหนึ่งพัน หมายถึง ผู้ชายที่มีความสามารถในการหา ทรัพย์สินเงินทอง ย่อมเป็นที่พึงพาของผู้อื่น	เฒ่าห้าว หมายถึง ชายสูงอายุที่มีเล่ห์เหลี่ยมหรือกลอุบาย หลอกหญิงสาวเพื่อกามารมณ์
ယောက်ျားတံဝွန် ၊ လူရည်ပွန်က ၊ ကောင်းကင်တမုတ် ၊ ကြယ်ကုဆွတ်လည်း ၊ မလွတ်ဝတ်ဝေး ၊ ရခြင်း /yâu ⁷ -ca də-gùn lù yi-mùn ká kaun-kin tət-mù ⁷ cè kò hsù ⁷ lɛ mə-lù ⁷ zə-dan yá myɛ lan/ ผู้ชาย(ต้องอยู่บน)ยอดธงสาย คนต้องมีอริยาสัย ท้องฟ้ามน ก็ปลิดดวงดาว ไม่หลุดพันคำสัญญา ย่อมได้หนทาง หมายถึง ความพยายามของผู้ชายไม่มีที่สิ้นสุด	หนูดกถึงข้าวสาร หมายถึง ผู้ชายที่มีฐานะไม่ค่อยดีได้แต่งงานกับ ผู้หญิงที่ร่ำรวย
ယောက်ျားဝိုလုံလုံ ခေခါမှ ချော့ /yâu ⁷ -ca dó lôŋ-lá èè khà hmá shó/ ความพยายามของผู้ชาย เมื่อตายจึงลดลง หมายถึง ผู้ชายมีความวิริยะอุตสาหะอย่างไร ลดละ	หมาหยอกไก่ หมายถึง ชายที่ชอบหยอกล้อหญิงสาวในเชิงขู่ สาวเป็นที่เล่นที่จริง ผู้ชายพ่ายเรือ หมายถึง ผู้ชายทั่วไป กินไข่แดง หมายถึง ผู้ชายได้ความบริสุทธิ์ของผู้หญิง กระต่ายหมายจันทร์ หมายถึง ผู้ชายหมายปองผู้หญิงที่มีฐานะดีกว่า

ตารางที่ 76 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงผู้ชายหรือใช้เฉพาะกับผู้ชาย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>လှဲကားသုံးထစ်ဆင်းလှိုင် လှိုင်ဖျိဝ်ဝ်</p> <p>/hlè-ka ɔŋ-thí? hsin hlyin lù-pyò phyí? ɔi/ แม่ลงบันไดไปสามชั้น กลายเป็นหนุ่มโสด หมายถึง ผู้ชายที่แต่งงานแล้วแต่ทำตัวเหมือน หนุ่มโสด</p>	
<p>မာဘိတ် လိုက်ဘိတ်</p> <p>/má bɛ́? lái? mái? phé? pà/ เข้าข้างผู้หญิง เป็นสิ่งโง่เง่า หมายถึง การเชื่อฟังคำพูดของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ โง่เง่า</p>	
<p>လိမ္မာမှ အိမ်ဝိသညာ</p> <p>/lèin-mà hmá ʔèin pà ɔi/ ถ้ามฉลาด พามาบ้าน หมายถึง เมื่อทำงานหาทรัพย์มาได้ต้องประหยัด เงินและนำกลับมาบ้าน, หากเจอผู้หญิงดีที่มี ความฉลาดและประหยัดให้แต่งงานกับผู้หญิง คนนั้น</p>	

ส่วนสำนวนที่กล่าวถึงผู้หญิงหรือใช้เฉพาะกับผู้หญิงก็มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้หญิงถูกกำหนดบทบาทให้คอยสนับสนุนผู้ชาย มีสถานภาพเป็นผู้ตาม ฉะนั้น สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่พบส่วนใหญ่จึงเป็นสำนวนที่กล่าวถึงการวางตัวและการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามคตินิยมของสังคมมากกว่าผู้ชาย

สำนวนที่มีความน่าสนใจ คือ สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการแต่งงานของผู้หญิง เพราะจากการศึกษาพบว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยกล่าวเน้นย้ำให้เห็นว่าการแต่งงานมีความสำคัญ เพราะผู้หญิงที่ไม่ได้แต่งงานจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเท่าที่ควร ดังสำนวนพม่าที่กล่าวว่า ရွှေမုခ်ဝဲသုဇား လှေမုခ်ဝဲ /shwè mɔ-shí dé phə-ya lù mɔ-yò-òè/ พระพุทธรูป/เจดีย์ที่ไม่ปิดทอง คนไม่นับถือ หมายถึง ผู้หญิงที่ไม่มีสามี คนไม่เคารพ นอกจากนี้ ช่วงอายุที่

เหมาะสมในการแต่งงานหรือเหมาะสมที่จะมีคู่ครองก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ส่วนนวนพม่ากล่าว
ว่า ၵုၵ်းသိၵ်းအိၵ်းဝိၵ်း ၵုၵ်းသိၵ်းဝိၵ်းဝိၵ်း /hnə-hsè-cò ʔə-sèi? pain ʔə-ywè-dò tə-
hsèi? hain/ ยี่สิบกว่าเป็นส่วนเดียว แก่เกินวัยแต่งงาน หมายถึง ผู้หญิงที่มีอายุ 20 ขึ้นไปถึง
ประมาณ 25 ปีแล้ว หากยังไม่แต่งงานก็ถือว่าแก่เกินไปเสียแล้ว และสำนวน သိၵ်းဝိၵ်းဝိၵ်း ၵုၵ်း
မလၵ်းဝိၵ်း /ə-mi kə-ñà ʔə-khà mə-lin sè hnin/ หญิงสาวแรกเริ่ม เวลาไม่ควรเลยไป หมายถึง เมื่อ
ถึงวัยที่ควรแต่งงาน ผู้หญิงไม่ควรเพิกเฉย ส่วนสำนวน ไทยกล่าวว่า “ขึ้นคาน” หมายถึง หญิงที่มีอายุ
มากแล้วแต่ยังไม่มีคู่ และสำนวน “ขายไม่ออก” หมายถึง ไม่มีใครมาขอแต่งงาน เป็นสำนวนที่แสดง
ให้เห็นว่า สังคมไทยก็ให้ความสำคัญกับการแต่งงานของผู้หญิงไม่ต่างกับสังคมพม่า

นอกจากการแต่งงานแล้ว การมีบุตรก็เป็นหน้าที่สำคัญของผู้หญิง ส่วน
พม่ากล่าวถึงการคลอดลูกว่า ဝိၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း ဝိၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း /tə-əa mwe tə-əwe hlá/ คลอดลูกหนึ่งคน
หนึ่งเดือน หมายถึง ผู้หญิงเมื่อคลอดลูกแล้ว จะควมเลือดฝายสวยงามยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ยังมี
สำนวนที่กล่าวถึงข้อควรหลีกเลี่ยงหลังการคลอดบุตรไว้ว่า ให้หลีกเลี่ยงการกินเห็ด 3 ปี และ
หลีกเลี่ยงการกินหน่อไม้เป็นเวลา 3 เดือน ดังสำนวน ၵုၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း ၵုၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း
ဝိၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း /hnò əon-hní? hmyí? əon-lá/ เห็ดสามปี หน่อไม้สามเดือน ส่วนสำนวนไทยกล่าวถึงการครองเรือนว่าผู้หญิงควรดูแล
ตนเองและสภาพบ้านเรือนให้สะอาดอยู่เสมอ จึงมีคติโบราณที่ใช้เพื่อสอนหญิงว่า “เรือนสามน้ำสี่”
หมายถึง คติโบราณที่ใช้สอนแม่บ้านแม่เรือน (เรือนสาม ได้แก่ เรือนพักอาศัย เรือนชะตา และเรือน
ผม ส่วนน้ำสี่ ได้แก่ น้ำใช้ น้ำอบ น้ำเต้าปูน และน้ำใจ) แม้ว่าปัจจุบันสภาพสังคมจะเปลี่ยนไป แต่
ภาพสะท้อนจากสำนวนก็พอจะทำให้เห็นได้ว่า ทั้งสังคมพม่าและสังคมไทยต่างให้ความสำคัญกับ
ผู้หญิงที่ต้องทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะสนับสนุนผู้ชายในด้านต่างๆ ดังสำนวนพม่า
ที่กล่าวว่า မောင်ကောင်းတေး နှမ ဝိၵ်းဝိၵ်းဝိၵ်း ၵုၵ်းဝိၵ်းဝိၵ်း /màun kaun sa hnə-má
mi-phò chàun hnə-má kaun sa màun ʔəin-ʔu-khan/ น้องชายกินดีอยู่ดี น้องสาว(อยู่ใน)ห้องครัว
น้องสาวกินดีอยู่ดี น้องชาย(อยู่ใน)ห้องพระ หมายถึง ผู้หญิงต้องเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมผู้ชาย

ตารางที่ 77 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงผู้หญิงหรือใช้เฉพาะกับผู้หญิง

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ဝိၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း ဝိၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း ၵုၵ်းသိၵ်းဝိၵ်း ကောင်းလျှင် ကြံ့လျှင် /sə-bè kaun hlyin pàn-chin èu mya èi ʔə- ywè kaun hlyin càn-chin èu mya èi/ ถ้ามะลิดี คนทั้งหลายอยากนำมาตัดหู ถ้าอยู่ในวัยที่ดี คนทั้งหลายก็อยากคิดเลี้ยง	ขึ้นคาน หมายถึง หญิงที่มีอายุมากแล้วแต่ยังไม่มีคู่ เดี่ยวๆ แฉงๆ หมายถึง กลุ่มผู้หญิงที่แต่งตัวหลากหลาย

ตารางที่ 77 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงผู้หญิงหรือใช้เฉพาะกับผู้หญิง (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ผู้หญิงเมื่อถึงวัยสาวควรระวังตัว เพราะผู้ชายหากเห็นหญิงสาวสวยก็อยากได้มาครอบครอง</p>	<p>ผู้ทองเคลื่อนที่ หมายถึง ผู้หญิงที่แต่งเครื่องประดับจำพวกทองคำมากเกินพอดี</p>
<p>မိန်းမကောင်း ဝန်းဝန်း တစ်ပုဂ္ဂိုလ် /mein-má kaun pan pàn tə-pwín tòn/ ผู้หญิงดี แซมผมดอกเดียว มีค่า หมายถึง หากเป็นหญิงที่มีรูปร่างคุณลักษณะเพียบพร้อม เพียงนำดอกไม้ดอกเดียวมาแซมผมก็ดูสูงค่า</p>	<p>ผู้หญิงขิงเรือ หมายถึง ผู้หญิงทั่วไป ม้าดีดกะโหลก หมายถึง มีกิริยากระโดดกระเดกถูกลนหรือไม่เรียบร้อย (มักใช้แก่ผู้หญิง)</p>
<p>မိန်းမမာသာ ဘဲကိုးဈာ /mein-má mà-yà ɛ ko phyà/ มารยาหญิง ทราบดีฝ่าฝืนเสีย หมายถึง ผู้หญิงมีจริต เล่ห์กลมาก (เปรียบมารยาหญิงเท่ากับเม็ดทรายบนเปลือกถึงฝ่าฝืน)</p>	<p>แม่สื่อแม่ชัก ไม่ได้เจ้าตัวเอาวิวพันหลัก หมายถึง หญิงที่ไปติดต่อบริเวณชายหญิงแต่ไม่สำเร็จ ในที่สุดก็ตกเป็นภรรยาของชายนั้นแทน ใส่ตะกร้าล้างน้ำ หมายถึง ทำให้หมดราศี, ทำให้หมดมลทิน</p>
<p>တစ်ဦးစူး တစ်ဦးလူး /tə-əa mwe tə-əwe hlá/ คลอดลูกหนึ่งคน หนึ่งเลือดสว หมายถึง ผู้หญิงเมื่อคลอดลูกแล้ว จะดูมีเลือดฝายสวยงามยิ่งขึ้น</p>	<p>(ใช้แก่ผู้หญิงที่มีราศีขาว) มารยาเรียบร้อยเล่มเกวียน หมายถึง มีจริต เล่ห์กลมากมาย เรือนสามน้ำสี่</p>
<p>နစ်ဆယ်ကျော်အစိတ်ပိုင်း အရွယ်တော်တစ်ဆိတ်ပိုင်း /hnə-hsè-cò ʔə-sèiʔ pain ʔə-ywè-dò tə-hsèiʔ hain/ ขี้สิบกว่าเป็นหนึ่งส่วนเสี้ยว (အစိတ် /ʔə-sèiʔ/ มีค่าประมาณ 1 ส่วนใน 4 ส่วน) แก่เกินวัยแต่งงาน หมายถึง ผู้หญิงที่มีอายุ 20 ขึ้นไปถึงประมาณ 25 ปีแล้ว หากยังไม่แต่งงานก็ถือว่าแก่เกินไป</p>	<p>หมายถึง คติโบราณที่ใช้สอนแม่บ้านแม่เรือน (เรือนสาม ได้แก่ เรือนพักอาศัย เรือนชะตา และเรือนผม ส่วนน้ำสี่ ได้แก่ น้ำใช้ น้ำอบ น้ำเต้าปูน และน้ำใจ) สวยแต่รูป จุบไม่หอม หมายถึง มีรูปร่างงาม แต่ความประพฤติทำที่ว้าจ และกิริยามารยาทไม่ดี</p>

ตารางที่ 77 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงผู้หญิงหรือใช้เฉพาะกับผู้หญิง (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ผู้หญิงแม้จะมีคนรักเป็นหลายคน แต่เมื่อต้องเลือกคู่ครองแล้ว ก็สามารถเลือกสามีได้เพียงคนเดียวเท่านั้น</p> <p>ရွှေရိတ်ဘုရား လူမရှိဘူး /shwè mǝ-shí dé phǝ-ya lù mǝ-yò-èè/ พระพุทธรูป/เจดีย์ที่ไม่ปิดทอง คนไม่นับถือ หมายถึง ผู้หญิงที่ไม่มีสามี คนไม่เคารพ</p> <p>ဝမ်းကွာ အဝလင့်စေ့ /ǝ-mi kǝ-khà ʔǝ-khà mǝ-lín sè hnín/ หญิงสาวแรกรุ่น เวลาไม่ควรเลยไป หมายถึง เมื่อถึงวัยที่ควรแต่งงาน ผู้หญิงไม่ควรเพิกเฉย</p> <p>ကုန်ရုံးလျှင် တစ်ခေါက် ၊ လင်ကုန်ရုံးလျှင် တစ်သက်လုံးမှောက် /kòŋ shon hlyin tǝ-khâʔ lín kòŋ shon hlyin tǝ-éʔ loŋ hmâʔ/ หมายถึง การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยังสามารถหากำไรกลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครองหากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปทั้งชีวิต</p> <p>ကီးလျှင်မို ၊ ငယ်လျှင်ချီ /ci hlyin hmi ŋè hlyin chi/ ถ้าโตพึ่งพา ถ้าเด็กอุ้มชู หมายถึง หากแต่งงานกับคนที่อายุมากกว่าตนก็จะเป็นที่พึ่งพาได้ แต่หากแต่งงานกับคนที่มีอายุน้อยกว่าตนก็ต้องคอยทะนุถนอมดูแล</p>	

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงที่ปรากฏในสำนวนพม่าและสำนวนไทยเป็นความสัมพันธ์แบบชายเป็นใหญ่ เพราะทั้งสังคมพม่าและสังคมไทยยังมองว่า ผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชายจึงมีฐานะเป็นผู้ตามและคอยสนับสนุนผู้ชายเท่านั้น แม้ในปัจจุบันสังคมโลกจะเปลี่ยนไป ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในด้านต่างๆ มากขึ้น แต่แนวความคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ก็ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคม โดยเฉพาะในสังคมพม่าที่มักกำหนดบทบาทของผู้หญิงให้มีหน้าที่เป็นภรรยาที่ดีของสามีและแม่ที่ดีของลูก ต้องทำงานทุกอย่างภายในบ้าน และต้องเคารพเชื่อฟังสามีอย่างเคร่งครัด เมื่อพิจารณาสำนวนที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ชายหรือผู้หญิงเพียงอย่างเดียวพบว่า สำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นว่าคนพม่ายกย่องผู้ชายที่มีความสามารถ และความวิริยะอุตสาหะ ทั้งนี้ สาเหตุที่สังคมพม่ากล่าวยกย่องผู้ชายมากอาจเป็นเพราะสังคมพม่ามีแนวคิดเรื่องการยกย่องวีรบุรุษผู้เป็นนักรบ ดังนั้นสำนวนที่ใช้กล่าวถึงผู้ชายจึงมักเป็นการปลุกฝังคุณสมบัติบางประการที่คนในสังคมคาดหวังให้ผู้ชายมีคุณสมบัตินั้นๆ เช่น ความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ความเสียสละ ฯลฯ ขณะที่สำนวนไทยไม่พบแนวคิดเรื่องการยกย่องผู้ชายเท่า สำนวนพม่าแต่กลับพบว่า สำนวนที่กล่าวถึงผู้ชายส่วนใหญ่จะมีความหมายในเชิงสั่งสอนเกี่ยวกับหน้าที่ที่พึงปฏิบัติและไม่ควรประพฤติปฏิบัติ สิ่งที่พึงปฏิบัติ เช่น การให้เกียรติผู้หญิง การปฏิบัติตามธรรมเนียมเรื่องการคู่ขอ ฯลฯ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ เช่น ไม่กระทำความที่ยังไม่สมควรแก่เวลา ไม่ใฝ่สูงจนเกินตัว ฯลฯ ส่วนบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่ปรากฏในสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า คนทั้ง 2 ชนชาติมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ของผู้หญิงไว้คล้ายคลึงกัน คือ ผู้หญิงต้องแต่งงานมีบุตร จึงจะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตามที่ดีและมีกิริยามารยาทเรียบร้อยงดงาม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวนที่กล่าวถึงผู้หญิงมักเป็นสำนวนที่กำหนดบทบาทหน้าที่ รวมทั้งการวางตัวและการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมตามคตินิยมของคนในสังคม

5.2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว

5.2.2.2.1 พ่อแม่ลูก

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม เมื่อชายหญิงตกลงปลงใจจะสร้างครอบครัวด้วยกันแล้ว ย่อมหมายถึงการแต่งงานและการทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ให้เติบโตเป็นคนดีของสังคมได้ จากการศึกษานวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า มีสำนวนที่กล่าวถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดแนบแน่นระหว่างพ่อแม่ลูก ส่วนใหญ่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่และลูกที่พึงปฏิบัติต่อกัน เนื่องจากหน้าที่สำคัญของพ่อแม่คือการอบรมเลี้ยงดูลูก ให้มีความรักความเมตตาและความเอาใจใส่ ดังนั้นทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยจึงมีสำนวนที่กล่าวเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกเป็นจำนวนมาก เพราะหากพ่อแม่คนใดบกพร่องในหน้าที่ก็จะทำให้ลูกเป็น

ภาระของสังคม สำนวนพม่ากล่าวว่ *အငယ်တည်းက ၊ မဆုံးမသော် ၊ ဝိဘဝဝိလည် ၊ ရန်သူမည်၏ / ၇၀-
 ၎ဲ the ká mǝ-hson-má ɔ̀ mí-bá tǝ-lè yàn-èu mi ʔí/* ตั้งแต่ยังเล็ก ครั้นไม่สั่งสอน พ่อแม่ยอม
 เป็นศัตรู หมายถึง หากพ่อแม่ไม่อบรมสั่งสอนลูกตั้งแต่ยังเล็ก พ่อแม่ก็นั่นยอมได้ชื่อว่าเป็นศัตรูของ
 ลูก และ *လူလိမ္မာသား ဝဉ်ဝါး ၊ လူဗိုက်သား ရမ်းကား /lù-lèin-mà-ea yin pa lù-mái-ʔ-ea yan ka/* คน
 ฉลาด ลูกสุภาพ คนโง่ ลูกเมาเอ็ดตะโร หมายถึง คนที่ฉลาดยอมสามารถสั่งสอนเลี้ยงดูลูกให้เป็นคน
 สุภาพเรียบร้อยได้ คนโง่ไม่สามารถสั่งสอนลูกได้ ขณะที่สำนวนไทยกล่าวว่า “รักวัวให้ผูก รักลูก
 ให้ตี” หมายถึง จะเลี้ยงดูลูกให้ดีต้องดูแลใกล้ชิด ไม่ปล่อยปละละเลยดังนั้นพ่อแม่จึงเปรียบเสมือน
 ครูคนแรกของลูก ดังที่สำนวนพม่ากล่าวว่ *လက်ဦးဆရာ မည်ထိုက်စွာ ၊ ဗုဗ္ဗဝရိယ ဝိနုဒ္ဓိဝ
 yà mi thâi-ʔ-swà pòu-ʔ-bà sǝ-yí-yá mí hmín phá/* ครูคนแรก อย่างเหมาะสม บုพจริยา แม่และพ่อ
 หมายถึง แม่และพ่อเป็นครูคนแรกของลูก

นอกจากนี้ สำนวนพม่ายังเน้นให้เห็นความรักความผูกพันที่พ่อแม่มีต่อลูก
 ดังเห็นได้จากสำนวนที่กล่าวเปรียบถึงลูกว่าเปรียบเสมือนเลือดในอก ทำให้มีสายใยที่ไม่สามารถ
 ตัดทิ้งได้คือ สำนวน *ရင်သွေးဟူက ရှစ်မဝ /yin-əwe hù ká chí-ʔ-mǝ-wá/* อันว่าเลือดในอก รักไม่อิ่ม
 และสำนวน *တောင်းဆိုးပလုံးဆိုးသ ဝစ်ရိုးရိုးညည် ၊ သားဆိုးသမီးဆိုး ဝစ်ရိုးထုံးစံမရှိ /taun hso pǝ-loŋ
 hso ɛ̀a pyí-ʔ-yo shí ɛ̀i ɛ̀a hso ɛ̀a-mi hso pyí-ʔ-yo thon-sàn mǝ-shí/* กระบุงร้ายกระเชอร้ายเท่านั้น
 ที่ทิ้งได้ ลูกชายร้ายลูกสาวร้าย ไม่มีขบที่ที่จะต้องทิ้ง แต่หากลูกมีความประพฤติไม่ดีก็ต้องส่งไปอยู่
 วัด ดังสำนวน *မကောင်း ကောင်းဝို /mǝ-kaun caun pò/* ไม่ดี ส่งไปวัด หมายถึง ข้าวของเครื่องใช้ใน
 บ้านที่ไม่ดี นำไปบริจาคถวายวัด, ลูกที่มีความประพฤติไม่ดี หากอยากให้อ่านอนสอนง่ายให้ส่งไป
 อยู่ที่วัด ขณะที่สำนวนไทยกล่าวว่าลูกเปรียบเสมือน “เลือดในอก” เช่นเดียวกัน เพราะพ่อแม่เลี้ยงดู
 มาตั้งแต่ยังเป็นทารก หรือ “เลี้ยงมาตั้งแต่เต็นเท้าฝ่าหอย” แต่หากลูกมีความประพฤติไม่ดีก็สามารถ
 ตัดขาดความสัมพันธ์กันได้ ดังสำนวน “เลือดก้อนเดียวตัดทิ้งได้” และสำนวน “ตัดหางปล่อยวัด”

นอกจากนี้สำนวนพม่ายังสะท้อนให้เห็นค่านิยมการมีลูกชาย เพราะลูกชาย
 สามารถทดแทนบุญคุณ โดยการบวชทดแทนคุณพ่อแม่ได้ สำนวนพม่ากล่าวว่ *သားကောင်းတစ်
 ဝောက် ကျောက်ကောင်းတစ်စေ့ /ea kaun tǝ-yâu- ʔ-câu-ʔ kaun tǝ-sé/* ลูกชายดีหนึ่งคน อัญมณีดีหนึ่ง
 เม็ด และ *သားဆိုး အမေတပေပေ /ea hso ʔǝ-mè tǝ-pè-pè/* ลูกชายเกเร แม่เดือดร้อนใจ ส่วนลูกสาว
 นั้นชาวพม่าเปรียบการเลี้ยงดูว่าลำบากยากเข็ญเหมือนการเลี้ยงดูวัวถึง 1,000 ตัว ดังสำนวน *သမီး
 တစ်ကောင် ရွားတစ်ကောင် /ɛ̀a-mi tǝ-kàun nwa tǝ-thàun/* ลูกสาวหนึ่งตัวคน วัวหนึ่งพัน หมายถึง
 สาวโสดหนึ่งคนดูแลยากเหมือนการดูแลฝูงวัวเป็นพันตัว การมีลูกสาวจึงเป็นภาระหนัก สอดคล้อง
 กับคำกล่าวของวีริช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 252) ที่กล่าวว่า “พม่านิยมลูกชาย

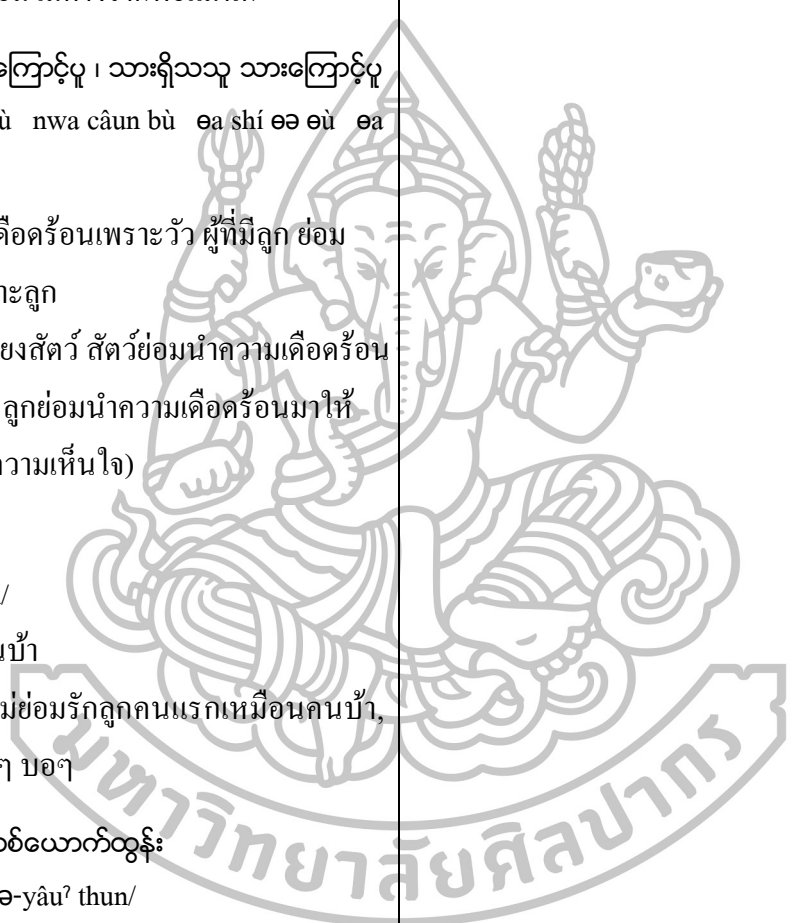
ตารางที่ 78 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အလုပ်တစ်ခုက ၊ မဆုံးမသော် ၊ မိဘတစ်လုပ် ၊ ရန်သူမည်၏ /ʔə-ŋə̃ the ká mə-hsɔŋ-má ə̀ mí-bá ɛə-lə̃ yàn-ə̀ù mì ʔi/</p>	<p>รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี หมายถึง จะเลี้ยงดูลูกให้ดีต้องดูแลใกล้ชิด ไม่ ปล่อยปละละเลย</p>
<p>ตั้งแต่ยังเล็ก ครั้นไม่สั่งสอน พ่อแม่ย่อมเป็นศัตรู หมายถึง หากพ่อแม่ไม่อบรมสั่งสอนลูกตั้งแต่ยัง เล็ก พ่อแม่นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นศัตรูของลูก</p>	<p>เลือดในอก หมายถึง ลูก เลี้ยงมาตั้งแต่ดินเท่าฝาหอย</p>
<p>လူလိမ္မာသား ဝဉ်ပီး ၊ လူပိုက်သား ရမ်းကား /lù-léin-mà-əa yìn pa lù-mái⁷-əa yan ka/ คนฉลาด ลูกสุภาพ คนโง่ ลูกเมาเห็ดตะโร หมายถึง คนที่ฉลาดย่อมสามารถสั่งสอนเลี้ยงดู ลูกให้เป็นคนสุภาพเรียบร้อยได้ คนโง่ไม่ สามารถสั่งสอนลูกได้</p>	<p>หมายถึง เลี้ยงดูมาตั้งแต่ยังเป็นทารก เลือดก้อนเดียวตัดทิ้งได้ หมายถึง ลูกคนเดียวตัดทิ้งได้ ในเมื่อมีความ ประพศติไม่เป็นที่พอใจพ่อแม่ ตัดหางปล่อยวัด</p>
<p>လက်ဦးဆရာ မည်ထိုက်စွာ ၊ ပုဗ္ဗစရိယ မိန့်ငဲ့ဝ /lé⁷-ʔu hsə-yà̀ mì thài⁷-swà pòu⁷-bà sə-yí-yá mí hnín phá/ ครูคนแรก อย่างเหมาะสม บุปผจริยา แม่และพ่อ หมายถึง แม่และพ่อเป็นครูคนแรกของลูก</p>	<p>หมายถึง ตัดขาดไม่เกี่ยวข้อง ไม่เอาเป็นธุระอีก ต่อไป ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น หมายถึง ลูกย่อมไม่ต่างจากพ่อแม่รัก</p>
<p>ရင်သွေးဟူက ချစ်မဝ /yìn-ə̀we hù ká chí⁷-mə-wá/ อันว่าเลือดในอก รักไม่อึด หมายถึง ลูก, พ่อแม่ย่อมรักลูกไม่จบสิ้น</p>	<p>สอนลูกให้เป็นโจร หมายถึง ไม่ว่าจะกล่าวอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคน ดี เมื่อลูกไปลักขโมยของใครมาได้ก็กลับชมเชย ว่าเก่ง ในที่สุดลูกก็กลายเป็นโจร</p>
<p>တောင်းဆိုးပလုံးဆိုးသာ ဝစ်ရိုးရိုးသည့် ၊ သားဆိုးသမီးဆိုး ဝစ်ရိုးထုံးစံရိုး /taun hso pə-lɔŋ hso ə̀à pyí⁷-yo shí ə̀i əa hso əə-mi hso pyí⁷-yo thoŋ-sàn mə-shí/ กระบุงร้ายกระเชอร้ายเท่านั้นที่ทิ้งได้</p>	<p>เห็นชายฟ้าเหลือง หมายถึง มีโอกาสได้จัดการบวชลูกหลาน เป็นต้น ในพระพุทธศาสนา ถือว่าได้บุญมาก ข้าวแดงแกงร้อน หมายถึง บุญคุณ</p>

ตารางที่ 78 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ลูกชายร้ายลูกสาวร้าย ไม่มีชนบที่จะต้องทิ้ง หมายถึง สิ่งของเก่าทิ้งได้ แต่ลูกทิ้งไม่ได้</p> <p>ကိုယ့်ဥမု ဥထင် /kó-7ú hmá 7ú thin/ คิดถึงแต่ไปขของตน หมายถึง พ่อแม่มักจะคิดถึงแต่ลูกของตน</p> <p>မကောင်း ကျောင်းပို /mə-kaun caun pó/ ไม่ดี ส่งไปวัด หมายถึง ข้าของเครื่องใช้ในบ้านที่ไม่ดี นำไป บริจาคถวายวัด, ลูกที่มีความประพฤติไม่ดี หาก อยากให้ว่านอนสอนง่ายให้ส่งไปอยู่ที่วัด</p> <p>ဘားဇီရုပ်ရည် ၊ ဝိဘာဇည်ဘား ၊ ဇေကြည်ချမ်းမြေ့ ၊ တစ်ပေါက်ကျက ၊ ဝိဘာဝိုင်း ၊ ငြိမ်းတမ်း /ea 7í yòu?-yè éi-dà mì-ea yè-cì chan-myá tə-pâu? cá ká mí-bá dó wan ñein sə-dan/ หน้าตาของลูก ชุ่มเย็นแจ่มใส น้ำใสเย็น หนึ่ง หยดหยาด พ่อแม่ต่างชื่นใจ สงบสันติ หมายถึง จิตใจของพ่อแม่ทุกคนเมื่อได้เห็นหน้า ลูก ย่อมสุขสดชื่นเหมือนได้สัมผัสน้ำใสสะอาด หยดหยดลงมาให้คลายเหนื่อยล้า</p> <p>မြေးကားအဖျား ၊ ဘားကားအရင်း /mye ka 7ə-phyā ea ka 7ə-yin/ หลานเป็นปลาย ลูกเป็นลำต้น หมายถึง ลูกย่อมมีสายเลือดที่ใกล้ชิดกว่าหลาน</p>	<p>กินบนเรือน ขี้บนหลังคา หมายถึง เนรคุณ</p>

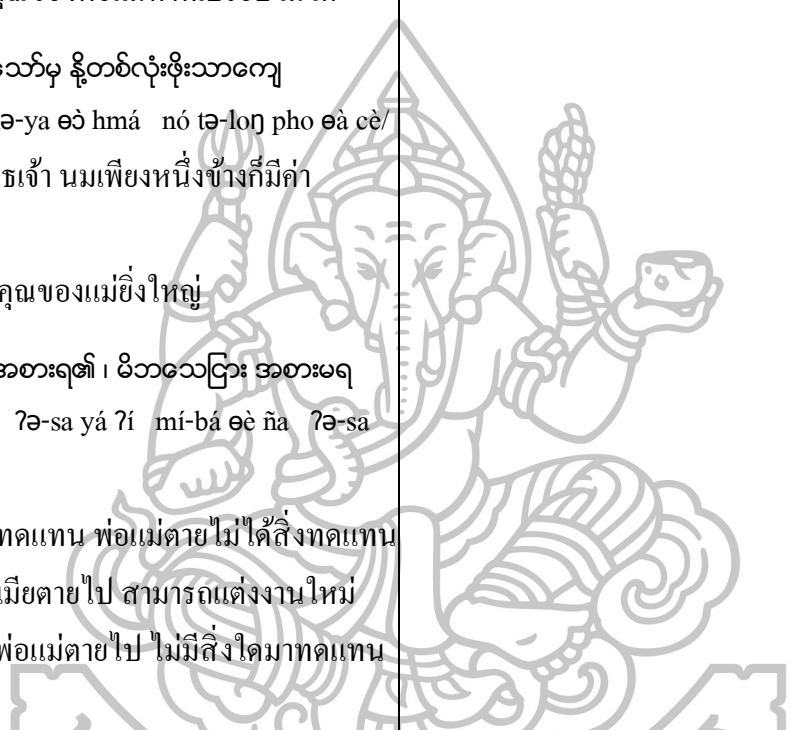
ตารางที่ 78 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အမိယုတ် နှုတ်ကြမ်း ၊ အဖယုတ် လက်ကြမ်း /ʔə-mí yòuʔ hnòuʔ-can ʔə-phá yòuʔ léʔ-can/ แม่ทราม ปากหยาบ พ่อทราม มือหยาบ หมายถึง ลูกข้อมไม่ต่างจากพ่อแม่สัก</p> <p>ရွာရှိသူသူ ရွာကြောင့်ပူ ၊ သားရှိသူသူ သားကြောင့်ပူ /nwa shí ʔə ʔə nwa câun bù ea shí ʔə ʔə ea câun bù/ ผู้ที่มีวัว ข้อมเดือดร้อนเพราะวัว ผู้ที่มีลูก ข้อม เดือดร้อนเพราะลูก หมายถึง ถ้าเลี้ยงสัตว์ สัตว์ข้อมนำความเดือดร้อน มาให้ ถ้ามีลูก ลูกข้อมนำความเดือดร้อนมาให้ (ใช้พูดแสดงความเห็นใจ)</p> <p>သားဦး အနူး /əa-ʔu ʔə-yu/ ลูกคนแรก คนบ้า หมายถึง พ่อแม่ข้อมรักลูกคนแรกเหมือนคนบ้า, ลูกคนแรกบ้าง ปล่อยให้</p> <p>တစ်မိပေါက် တစ်သောက်ထွန်း /tə-mí pàuʔ tə-yâuʔ thun/ คลอดจากแม่คนหนึ่ง โดคเด่นหนึ่งคน หมายถึง ในบรรดาลูกที่คลอดจากแม่คนหนึ่งนั้น ข้อมมีลูกหนึ่งที่ปรากฏ โดคเด่นออกมา (ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี)</p> <p>သားသမီးမကောင်း မိသမီး /əa ʔə-mi mə-kaun mí-bá gaun/ ลูกไม่ดี หัวพ่อแม่ หมายถึง ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน</p>	

ตารางที่ 78 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဘားကောင်းတစ်ယောက် ကျောက်ကောင်းတစ်ခု /əa kaun tə-yâu? câu? kaun tə-sé/ ลูกชายดีหนึ่งคน อัญมณีดีหนึ่งเม็ด หมายถึง หากมีลูกชายดีเพียงหนึ่งคนก็ เปรียบเสมือนมีอัญมณีที่มีค่าสูงหนึ่งเม็ด</p>	
<p>ဘားဆိုး အမေတပေပေ /əa hso ʔə-mè tə-pè-pè/ ลูกชายเกเร แม่เดือดร้อนใจ หมายถึง ถ้าลูกชายเกเร แม่ข่มเหงเดือดร้อนใจ</p>	
<p>သမီးတစ်ကောင် နွားတစ်ကောင် /əə-mi tə-kàun nwa tə-thàun/ ลูกสาวหนึ่งตัวคน วัวหนึ่งพัน หมายถึง สาวโสดหนึ่งคนดูคล้ายเหมือนการ ดูแลฝูงวัวเป็นพันตัว การมีลูกสาวจึงเป็นภาระ หนัก</p>	
<p>ဘားဦးစနေ ဝိးလီဗွေ /əa-ʔu sə-nè mi lò hmwè/ ลูกคนแรก(ที่เกิด)วันเสาร์ รบกวาน(ร้อน)คั้งไฟ หมายถึง ลูกคนแรกหากเกิดวันเสาร์จะนำแต่ เรื่องเดือดเนื้อร้อนใจมาให้พ่อแม่</p>	
<p>ကျွေးဝုံကျွေးလှည့် ၊ မွေးဝုံမွေးလှည့် /cwe-dôŋ-cwe-hlé mwe-dôŋ-mwe-hlé/ เลี้ยงดูคอบเลี้ยงดูกลับ ชุบเลี้ยงคอบชุบเลี้ยงกลับ หมายถึง พ่อแม่เลี้ยงดูุ้มชูลูกอย่างไร เมื่อท่าน แก่ตัวลง บรรดาลูกหลานก็ต้องดูแลปรนนิบัติ ท่านเพื่อตอบแทนบุญคุณ</p>	

ตารางที่ 78 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>မိဘကျေးဇူး မြင်းမိုဝ်းဦး /mí-bá ce-zu myin-mò ʔu/ บุญคุณของพ่อแม่ สูงเท่ายอดเขาพระสุเมรุ หมายถึง บุญคุณของพ่อแม่หาที่เปรียบไม่ได้</p> <p>မြတ်စွာဘုရားသော်မှ နို့တစ်ဇံးဖိုးဘာကျေ /myáʔ-swà-phə-ya ə̀ hmá nó tə-ləŋ pho ə̀à cè/ แม่แต่พระพุทธเจ้า นมเพียงหนึ่งข้างก็มีค่า ไม่จบสิ้น หมายถึง พระคุณของแม่ยิ่งใหญ่</p> <p>မယားသေက အစားရ၏ ။ မိဘသေခြား အစားမရ /mə-ya ə̀ ká ʔə-sa yá ʔí mí-bá ə̀ è ña ʔə-sa mə-yá/ เมียตายได้สิ่งทดแทน พ่อแม่ตายไม่ได้สิ่งทดแทน หมายถึง หากเมียตายไป สามารถแต่งงานใหม่ ได้ แต่หากว่าพ่อแม่ตายไป ไม่มีสิ่งใดมาทดแทน ท่านได้</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ สำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าบรรพบุรุษของคนทั้ง 2 ชนชาติพยายามสร้างสำนวนเพื่อใช้กำหนดบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่และลูกให้ประพฤติปฏิบัติตามหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้กระทำพฤติกรรมบางอย่าง อีกทั้งบางสำนวนยังแสดงให้เห็นผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของคนรุ่นก่อน จากการศึกษาสำนวนสะท้อนให้เห็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่ควรปฏิบัติต่อลูก คือ พ่อแม่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูกให้ลูกเติบโตเป็นคนดีของสังคมและสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพราะหากพ่อแม่บกพร่องต่อหน้าที่ของตนเองย่อมส่งผลกระทบต่อลูกและสังคมในอนาคต ส่วนลูกก็มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ คือ ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ให้ความเคารพพ่อแม่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ทำให้พ่อแม่เดือดร้อน และต้องมีความกตัญญูรู้คุณ โดยเฉพาะความกตัญญูรู้คุณนี้เป็นคุณธรรมอันประเสริฐที่ลูกต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่ ผู้ใดไม่มีคุณธรรมในข้อนี้มักถูกตำหนิและไม่ได้รับการยอมรับจากคนใน

สังคม หนึ่ง เนื่องจากสังคมพม่าและสังคมไทยเป็นสังคมพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ส่วนของคน ทั้ง 2 ชาติจึงสามารถสะท้อนความเชื่อเรื่องการบวชว่าเป็นการตอบแทนคุณของพ่อแม่วิธีหนึ่ง เพราะพ่อแม่จะได้านิสงส์จากการบวชลูกชายมาก อีกทั้งยังเป็นการช่วยชำระรักษาพระพุทธศาสนา ให้อยู่คู่สังคมสืบไปด้วย

5.2.2.2.2 สามีภรรยา

ส่วนพม่าและคนไทยได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีและ ภรรยาไว้อย่างน่าสนใจ เนื่องด้วยสามีและภรรยาต้องปรนนิบัติดูแลซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังต้องทำ หน้าที่ของสามีและภรรยาที่ดีให้สมบูรณ์ครบถ้วน การเลือกชายหนุ่มหรือหญิงสาวมาใช้ชีวิตคู่ ร่วมกันจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้หญิง เพราะหากเลือกสามีผิดพลาดแล้วจะ แก้ไขได้ยาก ทั้งส่วนพม่าและคนไทยมีส่วนที่กล่าวตรงกันว่า နုရ်ရှ်းလျှင် ဝစ်ခေါက် ၊ လင် နုရ်ရှ်းလျှင် ဝစ်ဝတ်လုံးဓမ္မတ် /kòŋ shòŋ hlyin t̃ə-khâu? lín kòŋ shòŋ hlyin t̃ə-é? loŋ hmâu?/ ถ้าค้าขายขาดทุน ครั้งเดียว ถ้าตัว(เลือกผิด)ขาดทุน(พลาดพลั้ง)ทั้งชีวิต และคนไทยว่า ปลูกเรือน ผิดคิดจนเรือนทลาย เลือกผิดคิดจนตัวตาย นอกจากนี้ชาวพม่ายังมีส่วนที่ใช้เพื่อเตือนสติใน การเลือกคู่ครอง คือ ส่วน ၇ိင်၇ဝင်၇မု ၇ုး၇ဝင်၇ ၊ ၇ေး၇ဝင်၇ဝတ်၇ဝ်း /7ein-dàun-hmú phə-ya t̃ə hse-hmin-yè sòu?-tho/ การแต่งงาน การสร้างเจดีย์ การสักลายสัก หมายถึง ก่อนลงมือทำควรใช้ สติพิจารณาให้ดี เพราะบางสิ่งเมื่อทำผิดพลาดไปแล้ว แก้ไขได้ยาก (ชาวพม่าถือว่า 3 สิ่ง คือ การ แต่งงาน การสร้างเจดีย์ การสักลายสัก เป็นสิ่งที่สำคัญ หากพลาดพลั้งไป ไม่อาจแก้ไขได้จึงควรซ้ ใจให้ดีกว่าก่อนลงมือทำ) แสดงให้เห็นว่าชาวพม่าและชาวไทยให้ความสำคัญกับการเลือกคู่ครองเป็น อย่างมาก

การเลือกคู่ครองสำหรับผู้หญิงพม่าถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะ ชีวิตของผู้หญิงจะขึ้นอยู่กับสามี เมื่อแต่งงานมีครอบครัว ผู้หญิงจะต้องฝากทั้งชีวิตไว้กับผู้ชาย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมพม่ายังถือคติเรื่องชายเป็นใหญ่อยู่มาก ฉะนั้นจึงปรากฏส่วนพม่าที่ กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของภรรยาที่ต้องปฏิบัติต่อสามีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีส่วนที่แสดงให้เห็น ว่า สามีชาวพม่ามีสิทธิ์ในตัวภรรยาทุกประการ เช่น ส่วน မာယာနေဝ်း ၇ြာဝ်း၇ေဝ်းမု /mā-ya nè sá càun èè hmá/ เริ่มอยู่กับเมีย เมวตาย หมายถึง สามีที่ต้องการแสดงอำนาจให้ภรรยาหวาดกลัว และส่วน မာယာနုဒ်း ၇ေဝ်းနုးမု /mā-ya hnín nwa mē-ē-ē-na yá/ เมียและวัว ไม่ควรสงสาร หมายถึง หากสงสารเมียและวัวจะทำให้ควบคุมยาก ส่วนพม่าเน้นย้ำว่า ภรรยาต้องนับถือสามี เสมือนเป็นพระในบ้าน หรือที่ชาวพม่าเรียกว่า ၇ိင်၇ိးနုတ် /7ein-7u-ná?/ “เทพประจำบ้าน” (หมายถึง บิดาหรือสามี) ดังปรากฏในส่วนพม่าที่ว่า ဘေးကုဝ်းလင် ၊ လင်ကုဘေး /eā kò èə-khìn lín kò

phə-ya/ ลูกชายคือเจ้านาย ผัวคือพระ หมายถึง สำหรับผู้หญิงชาวพม่า ลูกชายเปรียบเสมือนเจ้านาย ที่ต้องให้ความสำคัญอยู่เสมอ ส่วนสามีก็เปรียบเสมือนพระในบ้านที่ต้องให้ความสำคัญ เคารพนับถือ สอดคล้องกับคำกล่าวของศิริพัชร วัฒนเขาวรรณ และมิ่ง ต้นดา เตง (2557: 30) ที่กล่าวว่า “สำนวน ภาษิตพม่ามักสะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ มีบทบาทหน้าที่สำคัญ มีคุณค่าและมีสิทธิ ด้านต่างๆ ในสังคมมากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ สำนวนภาษิตพม่ายังแสดงอย่างชัดเจนว่า สตรีมี ข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ในการวางตัวให้เหมาะสมตามคตินิยมของสังคมมากกว่าบุรุษ”

ส่วนสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับสามีภรรยาส่วนใหญ่จะเป็นการ กล่าวถึงการร่วมมือร่วมใจกันทำมาหากิน การปรองดอง ไม่ขัดคอกันในเรื่องที่ต้องปรึกษาหารือกัน ดังสำนวน ร่วมหลองโรง ชายหาบหญิงคอน ผัวหาบเมียคอน และสำนวนว่าอะไรว่าตามกัน อีกทั้ง ยังมีสำนวนที่กล่าวเปรียบถึงระยะแรกเริ่มในการอยู่กินเป็นสามีภรรยาว่าเป็นช่วง “ข้าวใหม่ปลา มัน” หมายถึง ช่วงเวลาที่สามีภรรยาเพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ สำนวนพม่ามีสำนวนที่มีความหมายใกล้เคียง กับสำนวน “ข้าวใหม่ปลามัน” ความว่า တေးကလေးဝေး ဝေးဝေးဝေးဝေး /ca ká lè owe we dè thin/ ระหว่างช่องลม คิดว่า ไกล (ใช้กับคู่รักหรือคู่สามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ) และนอกจากนี้ทั้ง สำนวนไทยและสำนวนพม่ายังมีสำนวนที่ใช้กล่าวดำเนินคู่สามีภรรยาที่อยู่กินกัน ไม่นานก็มีปัญหา ทะเลาะเบาะแว้งหรือหย่าร้างกันว่า “กันหม้อไม่ทันคำ” หมายถึง อยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่นานก็ ทะเลาะวิวาทหรือหย่าร้างกัน และสำนวน စလယ်ဝင် ဖင်မည်းဝင်က ကွဲ /sə-lè-wìn phin mə-mé khìn-ká kwe/ ชนะเหล่าหมี (ชื่อหม้อชนิดหนึ่งของพม่า) กันยังไม่ทันคำก็แตก หมายถึง ควรคิดให้ รอบคอบก่อนสร้างครอบครัว อย่างไรก็ตาม ชาวไทยก็ยังยึดคตินิยมแบบชาวพม่า คือ ให้ผู้ชายเป็น ผู้นำหรือเป็นช้างเท้าหน้า ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ตามหรือช้างเท้าหลังอยู่นั่นเอง

ตารางที่ 79 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ကုန်ရုံးလျှင် တစ်ခေါက် ၊ လင်ကုန်ရုံးလျှင် တစ်သက်လုံးမှောက် /kòŋ shon hlyìn tə-khâu' lìn kòŋ shon hlyìn tə-éé' loŋ hmâu'/ ถ้าค้าขายขาดทุน ครั้งเดียว ถ้าผัว(เลือกผิด) ขาดทุน(พลาดพลั้ง)ทั้งชีวิต หมายถึง การค้าขายหากขาดทุนเพียงครั้งเดียวยัง สามารถหากำไรกลับมาได้ แต่การเลือกคู่ครอง	ปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย เลือกผัวผิดคิดจน ตัวตาย หมายถึง จะทำอะไรในสิ่งที่เป็นหลักเป็นฐาน จะต้องคิดต้องทำให้ดี เพราะหากผิดพลาดแล้ว จะมีทุกข์มาก กันหม้อไม่ทันคำ หมายถึง อยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่นานก็

ตารางที่ 79 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หากเลือกผิดจะต้องทนทุกข์ไปทั้งชีวิต</p> <p>အိမ်ထောင်မှ ဘုရားတည် ၊ ဆေးမင်္ဂလာတိုဝ်ထိုး /ʔèin-dàun-hmú phə-ya te hse-hmin-yè sòuʔ-tho/ การแต่งงาน การสร้างเจดีย์ การสักลายสัก หมายถึง ก่อนลงมือทำควรใช้สติพิจารณาให้ดี เพราะบางสิ่งเมื่อทำผิดพลาดไปแล้ว แก้ไขได้ยาก</p> <p>ဘူးကောင်းလျှင် စင်ခံ ၊ လင်ကောင်းမှ ဝံ့ရ /bu kaun hlyin sin khàn lin kaun hmá sàn yá/ ถ้าน้ำเต้าดี ห้างร้านรองรับ ถ้ามีฟัวดี ได้เสวยสุข หมายถึง หากน้ำเต้าดีสร้างห้างร้านรองรับ หาก ได้ฟัวดี เมียยอมได้เสวยสุข</p> <p>ဆွေကောင်းလျှင် တစ်စလယ် ၊ မျိုးကြွယ်လျှင် တစ် စလောင်း ၊ ဘူးကောင်းမှ စင်ခံ ၊ လင်ကောင်းမှ ဝံ့ရ /hswè kaun hlyin tə-sə-lè myo cwè hlyin tə-sə-laun bu kaun hmá sin khàn lin kaun hmá sàn yá/ ถ้าเพื่อนดี หนึ่งสะແလဲ ถ้าญาติรวย หนึ่งสะลาว ถ้าน้ำเต้าดี ห้างร้านรองรับ ถ้ามีฟัวดี ได้เสวยสุข หมายถึง ถ้ามีญาติมิตรคือน้อยความเป็นอยู่ก็ ไม่ขัดสน ถ้าได้ฟัวดี คนก็ได้เสวยสุข</p> <p>အိမ်နီးချင်းကောင်းမှ လင်ကောင်းရ /ʔèin ni chin kaun hmá lin kaun yá/ บ้านใกล้กันจะดี ได้ฟัวดี หมายถึง ให้หาสามีที่อยู่ใกล้ตัว เพราะเราจะเห็น พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของคนนั้น โดย ตลอดว่าดีหรือไม่ดี</p>	<p>ทะเลาะวิวาทหรือหย่าร้างกัน</p> <p>ข้าวใหม่ปลามัน</p> <p>หมายถึง อะไรที่เป็นของใหม่ก็ถือว่าดี, นิยม เรียกช่วงเวลาที่มีภรรยาเพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ ว่า ระยะเวลาข้าวใหม่ปลามัน</p> <p>ชายหาบหญิงคอน, ฝัวหาบเมียคอน หมายถึง ช่วยกันทำมาหากินทั้งฟัวทั้งเมีย</p> <p>ร่วมหอลงโรง</p> <p>หมายถึง อยู่กินกันฉันฟัวเมีย, แต่งงานกัน ว่าอะไรว่าตามกัน หมายถึง ปรองดองกัน, ไม่ขัดคอกัน, ว่าอะไรว่า ตามกันจะเกิดความเจริญมั่งคั่ง (มักใช้แก่คู่สามี ภรรยา)</p> <p>เสียทองเท่าหัว ไม่ยอมเสียฟัวให้ใคร หมายถึง ไม่ยอมยกสามีให้หญิงอื่น แม้จะแลก กับสิ่งของหรือทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากก็ ตาม</p> <p>เกลือเป็นหนอน, ไล่เป็นหนอน</p> <p>หมายถึง ญาติมิตร สามภรรยา บุตรีธิดา เพื่อน ร่วมงาน หรือคนในบ้าน คิดคดทรยศ</p> <p>เลือกน้กม้กได้แแร่</p> <p>หมายถึง เลือกมากม้กจะได้ที่ไม่ดี (มักใช้พูด ตำหนิผู้เลือกคู่ครอง)</p>

ตารางที่ 79 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>မယားနေဝ နေဝ /mə-ya nè sá càun èè hmá/ เริ่มอยู่กับเมีย แผลวตาย หมายถึง สามีที่ต้องการแสดงอำนาจให้ภรรยา หวาดกลัว</p>	<p>ลิ้นกับฟัน หมายถึง การกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ไม่รุนแรง ของคนที่ใกล้ชิดกัน ช้างเท้าหน้า หมายถึง มีความสำคัญเพราะเป็นผู้นำ</p>
<p>မယားနွဲ့နွဲ့ မယားနု /mə-ya hnîn nwa mə-əə-na yá/ เมียและวัว ไม่ควรสงสาร หมายถึง หากสงสารเมียและวัวจะทำให้ควบคุม ยาก</p>	
<p>သားကိုသင့် ၊ လင်ကိုဘုရား /əa kò əə-khìn lìn kò phə-ya/ ลูกชายคือเจ้านาย ผัวคือพระ หมายถึง สำหรับผู้หญิงชาวพม่า ลูกชาย เปรียบเสมือนเจ้านายที่ต้องให้ความสำคัญอยู่ เสมอ ส่วนสามีก็เปรียบเสมือนพระในบ้านที่ ต้องให้ความเคารพนับถือ</p>	
<p>ကိုယ့်လင်ကလွဲ ဝှံ့နွဲ့ဆန်ကွဲ /kó-lin ká lwe phwe hnîn hsàn kwe/ หลงผัวของตน ห้างเหินแกลบและข้าว หมายถึง เพียงแค่สามีของตนเพียงคนเดียว บรรดาชายอื่นก็ไร้ค่า</p>	
<p>လင်ကွာဝိန်းမ တဝဝဝ ၊ လင်သေဝိန်းမ တတတ /lìn kwà mein-má tə-əá-əá lìn èè mein-má tə-tá-tá/ ผู้หญิงหย่าร้างผัว(แม่หม้ายผัวหย่าร้าง) แต่งแต่มี ผู้หญิงผัวตาย(แม่หม้ายผัวตาย) ถวิลหา</p>	

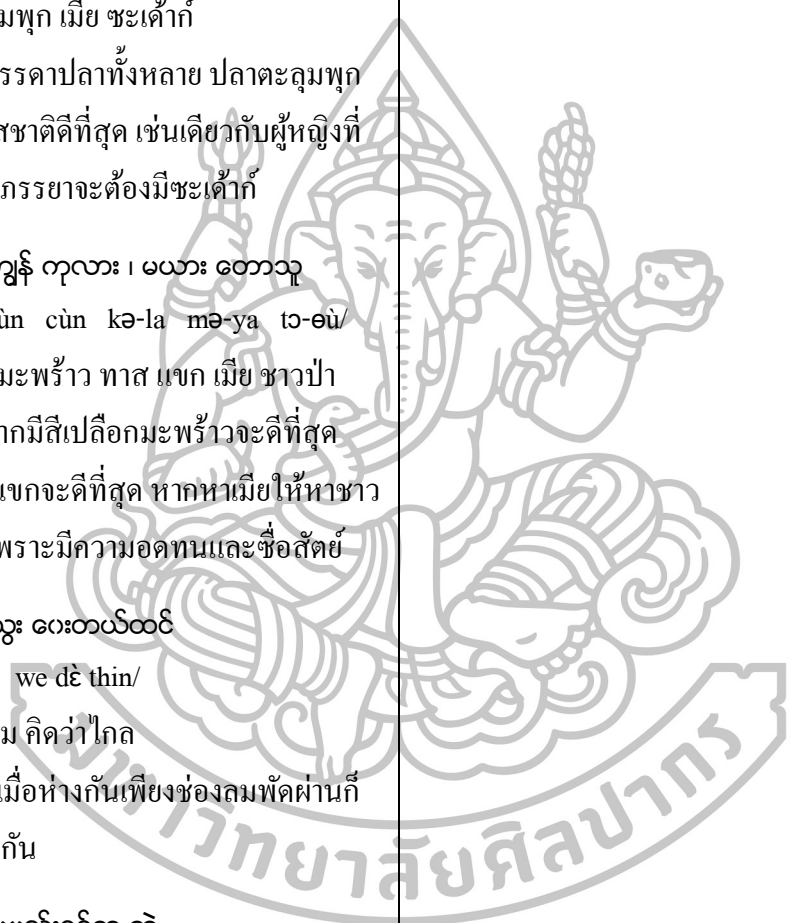
ตารางที่ 79 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ผู้หญิงที่หย่าร้างกับสามีจะเอาแต่แต่งตัวให้สวยงามเพื่อหาสามีใหม่ แต่หากผู้หญิงที่สามีตายก็จะฉวยโอกาสแต่สามีที่ล่วงลับไป</p> <p>နီးဝကျွတ်ကျွတ် ဝေးဝေဝေဝေဝေဝေ /ni-də-cé'-cé' we-tə-éé'-éé'/</p> <p>ไกลบ่อยๆ ไกลทั้งชีวิต</p> <p>หมายถึง ผู้ที่มีความสนิทสนมกันมากหรือคู่สามีภรรยา หากอยู่ใกล้กันก็มีปากเสียงกัน หากอยู่ไกลกันก็อยู่ด้วยความคิดถึง</p> <p>ပြေဖန်များ မယားစကားအော် /pyw phàn mya mə-ya zə-ga ʔaun/ คำพูดมากมาย คำพูดเมื่อยหระ</p> <p>หมายถึง ถ้าภรรยาปากหวานก็เอาชนะใจสามีได้</p> <p>မုန့်သာ ဝေဇာနိင်သည့် ၊ လင်ကို မဝေဒုနိင် /mòŋ ə wè-sa nàin əi lin kò mə-wè-hŋá nàin/ ขนมเท่านั้นที่สามารถแบ่งกันกินได้ ผัวไม่สามารถแบ่งได้</p> <p>หมายถึง ไม่ยอมยกสามีให้หญิงอื่น</p> <p>လင်စံရွေး လင်ခွေးနုင့်ညား /lin sàŋ ywe lin khwe hnín ãn/ เลือกผัวมาก ได้ผัวเหมือนหมา</p> <p>หมายถึง เลือกสามีมากเกินไป สุดท้ายได้สามีที่ใช่ไม่ได้</p> <p>လင်ဆိုး မယား တဖားဖား /lin-hso mə-ya tə-pha-pha/ ผัวเลว เมียเหนียว</p>	

ตารางที่ 79 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ถ้าได้สามีไม่ดี ภรรยาข่มเคียดรื้อน ไม่มีที่สิ้นสุด</p> <p>လင်မယားချစ်တော့ ခုန်ခြစ် /lin mə-ya chí' dó yàn phyí'/ ผิวเมียรักกัน ทะเลาะกัน</p> <p>หมายถึง เป็นสามีภรรยาข่มมีเรื่องทะเลาะ เบาะแว้งกัน</p> <p>မယားထိ ဓားကြည့် /mə-ya thí da cí/ ตีเมียตีเมีย คูมีด</p> <p>หมายถึง หากภรรยาถูกตีหรือถูกคูหมิ่นจาบ จ้วง สามีข่มไม่สามารถควบคุมความโกรธได้</p> <p>လင်နှင့်မယား ဂျာနှင့်သွား /lin hnín mə-ya shà hnín ewa/ ผิวกับเมีย ถิ่นกับพิน</p> <p>หมายถึง การกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ไม่รุนแรง ของคนที่ไม่ถนัดกัน</p> <p>အသွင်မတူ အိမ်သူမခြစ် /ʔə-əwìn mə-tù ʔèin-əù mə-phyí'/ รูปร่างลักษณะไม่เหมือนกัน เป็นภรรยาไม่ได้</p> <p>หมายถึง หากสามีภรรยาจืดไม่ตรงกันก็ ไม่สามารถเป็นสามีภรรยากันได้</p> <p>မခင်မှ ဥခင် /mə-khìn hmá ʔú kìn/ เมื่อรักนาง (ก็ต้อง) รักไข่</p> <p>หมายถึง เมื่อรักใคร่ลุ่มหลงในตัวภรรยา ก็ต้อง</p>	

ตารางที่ 79 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>รักลูกของเธอด้วย</p> <p>ငါး ငါးသလောက် ၊ မယား ဆံတောက်</p> <p>/ŋa ŋa-əə-lâu? mə-ya zə-dâu?/</p> <p>ปลา ปลาตะลุมพุก เมีย ชะเค้ากั</p> <p>หมายถึง ในบรรดาปลาทั้งหลาย ปลาตะลุมพุก เป็นปลาที่มีรสชาติดีที่สุด เช่นเดียวกับผู้หญิงที่ ควรหามาเป็นภรรยาจะต้องมีชะเค้ากั</p> <p>မြင်း အုန်းခွံ ၊ ကျွန် ကုလား ၊ မယား တောသူ</p> <p>/myin ʔoŋ-gùn cùn kə-la mə-ya tə-əu/</p> <p>ม้า (สี)เปลือกมะพร้าว ทาส แยก เมีย ชาวป่า</p> <p>หมายถึง ม้าหากมีสีเปลือกมะพร้าวจะดีที่สุดใน ทาสหากเป็นแยกจะดีที่สุดใน หากหาเมียให้หาชาว ป่าจะดีที่สุดใน เพราะมีความอดทนและซื่อสัตย์</p> <p>ကြားကလေးသွေး ဝေးတယ်ထင်</p> <p>/ca ká lè əwe we dè thin/</p> <p>ระหว่างช่องลม คิดว่าไกล</p> <p>หมายถึง คู่รักเมื่อห่างกันเพียงช่องลมพัดผ่านก็ คิดว่าห่างไกลกัน</p> <p>စလင်ဝင် ၅၆မည်းခင်က ကွဲ</p> <p>/sə-lè-wìn phin mə-mɛ khin-ká kwe/</p> <p>ชะແหล່หวั่น (ชื่อหม้อชนิดหนึ่งของพม่า)</p> <p>ก้นยังไม่ทันดำก็แตก</p> <p>หมายถึง ควรคิดให้รอบคอบก่อนสร้าง ครอบครัว</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาเป็นความสัมพันธ์ระดับครอบครัวที่ต้องดูแลซึ่งกันและกัน เพราะเมื่อชายหญิงตกลงปลงใจจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันแล้วย่อมต้องปรับตัวเข้าหากันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามทุกข์ยาก สำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของชาวพม่าที่มีแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่อย่างฝังแน่น ฉะนั้น เมื่อพิจารณาความหมายของสำนวนที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของสามีและภรรยาก็จะเห็นว่า มีสำนวนพม่าที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยาไม่เท่าเทียมกัน บางสำนวนสะท้อนให้เห็นความคิดของสามีที่สามารถแสดงอำนาจและสิทธิในตัวภรรยาได้ ขณะที่ภรรยาต้องพยายามปฏิบัติตามหน้าที่ที่สามีกำหนดไว้ ส่วนสำนวนไทยแม้จะมีลักษณะสังคมคล้ายคลึงกับพม่า แต่เมื่อพิจารณาความหมายสำนวนกลับพบว่า มีสำนวนไทยเพียงสำนวนเดียวเท่านั้นที่กล่าวถึงผู้นำว่ามีความสำคัญเหมือนเป็น “ช้างเท้าหน้า” ทั้งนี้ ความหมายไม่ได้ระบุว่าผู้นำที่ว่านี้ต้องเป็นเพศชายหรือเพศหญิง จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ของคนไทยเปิดกว้างกว่าของคนพม่า

5.2.2.2.3 ญาติพี่น้องและมิตรสหาย

จากการศึกษาพบว่าสำนวนพม่าและสำนวนไทยได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องและมิตรสหายว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกับสามภรรยา สาเหตุอาจเป็นเพราะทั้งสังคมพม่าและสังคมไทยมีระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์มาอย่างช้านาน ทำให้ทั้ง 2 ชนชาติต่างให้ความสำคัญกับญาติพี่น้องและมิตรสหายมาก สำนวนพม่ากล่าวถึงความสำคัญของญาติพี่น้องว่าญาติพี่น้องนั้นเปรียบเสมือนร่มไม้ใหญ่แต่ให้ร่มเงาได้มากกว่าร่มเงาของตนไม่เพราะญาติพี่น้องจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือเกื้อหนุนเราในยามที่เดือดร้อน ฉะนั้นญาติพี่น้องจึงต้องมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน เพราะไม่มีผู้ใดอยู่ได้โดยไร้ญาติขาดมิตร ดังสำนวนที่ว่า ဘဝဗိုဝ်းဗိုဝင်္ဂ ခေဇုဗိုဝ်းဗိုဝ်း ဝိအေဘညံ /əi'-yêi'-wa-yêi' thé' hswè-yêi'-myo-yêi' ká pò ʔe əi/ ร่มเงาของญาติพี่น้อง ร่มเย็นกว่าร่มเงาต้นไม้, အရေးကြီး သွေးနီး /ʔə-ye-ci əwe-ni/ เรื่องสำคัญ สายเลือดใกล้ชิด, ခေဇုဗိုဝ်းဝင်္ဂ ဗြတ် ၊ ချီးချင်းခြံ နုံ /hswè-chin thá' myá' myo-chin chòṅ lòṅ/ မိတ်ဆွယ်အောင်အောင် ခေဇုဗိုဝ်းဝင်္ဂ နေလို့လည် ၊ မေတ်ချင်ဘဲ နေလို့မရ /mə-khò chìn əà nè ló yá əi mə-tò chìn bə nè ló mə-yá/ เพียงไม่พุดคุยด้วย อยู่ได้ ไม่เกี้ยวคองด้วย อยู่ไม่ได้ ขณะที่สำนวนไทยกล่าวถึงความสำคัญของญาติพี่น้องว่าญาติพี่น้องย่อมดีกว่าคนอื่นเพราะ “เลือดข้นกว่าน้ำ” หรือสำนวน “เรือล่มในหนอง ทองจะไปไหน” หมายถึง คนในเครือญาติแต่งงานกัน ทำให้ทรัพย์สินรคไม่ตกไปอยู่กับผู้อื่น สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่าคนไทยสมัยก่อนนิยมแต่งงานในเครือญาติเพื่อไม่ให้สมบัติตกแก่ผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากการที่ชนชั้นกษัตริย์หรือชน

ชั้นขุนนางมักจะมีลูกมาก และให้ลูกหลานของตนกับมิตรสหายแต่งงานกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการเมืองและอำนาจ ทำให้สามารถบริหารปกครองคนได้ง่ายยิ่งขึ้น

สำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องว่า พี่น้องมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ สำนวน အဝ်ကိုကြီး အဝ်အရာ ၊ အဝ်မကြီး အဝ်အရာ /ʔə-kò-ci ʔə-phə ʔə-yà ʔə-má-ci ʔə-mí ʔə-yà/ พี่ชายคนโต ตำแหน่งของพ่อ พี่สาวคนโต ตำแหน่งของแม่ เพราะชาวพม่ามีค่านิยมว่า พี่ต้องเป็นผู้ดูแลทุกอย่างภายในบ้านรองจากพ่อแม่ โดยเฉพาะบ้านที่มีพี่ชายคนโตจะถือว่าทุกคนต้องให้ความเคารพพี่ชายคนโต เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอำนาจรองมาจากพ่อซึ่งเป็นเทพประจำบ้าน (အိမ်ဦးနတ် /ʔèin-ʔu-náʔ/) นอกจากนั้นแล้ว สำนวนพม่ายังกล่าวอีกว่า မောင်ကောင်းစား နှမ ဝမ်းဇနက် ၊ နှမကောင်းစား မောင် အိမ်ဦးခန်း * /màun kaun sa hnə-má mi-phò chàun hnə-má kaun sa màun ʔèin-ʔu-khan/ น้องชายกินคืออยู่ดี น้องสาว(อยู่ใน)ห้องครัว น้องสาวกินคืออยู่ดี น้องชาย(อยู่ใน)ห้องพระ หมายถึง หากผู้หญิงภายในบ้านสามารถดูแลงานบ้านงานเรือนได้เป็นอย่างดี ผู้ชายที่อยู่ในบ้านก็จะได้กินคืออยู่ดีไปด้วย

สำนวนไทยนอกจากจะสะท้อนให้เห็นความสำคัญของญาติพี่น้องแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยให้ความสำคัญกับมิตรสหายด้วย สำนวนไทยมีสำนวนเปรียบว่า “คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย” หมายถึง หากคิดทำอะไรเพียงคนเดียวย่อมไม่รอบคอบ การมีเพื่อนร่วมคิดร่วมปรึกษาย่อมช่วยให้เราสามารถรอดพ้นจากอันตรายหรืออุปสรรคใดๆ ได้ อีกทั้งยังเปรียบคนไม่มีพวกพ้องว่า เปรียบเสมือนกระเทียมที่ลีบเพราะมีเพียงกลีบเดียว นอกนั้นลีบฝ่อหมด ทั้งนี้สำนวน “หัวเดียวกระเทียมลีบ” บางครั้งมีคำว่า “กลีบเดียวกระเทียมโตน” ส่วนสำนวนพม่าเปรียบคนที่ไม่มีพวกพ้องว่า เหมือนหนูเล็กๆ เพียงตัวเดียวเท่านั้น ดังสำนวน တစ်ကောင်ကြွက် တစ်မျက်နှာ /tə-kàun cwéʔ tə-myéʔ -hnà/ หนูหนึ่งตัว หนึ่งหน้า หมายถึง คนที่ไร้พ่อแม่ญาติพี่น้องย่อมรู้สึกโดดเดี่ยว เพราะไม่มีที่พึ่งพา

ตารางที่ 80 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องและมิตรสหาย

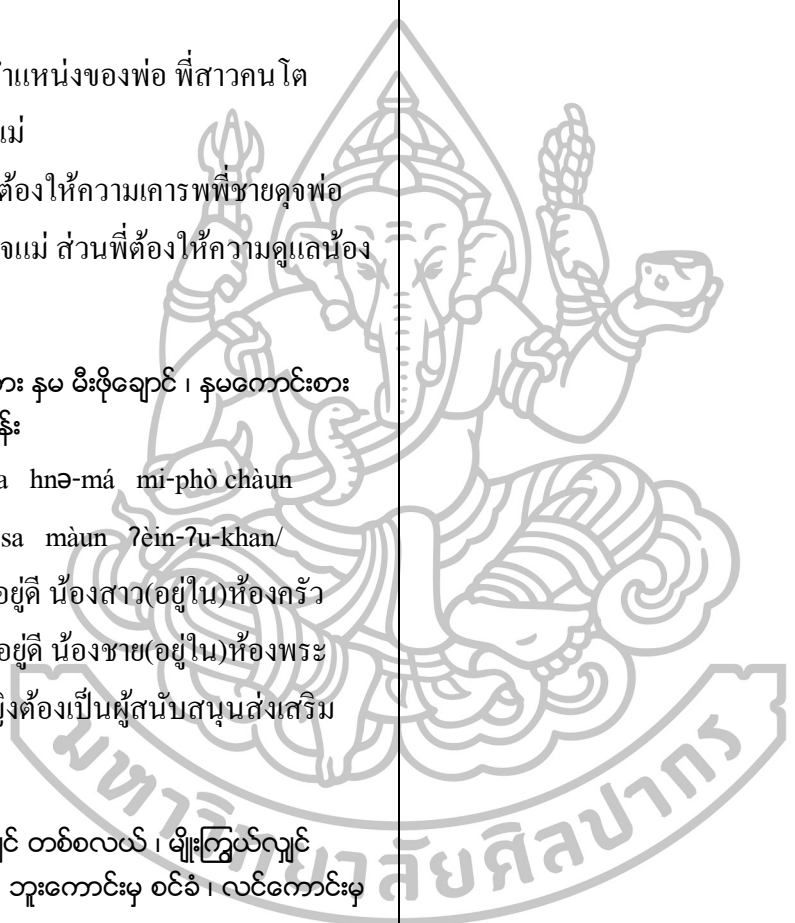
สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>သစ်ရိပ်ဝါးရိပ်ဝတ် သွရိပ်မျိုးရိပ်က ပိုအေးသည် /əʔ-yéiʔ-wa-yéiʔ théʔ hswè-yéiʔ-myo-yéiʔ ká pò ʔe əi/ ร่มเงาของญาติพี่น้อง ร่มเย็นกว่าร่มเงาต้นไม้</p>	<p>เลือดข้นกว่าน้ำ หมายถึง ญาติพี่น้องย่อมดีกว่าคนอื่น</p>

* ห้อง အိမ်ဦးခန်း /ʔèin-ʔu-khan/ ในที่นี้คือ “ห้องพระ” ถือเป็นห้องที่มีความสำคัญที่สุดของบ้าน

ตารางที่ 80 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องและมิตรสหาย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง การมีญาติพี่น้องรักใคร่กันจะช่วยเหลือกันได้ในยามทุกข์สุข</p> <p>အရေးကြီး ဝေးနီး /ʔə-ye-ci owe-ni/ เรื่องสำคัญ สายเลือดใกล้ชิด</p> <p>หมายถึง เมื่อมีปัญหาสำคัญ ญาติพี่น้องจะต้องสามัคคีกลมเกลียวกัน</p> <p>ဆွေချင်းထပ် မြတ် ၊ မျိုးချင်းခြံ လုံ /hswè-chin thá' myá' myo-chin chòŋ lòŋ/ มิตรสหายแต่งงานกันประเสริฐ ญาติมิตรปกคลุมปลอดภัย</p> <p>หมายถึง หากญาติมิตรแต่งงานและอยู่อย่างสามัคคีกลมเกลียว คนในบ้านย่อมรู้สึกลปลอดภัย</p> <p>မဝေချင်ဘာ နေလို့လည်း ၊ မဝော်ချင်ဘဲ နေလို့မရ /mə-khò chìn əà nè ló yá èi mə-tò chìn bə nè ló mə-yá/ เพียงไม่พุดคุยด้วย อยู่ได้ ไม่เกี่ยวคองด้วย อยู่ไม่ได้</p> <p>หมายถึง บรรดาญาติมิตรนั้น หากไม่พุดคุยด้วยอยู่ได้ แต่หากไม่ยุ่งเกี่ยวเลย ทำไม่ได้</p> <p>အမျိုးနည်းလျှင် မကျယ်နှင့် ၊ အဖိုးနည်းလျှင် မဝယ်နှင့် /ʔə-myó nɛ hlyìn mə-cè-hnìn ʔə-pho nɛ hlyìn mə-wè-hnìn/ ถ้าญาติมิตรน้อย อย่าเสียดัง ถ้ามูลค่าน้อย อย่าซื้อ</p> <p>หมายถึง ถ้าญาติมิตรน้อยอย่าทะนงตน ถ้าของมี</p>	<p>เรือล่มในหนอง ทองจะไปไหน</p> <p>หมายถึง คนในเครือญาติแต่งงานกัน ทำให้ทรัพย์สินมรดกไม่ตกไปอยู่กับผู้อื่น</p> <p>มีเงินนับว่าน้อง มีทองนับว่าพี่</p> <p>หมายถึง เมื่อร่ำรวยก็มีคนมานับญาติ</p> <p>เกลือเป็นหนอน, ไล่เป็นหนอน</p> <p>หมายถึง ญาติมิตร สามภรรยา บุตรีชิดา</p> <p>เพื่อนร่วมงาน หรือคนในบ้าน คิดคดทรยศ</p> <p>ตัดญาติขาดมิตร</p> <p>หมายถึง ตัดขาดจากกัน</p> <p>คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย</p> <p>หมายถึง คนเดียวทำอะไรก็อาจเป็นอันตรายได้</p> <p>ถ้ามีเพื่อนร่วมคิดร่วมปรึกษาก็จะดีขึ้น</p> <p>หัวเดียวกระเทียมลีบ</p> <p>หมายถึง ตัวคนเดียวโดดเดี่ยวไม่มีพวกพ้อง</p>

ตารางที่ 80 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องและมิตรสหาย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>มูลค่าน้อยไม่ควรซื้อ เพราะจะเสียได้ง่าย</p> <p>အစ်ကိုကြီး အဖအရာ ၊ အစ်မကြီး အမိအရာ /ʔə-kò-ci ʔə-phə ʔə-yà ʔə-má-ci ʔə-mí ʔə-yà/ พี่ชายคนโต ตำแหน่งของพ่อ พี่สาวคนโต ตำแหน่งของแม่ หมายถึง น้องต้องให้ความเคารพพี่ชายคุณพ่อ เคารพพี่สาวคุณแม่ ส่วนที่ต้องให้ความดูแลน้อง ด้วยความรัก</p> <p>မောင်ကောင်းစား နှမ ဇီးဒိုချောင်း ၊ နှမကောင်းစား မောင် အိမ်ဦးခန်း /màun kaun sa hnə-má mi-phò chàun hnə-má kaun sa màun ʔèin-ʔu-khan/ น้องชายกินคือยุติ น้องสาว(อยู่ใน)ห้องครัว น้องสาวกินคือยุติ น้องชาย(อยู่ใน)ห้องพระ หมายถึง ผู้หญิงต้องเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม ผู้ชาย</p> <p>ခေတ္တကောင်းလျှင် တစ်လလယ် ၊ မျိုးကြွယ်လျှင် တစ်လလောင်း ၊ ဘူးကောင်းမှ စင်ခံ ၊ လင်ကောင်းမှ စံရ /hswè kaun hlyin tə-sə-lè myo cwè hlyin tə- sə-laun bu kaun hmá sìn khàn lìn kaun hmá sàn yá/ ถ้าเพื่อนดี หนึ่งสะແဟ် ถ้าญาติรวย หนึ่งสะလာ ถ้าหน้าเต้าดี ห้างร้านรองรับ ถ้ามีฟัวดี ได้เสวยสุข หมายถึง ถ้ามีญาติมิตรคืออย่างน้อยความเป็นอยู่ก็ ไม่ขัดสน ถ้าได้ฟัวดี คนก็ได้เสวยสุข</p>	

ตารางที่ 80 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ของญาติพี่น้องและมิตรสหาย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ရွှေရိမ့် ချီးတော်ချင်ချင် /shwè shí hmá myo-dò chìn èi/ มีเงินทองจึงมีพี่น้อง หมายถึง เมื่อร่ำรวยก็มีคนมานับญาติ	
တစ်ကောင်ကြွက် တစ်မျက်နှာ /tə-kàun cwé? tə-myé?-hnà/ หนูหนึ่งตัว หนึ่งหน้า หมายถึง คนที่ไร้พ่อแม่ญาติพี่น้องยอมรู้สึก โดดเดี่ยว เพราะไม่มีที่พึ่งพา	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยต่างก็ให้ความสำคัญกับญาติพี่น้องและมิตรสหาย เพราะในอดีตสังคมพม่าและสังคมไทยมีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีพ่อแม่ญาติพี่น้องอาศัยอยู่ร่วมกัน ญาติพี่น้องจึงมีความสำคัญในฐานะที่พึ่ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดูแลกันทั้งในยามทุกข์และสุข ส่วนมิตรสหายนั้นคนพม่าและคนไทยมองว่าการมีกัลยาณมิตรที่ดีย่อมนำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรือง ส่วนมิตรที่ไม่ดีก็ไม่ควรคบหาสมาคมเพราะอาจนำความเดือดร้อนมาให้ได้

5.2.2.2.4 บรรพบุรุษ/ปู่ย่าตายายและลูกหลาน

สำนวนพม่าและสำนวนไทยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษหรือปู่ย่าตายายกับลูกหลานไว้หลายสำนวนด้วยกัน สำนวนส่วนใหญ่จะกล่าวถึงลักษณะของความประพฤติหรือเชื้อสายของลูกหลานที่สืบมาจากบรรพบุรุษ กล่าวคือ พ่อแม่ปู่ย่าตายายเป็นเยี่ยงไร ลูกหลานก็มักจะเป็นเยี่ยงนั้น ไม่ว่าจะสืบมาทางสายเลือดหรือความประพฤติก็สามารถแสดงให้เห็นลักษณะของวงศ์วานได้ ดังสำนวนพม่าที่กล่าวว่า ဘုရားဘုရား /phá myo pho tù/ เหมือนปู่เชื้อสายพ่อ และสำนวน အပွေးမြင် အဝင်ဝိ ၊ အပွေးမြင် အဝင်ဝိ /ə-pwe myin ʔə-pìn éi ʔə-əwe myin ʔə-əwín éi/ เห็นเปลือก รู้ต้นไม้ เห็นความสามารถ รู้รูปพรรณสัณฐาน ส่วนสำนวนไทยกล่าวว่า “เชื้อไม่ทิ้งแถว” และ “เทือกเถาเหล่ากอ” นอกจากนี้ยังมีสำนวน “สกุลรุนชาติ” หมายถึง ตระกูลผู้ดี สำนวนนี้บางครั้งพบใช้ว่า “ตระกูลมูลชาติ” หรือ “ตระกูลรุนชาติ”

ความสัมพันธ์ของปู่ย่าตายายและลูกหลานสะท้อนให้เห็นในสำนวนพม่าว่า แม้ลูกจะมีสายเลือดที่ใกล้ชิดกว่าหลาน แต่ปู่ย่าตายายย่อมรักและอยากเลี้ยงดูหลานมากกว่าลูก คือรักยิ่งกว่ารัก ดังสำนวนพม่าที่ว่า မြေးကားအဖျား ၊ ဘေးကားအရင်း /mye ka ʔə-phyā ea ka ʔə-yin/ หลานเป็นปลาย ลูกเป็นลำต้น หมายถึง ลูกย่อมมีสายเลือดที่ใกล้ชิดกว่าหลาน และสำนวน ဘေးအရစ် မြေးအနစ် /ea ʔə-chíʔ mye ʔə-hníʔ/ ลูก(เป็น)ที่รัก หลาน(เป็น)แก่น หมายถึง สำหรับปู่ย่าตายายนั้น แม้ลูกจะเป็นที่รักแต่ย่อมรักหลานมากกว่าลูก ส่วนสำนวนไทยนอกจากจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษหรือปู่ย่าตายายกับลูกหลานแล้ว ยังมีสำนวน “เห็นชายผ้าเหลือง” เป็นสำนวนที่สะท้อนให้เห็นว่า ปู่ย่าตายายต้องมีหน้าที่ในการทำนุบำรุงศาสนา โดยการส่งเสริมและเตรียมการให้ลูกหลานของตน ได้บวชเข้าเป็นส่วนหนึ่งในพระพุทธศาสนา

ตารางที่ 81 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษหรือปู่ย่าตายาย และลูกหลาน

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဘုမ္မိးဘိုးတူ /phá myo pho tù/ เหมือนปู่เชื้อสายพ่อ หมายถึง ลูกหลานย่อมมีความประพฤติเหมือน บรรพบุรุษ</p> <p>အပွေမြင် အဝင်ဝါ ၊ အဘေးမြင် အဘွင်ဝါ /ʔə-pwe myin ʔə-pin eí ʔə-əwe myin ʔə-ewin eí/ เห็นเปลือก รู้ต้นไม้มั เห็นความสามารถ รู้รูปพรรณสัณฐาน หมายถึง เป็นไปตามบรรพบุรุษ บรรพบุรุษต้น วงศ์ตระกูลเป็นอย่างไร เชื้อสายสืบมาก็เป็น อย่างนั้น</p> <p>မြေးကားအဖျား ၊ ဘေးကားအရင်း /mye ka ʔə-phyā ea ka ʔə-yin/ หลานเป็นปลาย ลูกเป็นลำต้น หมายถึง ลูกย่อมมีสายเลือดที่ใกล้ชิดกว่าหลาน</p>	<p>เชื้อไม่ทิ้งแถว หมายถึง เป็นไปตามบรรพบุรุษ เทือกเถาเหล่ากอ หมายถึง เชื้อสายวงศ์ตระกูลที่สืบเนื่องต่อกันมา สกุลรุนชาติ หมายถึง ตระกูลผู้ดี เห็นชายผ้าเหลือง หมายถึง มีโอกาสได้จัดการบวชลูกหลาน เป็นต้น ในพระพุทธศาสนา ถือว่าได้นุญมาก</p>

ตารางที่ 81 จำนวนพม่ากับจำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษหรือปู่ย่าตายาย และลูกหลาน (ต่อ)

จำนวนพม่า	จำนวนไทย
<p>ဘေးအချစ် ခြင်းအနှစ် /əa ʔə-chiʔ mye ʔə-hniʔ/ ลูก(เป็น)ที่รัก หลาน(เป็น)แก่น หมายถึง สำหรับปู่ย่าตายายนั่น แม่ลูกจะเป็นที่ รักแต่ขอมรักหลานมากกว่าลูก</p>	

จากการศึกษาจำนวนพม่าและจำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีความสัมพันธ์ระดับครอบครัวอย่างแนบแน่น โดยความสัมพันธ์ระหว่างปู่ย่าตายายกับลูกหลานที่ปรากฏในจำนวนพม่าและจำนวนไทยส่วนใหญ่เป็นการกล่าวเปรียบให้เห็นลักษณะความประพฤดิหรือเชื้อสายของลูกหลานที่สืบมาจากบรรพบุรุษ กล่าวคือ หากบรรพบุรุษหรือปู่ย่าตายายมีความประพฤดิดี สามารถประพฤดิตนเป็นแบบอย่างแก่ลูกหลานได้ก็จะทำให้ลูกหลานยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ และสามารถนำแบบอย่างที่ดีนั้นไปสั่งสอนลูกหลานรุ่นต่อๆ ไปได้ ในทางตรงกันข้ามหากบรรพบุรุษหรือปู่ย่าตายายมีความประพฤดิไม่ดี ลูกหลานก็อาจปฏิบัติตามจะนั้น ไม่ว่าปู่ย่าตายายจะรักลูกหลานเพียงใดก็ต้องรักแต่พอดีและรักในทางที่เหมาะสม

5.2.2.2.5 พ่อตาแม่ยายและลูกเขยลูกสะใภ้

จำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของพ่อตาแม่ยายกับลูกเขยลูกสะใภ้มากกว่าจำนวนไทย แต่ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในจำนวนพม่าส่วนใหญ่จะเป็นการกล่าวในเชิงประชดประชัน เพราะดังที่กล่าวไว้แล้วว่า สังคมพม่าเป็นสังคมที่มีระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ ฉะนั้น ผู้ใหญ่จะต้องให้ความรักความเมตตาแก่ผู้น้อย ในขณะที่เดียวกันผู้น้อยก็ต้องให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในระบบเครือญาติซึ่งเป็นระบบที่มีมาอย่างช้านาน หนุ่มสาวชาวพม่าเมื่อรักกันก็ต้องอยู่ในสายตาของพ่อแม่ตลอด ครั้นเมื่อจะแต่งงานกัน พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายมักมีอิทธิพลต่อลูกหลานของตนเป็นอย่างมาก อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553: 63) ได้กล่าวถึงธรรมเนียมการเลือกคู่ครองและการแต่งงานของหนุ่มสาวพม่าไว้ว่า “คนที่รักกันนั้นต้องมีความคล้ายคลึงกันจึงจะเหมาะสม อยู่ด้วยกันได้ ถ้ารักกันแล้ว คนรักจะปันใจให้ใครอื่นไม่ได้ เมื่อมีการลู่ขอ ฝ่ายชายต้องเข้าหาผู้ใหญ่ โดยเฉพาะเข้าทางแม่ของฝ่ายหญิง ส่วนธรรมเนียมการเลือกคู่ของหนุ่มสาวชาวพม่า ต้องเชื่อฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ถ้าผู้ใหญ่เห็นดีเห็นงามจึงแต่งงานได้ ถ้าผู้ใหญ่

ไม่เห็นด้วยก็แย้งกันไม่ได้” ดังนั้น สถานภาพของพ่อตาแม่ยายกับลูกเขยลูกสะใภ้จึงมีความเกี่ยวข้องกับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำนวนพม่ามีสำนวนที่กล่าวเชิงตักเตือนสั่งสอนลูกเขยลูกสะใภ้ให้มีความเคารพพ่อตาแม่ยาย หรืออาจกล่าวเชิงตำหนิหากไม่ปฏิบัติตามค่านิยมที่คนในสังคมปฏิบัติกันมา เช่น สำนวน သိမ်းရခင် အမေကို ဖျာလှိုလှိုဝိဝိ ထိပ်ပေါ်တင် ၊ ရပြန်တော့ ဖျာလှိုခင်း နင်း /ə-mi mə-yá-khìn ʔə-mè kò phyà lò lèiʔ thèiʔ-pò-tìn yá-pyàn-dó phyà lò khin nin/ ยังไม่ได้ลูกสาว ม้วนเสื่อให้แม่ทูนบนหัว ได้ลูกสาวแล้ว กลับปูเสื่อเหยียบ และสำนวน အဝိးလှို အဝင်ကိုချိုင်း ၊ သိမ်းလှို အမေကိုဝိုင်း /ʔə-əi lò ʔə-pìn kò chàiɴ ə-mi lò ʔə-mè kò tain/ อยากได้ผล บั่นต้น อยากได้ลูกสาว ร้องขอจากแม่ นอกจากนี้ยังมีสำนวนพม่าที่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนพม่าเมื่อแต่งงานกันแล้วฝ่ายหญิงมักย้ายไปอยู่บ้านของฝ่ายชาย แต่หากฝ่ายชายไม่สามารถดูแลฝ่ายหญิงได้ และต้องย้ายเข้ามาอยู่บ้านของฝ่ายหญิงก็จะได้รับคำตำหนิและคำดูแคลนจากพ่อแม่ของฝ่ายหญิง รวมทั้งญาติผู้ใหญ่และบุคคลทั่วไปด้วย ดังสำนวน ငော့ကွေအိဝိဝိဝိ သမာ်သဗ္ဗဝ် မုတ်နုာ်ယံ /yauʔ-khə-má ʔèin thèʔ ə-méʔ ə-phwè myéʔ-hna-ŋé/ ในบ้านพ่อตาแม่ยาย ลูกเขย น้อยหน้า หมายถึง ถ้าลูกเขยอาศัยอยู่ร่วมกันกับภรรยาของพ่อตาแม่ยายจะรู้สึกน้อยหน้า เพราะแสดงว่าคนไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงลูกสาวของเขาได้

ส่วนสำนวนไทยมีสำนวน “ควัวให้ดูหาง คุณนางให้ดูแม่” หรือสำนวน “ดูข้างให้ดูหาง คุณนางให้ดูแม่” ที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการเลือกคู่ครองของชายไทย เพราะชายไทยในสมัยก่อนจะพิจารณาเลือกคู่ครองจากมารดาของผู้หญิงด้วย เนื่องจากผู้หญิงในสมัยก่อนจะเรียนรู้งานบ้านงานเรือนและการครองตนจากมารดาเท่านั้น หากบ้านใดมีความสะอาดเรียบร้อย มารดามีความประพฤติดี ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น พูดจาไพเราะอ่อนหวาน และครองใจสามีได้ ลูกสาวก็ย่อมได้รับการอบรมสั่งสอนมาดีเจกเช่นมารดาของตน สำนวนนี้บางครั้งมีคำกล่าวต่อไปว่า “ควัวให้ดูหาง คุณนางให้ดูแม่ ดูให้แน่ถึงปู่ย่าตายาย”

ตารางที่ 82 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อตาแม่ยายและลูกเขยลูกสะใภ้

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
သိမ်းရခင် အမေကို ဖျာလှိုလှိုဝိဝိ ထိပ်ပေါ်တင် ၊ ရပြန်တော့ ဖျာလှိုခင်း နင်း /ə-mi mə-yá-khìn ʔə-mè kò phyà lò lèiʔ thèiʔ-pò-tìn yá-pyàn-dó phyà lò khin nin/	ควัวให้ดูหาง คุณนางให้ดูแม่, ดูข้างให้ดูหาง คุณนางให้ดูแม่ หมายถึง ให้รู้จักพิจารณาผู้หญิงที่จะเลือกเป็น

ตารางที่ 82 จำนวนพม่ากับจำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อตาแม่ยายและลูกเขย
ลูกสะใภ้ (ต่อ)

จำนวนพม่า	จำนวนไทย
<p>ยังไม่ได้ลูกสาว ม้วนเสื่อให้แม่ทูนบนหัว ได้ลูกสาวแล้ว กลับปูเสื่อเหยียบ หมายถึง ผู้ชายบางคนเมื่อรักชอบหญิงสาว แต่ ยังไม่ได้แต่งงานก็จะแสร้งทำเป็นเคารพนับถือ แม่ของฝ่ายหญิง แต่เมื่อได้ลูกสาวเขาแล้วกลับ ไม่เคารพเช่นเดิม</p> <p>အဝီးလို အဝင်ကိုချီင် ၊ ဝဝီးလို အမေကိုဝိုင်း /ʔə-oi lò ʔə-pin kò chàin əə-mi lò ʔə-mè kò tàin/ อยากได้ผล บั่นต้น อยากได้ลูกสาว ร้องขอจากแม่ หมายถึง เมื่ออยากได้ผลไม่ให้โค่นต้น เมื่ออยาก ได้ลูกสาวให้เข้าหาแม่ฝ่ายหญิง</p> <p>ယောက္ခမအိမ်ထိုင် ဝဝက်သတ္တဝါ မျက်နှာငယ် /yâu[?]-khə-má ʔəin thé[?] əə-mé[?] əə-phwè myé[?]-hnà-ŋé/ ในบ้านพ่อตาแม่ยาย ลูกเขย น้อยหน้า หมายถึง ถ้าลูกเขยอาศัยอยู่รวมกันกับภรรยาของ พ่อตาแม่ยายจะรู้สึกน้อยหน้า เพราะแสดงว่าตน ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงดูแลลูกสาวของเขาได้</p>	<p>คู่ครอง โดยดูจากนิสัยใจคอและความประพฤติ ของมารดา</p>

จากการศึกษาพบว่า จำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของพ่อตาแม่ยายกับลูกเขยลูกสะใภ้มากกว่าจำนวนไทย แต่ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในจำนวนพม่าส่วนใหญ่จะเป็นการกล่าวในเชิงประชดประชันหรืออาจกล่าวเชิงตำหนิหากลูกเขยลูกสะใภ้ไม่มีความเคารพนับถือพ่อตาแม่ยาย โดยเฉพาะลูกเขยต้องมีความพยายามแสดงให้พ่อตาแม่ยายเห็นว่าตนมีความรับผิดชอบเพียงพอที่จะดูแลลูกสาวของพวกเขาได้ ดังนั้น คนพม่าจึงมักกล่าวชื่นชมสามีที่สามารถดูแลภรรยาได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็กล่าวตำหนิหากสามีไม่สามารถดูแลภรรยาให้มีความสุขได้

ส่วนสำนวนไทยกล่าวถึงการพิจารณาเลือกคู่ครอง โดยดูจากความประพฤติของแม่ฝ่ายหญิง โดยเชื่อว่าหากแม่ของฝ่ายหญิงมีความประพฤติดีลูกสาวย่อมมีความประพฤติดีไปด้วย

5.2.2.2.6 พ่อแม่กับลูกเลี้ยง

นอกจากสำนวนที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวแบบพ่อแม่ลูกแล้ว ลูกเลี้ยงก็เป็นความสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งของสมาชิกในครอบครัว เพราะลูกเลี้ยง คือ ลูกที่ติดพ่อหรือแม่มา หรือการที่ครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งนำลูกของคนอื่นซึ่งไม่ใช่ลูกของตนทางสายเลือดมาเลี้ยงเป็นลูก ภาพสะท้อนของลูกเลี้ยงที่ปรากฏในสำนวนจึงเป็นการกล่าวถึงในแง่ของความไม่ไว้วางใจ ให้ระมัดระวังผู้อื่นที่ไม่ใช่ลูกแท้ๆ เพราะแม้ว่าจะรักและเลี้ยงดูเปรียบเสมือนลูกเท่าใด แต่ถึงอย่างไรก็ไม่ใช่ลูกในไส้ ดังสำนวนพม่าที่กล่าวว่า ဝမ်းန့ဉ်မလွဉ် ဘေးမမ့ဉ် /wan hnín mǎ-lwè ea mǎ-mé/ 'ไม่ได้ตั้งท้อง ไม่ใช่ลูก ส่วนสำนวนไทยมีสำนวนกล่าวว่า "หอกข้างแคร่" และสำนวน "เลี้ยงลูกเลี้ยงลูกจะเซ่"

ตารางที่ 83 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูกเลี้ยง

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ဝမ်းန့ဉ်မလွဉ် ဘေးမမ့ဉ် /wan hnín mǎ-lwè ea mǎ-mé/ ไม่ได้ตั้งท้อง ไม่ใช่ลูก หมายถึง จะรักอย่างไรก็ไม่ใช่ลูกในไส้	หอกข้างแคร่ หมายถึง คนใกล้ชิดที่อาจคิดร้ายขึ้นมาเมื่อไรก็ได้ มักใช้แก่ลูกเลี้ยงที่ติดมากับพ่อหรือแม่, ศัตรูที่อยู่ข้างตัว เลี้ยงลูกเลี้ยงลูกจะเซ่ หมายถึง บำรุงเลี้ยงดูลูกศัตรูหรือลูกคนพาล จะได้รับความเดือดร้อนในภายหลัง

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมองความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวหรือพ่อแม่กับลูกเลี้ยงเหมือนกัน กล่าวคือ คนพม่าและคนไทยมองว่า แม่ลูกเลี้ยงจะเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวแต่ก็ไม่มีคามสนิทสนมเท่าลูกที่สืบมาจากสายเลือดแท้จริงได้ ดังนั้นสำนวนพม่าและสำนวนไทยที่กล่าวถึงลูกเลี้ยงจึงมีความหมายในแง่ลบมากกว่าแง่บวก

5.2.3 ความเชื่อ

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านความเชื่อที่ปรากฏในสำนวนพม่าและสำนวนไทย ผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษภาพสะท้อนด้านความเชื่อออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ 2. ความเชื่อทางพุทธศาสนา และ 3. ความเชื่ออื่นๆ สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

5.2.3.1 ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ภาพสะท้อนด้านความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติที่ปรากฏเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับโชคชะตา อำนาจวาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีวิญญาณ ลางสังหรณ์หรือนิมิต ตลอดจนฤกษ์ยามในการเดินทาง ดังนี้

สำนวนพม่าและสำนวนไทยที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคชะตาและอำนาจวาสนามีหลายสำนวนด้วยกัน สำนวนพม่าส่วนใหญ่กล่าวถึงโชคชะตาและอำนาจวาสนา โดยมีแนวคิดเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องกรรมที่ผู้คนได้กระทำไว้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สำนวนบางสำนวนกล่าวถึงโชคชะตาที่มีความสัมพันธ์กับกุศลกรรมในปัจจุบันจึงต้องเร่งสร้างกรรมดี เพราะผลของกุศลกรรมจะช่วยหนุนนำให้ชีวิตของผู้ประกอบกุศลกรรมมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น สำนวน ဝတ်သက်ဝတ်ခါ ၊ စွမ်းထူထူ ၊ လူသူဝတ်ခြံ /tə-əé? tə-khà san-zà-tà lù hmà thá sə-mye/ หนึ่งชีวิตหนึ่งครั้ง ดวงชะตา(ของ)คนต้องขึ้น, ဝံမရီ ဥက္ကရီဝိုင်းဝိုင်း /kàn mə-shí nǎn shí dain mwe/ กรรมไม่มีมีสติปัญญาที่ลำบาก และสำนวน ဝရီမှ ဝတ် ၊ ဥက္ကရီမှ မြတ် /kàn shí hmá tá? nǎn shí hmá myá?/ หากมีกรรม สามารถ หากมีสติปัญญา ประเสริฐ นอกจากนี้ ชาวพม่ายังเชื่ออีกด้วยว่า หากตะวันลับฟ้าแล้วให้จุดไฟถวายพระพุทธรูปในบ้านจะทำให้โชคดี ทำมาค้าขายรุ่งเรือง มีอำนาจบารมีอยู่เสมอเหมือนเปลวเทียนที่ส่องสว่างบนหิ้งพระที่บูชานั้น ดังปรากฏในสำนวน ဝနဝင်ဝိးလင်ဝိးပွားဝင် /nè-win-mi-lé? si-bwa-té?/ တွေ့ตะวันลับฟ้าแล้วจุดไฟ ถ้ำขึ้น

ขณะที่สำนวนไทยมีสำนวนที่กล่าวถึงโชคชะตาและอำนาจวาสนาเช่นเดียวกัน สำนวนไทยเปรียบคนที่โชคดีเมื่อได้ลาภหรือยศตำแหน่งใดๆ มาอย่างไม่รู้ตัวล่วงหน้ามาก่อนว่าเปรียบเสมือนมี “ราชรถมาเกย” ส่วนกุศลกรรมหรือบุญที่กระทำมาแต่อดีตชาติมักนำมาใช้เปรียบในสำนวนต่างๆ แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภพชาติและการสั่งสมบุญเหมือนคนพม่า ทำให้ในชาติภพนี้แม้คนเราจะเกิดมาเป็นคนที่มีอวัยวะหรือรูปร่างเหมือนกัน แต่บุญกรรมที่ทำไว้ในอดีตชาติจะส่งผลให้คนเรามีรูปร่างหน้าตา รวมทั้งยศถาบรรดาศักดิ์แตกต่างกัน ดังสำนวนบุญทำกรรมแต่ง, บุญมาวาสนาส่ง, บุญหนักศักดิ์ใหญ่, แข่งเรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้ และสำนวนกินบุญเก่า

นอกจากเรื่องการประกอบกุศลกรรมแล้ว จากการศึกษาพบว่าทั้งสำนวนพม่า และสำนวนไทยต่างสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องวาสนาที่คนเรามีต่อกัน คือ “เนื้อคู่” หรือ “คู่ครอง” คนพม่าเชื่อว่าเนื้อคู่เกิดจากการดลบันดาลของเทพนัต (နတ် /náʔ/) ทำให้ชายหญิงที่มีวาสนาต่อกัน ได้พบเจอกัน และอยู่ร่วมเคียงกัน โดยไม่มีผู้ใดสามารถฝืนดวงชะตาได้ สาเหตุเกิดจากชายหญิงคู่นั้น ได้ร่วมทำบุญกรวดน้ำกันมาตั้งแต่อดีตชาติ ทำให้ในชาติภพนี้ ได้พบเจอกันอีก ดังปรากฏในสำนวน နတ်ရေးဝိဇ္ဇာစာ လူပြိုင်ရာမံ /náʔ ye dé phu-zà lù pyin-yà mə-khàn/ นัต(ผี/เทพ) เขียนเนื้อคู่ คนแก้ไขไม่ได้, နုးစာ ရွာလည် /nə-phu-zà ywà-lè/ เนื้อคู่ หมุนหาไปรอบ, ဘဝလိဝ်ခိ ဆုတောင်း ကြောင်းပါမုဝေါင်း /bè-lò pìn hsú-taun caun pà hmá paun/ ขอพรอย่างไร เรื่องราวนำพามา คบหา และสำนวน ကုသိုလ်ရေဝတ် အဆတ်မကွာ /kù-eò yè-séʔ ʔə-hséʔ mə-kwà/ กุศลผลบุญ กรวดน้ำ สัมพันธ์ไม่ห่าง ส่วนสำนวนไทยกล่าวถึงคนที่เป็เนื้อคู่กันว่า “คู่แล้วไม่แคล้วกัน” หมายถึง ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกัน เคยเป็นคู่กันมาก่อนย่อมไม่แคล้วคลาดกัน

อนึ่ง นอกจากสำนวนพม่าจะกล่าวถึงบุญวาสนาของคนที่จะมาเป็นคู่ครองกันแล้ว ในสำนวนพม่ายังปรากฏความเชื่อของคนพม่าที่เชื่อว่า คนที่เป็นเนื้อคู่กันนั้นต้องมีดวงชะตาที่สมพงศ์กันจึงจะสามารถแต่งงานอยู่กินกันได้ ချစ်ဝံ့ဝင်း (/chíʔ-sàn-win/, 2003: 89 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2553: 62) ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องการแต่งงานไว้ว่า คนพม่ามีหลักการพิจารณาว่าทั้งสองฝ่ายมีความเหมาะสมกัน เป็นเนื้อคู่กันหรือไม่โดยดูจากวันเกิด ถ้าวันเกิดสมพงศ์กันแต่งงานกันไปเชื่อว่าชีวิตจะเจริญก้าวหน้า มีอายุยืนยาวทั้งคู่ วันที่ถือว่าสมพงศ์กันมีดังนี้

วันอาทิตย์ คู่กับ วันศุกร์
วันอังคาร คู่กับ วันพฤหัสบดี
วันเสาร์ คู่กับ วันพุธ (ภาคเช้า)
วันจันทร์ คู่กับ วันพุธ (ภาคบ่าย)

ส่วนวันที่ไม่สมพงศ์ ไม่ควรแต่งงานกัน ถ้าขึ้นดั่งคั้นแต่่งจะทำให้อายุสั้น ทำมาค้าขายไม่เจริญ ได้แก่

วันเสาร์ เป็นอริกับ วันพฤหัสบดี
วันศุกร์ เป็นอริกับ วันจันทร์
วันอาทิตย์ เป็นอริกับ วันพุธ (ภาคเช้า)
วันพุธ (ภาคบ่าย หรือวันราหู) เป็นอริกับ วันอังคาร

ความเชื่อเหล่านี้ปรากฏอยู่ในสำนวนพม่าทั้ง 3 สำนวน คือ สำนวน ဦးဘဝိန်-
 ဝန်း ၊ ဝန်းလုကိုရု ၊ ဝိတ်ဝက်ဝာ /ʔu-ə̀-̀sèin-pan dan hlá kò shà mèi-̀-phé? ə̀/ อูต้า(ชื่อคน) หา
 ดอกหางนกยูง ดอกคันทน์ เนื้อคู่ หมายถึง คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันศุกร์ วันอังคารและวันพฤหัสบดี
 วันเสาร์และวันพุธ วันจันทร์และวันราหู ควรแต่งงานกัน, ဝေ့ဝေ့ဝာ ၊ ဝင်းဝရဏ ၊ ဝိဝိဝေဝ်ဝက်
 ၊ ဝေ့ဝက်ဝရုဝ်ရု /də-mà əw-ká ʔin-wá yà-zà ʔèin-thàun phé? ʔə-ə́? mə-shè-yà/ ธรรมะ โศกา
 อังวะราชา คู่สมรส อายุไม่ยืนยาว หมายถึง คนที่เกิดวันเสาร์ไม่ควรแต่งงานกับคนที่เกิดวัน
 พฤหัสบดี คนที่เกิดวันศุกร์ไม่ควรแต่งงานกับคนที่เกิดวันจันทร์ คนที่เกิดวันอาทิตย์ไม่ควรแต่งงาน
 กับคนที่เกิดวันพุธ คนที่เกิดวันราหู (วันพุธภาคบ่าย) ไม่ควรแต่งงานกับคนที่เกิดวันอังคาร เพราะ
 อายุจะไม่ยืน และสำนวน ဝေ့ဝ်ဝ်ဝ်ဝ် ၊ ဝေ့ဝ်ဝ်ဝ်ဝ်ဝ် ၊ နံ့ဝ်ဝ်ဝ်ဝ် /ʔaun-pá kə-la hswè-əa
 dò-yin nàn-phé?-chin/ อ่าวปီး(ชื่อคน)เป็นแขก ญาติมิตรที่สนิทสนมมาก เหมาะสมกัน หมายถึง
 คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี วันจันทร์และวันพุธ วันอังคารและวันศุกร์ วันเสาร์และวันราหู
 เป็นวันที่ควรคบหาเป็นมิตรหรือเป็นคู่ครองกัน

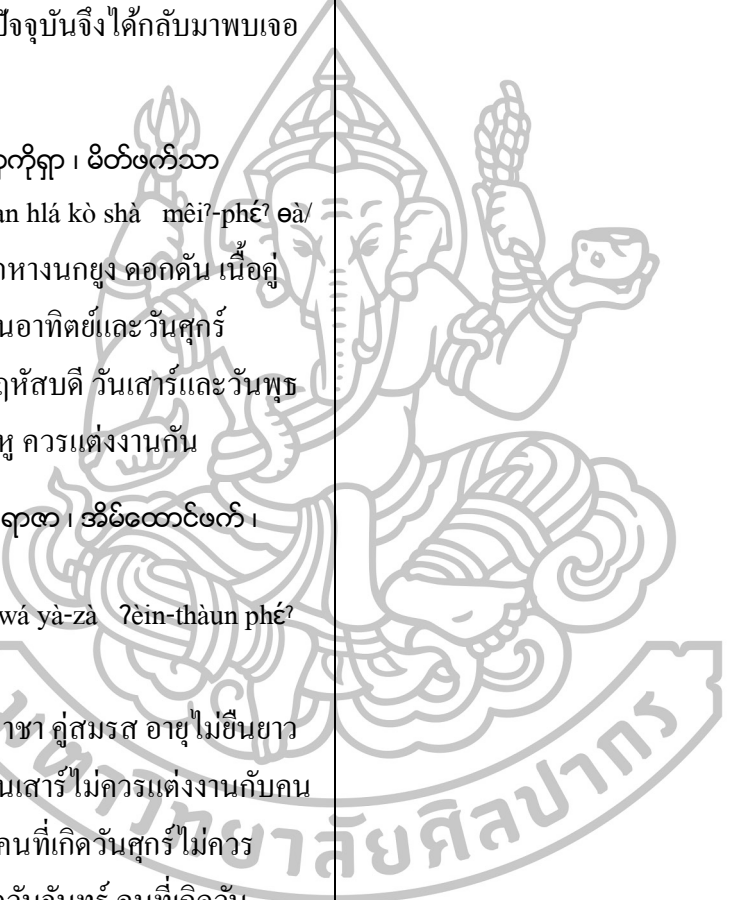
ตารางที่ 84 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ဝစ်ဝ်ဝ်ဝ်ဝ်ဝ် ၊ ဝန်းဆာ ၊ လူဟူဝ်ဝ်ဝ် /tə-ə́? tə-khà san-zà-tà lù hmà thá sə-myɛ/ หนึ่งชีวิตหนึ่งครั้ง ดวงชะตา(ของ)คนต้องขึ้น หมายถึง ในชีวิตของคนเรา ต้องมีสักครั้งหนึ่งที่ โชคดี	ราชมงคล หมายถึง โชค ลาภ หรือยศ ตำแหน่ง มาถึงโดย ไม่รู้ตัวหรือคาดฝันมาก่อน บุญทำกรรมแต่ง
ကံမရှိ ဥက္ကရိဝ်ဝ် /kàn mə-shí ñàn shí dain mwe/ กรรมไม่มี มีสติปัญญาที่ลำบาก หมายถึง ถ้าไม่มีโชค พยายามเพียงใดก็ไม่ทำไม่ สำเร็จ	หมายถึง บุญหรือบาปที่ทำไว้ในชาติก่อนเป็น เหตุทำให้รูปร่างหน้าตาหรือชีวิตของคนเราใน ชาตินี้สวยงาม ดี ชั่ว เป็นต้น บุญมาวาสนาส่ง หมายถึง เมื่อมีบุญ อำนาจวาสนาก็มาเอง
ကံရှိမှ ဝတ် ၊ ဥက္ကရိမှ မြတ် /kàn shí hmá tá? ñàn shí hmá myá?/ หากมีกรรม สามารถ หากมีสติปัญญา ประเสริฐ หมายถึง ผู้ที่มีกุศลกรรมหรือบุญเก่าดี ย่อมมี พรสวรรค์ มีความสามารถ ผู้ที่มีสติปัญญาเป็น	บุญหนักศักดิ์ใหญ่ หมายถึง มีฐานันดรศักดิ์สูงและอำนาจวาสนา ยิ่งใหญ่มาก

ตารางที่ 84 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ดิ่งประเสริฐ</p> <p>ဘုန်းကြီးလူ့ ဘက်မရှည် ၊ ဘက်ရှည်လူ့ ဘုန်းမကြီး</p> <p>/phoŋ-ci ló éé' mə-shè éé' shè ló phoŋ mə-ci/</p> <p>บุญบารมีมาก อายุไม่ยืน อายุยืน ไม่มีบุญบารมี</p> <p>หมายถึง คนบางคนมีบุญบารมีมากแต่อายุไม่ยืน ขณะที่คนบางคนอายุยืน แต่กลับไม่มีบุญบารมี</p> <p>နဝင်မီးလက် စီးပွားတက်</p> <p>/nè-win-mi-lé' si-bwa-té'/</p> <p>ตะวันลับฟ้าแล้วจุดไฟ คำขึ้น</p> <p>หมายถึง เมื่อตะวันลับฟ้าให้จุดไฟถวายพระ จะทำให้มีโชคลาภ</p>	<p>แข่งเรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้</p> <p>หมายถึง รู้ประมาณความสามารถของตน ไม่อาจเอื้อมเกินตัว</p> <p>กินบุญเก่า</p> <p>หมายถึง ได้รับผลแห่งความดีที่ทำไว้แต่ปางก่อน (มักใช้เป็นสำนวนอุปมาแก่คนที่นอนกินนั่งกินสมบัติเก่า)</p> <p>คู่แล้วไม่แคล้วกัน</p> <p>หมายถึง ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกัน เคยเป็นคู่กันมาก่อนย่อมไม่แคล้วคลาดกัน</p>
<p>နတ်ရေးဘုရားစာ လူပြင်ရာမခံ</p> <p>/ná' ye dé phu-zà lù pyin-yà mə-khàn/</p> <p>นัต(ผี/เทพ)เขียนเนื้อคู่ คนแก้ไขไม่ได้</p> <p>หมายถึง ถ้าเป็นเนื้อคู่กันแล้ว ไม่มีใครมาทำลายดวงชะตาได้</p>	
<p>နုဖူးစာ ရှာလည်</p> <p>/nə-phu-zà ywà-lè'/</p> <p>เนื้อคู่ หมุนหาไปรอบ</p> <p>หมายถึง ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกัน เคยเป็นคู่กันมาก่อนย่อมไม่แคล้วคลาดกัน</p>	
<p>ဘဝလူဝင်ဆုတောင်း ကြောင်းဝါမှဝေါင်း</p> <p>/bè-lò pin hsú-taun caun pà hmá paun/</p> <p>ขอพรอย่างไร เรื่องราวนำพามาคบหา</p> <p>หมายถึง หากมีวาสนาต่อกันย่อมนำคนมาคบหากัน แต่หากไม่มีวาสนาต่อกันจะขอพรอย่างไร ก็ไม่ได้พบเจอกัน</p>	

ตารางที่ 84 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ကုသိုလ်ရေစက် အဆက်မကွာ /kú-ə̀ò yè-sé? ʔə-hsé? mə-kwà/ กุศลผลบุญ กรวดน้ำ สัมพันธ์ไม่ห่าง หมายถึง เพราะในชาติภพก่อนเคยทำกุศลผลบุญ ร่วมกัน ในชาติภพปัจจุบันจึงได้กลับมาพบเจอ กันอีก</p> <p>ဦးသဒ္ဓိန်ပန်း ၊ ဒန်းလှကိုရာ ၊ ဝိတ်ဖက်သာ /ʔu-ə̀à-sèin-pan dan hlá kò shà mèi?-phé? ə̀à/ อู๋ต้า(ชื่อคน) หาดอกหางนกยูง คอกคั่น เนื้อคู่ หมายถึง คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันศุกร์ วันอังคารและวันพฤหัสบดี วันเสาร์และวันพุธ วันจันทร์และวันราหู ควรแต่งงานกัน</p> <p>မ္ဇောသောက ၊ အင်းဝရာဇာ ၊ အိမ်ထောင်ဖက် ၊ အဆက်မပြတ်ရာ /də-mà ə̀w-ká ʔin-wá yà-zà ʔèin-thàun phé? ʔə-ə̀é? mə-shè-yà/ ธรรมะ โศกา อังวะราชา คู่สมรส อายุไม่ยืนยาว หมายถึง คนที่เกิดวันเสาร์ไม่ควรแต่งงานกับคน ที่เกิดวันพฤหัสบดี คนที่เกิดวันศุกร์ไม่ควร แต่งงานกับคนที่เกิดวันจันทร์ คนที่เกิดวัน อาทิตย์ไม่ควรแต่งงานกับคนที่เกิดวันพุธ คนที่ เกิดวันราหู (วันพุธภาคบ่าย) ไม่ควรแต่งงานกับ คนที่เกิดวันอังคาร เพราะอายุจะไม่ยืน</p> <p>အောင်ပဲကုလား ၊ ဆွေးသားတော်ရင်း ၊ နုံဖက်ချင်း /ʔaun-pá kə-la hswè-ə̀a dō-yin nàn-phé?-chin/ อ่าวปဲ(ชื่อคน)เป็นแขก ญาติมิตรที่สนิทสนม มาก เหมาะสมกัน</p>	

ตารางที่ 84 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
หมายถึง คนที่เกิดวันอาทิตย์และวันพฤหัสบดี วันจันทร์และวันพุธ วันอังคารและวันศุกร์ วันเสาร์และวันราหู เป็นวันที่ควรคบหาเป็นมิตร หรือเป็นคู่ครองกัน	

นอกจากความเชื่อเรื่องโชคชะตาและอำนาจวาสนาแล้ว สำนวนพม่าและสำนวนไทยยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กุศลวิญญูณ ลางสังหรณ์หรือนิมิต ตลอดจนฤกษ์ยามในการเดินทางด้วย สำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกุศลวิญญูณผ่าน “นัด (နတ် / ná?)” ซึ่งถือเป็นเทพหรือผีที่ตายร้าย ดังที่วีรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 144) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “นัด” ไว้ว่า “นัดในสังคมพม่า หมายถึง วิญญูณศักดิ์สิทธิ์ของผู้ตายร้าย เป็นกุศลผู้เป็นที่พึ่งของปวงชนทั่วไป นัดที่เป็นกุศลดีจะมีฐานะกึ่งเทพกึ่งผี คือ อยู่ระหว่างเทพและผี มีระดับสูงกว่าผีทั่วไป แต่ไม่เทียบเท่าเทวดา”

ความเชื่อเรื่องนัดเป็นความเชื่อที่อยู่คู่กับสังคมพม่ามานาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะก่อนที่จะมีพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่สังคมพม่า ชาวพม่านับถือนัดเป็นเทพและกุศลดี อันจะนำความสุขและความทุกข์มาให้แก่ตนเองได้ ฉะนั้น ชาวพม่าจึงเชื่อและเกรงกลัวต่ออำนาจบารมีของนัดมาก พวงนิล คำปั้งสุ และคณะ (2541: 82) กล่าวว่า “ในอดีตกาลก่อนที่จะมีการนำพุทธศาสนาเข้ามาสู่พม่านั้น ในหมู่ชนชาวพื้นเมืองมีการถือคติการบูชากุศลดีกันอย่างแพร่หลาย แม้กระทั่งทุกวันนี้ นัดทั้ง 37 คนก็ยังดำรงอยู่ในความเชื่อทางศาสนาของชาวพม่า ส่วนใหญ่เป็นกุศลดีและปิศาจที่ชั่วร้าย มักสร้างความสะดวกร่อนให้กับผู้ที่ไม่ให้ความเคารพนับถือ ชาวพม่าจึงต้องอ่อนน้อมและสักการะ บูชานัดเหล่านี้ด้วยการถวายดอกไม้ เงินทอง และอาหาร” ความเชื่อเรื่องนัดจึงถูกนำมาเปรียบในสำนวนพม่าหลายสำนวนด้วยกัน ได้แก่ สำนวน ဝဏ္ဏး နတ်ထောင့် /ə-ya ná? sâun/ ธรรมะ นัด (ผี/เทพ) คูแล, လူကြမ်းလူငို နတ်ကြမ်းမဝံနိုင် /lù-can hlyin ná?-can mə-kàn hnàin/ ถ้าคนเลว นัดเลวก็ยอมแพ้, သူတော်တောင်း နတ်တောင်းမ /əu-dò-kaun ná?-kaun má/ คนดี ผี/เทพดี ค้ำจุน, လူမင်းဘုန်းကြီး နတ်မင်းမဝေနိုင် /lù-min phoŋ-ci ná? min mə-nè nàin/ คนมีบารมีมาก นัดไม่สามารถอยู่ด้วยได้, လူလုံမှ နတ်လုံ ၊ နတ်လုံမှ ဂြိုဟ်မ /lù lò hmá ná? lò ná? lò hmá jò-má/ คนต้องการ นัดต้องการ หากนัดต้องการ สำเร็จผล และสำนวน လူအလို နတ်မလိုက်နိုင် /lù-?ə-lò ná? mə-lái? nàin/ ความต้องการของคน นัดก็ตามไม่ไหว

สำนวนไทยนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์และภูตผีมาใช้เปรียบเป็นสำนวนเช่นเดียวกับสำนวนพม่า ด้วยเหตุที่คนไทยเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ สิ่งหรือภาวะที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติสามารถบันดาลให้เป็นไปหรือให้สำเร็จได้ดังปรารถนา ดังปรากฏเป็นสำนวน “บนบานศาลกล่าว” นอกจากนี้ คนไทยยังเปรียบสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสำนวน “ของสูง” คือ ไม่ควรลบหลู่หรือเหยียดหยาม หากไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งนั้น เพราะคนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลทั้งคุณและโทษแก่ผู้ที่เคารพบูชาและไม่เคารพบูชาได้ นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่นำความเชื่อเรื่องภูตผีมาเปรียบเทียบกับสำนวน ได้แก่ สำนวนคนดีผีคุ้ม, ปล้ำผีลูก ปลุกผีนั่ง, ผีเข้าผีออก และผีเข้าคำพลอย สำนวนที่มีความน่าสนใจในที่นี้ คือ สำนวน “ผีเข้าคำพลอย” เพราะสำนวนนี้ นำคำว่า “คำ” หมายถึง “ผีเรือน” เป็นภาษาไทยถิ่นอีสานมาใช้เปรียบในสำนวนด้วย แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าทางภาษาและความเชื่อของคนไทยที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ อีกสำนวนที่มีความน่าสนใจ คือ สำนวน “นำเกลียดน่าซัง” สุภิสรา ปุณยาพร (2556: 79) กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับสำนวนนี้ไว้ว่า “หากทารกแรกเกิดหรือเด็กที่ยังเล็กกว่าน่ารัก จะทำให้วิญญาณร้ายหรือภูตผีปีศาจ ได้ยินจึงอยากได้เด็กหรือทารกที่น่ารักนั้นไปอยู่ด้วย” ดังนั้น เมื่อเจอเด็กแรกเกิดที่มีหน้าตาน่ารักน่าซัง คนไทยจะทักเด็กว่า “นำเกลียดน่าซัง” ถือเป็น การแก้เคล็ดนั่นเอง

นอกจากนี้ ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องกลางสังหรณ์หรือนิมิต ดังปรากฏในสำนวนพม่าว่า နေ့ဗိုဝ် နီဝိဝ်ထွန်း /sə-bù-déi? nə-méi? thun/ ชมพูทวีป ปรากฏในนิมิต หมายถึง ต้องให้ความสำคัญกับนิมิต หรือกลางสังหรณ์ ส่วนคนไทยเชื่อว่าหากผู้ใดดวงถึงฆาตหรือชะตาขาดจะ ไม่มีเงาหัว ความเชื่อนี้ถูกนำมาเปรียบเป็นสำนวน “ไม่มีเงาหัว” หมายถึง เป็นกลางว่าจะตายร้าย อีกสำนวนที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื่อเรื่องกลางสังหรณ์ คือ สำนวน “จิ้งจกทัก” โดยคนไทยสมัยก่อนจะไม่ออกไปทำศึกสงครามหรือออกจากบ้านหากมีเสียงจิ้งจกร้องทักหรือมีจิ้งจกตกลงมาตายต่อหน้า เพราะเชื่อว่าเป็นกลางบอกเหตุไม่ดี ปัจจุบันสำนวนนี้ถูกนำมาเปรียบในความหมายว่า แม้จะเป็นคำตักเตือนเพียงเล็กน้อยแต่ก็ควรรับฟัง ส่วนความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการเดินทางปรากฏเฉพาะในสำนวนพม่า คือ สำนวน မင်းဝိုဝ်ထွက် ခုတ်ရာဇာ /min dó thwé? ywé? yà-zà/ ฤกษ์ตรีษย์ออก(เดินทาง) วันราชา หมายถึง วันที่ฤกษ์ตรีษย์เสด็จประพาส คือ วันมงคล และสำนวน မော့ကြာရေကြောင်း မသွားဘူး /əu? -cà yè-caun mə-əwa-kaun/ เส้นทางน้ำวันศุกร์ ไม่ควรเดินทาง หมายถึง ในวันศุกร์ไม่ควรเดินทางทางน้ำ

ตารางที่ 84 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဝၢ်ယး နုတ်သေဝ် /tə-ya ná' sáun/ ธรรมชาติ นัต (ผี/เทพ) คูแเล หมายถึง ผู้ที่มีธรรมชาติ เทพยอมคุ้มครอง</p>	<p>ของสูง หมายถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์, ผู้สูงศักดิ์ บนบานศาลกล่าว หมายถึง ขอร้องให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ</p>
<p>လူကွမ်းလူနုတ်ကွမ်းမံင် /lù-can hlyìn ná'-can mǝ-kàn hnàin/ ถ้าคนเลว นัตเลวก็ยอมแพ้ หมายถึง คนที่มีนิสัยชั่วช้ามาก นัตเลว (ผีหรือเทพของพม่า) ก็ยอมรามือ ไม่ทำอันตราย</p>	<p>คนดีผีคุ้ม หมายถึง คนทำดีเทวดายอมคุ้มครอง ปล้ำผีลูก ปลุกผีนั่ง หมายถึง พยายามทำให้มีเรื่องราวขึ้นมา, พยายามทำเรื่องที่จบให้กลับเป็นเรื่องขึ้นมาใหม่</p>
<p>ဝူဝေဝ်ကောင်း နုတ်ကောင်းမ /əù-dò-kaun ná'-kaun má/ คนดี ผี/เทพดีคำจูน หมายถึง คนทำดีมักไม่มีภัย, คนทำดีเทวดายอมคุ้มครอง</p>	<p>ผีเข้าผีออก หมายถึง เดียวดีเดียวร้าย, ไม่คงที่ ผีเข้าคำพลอย หมายถึง เเคราะห์เดิมร้ายหนักอยู่แล้ว ยังมีเคราะห์อื่นซ้ำเข้ามา ทำให้เคราะห์หนักยิ่งขึ้น</p>
<p>လူမင်းဘုန်းကြီး နုတ်မင်းမနေနိုင် /lù-min phoŋ-cí ná' min mǝ-nè nàin/ คนมีบารมีมาก นัตไม่สามารถอยู่ด้วยได้ หมายถึง คนที่มีอำนาจบารมีมาก นัตก็ไม่สามารถดูแลได้(สมัยก่อนกษัตริย์มีอำนาจมากกว่านัต)</p>	<p>น่าเกลียดน่าชัง หมายถึง นำรึคนำเอ็นดู (ใช้แก่เด็กเล็กๆ) ไม่มีเงาหัว หมายถึง เป็นลางว่าจะตายร้าย</p>
<p>လူလိုမှ နုတ်လို၊ နုတ်လိုမှ ဂြိုဟ်မ /lù lò hmá ná' lò ná' lò hmá jò-má/ คนต้องการ นัตต้องการ หากนัตต้องการ สำเร็จผล หมายถึง คนดีที่ตั้งอยู่ในศีลธรรมยอมเป็นที่เคารพรักของคนและเทพนัต</p>	<p>จิ้งจกทัก หมายถึง คำตักเตือนแม้เล็กน้อยก็ควรรับฟัง</p>

ตารางที่ 84 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>လူအလို နတ်မလိုက်နိုင် /lú-7ə-lò náʔ mə-láíʔ nàin/ ความต้องการของคน นัตก้ตามไม่ไหว หมายถึง ต้องการได้มากกว่าที่ได้มาแล้ว</p>	
<p>ဇမ္ဗုဒိပ် နိဗ္ဗိတ်ထွန်း /sə-bù-déiʔ nə-méiʔ thun/ ชมพูทวีป ปรากฏในนิมิต หมายถึง ต้องให้ความสำคัญกับนิมิตหรือ ลางสังหรณ์</p>	
<p>မင်းဝိုထွက် ခုတ်ရာဇာ /min dó thwéʔ ywéʔ yà-zà/ กษัตริย์ออก(เดินทาง) วันราชา หมายถึง วันที่กษัตริย์เสด็จประพาส คือ วันมงคล</p>	
<p>ဝေကြာရေကြောင်း မသွားကောင်း /əuʔ-cà yè-caun mə-əwa-kaun/ เส้นทางน้ำวันศุกร์ ไม่ควรเดินทาง หมายถึง ในวันศุกร์ไม่ควรเดินทางทางน้ำ</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติที่เหมือนกันมี ความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตา อำนาจวาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีวิญญาณ และลางสังหรณ์หรือนิมิต ส่วนความเชื่อที่แตกต่างกัน คือ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการเดินทางซึ่งพบเฉพาะในสำนวนพม่าเท่านั้น

ความเชื่อเกี่ยวกับโชคชะตาและอำนาจวาสนาที่คนพม่าและคนไทยเชื่อเหมือนกัน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบุญกรรมที่ทำไว้ตั้งแต่อดีตชาติซึ่งส่งผลถึงชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันชาติ ความเชื่อเรื่องคู่ครองหรือเนื้อคู่ และความเชื่อเรื่องชาติภพ ด้านความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และภูตผีวิญญาณพบว่า คนพม่าสะท้อนความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และภูตผีวิญญาณผ่าน “นัต (နတ် /náʔ/)

คือ เทพหรือผีที่ตายร้าย ส่วนคนไทยเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ สิ่งหรือภาวะที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งสามารถบันดาลให้เป็นไปหรือสำเร็จดังปรารถนาได้ รวมทั้งให้โทษได้เช่นเดียวกับกฎศีลวิญญูณของไทยที่สามารถให้ทั้งคุณและโทษได้ ด้านความเชื่อเรื่องลางสังหรณ์หรือนิมิตเป็นความเชื่อที่คนพม่าและคนไทยให้ความสำคัญ เพราะเชื่อว่าลางสังหรณ์อาจเกิดจากเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองให้รอดพ้นจากอันตราย ฉะนั้น เมื่อเกิดลางสังหรณ์ว่าจะเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีขึ้น คนพม่าและคนไทยจะพยายามแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีนั้น ส่วนความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามที่พบเป็นความเชื่อเรื่องวันมงคล (วันราชา) และความเชื่อเรื่องการเดินทางทางน้ำ ความเชื่อเหล่านี้พบเฉพาะในสำนวนพม่าเท่านั้น

5.2.3.2 ความเชื่อทางพุทธศาสนา

เนื่องจากทั้งสังคมพม่าและสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้สำนวนของทั้ง 2 ชาติสะท้อนความเชื่อบางประการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนมุมมองความเชื่อทางศาสนาคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องความชั่ว-ความดี, นรก-สวรรค์ กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (สังสารวัฏ, วัฏสงสาร) การสร้างบุญกุศลหรือการทำทาน ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้

5.2.3.2.1 ความชั่ว-ความดี, นรก-สวรรค์

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ทั้งคนพม่าและคนไทยมีความเชื่อเรื่องผลของการกระทำกรรมชั่วและการกระทำกรรมดี โดยคนพม่าเชื่อว่าผู้ที่กระทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลแห่งการกระทำนั้นไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง แม้ว่าเมื่อกระทำกรรมชั่วแล้วจะไม่มีผู้ใดพบเห็น แต่กรรมชั่วนั้นก็ปรากฏอยู่ในใจของผู้กระทำเสมอ ดังสำนวน ကိုယ်တောင်းလျှင် ကိုယ်ဝံ ၊ ကိုယ်မတောင်းလျှင် ကိုယ်ခံ /kò kaun hlyin kò sàɴ kò mə-kaun hlyin kò khàn/ ถ้าตนดี ตนสบาย สุข ถ้าตนไม่ดี ตนได้รับ, ကံတူ အကျိုးပေး /kàn tù ʔə-co pe/ กรรมเหมือน ให้ผล (ให้ผลเช่นเดียวกับการกระทำ) และสำนวน ကိုယ့်ဝတ္တရား ကိုယ့်ဝိရုဇ် /kó-tə-ya kò-si-yin/ ธรรมะในตน ตัดสินตน ขณะที่ผู้กระทำกรรมดีย่อมได้รับผลตอบแทนแห่งการกระทำนั้น สำนวนพม่ากล่าวว่าผู้ที่ทำความดีย่อมได้รับคำยกย่องสรรเสริญไม่จบสิ้น แม้ว่าร่างกายจะดับสูญไปแล้ว แต่ความดีจะคงอยู่เสมอ ดังสำนวน ကမ္ဘာကြေငြိမ်လည်း ဥဒါန်းမကျေ /kàn-bà cè eò-le ʔú-dan mə-cè/ แม้ว่าโลกจะย่อยยับก็ตาม อดตะวาจาไม่หมดสิ้น สำนวนพม่าจึงเป็นสำนวนที่ใช้เพื่อสั่งสอนลูกหลานให้เป็นคนดีทั้งทางกาย วาจา และใจ คนพม่าเชื่อว่าผู้ที่กระทำแต่ความดี เมื่อตายไปก็จะได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี อยู่ในที่อันประเสริฐ โดยเฉพาะผู้ที่ยอมเสียสละเพื่อประเทศชาติ คนพม่าจะยกย่องเยี่ยงวีรบุรุษ

ดังปรากฏในสำนวน ฤดูร้อน ๑๖๖๖ | ๑๖๖๖๖๖ ๑๖๖๖๖๖ /ye ə̀ mə-ə̀ ə̀ ə̀ ๑๖-ye mə-la/ เมื่อ
 กล้าหาญ ไม่ตาย เมื่อตาย ไม่ตกนรก แต่หากผู้ใดกระทำความชั่ว คนพม่าเชื่อว่าคนผู้นั้นจะตกนรก
 และได้รับความทรมานอย่างมาก คนพม่าจึงนำความเชื่อนี้มาเปรียบเทียบเป็นสำนวนเพื่อใช้ตักเตือน
 ลูกหลานไม่ให้กระทำความชั่ว สำนวนพม่าจึงปรากฏคำว่า ๑๖/๑๖-ye/ “นรก” หลายสำนวนด้วยกัน
 เช่น ๑๖๖๖๖๖ ๑๖๖๖๖๖ /ʔə̀u²-sà pyáu² ๑๖-ye yâu²/ ทรัพย์หาย ตกนรก, ๑๖๖๖ ๑๖๖๖๖๖
 /hsin-ye ๑๖-ye mə-câu²/ ยากจน ไม่กล้านรก, ๑๖๖๖๖๖ | ๑๖๖๖๖๖ /wú² hmà ʔə̀-mye ๑๖-ye
 hmà ʔə̀-pe/ วัฏฏะ(กรรม) ไม่ห่างหาย นอกเหนือนรก

เมื่อพิจารณาสำนวนไทยพบว่า คนไทยมีความเชื่อเรื่องผลของการกระทำ
 ความชั่ว-ความดี และความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์คล้ายคลึงกับคนพม่า โดยคนไทยเชื่อว่าผู้ที่กระทำ
 ความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน ส่วนผู้ที่กระทำความชั่วก็จะได้รับแต่ความทุกข์ เสมือนไฟที่เผา
 ไหม้อยู่ในใจ ดังสำนวน “สวรรค์ในอก นรกในใจ” ผู้ที่กระทำความดีแม้จะไม่มีใครเห็นแต่ก็ควร
 กระทำความดีต่อไป คนไทยเปรียบเทียบการทำความดีที่ไม่มีใครยกย่องว่า เปรียบเสมือนการ “ปิด
 ทองหลังพระ” เพราะหากมีแต่คนที่ปิดทองหน้าพระ พระพุทธรูปองค์นั้นก็ยังคงงามสมบูรณ์ไม่ได้
 อีกสำนวนที่มีความหมายในลักษณะเดียวกัน คือ สำนวน “ทำคุณไม่ขึ้น” แต่สำนวนนี้มักใช้ในเชิง
 ประชดประชันหรือผู้พูดแสดงอาการน้อยเนื้อต่ำใจที่ไม่มีใครเห็นคุณค่าของสิ่งที่ตนกระทำ

อย่างไรก็ตาม คนไทยก็ยังมีแนวความคิดเกี่ยวกับการทำความดีและการ
 กระทำความชั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระทำความชั่วซึ่งคนไทยถือว่าเป็นบาปกรรมต่อผู้กระทำ
 และผู้อื่น ทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ ดังสำนวน ของหายตะพายบาป, ทำคุณบูชาไทย โปรดสัตว์
 ได้บาป, แพะรับบาป นอกจากนี้ คนไทยได้นำความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ มาเปรียบเทียบเป็น
 สำนวนเช่นเดียวกับคนพม่า คือ สำนวน “ตกนรกทั้งเป็น” และสำนวน “ชั่วกับชั่วกลับ”

อนึ่ง สำนวน “ชั่วกับชั่วกลับ” เป็นสำนวนที่มาจากความเชื่อทางพระพุทธ
 ศาสนาที่เชื่อว่าผู้ที่ทำกรรมหนักหรืออนันตริยกรรมจะต้องตกนรกเป็นระยะเวลาานมาก
 อนันตริยกรรมมี มาตุฆาต (การฆ่ามารดา), ปิตุฆาต (การฆ่าบิดา), อรหันตฆาต (การฆ่าพระ
 อรหันต์), โลหิตุปบาท (การทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงพระโลหิตห้อ) และสังฆฆาต (การทำลายสงฆ์,
 ยุสุงฆ์ให้แตกกัน) ทั้งนี้ ราชบัณฑิตสถาน (2545: 22) อธิบายสำนวน “ชั่วกับชั่วกลับ” ไว้ว่า “คำว่า
 กลับ มาจากภาษาบาลี ส่วนคำว่า กลับ มาจากภาษาสันสกฤต ทั้ง 2 คำมีความหมายเหมือนกันว่า
 ระยะเวลาอายุของโลก คือ ระยะเวลาตั้งแต่สร้างโลกจนถึงเกิดไฟประลัยกัลป์ใหม่โลกหมด เรียกว่า
 1 กัป หรือ 1 กัลป์ เวลา 1 กัป นับด้วยการเปรียบเทียบว่า มีที่แห่งหนึ่งกว้าง 1 โยชน์ ยาว 1 โยชน์ มี
 กำแพงโดยรอบสูง 1 โยชน์ เอามณีตักกาดบรรจุไว้ให้เต็ม ทุก 100 ปีให้เอามณีตักกาดออกไป 1

เมล็ด เมล็ดผักกาดหมดจากที่นั่นเมื่อไรนับเท่ากับเวลา 1 กัป เวลา 1 กัปจึงเป็นเวลาที่น่าเกินจะนับได้” ส่วนนวน “ชั่วกัปชั่วกัลป์” จึงถูกนำมาใช้เปรียบกับระยะเวลาที่นานมาก และมักพบใช้ว่า “ตกรกชั่วกัปชั่วกัลป์”

ตารางที่ 85 ส่วนพม่ากับส่วนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องความชั่ว–ความดีและนรก–สวรรค์

ส่วนพม่า	ส่วนไทย
<p>ကိုယ်ကောင်းလျှင် ကိုယ်ဝံ ၊ ကိုယ်မကောင်းလျှင် ကိုယ်ဝံ</p> <p>/kò kaun hlyìn kò sàɴ kò mə-kaun hlyìn kò khàn/</p> <p>ถ้าตนดี ตนเสวยสุข ถ้าตนไม่ดี ตนได้รับ</p> <p>หมายถึง คนเราหากเป็นคนดี ย่อมได้รับ</p> <p>ผลประโยชน์ เสวยสุขจากกุศลกรรมที่ได้กระทำ</p> <p>ไว้ในทางกลับกัน หากกระทำแต่ความชั่ว ย่อม</p> <p>ได้รับผลแห่งกรรมชั่วนั้น</p>	<p>สวรรค์ในอก นรกในใจ</p> <p>หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการทำความดีหรือ</p> <p>ความทุกข์ที่เกิดจากการทำความชั่ว ย่อมอยู่ในใจ</p> <p>ของผู้ออกเอง</p> <p>ปิดทองหลังพระ</p> <p>หมายถึง ทำความดีแต่ไม่ได้รับการยกย่อง</p> <p>เพราะไม่มีใครเห็นคุณค่า</p> <p>ทำคุณไม่ขึ้น</p> <p>หมายถึง ทำความดีต่อผู้อื่น แต่ผู้อื่นไม่เห็น</p> <p>ความดี</p> <p>กลับเนื้อกลับตัว</p> <p>หมายถึง เลิกทำความชั่ว หันมาทำความดี</p>
<p>ကံတူ အကျိုးပေး</p> <p>/kàn tù ʔə-co pe/</p> <p>กรรมเหมือน ให้ผล</p> <p>หมายถึง การทำความดีความชั่วก็เหมือนกับการ</p> <p>ได้รับผลดีและผลเสีย, ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว</p>	<p>ผักชีโรยหน้า</p> <p>หมายถึง การทำความดีเพียงผิวเผิน</p> <p>ของหายตะพายบาป</p> <p>หมายถึง ของหายหรือเข้าใจว่าหายแล้วเที่ยว</p> <p>โทษผู้อื่น</p>
<p>ကိုယ့်ဝမ်းကိုး ကိုယ်စီရင်</p> <p>/kó-tə-ya kò-si-yìn/</p> <p>ธรรมะในตน ตัดสินตน</p> <p>หมายถึง ความดีหรือความชั่วอยู่ที่ใจตนเอง</p> <p>เพราะหากทำความชั่ว ใจดีย่อมไม่สงบสุข</p>	<p>ทำคุณบูชาโทษ โปรดสัตว์ได้บาป</p> <p>หมายถึง ทำความดีต่อผู้อื่น แต่กลับเป็นโทษแก่</p> <p>ตนเอง, ทำดีแต่กลับเป็นร้าย</p>
<p>လူမတန် ကံချ</p> <p>/lù mə-tàn kàn chá/</p> <p>คนไม่คู่ควร โทษกรรม</p> <p>หมายถึง คนที่ไม่มีความสามารถก็มักกล่าวโทษ</p> <p>กรรม</p>	

ตารางที่ 85 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องความชั่ว–ความดี
และนรก–สวรรค์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ကုသကကြိဿာလဉ်း ဥဒါနိးမဇေ /kàn-bà cè èò-le ʔú-dan mò-cè/ แม้ว่าโลกจะย่อยยับก็ตาม อมตะวาจาไม่หมดสิ้น หมายถึง แม้โลกนี้จะสูญสิ้นไป แต่บุคคลที่ทำ ความดีนั้นจะได้รับการยกย่องจากคนรุ่นหลังไม่ รู้จบสิ้น</p> <p>ရဲဿာ မဿဝါ မဿဿာ ငရဲမဿာ /ye èò mò-èè èè èò ɲə-ye mò-la/ เมื่อกล้าหาญ ไม่ตาย เมื่อตาย ไม่ตกนรก หมายถึง ผู้ที่มีความกล้าหาญองอาจ แม้ตายไป คนก็จะสรรเสริญยกย่อง และเพราะเป็นการตาย ที่ประเสริฐจึงมักได้ไปอยู่ในที่ที่ประเสริฐ เช่นเดียวกัน</p> <p>ဆင်စွယ်မှန် ပိုးမာတး /hsin-swè hmàn po mò-sa/ งาช้างแท้ หนอนไม่กิน หมายถึง คนทำดี ไม่มีผลร้าย</p> <p>စိတ်ထားတတ် မြတ် /sèiʔ tha táʔ myáʔ/ วางใจให้ประเสริฐ หมายถึง ถ้ารักษาใจให้ตั้งมั่นอยู่ในความดีงาม ได้ ก็จะได้รับแต่สิ่งประเสริฐ</p> <p>အကြောက်ရှိသည် /ʔə-shéʔ shí hmá ʔə-cáuʔ shí èi/ เมื่อมีความอาย ย่อมมีความกลัว หมายถึง เมื่อมีความละอายในการทำความชั่ว</p>	<p>แพะรับบาป หมายถึง คนที่รับเคราะห์กรรมแทนผู้อื่นที่ทำ กรรมนั้น</p> <p>ปล่อยตามบุญตามกรรม หมายถึง ปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปเองโดยที่ไม่ แก้ไข ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว หรือไม่รับผิดชอบ</p> <p>ตกนรกทั้งเป็น หมายถึง ได้รับความลำบากแสนสาหัส เช่น คน ที่ได้รับโทษทัณฑ์เรือนจำ</p> <p>ชั่วกับชั่วก็ลပ် หมายถึง ระยะเวลาที่นานมาก</p>

ตารางที่ 85 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องความชั่ว–ความดี
และนรก–สวรรค์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ຍ່ອມມີຄວາມຄ້າທີ່ຈະທຳສິ່ງນັ້ນ</p> <p>ဥစ္စာဗျာဉ် ငရဲဇရာဉ်</p> <p>/ʔduʔ-sà pyâuʔ ɲə-yɛ yâuʔ/</p> <p>ทรัพย์หาย ตกนรก</p> <p>หมายถึง ของหายหรือเข้าใจว่าหายแล้วโทษผู้อื่น</p> <p>ဆင်းရဲ ငရဲမကြောက်</p> <p>/hsin-yɛ ɲə-yɛ mə-câuʔ/</p> <p>ยากจน ไม่กลัวนรก</p> <p>หมายถึง หากยากจนข่อมไม่กลัวตกนรก แม้ต้อง ทำกุศลกรรมก็ขอเพียงสามารถเลี้ยงปากเลี้ยง ท้องได้</p> <p>ဝဋ်မှအခြို၊ ငရဲမှအဝ</p> <p>/wúʔ hmà ʔə-myɛ ɲə-yɛ hmà ʔə-pe/</p> <p>วิญญะ(กรรม) ไม่ห่างหาย นอกเหนือนรก</p> <p>หมายถึง คนเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีจากกรรมที่ ตนก่อไว้ได้</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนพม่าและคนไทยมีความเชื่อเรื่องนรก–สวรรค์เหมือนกัน ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่าผู้กระทำความดีจะได้ไปอยู่ในภพภูมิที่ดี เช่น สวรรค์ชั้นต่างๆ ตามกุศลกรรมที่เคยสร้างไว้ ส่วนผู้ที่กระทำแต่ความชั่วต้องได้รับโทษทัณฑ์ตามอกุศลกรรมที่ตนเคยก่อขึ้น ความเชื่อเรื่องนรก–สวรรค์จึงเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เพื่อควบคุมคนในสังคมให้ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ตั้งมั่นอยู่ในคุณงามความดี เพราะหากคนในสังคมเชื่อเรื่องกรรมและเกรงกลัวต่อบาปหรือการกระทำผิด สังคมก็จะสงบสุข จึงอาจกล่าวได้ว่าบรรพบุรุษของคนพม่าและคนไทยแฝงคำสั่งสอนไว้อย่างแยบคายด้วยสำนวนที่ใช้สั่งสอนลูกหลานเหล่านี้

5.2.3.2.2 กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (สังสารวัฏ, วัฏสงสาร)

หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (The Law of Karma and Rebirth) เป็นหลักคำสอนหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา วศิน อินทสระ (2532: 128) กล่าวว่า “หลักกรรมกับสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิดมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หลักกรรมจะดำรงอยู่ไม่ได้หรือถ้าได้ก็ไม่สมบูรณ์ ถ้าไม่มีเรื่องสังสารวัฏ” จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่าเนื่องจากสังคมพม่าและสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเหมือนกัน จึงมีหลักความเชื่อนี้ปรากฏให้เห็นในสำนวน เพื่อใช้ควบคุมคนในสังคมให้กระทำแต่ความดี ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต และรักษาศีลสร้างกุศล จนบรรลุนิพพานซึ่งเป็นจุดประสงค์สูงสุดในพุทธศาสนา คือการดับกิเลสและไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

สำนวนพม่ากล่าวถึงกรรมไว้ว่า “กรรม” (ကံ /kàn/) คือ ผลของการกระทำที่อาจส่งผลต่อเนื้อได้ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต การดำเนินชีวิตของคนทุกคนจึงมีกรรมเป็นเครื่องกำหนด ดังสำนวนพม่าที่ว่า ကံသာလျှင် အိမ်၊ ကံသာလျှင် အဖေ /kàn èà hlyìn ?ə-mí kàn èà hlyìn ?ə-phá/ กรรมเท่านั้น(เป็น)แม่ กรรมเท่านั้น(เป็น)พ่อ, သတ္တဝါတစ်ခု ကံတစ်ခု /əá?-tə-wà tə-khù kàn tə-khù/ สัตว์หนึ่งอย่าง กรรมหนึ่งอย่าง, သဗ္ဗ သတ္တဝါ ကမ္မသဘာဝ /əá?-be əá?-tà kàn-má əə-kà/ สรรพสิ่ง สัตว์ทั้งหลาย กรรมของตน, ပြုလျှင်အသစ်၊ ဖြစ်လျှင်အတောင်း /pyú hlyìn ?ə-əí? phyí? hlyìn ?ə-haun/ หากสิ่งที่กระทำ ใหม่ หากสิ่งที่ เป็น เก่า, ရှေးတဝိပါဏ် ခုနစ်ခုလ်၊ ကာလဝိပါဏ် ရှေးကုဝိုးတော် /she-ká wí-bé? khwə-nə-yé? kà-lá wí-bé? nâu?-po-té?/ วิบากกรรมแต่หนหลัง เจ็ดวัน กาลวิบาก คือตามมา สำนวนเหล่านี้ล้วนมีความหมายถึงกรรมที่สามารถส่งผลดีและผลเสียต่อผู้กระทำได้ สัตว์โลกทั้งหลายมีกรรมที่แตกต่างกันจึงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามผลแห่งกรรมของตน คนไทยมีความเชื่อเรื่องกรรมเหมือนคนพม่า สำนวนไทยกล่าวถึงกรรมว่า “บุญทำกรรมแต่ง” หมายถึง บุญหรือบาปที่ทำไว้ในชาติก่อนเป็นเหตุทำให้รูปร่างหน้าตาหรือชีวิตของคนเราในชาตินี้สวยงาม ดี ชั่ว เป็นต้น และหากคนใดเกิดมาเป็นคนร่ำรวย มีชีวิตที่สุขสบายก็มีสำนวนเปรียบว่า “คาบซ้อนเงินซ้อนทอง” คือ มีความร่ำรวยมากมาแต่กำเนิดซึ่งอาจเกิดจากกุศลกรรมที่กระทำไว้ในอดีตชาติ นอกจากนี้ สำนวนไทยยังมีสำนวนที่หมายถึง การปล่อยวางสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามแต่กรรมที่ผู้นั้นได้กระทำไว้ คือ สำนวนตามยถากรรม ปล่อยตามบุญตามกรรม และลอยแพ แต่สำนวน “ลอยแพ” มักนำไปใช้เชิงประชดประชันหรือในสถานการณ์ที่ไม่ดีมากกว่าการปล่อยวางสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามกรรม คือ ปล่อยให้ตกกระทำลำบากตามยถากรรม

สำหรับความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดนั้น คนพม่าเชื่อว่าสัตว์ทุกชนิดมีการเวียนว่ายตายเกิด คนพม่าจึงเชื่อเรื่องชาติภพและมีสำนวนพม่าบางสำนวนที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องชาติภพ เช่น สำนวน ကုသိုလ်ရေဝက် အဝက်မကွာ /kú-èò yè-sé? ʔə-hsé? mə-kwà/ กุศลผลบุญ กรวดน้ำ สัมพันธ์ไม่ห่าง, မရှိလို့ မလျှူ, မလျှူလို့ မရှိ /mə-shí ló mə-hlù mə-hlù ló mə-shí/ ไม่บริจาคเพราะไม่มี ไม่มีเพราะไม่บริจาค และสำนวน အဖန်ခါးရာ ငါးကွာ /ʔə-phàn ɲa-yà ɲa kàn-bà/ ซ้ำอีกห้าร้อย ห้าโลก นอกจากนี้ คนพม่ายังสร้างสำนวนเพื่อเตือนสติให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท คือ ให้มีสติอยู่ทุกขณะจิตและมองสิ่งต่างๆ ด้วยจิตใจที่ไร้อคติ มองถึงสังขารของสิ่งต่างๆ บนโลกว่าไม่มีความเที่ยงแท้ยั่งยืน ดังนั้น สำนวนพม่าจึงมีสำนวนที่กล่าวถึงความไม่แน่นอนของสรรพสิ่ง รวมทั้งมุ่งเน้นให้ตระหนักว่าการเกิดแก่เจ็บตายเป็นปกติธรรมดาของโลก เช่น สำนวน ဝတ္တံးဝါရီ, လူဝါရီ /pyí? si èin-khə-yá lù èin-khə-yá/ สังขารของสิ่งของ สังขารของคน, ဝေဝတ်နေ့ မွေးဝတ်နေ့ /è tè-né mwe tè-né/ ตายวันเดียว เกิดวันเดียว, ဝတ်ဝတ်မှ ဝတ်ဝါသေရတို့ /tə-éé? hmà tè-khà èè yá sə-mye/ หนึ่งชีวิต ตายเพียงครั้งเดียว, ဖြစ်ပြန်ပျက်ပြန် လောကံ /phyí? pyàn pyé? pyàn lə-kə-dàn/ เดียวดีเดียวร้าย โลกธรรม, ဖြစ်လျှင် ပျက်ဝတ်ဝည် /phyí? hlyin pyé? tá? èi/ เป็นได้ก็เสียได้ ส่วนสำนวนไทยกล่าวถึงการเกิดแก่เจ็บตายว่าเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ ชีวิตจึงมีความไม่แน่นอน เช่น สำนวน “ตามวันดีสี่วันไข้” หมายถึง เจ็บออกๆ แอດๆ อยู่เสมอ, “ไม่ใกล้ฝั่ง” หมายถึง แก่ใกล้จะตาย, ใกล้ความตาย ดังนั้น สำนวนพม่าและสำนวนไทยจึงสะท้อนความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดคล้ายคลึงกัน

ตารางที่ 86 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ကံသာလျှင် အဝိ ၊ ကံသာလျှင် အဖ /kàn əà hlyin ʔə-mí kàn əà hlyin ʔə-phá/ กรรมเท่านั้น(เป็น)แม่ กรรมเท่านั้น(เป็น)พ่อ หมายถึง การกระทำใดๆ ที่มีผลต่อผู้กระทำนั้นๆ เพราะมนุษย์มีกรรมเป็นที่พึ่ง	บุญทำกรรมแต่ง หมายถึง บุญหรือบาปที่ทำไว้ในชาติก่อนเป็นเหตุทำให้รูปร่างหน้าตาหรือชีวิตของคนเราในชาตินี้สวยงาม ดี ชั่ว เป็นต้น
ဝတ္တဝါဝတ်ခု ကံဝတ်ခု /əá?-tə-wà tə-khù kàn tə-khù/ สัตว์หนึ่งอย่าง กรรมหนึ่งอย่าง หมายถึง สัตว์ทั้งหลายย่อมมีกรรมเป็นของตนเอง	คาบซ้อนเงินซ้อนทอง หมายถึง เกิดมาเป็นคนร่ำรวย เคราะห์ซ้ำกรรมซัด หมายถึง มีเคราะห์กรรม

ตารางที่ 86 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဝဿဗ္ဗ ဝဿဗ္ဗ ကမ္မဝဿဗ္ဗ /əáʔ-be əáʔ-tà kàn-má əə-kà/ สรรพสิ่ง สัตว์ทั้งหลาย กรรมของตน หมายถึง สรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นไปตาม กรรมของตน</p>	<p>ตามยถากรรม หมายถึง เป็นไปตามกรรม, สุดแต่จะเป็นไป ปล่อยตามบุญตามกรรม หมายถึง ปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปเองโดยที่ไม่ แก้ไข ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว หรือไม่รับผิดชอบ</p>
<p>ပြုလုပ်အသစ် ၊ ဖြစ်လျှင်အဟောင်း /pyú hlyin ʔə-əíʔ phyíʔ hlyin ʔə-haun/ หากสิ่งที่กระทำ ใหม่ หากสิ่งที่เป็น เก่า หมายถึง มนุษย์ทุกคนย่อมได้รับผลจากการ กระทำของตนเอง</p>	<p>ลอยแพ หมายถึง ปล่อยให้ตกกระทำลำบากตามยถากรรม สามวันดีสี่วันไข้ หมายถึง เจ็บออกๆ แอ่ๆ อยู่เสมอ</p>
<p>ရှေးကဝိဝါဂ် ခုနစ်ခုဂ် ၊ ကာလဝိဝါဂ် နောက်ပိုင်းတဂ် /she-ká wí-béʔ khwə-nə-yéʔ kà-lá wí-béʔ nâuʔ-po-téʔ/ วิบากกรรมแต่หนหลัง เจ็ดวัน กาลวิบาก ติดตามมา หมายถึง วิบากกรรมแต่หนหลังจะสนองในเจ็ด วัน แต่วิบากกรรมในปัจจุบันจะติดตามมาในวัน ข้างหน้า</p>	<p>ไม่ใกล้ฝั่ง หมายถึง แก่ใกล้จะตาย, ใกล้ความตาย</p>
<p>ကုသိုလ်ရေဂ် အဆက်မကွာ /kú-əò yè-séʔ ʔə-hséʔ mə-kwà/ กุศลผลบุญ กรวดน้ำ สัมพันธ์ไม่ห่าง หมายถึง เพราะในชาติภพก่อนเคยทำกุศลผลบุญ ร่วมกัน ในชาติภพปัจจุบันจึงได้กลับมาพบเจอ กันอีก</p>	
<p>ဝဋ်မှအမြဲ ၊ ငရဲမှအပ /wúʔ hmà ʔə-myɛ ɲə-yɛ hmà ʔə-pe/ วิภูษะ(กรรม) ไม่ห่างหาย นอกเหนืออรก</p>	

ตารางที่ 86 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง คนเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีจากกรรมที่ตนก่อไว้ได้</p> <p>မရှိလို့ မလျှူ၊ မလျှူလို့ မရှိ /mə-shí ló mə-hlù mə-hlù ló mə-shí/ ไม่บริจาคนเพราะไม่มี ไม่มีเพราะไม่บริจาคน หมายถึง คนที่ไม่ทำบุญบริจาคนเพราะอ้างว่าไม่มีทรัพย์สมบัติที่จะบริจาคนในชาติภพนี้ ในชาติภพหน้าก็จะยากจน ไม่มีทรัพย์สมบัติเช่นเดิมอีก</p> <p>အဝန်ငါးရာ ငါးကျွမ္မာ /ʔə-phàn ŋa-yà ŋa kàn-bà/ ซ้ำอีกห้าร้อย ห้าโลก หมายถึง ผู้ที่ฆ่าตัวตายต้องทำอย่างนั้นซ้ำไปซ้ำมาห้าร้อยภพชาติ</p> <p>တစ်ဘဝမှာ တစ်ခါသေရမိ /tə-əʔ hmà tək-khà ə̀ yá sə-myɛ/ หนึ่งชีวิต ตายเพียงครั้งเดียว หมายถึง ในชีวิตของคนเรา เกิดครั้งเดียว ตายครั้งเดียว จึงไม่ควรกลัวความตาย</p> <p>နေ့မြင် ညပျောက် /né myin ñá pyâuʔ/ กลางวันเห็น กลางคืนหาย หมายถึง เพิ่งเห็นกันอยู่หลัดๆ ก็มาด่วนตายจากไปแล้ว</p> <p>မင်းခလေးကျား ကမ်းနားဘဝင် /min-khá-yâuʔ-ca kan-na ə́ʔ-pín/ ข้าราชการ ไม่ใกล้ชิด</p>	

ตารางที่ 86 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง โกลีความตาย</p> <p>ဝေကံမရောက် ဘက်မပျောက် /ə̀è kàn mə-yâu? ɛ́? mə-pyâu?/ ยังไม่ถึงที่ตาย ไม่สูญเสียชีวิต</p> <p>หมายถึง คนเราหากไม่ถึงที่ตายย่อมไม่ตาย</p> <p>ဝေတစ်နေ့ မွေးတစ်နေ့ /ə̀è tɛ-né mwe tɛ-né/ ตายวันเดียว เกิดวันเดียว</p> <p>หมายถึง มีเกิดก็ต้องมีตาย ดังนั้นไม่ควรกลัว ความตาย</p>	
<p>ပစ္စည်းချိန်ချိန် လူချိန်ချိန် /pyí? si ɔ̀n-khə-yá lù ɔ̀n-khə-yá/ สังขารของสิ่งของ สังขารของคน</p> <p>หมายถึง สังขารของสิ่งของและคนไม่เที่ยง</p>	
<p>ဖြိုဖြိုပျက်ပျက် လောကဓံ /phyí? pyàn pyé? pyàn lo-kə-dàn/ เดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย โลกธรรม</p> <p>หมายถึง ไม่มีความแน่นอน</p>	
<p>ဖြိုလျှင် ပျက်တတ်သည် /phyí? hlyin pyé? tá? ɔ̀i/ เป็นได้ก็เสียได้</p> <p>หมายถึง ไม่มีอะไรแน่นอน</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนพม่าและคนไทยมีความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดเหมือนกัน เพราะความเชื่อนี้เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ ทั้งนี้ คนพม่าและคนไทยมองว่ากรรมและการเวียนว่ายตายเกิดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ชีวิตคนจึงไม่มีความ

ความทุกข์ยาก ดังสำนวน မရိလို့ မလှူ၊ မလှူလို့ မရိ /mə-shí ló mə-hlù mə-hlù ló mə-shí/ ไม่
 บริจาคเพราะไม่มี ไม่มีเพราะไม่บริจาค และสำนวน ငရဘူးနှင့်ဖိနှိပ်မဝါ ငွေခါမှသာ ၊ ဒါနှင့်သိလေမဝါ
 ငွေခါမှသာ /yè-bu hnín pə-ná' mə-pà nwe-khà-hmá-éí dà-ná hnín èi-lá mə-pà è-khà-hmá-éí/
 กระตักน้ำและรองเท้าน้ำไม่พอกพา ครั้นร้อนจะรู้สึก ทานและศีลไม่สร้าง ครั้นตายจะรู้สึก นอกจากการ
 บริจาคทานด้วยการค้าขายและบริจาคทรัพย์สินเงินทองแล้ว ชาวพม่ายังนิยมสร้างอุโบสถและเจดีย์
 เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระพุทธศาสนาด้วย ดังปรากฏในสำนวนพม่าว่า သင်္ကန်းမှ တထိန် ၊
 တောငှက်မှ သိမ် /əin-kan hmà kə-thèin caun hmà èin/ จิวร กฐิน วัด อุโบสถ และสำนวน
 လှည်းဝင်ရိုးသံ တညံ့ညံ့ ၊ ဝုဂံ ဘုရားဝေါင်း /hle-win-yo àn tə-ñàn-ñàn bə-gàn phə-ya paun/ เถียง
 เพลาเกวียน ดังเอี้ยค้อฮวด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม

การบริจาทานอีกประการหนึ่งซึ่งถือเป็นความเชื่อของชาวพม่าที่มีมาอย่าง
 ยาวนาน คือ การบริจาทานด้วยน้ำ เพราะชาวพม่าเชื่อว่า การบริจาทานด้วยน้ำจะทำให้ได้รับพร
 10 ประการ ได้แก่ อายุยืน, รูปร่างสวย, ร่ำรวยสุขสบาย, มีพลังกำลังดี, มีสติปัญญาดี, มีจิตใจผ่องใส,
 มีชื่อเสียงโด่งดัง, มีข้าราชการบริวารมาก, ไม่กระหายน้ำ และไปมาได้สะดวกรวดเร็วไม่ติดขัด ดัง
 สำนวน ငရဘူးနှင့်သေဝါး မတောင်းဘဲပြည့် /yè ʔə-co hsè-pa mə-taun pə pyí/ ประโยชน์ของน้ำสิบ
 ประการ ไม่ต้องขอพรใดๆ หมายถึง การทำทานด้วยน้ำจะได้รับอานิสงส์ 10 ประการโดยไม่ต้องขอ
 พรอื่นใด

ส่วนการสร้างบุญกุศลที่สะท้อนจากสำนวนไทย เป็นการสร้างบุญโดยการ
 “ขนทรายเข้าวัด” ถือเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ เพราะคนไทยเชื่อว่าเมื่อเราเข้าไปทำบุญที่วัด
 แล้วจะนำเอาทรายบริเวณลานวัดติดรองเท้าออกมาด้วย ฉะนั้น ทุกๆ ปี คนไทยจึงนิยมขนทรายกลับ
 เข้าไปเพื่อก่อเจดีย์ทรายในบริเวณวัดในช่วงเทศกาลสงกรานต์ นอกจากจะเป็นการสร้างบุญกุศล
 ถวายวัดตามแนวความเชื่อทางพุทธศาสนาแล้ว ยังช่วยให้ผู้คนในชุมชนรวมถึงญาติพี่น้องได้พบปะ
 พุดคุย สานสัมพันธ์ของคนในชุมชนและครอบครัวให้แน่นแฟ้นขึ้นอีกด้วย จากการศึกษาสำนวน
 พม่าไม่พบสำนวนที่กล่าวถึงประเพณีก่อกองทรายหรือการขนทรายเข้าวัด เพราะในสังคมพม่ามี
 ธรรมเนียมการถอดรองเท้าก่อนเข้าไปในบริเวณวัดและเจดีย์

สำนวนไทยที่สะท้อนการสร้างบุญกุศลของคนไทยอีกวิธีหนึ่งคือ สำนวน
 “หันหน้าเข้าวัด” สำนวนนี้มีความหมายว่ามุ่งหน้าเข้าวัดเพื่อถือศีลฟังเทศน์ แสดงให้เห็นว่าวัดเป็น
 สถานที่สำคัญที่ใช่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมาช้านาน เพราะวิถีชีวิตของคนไทยใน
 สมัยก่อนมักผูกพันกับวัดมาตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อที่เป็นมงคลจากพระภิกษุสงฆ์ที่
 พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่เคารพนับถือ การโกนผมไฟเมื่ออายุครบ 1 เดือน การบวชลูกหลานเข้าสู่ร่ม

กาสาฬหบูชา การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การทำพิธีศพเมื่อถึงแก่ความตาย ฯลฯ พิธีกรรมเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงผูกพันกับวัดและพระสงฆ์ทั้งสิ้น คนไทยในสมัยก่อนจึงมีความผูกพันกับวัดมาก แม้ว่าปัจจุบันความเชื่อของคนไทยและความผูกพันที่มีต่อวัดจะเสื่อมคลายลง แต่คนไทยก็ยังคงให้ความสำคัญกับวัดเพราะเป็นศาสนสถานที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน และดังได้กล่าวแล้วว่าการบวชพระเป็นการบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดี นอกจากนั้นยังเป็นการสนองความเชื่อของคนไทยว่า การบวชจะทำให้พ่อแม่ได้อานิสงส์แห่งบุญมาก จึงปรากฏสำนวนไทยที่เกี่ยวกับการบวชว่า “เห็นชายผ้าเหลือง” ส่วนสำนวน “ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว” นอกจากจะสะท้อนว่าสังคมไทยมีการบวชพระแล้ว สำนวนนี้มักนำไปใช้เพื่อตำหนิคนที่ไม่น่าคบหาสมาคม เพราะแสดงว่าคนนั้นต้องมีข้อบกพร่องบางประการ สำนวนนี้คนพม่ามีกล่าวเช่นเดียวกับคนไทย คือ သုံးကျောင်းပြောင်းသောလူ၊ သုံးလင်ပြောင်းသောမိန်းမ /əŋ caun pyaun əw shin əŋ lin pyaun əw mein-má/ พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผัว

อนึ่ง จากการศึกษาสำนวนไทยยังพบสำนวนที่เกี่ยวกับการทำบุญสร้างกุศล แต่มีความหมายเชิงตำหนิผู้มีลักษณะไม่พึงประสงค์ คือ การทำบุญเพื่อหวังผล ไม่ได้ทำด้วยใจบริสุทธิ์หรือการเข้าวัดฟังธรรมรักษาศีล แต่ไม่สามารถนำศีลที่ได้ฟังนั้นไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ดังสำนวน “ทำบุญเอาหน้า” และสำนวน “มือถือสาก ปากถือศีล”

ตารางที่ 87 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบุญกุศลหรือการทำทาน

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ကုသိုလ်လည်းရ၊ ဝမ်းလည်းဝ /kú-ə̀ le yá wan le wá/ กุศลก็ได้ ท้องก็อิ่ม หมายถึง การทำงานบางอย่าง (งานที่ทำด้วยกุศลกรรม) นอกจากจะสามารถหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้แล้ว ยังได้กุศลอีกด้วย	จนทรายเข้าวัด หมายถึง การทำบุญกุศลโดยวิธีนำหรือจนทรายไปก่พระทรายที่วัด, หาประโยชน์ให้ส่วนรวม หันหน้าเข้าวัด หมายถึง มุ่งหน้าเข้าวัดเพื่อถือศีลฟังเทศน์เป็นต้น
မလုပ်တတ် ဈေးရောင်း /mə-hlù tá' ze-yaun/ ไม่สามารถทำงานได้ ขายของ หมายถึง หากไม่สามารถบริจาคตานได้ให้ประกอบอาชีพค้าขาย	เห็นชายผ้าเหลือง หมายถึง มีโอกาสได้จัดการบวชลูกหลานเป็นต้น ในพระพุทธศาสนา ถือว่าได้บุญมาก ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มี

ตารางที่ 87 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบุญกุศลหรือการทำทาน (ต่อ)

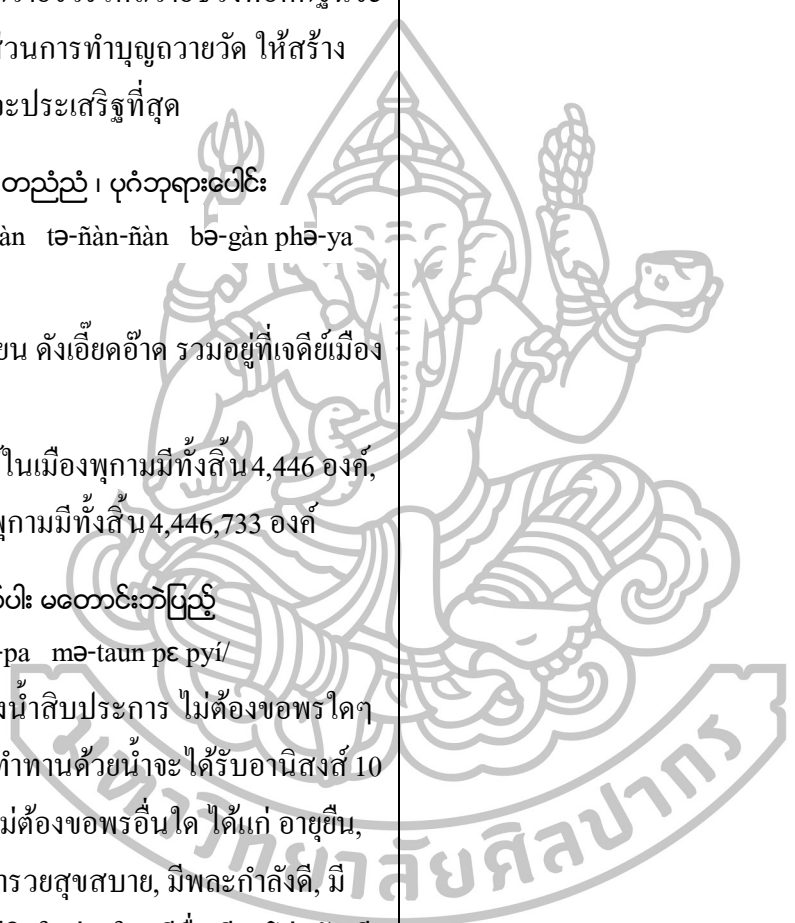
สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဥဇ္ဇာ ကံစောင့် /ʔòuʔ-sà kàn sàun/ ใช้กรรมคุณแลทรัพย์สิน หมายถึง ถ้าอยากร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทอง ต้อง หมั่นทำกุศลกรรม</p> <p>ညောင်စုလောက် လှူ၊ ညောင်ပင်ကြီးလောက် ရ /ñàun-sé láuʔ hlù ñàun-pìn-ci láuʔ yá/ บริจาคประมาณเมล็ดไทร ใ้บุญประมาณต้น ไทรใหญ่ หมายถึง หากมีเจตนาที่จะทำบุญ แม้บริจาคเพียง น้อยนิด แต่ก็ใ้กุศลยิ่งใหญ่</p> <p>ညောင်ပင်ကြီးလောက် လှူ၊ ညောင်စုလောက် ရ /ñàun-pìn-ci láuʔ hlù ñàun-sé láuʔ yá/ บริจาคประมาณต้นไทรใหญ่ ใ้บุญประมาณ เมล็ดไทร หมายถึง หากไม่มีเจตนาในการทำบุญ แม้ว่าจะ ทำบุญมากมายเพียงใดก็ใ้รับกุศลเพียงน้อยนิด</p> <p>ဘုန်းကြီးလို့ ဝက်မရည် ၊ ဝက်ရည်လို့ ဘုန်းမကြီး /phoŋ-ci ló éʔ mə-shè éʔ shè ló phoŋ mə-ci/ บุญบารมีมาก อายุไม่ยืน อายุยืน ไม่มีบุญบารมี หมายถึง คนบางคนมีบุญบารมีมากแต่อายุไม่ยืน ขณะที่คนบางคนอายุยืน แต่กลับไม่มีบุญบารมี</p> <p>ဘုရားဖော်တော့ အဝက်ရည် /phə-ya phéʔ dó ʔə-éʔ shè/ เลี้ยงข้างพระพุทธเจ้า อายุยืน หมายถึง คนที่มีพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง เข้าหาพระธรรมอายุยืน</p>	<p>สามถึง 3 คน ใช้พูดเป็นเชิงตำหนิว่าเป็นคนที่ ไม่น่าคบ, ใช้พูดตำหนิเหยียดหยามว่าเป็นหญิง ไม่ดี</p> <p>ทำบุญเอาหน้า หมายถึง ทำบุญเพื่ออวดผู้อื่น ไม่ใช่ทำด้วยใจ บริสุทธิ์</p> <p>มือถือสาก ปากถือศีล หมายถึง มักแสดงตัวว่าเป็นคนมีศีลมีธรรม แต่ กลับประพฤติชั่ว</p>

ตารางที่ 87 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบุญกุศลหรือการทำทาน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>တစ်မူးရုလို့ တစ်ပဲလျှံ၊ ဝိုရုမ်းတောင်သူ တုန်ငိုရိုးလား /tə-mu yá ló tə-pe hlù dó shan tàun-òu tù nàin yo la/ ได้รับหนึ่งมู บริจาคหนึ่งแปะ จะมีใครเหมือนชาว ฉานหรือไม่ หมายถึง ชาวฉาน (ရုမ်း /shan/) ชอบทำบุญทำ ทานมาก หากได้เงินมาก็จะนำเงินจำนวนถึง ครึ่งหนึ่งของเงินที่ได้มานั้นเพื่อใช้สำหรับทำบุญ เป็นศรัทธาของชาวฉานที่ไม่มีผู้ใดเหมือน</p> <p>မရှိလို့ မလျှံ၊ မလျှံလို့ မရှိ /mə-shí ló mə-hlù mə-hlù ló mə-shí/ ไม่บริจาคมเพราะไม่มี ไม่มีเพราะไม่บริจาคม หมายถึง คนที่ไม่ทำบุญบริจาคมทานเพราะอ้างว่า ไม่มีทรัพย์สมบัติที่จะบริจาคมทานในชาติภพนี้ ในชาติภพหน้าก็จะยากจน ไม่มีทรัพย์สมบัติ เช่นเดิมอีก</p> <p>ရေဘူးနှင့်ဝိဇ္ဇာဝါ ဝေခါမုဝါ၊ ဝိဇ္ဇာဝါဝိလဝါ ဝေခါမုဝါ /yè-bu hnîn pə-ná? mə-pà nwè-khà-hmá-éí dà-ná hnîn èi-lá mə-pà èè-khà-hmá-éí/ กระตักน้ำและรองเท้าน้ำไม่พกพา ครั้นร้อนจะรู้สึก ทานและศีลไม่สร้าง ครั้นตายจะรู้สึก หมายถึง หากไม่พกพากระตักน้ำและรองเท้าน้ำ เมื่ออากาศร้อนก็จะได้รับความทุกข์ เช่น กระหายน้ำ และหากไม่สร้างบุญสร้างกุศลรักษา ศีล เมื่อตายไปจะได้รับความทุกข์เช่นเดียวกัน</p>	

ตารางที่ 87 จำนวนพม่ากับจำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบุญกุศลหรือการทำทาน (ต่อ)

จำนวนพม่า	จำนวนไทย
<p>သက်နိုးမှာ ကဝိန် ၊ ကျောင်းမှာ ဝိဇိ /əin-kan hmà kə-thèin caun hmà əèin/ จิวร กฐิน วัด อุโบสถ หมายถึง การถวายจิวรให้ถวายช่วงทอดกฐินจะ ถือว่าดีที่สุด ส่วนการทำบุญถวายวัด ให้สร้าง อุโบสถถวายจะประเสริฐที่สุด</p> <p>လှည်းဝင်းရိုးသံ တည်ညံ့ ၊ ပုဂံဘုရားပေါင်း /hle-win-yo èàn tə-nhàn-nhàn bə-gàn phə-ya paun/ เสียงเพลากเวียน ดั่งเอี้ยดอ้าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมือง พุกาม หมายถึง เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446 องค์, เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446,733 องค์</p> <p>ရေအကျိုးဆပ်ဝါး မတောင်းဘိပြည့် /yè ʔə-co hsè-pa mə-taun pɛ pyí/ ประโยชน์ของน้ำสับประการ ไม่ต้องขอพรใดๆ หมายถึง การทำทานด้วยน้ำจะได้รับอานิสงส์ 10 ประการโดยไม่ต้องขอพรอื่นใด ได้แก่ อายุยืน, รูปร่างสวย, ร่ารวยสุขสบาย, มีพลังกำลังดี, มี สติปัญญาดี, มีจิตใจ phóngใส, มีชื่อเสียงโด่งดัง, มี ข้าราชการบริพารมาก, ไม่กระหายน้ำ, ไปมาได้ สะดวกรวดเร็วไม่ติดขัด</p> <p>သုံးကျောင်းပြောင်းသော ဂုဏ် ၊ သုံးလင်ပြောင်းသော ဇိနိုးမ /əŋ caun pyaun əw shìn əŋ lin pyaun əw mein-má/ พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผัว</p>	

ตารางที่ 87 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบุญกุศลหรือการทำทาน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มีสามีถึง 3 คน เป็นคนที่ไม่น่าคบหาสมาคม เพราะแสดงว่าคนนั้นต้องมีข้อบกพร่อง	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า ชาวพม่านิยมสร้างบุญกุศลโดยการบริจาคทาน อาจบริจาคด้วยการขายของ ทรัพย์สินเงินทอง หรือบริจาคทานด้วยน้ำ และการสร้างอุโบสถหรือเจดีย์ จากการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องการบริจาคทานด้วยน้ำและการสร้างเจดีย์ถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธศาสนานี้เป็นแนวคิดที่พบเฉพาะในสำนวนพม่าเท่านั้น เพราะคนพม่าเชื่อว่าการบริจาคทานด้วยน้ำจะทำให้ได้รับพร 10 ประการ คือ อายุยืน, รูปร่างสวย, ร่ำรวย สุขสบาย, มีพลังกำลังดี, มีสติปัญญาดี, มีจิตใจผ่องใส, มีชื่อเสียงโด่งดัง, มีข้าราชการบริวารมาก, ไม่กระหายน้ำ และไปมาได้สะดวกรวดเร็วไม่ติดขัด ส่วนการสร้างเจดีย์เป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยโบราณ เจดีย์จำนวนมากในเมืองพุกามเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาที่ผนวกกับความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาของคนพม่าในสมัยนั้น ส่วนการสร้างบุญกุศลที่สะท้อนจากสำนวนไทย เป็นการสร้างบุญโดยการ “ขนทรายเข้าวัด” ถือเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ประเพณีนี้ไม่ปรากฏในสำนวนพม่าเพราะสังคมพม่ามีธรรมเนียมการถวายเป็นอภินิหารเข้าเขตวัดหรือเจดีย์ นอกจากนี้ คนไทยยังนิยมเข้าวัดฟังเทศน์และรักษาศีลอีกด้วย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า แม้คนพม่าและคนไทยจะมีวิธีการสร้างบุญกุศลที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อของคนแต่ละสังคม แต่สิ่งหนึ่งที่มีความแน่นอนและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมทั้งสองก็คือ “พระพุทธศาสนา” ข้อปฏิบัติทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนพม่าและคนไทยว่า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้ยังรากลึกลงไป ในจิตใจของคนทั้ง 2 ชนชาติ และความเชื่อเหล่านี้จะถูกสืบทอดต่อไปให้ชนรุ่นหลังด้วยคำสอนที่แฝงไว้ในสำนวน

5.2.3.3 ความเชื่ออื่นๆ

นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติและความเชื่อทางพุทธศาสนาแล้ว ผู้วิจัยยังเห็นว่าทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยยังมีความเชื่ออื่นๆ ที่ไม่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติและความเชื่อทางพุทธศาสนาได้ ผู้วิจัยจึงขอกกล่าวถึงความเชื่อเหล่านี้พร้อมกับอธิบายพอสังเขป ดังนี้

นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติและความเชื่อทางพุทธศาสนาแล้ว สำนักพม่ายังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องวันที่ควรหรือไม่ควรสระผม, วันที่ควรหรือไม่ควรอาบน้ำ, วันที่ไม่ควรตัดผม, คำพูดที่ไม่ควรพูด ตลอดจนความเชื่อเรื่องธาตุและดาวประจำวันที่สามารถรักษาคนที่มิธาตุและดาวประจำวันเหมือนกันได้ สำนักที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องวันที่ควรหรือไม่ควรสระผม คือ สำนัก ကရင်သားဓူး ၊ ခေါင်းမလေးနုင့် ၊ နိုးဝဉ်ဝိုး ပြီးအောင်လေး /kə-yin-ea mwe gaun mə-hse-hnîn ʔo-si ti byi ʔaun hse/ ชาวกะเหรี่ยงคลอด ไม่ให้สระผม ให้ดี กลองยาวแล้วจึงสระ สำนักนี้เป็นสำนักที่มีลักษณะเป็นคำรหัสจึงมีความหมายไม่ตรงตามตัวอักษร ความหมายของสำนักนี้กล่าวถึงวันที่ไม่ควรสระผม คือ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ และวันพฤหัสบดี ส่วนวันที่ควรสระผม คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันเสาร์ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวพม่าเชื่อว่าร่างกายของคนเราเป็นธาตุไฟจึงมีความร้อนอยู่ในร่างกาย หากถูกความเย็นมากๆ จะทำให้ไม่สบายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณศีรษะซึ่งเป็นจุดสำคัญของร่างกาย ดังนั้นใน 1 สัปดาห์ ชาวพม่าจึงกำหนดให้สระผมเพียง 3 วันเท่านั้น Mr. Nyan Lin (မောင်ညွန့်လင်း /màun-ñàn-lin/, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2558) กล่าวว่า “บางครั้งหากชาวพม่าคนใดมีอาการตัวร้อนหรือมีไข้ พ่อแม่อาจห้ามลูกไม่ให้สระผมทั้งสัปดาห์ เมื่อหายป่วยแล้วจึงสามารถสระผมได้” นอกจากนี้ วิจารณ์ธรรม และอรนุช นิยมธรรม (2551: 204) ยังกล่าวถึงความเชื่อเรื่องการสระผมอีกด้วยว่า “ในการสระผมนั้น ชาวพม่ากำหนดไว้ว่าควรสระในเวลาสาย บ่าย หรือในเวลาที่มีแดด และห้ามสระในเวลาพลบค่ำหรือกลางคืน หรือเวลาที่เพิ่งโดนแดดกลับมา เพราะจะทำให้ไม่สบายได้ง่าย”

ความเชื่อด้านต่อมาที่สะท้อนจากสำนักพม่า คือ ความเชื่อเรื่องวันที่ควรหรือไม่ควรอาบน้ำ สำนักพม่ากล่าวว่า ငိုသားရွှေတောင် ဇေန်ဇေန် ၊ အောင်ဝံပြိုး ဇေန်ဇေန် /ŋá-ea shwè-tàun yè kò shàun ʔaun-sàn-phyo yè-cho yé/ ถูกชายข้ามหัวดำ (ชื่อคน) หลีกเลียงน้ำ อ่าวสั้น โปย (ชื่อคน) วันอาบน้ำ หมายถึง เมื่อพ้นจากไข้ วันที่ไม่ควรอาบน้ำ คือ วันจันทร์ วันศุกร์ วันพุธ และวันเสาร์ วันที่ควรอาบน้ำ คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี สำนักนี้เป็นสำนักที่มีลักษณะเป็นคำรหัสเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาที่ความหมายแล้วปรากฏว่า เป็นความหมายที่เกี่ยวกับข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพราะการกำหนดวันที่ควรหรือไม่ควรอาบน้ำก็มีจุดประสงค์เช่นเดียวกับการกำหนดวันที่ควรหรือไม่ควรสระผม คือ ต้องการป้องกันไม่ให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นกับลูกหลาน นอกจากนี้ สำนักพม่ายังกล่าวอีกด้วยว่า ဇေန်ဇေန် သေသည့် မသသ ဂိုသည့် ၊ ဇေန်ဇေန် သေသည့်မသ မဂို /yè-cho ywé è è í mǎ-è à shí èi yè-mǎ-cho ywé è è í mǎ-è à mǎ-shí/ หากอาบน้ำผิด อาจถึงตายได้ หากไม่อาบน้ำ ไม่ถึงตาย หมายถึง ไม่ควรอาบน้ำขณะที่ป่วย

ความเชื่อด้านต่อมา คือ วันที่ไม่ควรตัดผม ดังปรากฏในสำนวน မွေးနေ့သော ကြာ၊ ဝနုလ်၊ ကေသသ်ဗြဝ်၊ မြုအဝ် /mwe-né eâu?-cà tē-nin-là kè-eà hsà phá? mē-pyú-7á?/ วันเกิด วันศุกร์ วันจันทร์ ไม่ควรตัดผม หมายถึง ควรหลีกเลี่ยงการโกนหัวและการตัดผมในวันเกิดของตนเอง วันศุกร์ และวันจันทร์ เพราะจะทำให้เป็นโรคได้ง่าย อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ (2553: 80-81) ได้กล่าวถึงสำนวนนี้ไว้ว่า “ถ้าตัดผมหรือโกนหัวในวันดังกล่าวเชื่อว่าจะไม่สบาย ต้องหลีกเลี่ยงวันที่มีสัญลักษณ์เป็นสัตว์คือหนูตะเภาซึ่งก็คือวันศุกร์ และวันที่มีสัญลักษณ์เป็นเสือคือวันจันทร์ ส่วนวันอื่นๆ สามารถตัดผมหรือโกนหัวได้ ได้แก่ วันอาทิตย์สัญลักษณ์คือครุฑ วันอังคารสัญลักษณ์คือสิงห์ วันพุธ(เช้า)สัญลักษณ์คือช้าง วันพุธ(บ่าย)สัญลักษณ์คือราหู วันพฤหัสบดีสัญลักษณ์คือหนู และวันเสาร์สัญลักษณ์คือพญานาค”

ความเชื่ออีกประการหนึ่งที่ปรากฏในสำนวนพม่า คือ ความเชื่อเรื่องคำพูด เพราะชาวพม่าเชื่อว่า หากพูดจาเป็นลบไม่ดีหรือกล่าวถึงเหตุการณ์ไม่ดีบ่อยๆ ก็สามารถทำให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจริงได้ ผู้ใหญ่หรือคนเฒ่าคนแก่จึงมักเตือนลูกหลานเป็นสำนวนว่า ဝဘေးဂေါ် ဝဘေးဂေါ် /zə-ga nâu? tē-ya pà/ คำพูดภายหลัง ใ้ความหมาย หมายถึง ห้ามพูดอะไรที่ไม่ดี เพราะอาจเกิดขึ้นจริงในภายหลังได้

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบความเชื่อเรื่องธาตุหรือดวงดาวประจำวันของคน (ဝတ်နုဒုံနုံ /dà? hnín nân/) โดยชาวพม่าเชื่อว่า คนที่มีธาตุหรือดวงดาวประจำวันเหมือนกันจะสามารถช่วยเหลือกันได้หากมีปัญหาหรือเหตุการณ์คับขัน ในขณะเดียวกันก็สามารถทำร้ายกันได้ง่ายกว่าคนที่มีธาตุต่างกัน ดังปรากฏในสำนวน ဝတ်ဝုနုဝု ဝေးကိုယု၊ နုံဝုသတ်ဝ အသေရ /dà?-tù nân-tù hse kò yù nân-tù eá? ká 7ə-eè yá/ ธาตุเหมือนกันดาวประจำวันเหมือนกัน เป็นยารักษาดาวประจำวันเหมือนกันฆ่า(แก้)ใจได้ เอาชนะได้ หนังสือ မြန်မာ့ဝိညာဏ် /myàn-mà hsò-yo sē-ka/ ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996: 298) ได้อธิบายความหมายของธาตุหรือดวงดาวประจำวัน* ไว้ว่า “ดวงอาทิตย์และดาวเสาร์ซึ่งเป็นธาตุไฟก็ดี ดวงจันทร์และดาวพฤหัสบดีซึ่งเป็นธาตุดินก็ดี ดาวอังคารและดาวราหูซึ่งเป็นธาตุลมก็ดี ดาวพุธและดาวศุกร์ซึ่งเป็นธาตุน้ำก็ดี ล้วนมีธาตุที่เหมือนกันจึงสามารถคบเป็นมิตรกันได้”

ส่วนความเชื่ออื่นๆ ที่ปรากฏในสำนวนไทย เป็นความเชื่อเกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านเวทมนตร์คาถาหรือไสยศาสตร์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1276) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ไสย, ไสย-” ไว้ว่า “น. ลัทธินั่นเนื่องด้วยเวทมนตร์คาถาซึ่งเชื่อว่าได้มา

*ในที่นี้ดาวประจำวันของคนที่เกิดธาตุไฟ คือ วันอาทิตย์และวันเสาร์, คนที่เกิดธาตุดิน คือ วันจันทร์และวันพฤหัสบดี, คนที่เกิดธาตุลม คือ วันอังคารและวันพุธภาคบ่าย (วันราหู), คนที่เกิดธาตุน้ำ คือ วันพุธภาคเช้าและวันศุกร์

จากพราหมณ์” ส่วนคำว่า “ไสยเวท, ไสยศาสตร์” หมายถึง “น. ตำราทางไสย, วิชาทางไสย” ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถานี้อยู่คู่กับคนไทยมานาน ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมไทยบางเรื่อง เช่น ลิลิตพระลอ, ขุนช้างขุนแผน ฯลฯ ซึ่งได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาไว้ในเนื้อเรื่อง ส่วนคนไทยก็ปรากฏความเชื่อทางไสยศาสตร์เช่นเดียวกัน คือ ส่วน “ร้อนวิชา” หมายถึง เกิดความร่ำร้อนเนื่องจากคาถาอาคมจนอยู่ไม่เป็นปกติ, ร่ำร้อนอยากจะแสดงวิชาความรู้พิเศษหรือคาถาอาคมจนผิดปรกติวิสัย และส่วน “ลมเพลมพัด” หมายถึง อาการที่เจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุ มักเข้าใจกันว่าถูกกระทำ

ตารางที่ 88 ส่วนพม่ากับส่วนไทยที่สะท้อนความเชื่ออื่นๆ

ส่วนพม่า	ส่วนไทย
<p>ကရင်သားမွေး ၊ ခေါင်းမဆေးနှင့် ၊ အိုးဝဉ်ဝါး ဦးအောင်ဆေး /kə-yin-ea mwe gaun mə-hse-hnín ʔo-si ti byi ʔaun hse/ ชาวกะเหรี่ยงตลอด ไม่ให้สระผม ให้ตัดลงยาว แล้วจึงสระ หมายถึง วันที่ไม่ควรสระผม คือ วันจันทร์ วัน พุธ วันศุกร์ และวันพฤหัสบดี วันที่ควรสระผม คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวันเสาร์</p> <p>ငါ့သားရွှေတောင် ရေကိုရောင် ၊ အောင်စံဦး ရေခိုးရင် /ŋá-əa shwè-tàun yè kò shàun ʔaun-sàn-phyo yè-cho yéʔ/ ลูกชายข้าชหว่ต่าว(ชื่อคน) หลีกเลี้ยงน้ำ อ่าวสัน โพบ(ชื่อคน) วันอาบน้ำ หมายถึง เมื่อพ้นจากไข้ วันที่ไม่ควรอาบน้ำ คือ วันจันทร์ วันศุกร์ วันพุธ และวันเสาร์ วันที่ควร อาบน้ำ คือ วันอาทิตย์ วันอังคาร และวัน พฤหัสบดี</p>	<p>ร้อนวิชา หมายถึง เกิดความร่ำร้อนเนื่องจากคาถาอาคม จนอยู่ไม่เป็นปกติ, ร่ำร้อนอยากจะแสดงวิชา ความรู้พิเศษ หรือคาถาอาคมจนผิดปรกติวิสัย ลมเพลมพัด หมายถึง อาการที่เจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุ มัก เข้าใจกันว่าถูกกระทำ</p>

ตารางที่ 88 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนความเชื่ออื่นๆ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ရေချိုး၍ သေသည့်မသာသာ ရှိသည့် ၊ ရေမချိုး၍ သေသည့်မသာ မရှိ</p> <p>/yè-cho ywé èè éí mǝ-ǝà ǝà shí èi yè-mǝ-cho ywé èè éí mǝ-ǝà mǝ-shí/</p> <p>หากอาบน้ำผิด อาจถึงตายได้ หากไม่อาบน้ำไม่ถึงตาย</p> <p>หมายถึง ไม่ควรอาบน้ำขณะที่ย่ำ</p> <p>မွေးနေ့သောကြာ ၊ တနင်္လာ ၊ ကေသာမိဗြတ် ၊ မပြုအပ်</p> <p>/mwe-né ǝáú?-cà tǝ-nin-là kè-ǝà hsà phá? mǝ-pyú-7á?/</p> <p>วันเกิด วันศุกร์ วันจันทร์ ไม่ควรตัดผม</p> <p>หมายถึง ควรหลีกเลี่ยงการ โกนหัวและการตัดผมในวันเกิดของตนเอง วันศุกร์ และวันจันทร์ เพราะจะทำให้เป็นโรคได้ง่าย</p> <p>စကားနောက် တရားပါ</p> <p>/zǝ-ga nǝú? tǝ-ya pá/</p> <p>คำพูดภายหลัง ใส่ความหมาย</p> <p>หมายถึง ห้ามพูดอะไรที่ไม่ดี เพราะอาจเกิดขึ้นจริงในภายหลังได้</p> <p>ဓာတ်တူနဲ့တူ ခေးကိုယူ ၊ နဲ့တူသတ်က အသေရ</p> <p>/dá?-tù nǝn-tù hse kò yù nǝn-tù ǝá? ká 7ǝ-ǝè yá/</p> <p>ธาตุเหมือนกันดาวประจำวันเหมือนกัน เป็นยารักษา ดาวประจำวันเหมือนกันฆ่า(แก้)ใจ)ได้</p> <p>เอาชนะได้</p> <p>หมายถึง ธาตุเหมือนกัน ดวงดาวประจำวันเหมือนกัน สามารถช่วยเหลือแก้ใจกันได้</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่ออื่นๆ ที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในหัวข้อนี้เป็นความเชื่อที่ไม่ได้เกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติและความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังนั้นความเชื่อที่ปรากฏในสำนวนพม่าและสำนวนไทยในหัวข้อนี้จึงเป็นความเชื่อเฉพาะของคนแต่ละสังคม ความเชื่อที่ปรากฏจากสำนวนพม่าและสำนวนไทยจึงมีความแตกต่างกัน โดยความเชื่อที่ปรากฏในสำนวนพม่ามี ความเชื่อเรื่องวันที่ควรหรือไม่ควรสระผม วันที่ควรหรือไม่ควรอาบน้ำ วันที่ไม่ควรตัดผม คำพูดที่ไม่ควรพูด และความเชื่อเรื่องธาตุและดาวประจำวันที่สามารถรักษาคนที่มิธาตุและดาวประจำวันเหมือนกันได้ ส่วนความเชื่อที่ปรากฏจากสำนวนไทยเป็นความเชื่อที่มาจากศาสตร์แขนงหนึ่ง ถือว่าเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเวทมนตร์คาถา คือ “ไสยศาสตร์” ซึ่งปรากฏเพียง 2 สำนวนเท่านั้น คือ สำนวน “รื้อนวิชา” และสำนวน “ลมเพลมพัด”

5.2.4 ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ที่ปรากฏจากสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ศิลปะที่ปรากฏในสำนวนพม่าเป็นการกล่าวถึงช่างสิบหมู่ของพม่า (ဝန်းဆယ်ဇိုး /pan-hsè-myo/) และการสักกลาย (ဆေးမင်ကြောင်ထိုး /hse-hmin-caun-tho/) โดยงานช่างสิบหมู่ถือเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ชาวพม่าให้ความสนใจและยกย่องผู้ที่ประกอบอาชีพเหล่านี้มาก เพราะงานช่างสิบหมู่เป็นงานที่สามารถสะท้อนให้เห็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชาวพม่า บางครั้งศิลปะของช่างสิบหมู่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และประเพณีของชาวพม่าที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ทำให้ชาวพม่าเกิดความภาคภูมิใจในชาติของตนเอง สำนวนที่สะท้อนให้เห็นการยกย่องช่างสิบหมู่ของชาวพม่า คือ สำนวน ဘုရားမဝင် ၊ နတ်မဝင် ၊ လူထွင်ဆယ်ဇိုးဝင်း /pə-ya mə-tin ná? mə-win lù dwin hsè pwín pan/ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายพระ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายนัต สิบดอกไม้บาน หมายถึง คำว่า ဝန်းဆယ်ဇိုး /pan-hsè-myo/ ไม่ได้หมายถึง ดอกไม้ 10 ชนิด แต่ในสำนวนนี้มีความหมายว่า ช่างสิบหมู่ของพม่า (ဝန်းဆယ်ဇိုး /pan-hsè-myo/) เป็นช่างที่มีความรู้ด้านหัตถศิลป์และศิลปะชั้นสูงของพม่า นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่กล่าวถึงช่างฝีมือว่าต้องสั่งสมประสบการณ์และมีความชำนาญในการทำงานช่างแต่ละชนิดเป็นอย่างมาก คือ สำนวน ရှေ့နေ ပျံ့ဝေ ၊ ဘေး အိုဝေ /shé nè pyò sè əə-ma ʔò sè/ ทนายความ ขอให้หนุ่ม ช่างฝีมือ ขอให้แก่ เพราะหากช่างไม่มีความชำนาญและประสบการณ์ที่สูงมากพอแล้ว งานที่ได้จะไม่ประณีตงดงาม สำนวนพม่ากล่าวถึงช่างวาดภาพที่มีความชำนาญมากกว่า ဆေးဝတ်ကျရာ အရုပ်ဝင် /hse sé?-cá-yà ʔə-yóu? thin/ หยาดสีตก ปรากฏภาพ หมายถึง ช่างวาดภาพที่มีความชำนาญ เพียงสีตกลงไปก็สามารถสร้างสรรค์ให้เป็นภาพวาดได้

ศิลปะอีกแขนงที่พบจากสำนวนพม่า คือ ศิลปะการสักรายหรือการสักยันต์ ดังจะเห็นได้จากสำนวน အိမ်ထောင်မှ ဘုရားတည် ၊ ဆေးမင်္ဂလာတိုဝ်းဝိုး /ʔèin-dàun-hmú phə-ya te hse-hmin-yè sòuʔ-tho/ การแต่งงาน การสร้างเจดีย์ การสักรายสัก และสำนวน အင်းကောင်းလျှင် တစ်ကွက် ၊ ဆေးကောင်းလျှင် တစ်ဝက် /ʔin kaun hlyin tə-kwéʔ hse kaun hlyin tə-séʔ/ ถ้ายันต์ดี หนึ่งดวง ถ้ายาดี หนึ่งหยด จากสำนวนทั้งสองนี้จะเห็นได้ว่า มีการนำศิลปะการสักรายและยันต์มากล่าวเปรียบในสำนวน แสดงให้เห็นว่าในสังคมพม่ายังให้ความสำคัญกับศิลปะแขนงนี้อยู่ นอกจากนี้ สำนวนพม่ายังมีสำนวนที่กล่าวถึงนาฏศิลป์ คือ การแสดงละครและหุ่นกระบอก โดยด้านการแสดงละคร มักจะเป็นการกล่าวถึงผู้แสดงละครว่าต้องแสดงละครให้สมบทบาทและต้องแสดงอย่างเต็มความสามารถ ส่วนการแสดงหุ่นกระบอกนั้นผู้เชิดหุ่นต้องมีเสียงชัดเจนจึงจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่ผู้แสดงต้องการเสนอต่อผู้ชมได้ ดังปรากฏในสำนวน သဏ္ဍာန်လုပ် သရုပ်တူရမည် /ə-dàn lóuʔ ə-yóuʔ tù yá mi/ แสดงรูปสัณฐาน เหมือนสวมบทบาท, ဇာတ်သမားလာလျှင် မှတ်သားရာ ပါရမည် ၊ ဇာတ် သမားပြန်လျှင် မှတ်သားရာ ကျန်ရမည် /záʔ-əə-ma là hlyin hmáʔ-əə-sə-yà pà yá mi záʔ-əə-ma pyin hlyin hmáʔ-əə-sə-yà càn yá mi/ ถ้านักแสดงมา ต้องพกพาสิ่งที่น่าจดจำมา ถ้านักแสดงกลับ ต้องหลงเหลือสิ่งที่น่าจดจำนั้นไว้ และสำนวน လုပ်သမားမှာ အဝင် ၊ ဇာတ်မှာ တန် /yóuʔ-əə hmà ʔə-əàn záʔ hmà hàn/ หุ่นกระบอก/หุ่นเชิด เสียง ละคร ท่วงทำ

เมื่อศึกษาความหมายของสำนวนไทยกลับไม่พบสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับศิลปะดนตรี และนาฏศิลป์ แต่เมื่อพิจารณาสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบในสำนวนพบว่า มีการนำเครื่องดนตรีที่มีในสังคมไทยมาใช้เปรียบเทียบเป็นสำนวนด้วย คือ ปี่ ขลุ่ย ซอ และกลอง ดังปรากฏในสำนวน เป็นปี่เป็นขลุ่ย ลีซอให้ควายฟัง ราไม่ตีไทยปี่ไทยกลอง และสำนวน ไม่มีปี่มีขลุ่ย แสดงให้เห็นว่า คนไทยให้ความสำคัญกับเครื่องดนตรีไทย อีกทั้งยังสามารถนำเครื่องดนตรีเหล่านี้มากล่าวเปรียบเทียบเป็นสำนวนได้อย่างแยบคาย นอกจากเครื่องดนตรีดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีสำนวนที่แสดงให้เห็นมหรสพชนิดหนึ่งที่นิยมเล่นในสังคมไทย คือ “การเชิดหุ่น” ในสำนวน “เป็นหุ่นให้เชิด” ขุนวิจิตรมาตรา (2513: 613) ได้กล่าวถึงที่มาของสำนวนนี้ไว้ว่า “มูลของสำนวนมากจากการเล่นหุ่น เช่น หุ่นใหญ่ หุ่นกระบอก ซึ่งมีคนเชิดตัวหุ่นอยู่เบื้องหลัง จะให้ตัวหุ่นทำท่าอย่างไรก็แล้วแต่คนเชิดทั้งสิ้น” แสดงให้เห็นว่า ทั้งสังคมพม่าและสังคมไทยก็มีการแสดงหุ่นเชิดเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ สำนวนไทยยังมีสำนวน “ดาวรุ่ง” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสำนวนนี้เป็นสำนวนที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ เพราะจากการตรวจสอบการบัญญัติศัพท์พบว่า คำว่า “ดาว” เพิ่งพบการบัญญัติศัพท์ความหมายว่า “เรียกบุคคลที่เด่นในทางใดทางหนึ่ง” ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2531: 301) เป็นการบัญญัติคำเพิ่มเติมจากความหมายเดิม คือ “ดาว” หมายถึง “สิ่งที่เห็น

เป็นดวงมีแสงระยิบระยับในท้องฟ้าเวลามืด นอกจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์” และเป็นที่น่าสังเกตว่า พบการบัญญัติคำว่า “คารา” หมายถึง “เรียกบุคคลที่แสดงนำหรือมีชื่อเสียงในศิลปะการแสดงในทางใดทางหนึ่ง” ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2531: 301) เพิ่มเติมจากการบัญญัติความหมายเดิมว่า “ดาว, ดวงดาว” ด้วยเช่นเดียวกัน ปัจจุบันสำนวน “ดาวรุ่ง” มักถูกนำไปใช้เรียกนักร้องหรือนักแสดงที่กำลังมีชื่อเสียงโด่งดัง

ตารางที่ 89 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဘုရားမတင် ၊ နတ်မဝင် ၊ လူတွင်လူပုဂ္ဂိုလ်း /pə-ya mə-tin ná' mə-win lù dwin hsè pwín pan/ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายพระ ไม่ได้ใช้เพื่อถวายนัต สิบ ดอกไม้บาน หมายถึง คำว่า ပန်းဆယ်မျိုး /pan-hsè-myo/ ไม่ได้หมายถึง ดอกไม้ 10 ชนิด แต่ในสำนวนนี้ มีความหมายว่า ช่างสิบหมู่ของพม่า (ပန်းဆယ်မျိုး /pan-hsè-myo/) เป็นช่างที่มีความรู้ ด้านหัตถศิลป์และศิลปะชั้นสูงของพม่า</p>	<p>เป็นปีเป็นขลุ่ย หมายถึง ถูกกอดกัน, เข้ากันได้ดี สืขอให้ควายฟัง หมายถึง แนะนำคน ใจยอมไม่เกิดประโยชน์ รำไม่ดีโทษปีไทยกลอง หมายถึง ทำไม่ดีหรือทำผิดแล้วไม่ยอมรับ กลับโทษคนอื่น ไม่มีปีมีขลุ่ย หมายถึง ไม่มีเค้า</p>
<p>ရှေ့နေ ပျို့ဝေ ၊ ဘေးမှ ဒုတိယ /shé nè pyò sè eo-ma ʔò sè/ ทนายความ ขอให้หนุ่ม ช่างฝีมือ ขอให้แก่ หมายถึง ทนายความหากอายุน้อย จะมีความ ฉลาดคล่องแคล่วในการว่าคดีความ แต่หากเป็น ช่างฝีมือ ควรมียายุมากจึงจะมีประสบการณ์และ ความชำนาญ</p>	<p>เป็นหุ่นให้เซ็ด หมายถึง อยู่ในฐานะหรือตำแหน่งที่ต้องทำ ตามที่เขาสั่ง ดาวรุ่ง หมายถึง นักร้องหรือนักแสดงที่กำลังมีชื่อเสียง โด่งดัง</p>
<p>ဆေးဝတ်ကျရာ အလုပ်ထင် /hse sé'-cá-yà ʔə-yòu' thin/ หยาดสีตก ปรางก์ภาพ หมายถึง ช่างวาดภาพที่มีความชำนาญ เพียงสีตก ลงไปก็สามารถสร้างสรรค์ให้เป็นภาพวาดได้</p>	

ตารางที่ 89 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အိမ်ထောင်မှ ဘုရားတော် ၊ ဆေးမင်္ဂလာတော်ထိုး /ʔèin-dàun-hmú phə-ya tɛ hse-hmin-yè sòu[?]- tho/ การแต่งงาน การสร้างเจดีย์ การสักระบายสัก หมายถึง ก่อนลงมือทำควรใช้สติพิจารณาให้ดี เพราะบางสิ่งเมื่อทำผิดพลาดไปแล้ว แก้ไขได้ยาก</p> <p>အင်းကောင်းလျှင် တစ်ကွက် ၊ ဆေးကောင်းလျှင် တစ်ဝက် /ʔin kaun hlyin tə-kwé[?] hse kaun hlyin tə-sé[?]/ ถ้าขั้นดีดี หนึ่งดวง ถ้าชาติ หนึ่งหยด หมายถึง ของดีไม่ต้องใช้จำนวนมากก็มี ประสิทธิภาพ</p> <p>သဏ္ဍာန်လုပ် သရုပ်တူရမည် /ə-dàn lòu[?] ə-yóu[?] tú yá mi/ แสดงรูปสัณฐาน เหมือนสวมบทบาท หมายถึง นักแสดง เมื่อทำการแสดงก็ต้องแสดง ให้สมบทบาท</p> <p>အော်သမားလာလျှင် မှတ်သားစရာ ဝါရမည် ၊ အော်သမားပြန်လျှင် မှတ်သားစရာ ကျန်ရမည် /zá[?]-ə-ma là hlyin hmá[?]-ə-sə-yà pà yá mi zá[?]-ə-ma pyin hlyin hmá[?]-ə-sə-yà càn yá mi/ ถ้านักแสดงมา ต้องพกพาสิ่งที่น่าจดจำมา ถ้า นักแสดงกลับ ต้องหลงเหลือสิ่งที่น่าจดจำนั้นไว้ หมายถึง เมื่อนักแสดงมาแสดงละครก็ต้องแสดง ละครอย่างเต็มที่ เพราะเมื่อพวกเขากลับไปแล้ว สิ่งที่หลงเหลืออยู่ในความทรงจำของผู้ชม คือ ความประทับใจ</p>	

ตารางที่ 89 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ယူဝဲးမုာ် အဝဲး ၊ ဇာတ်မုာ် ဟန်</p> <p>/yòu⁷-ee hmà⁷ ၊ zà⁷ hmà⁷ hàn/</p> <p>หุ่นกระบอก/หุ่นเชิด เสียงละคร ท่วงท่า</p> <p>หมายถึง หากเล่นหุ่นกระบอกหรือหุ่นเชิด ผู้เชิดต้องมีเสียงชัดเจน หากเล่นละคร ผู้เล่นต้องมีท่วงท่าที่อ่อนช้อยสง่างาม</p>	

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ที่ปรากฏจากสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ภาพสะท้อนด้านศิลปะที่ปรากฏในสำนวนพม่าเป็นการกล่าวถึงช่างสิบหมู่และการสักรายของพม่า ขณะที่สำนวนไทยไม่พบการกล่าวถึงศิลปะดังกล่าวในสำนวน แม้ว่าประเทศไทยจะมีช่างสิบหมู่และการสักรายเช่นเดียวกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ แต่กลับพบการนำเครื่องดนตรีไทยมาใช้เปรียบเป็นสำนวน เครื่องดนตรีที่พบ ได้แก่ ปี่ ขลุ่ย ซอ และกลอง ส่วนภาพสะท้อนด้านนาฏศิลป์ที่มีความเหมือนกัน คือ “การแสดงหุ่นเชิด” เพราะการแสดงหุ่นเชิดถือเป็นมหรสพประจำชาติของเกือบทุกประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ ภาพสะท้อนด้านนาฏศิลป์ที่พบในสำนวนพม่าส่วนใหญ่จะกล่าวถึงการแสดงละครและการร่ายรำแบบพม่า ขณะที่สำนวนไทยจะเน้นไปที่การนำละครโขนมาเปรียบในสำนวน อีกทั้งยังมีการนำลักษณะท่าทางการแสดงของผู้แสดงละครมาเปรียบเป็นสำนวนด้วย แสดงให้เห็นว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยต่างก็นำเอาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ในสังคมของตนมาเปรียบเป็นสำนวน

5.2.5 ข้อควรประพฤติปฏิบัติและไม่ควรประพฤติปฏิบัติ

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนส่วนใหญ่มีความหมายในเชิงตักเตือนสั่งสอนจึงปรากฏสำนวนที่เป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติและข้อควรหลีกเลี่ยงไม่ให้ประพฤติปฏิบัติ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์สำนวนที่มีความหมายเป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติและไม่ควรประพฤติปฏิบัติของแต่ละสังคมเป็นประเด็นควบคู่กันไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.5.1 ความมานะพยายามและความเกียจคร้าน

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า บรรพบุรุษของคนทั้งสองชนชาติมุ่งเน้นให้ลูกหลานมีความมานะพยายาม อดทนบากบั่น และตั้งใจจริงจนกว่าจะประสบความสำเร็จ สำนวนพม่าที่มีความน่าสนใจ คือ ငြိးဇားက ဘုးဗြဲ /co-za ká phə-ya phyí⁷/ เพียร

พยายาม เป็นพระพุทธรเจ้า และสำนวน ဘဏ္ဍိးဘဏ္ဍိးဝံ နိဗ္ဗာန်ရောက် /əŋ-ni-khàn nêi?-bàn yâu?/ มี
 น้ำอดน้ำทน ถึงนิพพาน เพราะสำนวนทั้งสองนำความเพียรพยายามของพระพุทธรเจ้าในการบรรลุ
 นิพพานมาเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นถึงความวิริยะอุตสาหะอันยิ่งใหญ่แห่งการบำเพ็ญเพียรบารมี
 ของพระพุทธรเจ้า แม้ว่าการบรรลุนิพพานของคนต่างๆ ไปจะกระทำไต่ยากยิ่ง แต่ชาวพม่ามีความเชื่อ
 ว่า ไม่มีสิ่งใดเกินความพยายามของมนุษย์ ฉะนั้น ความเพียรพยายามจึงเป็นสิ่งประเสริฐที่พึงปฏิบัติ
 เพราะจะนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด ในทางตรงข้ามชาวพม่ามองว่าความเกียจคร้านเป็นสิ่งที่น่า
 รังเกียจ เพราะผู้ที่เกียจคร้านย่อมไม่ประสบความสำเร็จ จึงมีสำนวนที่กล่าวเชิงประชดประชันความ
 พยายามของคนเกียจคร้านว่า มักเป็นความพยายามเพียงชั่วครู่เท่านั้น อีกทั้งยังมีสำนวนกล่าวถึง
 ลักษณะของคนเกียจคร้านด้วย ดังสำนวน လူပျင်းလူလ ဝတ်ဝတ် /lù-pyin lôŋ-lá tə-khə-ná/ ความ
 เพียรของคนขี้เกียจ เพียงชั่วครู่ และสำนวน ငဝ်ဘျားပျင်း ငကျာဝင်း ၊ ဝိန်းမပျင်း ခြေဆင်း /yâu?-ca
 pyin co-khin mein-má pyin chə-hsin/ ผู้ชายขี้เกียจ เอนหลัง ผู้หญิงขี้เกียจ เขยียดเท้า

ขณะที่สำนวนไทยมีการกล่าวถึงความเพียรพยายามเช่นเดียวกัน เพราะคนไทย
 มองว่าความพยายามเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จในชีวิต สำนวนไทยที่มีความน่าสนใจ คือ สำนวน
 “เงินครกขึ้นภูเขา” เพราะสำนวนนี้หมายถึงการทำงานที่ยากลำบากอย่างยิ่ง ต้องใช้ความเพียร
 พยายามและความอดทนสูง บางครั้งงานนั้นก็เกินกำลังความสามารถหรือสติปัญญาของผู้ทำ แต่
 หากมีความเพียรพยายามแล้ว แม้งานที่ยากลำบากก็สามารถสำเร็จลุล่วงได้ นอกจากนี้ยังมีสำนวน
 ไทยที่ใช้กล่าวเปรียบกับผู้ที่ไม่มี ความมานะพยายามหรือมีความเกียจคร้าน สำนวนที่ยกมานี้ล้วน
 เป็นสำนวนที่ใช้เพื่อประชดประชันหรือใช้ตำหนิ คือ สำนวน หนักไม่เอา เบาไม่สู้, ใจปลาชิว, นอน
 กินบ้านกินเมือง และสำนวนขี้เกียจสันหลังยาว แสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับความเพียร
 พยายามของคน และตำหนิผู้ที่เกียจคร้านเช่นเดียวกับคนพม่า

ตารางที่ 90 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมานะพยายามและความ
 เกียจคร้าน

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
အချိန်ရှိခိုက် လုံလခိုက် /ʔə-chèin shí khài? lôŋ-lá sâi? ขณะที่มีเวลา ตั้งความพยายาม หมายถึง เมื่อมีเวลาควรทุ่มเทความพยายาม	เงินครกขึ้นภูเขา หมายถึง ทำงานที่ยากลำบากอย่างยิ่ง โดยต้องใช้ ความเพียรพยายามและอดทนอย่างมาก หรือบาง ทีก็เกินกำลังความสามารถหรือสติปัญญาของตน
ကြီးစားက ဘုရားဖြစ် /co-za ká phə-ya phyí?/	

ตารางที่ 90 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมานะพยายามและความ
เกียจคร้าน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>เพียรพยายาม เป็นพระพุทธรเจ้า หมายถึง ถ้ามีความขยันหมั่นเพียร แม้แต่ พระพุทธรเจ้าก็สามารถเป็นได้</p> <p>သဉ်းညဉ်းခံ နိဗ္ဗာန်ရောက် /œ-ni-khàn nêi?-bàn yâu?/ มีน้ำอคน้ำทน ถึงนิพพาน หมายถึง มีความพยายามก็มีความสำเร็จ</p> <p>တမတတ်လျှင် လမ်းမှတ် /sà mœ-tá? hlyìn lan hmà phá?/ ถ้าอ่านหนังสือไม่ออก อ่านที่ถนน หมายถึง ให้มีความพยายาม (สมัยก่อนหาก ไม่ได้เรียนหนังสือ หรืออ่านหนังสือไม่ออก ให้ ไปอ่านป้ายหรือข้อความใดๆ ก็ได้ที่ถนนเห็น หาก อ่านริมถนนคงมีคนผ่านไปมา ผู้รู้หนังสือจะแก้ คำเหล่านั้นให้ หากอ่านออกเสียงผิด)</p> <p>တောင်ကြီး ဝါးအောက် /təun ci phə-wa ʔəu?/ ภูเขาใหญ่ อยู่ใต้เชิงเท้า หมายถึง หากมีความพยายามย่อมมีความสำเร็จ (เปรียบเสมือนภูเขาจะสูงสักเพียงใดก็สามารถ ปีนขึ้นไปได้)</p> <p>လှိုင်းကြီး လှေအောက် /hlain-ci hlàn ʔəu?/ คลื่นใหญ่ อยู่ใต้เรือ หมายถึง ควรมีความมานะพยายาม</p>	<p>บุกน้ำลุยไฟ หมายถึง พยายามฝ่าฟันอันตรายไป</p> <p>บุกป่าฝ่าดง หมายถึง พยายามต่อสู้อุปสรรคต่างๆ</p> <p>หมำมั้นปั่นมือ หมายถึง มุ่งมั่นจะเข้าทำหรือจัดการหรือเข้า ถือเอาให้ได้</p> <p>ก้มหน้าก้มตา หมายถึง ทำโดยไม่มองดูสิ่งอื่น, ทำโดยตั้งใจ</p> <p>หนักไม่เอา เบาไม่สู้ หมายถึง ไม่มีความอดทนที่จะทำงาน</p>

ตารางที่ 90 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมานะพยายามและความ
เกียจคร้าน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အနာမိမိ အသေအသေ /ʔə-nà khàn hmá ʔə-ə̀ sà̀n yá mi/ มีความอดทน ได้ยิ่งกว่าการเสวยสุข หมายถึง ทนลำบากในตอนแรก ต่อไปก็จะสบาย</p>	<p>ใจปลาชิว หมายถึง ใจเสาะ, ใจอดทน, ขอมแพ้ง่าย นอนกินบ้านกินเมือง หมายถึง นอนตื่นสายด้วยความเกียจคร้าน (ใช้เป็นคำประชด)</p>
<p>ကိုယ်ရေးကြံ့ကံ့ သက်လုံကောင်းခဲ /kò ye-còŋ ká ətʔ-lòŋ kaun khe/ ตนประสบ อดทนต่อความทุกข์ยาก หมายถึง เมื่อประสบเหตุร้ายสำคัญใดๆ ให้ใช้ ความรู้ความสามารถและความอดทนในการ แก้ไขดำเนินการ</p>	<p>ใจเกียจคร้าน หมายถึง เรียกคนเกียจคร้านเอาแต่นอน</p>
<p>ကိုယ်ရေးကြံ့ သက်လုံကောင်းမြဲ /kò ye-còŋ ətʔ-lòŋ kaun mye/ ตนประสบ อดทนมั่นคง หมายถึง เมื่อประสบเหตุอันใดให้ใช้ ความสามารถและความอดทนอย่างถึงที่สุด</p>	
<p>တကယ်လုပ်လျှင် အဟုတ်ဖြစ် /tə-kè lóu' hlyin ʔə-hòu' phyí'/ ถ้าตั้งใจทำจริง ก็เป็นจริงได้ หมายถึง ถ้ามีความอดทน ความตั้งใจจริงที่จะทำ อะไรบางอย่าง ย่อมประสบความสำเร็จ</p>	
<p>သွားဖန်များ ခရီးခရောက် /əwa phàn mya khə-yi yâu'/ มุ่งไปไม่ย่อท้อ ถึงจุดหมาย หมายถึง มีวิริยะอุตสาหะยอมทำสำเร็จ</p>	
<p>လူပျင်းလုံလ တစ်ခဏ /lù-pyin lòŋ-lá tət-khə-ná/ /lù-pyin lòŋ-lá tət-khə-ná/</p>	

ตารางที่ 90 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมานะพยายามและความ
เกียจคร้าน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ความเพียรของคนขี้เกียจ เพียงชั่วครู่ หมายถึง คนที่เกียจคร้าน หากมีความเพียร พยายามก็เป็นความพยายามเพียงชั่วขณะ</p> <p>ဝေဘိုကျပုတ်း ငကျာ့ခင်း ၊ ဝိန်းမပုတ်း ခြေခင်း /yâu⁷-ca pyin cw-khin mein-má pyin ché-hsin/ ผู้ชายขี้เกียจ เอนหลัง ผู้หญิงขี้เกียจ เขยียดเท้า หมายถึง ผู้ชายเมื่อขี้เกียจจะนั่งเอนหลัง เพราะ ผู้ชายที่ขยันจะต้องไปทำงาน ไม่พักผ่อนอยู่บ้าน ส่วนผู้หญิงเมื่อขี้เกียจจะนั่งเขยียดเท้า เพราะ ผู้หญิงที่มีความขยันอดทนต้องทำงานบ้าน</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมี
แนวคิดเรื่องความมานะพยายาม จากสำนวนจะเห็นได้ว่า ทั้งคนพม่าและคนไทยกล่าวยกย่องผู้ที่มี
ความมานะพยายามและตำหนิผู้ที่มีความเกียจคร้าน ดังนั้น ความเพียรพยายามจึงเป็นข้อควร
ประพฤติปฏิบัติเพราะจะนำไปสู่ความสำเร็จ ขณะที่ความเกียจคร้านเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง เพราะผู้
ที่เกียจคร้านย่อมไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

5.2.5.2 ความกล้าหาญและความขลาดกลัว

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนพมามุ่งเน้นเรื่องความ
กล้าหาญมากกว่าสำนวนไทย สาเหตุอาจเป็นเพราะคนพม่านั้นถือผู้ที่มีความกล้าหาญว่าเป็นวีรบุรุษ
สามารถกอบกู้ประเทศชาติได้ คนพม่าจึงยกย่องและให้เกียรติผู้ที่มีความกล้าหาญซึ่งถือเป็น
คุณธรรมข้อหนึ่งที่บรรพบุรุษชาวพม่าพยายามปลูกฝังแนวคิดให้ลูกหลาน ทำให้สำนวนพม่ามี
เนื้อหาเกี่ยวกับความกล้าหาญหลายสำนวนด้วยกัน คือ สำนวน ၵုဝေဝ် မေဝ် /ye eò mə-eè/ เมื่อกล้า
หาญ ไม่ตาย, ၵုဝေဝ်မေဝ် ၊ ဝေဝေဝ် cၵုမေး /ye eò mə-eè eè eò ၵုဝေဝ် မေ-လၢ/ เมื่อกล้าหาญ ไม่
ตาย เมื่อตาย ไม่ตกนรก, ဣဝ်လ် လွ် ၊ ၵုဝင်းဗြိတ် /câu⁷ lwe ye min phyí⁷/ กลัว ผิดพลาด กลัว เป็น
กษัตริย์, ဣဝ်လ်လျှင် လာဝ်လွ် ၊ ၵုလျှင် လာဝ်ရ /câu⁷ hlyin lá⁷ lwe ye hlyin lá⁷ yá/ ถ้ากลัว พลาด
ลาก ถ้ากลัว ได้ลาก และสำนวน လုဝ်ရ်လျှင် ဝံရ်လျှင် /lôu⁷ ye hlyin khàn ye yá mi/ ถ้ากล้าทำ ต้อง

กล้ารับ ส่วนสำนวนพม่าที่กล่าวถึงความกลัวนั้นได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ခြောက်တော် ဝန်တင်: /câu? tá? wùn kin/ ขลาดกลัว ไร้ภาระ หมายถึง ผู้ที่หวาดกลัว คิดถึงอันตรายเอาไว้ล่วงหน้า ย่อมห่างไกลจากภัยอันตรายนั้น แสดงให้เห็นว่าคนพม่ายกย่องผู้ที่มีความกล้าหาญและไม่นิยมคนที่มีนิสัยอ่อนแอหรือขี้ขลาด แต่พยายามสั่งสอนลูกหลานให้นำความอ่อนแอหรือความหวาดกลัวที่มีอยู่นั้นมาสร้างเป็นเกราะป้องกันอันตรายตนเองจากภัยภายนอก

ขณะที่สำนวนไทยแม้จะมีสำนวนที่กล่าวถึงความกล้าหาญไม่มากนัก แต่ก็พอแสดงให้เห็นว่า คนไทยยกย่องผู้ที่มีความกล้าหาญเช่นเดียวกับคนพม่า ดังสำนวน “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” และสำนวน “ใจดีสู้เสือ” คือ เมื่อต้องเผชิญกับอันตรายใดๆ ก็ตามต้องมีสติควบคุมจิตใจให้กล้าแกร่งจะทำให้ผ่านพ้นอันตรายนั้นไปได้ สาเหตุที่สำนวนไทยมีสำนวนที่กล่าวถึงความกล้าหาญไม่มากนักอาจเป็นเพราะเมื่อพิจารณาความหมายของสำนวนกลับพบสำนวนที่กล่าวในเชิงตำหนิผู้ที่มีความขลาดกลัวแทน แสดงให้เห็นว่าคนไทยไม่นิยมผู้ที่มีนิสัยขี้ขลาด ไม่สามารถควบคุมสติเมื่อต้องเผชิญกับความกลัวได้ เมื่อมีผู้ใดแสดงกิริยาอาการเช่นนั้น คนไทยมักกล่าวเชิงประชดหรือตำหนิว่กั้วจน “ขี้หัดตกหาย” หรือ “ตีตนก่อนไข้” นอกจากนี้คนไทยยังนำลักษณะอาการเมื่อคนเกิดความตกใจกลัวมาเปรียบเป็นสำนวนด้วย คือ สำนวน “ขนหัวลุก” หมายถึง อาการที่ตกใจหรือกลัวมาก จนรู้สึกคล้ายกับผมตั้งชันขึ้น และสำนวน “หน้าถอดสี”^{*} หมายถึง หน้าเผือดลงเมื่อมีอาการตกใจ กลัว หรือผิดหวัง

ตารางที่ 91 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความกล้าหาญและความขลาดกลัว

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ရဲသော် မသေ /ye ə̀ mə-ə̀/ เมื่อกล้าหาญ ไม่ตาย หมายถึง ผู้ที่มีความกล้าหาญองอาจ แม้ตัวจะ ตายไปแต่ชื่อก็ยังคงอยู่ให้คนรุ่นหลังสรรเสริญ	กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี หมายถึง ในยามคับขันจะมีคนเก่งกล้าสามารถ ช่วยไว้ได้ ใจดีสู้เสือ หมายถึง ทำใจกล้า บังคับจิตใจไม่ให้หวั่นไหว เมื่อเผชิญอันตรายร้ายแรง
ရဲသော် မသေ ၊ သေသော် ငရဲမလား /ye ə̀ mə-ə̀ ə̀ ə̀ ၵə-ye mə-la/ เมื่อกล้าหาญ ไม่ตาย เมื่อตาย ไม่ตกนรก	ขี้หัดตกหาย หมายถึง ไข้เป็นสำนวนประกอบคำ กลัว ว่า

^{*} สำนวน ‘หน้าถอดสี’ มีที่มาจากปลากัด เพราะเมื่อนำปลากัดมากัดกัน หากปลากัดตัวไหนกลัวอีกฝ่ายหนึ่ง สีของตัวปลาจะเปลี่ยนเป็นซีดเผือดลงทันที

ตารางที่ 91 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความกล้าหาญและความขลาดกลัว (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ผู้ที่มีความกล้าหาญองอาจ แม้ตายไป คนก็จะสรรเสริญยกย่อง และเพราะเป็นการตาย ที่ประเสริฐจึงมักได้ไปอยู่ในที่ที่ประเสริฐ เช่นเดียวกัน</p>	<p>กลัวจนซีหุดตหาย หมายถึง ความว่า กลัวมาก ตีตนก่อนไข้ หมายถึง กังวลทุกข์ร้อนหรือหวาดกลัวในเรื่องที่ ยังไม่เกิดขึ้น</p>
<p>လုပ်ရဲလုပ် ခံရဲခံ /lôu' ye hlyin khàn ye yá mi/ ถ้ากล้าทำ ต้องกล้ารับ หมายถึง เมื่อกล้ากระทำก็ต้องกล้ายอมรับผล ของการกระทำนั้น</p>	<p>ชนหัวลูก หมายถึง อาการที่ตกใจหรือกลัวมาก จนรู้สึก คล้ายกับผมตั้งชันขึ้น</p>
<p>ကြောက်လွှဲ ၊ ရဲမင်းဖြစ် /câu' lwe ye min phyí'/ กลัว ผิดพลาด กล้า เป็นกษัตริย์ หมายถึง ถ้ากลัวจะพลาดโอกาส เสียประโยชน์ บางอย่างไป แต่หากมีความเสียสละและความ กล้าหาญก็สามารถเป็นกษัตริย์ได้</p>	<p>หน้าถอดสี หมายถึง หน้าเพื่อลดลงเมื่อมีอาการตกใจ กลัว หรือผิดหวัง</p>
<p>ကြောက်လွှဲ လာဘ်လွှဲ ၊ ရဲလွှဲ လာဘ်ရ /câu' hlyin lá' lwe ye hlyin lá' yá/ ถ้ากลัว พลาดลาภ ถ้ากล้า ได้ลาภ หมายถึง ถ้ากล้าจะได้รับโอกาสและ คุณประโยชน์มากมาย แต่หากกลัวโอกาส เหล่านั้นก็จะหลุดมือไป</p>	
<p>ကြောက်တတ် ဝန်ကင်း /câu' tá' wùn kin/ ขลาดกลัว ไร้ภาระ หมายถึง ผู้ที่หวาดกลัว คิดถึงอันตรายเอาไว้ ล่วงหน้า ย่อมห่างไกลจากภัยอันตรายนั้น</p>	

จากการศึกษาสำนวนไทยและสำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องความกล้าหาญเหมือนกัน แต่สำนวนพม่ามุ่งเน้นเรื่องความกล้าหาญมากกว่าสำนวนไทย เพราะคนพม่ามีแนวคิดเรื่องการยกย่องวีรบุรุษ คนพม่าจึงยกย่องและให้เกียรติผู้ที่มีความกล้าหาญ และไม่นิยมคนที่มีนิสัยอ่อนแอหรือขี้ขลาด แต่พยายามสั่งสอนลูกหลานให้นำความอ่อนแอหรือความหวาดกลัวที่มีอยู่นั้นมาสร้างเป็นเกราะป้องกันตนเองจากภัยภายนอก ส่วนสำนวนไทยที่กล่าวถึงความกล้าหาญมีจำนวนไม่มากนัก สาเหตุเพราะสำนวนไทยส่วนใหญ่มีความหมายในเชิงประชดประชันหรือตำหนิผู้ที่มีความขลาดกลัวเสียมากกว่า จึงพอสรุปได้ว่าคนไทยมีแนวคิดยกย่องผู้ที่มีความกล้าหาญเช่นเดียวกับคนพม่า

5.2.5.3 ความกตัญญูและความอกตัญญู

สำนวนพม่ากล่าวถึงความกตัญญูว่าเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่มีพระคุณ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ หรือผู้ให้ความอุปการะในด้านต่างๆ สำนวนพม่ากล่าวว่า ထိုလူဝတ်စားဗူး သူ့ကျေးဇူး /tə-lôu⁷ sa-phu éú-ce-zu/ เคยกินหนึ่งคำ ขอบคุณเขา หมายถึง ให้รู้จักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ แม้ว่าจะเป็นสิ่งเล็กน้อยก็ควรตอบแทนและไม่ควรลืมบุญคุณของผู้มีพระคุณ ส่วนบุญคุณของพ่อแม่ นั้น คนพม่าเปรียบว่าไม่อาจหาสิ่งใดมาประมาณได้ เปรียบเสมือนความสูงของยอดเขาพระสุเมรุหรือแม้แต่พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนาก็ไม่อาจทดแทนคุณของพระมารดาได้หมดสิ้น ดังสำนวน ဝိသုကျေးဇူး မြင်းမိုဝ်း /mí-bá ce-zu myin-mò ʔu/ บุญคุณของพ่อแม่ สูงเท่ายอดเขาพระสุเมรุ และสำนวน မြတ်စွာဘုရားသော်မှ နို့တစ်လုံးဖိုးသာကျေ /myá⁷-swà-phə-ya ə̀ hmá nó tə-lon pho ə̀ cè/ แม้แต่พระพุทธเจ้า นมเพียงหนึ่งข้างก็มีค่าไม่จบสิ้น ดังนั้น คนพม่าจึงกล่าวตำหนิผู้ที่ไม่รู้จักตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณว่า ကျေးဇူးရှိမှ ကျေးဇူးဝိသုဉ် /ce-zu shí hmá ce-sù⁷-ə̀/ มีบุญคุณ ไม่รู้จักบุญคุณ หมายถึง อกตัญญูหรือเนรคุณ

ส่วนสำนวนไทยมีสำนวนที่กล่าวถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณว่า “ข้าวแดงแกงร้อน” เป็นการกล่าวตักเตือนไม่ให้ลืมบุญคุณของผู้มีพระคุณที่เลี้ยงดูให้ข้าวให้น้ำ สำนวนที่กล่าวถึงผู้อกตัญญูไม่รู้จักทดแทนบุญคุณ มักจะเป็นการกล่าวประชามหรือกล่าวตำหนิ ได้แก่ สำนวนหนักแผ่นดิน, ศิษย์คิดล้างครู, เกลือเป็นหนอน, ไม้เป็นหนอน และกินบนเรือน ขี้บนหลังคา ทั้งนี้ สำนวนที่ปรากฏพอจะสะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยมีแนวคิดเรื่องความกตัญญูและความอกตัญญู คล้ายคลึงกับสังคมพม่า

ตารางที่ 92 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความกตัญญูและความอกตัญญู

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဝတ်လတ်တေးဇူး သူ့ကျေးဇူး /tə-lôu⁷ sa-phu óu-ce-zu/ เคยกินหนึ่งคำ ขอบคุณเขา หมายถึง ให้อภัยจักตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ</p> <p>ဝိသကျေးဇူး မြင်းမိုရ်ဦး /mí-bà ce-zu myin-mò ʔu/ บุญคุณของพ่อแม่ สูงเท่ายอดเขาพระสุเมรุ หมายถึง บุญคุณของพ่อแม่หาที่เปรียบไม่ได้</p> <p>မြတ်စွာဘုရားသော်မှ နို့တစ်လုံးဖိုးသဘော /myá⁷-swà-phə-ya eò hmá nó tə-loŋ pho əà cè/ แม้แต่พระพุทธเจ้า นมเพียงหนึ่งข้างก็มีค่า ไม่จบสิ้น หมายถึง พระคุณของแม่ยิ่งใหญ่</p> <p>ကျေးဝံ့ကျေးလှည့် ၊ မွေးဝံ့မွေးလှည့် /cwe-dôŋ-cwe-hlé mwe-dôŋ-mwe-hlé/ เลี้ยงดูตอบแทนเลี้ยงดูกลับ ชุบเลี้ยงดูชุบเลี้ยงกลับ หมายถึง พ่อแม่เลี้ยงดูอุปถัมภ์ดูแลอย่างไร เมื่อท่าน แก่ตัวลง บรรดาลูกหลานก็ต้องดูแลปรนนิบัติ ท่านเพื่อตอบแทนบุญคุณ</p> <p>ကျေးဇူးရှိမှ ကျေးစွပ်သည် /ce-zu shí hmá ce-sù⁷-əi/ มีบุญคุณ ไม่รู้จักบุญคุณ หมายถึง คนบางคนไม่รู้จักตอบแทนบุญคุณของ ผู้ที่เคยมีพระคุณหรือผู้ที่เคยทำประโยชน์ให้แก่ ตน</p>	<p>ข้าวแดงแกงร้อน หมายถึง บุญคุณ</p> <p>หนักแผ่นดิน หมายถึง ไม่รู้คุณค่าของแผ่นดินที่อาศัย, ทยศต่อ บ้านเมืองของตน, เสนียดสั่งคม</p> <p>ศิษย์คิดล้างครู หมายถึง ศิษย์เนรคุณที่มุ่งคิดจะทำลายล้าง ครูบาอาจารย์</p> <p>เกลือเป็นหนอน, ใต้เป็นหนอน หมายถึง ญาติมิตร สามิภรรยา บุตรีธิดา เพื่อนร่วมงาน หรือคนในบ้าน คิดคดทรยศ</p> <p>กินบนเรือน จีบบนหลังคา หมายถึง เนรคุณ</p>

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า สำนวนของคนทั้ง 2 ชนชาติกล่าวถึงคุณธรรมด้านความกตัญญูไว้ สาเหตุเนื่องมาจากทั้งสังคมพม่าและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์และระบบอาวุโส คนพม่าและคนไทยจึงมีความนอบน้อมและให้ความสำคัญกับเรื่องความกตัญญูรู้คุณเป็นอย่างมาก ผู้ที่ไม่มีคุณธรรมในข้อนี้มักถูกกล่าวประณามและไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม

5.2.5.4 ความซื่อสัตย์และความคดโกง

คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์นั้นเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่คนทั้ง 2 ชนชาติให้ความสำคัญ จากการศึกษานวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนพม่าได้กล่าวถึงคุณธรรมข้อนี้ไว้อย่างตรงไปตรงมา คือ ဂိုးဂိုးဝူငို (ဂိုးဝူငိုဝူငို /yo-yo cim myin-myin can/ ประพุดตัวอย่างซื่อสัตย์คิดอย่างสูงส่ง แต่ที่น่าสนใจคือ คนพม่าได้นำคุณธรรมข้อนี้มาเปรียบเป็นสำนวนใช้เตือนสติลูกหลานให้มีความระมัดระวังเกี่ยวกับการประพุดตนอย่างซื่อสัตย์ว่าไม่ควรซื่อสัตย์จนเกินไปจนดูเชื่อหรือเขลาไม่ทันคน สำนวนพม่าจึงกล่าวว่า ဂိုးလုးဝူဝူဝူ /yo lun dó ʔá/ ซื่อตรงเกินไป (กลายเป็น) ที่ม หมายถึง คนที่มีความซื่อตรงเกินไปยอมไม่ดี นอกจากนี้ คนพม่ายังตักเตือนลูกหลานว่าแม้ความซื่อสัตย์จะเป็นข้อควรพึงปฏิบัติก็ตาม แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงก็ไม่ควรไว้วางใจใครง่ายๆ เพราะแม้คนที่เราคิดว่าเขาซื่อสัตย์, ซื่อตรง หรือคนใกล้ชิดที่เราไว้วางใจมากก็อาจระบัดสัตย์ได้ ดังนั้นจึงมีสำนวนพม่ากล่าวว่า လူဂိုးဆိုတာ ဘဝဂိုးမုာ်မုာ်ဂိုး /lù-yo hsò-dà ein-jain hmà eà shí/ คนซื่อสัตย์ มีเพียงที่สุสาน/ป่าช้า หมายถึง ในโลกนี้ไม่มีคนที่ซื่อสัตย์สุจริตจริงๆ ทั้งนี้ สำนวนพม่าไม่มีสำนวนใดที่มีความหมายถึงความคดโกงอย่างตรงไปตรงมา

ขณะที่สำนวนไทยก็มีสำนวนที่ใช้เตือนสติลูกหลานให้มีความระมัดระวังเกี่ยวกับการประพุดตนอย่างซื่อสัตย์ว่าไม่ควรซื่อสัตย์จนเกินไปเช่นเดียวกับสำนวนพม่า คือสำนวน “เถรตรง” หมายถึง ซื่อหรือตรงจนเกินไปจนไม่มีไหวพริบ สาเหตุที่กล่าวเช่นนี้อาจเป็นเพราะบรรพบุรุษเกรงว่า ลูกหลานอาจไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของคนเจ้าเล่ห์ทำให้เสียผลประโยชน์หรือได้รับความเดือดร้อนได้ ความซื่อสัตย์จึงเปรียบเหมือนดาบสองคมที่มีทั้งผลดีและผลเสีย ต้องมีอย่างพอดี คือ ไม่ซื่อจนเขลาไม่ทันคน นอกจากนี้ สำนวนไทยยังกล่าวถึงความคดโกงไว้หลายสำนวนด้วยกัน ได้แก่ สำนวนลั้มมวย, หน้าซื่อใจคด, ย้อมแมวขาย, ตบตา, นกต่อ สำนวนเหล่านี้ล้วนนำไปใช้ตำหนิแก่ผู้ที่ประพุดปฏิบัติตนโดยไร้ความซื่อสัตย์ คือ ไม่ซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน การคดโกงจึงเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 93 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์และความคดโกง

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ရိုးရိုးကျင့် ၊ မြင့်မြင့်ကြံ /yo-yo cín myín-myín càn/ ประพฤติอย่างซื่อสัตย์ คิดอย่างสูงส่ง หมายถึง ผู้ที่มีความประพฤติที่ซื่อสัตย์ มีความคิดที่สูงส่ง ย่อมมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง</p>	<p>เถรตรง หมายถึง ซื่อหรือตรงจนเกินไป, 'ไม่มี'ไหวพริบ, ไม่รู้จักผ่อนผันสั้นยาว, 'ไม่รู้'จักผ่อนหนักผ่อนเบา</p>
<p>ရိုးလွန်းဝေဘုဒ /yo lun dó ʔá/ ชื่อตรงเกินไป(กลายเป็น)ทิ่ม หมายถึง คนที่มีความซื่อตรงเกินไปยอมไม่ได้</p>	<p>ลั้มมวย หมายถึง สมยอมหรือทำให้สมยอมกันในทางที่ ไม่สุจริต</p>
<p>လူရိုးဆိုတာ သူ့ရိုးမှသာရရှိ /lù-yo hsò-dà ɔin-jain hmà ɔà shí/ คนซื่อสัตย์ มีเพียงที่สุสาน/ป่าช้า หมายถึง ในโลกนี้ไม่มีคนที่ซื่อสัตย์สุจริตจริงๆ</p>	<p>หน้าชื่อใจคด หมายถึง มีลีลาที่น่าดูซื่อๆ แต่มีนิสัยคดโกง</p>
	<p>ข้อมแมวขาย หมายถึง ตกแต่งคนหรือสิ่งของที่ไม่ดีหรือมีค่าน้อยโดยมีเจตนาจะหลอกลวงให้ผู้อื่นเชื่อว่าดี</p>
	<p>ตบตา หมายถึง หลอกหรือลวงให้เข้าใจผิด</p>
	<p>นกดอ หมายถึง คนที่ทำหน้าที่ติดต่อหรือชักจูงหลอกล่อคนอื่นให้หลงเชื่อ (ใช้ในทางไม่ดี)</p>

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ว่าเป็นข้อควรปฏิบัติเหมือนกัน คนพม่าและคนไทยได้นำคุณธรรมข้อนี้มาเปรียบเป็นสำนวนใช้เตือนสติลูกหลานให้มีความระมัดระวังเกี่ยวกับการประพฤติตนอย่างซื่อสัตย์ว่า 'ไม่ควรซื่อสัตย์จนเกินไปจนเชื่อหรือเชื่อใจไม่ทันคน เพราะอาจทำให้ตนเองเดือดร้อนในภายหลังได้' คุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์นี้จึงเป็นข้อควรปฏิบัติแต่ผู้ปฏิบัติต้องใช้สติพิจารณาให้รอบคอบ ส่วนการคดโกงถือเป็นข้อควรหลีกเลี่ยง เพราะนอกจากจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองแล้วยังสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นด้วย

5.2.5.5 การมีสติและความประมาท

การมีสติรู้คิดคือความไม่ประมาท มีความรอบคอบ และดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ส่วนความประมาทคือพฤติกรรมที่ตรงข้ามกัน ผู้ที่ดำเนินชีวิตโดยความประมาทมักจะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้อื่น ดังนั้น บรรพบุรุษจึงสร้างสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีสติและความประมาทไว้ใช้เพื่อตักเตือนสั่งสอนลูกหลานให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยต่างกล่าวถึงการมีสติรู้คิด พิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ นั่นคือการวางตนอยู่ในความไม่ประมาท สำนวนพม่ากล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่า ဘဝိဆို ဝိသည့်မရှိ/ဝေ-ဝေိ hsò pò èi mə-shí/ คำว่าสติ ไม่มีมากไป หมายถึง ควรจะมีสติทุกขณะ ส่วนสำนวนไทยกล่าวว่า “กำแพงมีหู ประตุมิตา” หมายถึง การพูดหรือทำอะไรต้องระมัดระวัง และ “ดูตาม้าตาเรือ” หมายถึง ให้มีความรอบคอบระมัดระวัง

ตารางที่ 94 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการมีสติและความประมาท

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ဘဝိဆို ဝိသည့်မရှိ /ဝေ-ဝေိ hsò pò èi mə-shí/ คำว่าสติ ไม่มีมากไป หมายถึง ควรจะมีสติทุกขณะ	กำแพงมีหู ประตุมิตา หมายถึง การพูดหรือทำอะไรต้องระมัดระวัง ดูตาม้าตาเรือ หมายถึง มีความรอบคอบระมัดระวัง (มักใช้ใน ความปฏิเสธ)
တိမ်မေဝာင်န့ဉ် နုတ် ၊ လွင်မေဝာင်န့ဉ် ဝက် /tèin mə-yàun hnín né? lwè mə-yàun hnín khé?/ ทำทางเหมือนตื่น(กลับ)ลึก ทำทางเหมือนงาย (กลับ)ยาก หมายถึง ให้มีความระมัดระวังและเตรียมพร้อม อยู่เสมอ	ไม่ดูตาม้าตาเรือ หมายถึง ไม่พิจารณาให้รอบคอบ กว่าถั่วจะสุกงาก็ไหม้ หมายถึง การทำอะไรสองอย่างพร้อมกันโดยไม่ รอบคอบหรือซัดซ้ำ อาจเกิดความเสียหายได้
ထာဝာပိန်ကြဉ် /thá əwa pyàn cí/ ลูกไปหันกลับไปดู หมายถึง ต้องมีความรอบคอบ	สู้มสี่สู้มห้า หมายถึง ซุ่มซำม, ไม่ระมัดระวังให้ดี, ไม่ดูให้ดี

ตารางที่ 94 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องกรรมมีสติและความประมาท (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>တြေးပေးလျှင်ဆုံး ၊ တောင်းလျှင်မှန်း /cwe pe hlyin hson taun hlyin mon/ ถ้าให้หนักก็ สูญเสียน ถ้าขอกก็โดนเกลียด หมายถึง หากให้ผู้อื่นยืมเงินต้องคิดให้รอบคอบ</p> <p>ဝံတားအို မှောင်ကို မလျှောက်နှင့် ၊ စကားဆို တောင်လို မမောက်နှင့် /də-da ʔò hmàun kò mə-shâu? hnîn zə-ga- hsò tàun lò mə-mâu? hnîn/ สะพานเก่า เวลามืด อย่าเดิน คำพูดคำจา อย่าโอหังเท่าภูเขา หมายถึง จะทำอะไรให้ระมัดระวังตัวไว้ก่อน</p> <p>နတ်ကြောင့်သေ ၊ လက်ကြောင့်ကြေ /hnôu? câun èè lé? câun cè/ ตายเพราะปาก ช่อยับเพราะมือ หมายถึง จะทำการศึกษาสิ่งใดกรรมมีสติ ระมัดระวังตัว อยู่เสมอ</p> <p>လှေအဆင်း ၊ မြင်းအတော် /hlè ʔə-hsin myin ʔə-té?/ การลงเรือ การขึ้นม้า หมายถึง ควรมีสติระมัดระวัง</p> <p>အစားမတော် တစ်လှော် ၊ အသွားမတော် တစ်လှမ်း /ʔə-sa mə-tə tə-lôn? ʔə-əwa mə-tə tə-hlan/ กินไม่พอเหมาะหนึ่งคำ เดินไม่พอเหมาะหนึ่ง ก้าว หมายถึง ต้องระมัดระวัง (หากกินไม่ระวังเพียง หนึ่งคำหรือเดินไม่ระวังเพียงหนึ่งก้าวก็อาจ ก่อให้เกิดอันตรายได้)</p>	

ตารางที่ 94 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการมีสติและความประมาท (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အထူးလွယ် သူကြွယ်လက်ဆော့ /ʔə-tha lwè ɔ̀-cwè léʔ hsoʔ/ วางไว้ง่าย คนรวยมือไว หมายถึง ควรระมัดระวังทรัพย์สินของตน</p>	
<p>သဒ္ဓါလွန်တော့ တကုက္ကံ /ə-dà lùn dó tən-hnà cùn/ ศรัทธามากไป ถล่ำเป็นต้นหา หมายถึง หากศรัทธามากจนเกินไป ก็อาจ กลายเป็นความลุ่มหลงได้ ต้องมีสติพิจารณา ไตร่ตรอง</p>	
<p>မျှော်စီ အကျင့် ၊ ဝမ်း အချင့် /myéʔ-sí ʔə-cín wan ʔə-chín/ ดวงตา นิสัย ท้อง ไตร่ตรอง หมายถึง ควรฝึกการนอนให้เป็นนิสัย ควรฝึก ท้องด้วยการพิจารณาของที่กินเข้าไป</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องการมีสติว่าเป็นข้อควรปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนความประมาทเป็นข้อควรหลีกเลี่ยงไม่ให้ประพฤตปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าทั้งคนพม่าและคนไทยต่างนำคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อง การดำรงตนอย่างมีสติทุกขณะจิตมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างเป็นสำนวน เพื่อสั่งสอน ลูกหลานและควบคุมคนในสังคมให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสันติสุข

5.2.5.6 การให้อภัยและความพยายาม

การให้อภัยเป็นธรรมชาติประจำใจข้อหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและพึงปฏิบัติ เพราะการให้อภัยเป็นการฝึกรบมจิตใจอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ฝึกปฏิบัติรู้สึกสงบ จากการศึกษา สำนวนของทั้ง 2 ชาติพบว่ ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยได้กล่าวถึงการให้อภัยในรูปแบบ ต่างๆ รวมถึงผลดีของการให้อภัย และผลเสียของการอาฆาตพยาบาทผู้อื่น สำนวนพม่ากล่าวถึงการ กระทำใดๆ ว่า เมื่อจะกระทำการใดๆ ก็ตามให้นึกถึงใจเขาใจเราก็จะทำให้เรามีความเห็นอกเห็นใจ

ผู้อื่นมากยิ่งขึ้น และสามารถให้อภัยผู้อื่นได้เมื่อเขากระทำความผิด ดังสำนวน 冤仇必报 仇人见面 杀无赦 /ou-sèi? kò lò kó-sèi? hnín hnain/ ใจเขาเปรียบเทียบกับใจตน สำนวนนี้มีความหมายคล้ายคลึงกับสำนวนไทยว่า “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” นอกจากนี้สำนวนพม่ายังนำหลักของความรักและความเมตตาที่มนุษย์ทุกคนควรมีให้กันมาใช้ เพื่อให้คนเราสามารถให้อภัยผู้อื่นได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังสำนวน တစ်ဦးမေတ္တာ တစ်ဦးမှာ /tə-ʔu myí-ʔà tə-ʔu hmà/ คนหนึ่งเมตตา คนหนึ่ง(เมตตาตอบ), လွမ်းစရာပေါ်လျှင် နာဝရာနှင့်ဇရာဝ် /lwan-sə-yà pò hlyin nà-sə-yà hnín phyáu?/ ถ้าเกิดความอิจฉา ความเจ็บแค้นก็หายไป, ချစ်စကို ရည်စေ ၊ မုန်းစကို ဝိုဇေ /chí? sá kò she-sè moŋ sá kò tò-sè/ ความรัก ขอให้ยืนยาว ความเกลียด ขอให้สั้น และสำนวน ချစ်စကို ရည်စေ ၊ မုန်းစကို ဝိုဇေ /chí? sá kò she-sè yàn sá kò tò-sè/ ความรัก ขอให้ยืนยาว ความบาดหมาง ขอให้สั้น นอกจากนี้สำนวนพม่ายังมุ่งเน้นให้เห็นผลเสียของการไม่รู้จักอภัย การอาฆาตพยาบาทต่อผู้อื่น การคิดร้ายปองร้ายผู้อื่น เพราะสิ่งเหล่านี้มักนำความเดือดร้อนมาสู่ตัวของผู้กระทำเอง ดังนั้นการให้อภัยจึงเป็นหนทางที่ดีที่สุด สำนวนที่ปรากฏจึงมีความหมายในเชิงสั่งสอนหรือตักเตือนไม่ให้กระทำความไม่ดี คือ สำนวน သူတစ်ပါးမကောင်းကြံ ကိုယ့်မှာ ဘေးဒဏ်ထိ /ù-tə-pa mə-kaun càn kó hmà be-dàn thí/ คนที่คิดไม่ดี ภัยย่อมมาถึงตน และสำนวน သူကို ကိုယ်ချစ် ကိုယ်ဝင်ချစ် /əú kò kò phyé? kò pìn pyé?/ ตนทำร้ายเขา ตนเสียหาย

ส่วนสำนวนไทยนั้นนอกจากสำนวน “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” แล้วยังมีสำนวนที่แสดงให้เห็นวิธีผ่อนปรนไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน คือ สำนวน “บัวไม่จ้ำ น้ำไม่ขุ่น” และ “ผ่อนหนักผ่อนเบา” วิธีการนี้เป็นลักษณะหนึ่งของคนไทยที่รู้จักผ่อนปรนอย่างละมุนละม่อม อันเป็นหลักการอยู่ร่วมกันและการให้อภัย สำนวนไทยยังมีสำนวนที่กล่าวคล้ายกับสำนวนพม่าว่า “รักยาวให้บั้น รักสั้นให้ต่อ” หมายถึง รักจะอยู่ด้วยกันนานๆ ให้ตัดความคิดอาฆาตพยาบาทออกไป รักจะอยู่กันสั้นๆ ให้คิดอาฆาตพยาบาทเข้าไว้ สำนวนนี้สะท้อนให้เห็นว่า คนทั้งสองสังคมต่างมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกัน คือ ต้องรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่อาฆาตพยาบาทและเบียดเบียนกัน จึงจะทำให้คนเราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ตารางที่ 95 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการให้อภัยและความพยาบาท

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
သူတစ်ပါးကို ကိုယ့်စိတ်နှင့်နှိပ် /əú-sèi? kò lò kó-sèi? hnín hnain/ ใจเขาเปรียบเทียบกับใจตน หมายถึง จะทำอะไรต้องนึกถึงจิตใจของผู้อื่นด้วย	เอาใจเขามาใส่ใจเรา หมายถึง ให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น บัวไม่จ้ำ น้ำไม่ขุ่น หมายถึง รู้จักผ่อนปรนเข้าหากัน

ตารางที่ 95 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการให้อภัยและความพยายาม (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>တစ်ဦးမေတ္တာ တစ်ဦးမှ /tə-ʔu myíʔ-tà tə-ʔu hmà/ คนหนึ่งเมตตา คนหนึ่ง(เมตตาตอบ) หมายถึง หากมีความเมตตากับคนอื่นย่อมได้รับความเมตตาตอบ</p>	<p>มิให้ กระทบกระเทือนใจกัน รู้จักถนอมน้ำใจ ไม่ให้ขุ่นเคืองกัน ผ่อนหนักเป็นเบา หมายถึง ลดความรุนแรงลง, ลดหย่อนลง</p>
<p>လွမ်းစရာပေါ်လျှင် နှာစရာနှင့်ဗျာဝ် /lwan-sə-yà pò hlyin nà-sə-yà hnín phyáu/ ถ้าเกิดความฉวิလာ ความเจ็บแค้นก็หายไป หมายถึง เมื่อเกิดความรักความเมตตา ความเจ็บแค้นยอมหายไป</p>	<p>รักยาวให้มัน รักสั้นให้ต่อ หมายถึง รักจะอยู่ด้วยกันนานๆ ให้ตัดความคิด อาฆาตพยาบาทออกไป รักจะอยู่กันสั้นๆ ให้คิด อาฆาตพยาบาทเข้าไว้</p>
<p>ချစ်ကို ချစ်စေ ၊ မုန်းကို တိုစေ /chíʔ sá kò she-sè moŋ sá kò tò-sè/ ความรัก ขอให้ยืนยาว ความเกลียด ขอให้สั้น หมายถึง คนเราหากมีความรักก็ขอให้มันคง ยืนยาว หากมีความเกลียดขอให้รีบคลี่คลาย ไม่ควรคิดแค้น อาฆาตกัน</p>	<p>วันพระไม่มีหนเดียว หมายถึง วันหน้ายังมีโอกาสอีก (มักใช้พูดเป็น เชิงอาฆาต) เอาปูนหมายหัว หมายถึง ผูกอาฆาตไว้, คาดโทษไว้, เชื่อแน่ว่าจะ เป็นไปตามที่คาดหมายไว้, ประมาทหน้าว่าไม่มี ทางจะเอาดีได้</p>
<p>ချစ်ကို ချစ်စေ ၊ ရန်ကို တိုစေ /chíʔ sá kò she-sè yàn sá kò tò-sè/ ความรัก ขอให้ยืนยาว ความบาดหมาง ขอให้สั้น หมายถึง คนเราหากมีความรักก็ขอให้มันคง ยืนยาว หากมีความบาดหมางขอให้รีบคลี่คลาย ไม่ควรคิดแค้น อาฆาตกัน</p>	<p>ใส่ไฟ หมายถึง ให้อภัยผู้อื่นทำให้ได้รับความเสียหาย</p>
<p>သူတစ်ပါးမကောင်းကြံ ကိုယ့်မှ ဘေးဒဏ်ထိ /ə̀n-tə-pa mə-kaun càn kó hmà be-dàn thí/ คนที่คิดไม่ดี ภัยย่อมมาถึงตน หมายถึง คนที่คิดแต่จะทำลายหรือปองร้ายผู้อื่น ย่อมมีภัยมาถึงตน</p>	

ตารางที่ 95 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการให้อภัยและความพยายาม (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
သူကို ကိုယ်ချက် ကိုယ်ပင်ချက် /oú kò kò phyé? kò pìn pyé?/ คนทำร้ายเขา คนเสียหาย หมายถึง ทำร้ายผู้อื่นแต่สร้างความเสียหายให้แก่ ตนเองด้วย	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องการให้อภัยว่าเป็นข้อควรปฏิบัติเหมือนกัน สำนวนพม่าแสดงให้เห็นการใช้หลักของความรักและความเมตตาที่มนุษย์ทุกคนควรมีให้กัน เพื่อให้สามารถอภัยผู้อื่นได้ง่ายยิ่งขึ้น ส่วนสำนวนไทยแสดงให้เห็นวิธีผ่อนปรน ไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน เป็นลักษณะของคนไทยที่รู้จักผ่อนปรน, อະลุ่มอ่ล้วย เมื่อให้อภัยผู้อื่นได้ จิตใจผู้ให้ก็จะแจ่มใสขึ้นด้วย การให้อภัยจึงเป็นข้อควรปฏิบัติเพราะการให้อภัยเป็นหนทางที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหาต่างๆ

5.2.5.7 การพึ่งพาตนเองและการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น

บรรพบุรุษของคนพม่าและคนไทยยึดมั่นพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งเสมอ คือ အတတဝိ အတ္တဇောနာဝေဝ /ʔə-tà-hí ʔáʔ-tə-nə-nà-thə/ “อตตาทิ อตตโน นาโถ” หมายถึง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เพราะคนทั้งสองชนชาติเชื่อว่า ไม่มีผู้ใดสามารถช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งพาให้เราได้ตลอดเวลา ดังนั้น การพึ่งพาตนเองจึงเป็นสิ่งประเสริฐสุดที่ควรปฏิบัติ ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยจึงมีสำนวนที่กล่าวถึงการพึ่งพาตนเอง สำนวนพม่ากล่าวว่า သူ့သူ ပာဝာနာ /lù èà pá-dà-ná/ คนเท่านั้น สำคัญ ส่วนสำนวนไทยกล่าวว่า “พึ่งลำแข้งตัวเอง, อาศัยลำแข้งตัวเอง”

นอกจากนี้ ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยยังกล่าวถึงการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น สำนวนพม่าสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมพม่าที่มีความเกื้อกูล กล่าวคือ ผู้น้อยต้องพึ่งพาผู้ใหญ่หรือผู้ที่คอยอำนาจกว่ามักจะพึ่งพาผู้ที่มีอำนาจมากกว่า ดังปรากฏในสำนวน စင်ကောင်းဘေဝ် ဖရုံကောင်း၏ ၊ အရူင်ကောင်းဘေဝ် ကျွန်ကောင်း၏ /sín kaun èò phə-yòng kaun ʔí ʔə-shìn kaun èò cùn kaun ʔí/ หากร้านดี ผลพื้กยอมดี หากเจ้านายดี ข้าทาสยอมดี นอกจากนี้ สำนวนพม่ายังกล่าวว่าการพึ่งพาญาติมิตรยอมพึ่งพาได้มากกว่าผู้อื่น เพราะญาติมิตรเปรียบเสมือนร่มไม้ใหญ่เอาไว้พึ่งพิง ร่มเงาของญาติมิตรสามารถปกป้องรักษาเราเผื่อคร้อนได้ ดังนั้น ร่มเงาของญาติมิตรจึงร่มเย็นกว่าเงาของต้นไม้ดังสำนวน သစ်ရိပ်ဝါးရိပ်ဝေဝ် သေ့ရိပ်မျိုးရိပ်က ပိုအေးသည့် /eiʔ-yèiʔ-wa-yèiʔ théʔ hswè-yèiʔ-myo-yèiʔ

ká pò 7e eì/ ร่มเงาของญาติพี่น้อง ร่มเย็นกว่าร่มเงาต้นไม้ นอกจากนี้ ชาวพม่ามองว่าคนแปลกหน้า ถ้าหากเป็นคนดีก็สามารถนับถือพึ่งพาเสมือนเป็นญาติพี่น้องได้เช่นเดียวกัน จึงมีสำนวนกล่าวว่า သူဇိမ်းကောင်းလျှင် ဆွေမျိုးမသာ /u-zèin kaun hlyin hswè-myo mə-ə/ คนแปลกหน้าหากดีก็เป็นญาติพี่น้อง และเป็นที่น่าสังเกตว่า สำนวนพม่ายังมีสำนวนที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพึ่งพาคนอื่นว่า အားနာလျှင် အားဝါ/7a-nà hlyin 7a-pà/ ถ้าเกรงใจ ว่างเปล่า หมายถึง หากมีความเกรงใจมากเกินไป อาจสูญเสียผลประโยชน์ สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่า ชาวพม่ามองว่าแม้การพึ่งพาตนเองจะเป็นสิ่งดี แต่เมื่อถึงคราวจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นเนื่องจากปัญหาหรือความเดือดร้อนนั้นเกินกว่ากำลังของตนที่จะแก้ไขได้ก็ควรเร่งรีบดำเนินการขอความช่วยเหลือผู้อื่น มิเช่นนั้นอาจทำให้เราไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งยังสูญเสียผลประโยชน์ที่ตนควรได้รับอีกด้วย

คนไทยมองการพึ่งพาอาศัยกันของคนในสังคมไม่ต่างจากสังคมพม่าเท่าใดนัก จึงปรากฏสำนวนต่างๆ ที่มีความหมายเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน คนไทยมองว่าคนเราไม่สามารถอาศัยอยู่ได้เพียงลำพัง ต้องพึ่งพาอาศัยกันเหมือน “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” นอกจากนี้ สังคมไทยยังมีแนวคิดเรื่องการพึ่งพาเหมือนสังคมพม่า คือ ผู้ย่อยต้องพึ่งพาผู้ใหญ่หรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่า และผู้ที่ค้ำอำนาจกว่าต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่คิดคดเนรคุณเมื่อสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว ดังสำนวน หนีร้อนมาพึ่งเย็น ร่มโพธิ์ร่มไทร ข้าพึ่งเจ้า บ่าวพึ่งนาย และฝากเนื้อฝากตัว ทั้งนี้ ผู้ที่คิดเนรคุณมักถูกตำหนิจากคนในสังคม สำนวนไทยมีสำนวนที่กล่าวเชิงตำหนิผู้ที่เนรคุณและไม่เชื่อฟังคำแนะนำตักเตือนจากผู้ที่เคยให้ที่พึ่งพิงว่า “ปีกกล้าขาแข็ง” ส่วนสำนวนพม่ากล่าวว่า သောဝ်ကောင်းလျှင် နှော့ဝုတ် ၊ ဖြော့ဝ်ကောင်းလျှင် နှော့ဝုတ် /thau'-tha hlyin hnâun-shé' hmyâu'-sa hlyin yâun-é/ ถ้าเห็นใจ ระบาย ถ้าส่งเสริม เหลิง

ตารางที่ 96 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองและ
การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
လူသာ ဝဇာန /lù əà pá-dà-ná/ คนเท่านั้น สำคัญ หมายถึง คนเท่านั้นที่จะสามารถแก้ไขปัญหา ต่างๆ ได้, พึ่งตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งใคร	พึ่งลำแข้งตัวเอง, อาศัยลำแข้งตัวเอง หมายถึง ช่วยตนเอง น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า หมายถึง การพึ่งพาอาศัยกัน
ဝင်ကောင်းသော် ဖရုံကောင်း၏ ၊ အရှင်ကောင်းသော် ကျွန်ကောင်း၏	พระมาลัยมาโปรด หมายถึง ผู้ที่มาช่วยเหลือในยามที่กำลังตกทุกข์

ตารางที่ 96 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองและ
การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>/sɪn kaun ə̀ phə-yòŋ kaun ʔi ʔə-shin kaun ə̀ cùn kaun ʔi/ หากร้านดี ผลพักย่อมดี หากเจ้านายดี ข้าทาส ย่อมดี หมายถึง ถ้าร้านดี ผลพักย่อมเลื่อยพาดได้ ถ้า เจ้านายกินคืออยู่ดี ข้าทาสย่อมได้กินคืออยู่ดีไปด้วย, ผู้น้อยต้องพึ่งผู้ใหญ่</p>	<p>ได้ยากได้ทันท่วงที หนีร้อนมาพึ่งเย็น หมายถึง หนีจากที่ที่มีความเดือดร้อนมาอาศัยอยู่ ในที่ที่มีความสงบสุข รมโพธิ์รมไทร หมายถึง ที่พึ่ง, ผู้ที่ให้ความคุ้มครองและความ อบอุ่นใจ</p>
<p>ဝၢ်ရိၣ်ဝဲၣ်ရိၣ်ဝဲၣ် ခၢၣ်ရိၣ်ဝဲၣ်ရိၣ်ဝဲၣ် ဝဲၣ်အေဝဲၣ် /eiʔ-yeiʔ-wa-yeiʔ théʔ hswè-yéiʔ-myo-yéiʔ ká pò ʔe ei/ รมเงาของญาติพี่น้อง รมเย็นกว่ารมเงาต้นไม้ หมายถึง การมีญาติพี่น้องรักใคร่กันจะช่วยเหลือ กันได้ในยามทุกข์สุข</p>	<p>ข้าพึ่งเจ้า บ่าวพึ่งนาย หมายถึง ผู้น้อยต้องพึ่งผู้ใหญ่ ฝากเนื้อฝากตัว หมายถึง มอบตัวให้อยู่ในความดูแลหรือ อุปการะของผู้อื่น</p>
<p>သူဝဲၣ်းကောဝ်းလျှင် ခၢၣ်မိၣ်မိၣ် /ə̀u-zéin kaun hlyin hswè-myo mə-ə̀a/ คนแปลกหน้าหากดี ก็เป็นญาติพี่น้อง หมายถึง คนแปลกหน้าหากเป็นคนดี สามารถ พึ่งพาได้มากกว่าญาติพี่น้อง</p>	<p>ปีกกล้าขาแข็ง หมายถึง พึ่งตัวเองได้, เป็นคำที่ผู้ใหญ่มักใช้ กล่าวเชิงตำหนิติเตียนผู้น้อย</p>
<p>အားနာလျှင် အားဝဲ /ʔa-nà hlyin ʔa-pà/ ถ้าเกรงใจ ว่างเปล่า หมายถึง หากมีความเกรงใจมากเกินไปอาจ สูญเสียผลประโยชน์ ထောက်ထားလျှင် နှောင့်ယှက် ၊ မြှောက်စားလျှင် ရောင့်တက်</p>	

ตารางที่ 96 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองและ
การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
/thâu?-tha hlyin hnâun-shé? hmyâu?-sa hlyin yâun-té?/ ถ้าเห็นใจ ครอบคลุม ถ้าส่งเสริม เหลือง หมายถึง คนบางคนเมื่อเห็นใจก็จะครอบคลุมให้เรา ช่วยเหลือ คนบางคนเมื่อส่งเสริมก็จะทะนงตน	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น เพราะคนพม่าและคนไทยมองว่า หากเกิดปัญหาขึ้นต้องรู้จักแก้ไขด้วยตนเองก่อนอย่างสุดความสามารถ แต่หากไม่สามารถแก้ไขได้ ด้วยกำลังของตนเองก็ต้องพึ่งพาผู้อื่น อาจเป็นเจ้านาย พี่น้อง ญาติมิตรสหาย ฯลฯ ผู้คนเหล่านี้ล้วนให้ความช่วยเหลือเราได้ เพราะสังคมพม่าและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นสังคมที่มีความเกื้อกูล ทั้งนี้ ผู้พึ่งพาต้องมีความนอบน้อมถ่อมตนและระลึกคุณของผู้ที่ให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ เมื่อปัญหานั้นๆ ได้รับการแก้ไขหรือคลี่คลายไปในทางที่ดีแล้วก็ต้องรู้จักตอบแทนบุญคุณ ไม่คิดคดเนรคุณผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ เพราะหากกระทำเช่นนั้นก็จะได้รับการตำหนิจากคนในสังคม สำนวนพม่าและสำนวนไทยจึงปรากฏสำนวนที่มีความหมายเป็นข้อห้ามไม่ให้พึ่งพาผู้อื่น มากจนเกินไป อีกทั้งผู้ที่พึ่งพาผู้อื่นต้องรู้ตอบแทนบุญคุณของผู้ที่ให้ความช่วยเหลือตนในยามทุกข์ยากอีกด้วย

5.2.5.8 ความประหยัดคดอ้อมและความฟุ่มเฟือย

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องความประหยัดคดอ้อม การใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสรุ่ยหรือใช้จ่ายเกินความจำเป็น สำนวนพม่ากล่าวว่า ချွေတတုခေဝင်း သူဌေးလေဝင်း /chwè-tà sú-hsaun oo-the laun/ ประหยัดคดอ้อม ว่าที่เศรษฐี ส่วนสำนวนไทยกล่าวว่า “เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน”

สำนวนพม่าที่มีความน่าสนใจ คือ สำนวน ခေါင်းတစ်ရာသားတား /gaun tē-yà ea sa/ กินเนื้อร้อยหัว Ms. Shun Lae Win (ခေါ်ရွှန်းလွင် /dò-shun-lé-win/, สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2558) กล่าวว่า “สำนวนนี้เป็นสำนวนที่มาจากนิทานของชาวพม่า เรื่องมีอยู่ว่า ชายชราคนหนึ่งมีลูก

ชายอยู่ 2 คน เมื่อใกล้ตายได้สั่งเสียลูกชายทั้งสองว่า **ເຈົ້າວົງຄວາວະໄຫວ** /gaun tɔ-yà əa sa/ ‘กินเนื้อ ร้อยหัว’ พี่ชายไม่เข้าใจความหมายของพ่อ จึงทำตามคำสั่งสอนด้วยการกินเนื้อจากสัตว์ใหญ่จนครบ 100 หัว ทำให้เขายากจนลงอย่างรวดเร็ว เพราะสัตว์เหล่านั้นล้วนมีราคาสูง ส่วนน้องชายไปริม แม่น้ำ เพื่อหากุ้งและปลาตัวเล็กๆ มากินทุกวันจนครบ 100 หัวเช่นเดียวกับพี่ชาย แต่เขากลับไม่ ยากจนลง เพราะไม่ต้องหาเงินเพื่อซื้อสัตว์มากิน อีกทั้งยังนำสัตว์นั้น ไปขายได้อีกด้วย” จากนิทาน ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชาวพม่าให้ความสำคัญกับการประหยัดคดออมมาก เหตุการณ์จากสำนวนนี้ยัง สอดคล้องกับสำนวนพม่าอีกสำนวนหนึ่ง คือ **လူမိုက်နှင့် ဧဝတူမနေ** /lù-mài? hnín ŋwè ʔə-ə̀ m- nè/ คนโง่และเงิน ไม่ควรอยู่ด้วยกัน หมายถึง คนโง่ไม่สามารถตั้งสมทรัพย์ได้เหมือนตั้งตัวละคร พี่ชายในนิทาน

ส่วนสำนวนไทยนอกจากจะมีสำนวนหมายถึงการประหยัดคดออม คือ สำนวน เก็บเบี้ยใต้ถุนร้านแล้ว ยังมีสำนวนกล่าวเปรียบความฟุ่มเฟือยว่า “บานปลาย” และ “ถึงแตก” สำนวนทั้งสองนี้มักนำไปใช้เปรียบกับคนที่มีลักษณะนิสัยสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักประมาณเงินที่ต้องใช้ จ่าย ทำให้ตนเองต้องเดือดร้อนในภายหลัง

ตารางที่ 97 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความประหยัดคดออมและความ ฟุ่มเฟือย

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ເຈົ້າວົງຄວາວະໄຫວ /gaun tɔ-yà əa sa/ กินเนื้อร้อยหัว หมายถึง ให้กินสัตว์เล็กๆ เช่น ปลาตัวเล็กๆ กุ้ง ตัวเล็กๆ จะได้ประหยัดค่าใช้จ่าย</p>	<p>เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน หมายถึง เก็บเล็กผสมน้อย, ทำอะไรที่ ประกอบด้วยส่วนเล็กส่วนน้อย โนนบ้างนี่บ้าง จนสำเร็จเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา</p>
<p>ဧဝတူမနေ ၊ မလှူမငှါ ၊ မလှူမငှါ /she-thonŋ lɛ mə-pè-hnín ze-əonŋ lɛ mə-lwè- hnín/ ขนบเดิมก็อย่าทิ้ง กินใช้ก็อย่างง่าย หมายถึง ควรเชื่อฟังขนบธรรมเนียมจารีตแต่ โบราณไว้บ้างชีวิตจะได้ไม่ทุกข์ยาก ส่วนการใช้ จ่ายการกินอยู่ก็ควร ไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน หากไม่ ไตร่ตรองเวลาใช้จ่ายแล้วจะตกทุกข์ได้ยากใน</p>	<p>บานปลาย หมายถึง ขยายออกไปมากกว่าที่ตั้งใจไว้เดิม, ขยายเรื่องเล็กให้กลายเป็นเรื่องใหญ่โตออกไป, ใช้เงินเกินกว่าที่ประมาณหรือกำหนดไว้</p> <p>ถึงแตก หมายถึง หมดทุนทรัพย์ หมดเงิน แต่ก็เป็น เพียงชั่วคราว</p>

ตารางที่ 97 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความประหยัดคดออมและความ
ฟุ่มเฟือย (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဥယျာဉ်သစ်သစ် သူဌေးလောင်း</p> <p>/chwè-tá sú-hsaun ော-the laun/</p> <p>ประหยัดคดออม ว่าที่เศรษฐี</p> <p>หมายถึง หากรู้จักประหยัดและเก็บออมเงิน ย่อม เป็นเศรษฐีได้</p> <p>ခြံကို ဝံ့ဝံ့ ပမာပျံ</p> <p>/chá kò pòŋ óú pə-mà pyú/</p> <p>จงทำเหมือนปลวก</p> <p>หมายถึง ให้ค่อยๆ สะสมปัญญาความรู้ สะสม ทรัพย์สินเหมือนปลวกที่ค่อยๆ สร้างจอมปลวก ขึ้นมา</p> <p>လူမိုက်နတ်ဇေ အဝူမနေ</p> <p>/lù-mài' hnín ŋwè' 7ə-ə̀n mə-nè/</p> <p>คนโง่และเงิน ไม่ควรอยู่ด้วยกัน</p> <p>หมายถึง คนโง่ไม่สามารถสั่งสมทรัพย์ได้</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องการประหยัดคดออมว่าเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพราะการใช้จ่ายอย่างประหยัดหรือใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะจะไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อนในภายหลัง เมื่อเทียบกับผู้ที่มีความฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบแล้ว ผู้ที่ใช้จ่ายอย่างประหยัดย่อมสามารถวางแผนชีวิตของตนเองได้ดีกว่า ความประหยัดคดออมจึงเป็นลักษณะนิสัยที่บรรพบุรุษของคนทั้ง 2 ชาติพยายามปลูกฝังให้กับลูกหลานของตน จึงมีการสร้างสำนวนเพื่อตักเตือนให้รู้จักประมาณตนและใช้จ่ายอย่างพอควรตามอัตภาพของตนเอง

5.2.5.9 การประมาณตนและการโอ้อวด

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องการประมาณตนและการโอ้อวด โดยสังคมพม่าและสังคมไทยมองว่าคนที่รู้จักประมาณตน เจียมตัวหรือสำนึกในฐานะของตนเสมอจะประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะไม่คิดทำอะไรเกินฐานะหรือความสามารถของตนเอง สำนวนพม่ากล่าวว่า ဖြစ်သမျှ အကြောင်း အကောင်းချဉ်းဝဲ /phyí? əə-hmyá ?ə-caun ?ə-kaun chi be/ เท่าที่เป็นอยู่เท่านั้นก็ดีแล้ว และ ရောင့်ရဲဝင်းဝိမ် လူဝဉ်းဝိမ် /yâun-ye tin-tèin lú-si-sèin/ พอใจในสิ่งที่ตนมี คนยอมสบายใจ ส่วนสำนวนไทยกล่าวว่า “นกลน้อยทำรังแต่พอตัว” และ “แข่งเรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งไม่ได้”

นอกจากนี้ ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยยังกล่าวตำหนิคนที่มีความโอ้อวดถือตน เพราะกิริยาอาการเช่นนี้เป็นกิริยาอาการที่ไม่น่าชื่นชมเท่าใดนัก สำนวนพม่ากล่าวว่า လူပြောမဝန်၊ လူဝန် မပြော /lù-pyo mə-əàn lá əàn mə-pyo/ คนพูดไม่เชียวชาญ คนเชียวชาญไม่พูด, ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ဖော် မသူတော် /kó-kò-kò phò mə-əùn dǝ/ เรื่องตน ตนเผย ไม่เหมือนกัน ฯลฯ ขณะที่สำนวนไทยนำพฤติกรรมของสัตว์ คือ “สุนัข” มาเปรียบกับพฤติกรรมโอ้อวดของคนว่า หมาขี้ไม่มีใครยกหาง ยกหางตัวเอง และหมาเห่าไม่กั๊ด ทั้งนี้ สำนวนเหล่านี้มักถูกนำไปใช้กล่าวเชิงตำหนิหรือประชดประชันคนที่ชอบยกตนเหนือผู้อื่นหรือชอบพูดจาโอ้อวดความรู้ความสามารถของตนให้ผู้อื่นฟัง

ตารางที่ 98 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการประมาณตนและการโอ้อวด

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
ဖြစ်သမျှအကြောင်း အကောင်းချဉ်းဝဲ /phyí? əə-hmyá ?ə-caun ?ə-kaun chi be/ เท่าที่เป็นอยู่เท่านั้นก็ดีแล้ว หมายถึง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ရောင့်ရဲဝင်းဝိမ် လူဝဉ်းဝိမ် /yâun-ye tin-tèin lú-si-sèin/ พอใจในสิ่งที่ตนมี คนยอมสบายใจ หมายถึง รู้จักประมาณตน, รู้จักพอใจในสิ่งที่มี อยู่ก็มีความสุข	นกลน้อยทำรังแต่พอตัว หมายถึง การจะทำสิ่งใดควรทำแต่พอสมฐานะ ของตนเอง แข่งเรือแข่งแพแข่งได้ แข่งบุญแข่งวาสนาแข่ง ไม่ได้ หมายถึง รู้ประมาณความสามารถของตน ไม่อาจเอื้อมเกินตัว วัวลี้มดิน หมายถึง คนที่ได้ดีแล้วลี้มฐานะเดิมของตน

ตารางที่ 98 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการประมาทตนและการโอ้อวด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဇြောက်တိုင်းလည်း မကြောက်နုဒ် ၊ ဇြောက်တိုင်းလည်း မကြောက်နုဒ် /châu⁷ dain le mə-câu⁷-hnîn hmyâu⁷ dain le mə-myâu⁷-hnîn/ ทุกครั้งที่ยู่ อย่างกลัว ทุกครั้งที่ขยอ อย่างหลิง หมายถึง ต้องรู้จักประมาทตน, มีสติไม่ขลาดกลัวกับคำขู่และคำขู่ ไม่ลุ่มหลงกับคำสรรเสริญเยินยอ</p>	<p>ผู้ดีแปดสาแหรก หมายถึง ผู้ที่ถือตัวว่ามีเชื้อสายเก่าแก่ หรือคนที่ กริดกรายทำตัวอย่างผู้ดี หมายถึง ไม่มีใครขยอ หมายถึง คนที่ชอบยกตัวเอง, คนโอ้อวด ยกหางตัวเอง หมายถึง ยกตัวเองว่าดีว่าเก่ง</p>
<p>ငါနုဒ်ငါဘာ နှိုင်းစရာ /ŋà hnîn ŋà ə̀ hnain sə-yà/ ข้าและข้าเท่านั้น น่าเปรียบเทียบ หมายถึง มีความทะนงตนมากจนเกินไป จึงมัก นำผู้อื่นมาเปรียบเทียบกับตน</p>	<p>หมาเห่าไม่กัด หมายถึง คนที่ดีแต่ส่งเสียงอะอะอวดเก่ง แต่ไม่ ยอมต่อสู้หรือโต้ตอบ ทำบุญเอาหน้า</p>
<p>ပညာလွန်ဇော် မာန /pyin-ŋà lùn ə̀ mà-ná/ เมื่อมีความรู้มาก ทะนงตน หมายถึง ผู้ที่มีความรู้มาก ย่อมมีความทะนงตน</p>	<p>หมายถึง ทำบุญเพื่ออวดผู้อื่น ไม่ใช่ทำด้วยใจ บริสุทธิ์</p>
<p>ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ဖော် မသူ့ဘော် /kó-kò-kò phò mə-ə̀ dǎ/ เรื่องตน ตนเผย ไม่เหมือนกัน หมายถึง เรื่องที่ตนทำกับเรื่องที่ตนโอ้อวดนั้นไม่ เหมือนกัน</p>	
<p>မ္မာဇလး စကား ၊ ဂုဏ်ကုန် အကြား ၊ ဖော်လမြိုင် အစား /man-də-le zə-ga yàn-gòŋ ʔə-cwa mə-lə- myàin ʔə-sa/ มันทะเลย์ ภาษา ย่างกุ้ง โอ้อวด เมะล่ำไย อาหาร</p>	

ตารางที่ 98 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการประมาณตนและการโอ้อวด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง คนมั่งคั่งเคยเป็นคนใช้คำพูดเก่ง (มีฝีปากดี) คนอย่างกึ่ง ชอบวางท่าและโอ้อวด ส่วนคนเมะลำไยเป็นคนที่ทำอาหารได้รสชาติดีและมีชื่อเสียงเรื่องอาหาร</p> <p>လူပြော မဝန် ၊ လူဝန် မပြော /lù-pyò mə-ə̀àn lá ə̀àn mə-pyò/ คนพูด ไม่เชี่ยวชาญ คนเชี่ยวชาญ ไม่พูด</p> <p>หมายถึง คนพูดมากมักไม่ลงมือทำ คนที่มีความเชี่ยวชาญยอมไม่โอ้อวด แต่ลงมือทำเลย</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดเรื่องการประมาณตนว่าเป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ ส่วนการโอ้อวดเป็นข้อควรหลีกเลี่ยง เพราะคนพม่าและคนไทยมองว่าผู้ที่รู้จักประมาณตน เข้มตัวหรือสำนึกในฐานะของตนเสมอจะประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะไม่คิดทำอะไรเกินฐานะหรือความสามารถของตนเอง คือรู้ความสามารถและข้อจำกัดของตนเองดีกว่าการกล่าวอ้างโอ้อวดแล้วไม่ปฏิบัติจริง สำนวนพม่าและสำนวนไทยจึงมีสำนวนเชิงตำหนิผู้ที่มีความโอ้อวดว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมักนำไปใช้สั่งสอนลูกหลานไม่ให้มีพฤติกรรมดังกล่าว

5.2.5.10 ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเห็นแก่ตัว

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเห็นแก่ตัวไว้อย่างน่าสนใจ

สำนวนพม่าที่น่าสนใจ คือ အရပ်ကောင်းမှ အလောင်းလှ /ʔə-yá? kaun hmá ʔə-laun hlá/ ที่ยู่ดี ศพสวย หมายถึง หากอยู่ในสถานที่ที่ผู้คนร่วมมือร่วมใจ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อตายก็จะมีคนช่วยกันทำศพให้ สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่าคนพม่ามีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กันตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต อีกสำนวนที่น่าสนใจ คือ ခြေနှင့်ချောင်းလည်း မကယ်ရာ ၊ သူ့လှေချောင်းလည်း မဆယ်ရာ /chè hnə-chaun lə mə-kè-yà óu-hlè myo lə mə-hsè-yà/ มีขาสองขาไม่ควรช่วย เขาลอยเรือมา ไม่ควรกั้ หมายถึง ไม่ควรช่วยเหลือคนบางประเภท เพราะอาจก่อปัญหา

ตารางที่ 99 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ
ความเห็นแก่ตัว (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง หากอยู่ในสถานที่ที่ผู้คนร่วมมือร่วมใจ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อตายก็จะมีคน ช่วยกันทำศพให้</p> <p>သူအကျိုးအောင် ကိုယ့်အကျိုးအောင် /oú-ʔə-co-hsàun kó-ʔə-co-hsàun/ บริการเขา บริการเรา</p> <p>หมายถึง ทำประโยชน์เพื่อคนอื่น ประโยชน์ก็จะ ตกอยู่กับตัวเราด้วย</p> <p>ခြေနှစ်ချောင်းလည်း မကယ်ရာ ၊ သူ့လှေမျှော်လည်း မလယ်ရာ /chè hnə-chaun le mə-kè-yá oú-hlè myə le mə-hsè-yà/ มีขาสองขาไม่ควรช่วย เขาลอยเรือมา ไม่ควรกู้ หมายถึง ไม่ควรช่วยเหลือคนบางประเภท เพราะอาจก่อปัญหาในภายภาคหน้าได้</p> <p>နှုတ်ချိုချို လက်ဝို /hnòuʔ-chò hlyin léʔ tò/ หากปากหวาน มือสั้น หมายถึง ผู้ที่มีวาจาอ่อนหวาน แต่ตระหนี่ถี่เหนียว</p> <p>အလိုကြီးက အရနည်း /ʔə-lò ci ká ʔə-yá nɛ/ ยิ่งอยากได้มาก ยิ่งได้น้อย หมายถึง โลกมากลากหาย</p> <p>မတေးဝတ် လောက်တတ် /mə-sa yéʔ láuʔ éʔ/ ไม่กล้ากิน หนอนขึ้น</p>	<p>ตาโต</p> <p>หมายถึง อาการที่ตาเบิกกว้างเพราะอยากได้เมื่อ เห็นเงิน เป็นต้น, แสดงอาการอยากได้เมื่อเห็น เงิน เป็นต้น</p> <p>ทำนابนหลังคน</p> <p>หมายถึง หาผลประโยชน์ใส่ตน โดยขูดรีดผู้อื่น</p> <p>สูบเลือดสูบเนื้อ</p> <p>หมายถึง เรียกเอาเงินหรือทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย อาการขูดรีดหรือเอารัดเอาเปรียบอย่างยิ่ง</p> <p>มือใครยาวสาวได้สาวเอา</p> <p>หมายถึง แย่งผลประโยชน์มาให้ได้มากที่สุด</p> <p>หาเศษหาเลย</p> <p>หมายถึง หาประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ, เบียดบังเอา ส่วนที่เหลือเล็กๆ น้อยๆ ไว้, บางทีก็ใช้ในทางชั่ว สาว</p> <p>มือไม่พาย เอาเท้าราน้ำ</p> <p>หมายถึง ไม่ช่วยทำแล้วยังขัดขวางการทำงาน ของผู้อื่น</p> <p>หมาหวงก้าง</p> <p>หมายถึง คนที่หวงสิ่งของตนเองไม่มีสิทธิ์จะได้</p> <p>ชูปมือเปิบ</p> <p>หมายถึง ฉวยประโยชน์จากคนอื่นโดยไม่ได้ ลงทุนลงแรง</p>

ตารางที่ 99 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ
ความเห็นแก่ตัว (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
หมายถึง อย่าเสียดายของบางอย่างจนเกินควร	นกสองหัว หมายถึง คนที่ทำตัวฝักใฝ่เข้าด้วยทั้ง 2 ฝ่ายที่ไม่ เป็นมิตรกัน โดยหวังประโยชน์เพื่อตน หวานพีชหวังผล หมายถึง ให้ผลประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อหวัง ผลตอบแทน

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวน
ไทยสะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันของคนในสังคมว่าเป็นข้อควร
ประพฤติปฏิบัติ ส่วนความเห็นแก่ตัวนั้นจะทำให้สังคมขาดความช่วยเหลือเกื้อกูล ผู้ที่มีลักษณะนิสัย
เช่นนี้จะไม่เป็นที่รักใคร่ของคนในสังคม จึงเป็นลักษณะนิสัยที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ

5.2.6 การใช้วาจาหรือคำพูด

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า มีสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการ
ใช้วาจาหรือคำพูดที่ควรประพฤติปฏิบัติและไม่ควรประพฤติปฏิบัติเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงแยก
หัวข้อนี้ออกมาจากหัวข้อ 5.2.5 เพื่อสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากการศึกษพบว่า
สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับคำพูดส่วนใหญ่มักจะสัมพันธ์กับกิจกรรมารยาทและกาลเทศะด้วย
สำนวนพม่ากล่าวตรงกับสำนวนไทยว่าคำพูดสามารถแสดงให้เห็นถึงการอบรมสั่งสอนของผู้พูดได้
ดังสำนวน စကားစကား ခြေဖန်များ ၊ စကားဝတ် ဇာဝိဉ္ဇ /zə-ga zə-ga pyə-phàn mya zə-ga the ká
zà-dí pyá/ บทสนทนา คำพูดมากมาย คำพูดแสดงถึงกำเนิด สำนวนไทยว่า “สำเนียงส่อภาษา กิริยา
ส่อสกุล”

ข้อควรประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้วาจาหรือคำพูดที่พบในสำนวนพม่าส่วนใหญ่
มักเป็นสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการแนะนำเรื่องการใช้คำพูดให้เหมาะสม เช่น ควรพูดแต่
ความจริงหรือรักษาสัจจะที่ให้ไว้กับผู้อื่น, ควรระมัดระวังเรื่องคำพูดเพราะเมื่อพูดออกไปแล้วไม่
สามารถแก้ไขคำพูดเหล่านั้นได้, ควรพูดในสิ่งที่ควรพูดเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม ดังนั้นการพูดหรือ
ปากของคนเราจึงมีความสำคัญที่สุด ดังสำนวน ရှုဝိညီ ဝှိုဝှိုဝှိုဝှို /hòu'-chò shò tə-pa/ ปากหวาน

สำเร็จหนึ่งประการ นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่ใช้เพื่อกล่าวห้ามหรือให้หลีกเลี่ยงคำพูดบางประการที่อาจทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้พูดในภายหลังได้ เช่น ไม่ควรพูดโอ้อวดตนหรือยกตนเหนือผู้อื่น, ไม่ควรพูดไปหัวเราะไป เพราะแม้ว่าเรื่องที่พูดจะมีความสำคัญแค่ไหน แต่เมื่อพูดไปหัวเราะไปก็จะทำให้เรื่องนั้นดูไม่น่าเชื่อถือ, ไม่ควรพูดสิ่งที่รู้มาทั้งหมด แต่ควรเลือกพูดเฉพาะสิ่งที่มีประโยชน์และจะไม่นำภัยมาสู่ตน, ไม่ควรพูดตรงเกินไปหรือพูดเรื่องที่อาจทำให้ผู้ฟังกระทบกระเทือนใจ, ไม่ควรเปิดเผยความลับให้ผู้อื่นรู้หรือพูดความลับขณะที่มีผู้อื่นอยู่ในบริเวณนั้นด้วย นอกจากนี้ คนพม่ายังตั้งเตือนเรื่องคำพูดของคนบางประเภทว่า ไม่ควรใส่ใจกับคำพูดนั้นมากนัก เช่น คนโลกมักจะมีวาจาอ่อนหวาน ช่างเอาใจช่างเจรจา จึงไม่ควรลุ่มหลงไปกับคารมหรือคำขินยอเหล่านั้น, คนที่มีโทสะมากมักจะมีคำพูดที่หยาบกระด้างจึงควรหลีกเลี่ยงการเจรจากับคนประเภทนี้, คนที่ชอบนิินทาว่าร้ายผู้อื่นให้หลีกเลี่ยงการคบหาสมาคม เพราะคนเหล่านี้มักจะนิินทาผู้อื่นอยู่เสมอ จึงหาความจริงใจไม่ได้, คนที่เป็นนักเลงการพนันควรหลีกเลี่ยงคบหาสมาคม เพราะคนพม่าเชื่อว่าคำพูดของนักเลงการพนันไม่สามารถเชื่อถือได้ ฯลฯ

ข้อควรประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้วาจาหรือคำพูดที่พบในสำนวนไทยส่วนใหญ่ มักเป็นสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการแนะนำเรื่องการใช้คำพูดให้เหมาะสมและระมัดระวังเรื่องคำพูดเช่นเดียวกับสำนวนพม่า กล่าวคือ ควรพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ หากสิ่งที่พูดไม่มีประโยชน์ก็ควรนิ่งเฉยดีกว่า, ควรพูดแต่พอดี ไม่พูดเรื่องเพื่ออ้อไว้สาระและพูดขยายความเกินความจริง, ควรพูดจาไพเราะอ่อนหวานและวางตัวให้เหมาะสมโดยเฉพาะผู้หญิง เพราะหากมีเพียงรูปร่างหน้าตาที่งดงาม แต่กิริยามารยาทไม่งดงามก็อาจโดนตำหนิได้ว่า “สวยแต่รูป จวบไม่หอม” นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่ใช้เพื่อกล่าวห้ามหรือให้หลีกเลี่ยงคำพูดบางประการที่อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้พูดในภายหลังได้ด้วย เช่น ไม่ควรพูดจาโผงผางไม่เกรงใจใคร, ไม่ควรพูดต่อปากต่อคำโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ใหญ่, ไม่ควรพูดส่อเสียดหรือยุยงให้คนอื่นทะเลาะกัน, ไม่ควรพูดนอกเรื่อง, ไม่ควรพูดวกไปวนมาจนทำให้ผู้ฟังสับสน, ไม่ควรพูดมากเกินไปจนความจำเป็น, ไม่ควรพูดนิินทาว่าร้ายและพูดโกหก, ไม่ควรพูดสิ่งที่ตนไม่รู้จริงหรือฟังไม่ได้ความแจ่มชัด, ไม่ควรพูดโอ้อวดหรือยกยอตนว่าดีเหนือผู้อื่น ฯลฯ

ตารางที่ 100 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>၁၀၀၁၀၀၁ ခြေဖန်များ ၊ ၁၀၀၁၀၀၁ ၁၀၀၁၀၀၁ /zə-ga zə-ga pyw-phàn mya zə-ga the ká zà-dí pyá/</p>	<p>สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล หมายถึง คำพูดและกิริยาบอกให้รู้ถึงการเลี้ยงดู อบรมศึกษา</p>

ตารางที่ 100 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ပတ်ပတ်ကော နာပုထုကော နာပုထုကော နာပုထုကော หมายถึง ภาษาที่พูดแสดงให้เห็นถึงกำเนิด, คำพูดและกิริยาบอกให้รู้ถึงการเลี้ยงดูอบรมศึกษา</p> <p>ဆိုရေးရိုက ဆိုအပ်လု /hsò-ye shí ká hsò ʔá' lá/ หากมีเรื่องที่สำคัญจะพูด พูดให้เหมาะสม หมายถึง ควรไตร่ตรองก่อนจะพูด</p>	<p>กำแพงมีหู ประตุมีตา หมายถึง การพูดหรือทำอะไรต้องระมัดระวัง พูดดีเป็นศรีแก่ปาก หมายถึง พูดดีเป็นที่นิยมชมชอบ</p> <p>ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หมายถึง การพูดดีเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด</p>
<p>မှန်တာပြော သစ္စာ /hmàn dà pyw éí'-sà/ พูดความจริง มีสำจะ หมายถึง ควรพูดแต่สิ่งที่เป็นความจริงและตั้งอยู่ บนสำจะ</p>	<p>พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง หมายถึง พูดไปไม่มีประโยชน์ นิ่งเสียดีกว่า หวานอมขมใน หมายถึง พูด ทำ หรือแสดงให้เห็นว่าดีแต่ ภายนอก แต่ในโลกกลับตรงข้าม</p>
<p>မင်းမှာ သစ္စာ ၊ လူမှာ ကတိ /min hmà éí'-sà lù hmà gə-dí/ กษัตริย์(ต้องรักษา)สำจะ คน(ต้องรักษา)สัญญา หมายถึง หากเป็นกษัตริย์ต้องมีวาจาสัตย์ หาก เป็นคนต้องรักษาสัญญา</p>	<p>บ้านน้ำลาย หมายถึง ชอบพูดเพื่อเจ้า พูดพาล่าม ไล่ใจ หมายถึง อาการที่พูดขยายความให้เกินความจริง เอนน้ำเย็นเข้าลูบ</p>
<p>မင်းဝိုဝကား မိုးကြိုးသွား /min dó zə-ga mo-co əwa/ คำพูดกษัตริย์ कमเหมือนสายฟ้า หมายถึง คำตรัสของกษัตริย์มีความเด็ดขาดและ รวดเร็วเหมือนดั่งฟ้าผ่า</p>	<p>หมายถึง ใช้คำพูดอ่อนหวานหวานล่อม ชักแม่น้ำทั้งห้า หมายถึง พูดจาหวานล่อม ยกเหตุผลต่างๆ เพื่อ โน้มน้าวให้ได้สิ่งที่ประสงค์(แม่น้ำทั้งห้าใน สำนวนนี้ หมายถึง แม่น้ำสายใหญ่ในอินเดีย 5 สาย ได้แก่ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู และมหิ)</p>
<p>ကြမ်းကျလျှင် နတ်ရသည့် ၊ စကားလွန်လျှင် နတ်ရွှံမရ /can cwàn hlyin nòu' yá èi zə-ga lùn hlyin nòu' ywé mə-yá/ /can cwàn hlyin nòu' yá èi zə-ga lùn hlyin nòu' ywé mə-yá/</p>	

ตารางที่ 100 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หากถลำพื่น ถอนออกได้ หากพูดล่วงเกิน ถอนออกไม่ได้</p> <p>หมายถึง คำพูดเมื่อพูดไปแล้วจะแก้ไขไม่ได้</p> <p>ต้องระวังเรื่องคำพูด</p> <p>ဝကားန့ဉ်း ခုန်ဝဲ</p> <p>/zə-ga nɛ yàn sɛ/</p> <p>พูดน้อย ภัยชา (ภัยน้อย)</p> <p>หมายถึง คำพูดเป็นภัยต่อผู้พูดได้</p> <p>ဆုခိခေ ခြိခေ</p> <p>/hsò khe sè mye sè/</p> <p>พูดให้ยาก ขอให้มันคง</p> <p>หมายถึง ในการพูดควรพูดให้ยากและน้อยที่สุด</p> <p>แต่ก็ขอให้คำพูดนั้นมันคง</p> <p>ဝေချမှ ခေရာသ့ဉ်း</p> <p>/əè-chà hmá yè-yà ɔi/</p> <p>แน่นอน จัดเจน</p> <p>หมายถึง คนที่มีคำพูดมันคง</p> <p>ခုခ်ခေခု ခံတွင်းလက်လေးသ့ဉ်း ၊ မုန်းခေခု</p> <p>ခံတွင်းလက်လေးသ့ဉ်း</p> <p>/chí? sè lò khàn twin lé? le ɔi? moŋ sè lò</p> <p>khàn twin lé? le ɔi?/</p> <p>ปากเพียงนี้่วลิ้ง * ทำให้รักได้ ปากเพียงนี้่วลิ้ง</p> <p>ขึ้นก็ทำให้เกลียดได้</p> <p>หมายถึง ปากเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนอื่นรัก</p> <p>หรือเกลียดเราก็ได้</p>	<p>สวยแต่รูป จูบไม่หอม</p> <p>หมายถึง มีรูปร่างงาม แต่ความประพฤติทำที่วจา และกิริยามารยาทไม่ดี</p> <p>ขวานผ่าซาก</p> <p>หมายถึง โง่งเงงไม่เกรงใจใคร (ใช้แก่กิริยาพูด)</p> <p>ต่อความยาว ส่าวความยี้ด</p> <p>หมายถึง พูดกัน ไปพูดกันมาให้มากเรื่องเกินสมควร</p> <p>ต่อปากต่อคำ</p> <p>หมายถึง พูดสวนตอบไปทันที, ตอบโต้ด้วย</p> <p>ถอนหงอก</p> <p>หมายถึง พูดว่าผู้ใหญ่เพราะผู้ใหญ่งทำให้หมดความนับถือยำเกรง</p> <p>เฉียงคำไม่ตกปาก</p> <p>หมายถึง พูดคำเฉียงคำ ไม่หยุดปาก</p> <p>บ้างช่างยุ</p> <p>หมายถึง คนที่ชอบพูดส่อเสียดยุ่งให้เขาแตกกัน</p> <p>ชักใบให้เรือเสีย</p> <p>หมายถึง พูดหรือทำขวงๆ ให้การสนทนาหรือการงานเขวออกนอกเรื่องไป</p> <p>น้ำท่วมทุ่ง ผักบุ้งโหรงเหรง</p> <p>หมายถึง พูดมากแต่ได้เนื้อหาสาระน้อย</p>

* ชาวพม่าเปรียบปากมีความกว้างเพียงนี้่วลิ้งนี้่ว คือ มีขนาดไม่ใหญ่มาก แต่ก็สามารถสร้างทั้งคุณและโทษให้กับผู้พูดได้

ตารางที่ 100 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
မပြောမပြော့ မဝါးမပြည် /mə-pyɔ mə-pyi mə-ti mə-mi/ ไม่พูดไม่จบ ไม่ดีไม่มีเสียง หมายถึง พูดในสิ่งที่ควรพูด	พูดเป็นนัย หมายถึง พูดอ้อมๆ โดยไม่บอกเรื่องราวตรงๆ พายเรือในหนอง, พายเรือในอ่าง หมายถึง คิด ทำ หรือพูดวกวนกลับไปกลับมา
နုတ်ချို ဝှိုတစ်ဝါး /hnôu ⁷ -chò shò tɛ-pa/ ปากหวาน สำเร็จหนึ่งประการ หมายถึง ถ้าปากหวานทำอะไรก็สำเร็จ	พูดจนถึงหลับ หมายถึง พูดมากจนผู้ฟังเบื่อ หัวเด็ดตีนขาด
ပြောဖန်များ မသားစကားအောင် /pyɔ phàn mya mə-ya zə-ga ʔaun/ คำพูดมากมาย คำพูดเมื่อยชนะ หมายถึง ถ้าภรรยาปากหวานก็เอาชนะใจสามีได้	หมายถึง คำพูดแสดงการยืนยันอย่างเด็ดเดี่ยว แม้จะตายก็ไม่ยอมเปลี่ยนใจ จับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน
ဝံတားအို မှောင်ကို မလျှောက်နှင့် ၊ စကားအို တောင်လှို မမောက်နှင့် /də-da ʔò hmàun kò mə-shâu ⁷ hnîn zə-ga- hsò tàun lò mə-mâu ⁷ -hnîn/ สะพานเก่า เวลามืด อย่านเดิน คำพูดคำจา อย่าน โอหังเท่าภูเขา หมายถึง จะทำอะไรให้ระมัดระวังตัวไว้ก่อน	หมายถึง แก่ตัวแก่ มีวิธีหลบหลีก พูดลดเลี้ยวเอา ตัวรอดจนคนอื่นเอาผิดไม่ได้ จุดได้ตำตอ
ထောင်တန်သည့်စကား ရလ်ဝေ့ /thàun-dàn éi zə-ga yi pɔ/ คำพูดมุลค่าเป็นพัน หัวเราะเสียด หมายถึง คำพูดนั้นแม้จะมีมุลค่ามาก แต่หากพูด ไปหัวเราะไป คำพูดก็ไร้ค่า	หมายถึง พูดหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บังเอิญไป โดนเอาเข้าตัวหรือผู้ที่เป็นเจ้าของเรื่องนั้นเข้า โดยผู้พูดหรือผู้ทำไม่รู้ตัว แทงใจดำ
ထင်တိုင်းလည်း မဆိုနှင့် ၊ ဝင်တိုင်းလည်း မမျိုးနှင့် /thìn dain lé mə-hsò-hnîn wìn dain lé mə- myò- hnîn/ หมายถึง พูดตรงกับความในใจของผู้ฟัง	น้ำท่วมปาก หมายถึง พูดไม่ออกเพราะเกรงจะมีภัยแก่ตน หรือผู้อื่น
	ปลาหมอตายเพราะปาก หมายถึง คนที่พูดพล่อยจนได้รับอันตราย

ตารางที่ 100 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ทุกครั้งทีคิด อย่าพูด ทุกครั้งที่เข้า(กิน) อย่างกลืน หมายถึง ทำอะไรควรคำนึงถึงกาลเทศะ และผล ที่จะตามมา</p>	<p>ปากคนยาวกว่าปากกา หมายถึง พูดเล่าลือไปต่างๆ จนเกินความจริง</p>
<p>အစားသာ အကုန်စား ၊ စကားကို အကုန်ပြောနင်း /ʔə-sa ə̀ə ʔə-kòŋ sa zə-ga kò ʔə-kòŋ mə- pyw-hnín/ อาหารเท่านั้นที่กินหมดได้ คำพูด อย่าพูดทั้งหมด หมายถึง พูดมากจะเป็นอันตราย</p>	<p>ปากบอน หมายถึง คนที่ชอบพูดชอบฟ้องเรื่องของคนอื่น</p>
<p>ဝဇိဘေဒ ဝိဝိဇ်ဇု /wə-zì-bè-dá thí tain shá/ คำพูด กระทบทั้งหมด หมายถึง ไม่ควรพูดกระทบผู้อื่น เพราะอาจนำ ผลเสียมาให้ตนเองได้</p>	<p>ปากปราศรัย ใจเชือดคอ หมายถึง พูดดีแต่ใจคิดร้าย</p>
<p>ရက်စက်မှ ခြောက်စွဲ /yéʔ-séʔ hmá cè-kwɛ/ ร้ายกาจ เสรีาโศก หมายถึง คำพูดไม่ดี สามารถสร้างความเจ็บปวด โกรธแค้นแก่ผู้ฟังได้</p>	<p>ปากว่ามือถึง หมายถึง พอพูดก็ทำเลย</p>
<p>ဟုတ်တော့ဆို နာလို့ခံခက် အမုတ်ထွက် /hòuʔ dà hsò nà-lò khàn-khéʔ ʔə-myéʔ thwéʔ/ พูดตรงๆ ฟังยาก โกรธง่าย หมายถึง บางครั้งการพูดตรงๆ ก็ทำให้ผู้ฟังไม่ พอใจ</p>	<p>ปากหวานก้นเปรี้ยว หมายถึง พูดจาอ่อนหวานแต่ไม่จริงใจ</p>
<p>ဘူးတစ်ရာအပေါက်ကို ဝိတ်လို့ရသော် ၊ ဝါးဝိတ်တစ်ပေါက်ကို ဝိတ်လို့မရ /bu tə-yà ʔə-pâuʔ kò pèiʔ ló yá ə̀i bə-sáʔ tə-pâuʔ kò pèiʔ ló mə-yá/ หมายถึง ชอบนิทานเล็กนินทาน้อย, ไม่กล้าพูด, พูดไม่ขึ้นหรือพูดไม่มีใครสนใจฟัง(ใช้แก่ผู้น้อย)</p>	<p>ปากหอยปากปู หมายถึง ชอบนิทานเล็กนินทาน้อย, ไม่กล้าพูด, พูดไม่ขึ้นหรือพูดไม่มีใครสนใจฟัง(ใช้แก่ผู้น้อย)</p>
<p>ပိုင်တိုင်ပိုင်ဆိုင် ဝိတ်လို့မရ /pèiʔ tɔ̀i pèiʔ sɔ̀i wɛ̀i wɛ̀i ló yá ə̀i bə-sáʔ တိုင်တိုင်ပိုင်ဆိုင် ဝိတ်လို့မရ /tɔ̀i tɔ̀i pèiʔ sɔ̀i wɛ̀i wɛ̀i ló yá ə̀i bə-sáʔ หมายถึง พูดแก้ตัวหลบเลี่ยงไปอย่างข้างๆ கு พูดเป็นน้ำไหลไฟดับ</p>	<p>ไปอย่างน้ำจุ่นๆ หมายถึง พูดแก้ตัวหลบเลี่ยงไปอย่างข้างๆ கு พูดเป็นน้ำไหลไฟดับ</p>
<p>ဘူးတစ်ရာအပေါက်ကို ဝိတ်လို့ရသော် ၊ ဝါးဝိတ်တစ်ပေါက်ကို ဝိတ်လို့မရ /bu tə-yà ʔə-pâuʔ kò pèiʔ ló yá ə̀i bə-sáʔ တိုင်တိုင်ပိုင်ဆိုင် ဝိတ်လို့မရ /tɔ̀i tɔ̀i pèiʔ sɔ̀i wɛ̀i wɛ̀i ló yá ə̀i bə-sáʔ</p>	<p>หมายถึง พูดต้องเหลือเกิน</p>
<p>ဘူးတစ်ရာအပေါက်ကို ဝိတ်လို့ရသော် ၊ ဝါးဝိတ်တစ်ပေါက်ကို ဝိတ်လို့မရ /bu tə-yà ʔə-pâuʔ kò pèiʔ ló yá ə̀i bə-sáʔ တိုင်တိုင်ပိုင်ဆိုင် ဝိတ်လို့မရ /tɔ̀i tɔ̀i pèiʔ sɔ̀i wɛ̀i wɛ̀i ló yá ə̀i bə-sáʔ</p>	<p>ฟังไม่ได้ศัพท์ จับไปกระเดียด หมายถึง ฟังไม่ได้ความแจ่มชัด แล้วเอาไปพูด ต่อหรือทำผิดๆ พลาดๆ</p>
<p>ဘူးတစ်ရာအပေါက်ကို ဝိတ်လို့ရသော် ၊ ဝါးဝိတ်တစ်ပေါက်ကို ဝိတ်လို့မရ /bu tə-yà ʔə-pâuʔ kò pèiʔ ló yá ə̀i bə-sáʔ တိုင်တိုင်ပိုင်ဆိုင် ဝိတ်လို့မရ /tɔ̀i tɔ̀i pèiʔ sɔ̀i wɛ̀i wɛ̀i ló yá ə̀i bə-sáʔ</p>	<p>พื่นฝอยหาคะเข็บ หมายถึง รื้อพื่นเรื่องไม่ดีที่เกิดขึ้นนานมาแล้ว พูดให้เสียใจ</p>

ตารางที่ 100 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p> ၂၁၁။ နှစ်က နှစ်က နှစ်က နှစ်က /shé ká phoŋ nâu' ká pò/ ข้างหน้าปิด ข้างหลังเปิด หมายถึง เรื่องไม่ดียิ่งพยายามปกปิดเอาไว้ก็ยิ่ง เปิดเผยออกมา </p> <p> ၂၁၂။ နှစ်က နှစ်က နှစ်က နှစ်က /né pyo nâu' cí hîin pyo ?âu' cí/ พุดกลางวัน ให้ดูข้างหลัง พุดกลางคืน ให้ดู ข้างล่าง หมายถึง ควระมัดระวังเรื่องการพูด </p> <p> ၂၁၃။ နှစ်က နှစ်က နှစ်က နှစ်က /gə-za-əə-ma zə-ga mə-ti/ ผู้เล่น คำพูดไม่มั่นคง หมายถึง คำพูดของนักการพนัน ไม่มีความ มั่นคง </p> <p> ၂၁၄။ နှစ်က နှစ်က နှစ်က နှစ်က /lə-bá-ci hlyin chwe dō-əá-ci hlyin hse/ หากโลกมาก ออดอ่อน หากมีโทสะมาก ค่า หมายถึง คนที่โลกมาก วาจามักจะอ่อนหวาน คนที่มีโทสะมาก วาจามักจะหยาบคาย </p> <p> ၂၁၅။ နှစ်က နှစ်က နှစ်က နှစ်က /k'é-yé khwə-nə-yé' chi-mun khwə-nə-yé'/? ตีเตียน เจ็ดวัน ชมเชย เจ็ดวัน </p>	<p> ลิ่นสองแฉก หมายถึง ที่พูดสลับปลับเชื่อถือไม่ได้ สวมหน้ากากเข้าหากัน หมายถึง แสร้งทำหรือแสร้งพูดดีต่อกัน หมาเห่าใบตองแห้ง หมายถึง คนที่ชอบพูดอะอะแสดงว่าเก่ง แต่ไม่กล้าจริง </p>

ตารางที่ 100 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการใช้วาจาหรือคำพูด (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง อย่าเอาใจใส่คำพูดของคน เพราะหาก ติเตียนเจ็ดวัน ก็อาจชมเชยเพียงเจ็ดวันเช่นกัน เป็นคำพูดเพียงชั่วครู่ชั่วยาม</p> <p>နတ်ကတော့ ငှားဝင်တာ ၊ စိတ်ကတော့ ခါးဝါး /hnòu' kə-dó pya əə-kà sèi' kə-dó kha tə-mà/ ปากนั้น น้ำผึ้งเคี้ยว ใจนั้น สะเดาขม หมายถึง พูดจาอ่อนหวาน แต่ใจลึกร้าย</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า มีสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการใช้วาจาหรือคำพูดที่ควรประพฤติปฏิบัติและไม่ควรประพฤติปฏิบัติเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าคนพม่าและคนไทยให้ความสำคัญกับการใช้คำพูด สังเกตได้จากสำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับการแนะนำเรื่องการใช้คำพูดให้เหมาะสมมักจะสัมพันธ์กับกิริยามารยาทและกาลเทศะด้วย ส่วนสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับการใช้วาจาหรือคำพูดที่ควรประพฤติปฏิบัติก็สะท้อนแนวคิดเหมือนกับสำนวนพม่า คือ แนะนำเรื่องการใช้คำพูดให้เหมาะสมและระมัดระวังเรื่องคำพูดที่อาจทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนได้

5.2.7 ความรู้สติปัญญา

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนทั้งสองชนชาติให้ความสำคัญกับความรู้สติปัญญาเป็นอย่างมาก สำนวนพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าให้ความสำคัญกับความรู้และสติปัญญา เพราะคนพม่าเปรียบปัญญาความรู้ดั่ง “หม้อทอง” (ရွှေအိုး /shwè ʔo/) ที่เต็มไปด้วยเพชรนิลจินดา ใช้เท่าไรก็ไม่หมด คือ หากมีปัญญาความรู้ก็สามารถนำความรู้นั้นไปใช้เพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตนได้ การมีความรู้ติดตัวจึงมีค่ามากกว่าทรัพย์สินเงินทอง เพราะฉะนั้นบรรพบุรุษชาวพม่าจึงสั่งสอนลูกหลานให้แสวงหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ จนมีสำนวนกล่าวว่า ပညာလို အိုသည့်မရှိ /pyin-ñà lò ʔò èi mə-shí/ อยากรมีความรู้ ไม่มีคำว่าแก่ ทั้งนี้ การแสวงหาความรู้ต้องเข้าหาผู้รู้ด้วยกิริยาอาการที่นอบน้อม ไม่โอ้อวดทะนงตน จึงจะทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ นอกจากนี้สำนวนพม่ายังนำพฤติกรรมของสัตว์ คือ “ปลวก” (ခြံ /chá/) ที่ขยันขันแข็งในการสร้างรังของมันมาเปรียบกับการสั่งสมปัญญาความรู้ที่ต้องสั่งสมไปเรื่อยๆ ดังสำนวนพม่าที่กล่าวว่า ခြံကို ဝုံတူ ဝါးတူ /chá kò pòŋ eú pə-mà pyú/

จงทำเหมือนปลวก ส่วนผู้ที่ไม่มีคามเพียรพยายามแสวงหาความรู้ใส่ตนก็มักจะตกเป็นเบี้ยล่างของผู้อื่นเสมอ

อนึ่ง สำนักพม่ายังได้กล่าวถึงอาชีพบางอาชีพที่ต้องใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ เช่น ผู้พิพากษา (တရားသူကြီး /tə-ya-əu-ji/) ซึ่งต้องมีสติปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองคดีความต่างๆ อย่างรอบคอบ ดังปรากฏในสำนวน ချင်းချင်းချင်းချင်း သူဝိဒ် /chín-chín chèn-chèn óu-khə mèin/ พิจารณาไตร่ตรอง ผู้มีปัญญา (ด้านสติความ) และสำนวน ရှင်းရှင်းချင်းချင်း သူဝိဒ် /hnain-hnain-chèn-chèn óu-khə-mèin/ ซึ่งใจเปรียบเทียบ ผู้มีปัญญา (ด้านสติความ)

ขณะที่สำนวนไทยมีสำนวนเปรียบคนที่ชอบแสวงหาความรู้หรือหมกมุ่นอยู่กับการอ่านหนังสือว่า “หนอนหนังสือ” แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีความพยายามแสวงหาความรู้มาตั้งแต่ในอดีต นอกจากนี้ยังมีคำกล่าวเปรียบผู้ที่มีปัญญาความรู้ความสามารถ แต่ไม่โอ้อวดว่า “คมในฝัก” คือเปรียบเสมือนมีดาบที่ผ่านการลับอยู่เสมอ แต่จะปรากฏประโยชน์เมื่อจำเป็นต้องใช้งานเท่านั้น สำนวนนี้มักนำไปใช้กล่าวชมเชยผู้ที่มีความรู้แต่ไม่โอ้อวดทะนงตน ขณะที่ผู้รู้น้อยแต่สำคัญตนว่ารู้มากจึงเย่อหยิ่งในความรู้ของตนจนไม่ฟังคำแนะนำของผู้อื่นจะถูกกล่าวเปรียบว่าเหมือน “กบในกะลาครอบ” คือ มีวิสัยทัศน์ไม่กว้างไกล และรู้แบบ “สูงๆ ปลายๆ” คือ รู้อย่างผิวเผิน, รู้ไม่จริง นอกจากนี้ยังพบสำนวนที่ใช้เชิงตำหนิผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักนำความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ คือสำนวน “ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด” และสำนวนกล่าวเปรียบผู้ที่ไม่มีความรู้ ว่า “สมองขี้เลื่อย, หัวขี้เลื่อย” ดังนั้น ปัญญาความรู้จึงมีความสำคัญต่อคนทุกคนเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 101 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรู้สติปัญญา

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>ဥတုဘူသည် မျက်လှည့်ချိုး ၊ ဝဉာဏ်သည် မြတ်ရွှေချိုး</p> <p>/ʔóu²-sà hù ət̚i myé² hlé myo pyin-ñà hù ət̚i myá² shwè ʔo/</p> <p>ทรัพย์สมบัติคือมายากลชนิดหนึ่ง ปัญญาคือหม้อทองอันประเสริฐ</p> <p>หมายถึง มีปัญญาดีกว่ามีทรัพย์</p>	<p>หนอนหนังสือ</p> <p>หมายถึง คนที่ชอบหมกมุ่นอยู่กับการอ่านหนังสือ</p> <p>คมในฝัก</p> <p>หมายถึง มีความรู้ความสามารถ แต่เมื่อยังไม่ถึงเวลาก็ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ</p>
<p>အသက်မွေးမှု တစ်ခုဝဉာ ကိုဝိစိဝါ</p> <p>/ʔə-əé² mwe hmú t̚ə-khú pyin-ñà kò sì pà/</p> <p>การเลี้ยงชีพ ต้องมีวิชาชีพอย่างหนึ่งติดตัว</p>	<p>กบในกะลาครอบ</p> <p>หมายถึง ผู้มีความรู้และประสบการณ์น้อย แต่</p>

ตารางที่ 101 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรู้สติปัญญา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง คนต้องมีปัญญาความรู้เพื่อเลี้ยงชีพ</p> <p>အသက်ဥက္ကဏ်စောင့် /ʔə-əé? n̄àn s̄aun/ ดูแลชีวิตด้วยสติปัญญา</p> <p>หมายถึง ถ้าใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต อายุจะยืนยาว</p> <p>မရှိဘဝထက် မသိဘဝထက် /mə-shí dà thé? mə-əí dà khé?/ ไม่รู้ลำบากกว่าไม่มี</p> <p>หมายถึง ไม่มีความรู้เลวร้ายยิ่งกว่าการไม่มีทรัพย์สินเงินทอง</p> <p>ပညာလုံ့ဇော် မပျင်းနင့် ၊ ဥစ္စာလုံ့ဇော် မငြင်းနင့် /pyin-n̄à lò-əò mə-pyín-hn̄in ʔòuʔ-sà lò-əò mə-n̄in-hn̄in/ หากอยากมีความรู้ อย่าขี้เกียจ หากอยากมีทรัพย์สินสมบัติ อย่าปฏิเสธ</p> <p>หมายถึง เมื่ออยากมีความรู้ก็จงขยันใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอ เมื่ออยากมีทรัพย์สินสมบัติก็อย่าโอหัง ให้ทำตัวอ่อนน้อมอยู่เสมอ</p> <p>ပညာလုံ့ အိုသည့်မရှိ /pyin-n̄à lò ʔò èi mə-shí/ อยากมีความรู้ ไม่มีคำว่าแก่</p> <p>หมายถึง ไม่มีผู้ใดแก่เกินวัยที่จะหาความรู้</p> <p>ခုနုလည်း အဆန် ၊ လူနုလည်း အကြံ /khə-yú hmà lɛ ʔə-hsàn lù hmà lɛ ʔə-càn/ หอย่อมมีเนื้อ คนย่อมมีความคิด</p>	<p>สำคัญคนว่ามีความรู้มาก</p> <p>งูๆ ปลาๆ</p> <p>หมายถึง มีความรู้อย่างผิวเผิน, รู้เพียงเล็กๆ น้อยๆ, รู้ไม่จริง</p> <p>ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด</p> <p>หมายถึง มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์</p> <p>สมองขี้เลื่อย, หัวขี้เลื่อย</p> <p>หมายถึง ปัญญาที่บ</p>

ตารางที่ 101 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรู้สติปัญญา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง คนเราต้องมีความสามารถและสติปัญญา</p> <p>ပညာကို လိုသော် ပညာရှိကို ယှဉ် /pyin-nhà kò lò-òw pyin-nhà shí kò shìn/ เมื่ออยากมีความรู้ เข้าหาผู้มีความรู้ หมายถึง หากอยากมีความรู้ก็ต้องไปหาผู้ที่มีความรู้</p> <p>ပညာရှု ပမာ သူဗုဒ္ဓ်စား /pyin-nhà shà bə-mà òu phoṅ-sa/ หาความรู้เหมือนขอทาน หมายถึง ควรมีความนอบน้อมในการหาความรู้ใส่ตน</p> <p>မခင်လျှင် မေး ၊ မခင်လျှင် ဆေး /mə-əí hlyin me mə-sin hlyin hse/ ถ้าไม่รู้ ให้ถาม ถ้าไม่หมดจด ให้ล้าง หมายถึง ถ้าไม่รู้ให้ถามจึงจะได้ความรู้ ถ้ามีภาระให้รับสะสาง</p> <p>ခြံကို ပုံတူ ပမာပြု /chá kò pòṅ óu pə-mà pyú/ จงทำเหมือนปลวก หมายถึง ให้ค่อยๆ สะสมปัญญาความรู้ สะสมทรัพย์สินเหมือนปลวกที่ค่อยๆ สร้างจอมปลวกขึ้นมา</p> <p>ပညာမရှိ သူ၏ဝန်ထမ်း /pyin-nhà mə-shí òu ʔí wùn-dan/ ไม่มีปัญญา แยกรับภาระของเขา</p>	

ตารางที่ 101 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรู้สติปัญญา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง หากไม่มีความรู้ก็ต้องเป็นข้าทาสของ ผู้อื่น</p> <p>ကိုယ်ရေးကြိုက် ဘက်လုံတောင်းခဲ /kò ye-còŋ ká éʔ-lòŋ kaun khe/ ตนประสบ อดทนต่อความทุกข์ยาก หมายถึง เมื่อประสบเหตุระสำคัญใดๆ ให้ใช้ ความรู้ความสามารถและความอดทนในการ แก้ไขดำเนินการ</p> <p>ကံရှိမှ တတ် ၊ ဉာဏ်ရှိမှ မြတ် /kàn shí hmá táʔ ñàn shí hmá myáʔ/ หากมีกรรม สามารถ หากมีสติปัญญา ประเสริฐ หมายถึง ผู้ที่มีกุศลกรรมหรือบุญเก่าดี ย่อมมี พรสวรรค์ มีความสามารถ ผู้ที่มีสติปัญญาเป็น สิ่งประเสริฐ</p> <p>ချင်းချင်းချိန်ချိန် သုခိန် /chín-chín chèn-chèn éú-khə mèin/ พิจารณาไตร่ตรอง ผู้มีปัญญา (ด้านคติความ) หมายถึง ผู้พิพากษาต้องมีสติปัญญาในการ พิจารณาไตร่ตรองคติความต่างๆ</p> <p>နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် သုခိန် /hnain-hnain-chèn-chèn éú-khə-mèin/ ตั้งใจเปรียบเทียบ ผู้มีปัญญา (ด้านคติความ) หมายถึง ผู้พิพากษาต้องมีสติปัญญาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง</p> <p>တတ်သည့်ပညာ မနေဘဲ /táʔ éí pyin-ñà mə-nè əà/ ผู้มีปัญญา ไม่อยู่เฉย</p>	

ตารางที่ 101 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรู้สติปัญญา (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถย่อมไม่สามารถอยู่นิ่งเฉยได้ เมื่อมีโอกาสก็อยากแสดงปัญญาความรู้ของตนให้ผู้อื่นเห็น</p> <p>ပညာရဲရဲ ဝိုလ်ဝဲတဲ</p> <p>/pyin-nhà ye-yin bwe le tin/</p> <p>ผู้มีปัญญาย่อมมองอาจ ท่ามกลางการชุมนุม</p> <p>หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ย่อมอยู่อย่างทะนงองอาจ ท่ามกลางคนหมู่มาก</p> <p>ပညာရဲ တွေးကြည့်လျှင် ပြေးကြည့်သည့်ထက် မှန်သည့်</p> <p>/pyin-nhà shí twe cí hlyin pye cí òi thèʔ hmàn òi/</p> <p>ผู้มีปัญญา หากใช้ความคิด ไตร่ตรองดู ย่อมถูกต้องกว่าการวิ่งไปดู</p> <p>หมายถึง ผู้มีปัญญาย่อมใช้ความคิดพิจารณา ไตร่ตรอง</p> <p>ပညာရဲအမှတ် ပြင်မထွက်</p> <p>/pyin-nhà shí ʔə-myéʔ pyin mə-thwéʔ/</p> <p>ความโกรธของผู้มีปัญญา ไม่ออกมาข้างนอก</p> <p>หมายถึง ผู้มีปัญญาย่อมควบคุมโทสะของตนได้</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมีแนวคิดยกย่องผู้ที่มีปัญญาความรู้ เพราะปัญญาความรู้เป็นสิ่งประเสริฐที่ช่วยแก้ไขปัญหาคือทำให้ดีขึ้นได้ คนพม่าและคนไทยสมัยก่อนจึงนิยมแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ผู้ชายมักแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการบวชเรียน เพราะนอกจากจะได้ศึกษาความรู้ต่างๆ จากตำราแล้ว ยังได้เรียนรู้วิธีการใช้ชีวิตและการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ ส่วนผู้หญิงมักจะแสวงหาความรู้จากมารดาของตน ความรู้ที่ได้จึงมักเป็นความรู้เรื่องงานบ้านงานเรือน และการครองเรือนอย่างไรให้ครอบครัวมีความสุข ปัจจุบันผู้หญิงสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่ง

ต่างๆ ได้ มีสิทธิเสรีภาพในการแสวงหาความรู้มากยิ่งขึ้น แหล่งความรู้จึงไม่ใช่จากตัวบุคคลเพียงอย่างเดียวนั่น ปัจจุบันผู้หนึ่งต้องแสวงหาความรู้เช่นเดียวกับผู้ขายจึงจะสามารถหาเลี้ยงชีพของตนได้ จากการศึกษาสำนวนสะท้อนให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยมักกล่าวตำหนิผู้ที่มีความเกียจคร้านหรือไม่พยายามแสวงหาความรู้ใส่ตน แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ของคนพม่าและคนไทยยังคงสืบทอดอยู่ในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

5.2.8 ลักษณะภาษาและวรรณกรรม

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า มีเพียงสำนวนพม่าเท่านั้นที่กล่าวถึงลักษณะภาษาและวรรณกรรม สำนวนพม่ากล่าวถึงลักษณะภาษาพม่าที่มีลักษณะเฉพาะ คือ คำบางคำในภาษาพม่าจะมีรูปเขียนไม่ตรงกับเสียงอ่าน ฉะนั้น ผู้เรียนภาษาพม่าจึงต้องมีความเพียรพยายามจดจำคำต่างๆ เพื่อให้สามารถเขียนได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งอ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้องด้วย ดังสำนวน ရေးထော့အမှန် ဖတ်ထော့အသံ /ye dó ʔə-hmàn pháʔ dó ʔə-ə̀əm/ เขียนถูกต้องสะกด อ่านตามเสียง นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่กล่าวถึงลักษณะทางไวยากรณ์ (သဒ္ဒါ /ə̀-dà/) ของภาษาพม่าอีกด้วย เพราะการเรียนไวยากรณ์ภาษาพม่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาษาพม่ามีหลักไวยากรณ์ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจึงต้องเข้าใจไวยากรณ์ของภาษาพม่าก่อน มิเช่นนั้นจะเรียนภาษาพม่าไม่ได้ ดังสำนวนพม่าที่กล่าวว่า သဒ္ဒါမရှိင် စာမကိုင်နင့် /ə̀-dà mə-nàin sà mə-kòin-hnín/ 'ไม่ได้ ไวยากรณ์ อย่างจับหนังสือ และสำนวน သဒ္ဒါမတတ် စာမတတ် /ə̀-dà mə-táʔ dà mə-táʔ/ 'อ่านไวยากรณ์ไม่ได้ อ่านหนังสือไม่ได้'

ภาพสะท้อนด้านวรรณกรรมมีสำนวนพม่ากล่าวไว้ว่า စာပေမြင့်မှ လူမျိုးမြင့်မည် ၊ စာပေပျောက်က လူမျိုးပျောက်မည် /sà-pè myín hmá lù-myo myín mɛ sà-pè pyáuʔ ká lù-myo pyáuʔ mɛ/ วรรณกรรมสูง คนก็จะสูง วรรณกรรมสูญหาย คนก็จะสูญหาย สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่าคนพม่าให้ความสำคัญกับวรรณกรรมของชาติ เพราะหากวรรณกรรมเจริญรุ่งเรือง คนก็จะมีความรุ่งโรจน์ไปด้วย แต่หากวรรณกรรมสูญสิ้น ความคิดของคนก็จะตื้นเขิน ฉะนั้น คนพม่าจึงพยายามอนุรักษ์วรรณกรรมของตนไว้ ในสมัยโบราณมีการจารวรรณกรรมลงบนใบลาน ส่วนในปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากขึ้น คนพม่าก็เผยแพร่วรรณกรรมของตนโดยการตีพิมพ์ออกมาให้ลูกหลานได้ศึกษา นอกจากนี้ วรรณกรรมยังทำหน้าที่บางอย่างในสังคมด้วย เช่น ในยุคที่สังคมพม่ายังมีระบอบการปกครองแบบเผด็จการ วรรณกรรมการเมืองเป็นสื่อหนึ่งในการเรียกร้องและปลุกเร้าผู้คนให้ลุกขึ้นต่อสู้กับอำนาจที่ไม่ชอบธรรม ดังนั้นจึงมีสำนวนพม่ากล่าวว่า ဓားသွားထက် ထော့ထော့သွားထက် /da əwa théʔ kə-làun əwa théʔ/ 'คมปลายปากกา คมกว่ามีด'

นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่เกี่ยวกับการเขียนบันทึกว่า နှုတ်တတ်ရာ တတ်တတ် /hnòu' tɛ-
yà sà tɛ-lɔŋ/ ปากหนึ่งร้อย หนังสือหนึ่งตัว หมายถึง คำพูดจากปากเป็นร้อยคำยังไม่มี ความหนัก-
แน่นเท่ากับการเขียนเพียงหนึ่งครั้ง ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงสั่งสอนลูกหลานให้จดบันทึกความรู้เพื่อป้องกัน
การลืม เป็นการสร้างลักษณะนิสัยให้ลูกหลานใฝ่รู้ไปในตัว และสำนวนที่น่าสนใจ คือ สำนวน တ
တတ်တတ် သုတတတ် /sà tɛ-lɔŋ phə-ya tɛ-hsù/ หนังสือ(อักษร)หนึ่งคำ พระพุทธรูป/เจดีย์หนึ่งองค์
หมายถึง ให้นับถือตัวอักษรเหมือนนับถือพุทธรูปหรือเจดีย์, ให้เห็นความสำคัญของตัวหนังสือ
สำนวนนี้แสดงให้เห็นว่า คนพม่าให้ความสำคัญกับปัญญาความรู้มาก แม้ว่าตัวหนังสือจะเป็นเพียง
เครื่องมือทางภาษาในการจดบันทึกตำราความรู้ต่างๆ แต่ชาวพม่าก็ให้ความสำคัญต่อตัวอักษรเหล่านี้
บางพื้นถิ่นของพม่ายังมีความเชื่อว่า ให้เก็บหนังสือไว้ในที่สูง และห้ามเดินข้ามกองหนังสืออีกด้วย

ตารางที่ 102 สำนวนพม่าที่สะท้อนให้เห็นลักษณะภาษาและวรรณกรรมของพม่า

สำนวนพม่า
<p>ဇုးတုးအုမုန် ဖတ်တုးအုဝဲ /ye dó ʔə-hmàn phá' dó ʔə-əàn/ เขียนถูกตัวสะกด อ่านตามเสียง หมายถึง ภาษาพม่าบางคำมีลักษณะรูปเขียนไม่ตรงกับเสียงอ่าน ดังนั้นจึงควรเขียนให้ถูกต้อง และ อ่านออกเสียงให้ถูก</p>
<p>သဒ္ဒါမုန်တုး တမုန်တုး /ə-dà mə-nàin sà mə-kàin-hnín/ ไม่ได้ไวยากรณ์ อย่าจับหนังสือ หมายถึง เมื่อไม่เชี่ยวชาญไวยากรณ์ก็ไม่สามารถเข้าใจวรรณกรรม</p>
<p>သဒ္ဒါတတ် တမတ် /ə-dà mə-tá' dà mə-tá'/ อ่านไวยากรณ์ไม่ได้ อ่านหนังสือไม่ได้ หมายถึง หากไม่รู้ไวยากรณ์ก็ยากที่จะทำความเข้าใจคำรับตำรา</p>
<p>တပေမြင့်မှ လူမျိုးမြင့်မည် ၊ တပေပျောက်က လူမျိုးပျောက်မည် /sà-pè myín hmá lù-myo myín mɛ sà-pè pyáu' ká lù-myo pyáu' mɛ/ วรรณกรรมสูง คนก็จะสูง วรรณกรรมสูญหาย คนก็จะสูญหาย หมายถึง ถ้าวรรณกรรมเจริญรุ่งเรือง คนก็จะมีความรุ่งโรจน์ไปด้วย แต่หากวรรณกรรมสูญสิ้น ความคิดของคนก็จะสิ้นเงิน</p>

ตารางที่ 102 สำนวนพม่าที่สะท้อนให้เห็นลักษณะภาษาและวรรณกรรมของพม่า (ต่อ)

สำนวนพม่า
<p>ဝေးဝွေးထွက် ကလောင်ဝွေးထွက် /da əwa théʔ kə-làun əwa théʔ/ คมปลายปากกา คมกว่ามีด หมายถึง หอกดาบเป็นอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้ แต่ในด้านวรรณกรรมนั้น อาวุธที่ใช้เพื่อปลุกเร้าผู้คนคือ ปลายปากกา (ปลายปากกาที่ใช้เขียนมีความน่ากลัวกว่าอาวุธ)</p>
<p>ရှုတ်ဝတ်ရာ တဝတ်လုံး /hnòuʔ tə-yà sà tə-lon/ ปากหนึ่งร้อย หนังสือหนึ่งตัว หมายถึง คำพูดจากปากเป็นร้อยคำ ยังไม่มีความหนักแน่นเท่ากับการเขียนเพียงหนึ่งครั้ง</p>
<p>တဝတ်လုံး ဘုရားဝတ်ဆူ /sà tə-lon phə-ya tə-hsù/ หนังสือ(อักษร)หนึ่งคำ พระพุทธรูป/เจดีย์หนึ่งองค์ หมายถึง ให้นับถือตัวอักษรเหมือนนับถือพุทธรูป/เจดีย์คือ ควรเห็นความสำคัญของตัวหนังสือ</p>

5.2.9 สถานที่สำคัญ

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. ศาสนสถาน และ 2. เมืองสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.9.1 ศาสนสถาน

เนื่องจากสังคมพม่าและสังคมไทยเป็นสังคมแห่งพระพุทธศาสนา ดังนั้นสถานที่สำคัญที่ปรากฏในสำนวนจึงเป็นศาสนสถาน คือ “วัด” หรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถ (โบสถ์), เจดีย์ โดยเฉพาะในสำนวนพม่าจะปรากฏสำนวนที่นำเจดีย์มาเปรียบเทียบ รวมทั้งสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับเจดีย์เป็นจำนวนมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะในสมัยโบราณชาวพม่านิยมสร้างเจดีย์ถวายเป็นพุทธบูชา ด้วยเชื่อว่าอานิสงส์แห่งการสร้างเจดีย์นั้นจะหนุนนำไปเกิดในภพภูมิที่ดี ส่วนสำนวนไทยพบว่า สำนวนไทยส่วนใหญ่จะกล่าวถึงวัดและความสัมพันธ์ของวัดกับคนในชุมชน แสดงให้เห็นว่าวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน วัดจึงเป็นศาสนสถานที่มีความผูกพันกับคนไทยมาอย่างยาวนาน ทำให้คนไทยนำศาสนสถานนี้มาใช้เปรียบในสำนวนเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 103 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับศาสนสถาน

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>မကောင်း နေ့ကောင်းပို့ /mə-kaun caun pò/ ไม่ดี ส่งไปวัด หมายถึง ข้าวของเครื่องใช้ในบ้านที่ไม่ดี นำไป บริจาคถวายวัด, ลูกที่มีความประพฤติไม่ดี หาก อยากให้ว่านอนสอนง่ายให้ส่งไปอยู่ที่วัด</p>	<p>ขนทรายเข้าวัด หมายถึง การทำบุญกุศลโดยวิธีนำหรือขนทราย ไปก่อพระทรายที่วัด, หาประโยชน์ให้ส่วนรวม ไปวัดไปมาได้ หมายถึง มีรูปร่างหน้าตาดีพอจะอวดเขาได้</p>
<p>မသာတစ်ခေါက် နေ့ကောင်းဆင်ခေါက် /mə-əà tək-khâu? caun hsè-khâu?/ ศพหนึ่งครั้ง วัดสิบครึ่ง หมายถึง แม้ว่าจะไปศพเพียงครั้งเดียวก็ทำให้ ได้สติ (สังเวชสติ) เท่ากับการเข้าวัดฟังธรรมถึง สิบครึ่ง</p>	<p>หันหน้าเข้าวัด หมายถึง มุ่งหน้าเข้าวัดเพื่อถือศีลฟังเทศน์ เป็นต้น ตัดหางปล่อยวัด หมายถึง ตัดขาดไม่เกี่ยวข้อง ไม่เอาเป็นธุระอีก ต่อไป</p>
<p>သင်္ကန်းမှာ ကဝိန် ၊ နေ့ကောင်းမှာ ဝိမ် /əin-kan hmà kə-thèin caun hmà əèin/ จิวร กฐิน วัด อุโบสถ หมายถึง การถวายจิวรให้ถวายช่วงทอดกฐินจะ ถือว่าดีที่สุด ส่วนการทำบุญถวายวัด ให้สร้าง อุโบสถถวายจะประเสริฐที่สุด</p>	<p>ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มี สามีถึง 3 คน ใช้พูดเป็นเชิงตำหนิว่า เป็นคนที่ ไม่น่าคบ, ใช้พูดตำหนิเหยียดหยามว่าเป็นหญิง ไม่ดี</p>
<p>သုံးနေ့ကောင်းပြောင်းသော ဂုဏ် ၊ သုံးလင်ပြောင်းသော ဇိန့်မ /əŋ caun pyaun əw shìn əŋ lin pyaun əw mein-má/ พระเปลี่ยนสามวัด ผู้หญิงเปลี่ยนสามผัว หมายถึง ผู้ที่บวชแล้วสึกถึง 3 คนหรือผู้หญิงที่มี สามีถึง 3 คน เป็นคนที่ไม่น่าคบหาสมาคม เพราะแสดงว่าคนนั้นต้องมีข้อบกพร่อง</p>	

ตารางที่ 103 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับศาสนสถาน (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အိမ်ထောင်မှ ဘုရားတော် ၊ ဆေးမင်္ဂလာတော်ထိုး /7èin-dàun-hmú phə-ya tɛ hse-hmin-yè sòu⁷-tho/ การแต่งงาน การสร้างเจดีย์ การสักลายสัก หมายถึง ก่อนลงมือทำควรใช้สติพิจารณาให้ดี เพราะบางสิ่งเมื่อทำผิดพลาดไปแล้ว แก้ไขได้ยาก</p> <p>လှည်းဝင်ရိုးသံ တညံ့ညံ့ ၊ ဖုတ်ဘုရားပေါင်း /hlɛ-wín-yo àn ə-ghàn-ghàn bə-gàn phə-ya paun/ เสียงเพลากวียน ดังเอี้ยดอ้าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมือง พุกาม หมายถึง เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446 องค์, เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446,733 องค์</p>	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่า วัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญของคนพม่าและคนไทยเช่นเดียวกัน เพราะคนพม่าและคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้น สิ่งที่สะท้อนจากสำนวนจึงเป็นความผูกพันของศาสนสถานกับคนในชุมชน เพราะในอดีตวัดเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เมื่อมีงานบุญหรือประเพณีสำคัญก็มักไปจัดงานที่วัด แม้ว่าปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างกับศาสนสถานจะไม่แนบแน่นเท่าใดนัก เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยก็พอจะแสดงให้เห็นว่า คนพม่าและคนไทยยังให้ความสำคัญกับศาสนสถานแห่งนี้มาก จึงยังคงนำวัดมาเปรียบในสำนวนเพื่อใช้สั่งสอนลูกหลานอยู่จนปัจจุบัน

5.2.9.2 เมืองสำคัญ

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยต่างนำเมืองสำคัญในประวัติศาสตร์มาใช้เปรียบเป็นสำนวน เมืองสำคัญที่พบในสำนวนพม่าคือ มัณฑะเลย์ ย่างกุ้ง เมาะลำโย พุกาม และตะกอง ส่วนเมืองสำคัญที่พบในสำนวนไทยคือ กรุงเทพฯ ซึ่งสามารถอธิบายความสำคัญของเมืองต่างๆ ได้ดังนี้

เมืองมณฑลเฉย (มฺยฺลฺเฉย /man-də-le myó/) เป็นเมืองหลวงเก่าของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ พวงนิล คำปั้งส์ (2541: 163) กล่าวว่า “มณฑลเฉยถูกสร้างขึ้นในปี 1857 (พ.ศ. 2400) โดยพระเจ้ามินดง (Mindon) เพื่อให้เป็นไปตามคำพยากรณ์โบราณของพุทธศาสนา และสร้างเสร็จเป็นทางการปี 1859 (พ.ศ. 2402)” เมืองมณฑลเฉยจึงเป็นศูนย์รวมของเศรษฐกิจ การคมนาคม ศาสนา การเมืองการปกครองมาตั้งแต่ในอดีต สำนักพม่าที่กล่าวถึงเมืองมณฑลเฉยมีสำนวน အုတ် ကျစ် ကျစ် အေး မ္မလေး /ʔòu? cí? cò? ʔe mən-də-le/ อัฐิ อัดแน่น โด่งดัง ชุ่มเย็น มณฑลเฉย, အောင်ရှည်စေ့ မန်းတောင်ရိပ် /ʔə-é? shè sè lò man-tàun yèi? khò/ อายากอายุ ยืนยาว พักพิงร่มเงาของภูเขามณฑลเฉย และ မ္မလေး စကား ၊ ရန်ကုန် အကြား ၊ ဖော်လမြိုင် အစား /man-də-le zə-ga yàn-gòŋ ʔə-cwa mò-lə-myàin ʔə-sa/ มณฑลเฉย ภาษาย่างกุ้ง ไ้อั่วด ฆေးลำไย อาหาร

เมืองย่างกุ้ง (ရန်ကုန်မြို့ /yàn-gòŋ myó/) เป็นเมืองหลวงเก่าก่อนที่จะมีการย้ายเมืองหลวงไปที่เมืองเนปีดอว์ (နေပြည်တော်မြို့ /nè-pyi-dò myó/) เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 (กิตติ โล่พิเพชรรัตน์, 2555: 77) เมืองย่างกุ้งจึงเป็นเมืองหลวงเก่าที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมา ยาวนาน มีสถานที่สำคัญทางด้านวัฒนธรรม ด้านศาสนา และด้านการเมืองการปกครองตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นเมืองที่เป็นที่ประดิษฐานขององค์พระมหาเจดีย์ชเวดากอง (ရွှေဝိဂုံစေတီတော် /shwè-də-gòŋ zè-di-dò/) มหาเจดีย์คู่บ้านคู่เมืองของชาวพม่า จึงทำให้ชาวย่างกุ้งจึงมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์อันยาวนานของตน แต่ชาวเมืองอื่นมักมองว่าคนเมืองย่างกุ้งเป็นพวกชอบไ้อั่วดจึงมีสำนวนกล่าวว่า မ္မလေး စကား ၊ ရန်ကုန် အကြား ၊ ဖော်လမြိုင် အစား /man-də-le zə-ga yàn-gòŋ ʔə-cwa mò-lə-myàin ʔə-sa/ มณฑลเฉย ภาษาย่างกุ้ง ไ้อั่วด ฆေးลำไย อาหาร

เมืองฆေးลำไย (ဖော်လမြိုင်မြို့ /mò-lə-myàin myó/) เป็นเมืองทำสำคัญทางตอนใต้ของพม่า (เมืองฆေးลำไยอยู่ในรัฐมอญซึ่งตั้งอยู่ริมทะเล) เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและอุดมไปด้วยอาหารทะเลและผลไม้รสชาติดี จนมีสำนวนพม่ากล่าวว่า မ္မလေး စကား ၊ ရန်ကုန် အကြား ၊ ဖော်လမြိုင် အစား /man-də-le zə-ga yàn-gòŋ ʔə-cwa mò-lə-myàin ʔə-sa/ มณฑลเฉย ภาษาย่างกุ้ง ไ้อั่วด ฆေးลำไย อาหาร หมายถึง หากกล่าวถึงเมืองเมืองฆေးลำไยแล้ว ชาวพม่าจะนึกถึงรสชาติของอาหารเป็นลำดับแรก เพราะมีความสดใหม่และมีให้เลือกหลากหลาย

เมืองพุกาม (ပုဂံမြို့ /bə-gàn myó/) เป็นเมืองแห่งรากฐานทางวัฒนธรรมของชาวพม่า สร้างขึ้นโดยพระเจ้าอโนรธาผู้รวบรวมแผ่นดินพม่าให้เป็นปึกแผ่นในราวศตวรรษที่ 11 พุกามจึงถือเป็นเมืองแบบอย่างความรุ่งเรือง ตลอดจนเป็นแม่แบบของการเมืองการปกครองในยุคต่อๆ มา ชาวพม่าจึงมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตนและเมืองพุกามเป็นอันมาก จนมีสำนวนพม่า

กล่าวว่า $\text{ပုဂံရာဇဝင် တုတ်ထမ်းပြေရ}$ /bə-gàn yà-sə-wìn dōu' than pyo yá/ ประวัติเมืองพุกาม ต้อง
 แยกไม้พุด หมายถึง เมืองพุกามมีประวัติศาสตร์และพงศาวดารมากมาย หากจะโต้เถียงกันก็ไม่จบ
 ไม่สิ้น คังนั้นจึงอาจมีการกระทบกระทั่งกัน นอกจากนี้ เมืองพุกามยังเป็นเมืองที่รุ่มรวยด้วยอารย
 ธรรมโบราณและมีการสร้างเจดีย์เป็นจำนวนมากจนได้รับขนานนามว่า “เมืองแห่งทะเลเจดีย์”
 ฉะนั้นผู้ที่ไปชมพม่าต้องเคยไปเยือนดินแดนแห่งนี้สักครั้งหนึ่งในชีวิต ดังปรากฏในสำนวน
 $\text{မြန်မာမှ ပုဂံရာဇဝင်ဖူးရမည်}$ /myàn-mà hmàn bə-gàn yâu'-phu yá myì/ ชาวพม่าแท้ ต้องเคยไปเมือง
 พุกาม และสำนวน $\text{လှည်းဝင်ရိုးဘ် ဝဉ်ညံ}$ /hlye-win-yo èàn tə-nàn-nàn bə-gàn
 phə-ya paun/ เสียงเพลากวียน คังเอี้ยค้อ๊าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมืองพุกาม

เมืองตะกอง (တကောင်းမြို့ /də-kaun myó/) เชื่อว่าเป็นเมืองแห่งแรกของประเทศ
 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ อับลัธน์ พันธุมินทร์ (2553: 142) กล่าวว่า “เมืองตะกองตั้งอยู่
 พิกัดเส้นลองจิจูด 96 องศา 11 ลิปดา และเส้นละติจูดเหนือ 23 องศา 30 ลิปดา อยู่ในเขตภาคสะกาย
 ขึ้นไปทางเหนือของมณฑลทะเลย์ ห่างจากเมืองมณฑลทะเลย์ 127 ไมล์ ปัจจุบันเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ แต่
 คนพม่ายังคงถือว่า เริ่มสร้างบ้านแปงเมืองที่เมืองนี้” สำนวนที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อของคนพม่า
 ว่าเมืองตะกองเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างบ้านเมือง คือ สำนวน မြန်မာဝေ တကောင်းက /myàn-mà
 ʔə-sá də-kaun ká/ เริ่มแรกของพม่า เมืองตะกอง

เมืองกรุงศรีอยุธยา เป็นเมืองราชธานีโบราณของไทยในช่วงปี พ.ศ. 1893–2310
 ถือเป็นศูนย์กลางทางการปกครองของราชอาณาจักร อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางร่วมของการค้า เศรษฐกิจ การ
 คมนาคม ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย
 เป็นแหล่งปลูกข้าวและแหล่งโบราณสถานที่สำคัญของประเทศ สำนวนไทยที่กล่าวถึงเมืองนี้
 คือ สำนวน “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี”

ตารางที่ 104 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงเมืองสำคัญ

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
$\text{အုတ် ကျစ် ကျော် အေး မွှေလေး}$ /ʔóu' cí' cò ʔe màn-də-le/ อัฐ อัดแน่น โด่งดัง ชุ่มเย็น มณฑลทะเลย์ หมายถึง กษัตริย์มีนคัง ได้สร้างเมืองมณฑลทะเลย์ เป็นราชธานี ในปีศักราช 1221 *	กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี หมายถึง ในยามคับขันจะมีคนเก่งกล้าสามารถ ช่วยไว้ได้

* เทียบเป็นปีค.ศ. โดยการบวกด้วย 638 เพราะปีศักราชของพม่าจะน้อยกว่าคริสต์ศักราช 638 ปี

ตารางที่ 104 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงเมืองสำคัญ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
<p>အဝတ်ရည်စေ့ မန်းတောင်ရိပ်ခို /ʔə-éʔ shè sè lò man-tàun yèi' khò/ อยากอายุยืนยาว พักพิงร่มเงาของภูเขามันทะเลย์ หมายถึง ถ้าอยากมีอายุยืนยาวให้ไปพักพิงที่ภูเข มันทะเลย์ เพราะมีความร่มรื่น อีกทั้งยังมี ศาสนสถานมากมายให้เคารพบูชา</p> <p>မန္တလေး စကား ၊ ရန်ကုန် အကြား ၊ ဇော်လမြိုင် အစား /man-də-le zə-ga yàn-gòŋ ʔə-cwa mə-lə- myàin ʔə-sa/ มันทะเลย์ ภาษา ย่างกุ้ง ใ้อวด เมาะลำไย อาหาร หมายถึง คนมันทะเลย์เป็นคนใช้คำพูดเก่ง (มีฝีปากดี) คนย่างกุ้ง ชอบวางท่าและ ใ้อวด ส่วนคนเมาะลำไยเป็นคนที่ทำอาหารได้รสชาติดี และมีชื่อเสียงเรื่องอาหาร</p> <p>ပုဂံရာဇဝင် တုတ်ထမ်းပြေရ /bə-gàn yà-sə-wìn dóu' than pyə yá/ ประวัติเมืองพุกาม ต้องแบกไม้พุด หมายถึง เมืองพุกามมีประวัติศาสตร์และ พงศาวดารมากมาย หากจะโต้เถียงกันก็ไม่จบ ไม่สิ้น ดังนั้นจึงอาจมีการกระทบกระทั่งกัน</p> <p>လှည်းဝင်ရိုးသံ တည်ညံ့ ၊ ပုဂံဘုရားပေါင်း /hle-wìn-yo ə̀n tə-ñhàn-ñhàn bə-gàn phə-ya paun/ เสียงเพลากวียน ดังเอียดอ้าด รวมอยู่ที่เจดีย์เมือง พุกาม หมายถึง เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446 องค์, เจดีย์ในเมืองพุกามมีทั้งสิ้น 4,446,733 องค์</p>	

ตารางที่ 104 สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่กล่าวถึงเมืองสำคัญ (ต่อ)

สำนวนพม่า	สำนวนไทย
မြန်မာမှန် မုင်္ဂရာတ်ဗုရုမုင် /myàn-mà hmàn bə-gàn yâu ⁷ -phu yá myi/ ชาวพม่าแท้ ต้องเคยไปเมืองพุกาม หมายถึง เมืองพุกามเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ของชาวพม่า หากเป็นชาวพม่าต้องเคยไปเยือน เมืองนี้	
မြန်မာအဝ တကောင်းက /myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/ เริ่มแรกของพม่า เมืองตะกอง หมายถึง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมาร์เริ่มต้น ณ เมืองตะกอง	

จากการศึกษาสำนวนพม่าและสำนวนไทยพบว่า สำนวนพม่ากล่าวถึงเมืองสำคัญต่างๆ ไข่มากกว่าสำนวนไทย ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่ชาวพม่ากล่าวเน้นย้ำและให้ความสำคัญกับเมืองต่างๆ เป็นอย่างมาก เนื่องจากบรรพบุรุษชาวพม่าต้องการเน้นย้ำประวัติศาสตร์ความเป็นชาติของตน ที่มีมาอย่างยาวนานให้ลูกหลานเกิดความภาคภูมิใจและเกิดความสามัคคีกัน สำนวนพม่ากล่าวว่า ชาวพม่ามีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกัน คือ “เมืองตะกอง” (တကောင်းမြို့ /də-kaun myó/) ดังสำนวน မြန်မာအဝ တကောင်းက /myàn-mà ʔə-sá də-kaun ká/ เริ่มแรกของพม่า เมืองตะกอง สำนวนพม่าที่กล่าวถึงเมืองสำคัญเหล่านี้จึงใช้เพื่อสั่งสอนให้คนในชาติเกิดความรักความสามัคคีกัน รวมทั้งสร้างความภาคภูมิใจให้คนพม่ารุ่นหลังได้อนุรักษ์ชื่อเสียงและวัฒนธรรมของเมืองต่างๆ ให้คงอยู่สืบไป ส่วนสำนวนไทยพบการกล่าวถึงเมืองสำคัญเพียงสำนวนเดียวเท่านั้น คือ “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของไทยยาวนานถึง 417 ปีทำให้ชาวไทยมีความผูกพันกับราชธานีแห่งนี้ แม้ว่าปัจจุบันจะเหลือเพียงร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตเท่านั้น สำนวน “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” จึงถือเป็นสำนวนที่บันทึกร่องรอยความคิดของบรรพบุรุษชาวไทยไว้เพื่อใช้สั่งสอนลูกหลานในรุ่นต่อๆ มา และหวังว่าคนรุ่นใหม่จะอนุรักษสำนวนนี้ไว้ใช้สืบไป

อนึ่ง จากการศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่สังคมพม่าและสังคมไทยมีภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แม้ว่าภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตบางประการจะแตกต่างกันบ้าง แต่เป็นลักษณะทางสังคมพม่าและสังคมไทยที่ต้องมีลักษณะเฉพาะตัวของสังคมนั้นๆ ถือเป็นเอกลักษณ์ทางสังคม การศึกษาลำนวนในแง่ของภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจึงทำให้สามารถเข้าใจแนวความคิดของคนพม่าและคนไทยได้เป็นอย่างดี เมื่อเข้าใจพื้นฐานความคิดของคนทั้ง 2 ชนชาติแล้ว การศึกษาครั้งนี้ อาจนำไปสู่ความเข้าใจและการพัฒนาการศึกษาภาษาด้านอื่นๆ ให้ลุ่มลึกต่อไปได้

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ศึกษาเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย และศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่รวบรวมได้จากหนังสือสำนวนพม่าและสำนวนไทยและได้ตรวจสอบกับผู้บอกภาษาทั้ง 2 ภาษาแล้วว่ยังเป็นสำนวนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจำนวน 1,135 สำนวน แบ่งเป็นสำนวนพม่า 558 สำนวน และสำนวนไทย 577 สำนวน

การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาลักษณะทั่วไปของสำนวนออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. การศึกษาโครงสร้างของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย และ 2. ลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

การศึกษาโครงสร้างของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยแบ่งโครงสร้างของสำนวนเป็นตอนๆ โดยพิจารณาจากความสมบูรณ์ของเนื้อความในสำนวนเป็นเกณฑ์การแบ่งตอน ผลการศึกษาพบว่า สำนวนพม่ามีเนื้อความตั้งแต่ 1-4 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และประโยค ส่วนสำนวนไทยมีเนื้อความตั้งแต่ 1-2 ตอน เนื้อความของสำนวนแต่ละตอนมีโครงสร้างเป็นคำ วลี และประโยคเหมือนกัน แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างสำนวนแยกย่อยพบว่า สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นคำมีลักษณะเป็นคำมูลพยางค์เดียวหรือคำมูลหลายพยางค์เรียงต่อกันในแต่ละตอน ขณะที่สำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นคำมีลักษณะเป็นคำประสม คือนำคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกันแล้วกลายเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง เมื่อพิจารณาสำนวนที่มีโครงสร้างเป็นวลีพบว่า สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นวลีมี 3 ประเภท คือนามวลี กริยาวลี และวิเศษณ์วลี ส่วนสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นวลีมี 4 ประเภท คือนามวลี กริยาวลี วิเศษณ์วลี และบุพบทวลี นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสำนวนที่มีโครงสร้างเป็นประโยคพบว่า สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคมี 3 ประเภท คือ ประโยคสามัญ ประโยคความรวม และประโยคแต่ง ส่วนสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคมีเพียง 2 ประเภท คือ ประโยคสามัญ และประโยคความรวม ผู้วิจัยสังเกตว่า สาเหตุที่สำนวนไทยไม่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง เนื่องจาก

สำนวนไทยที่พบเป็นสำนวนที่มีเนื้อความสั้นกระชับ คือ มีเนื้อความตั้งแต่ 1-2 ตอนเท่านั้น โครงสร้างที่พบในสำนวนไทยจึงเป็นโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนมากนัก กล่าวคือ สำนวนไทยมีโครงสร้างส่วนใหญ่เป็นคำหรือวลี หากเป็นประโยคก็มักเป็นประโยคสามัญหรือประโยคความรวม ที่มีเนื้อความสมบูรณ์ในตอน จึงไม่ปรากฏสำนวนไทยที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่ง ขณะที่ สำนวนพม่าที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่งนั้นผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า สำนวนที่มีโครงสร้างเป็นประโยคแต่งมักมีลักษณะเป็นกาพย์กลอน หรือที่เรียกว่า ဝဉာဏ် /go-byà/ ทำให้สำนวนพม่ามีโครงสร้างซับซ้อนกว่าสำนวนไทย

การศึกษาลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า ลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ลักษณะการใช้คำที่เหมือนกันมี 5 ประการ คือ 1. การใช้คำซ้ำกัน 2. การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน 3. การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน 4. การใช้คำสัมผัสกัน และ 5. สำนวนที่ไม่มีมีการใช้คำสัมผัส ส่วนลักษณะการใช้คำที่แตกต่างกัน คือ สำนวนพม่ามีการใช้คำรหัส ในที่นี้หมายถึงสำนวนที่มีความหมายไม่ตรงตัวอักษร เป็นเพียงการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อให้จำง่ายเท่านั้น แต่ต้องตีความหมายของสำนวนอีกชั้นหนึ่งจากรหัสของคำ การใช้คำรหัสจึงเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในสำนวนพม่าเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยเพียงบางประการเท่านั้น กล่าวคือ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า โครงสร้างของสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีความแตกต่างกันมากกว่าความเหมือนกัน และส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้คำเหมือนกันมากกว่าแตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีความเหมือนกันมากกว่าแตกต่างกัน กล่าวคือ แม้สำนวนพม่าและสำนวนไทยจะเป็นภาษาต่างตระกูลกัน มีโครงสร้างทางไวยากรณ์บางประการแตกต่างกัน แต่เมื่อศึกษาโครงสร้างสำนวนกลับพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยมีโครงสร้างหลักของสำนวนเป็นคำ วลี และประโยคเหมือนกัน แม้ว่าเมื่อแบ่งแยกย่อยจะมีลักษณะโครงสร้างที่แตกต่างกันบ้าง แต่พอจะสรุปได้ว่า โครงสร้างของสำนวนพม่าและสำนวนไทยมีความเหมือนกันมากกว่าแตกต่างกัน ส่วนด้านการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการใช้คำในสำนวนพม่ากับสำนวนไทยพบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย เพราะสำนวนส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้คำเหมือนกันมากกว่าแตกต่างกัน คือ สำนวนพม่ากับสำนวนไทยมีลักษณะการใช้คำเหมือนกัน 5 ประการ คือ การใช้คำซ้ำกัน การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน การใช้คำสัมผัสกัน และสำนวนที่ไม่มีมีการใช้คำสัมผัส ส่วนลักษณะการใช้คำที่แตกต่างกันมีเพียงประการเดียวเท่านั้น คือ “การใช้คำรหัส” ซึ่งพบเฉพาะในสำนวนพม่า

การศึกษาเปรียบเทียบความหมายและวิธีการใช้สำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาตามการจัดกลุ่มทางความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกัน และ 2. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนไทยมี 3 ลักษณะ คือ 1. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันและสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันทุกประการ 2. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบเหมือนกันบางประการ และ 3. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันแต่สิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบต่างกัน ทั้งนี้ ในแต่ละประเด็นผู้วิจัยจำแนกความหมายและจัดกลุ่มตามสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบ พร้อมทั้งยกตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนควบคู่กันไป ผลการศึกษาพบว่า สำนวนไทยที่มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันส่วนใหญ่จะมีวิธีการใช้สำนวนที่คล้ายคลึงกันด้วย กล่าวคือ สำนวนบางสำนวนใช้เพื่อตักเตือนสั่งสอนให้คนในสังคมปฏิบัติตนในทางที่ดีโดยใช้สำนวนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นผลดีของการปฏิบัติตาม หรือแสดงให้เห็นผลเสียของการไม่ปฏิบัติตาม บางสำนวนใช้กล่าวเพื่อประชดประชันหรือกล่าวเพื่อตำหนิคนในสังคมที่ประพฤติปฏิบัติตนผิดแผกไปจากบรรทัดฐานที่คนในสังคมนั้นๆ วางไว้ และบางสำนวนใช้เพื่อแนะนำ เป็นข้อคิด หรือแนวทางในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ จากการศึกษพบว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่มีการกระทำของคณาจารย์มาเปรียบเทียบโดยตรง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพได้ดี และสามารถเข้าใจความหมายสำนวนได้ง่ายยิ่งขึ้น ผลการศึกษาด้านนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 คือ สำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่มีการกระทำของมนุษย์มาเปรียบเทียบและใช้ในเชิงตักเตือนสั่งสอน

ส่วนการศึกษาสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายไม่ตรงหรือไม่คล้ายคลึงกันนั้น เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถนำสำนวนพม่าและสำนวนไทยมาจัดกลุ่มทางความหมายตามสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบได้ ผู้วิจัยจึงนำแนวความคิดของโวเจลลินส์ (Voegelins, 1957: 1-58, อ้างถึงใน ไทรภาม ประมวลศิลป์ชัย, 2532: 6-7) มาประยุกต์ใช้เพื่อจัดหมวดหมู่ของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผลการศึกษาพบว่าสามารถแบ่งหมวดหมู่ทางความหมายของสำนวนได้ออกเป็น 4 หมวดใหญ่ๆ คือ 1. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ 2. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ 3. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และ 4. สำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล

ผลการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติที่พบส่วนใหญ่ มักกล่าวถึงสภาพภูมิอากาศในแต่ละช่วงเดือนอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่า ชาวพม่าเป็นคนช่างสังเกต และมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติอย่างแนบแน่น นอกจากนี้ยังมีสำนวนพม่าบางสำนวนที่ไม่ได้กล่าวถึงฤดูกาลหรือช่วงเดือนอย่างชัดเจน แต่สามารถคาดเดาฤดูกาลหรือช่วงเดือนได้จากธรรมชาติ เช่นเดียวกัน เช่น สำนวน လက်ဝဲပုခိုးခို ခူးခူးခို /léʔ-pàn phu chèn khwe yu chèn/ “ช่วงเวลาที่ดอกจ๊วบาน หมาเป็นบ้า” หมายถึง เดือนกุมภาพันธ์ เดือนมีนาคมเป็นช่วงเวลาที่ดอกจ๊วบานและหมาเป็นบ้า, ခုဝီဝီဝီ ဝန်းနု့ညို /yà-èi mə-éi pan hnin hñi/ “ไม่รู้ฤดูกาล ปริกษาดอกไม้” หมายถึง หากไม่ทราบว่าจะขณะนั้นเป็นช่วงฤดูกาลใด ให้สังเกตจากดอกไม้ซึ่งมักจะบานตามฤดูกาล ฯลฯ ส่วนสำนวนไทยกลับไม่มีสำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ แม้ว่าสำนวนไทยจะใช้ลักษณะทางธรรมชาติมาใช้เพื่อเปรียบเทียบ แต่เมื่อพิจารณาที่ความหมายของสำนวนแล้ว กลับไม่พบสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นลักษณะเฉพาะของสำนวนพม่าที่มีการกล่าวถึงทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกับฤดูกาล

ผลการศึกษาสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ พบว่า สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตและสภาพสังคมของแต่ละสังคม อันมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำบุญให้ทาน การมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับบุคคลหรือเมืองต่างๆ ที่สะท้อนจากสำนวนพม่าแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจของคนในชาติ ส่วนสำนวนไทยพบประเพณีและวัฒนธรรมบางประการที่น่าสนใจ เช่น การขนทรายเข้าวัด การไหว้ การต้อนรับแขก หรือแม้แต่การเปรียบอุปมา การข้อย่างกับพิศพของชนชาวมอญ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของคนพม่า และคนไทยว่ามีสภาพวิถีชีวิต รวมทั้งมีการมองโลกและสังคมของตนเองอย่างไร โลกทัศน์เหล่านี้ล้วนปรากฏให้เห็นอยู่ในสำนวนของคนทั้งสองชนชาติ

ผลการศึกษาสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์สะท้อนให้เห็นว่า สำนวนของคนทั้งสองชนชาติสามารถแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และความเชื่อของผู้คนในแต่ละสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องการทำบุญทำทาน ด้วยน้ำของพม่า ความเชื่อเรื่องพระมาลัยในคัมภีร์มาลัยสูตรของไทย ความเชื่อเรื่องชาติภพซึ่งเป็นความเชื่อร่วมกันของคนพม่าและคนไทย แสดงให้เห็นว่าทั้งคนพม่าและคนไทยต่างยึดถือหลักทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเรื่องวันที่สมพงศ์และไม่สมพงศ์กัน

ความเชื่อเรื่องวันที่ควรหรือไม่ควรตัดผมโกนหัว ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเหล่านี้ล้วนปรากฏอยู่ในสังคมและถ่ายทอดสู่ลูกหลานผ่านภาษา นั่นคือ “สำนวน” ของคนทั้งสองชนชาติ

ผลการศึกษานวนพม่ากับสำนวนไทยที่มีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในระดับครอบครัว ความสัมพันธ์ตามตำแหน่งหน้าที่ ความสามารถ หรือความสัมพันธ์ตามการเมืองการปกครอง แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมพม่าและสังคมไทยต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นคนในสังคมจึงต้องรู้จักปรับตัวเข้าหากัน จึงจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ผลการศึกษาที่น่าสนใจในประเด็นนี้ คือ สำนวนพม่าไม่ปรากฏสำนวนที่มีแสดงความสัมพันธ์ตามการเมืองการปกครองเท่าใดนัก อาจเป็นเพราะเรื่องการเมืองการปกครองของชาวพม่าเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนจึงไม่มีสำนวนที่สะท้อนความสัมพันธ์ตามการเมืองการปกครองชัดเจนเหมือนสำนวนไทย

ด้านการศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเปรียบเทียบออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. ภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย และ 2. ภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย

ผลการศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ในแง่ของลักษณะทางภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช สมุนไพรและยา รวมทั้งดาราศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า ทั้งสำนวนพม่าและสำนวนไทยสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนทั้ง 2 ชนชาติได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ คนพม่าและคนไทยสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ มีการใช้แรงงานสัตว์เพื่อช่วยทุ่นแรงการเพาะปลูกและระยะเวลาการเดินทาง หรือแม้แต่การขนส่งสินค้าต่างๆ มีการผลิตพาหนะ เช่น เกวียน เรือ แพ ฯลฯ เพื่อช่วยให้การเดินทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และเนื่องจากประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และประเทศไทยเป็นประเทศในเขตเมืองร้อนเหมือนกัน จึงทำให้พืชพันธุ์ที่เพาะปลูกหรือขึ้นเองตามธรรมชาติไม่มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก เช่นเดียวกับพันธุ์สัตว์ที่พบก็มักจะเป็นพันธุ์สัตว์ที่พบได้ในประเทศเขตร้อน

อนึ่ง จากการศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทย ผู้วิจัยสังเกตว่า สำนวนพม่ามีการกล่าวถึงสำนวนที่ระบุเฉพาะเจาะจงสภาพภูมิอากาศที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือพฤติกรรมของคนที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามฤดูกาลนั้นๆ ซึ่งสำนวนในลักษณะนี้ไม่ปรากฏในสำนวนไทย แสดงให้เห็นว่าสำนวนพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของคนพม่า

ที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากกว่าสำนวนไทย ผลการศึกษาด้านลักษณะภูมิอากาศนี้สอดคล้องกับการศึกษาภาพสะท้อนทางธรรมชาติอีก 2 ด้านต่อมา คือ ด้านสมุนไพรและยา และด้านดาราศาสตร์ เพราะจากการศึกษาพบว่า สำนวนพม่าสามารถสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมของคนพม่าที่มักนำพืชผักสมุนไพรที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้รักษาโรค จึงพบสำนวนที่นำสมุนไพรและยามาเปรียบเทียบมากกว่าสำนวนไทย ส่วนด้านดาราศาสตร์พบว่าสำนวนพม่านำลักษณะการดูเวลาจากดวงดาวมาเปรียบเป็นสำนวนสั่งสอนลูกหลานให้รู้จักช่างสังเกต ขณะที่สำนวนไทยไม่ได้นำลักษณะของดวงดาวที่ได้จากการสังเกตมาใช้สั่งสอนลูกหลานโดยตรงแต่ใช้เปรียบถึงบุคคลที่มีความโดดเด่นอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะทางธรรมชาติที่คนไทยนำมาเปรียบใช้สั่งสอนลูกหลานส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นคำคมหรือคำขวัญมากกว่าการเปรียบเป็นสำนวน

จากการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่า สำนวนพม่าและสำนวนไทยสามารถสะท้อนให้เห็นว่าคนพม่ายังมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับธรรมชาติมากกว่าคนไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมไทยรับเอาความเจริญและสิ่งทันสมัยเข้ามามากกว่าสังคมพม่า ทำให้คนไทยเริ่มมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น ขณะที่สังคมพม่ายังเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม คนพม่าต้องพึ่งพิงธรรมชาติและต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้น สำนวนพม่าที่พบส่วนใหญ่จึงยังสะท้อนลักษณะทางธรรมชาติที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนพม่าไว้ได้เป็นอย่างดี

ส่วนผลการศึกษาภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพวิถีชีวิตทั่วไป ความสัมพันธ์ของคนในสังคม ความเชื่อ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ ข้อควรประพฤติปฏิบัติและไม่ควรประพฤติปฏิบัติ การใช้วาจาหรือคำพูด ความรู้ สติปัญญา ลักษณะภาษาและวรรณกรรม และสถานที่สำคัญ ช่วยให้สามารถเข้าใจโลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาของคนทั้งสองชนชาติได้ ทั้งนี้ ภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตที่ปรากฏจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยส่วนใหญ่จะสะท้อนสภาพวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน เพราะสังคมพม่าและสังคมไทยมีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นสังคมแห่งการเกษตรกรรม นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เป็นสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์และระบบอาวุโส ฯลฯ แม้ว่าภาพสะท้อนทางวิถีชีวิตบางประการจะแตกต่างกันบ้างแต่ก็เป็นลักษณะทางสังคมที่ต้องมีลักษณะเฉพาะตัวของสังคมนั้นๆ เช่น แนวคิดเรื่องความเป็นรัฐชาติหรือการสร้างความเป็นปึกแผ่นของคนพม่ายังสะท้อนผ่านสำนวนมากกว่าของคนไทย เพราะสังคมพม่ายังคงมีปัญหาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่าสังคมไทย จึงปรากฏสำนวนที่ใช้เพื่อแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือสร้างความภูมิใจให้กับคนในชาติมากกว่าสำนวนไทย สำนวนจึงมีหน้าที่ไม่เพียงแต่

แสดงรากเหง้าทางภาษา แต่ยังมีหน้าที่สะท้อนให้เห็น โลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาของคนในสังคม การศึกษาสำนวนของสังคมใดจึงเป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจความคิดของคนในสังคมนั้นด้วย

อนึ่ง ผลการศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่า กับสำนวนไทยสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อ 3 คือ สำนวนพม่าและสำนวนไทยส่วนใหญ่ จะสะท้อนให้เห็นสภาพทางธรรมชาติและสภาพวิถีชีวิตของสังคมพม่าและสังคมไทยที่คล้ายคลึงกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนพม่ากับสำนวนไทยครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยศึกษา เปรียบเทียบเฉพาะสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่รวบรวมได้จากหนังสือสำนวนพม่าและสำนวนไทย และได้ตรวจสอบกับผู้ออกภาษาทั้ง 2 ภาษา ในระดับ 3 ช่วงอายุแล้ววยังเป็นสำนวนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจำนวน 1,135 สำนวน ทำให้ผลการศึกษาเปรียบเทียบด้านภาพสะท้อนทางธรรมชาติและวิถีชีวิตจากสำนวนพม่ากับสำนวนไทยที่พบในงานวิจัยนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนทั้ง 2 ชนชาติเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถแสดงให้เห็น ลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของสำนวนพม่ากับสำนวนไทย กล่าวคือ ลักษณะร่วมที่สำนวนพม่า และสำนวนไทยมีเหมือนกัน คือ ลักษณะ โครงสร้างทางภาษาและลักษณะการใช้คำ เช่น การใช้คำซ้ำกัน การใช้คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือทำนองเดียวกัน การใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน การใช้คำสัมผัสกัน ส่วนลักษณะเฉพาะ เช่น การใช้คำรหัสที่เป็นลักษณะเฉพาะซึ่งปรากฏในสำนวนพม่าเท่านั้น ทั้งนี้เพราะสำนวนสร้างขึ้นจากคติความคิดของบรรพบุรุษที่พยายามนำถ้อยคำต่างๆ มาเรียบเรียงเข้าด้วยกันเพื่อใช้ควบคุมคนในสังคม สำนวนจึงมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง ผูกปมให้คิด มีการใช้ภาษาเพื่อช่วยให้ผู้ฟังสามารถจดจำได้ง่าย หรือแม้กระทั่งสร้างสำนวนเป็นปริศนาเพื่อให้ผู้ฟัง ถอดรหัสความหมายที่แฝงอยู่ในสำนวนนั้นๆ ผลการศึกษาค้นครั้งนี้จึงสอดคล้องกับคำกล่าวของ วู ถิ กิม จี (2550: 2) ที่กล่าวว่า สำนวนมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง คำคม ผูกปมให้คิด เป็นปริศนา บางทีก็ แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิต ข้อคิด ข้อพึงปฏิบัติเพื่อสร้างสำนึกสังคม แสดงถึงภูมิปัญญาของมนุษย์แต่ละชนชาติ ส่วนลักษณะเฉพาะที่ปรากฏจากสำนวน อาจเป็น โลกทัศน์ ค่านิยม สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาบางประการที่แตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางสังคมของคนแต่ละสังคมที่ต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสังคมนั้นๆ การศึกษาสำนวนภาษาใดก็ตามจึงไม่อาจศึกษาเฉพาะเนื้อหาหรือลักษณะทั่วไปของสำนวนเพียงอย่างเดียวได้ แต่ต้องศึกษา สภาพสังคมวัฒนธรรมจากภาษานั้นด้วย การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจึงทำให้สามารถเข้าใจทั้ง

สภาพสังคมวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจึงมีประโยชน์ในแง่ของการสร้างความเข้าใจอันดีของคนแต่ละสังคม อันจะเป็นพื้นฐานของการศึกษาและการพัฒนาความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศอื่นๆ ที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเปรียบเทียบมาก่อน เช่น สำนวนเขมร สำนวนฟิลิปปินส์ สำนวนอินโดนีเซีย ฯลฯ เพราะจะช่วยให้สามารถเข้าใจพื้นฐานความคิดของคนในสังคมนั้นๆ และนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นต่อไป
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบสำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อให้สามารถเข้าใจแนวความคิดและสภาพสังคมวัฒนธรรมของคนแต่ละสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมนั้นๆ
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการแปรการใช้สำนวนไทยกับสำนวนต่างประเทศตามปัจจัยสังคม เช่น อายุ เพศ ถิ่นที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา ฯลฯ เพื่อให้สามารถเข้าใจการใช้สำนวนที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม

รายการอ้างอิง

- กรมพลศึกษา. (2525). **ปทานุกรมกีฬาพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ: กรมพลศึกษา.
- กล้าณรงค์ ศรีรอด. (2521). **เกลือ คุณสมบัติและการใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กำชัย ทองหล่อ. (2533). **หลักภาษา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- กิตติ โล่ห์เพชรรัตน์. (2555). **ตำนานการสร้างและย้ายเมืองหลวงทั่วโลก**. กรุงเทพฯ: ก้าวแรก.
- กุสุมา รัชมณี และคณะ. (2553). **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จีน เมี้ยว ซิด. (2545). **หลากเรื่องเมืองพม่า**. แปลจาก Colourful Myanmar. แปลโดย หอม คลายานนท์. กรุงเทพฯ: คริม แคนเซอร์ กราฟฟิค.
- งามพิศ ลิ้มสวัสดิ์. (2557). **การละเล่นของไทย**. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม, เข้าถึงได้จาก http://www.krungampit.com/?page_id=105
- ฉิน หยงหลิน. (2526). “สำนวนจีนและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชเวยเคีย [นามแฝง]. (2544). “พูดพม่า-รู้จักพม่า.” *รู้จักพม่า* 3, 14 (เมษายน): 8.
- ซุนซิล ควน. (2537). “สำนวนเกาหลีและสำนวนไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดิเรกชัย มัทธนะสิน. (2529). **ถ้อยคำสำนวน แนวคิดเชิงภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สุกัญญา.
- ไพโรงาม ประมวลศิลป์ชัย. (2532). “วัฒนธรรมภาษาของคำยืมที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ, กรมพระ. (2550). **พระราชพงศาวดารพม่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- นิพนธ์ ทรายเพชร. (2555). **มหัศจรรย์มนุษย์กับดวงดาว**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วี.พี.เอ็นท์.
- บุญเทียม พลายนภ. (2549). **พม่า: ประวัติศาสตร์ อารยธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร. (2541). **อธิบายสำนวน สุภาษิต และคำพังเพยไทย**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ประคอง ขุนทอง. (2541). **สืบตำนานสำนวนไทย เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเกชั่น.

- ปรีมา มัลลิกะมาส และณัฐมา พงศ์ไพโรจน์. (2551). “ลักษณะร่วมทางภาษาในสุภาษิตภาษาอังกฤษและภาษาไทย.” ใน *รวมบทความภาษิต สำนวน คำพังเพย: บทศึกษาครอบครัวและคุณธรรมในวัฒนธรรมนานาชาติ*, 117 – 170. ชีรนุช โชคสุวนิช, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยมภรณ์ สูดสงวน. (2545). “ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่ใช้สัตว์สื่อความหมายในภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย.” *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาฝรั่งเศสศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- พวงนิล คำปั้งสุ และคณะ. (2541). *พม่า (สหภาพเมียนมาร์)*. กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- เมย์ เมียะ ข่าย และเรณู เหมือนจันทร์เชย. (2543). *ภาษิต คำพังเพย และสำนวนพม่า-ไทย*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ยุพดี เสตพรรณ. (2542). *ภูมิศาสตร์ประเทศไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิษณุการพิมพ์.
- รัชณี ซอโสตถิกุล. (2551). *สำนวน ภาษิต และคำพังเพยของไทยที่นำสัตว์มาเปรียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- _____. (2544). *สำนวนและภาษิตอังกฤษที่นำสัตว์มาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: พลอยเพลาท.
- _____. (2526). *สำนวนอังกฤษและสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2534). *สุภาษิตอังกฤษ-คำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน*. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นติ้ง
- _____. (2553). *ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- _____. (2554). *สำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: ไอเดีย สแควร์.
- แลนดรู ลอสฟิน กิวก้า. (2545). “สำนวนโรมานีและสำนวนไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ.” *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.

- วรรณิกา ถึงแสง. (2545). “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่มีคำบอกอวัยวะ‘ตา’.”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2532). **หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ:
สภาการศึกษาหมามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธรศาสนา.
- วิจิตรมาตรา, ชุน [นามแฝง]. (2541). **สำนวนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอเชียเพรส.
- วิรัช นิยมธรรม. (2539). “ฤดูกาลของพม่า.” **รัฐจักพม่า** 1, 1 (กรกฎาคม-สิงหาคม): 4.
- วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม. (2551). **เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมพม่า**. พิษณุโลก:
ตระกูลไทย.
- วุฒิกิมจิ. (2550). “การเปรียบเทียบสำนวนเวียดนามกับสำนวนไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพัชร ฆานเชาว์วรรณ. (2557). **โลกทัศน์ของคนพม่าจากภายิต**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- ศุภิสรา ปุณยาพร. (2556). **คนไทยคือข้อห้ามอย่าทำ**. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.
- สำนักงานปลัดศตวรรษจังหวัดพิษณุโลก. (2548). **ไกชนนเรศวร: สัตว์เอกลักษณ์เมืองพิษณุโลก**.
พิษณุโลก: สำนักงานปลัดศตวรรษ.
- สุมาลี ศรีปานเงิน. (2543). “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า ‘xin’ กับสำนวนไทยที่มี
ความหมายตรงกัน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา รัตนกุล. (2531). **นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1**. นครปฐม: ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมเอเชีย
อาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2548). **นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์: ภาษาตระกูลไท**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- โสภณา ศรีจำปา. (2545). “มองสุภายิต สำนวน คำพังเพยไทยบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของ
สุภายิต สำนวนเวียดนาม”. **ภาษาและวัฒนธรรม** 22, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม):
86-102.
- เหลา รุยเหยิง. (2547). “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนไทยที่มีคำว่า ‘หัว’ กับสำนวนจีนที่มี
ความหมายตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เหวียน ที ชุง. (2554). “สำนวนไทยและสำนวนเวียดนาม: การศึกษาเปรียบเทียบ.” วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2539). **ระบบอุปถัมภ์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนุช นิยมธรรม และวิรัช นิยมธรรม. (2550). **พจนานุกรมไทย-พม่า**. พิษณุโลก: ตระกูลไทย.
- _____. (2550). **พจนานุกรมพม่า-ไทย**. พิษณุโลก: ตระกูลไทย.
- อาซิโมฟ, ไอแซก. (2557). **ถาม-ตอบเรื่องโลกและจักรวาล**. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อุบลรัตน์ พันธุมินทร์. (2556). **การศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมล้านนาและพม่าผ่านภษิตโบราณ**. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2553). **มองสังคมและวัฒนธรรมพม่าผ่านภษิตโบราณ**. (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2538). “สำนวนพม่าและสำนวนไทย: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ.” **รำลึกพระคุณ** (กันยายน): 254–272.
- อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุเตะลวิน. (2545). **ไวยากรณ์ภาษาพม่า ขั้นพื้นฐาน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2544). **หลักภาษาไทย: อักษรวิธี วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อุรา เต๋นวิภัยเลิศล้ำ. (2548). “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนที่มีคำว่า เงิน ทอง และของมีค่าในภาษาจีนกับภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกรัตน์ อุดมพร. (2553). **2,000 สุภาษิตไทย**. กรุงเทพฯ: เรื่องแสงการพิมพ์.
- เอกรัตน์ อุดมพร และสิทธิโรจน์ วงศ์วิทยาเจริญพัฒนา. (2550). **2,000 สำนวนไทย**. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- ฮิเดโอะ ฮิราโนะ. (2550). “การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนญี่ปุ่นกับสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Unity. (၂၀၀၉). **မြန်မာစကားပုံနှင့်ဆိုရိုးစကား**. ရန်ကင်း: ဦးဝင်းကျော်ထွန်း.
- မြန်မာစကားပုံစာအုပ်စာရင်း**. (၂၀၁၃). **ခရီးစောင်မြန်မာ အဘိဓာန်**. တတိယအကြိမ်ပုံနှိပ်ခြင်း. နေပြည်တော်: **မြန်မာစကားပုံစာအုပ်စာရင်း**.
- _____. (၁၉၉၆). **မြန်မာဆိုရိုးစကား**. ရန်ကင်း: တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်.
- ရေရှင်းဝင်းဝင်း, **เอกสารประกอบการเรียนของ YANGON UNIVERSITY OF FOREIGN LANGUAGES**. (2014). ม.ป.ท.

การสัมภาษณ์

Aye Aye Kyin (ဒေါ်အေးအေးကျင် (/dò-7e-7e-cin/). (2558). อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยของ Yangon University of Foreign Language: YUFL. สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม.

_____. (2558). อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยของ Yangon University of Foreign Language: YUFL. สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม.

Nyan Lin (မောင်ညွန့်လင်း /màun-nhàn-lin/). (2558). นักศึกษา. สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม.

Shun Lae Win (ဒေါ်ရှုန်းလှိုင် /dò-shun-lé-win/). (2558). อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยของ Yangon University of Foreign Language: YUFL. สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม.

_____. (2558). อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยของ Yangon University of Foreign Language: YUFL. สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม.

ภาคผนวก ก

หน่วยเสียงและตัวอักษรที่ใช้ในงานวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

หน่วยเสียงและสัทอักษรที่ใช้ในงานวิจัย

งานวิจัยนี้นำสำนวนพม่ามาถ่ายถอดเป็นสัทอักษรโดยใช้หน่วยเสียงและสัทอักษรจากหนังสือไวยากรณ์ภาษาพม่าชั้นพื้นฐานของอุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุตะละวิน (2545: 21–29) ซึ่งแบ่งหน่วยเสียงในภาษาพม่าออกเป็น 3 ชนิด คือ 1. หน่วยเสียงพยัญชนะ 2. หน่วยเสียงสระ และ 3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังต่อไปนี้

1. หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาพม่าแยกได้เป็น 2 ชนิด ได้แก่

1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงชนิดนี้แยกได้เป็น

1.1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวแท้

1.1.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวที่เกิดจากพยัญชนะต้นควบกล้ำไม่แท้

1.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ หน่วยเสียงชนิดนี้แยกได้เป็น

1.1.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียง

1.1.2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำสามเสียง

1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์เป็น

1.2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ตาย

1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น คือ หน่วยเสียงที่ปรากฏต้นคำหรือต้นพยางค์ แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว คือ หน่วยเสียงที่ปรากฏต้นคำหรือต้นพยางค์เพียงเสียงเดียว แบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1.1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวแท้ คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่เกิดจากพยัญชนะต้นเพียงตัวเดียว มีทั้งหมด 22 หน่วยเสียง ดังนี้

หน่วยเสียง	อักษรแทนเสียง	ตัวอย่าง	ความหมาย
1. /p/	ဝ	ဝေ /pè/	เพื่อน
2. /ph/	ဖ	ဖူး /phu/	เคย

หน่วยเสียง	อักษรแทนเสียง	ตัวอย่าง	ความหมาย
3. /b/	บ ว	บู้ /bòŋ/ ว้ /bɛ/	กลอง เปิด
4. /m/	ม	มင်း /min/	กษัตริย์
5. /w/	อ	เว /wa/	เกี่ยว, ไม้ไผ่
6. /ə/	อ	วเว /əa/	ลูกชาย
7. /t/	ต อ	ตู่กาว /ti-gà/ ตุ /tú/	ทิวากา ปลอม
8. /th/	ถ อ	ถาก /thà-ná/ อว : /tha/	กรรม, กอง ไผ่
9. /d/	ด อ ด อ	ด้า /dà/ ดอ /də-má/	นี้, นั้น ธรรมะ
10. /n/	น ก	นวะ /na/	พักผ่อน
11. /l/	ล อ	ลเว /lè/	ลม
12. /s/	ส	สเว /sa/	กิน
13. /hs/	ฮ	ฮี่ /hsi/	น้ำมัน
14. /z/	จ ก	จี่ /zə-ni/ จเว /ze/	ภรรยา ตลาด
15. /ñ/	ญ	ญี่ /ñi-má/ ญี่ /ñèin/	น้องสาว สงบ
16. /y/	ย ก	ยว /yá/ ยเว /yè/	ขวามือ น้ำ
17. /k/	ก	กเว /kə-mà/	หอยนางรม
18. /kh/	ข	ขเว /khu/	เค็ด
19. /g/	ง อ	งเว /gà-thà/ งเว /gə-əá/	กาถา โหมชะ
20. /ŋ/	ค	คเว /ŋa/	ปลา
21. /ʔ/	อ	อเว /ʔù/	ถ้าได้
22. /h/	ฮ	ฮเว /hà-əá/	ตลก

1.1.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวที่เกิดจากพยัญชนะต้นควบกล้ำไม่แท้ คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวที่เกิดจากการนำพยัญชนะตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปมาเรียงกัน การออกเสียงแทนที่จะออกทุกเสียงพร้อมกันเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ แต่กลับกลายเป็นหน่วยเสียงเดี่ยวเพียงเสียงเดียว มี 4 หน่วยเสียง คือ

หน่วยเสียง	อักษรแทนเสียง	ตัวอย่าง	ความหมาย
1. /c/	ค	คฺ: /ca/	ไคยีน
	ก	กฺ: /ca/	เคื่อ
2. /ch/	ฉ	ฉฺ: /chè/	ชา
	จ	จฺ: /chiʔ/	รัก
3. /j/	จ	จฺ: /jò/	ดาวเคราะห์
	ญ	ญฺ: /jin/	ลูกข้าง
4. /sh/	ช	ชฺ: /shin/	เปรียบเทียบ
	ญ	ญฺ: /shin/	ใส
	ฉ	ฉฺ: /shàn/	(น้ำ)ท่วม
	ฉ	ฉฺ: /shò/	สำเร็จผล

1.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นตั้งแต่ 2 หน่วยเสียงขึ้นไปมาเรียงกัน ในภาษาพม่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบ 2 ชนิด ได้แก่

1.1.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบสองเสียง คือ การนำหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 2 หน่วยเสียงมาเรียงกัน การออกเสียงจะออกพร้อมๆ กัน 2 หน่วยเสียง ดังตัวอย่าง

หน่วยเสียง	พยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียง	ตัวอย่าง	ความหมาย
1. /kw_/	ค ควบ -	คฺ: /kwà/	แยก, ห่าง
2. /khw_/	ค ควบ -	คฺ: /khwà/	ออกจาก
3. /gw_/	ก กวบ -	กฺ: /gwe/	กึ่งชนิดหนึ่ง ใช้ทำกะปิ
4. /ŋw_/	ค ควบ -	คฺ: /ŋwè/	เงิน
5. /sw_/	อ ควบ -	อฺ: /swan/	ความสามารถ
6. */hsw_/	ฮ ควบ -	ฮฺ: /hsun/	ภักตาคาร
7. */zw_/	จ ควบ -	จฺ: /zun/	ช้อน

หน่วยเสียง	พยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียง	ตัวอย่าง	ความหมาย
8. */ñw_/	๒ ควบ ๐	จัวร์ /ñúʔ/	ก้ม, โน้ม
9. */tw_/	๓ ควบ ๐	จอร์จ /tún/	หุด
10. /thw_/	๓ ควบ ๐	จอร์จ /thwin/	แกะ, สลัก
11. /mw_/	๑ ควบ ๐	จอร์จ /mwe/	เกิด
12. /hŋ_/	๓ ควบ ๖	จอร์จ /hŋéʔ/	นก
13. /hn_/	๓ ควบ ๖	จอร์จ /hnan/	เมล็ดคง
14. /hm_/	๑ ควบ ๖	จอร์จ /hmò/	เห็ด
15. /hl_/	๓ ควบ ๖	จอร์จ /hle/	เกวียน
16. /py_/	๐ ควบ ๖	จอร์จ /pyá/	แสดง
	๐ ควบ ๗	จอร์จ /pyâʔ/	หาย
17. /phy_/	๓ ควบ ๖	จอร์จ /phyáʔ/	ข้าม
	๓ ควบ ๗	จอร์จ /phyá/	ไข้, เป็นไข้
18. /my_/	๑ ควบ ๖	จอร์จ /myéʔ/	หญ้า
	๑ ควบ ๗	จอร์จ /myâʔ/	ลิง

หมายเหตุ หน่วยเสียงควบกล้ำที่มีเครื่องหมาย * เมื่อปรากฏในพยางค์ที่ประสมกับเสียงสระ ๐-ຸ /ùn/ หรือ ๐-ູ /u/ ส่วนใหญ่เสียงควบกล้ำ /w/ จะหายไปคือจะไปรวมกับเสียงสระ /u/ ซึ่งมีฐานที่เกิดของเสียงเดียวกัน

1.1.2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบสามเสียง คือ การนำพยัญชนะต้นมาเรียงต่อกัน 3 หน่วยเสียง การออกเสียงจะออกพร้อมๆ กันทั้ง 3 หน่วยเสียง ดังตัวอย่าง

หน่วยเสียง	พยัญชนะต้นควบกล้ำสามเสียง	ตัวอย่าง	ความหมาย
1. /hnw_/	๓ ควบ ๐	จอร์จ /hnwà/	ปอก(เปลือก)
2. /pyu_/	๐ ควบ ๖	จอร์จ /pyûʔ/	รวมเป็นกลุ่ม
3. /hmy_/	๑ ควบ ๗	จอร์จ /hmyó/	ปลิง
4. /hly_/	๓ ควบ ๗	จอร์จ /hlyáʔ/	ส่องประกาย

1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย คือ หน่วยเสียงที่ปรากฏท้ายคำหรือท้ายพยางค์ แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์เป็น และหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ตาย

1.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์เป็น ได้แก่ $\_ก$, $\_ค$, $\_ง$ และ $\_จ$, $\_ฉ$ ซึ่งจะไปประสมกับสระต่างๆ ทำให้ได้หน่วยเสียงสระหลากหลาย เช่น $\_ก$, $\_ค$, $\_ง$ ฯลฯ

หน่วยเสียง	พยัญชนะท้ายพยางค์เป็น	ตัวอย่าง	ความหมาย
1. $\_ก$	$\_ก$	กัณ : /kan/	ฝั่ง
	$\_ค$	กัณ : /kàn/	ตะ
	$\_ง$	กัณ : /kan/	กรรม
2. $\_ค$	$\_ค$	คัณ : /sein/	คิบ
	$\_จ$	คัณ : /kein/	บุชา, ตั้งไว้ในที่บุชา
3. $\_จ$	$\_จ$	คัณ : /kin/	ย่าง
	$\_ฉ$	คัณ : /sin/	ลับ(หุม)

1.2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ตาย ได้แก่ $\_ก$, $\_ค$, $\_ค$, $\_ค$ ซึ่งจะไปประสมกับสระต่างๆ ทำให้เสียงสั้นลง หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ตายจึงเป็นเสียงกักบริเวณเส้นเสียง /ʔ/ การออกเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ตายจึงไม่ออกเต็มเสียงเหมือนภาษาไทย แต่จะออกเหมือนเหลือเสียงท้ายอยู่เพียงครึ่งเดียว ดังตัวอย่าง

หน่วยเสียง	พยัญชนะท้ายพยางค์ตาย	ตัวอย่าง	ความหมาย
1. $\_ก$	$\_ก$	กัณ : /khéʔ/	ยาก
2. $\_ค$	$\_ค$	คัณ : /câiʔ/	ชอบ
3. $\_ค$	$\_ค$	คัณ : /síʔ/	ตรวจ
	$\_ค$	คัณ : /hniʔ/	สอง
4. $\_ค$	$\_ค$, $\_ค$	คัณ : /páʔ/	วน, รอบ
5. $\_ค$	$\_ค$, $\_ค$	คัณ : /oóuʔ/	ย่า
6. $\_ค$	$\_ค$, $\_ค$	คัณ : /ʔèiʔ/	นอน

2. หน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระในภาษาพม่ามีทั้งสิ้น 22 หน่วยเสียง ดังนี้

	หน่วยเสียง	รูปสระ	ตัวอย่าง	ความหมาย
1.	*/á/	—	ค /ká/	รำ, เต็น
	/à/	၁ ၂	နာ /nà/	เจ็บ, ปวด
	/a/	၁း ၂း	နား /na/	หู
<p>หมายเหตุ หน่วยเสียงสระที่มีเครื่องหมาย * คือ /á/ ไม่ปรากฏรูปสระ แต่พยัญชนะพม่าทุกตัวจะประสมด้วยสระนี้ และพยัญชนะบางตัวยังมีความหมายด้วย</p>				
2.	/i/	ိ	မိ /mí/	ถูก, สัมผัส
	/i/	ိ ၁်	မိ /nì/	แดง
	/i/	ိး	မိး /hli/	หั่น
3.	/ú/	ု ၂	လု /lú/	แย่ง
	/ù/	ု ၂	လု /pù/	ร้อน
	/u/	ုး ၂း	လူး /ku/	ข้าม, ว่ายน้ำ
4.	/è/	ေ	ပေ /pè/	เพื่อน
	/é/	ေ	ပေ /mé/	ลืม
	/e/	ေး	ပေး /me/	ถาม
5.	/ɛ/	ဲ	နဲ /hne/	ปี
	/é/	ဲး	နဲး /hmé/	ไฟ
	/è/	ဲ ၁်	ကဲ /kè/	ช่วยเหลือ
6.	/ò/	ိ ိး	ချိ /chò/	เขา(สัตว์)
	/ó/	ိ ိး	နိ /nó/	นม
	/o/	ိး	မိုး /mo/	ฝน
7.	/ɔ/	ေ	မေ /mɔ/	เหนื่อย
	/ó/	ေ	မေ့ /hsó/	ชน
	/ò/	ေ	မေ့ /kò/	กา
8.	/àn/	ဲ ဲး ဲး	ကန် /kàn/	เตะ
	/an/	ဲး ဲး	ဖမ်း /phan/	จับ
	/ân/	ဲး ဲး ဲး	နံ့ /hnân/	หัว

	หน่วยเสียง	รูปสระ	ตัวอย่าง	ความหมาย
9.	/_éʔ/	_呃	อว呃 /éʔ/	ขึ้น
10.	/_âuʔ/	เออ呃	เออว呃 /kâuʔ/	เก็บ
11.	/_âiʔ/	ไอ์	กั๊วไอ์ /kâiʔ/	กัด
12.	/_in/	_เิน _เิ้น	จึเิ้น /chin/	เปรี้ยว
	/_in/	_เินะ _เิ้นะ	เินะ /min/	กษัตริย์
	/_în/	_เิน _เิ้น	ฮอเิ้น /hsîn/	เรียกมา
13.	/_âin/	ไอ์เิน	ฮอเิ้น /hsâin/	ร้าน
	/_ain/	ไอ์เินะ	ทอเิ้น /tain/	วัด, ชั่ง
	/_âin/	ไอ์เิ้น	จึเิ้น /châin/	ส่วนที่เว้าเข้าข้างใน
14.	/_âun/	เออเิ้น	เออวเิ้น /ʔâun/	สำเร็จ
	/_aun/	เออเิ้นะ	เออวเิ้นะ /maun/	ขับ(รถ)
	/_âun/	เออเิ้น	เออวเิ้น /sâun/	รอ, คอย
15.	/_áʔ/	_อ _อ	ออ /ʔáʔ/	เต็ม
16.	/_òŋ/	เิน เิ้น	กั๊วเิ้น /kòŋ/	หมด
	/_oŋ/	เินะ เิ้นะ	วอเิ้น /oŋ/	สาม
	/_ôŋ/	เิน เิ้น	มอเิ้น /môŋ/	ขนม
17.	/_èin/	เิ้น เิ้น	เออเิ้น /ʔèin/	บ้าน
	/_ein/	เิ้นะ เิ้นะ	เออเิ้นะ /lein/	ทา(สี)
	/_êin/	เิ้น เิ้น	เออเิ้น /lêin/	ม้วน
18.	/_êiʔ/	เิ้น เิ้น	เออเิ้น /ʔêiʔ/	ถุง, กระเป๋า
19.	/_ùn/	เิ้น เิ้น	ออเิ้น /thùn/	ไถ
	/_un/	เิ้นะ เิ้นะ	ออเิ้นะ /cun/	เกาะ
	/_ûn/	เิ้น เิ้น	ออเิ้น /sûn/	ทิ้ง
20.	/ûʔ/	เิ้น เิ้น	ออเิ้น /yûʔ/	สวด(มนต์)
21.	/ôuʔ/	เิ้น เิ้น	ออเิ้น /lôuʔ/	ทำ
22.	/iʔ/	_อิ	เอออิ /myíʔ/	แม่น้ำ

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาพม่ามี 4 หน่วยเสียง คือ

3.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง ประสมสระเสียงสั้น ในพยางค์ปิดจะปรากฏเสียง /ʔ/ หรือเสียงหยุดที่คอหอย แต่ถ้าเป็นพยางค์เปิดจะไม่มีเสียงนี้ วรรณยุกต์นี้เทียบได้กับวรรณยุกต์ตรีของไทย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำ	การออกเสียง	ความหมาย
က	/ká/	รำ, ฟोन
လ	/lá/	เดือน
မ	/má/	ยก
နတ်	/náʔ/	ผี, เทวดา
လက်	/léʔ/	แขน

3.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ ประสมสระเสียงยาว เทียบได้กับวรรณยุกต์เสียงเอกของไทย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำ	การออกเสียง	ความหมาย
လာ	/lá/	มา
နာ	/ná/	เจ็บ, ปวด
ခါ	/khá/	ยาม (เวลา)

หมายเหตุ ดังได้กล่าวแล้วว่าการออกเสียงวรรณยุกต์เสียงนี้ อาจออกเป็นเสียงจัตวาคือในตอนเริ่มต้นระดับเสียงต่ำแล้วตัวดปลายเสียงท้ายพยางค์ให้สูงขึ้น ก็ไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนแต่อย่างใด

3.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง ประสมสระเสียงยาว การออกเสียงอาจก่อนไปทางสูงก็ได้ กำกับด้วยสัญลักษณ์ (ꨀ) เทียบได้กับวรรณยุกต์เสียงสามัญของไทย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำ	การออกเสียง	ความหมาย
ဝါး	/ʔa/	ปลา
ဓား	/sa/	กิน
ဘား	/ʔa/	ว่าง

หมายเหตุ การออกเสียงวรรณยุกต์เสียงนี้ หากออกเสียงสูงคล้ายเสียงตรีก็ไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน

ภาคผนวก ข
อักษรและเสียงในภาษาพม่า

อักษรและเสียงในภาษาพม่า

เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าอักษรและเสียงในภาษาพม่าเป็นประเด็นที่ควรศึกษา เพราะจะช่วยให้สามารถเข้าใจลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาพม่าได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอล่าวถึงอักษรและเสียงในภาษาพม่าพอสังเขปเท่านั้น อุบลรัตน์ พันธุมินทร์ และอุตะละวิน (2545: 6–19) ได้กล่าวถึงอักษรและเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาพม่าไว้ ดังต่อไปนี้

1.1 พยัญชนะในภาษาพม่า

1.1.1 พยัญชนะเดี่ยว ภาษาพม่ามี 33 ตัว มีที่กีดของเสียงและลักษณะการออกเสียงต่างกันไป ดังนี้

1.1.1.1 พยัญชนะซึ่งมีที่กีดของเสียงที่ริมฝีปาก โดยริมฝีปากทั้งสองอยู่ชิดติดกัน เกิดการกักลมชั่วขณะจากนั้นลมจะถูกบังคับให้พุ่งออกมาอย่างรวดเร็วและแรง พยัญชนะดังกล่าว ได้แก่

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
ပ	/pá/	ป
ဖ	/phá/	ผ
ဘ	/bá/	พ

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
ဘ	/bá/	ภ

พยัญชนะ ပ /pá/ และ ဖ /phá/ เป็นพยัญชนะอโฆมะ(ไม่ก้อง) (voiceless) ส่วนพยัญชนะ ဘ /bá/ และ ဘ /bá/ เป็นพยัญชนะโฆมะ(ก้อง) (voiced) นอกจากนี้ ပ /pá/ ยังต่างจาก ဖ /phá/ คือ ဖ /phá/ เป็นพยัญชนะที่มีลมเพิ่ม(ชนิด) (aspirated)

หากลมถูกบังคับให้พุ่งออกทางช่องจมูก จะเกิดเป็นพยัญชนะ คือ

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
မ	/má/	ม

หากห่อริมฝีปากทั้งสองให้มีลักษณะกลม เกิดเป็นช่องให้ลมผ่านโดยสะดวกจะได้พยัญชนะ คือ

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
ဝ	/wá/	ว

1.1.1.2 พยัญชนะซึ่งเกิดที่ฟัน โดยปลายลิ้นจะแทรกอยู่ระหว่างฟันบนและฟันล่าง ลมที่มาจากปอดจะถูกบีบให้ผ่านช่องแคบในลักษณะเสียดแทรก พยัญชนะดังกล่าว ได้แก่

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
ဠ	/eá/	ศ

1.1.1.3 พยัญชนะซึ่งเกิดที่ปุ่มเหงือก โดยการยกปลายลิ้นแตะปุ่มเหงือก จากนั้นลมจะถูกบังคับให้พุ่งออกมาอย่างแรงและเร็ว พยัญชนะกลุ่มนี้ ได้แก่

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
ဣ	/tá/	ฉ
ဥ	/thá/	ฐ
ဣ	/dá/	ฑ
ဠ	/dá/	ฒ
ဣ	/tá/	ต
ဥ	/thá/	ถ
ဣ	/dá/	ท
ဠ	/dá/	ธ

พยัญชนะ ဣ /tá/, ဥ /thá/, ဣ /tá/, ဥ /thá/ เป็นพยัญชนะอโหဗ္ဗး(ไม่ก้อง) (voiceless) ส่วน ဣ /dá/, ဠ /dá/, ဣ /dá/, ဠ /dá/ เป็นพยัญชนะโหဗ္ဗး(ก้อง) (voiced) นอกจากนี้ พยัญชนะ ဣ /tá/ และ ဣ /tá/ ต่างจาก ဥ /thá/ และ ဥ /thá/ คือ ဥ /thá/, ဥ /thá/ เป็นพยัญชนะที่มีลมเพิ่ม(ชนิด) (aspirated)

หากลมถูกบีบให้ผ่านช่องแคบออกทางปากในลักษณะเสียดแทรก จะได้พยัญชนะ คือ

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
စ	/sá/	จ
ဆ	/hsá/	ฉ
ဇ	/zá/	ช
ဇ	/zá/	ฌ

พยัญชนะ ๐ /sá/ และ ๑ /hsá/ เป็นพยัญชนะอโฆษะ(ไม่ก้อง) (voiceless) ส่วน ๑ /zá/ และ ๑ /zá/ เป็นพยัญชนะ โฆษะ(ก้อง) (voiced) นอกจากนี้ ๐ /sá/ ต่างจาก ๑ /hsá/ คือ ๑ /hsá/ เป็นพยัญชนะที่มีลมเพิ่ม(ชนิด) (aspirated)

หากลมถูกบังคับผ่านช่องจมูกจะทำให้เกิดพยัญชนะ คือ

พยัญชนะพม่า การออกเสียง เทียบกับพยัญชนะไทย

က	/ná/	ณ
န	/ná/	น

หากลมถูกดันให้ออกสองข้างลิ้น พยัญชนะกลุ่มนี้ ได้แก่

พยัญชนะพม่า การออกเสียง เทียบกับพยัญชนะไทย

လ	/lá/	ล
ဇ	/lá/	ฬ

1.1.1.4 พยัญชนะซึ่งเกิดที่เพดานแข็ง โดยยกลิ้นส่วนกลางตะบริเวณ

เพดานแข็ง หากลมถูกบังคับให้ผ่านออกทางช่องจมูก จะเป็นพยัญชนะเสียงนาสิก ได้แก่

พยัญชนะพม่า การออกเสียง เทียบกับพยัญชนะไทย

ည	/ñá/	ญ
---	------	---

หากใช้ลิ้นส่วนกลางยกสัมผัสเพดานแข็ง จากนั้นบังคับลมให้ออกทางปากจะได้พยัญชนะ คือ

พยัญชนะพม่า การออกเสียง เทียบกับพยัญชนะไทย

ယ	/yá/	ย
ရ*	/yá/	ย

*หมายเหตุ พยัญชนะ ရ /yá/ นั้น หากเป็นคำยืม เช่น ยืมจากภาษาบาลี สันสกฤต หรือในบางถิ่นของพม่า เช่น ไร่ จะออกเสียงเป็น /rá/

1.1.1.5 พยัญชนะซึ่งมีที่ที่เกิดที่เพดานอ่อน โดยการยกลิ้นส่วนหลังตะ

เพดานอ่อน จากนั้นลมจะถูกบังคับให้พุ่งออกมาอย่างแรงและเร็ว พยัญชนะกลุ่มนี้ ได้แก่

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
က	/ká/	ก
ခ	/khá/	ข
ဂ	/gá/	ค
ဃ	/gá/	ฅ

พยัญชนะ က /ká/ และ ခ /khá/ เป็นพยัญชนะอโหဗး(ไม่ก้อง) (voiceless) ส่วน ဂ /gá/ และ ဃ /gá/ เป็นพยัญชนะโหဗး(ก้อง) (voiced) และ ခ /khá/ เป็นพยัญชนะที่มีลมเพิ่ม(ชนิด) (aspirated)

หากลมถูกพ่นออกทางจมูก จะได้พยัญชนะเสียงนาสิก คือ

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
င	/ŋá/	ง

1.1.1.6 พยัญชนะซึ่งมีที่เกิดที่เส้นเสียง ที่เกิดของพยัญชนะกลุ่มนี้จะอยู่บริเวณเส้นเสียง และจะมีการปิดกั้นลมที่บริเวณนี้ในขณะที่อวัยวะภายในปากไม่มีการปิดกั้นลมใดๆ หากมีการปิดกั้นลมชั่วครู่ แล้วลมถูกบังคับให้พ่นออกมาอย่างรวดเร็วและแรง พยัญชนะที่ได้ คือ

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
အ	/ʔá/	อ

หากบังคับลมให้พ่นออกมาในลักษณะเสียดแทรก จะได้พยัญชนะ คือ

พยัญชนะพม่า	การออกเสียง	เทียบกับพยัญชนะไทย
ဟ	/há/	ห

ข้อสังเกต การออกเสียงพยัญชนะภาษาพม่า นั้น พยัญชนะที่เป็นเสียงไม่ก้อง (voiceless) อาจเปลี่ยนเป็นเสียงก้อง (voiced) เช่น /p/ เปลี่ยนเป็น /b/ หรือ /t/ เปลี่ยนเป็น /d/ เป็นต้น

ตารางที่ 105 ลักษณะของการออกเสียงและที่เกิดเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาพม่า

ที่เกิดของเสียง		ริมฝีปาก	ฟัน ปลายลิ้น	ปุ่มเหงือก ปลายลิ้น	เพดานแข็ง ลิ้นส่วนกลาง	เพดานอ่อน ลิ้นส่วนหลัง	เส้นเสียง
เสียงระเบิด	-ก้อง	-ลม	ပ /p/		တ /t/	က /k/	အ /ʔ/
	+ก้อง	+ลม	ဖ /ph/		ထ /th/	ခ /kh/	
			ဘ /b/	ဒ /d/	ဂ /g/		
เสียงเสียดแทรก	-ก้อง	-ลม	စ /ə/	စ /s/			ဟ /h/
	+ก้อง	+ลม		ဆ /hs/			
				ဇ /z/			
เสียงนาสิก			မ /m/	န /n/	ည /ñ/	င /ŋ/	
เสียงข้างลิ้น				လ /l/			
เสียงกึ่งสระ			ဝ /w/		ယ /y/		

1.1.2 พยัญชนะควบกล้ำ พยัญชนะควบกล้ำ (ဗျည်းတွဲ /byi-twe/) คือ พยัญชนะเดี่ยวควบกับพยัญชนะ 4 ตัว ดังนี้

1.1.2.1 – ယ /yá/

เมื่อเป็นพยัญชนะควบกล้ำใช้สัญลักษณ์ ဟ
เรียก ยะปิ่น (ယပိင် /yá-pim/)

1.1.2.2 – ရ /yá/

เมื่อเป็นพยัญชนะควบกล้ำใช้สัญลักษณ์ ဇ
เรียก ยะยิด (ရရိတ် /yá-yíʔ/)

1.1.2.3 – ဝ /wá/

เมื่อเป็นพยัญชนะควบกล้ำใช้สัญลักษณ์ ဝ
เรียก วะแซว (ဝဆွဲ /wá-swe/)

1.1.2.4 – ဟ /há/

เมื่อเป็นพยัญชนะควบกล้ำใช้สัญลักษณ์ ဟ
เรียก ฮะโท (ဟထိုး /há-tho/)

ตัวอย่างพยัญชนะควบกล้ำ

พยัญชนะเดี่ยว	พยัญชนะควบ	ตัวอย่างคำ
ก	กั	กักร /kɛ́?/* ‘ไก่’
ก	กั	กักร /ci/* ‘อีกา’
จ	จั	จักร /chè/* ‘เท้า’
จ	จั	จักร /chín/* ‘อยาก’
ช	ชั	ชักร /shí/* ‘มี’
ฉ	ฉั	ฉักร /shà/* ‘ลึ้น’
ฉ	ฉั	ฉักร /lwá/ ‘ขาวละมุน’
ฉ	ฉั	ฉักร /hlá/ ‘สวย, มาก’
ฉ	ฉั	ฉักร /hlwá/ ‘เลื้อย’

จากตัวอย่างข้างต้น หากพิจารณาตามรูปจะเห็นว่าพยัญชนะควบกล้ำในภาษาพม่า มีการนำเอาพยัญชนะมาเรียงกัน 2-3 ตัว ถ้าออกเสียงพร้อมๆ กันก็จะเป็นพยัญชนะควบกล้ำแท้ แต่ถ้าเปลี่ยนเป็นเสียงอื่นเพียงเสียงเดียว เช่น ตัวอย่างที่มีเครื่องหมาย * เรียกว่า พยัญชนะควบกล้ำไม่แท้ หรือพยัญชนะต้นเดี่ยว

1.1.3 พยัญชนะท้าย (အသံတူညွှန်း /ʔə-əáʔ-byi/) คือ พยัญชนะซึ่งอยู่ในตำแหน่งท้ายกำกับด้วยตัวการันต์ (အသံတူ /ʔə-əáʔ/) แสดงเสียงหยุดท้ายพยางค์ ได้แก่ _จ , _ฉ , _จ , _ฉ หรือเสียงนาสิก ได้แก่ _จ , _ฉ , _จ , _ฉ ทำให้เกิดเสียงสระต่างๆ ขึ้น ดังตัวอย่าง

พยัญชนะต้น	พยัญชนะท้าย	ตัวอย่างคำ
อ	_จ	อจ /sɛ́?/ ‘เครื่องยนต์’
อ	_ฉ	อฉ /myí?/ ‘แม่น้ำ, ราก’
อ	_จ	อจ /ná?/ ‘เทพนัต’
อ	_ฉ	อฉ /ʔá?/ ‘เข็ม’
อ	_จ	อจ /khín/ ‘รักขอบ’
อ	_ฉ	อฉ /sín/ ‘ทุก’
อ	_จ	อจ /cán/ ‘เหลือ’
อ	_ฉ	อฉ /lan/ ‘ถนน’

1.2 สระในภาษาพม่า

สระในภาษาพม่ามี 2 ชนิด คือ สระลอย และสระจม

1.2.1 สระลอย คือ สระที่ยังไม่ประสมกับพยัญชนะ เมื่อปรากฏหน้าสุดของพยางค์หรือปรากฏตัวเดียวโดดๆ จะใช้รูป ดังนี้

အ	အာ	ဣ	ဣ	ဥ	ဦ
/ʔá/	/ʔà/	/ʔí/	/ʔì/	/ʔú/	/ʔù/
ဧ	အဲ	ဩ	ဩ	အံ	အား
/ʔè/	/ʔé/	/ʔw/	/ʔw/	/ʔaŋ/	/ʔa/

1.2.1 สระจม คือ สระที่เมื่อประสมกับพยัญชนะแล้ว สระบางตัวมีการเปลี่ยนแปลงรูป ดังนี้

ตารางที่ 106 ตัวอย่างสระจมเมื่อประสมกับพยัญชนะพม่า

สระลอย	สระจม	ตัวอย่างเมื่อประสมพยัญชนะ
အ /ʔá/	—	က /ká/
အာ /ʔà/	၁, ဲ /ʔà/	ကာ /kà/, ခါ /khà/
ဣ /ʔí/	ိ, ဩ /ʔí/	ကိ /kí/
ဣ /ʔì/	ိ, ဩ /ʔì/	ကိ /kì/
ဥ /ʔú/	ု, ဴ /ʔú/	ကု /kú/
ဦ /ʔù/	ု, ဴ /ʔù/	ကု /kù/
ဧ /ʔè/	ဲ /ʔè/	ကေ /kè/
အဲ /ʔé/	ဲ /ʔé/	ကေ /ké/
ဩ /ʔw/	ော /ʔw/	ကော /ko/

นอกจากสระดังกล่าวแล้ว คำরাไวยากรณ์ของพม่ายังแบ่งสระเป็น 2 ชนิดตามลักษณะการเปล่งเสียง กล่าวคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มสระที่มีการเปล่งเสียงโดยอิสระ เรียกว่า สระมูลฐาน กับอีกกลุ่มเป็นสระที่สัมพันธ์กับพยัญชนะท้ายเสียงหยุดหรือพยัญชนะท้ายนาสิก

1. สระมูลฐานหรือสระเปิด คือ สระที่ไม่ประสมด้วยพยัญชนะท้ายเสียงหยุดหรือเสียงนาสิก มีการออกเสียงโดยอิสระ คำราไวยากรณ์ของพม่าแบ่งสระมูลฐานออกเป็น 3 ชนิด คือ สระเสียงสั้น (ประสมวรรณยุกต์ตรี) สระเสียงยาว (ประสมวรรณยุกต์เอก) และสระเสียงหนัก (ประสมวรรณยุกต์สามัญ) ดังนี้

ตารางที่ 107 สระมูลฐานหรือสระเปิดของภาษาพม่า

สระมูลฐาน		
สระเสียงสั้น	สระเสียงยาว	สระเสียงหนัก
အာ /ʔá/	အာ /ʔà/	အား /ʔa/
အ /ʔá/		
အိ /ʔí/	အိ /ʔi/	အီး /ʔi/
အည့် /ʔí/	အည့် /ʔi/	အည့်း /ʔi/
အု /ʔú/	အု /ʔu/	အူး /ʔu/
အေ /ʔé/	အေ /ʔè/	အေး /ʔe/
အဲ /ʔé/	အော် /ʔè/	အဲ /ʔe/
အော့ /ʔó/	အော် /ʔò/	အော /ʔo/
အို /ʔó/	အို /ʔò/	အိုး /ʔo/

2. สระที่มีพยัญชนะท้ายหรือสระปิด คือ สระที่ประกอบด้วยพยัญชนะท้ายเสียงหยุด /ʔ/ หรือเสียงนาสิก /m/, /n/, /ŋ/ ดังตัวอย่าง

สระที่มีพยัญชนะท้ายเสียงหยุด

ตัวอย่าง

အိတ်

အိတ် /ʔèiʔ/ ‘นอน’

အိုတ်

အိုတ် /ʔòuʔ/ ‘ทำ’

အိုတ်

အိုတ် /sâiʔ/ ‘ปลุก’

အော်

အော် /myâuʔ/ ‘ดึง’

ส่วนสระที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกนั้น คำเราไวยากรณ์พม่าแบ่งตามการออกเสียงเป็น 3 ชนิด คือ สระเสียงสั้น สระเสียงยาวและสระเสียงหนักเช่นเดียวกับสระมูลฐาน ดังนี้

ตารางที่ 108 สระที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกในภาษาพม่า

สระนาสิก		
สระเสียงสั้น	สระเสียงยาว	สระเสียงหนัก
အန် /ʔân/	အန် /ʔàn/	အန်း /ʔan/
အမ်	အမ်	အမ်း
အင် /ʔin/	အင် /ʔin/	အင်း /ʔin/
အိုင်	အိုင်	အိုင်း

ตารางที่ 108 สระที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกในภาษาพม่า (ต่อ)

สระนาสิก		
สระเสียงสั้น	สระเสียงยาว	สระเสียงหนัก
အိန် /ʔèin/	အိန် /ʔèin/	အိန်း /ʔein/
အိမ်	အိမ်	အိမ်း
အုန် /ʔòŋ/	အုန် /ʔòŋ/	အုန်း /ʔoŋ/
အုမ်	အုမ်	အုမ်း
အိုင် /ʔáin/	အိုင် /ʔáin/	အိုင်း /ʔain/
အွန် /ʔùn/	အွန် /ʔùn/	အွန်း /ʔun/
အွမ်	အွမ်	အွမ်း
အောင် /ʔáun/	အောင် /ʔáun/	အောင်း /ʔaun/

1.3 วรรณยุกต์ในภาษาพม่า

วรรณยุกต์ในภาษาพม่ามี 4 หน่วยเสียง บางหน่วยเสียงมีหน่วยเสียงย่อย เช่น วรรณยุกต์สามัญ ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ระดับกลางค่อนข้างสูง จากการสังเกตพบว่าการออกเสียงแตกต่างกัน โดยเฉพาะเพศหญิงมักออกเสียงสูงจนคล้ายเสียงตรี เช่น

လား ‘ไหม, หรือ’ (คำถาม) ออกเสียงว่า /la/ หรือ /lá/
 သွား ‘ไป’ ออกเสียงว่า /əwa/ หรือ /əwá/
 စား ‘กิน’ ออกเสียงว่า /sa/ หรือ /sá/

จากตัวอย่างวรรณยุกต์ข้างต้นจะออกเป็นเสียงสามัญหรือตรีก็ได้ ไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน เสียงวรรณยุกต์ตรีในกรณีนี้จึงไม่ถือเป็นเสียงสำคัญ เป็นเพียงเสียงย่อยของเสียงสามัญเท่านั้น เช่นเดียวกับเสียงวรรณยุกต์เอกซึ่งเป็นเสียงต่ำระดับ จากการสังเกตพบว่า หากปรากฏในคำเดียวกัน ยังไม่ปรากฏร่วมกับคำอื่นในบริบทใดๆ อาจออกเสียงเป็นเสียงต่ำขึ้นหรือเสียงจั่ววา เช่น

လာ ‘มา’ ออกเสียงว่า /la/ หรือ /lá/
 လှော် ‘น้ำ’ ออกเสียงว่า /yè/ หรือ /yě/
 မှာ ‘ที่’ (สถานที่, บริเวณ) ออกเสียงว่า /hmà/ หรือ /hmǎ/

ตัวอย่างคำ	การออกเสียง	ความหมาย
กาวน์	/kâuʔ/	‘เก็บ’
อิว	/pêiʔ/	‘ปิด’
ฮอตุ	/sâun/	‘รอ, คอย’
มูร์	/môŋ/	‘ขนม’

ภาคผนวก ค

รายชื่อหนังสือและวารสารต้นฉบับภาษาพม่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายชื่อหนังสือและวารสารต้นฉบับภาษาพม่า

เนื่องจากงานวิจัยนี้นำตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนพม่ามาจากหนังสือ **မြန်မာဆိုရိုးစကား** ของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (1996) ตัวอย่างวิธีการใช้สำนวนที่ยกมาแสดงในงานวิจัยนี้มีที่มาจากหนังสือและวารสารต้นฉบับภาษาพม่าหลายแหล่งด้วยกัน ผู้วิจัยจึงขอรวบรวมรายชื่อหนังสือและวารสารต่างๆ ไว้สำหรับผู้สนใจศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

ကိုးကားသောသတင်းစာ ၊ ဂျာနယ် ၊ မဂ္ဂဇင်း ၊ စာစောင်များ

ตารางที่ 109 รายชื่อหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร จุลสารฉบับภาษาพม่าที่ใช้อ้างอิงในงานวิจัย

အမှတ်စဉ်	အတိုမှတ်	စာအုပ်အမည်
၁	ကဝိတံခွန်	ကဝိတံခွန်မဂ္ဂဇင်းများ
၂	ဂျာနယ်ကျော်	ဂျာနယ်ကျော်မဂ္ဂဇင်းများ
၃	ငွေတာရီ	ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်းများ
၄	စာပိမာန်	စာပိမာန်မဂ္ဂဇင်းများ
၅	ဒဂုန်	ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်းများ
၆	မြဝတီ	မြဝတီမဂ္ဂဇင်းများ
၇	သာရောင်	သာသနာ့ရောင်ခြည်မဂ္ဂဇင်းများ
၈	သွေးသောက်	သွေးသောက်မဂ္ဂဇင်းများ

ကိုးကားသောကျမ်းများ

ตารางที่ 110 บรรณานุกรมหนังสือฉบับภาษาพม่าใช้ในงานวิจัย

အမှတ်စဉ်	အတိုမှတ်	ကျမ်းအမည် ၊ ကျမ်းပြုသူ ၊ ကျမ်းပြီးနှစ်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်
၁	ကိုး	စတုမ္မသာရကိုးခန်းပျို့။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ။ (၈၈၅)	နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့။ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၅၇။
၂	စကား(၉၈)	စကား။ ဒဂုန်တေဇာ။ (၁၃၁၀)	သုဓမ္မဝတီ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၁၀။
၃	စစ်သား	စစ်သားဂုဏ်ရည်(ဒု)။ စာပေပိမာန် စာတည်းအဖွဲ့ဝင်များ။ (၁၃၁၄)	စာပေပိမာန်၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၅၀။
၄	ဆုတို	စာပေဆုရဝတ္ထုတိုများ။ သော်တာဆွေ။ (၁၃၃၀)	သော်တာစာပေ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၆၈။
၅	ဆယ့်နှစ်တွဲ	ဆယ့်နှစ်စောင်တွဲ။ ဆရာညွန့်၊ ကိုငွေလှိုင်-စုဆောင်း။ (၁၂၉၁)	ပြည်ကြီးမဂ္ဂဇင်း၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၂၉၁။
၆	ဇော	ရာဇောဝါဒကျမ်း။ မုံရွေးဆရာတော်။ (၁၁၉၄)	လောကဝါလ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၂၉၅။

ตารางที่ 110 บรรณานุกรมหนังสือฉบับภาษาพม่าใช้ในงานวิจัย (ต่อ)

အမှတ်စဉ်	အတိုမှတ်	ကျမ်းအမည် ၊ ကျမ်းပြုသူ ၊ ကျမ်းပြီးနှစ်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်
၇	ဇော်ချုပ်	ဇော်ဂျီစာပေါင်းချုပ်(ပ)။ (၁၂၉၇-ခန့်)	စာပေနှင့်စာနယ်ဇင်းအဖွဲ့၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၉၄။
၈	ဏီပုံ	မဏိရတနာပုံကျမ်း။ ရှင်စန္ဒလင်္ကာ။ (၁၁၄၃)	မင်္ဂလာ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၆၈။
၉	ဒေဝီ	ဒေသနာနိတိကျမ်း။ ရှင်အရိယဝံသ။ (၁၂၈၆)	မြန်မာပြည်စာပုံနှိပ် အလုပ်သားများအသင်း။ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၂၅။
၁၀	နိမာ	နိတိမာလာကျမ်း။ လယ်တီပဏ္ဍိတဦးမောင်ကြီး။ (၁၂၉၁)	မဟိန္ဒ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၂၉၁။
၁၁	နော	မောင်တာနော (ပ၊ ဒ)။ မောင်ဘသင်။ (၁၂၆၈)	မင်္ဂလာတိုင်း၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၅၉။
၁၂	နိုင်လုပ်ကြံ	နိုင်ငံတော်လုပ်ကြံမှု။ ဒေါက်တာမောင်မောင်။ (၁၃၂၉)	ရွှေဟင်္သာ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၇၄။
၁၃	နွယ်မြက်သစ်ပင်	မြန်မာ့လျှို့ဝှက်ဆေးဝါးနှင့် အသုံးဝင်နွယ်မြက်သစ်ပင်။ မောင်ယဉ်နွယ်။ (၁၃၄၆)	စံပယ်ဦး၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၈၄။
၁၄	ပါးစပ်	ပါးစပ်ရာဇဝင်။ မှော်ပီဆရာသိန်းကြီး။ (၁၂၇၅-ခန့်)	ရင်ရင်နု၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၁၆။
၁၅	ပုဂံဟော	ပုဂံရက်သတ္တပတ်ဟောပြောချက်များ။ ရှေးဟောင်းသုတေသန။ (၁၃၂၃)	ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ပုံနှိပ်ရေးနှင့်စာရေးကိရိယာ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၂၃။
၁၆	ဖြတ်ကျော်	ဖြတ်စနှင့်ကျော်စံကေး။ သော်တာဆွေ။ (၁၃၁၅)	ဦးဘရီနှင့်သမီးများ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၅၃။
၁၇	မယ	မဟာသုတကာရိမယဒေဝလင်္ကာသစ်။ မန်လည်ဆရာတော်။ (၁၂၆၆)	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၁၂။
၁၈	မဟာဆန်	မဟာဆန်ချင်သူပြဇာတ်။ မောင်သိန်းဟန် (ဇော်ဂျီ)။ (၁၂၉၃)	နံ့သာ ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၆၅။
၁၉	မေကျော့	သက်ဝေမေကျော့(ပ)။ ဒေါက်တာထွန်းရွှေ။ (၁၃၂၃-ခန့်)	ကြီးပွားရေး၊ မန္တလေးမြို့။ ၁၉၆၁။
၂၀	မင်မြ	မင်္ဂလာအမြဲတေစာစောင်။ အရှင်စန္ဒဇောတိ။ (၁၃၁၄)	မြန်မာ့အလင်း၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၁၄။
၂၁	မင်းရှင်	မင်းဇေယျရန္တမိတ်ဆိုရတုနှင့် ရှင်သံခိုဆိုရတု။ မင်းဇေယျရန္တမိတ်။ (၉၄၀) ရှင်သံခို။ (၉၆၀)	ဟံသာဝတီ၊ မန္တလေးမြို့။ ၁၂၈၂။
၂၂	မောင်ဝကျေး	သိပ္ပမောင်ဝစာပေယဉ်ကျေးမှု။ သိပ္ပမောင်ဝ။ (၁၂၉၁)	စာပေဗိမာန်၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၃၈။
၂၃	မဇ္ဈရီ	အနန္တသာရမဇ္ဈရီ ယပ်လှဲတရားစာ (ပ၊ ဒ၊ တ၊ စ၊ မ)။ အရှင်နာဂဝံသ။ (၁၂၉၆)	ပိဋကတ်တော်ပြန်ပွားရေး၊ မန္တလေးမြို့။ (ပ၊ ဒ) ၁၃၁၄။ (တ) ၁၃၁၅။ (စ) လောကဓံ။

ตารางที่ 110 บรรณานุกรมหนังสือฉบับภาษาพม่าใช้ในงานวิจัย (ต่อ)

အမှတ်စဉ်	အတိုမှတ်	ကျမ်းအမည် ၊ ကျမ်းပြုသူ ၊ ကျမ်းပြီးနှစ်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်
			ရန်ကုန်မြို့။ (မ) ယောဂီ၊ ရန်ကုန်မြို့။
၂၄	မြန်မာဖတ်စာ	ဒုတိယတန်းမြန်မာဖတ်စာသစ်။ ကျောင်းသုံး စာအုပ်ကော်မတီ။ (၁၃၄၉)	စာပေဗိမာန်၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၈၇။
၂၅	မှာ	အဘိဓမ္မာမှာတော်ပုံဆောင်းပါးဋီကာ (ပ)။ (၁၂၇၉)	မြန်မာနိုင်ငံ ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၂၇၉။
၂၆	ယဉ်ပဒေသာ	ဆယ့်နှစ်လရာသီ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ပဒေသာ။ ဖိုးရာဇာစာတည်းအဖွဲ့။ (၁၃၄၆)	အောင်ချိုငွေ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၈၄။
၂၇	လူအနစ်	လူမှုရေးအနစ်သာရ (၁၀၀)။ သတင်းစာ အယ်ဒီတာ ၃-ဦး။ (၁၃၂၀)	ရွှေပြည်အေး၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၅၈။
၂၈	လောကီစုံ	လောကီပညာစွယ်စုံကျမ်း။ ဦးချစ်ထွန်း-စုဆောင်း။ (၁၃၃၆)	ဂန္ဓမာ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၇၄။
၂၉	လောကီညွန့်	လောကီမင်္ဂလာညွန့်ပေါင်းကျမ်း။ စလေးဦးပုည။ (၁၂၂၅-ခန့်)	ပညာမဇ္ဈ၊ ရန်ကုန်မြို့။
၃၀	လွမ်း	လွမ်းမပြေ (ပ)။ တာရီနီဆွေ။ (၁၃၁၀)	မောရပတီ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၁၀။
၃၁	လွယ်အိတ်	အရူးလွယ်အိတ်စာတမ်း။ မှော်ပီဆရာသိန်းကြီး။ (၁၂၉၅-ခန့်)	ခေတ္တရာစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။
၃၂	ဝိဇယ	ဝိဇယပြဇာတ်။ စလေးဦးပုည။ (၁၂၂၅-ခန့်)	ဟံသာဝတီ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၀၉။
၃၃	ဝေါလီ	ဝေါဟာရလီနတ္ထဒီပနီ။ သံတော်ဆင့်မဟာဇေယျသင်္ခယာ။ (၁၁၉၂)	မြန်မာ့ဘာရာ၊ မန္တလေးမြို့။ ၁၂၆၁။
၃၄	သုတသန်	သုတသန်စယကျမ်း။ ညိုကုန်းကျောင်းဆရာတော်။ (၁၂၉၆-ခန့်)	ပြည်ကြီးမဂ္ဂဇင်း၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၃၁၅။
၃၅	သုတေသန	သုတေသနသရုပ်ပြအဘိဓာန်။ အရှင်ဩ ဘာသာဘိဝံသ။ (၁၃၁၇၊ ၁၃၁၈-ခန့်)	ပညာနန္ဒ၊ ရန်ကုန်မြို့။
၃၆	သန်းမေ	မောင်ဘသန်း၊ မသန်းမေ (ဒု)။ ဝန်စာရေးဦးကြီး။ (၁၂၆၆)	ဇေယျမင်္ဂလာ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၂၇၆။
၃၇	အညမည	လူနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်တို့၏ အညမညသဘောဘာရာ။ (၁၃၂၆)	ပါတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၆၃။
၃၈	အာကာတစ်ခွင်	အာကာတစ်ခွင်မြေပြင်တစ်ဝန်း။ မင်းသုဝဏ်။ (၁၃၄၆)	ရွှေဟင်္သာ၊ ရန်ကုန်မြို့။ ၁၉၈၄။
၃၉	အဲ(ယာ)	ဦးယာဆိုအဲချင်းများ။ ဦးယာ။ (၁၁၃၈)	တက်နေလင်း၊ မန္တလေးမြို့။ ၁၉၅၈။
၄၀	အင်ဋီ	အင်္ဂဂိဇ္ဇာဋီကာကြီး။ ခင်ကြီးဖျော်။ (၁၁၂၀-ခန့်)	ရတနာဒီပ၊ မန္တလေးမြို့။ ၁၃၀၂။

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวพิชญดา ผกากรอง
 ที่อยู่ 77 หมู่ที่ 6 ตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160

ประวัติการศึกษา

ปีการศึกษา 2554 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1)
 สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ปีการศึกษา 2555 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย
 คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

